

F. 21.1
H 615

E BIBLIOTHECA

Reverendi Doctissimique viri

EDWARDI WAPLE S. T. B.

Ecclesiæ S^{ti}. Sepulchri London.

Vicarii MDCCXII.

A. G. E.

DGCL
A

CB 1158050

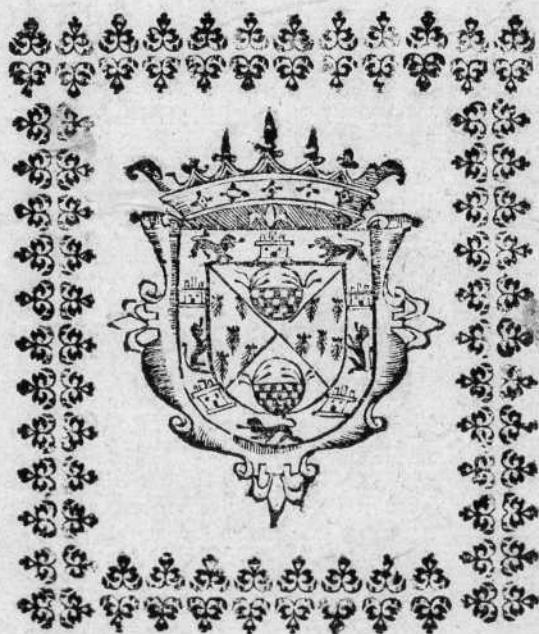
E-128785

R 2. 3.
PRAELECTIONES
VALLISOLETANAE,
IN LIBRUM MAGNI HIPPOCRATIS
DE MORBORUM
SACRO.

AUCTORE D. ANTONIO PONZE SANCTA CRUZ,
Max. Reg. Philippi Tertij, & Philippi Quarti à cubiculo Protomedico
Generali. Primario Vallisoletano, Abbate
Cobarrubiensi.

AD EXCELLENTISSIMUM HEROEM
inter Principes Maximum Comitem Ducem D. D. Gasparum
de Guzman.

CUM PRIVILEGIO

Matriti apud viduam Ludouici Sanchez Regni Typographam.

Anno M.DC.XXXI.

EXCELLENTISSIMO DOMINO
DON GASPARI DE GVZMAN, COMITI
de Oliuares, Duci de S. Lúcar, inter Principes Maxi-
mo. Equili Præfecto. M. Philipp. IV. Cubiculario-
rum Primario. Noui Orbis Chancellario.
A Status Belliq; Consilijs, &c.

HILOSOPHIA Hippocratica (in-
ter Principes Maxime) superioribus annis
tibi dicata, exultans non in doctrinæ splendo-
re, sed Magnitudine, & Excellentia tuæ pro-
tectionis, acclamat per Orbem nomen tuum
Augustum, ut (quod placuerit doctis, & cohi-
buerit inuidos) tibi redantur gratiæ, cui de-
bentur. Et aduocat sororem suam (lucubrationem de Sacro mor-
bo,) ut sub eodem glorioso Stemate, sequatur vestigia, iisdem hono-
ribus condecoretur. Et in Biblioteca illa opulentissima, quam ad le-
uam tantorū onerū parasti, inter antiquissima, & selecta scripta,
simul uiuant primitiæ vetustatis. Acceptam, spero, tuæ humanita-
ti iustam postulationem Hippocratis: Præsertim, si mores, & actio-
nes illius inspicias, adeo similes tuo muneri, & viuendi instituto, ut
existimare quis possit, vel Hippocratem tuā præuidisse, & imitasse
vitam, vel inter Antiquos quibus operam dedisti, hunc Antiquio-
rem, & Sapientio rem adlectum moralis, & naturalis Philosophiæ
Magistrum. Externa relinquam, insinuabo propria, quibus vera
laus illucescit. Diuino quodam circulo vir iste Asclepij germen,
descendebat ad humanas calamitates subleuandas, & statim
ascendebat ad Diuinarum causarum contemplationem, ibi mor-
bos corporis curabat; hic, animi perturbationes tranquilla equa-
bat serenitate, errores confutabat, Atheismum destruebat, animæ
immortalitatem defendebat, Demones, & illorum fallaciæ de-
monstrabat. Quam fuerint necessariæ actiones istæ, ante san-
ctum Domini aduentum, ad pellendas Græcorum tenebras, ad
excitandum Platonem, ad dirigendam subtilitatem Aristotel.
quorum laboribus postea usa est mater Ecclesia, medicre pon-
derabit

deravit iudicium. Hic circulus quo Hippocrates Diuina, & Hu-
mana connectit. Tu vero Principum Decus, & virtutū exemplar,
primam partem temporis, fortitudinem scilicet tuam, cum Rege Pro-
pheta, Diuinæ consecras orationi, sacra veneraris, Diuinum ad dis-
conuiuium, & luce sancta perfusus, puriori, & viuidiori radio des-
cendis ad negotiorum caligines illustrandas, ad grauissima consi-
lia disponenda, nec difficultates administrandæ Reipublicæ ingre-
deris, quin egrediaris Diuinis eloquijs instructus. Quid boni non
sperandum, si à consortio Dei transis ad consortia humana? Et à
quiete Diuina, ad motus, & querelas humanæ fragilitatis pa-
candas? Quod si oblectamentum aliquod necessarium est, (est qui-
dem) philosophicas amplecteris disputationes, excitas, suades:

Animusque vicissim,

Aut curam impendit populis, aut otia Musis.

Si ergo similitudo rationem parit, & amorem: Hippocrates qui Di-
uina, & humana profectur, te primum in hac sacra professione in-
uocat tutelarem. Iam accedit ad reconditum cubiculum, iam custo-
des exagitat Bibliothecæ, in hac locum, in te gratum animum, & be-
neficientiam desiderat, ut si primum opus hilari vultu suscepisti,
& honoribus decorasti; quod nunc tuæ Præcellentie litamus, sub
claritudine nominis tui, humanioribus protegatur auspicijs. Valeas
Max. Philippo. Valeas Regno, & bonis spiritualibus munitus,
humana fœliciter modereris, Diuinis æternum fruaris.

LECTO

LECTORI MEO

S. D.

PRODIT In lucem Liber de Morbo Sacro, ante quadraginta annos prælectionibus Vallisoletanis (ostentationes vocant, in nostra Vniuersitate) illustratus. Multa pro tyronibus repetita (vt est mos in Scholis) Alia pro humanarum literarum professoribus; aliqua pro Theologis, & Ecclesiasticis; plura pro antiqua inuenies Medicina. Condonandum erit iam Aridæ nostræ ætati, vt subodoratis diuersis eruditionis floribus reparato spiritu animosius, in studiorum deficiat certamine. Practicas doctissimas de Hoc Morbo, non percurramus. Quia solum Hippocratis mentem perscrutari intendimus. Viuas vtraque fœlicitate beatus Lector charissimus. mc. Matriti ex nostro Museo 14. Chalend.

Iunij 1631.

Suma

Suma del priuilegio.

Tiene priuilegio por diez años el Doctor Antonio Ponce Sancta Cruz, Medico de Camara de su Magestad, Protomedico general, Abad de Couarrubias, Catredatico de Prima en la Vniuersidad de Valladolid, para poder imprimir este libro de Diuino in morbis, sin que otra persona le pueda imprimir, como mas largamente consta de su original. Su fecha en 8. de Junio de 1627.

Errata correcta.

Fol. 1. col. 2. conoan. lege consonant. Fol. 128. col. 2. relinqui. le. relinquit. Fol. 12. col. 1. oqutus. lege. loqutus. Fol. 178. col. 2. distantia. le. distantiam. Fol. 181. c. 1. consensu. le. consensum.

Liber inscriptus de Morbo Sacro, & de Diuino in morbis correspondet suo exemplari, demptis his mendis. Datum Matrili 19. die Maj, anno 1631.

*Lic. Franciscus Murcia
de la Llana.*

Suma de la tassa.

ESTA Tassado este libro, intitulado, De morbo Sacro, & Diuino in morbis, a quatro marauedis y medio cada pliego, el qual parece tener cincuenta pliegos y medio, que a este precio mōta docientos y veinte y siete marauedis, y a este precio, y no a mas mandaron se venda en papel, como consta de su original. Despachada en el oficio de Lazaro de Rios Escriuano de Camara de su Magestad. En Madrid a 21. de Mayo de 1631.

INDEX

INDEX RERVM

quæ in hoc opere continentur.

A

Accidentium concurrentium in morbo Sacro causæ naturales, pagin. 76.

Aeris viæ, & vtilitates, pag. 80.

Aer sapientialis. ibidem.

Aeris absentia mutescit animal, & amittit sapientiam. ibidem.

Aer spiritus dictus venas, & arterias ingreditur. pag. 65.

Aeris laudes, pag. 187.

Aer sapientiam præstat, pag. 125.

Aer primo cerebrum tangit, postea spargitur, pag. 127.

Aer per quas partes ingrediatur, & percurrat, ibidem.

Aeris cur non fit mentio in prima rerum formatione ex Nisseno, p. 128.

Aerem nullum esse in hoc medio stolidus Daneus dixit, ibid.

Aer prius in cerebro, ubi relinquit maiorem puritatem; postea in partibus. ibid.

Agonia suffocatorum qualis, p. 84. & 85.

Arist. locus perpensus ex primo de generatione in fauorem Hipp. & solvuntur alia argumenta pro sententia Hipp. de feminis decisione à toto, pag. 52. & seq.

Auster primum locum habet ad causandum morbum Sacrum, p. 105.

Auster quare in principio tardè, & in fine velocius moueatur late disputatur, p. 108. & seqq.

Auster quare dicitur aridus à Philone? 110

Auster quare sentitur ab omnibus rebus? ibid.

Auster, & Africanus an contrarij. Locus Sacrae Scripturae declaratur, p. 111. & seq.

Auster, & Aquilo causæ fluxus, 96.

Affectus animi quomodo in cerebro, & corde celebrentur. Hippocraticè docetur, p. 113. & seqq.

Arrogantia sacra, p. 2. & 3.

Arreptitij, p. 4.

Aulus Gelius explicatus de morbo Sonitico, pag. 5.

Arrogantia quid, pag. 6.

Arrogantes, pag. 10.

Anguilla prohibita, quare? p. 11. & 12.

Allium an prohibendum? p. 15.

Apium an reiiciendum, ut allium ibid.

Apium excitat Epilepsiam, ibid.

Apium satium funebre, ibid.

Ars simulandi apud Medicos, p. 17. & 18.

Africa Mediterranea multas capras alit, p. 18.

Africani omnes deberent esse Epileptici secundum opinionem Magorum, ibid.

Accidens quodlibet morbi, suo Deo particulari tribuebant seductores Magi, 21

Arist. publicè prædicauit vnum Deum, & propterea exulauit, p. 30. & seqq.

Arist. argumenta, quæ probant non descendi semen ab omnibus partibus, dissoluntur, pag. 49. & seqq.

Aqua aspergebantur antiqui ante ingressum templi; 32.

Aqua lustralis, ibid.

Aqua aspersus Iulianus Imperator, quid dixerit, p. 32.

Aquæ benedictæ institutio, 33.

Aquæ encomia, p. 186.

Auicennæ notabile iudicium de Hip. quod de nullo hucusque auditum, p. 35.

Appetitus, ut sic, non habet organum determinatum, p. 132.

Atheismus destruit Hipp. p. 140.

Atheus insipiens marmurat in corde suo non est Deus, explicatur ab August. ibi.

Anima rationalis, quare non dicatur intellectualis creatura, p. 141.

Anima rationalis propter quod bonum operetur, 143.

Animæ immortalitas probatur ab Hipp. in hoc lib. & lib. 1. de Dieta, p. 24.

Animæ quam obediens sint humores, & spiritus, & quomodo agitur, 172. 180. 181.

I N D E X

Anima duo, sibi habet intimè subordina-
ta cor, & spiritum, 172. 173.

Anima per affectus vtrumque mouet, sed
prius cor; cor vero spiritum, ibid.

Anima in affectibus tam breuiter mouet,
vt appareat prius moueri sanguinem, ibi.

Anima non mouet in affectibus spiritum
per musculos, ibid.

Anima ad istos non indiget necessario sym-
patia spiritus, vt putat Suarez, sufficit
mouere per cor; ad melius esse conducit
sympathia ibid.

Anima, & intelligentia quomodo differat
in applicatione actiuorum, p. 173.

Animæ affectus, quam sint altamente pon-
derandi inter causas morborum, 174.

Anima semper causat effectum physicum
per suos affectus, 171.

Angeli boni, & mali pestem, & omne ge-
nus morborum inferre possunt, p. 156.

Astrologorum temperatur nimia licentia
qua vtuntur, p. 182.

Appetitus sensitivus, non est causa conti-
nens, aut generans pulsum, sed permu-
tans aliquam continentem contra Vall.

Locus elegans, p. 173 & 174.

Affectus animi simillimi effectibus Dæmo-
niacis, p. 175.

Affectus animi seducunt multos Medicos
peritos, ibid.

Animæ explicatur de melancholia Dæmo-
nio, ibid.

Accessionem Epilepticam quomodo ven-
turam cognoscant infirmi, p. 100.

B

Bonorum quatuor sortes propter quæ
agentia agere dicuntur, 142. & 143.

Bilis ascendens ad caput multa signa dat
communia paraphrenitidi, & alijs nos-
cuius affectibus, p. 124.

C

Comitia, & Concilia differunt, p. 3.

Cleomenes vtitur incantatione, quam
alias respuebat, & quare, p. 6.

Circulatores qui sint, pag. 10.

Caro caprina, ceruina, canina, quare pro-
hibita, p. 12.

Capra nunquam caret febre, ibid.

Capras non tangebant antiqui Sacerdo-
tes, ibid.

Caprina caro, quare laudatur ab Anicena
explicatur, notatur Gentilis, ibid.

Caro ceruina qualis, ibid.

Canina caro pro cibo, p. 13.

Caprina caro quare noceat Epilepticis ibi.

Canes sacrificabantur Dijs, ibid.

Caprina pellis, quare noscua in morbo Sa-
cro, p. 16.

Cibeles Dea, pag. 22.

Christus Dominus formatus ex purissi-
mis sanguinibus Immaculatæ Virginis,
non tamen ex aliqua portione carnis
iam factæ, p. 40.

Cerebrum omnium affectuum sedes quo-
modo intelligatur in doctrina Hippoc.
p. 113. & seqq.

Cerebri corruptio à bili, & pituita. Qui
affectus, p. 119.

Causæ fluxus pituitæ, aliæ calidæ, aliæ fri-
gidæ. Cohibentur quidam moderni, 91.

Capræ Epilepticæ contra Mercurialem,
qui non legit Hipp. Plotarch. locus, 97.

Conuulsiones in morbo Sacro, p. 81.

Conuulsiones causa, an sit quies sanguinis,
an defectus spiritus, ibid.

Conuulsiones oculorū quomodo fiant, ibid.

Conuulsui motus crurū, & pedū causa, 85

Conuulsiones causam non attingit Cesa-
pinus, p. 89.

Causa motus conuulsui à flatu, à solo
Hipp. adducta, ibid.

Conuulsiones Epilep. habeant comitem;
ibid. & seqq.

Cerebrū in homine quare duplex, 63. 64.

Cor in affectibus prius mouetur quam re-
liqua præcordia, 133.

Cor prius patitur quam septum transuer-
sum, ibid.

Cor concludit venas omnes, quomodo in-
telligat Hipp. p. 134.

In corde non est sapientia, p. 133.

Cerebrum maximè mutatur ad aeris mu-
tationes, ibid.

Cerebrū maximis morbis obnoxium, 135

Cardani stolidus error de intelligentiis re-
fatatur, pag. 148.

Corpora celestia, an Diuina, a fol. 181. vs-
que ad 185. & eorum causalitas.

R E R V M.

Cæli non possunt causare morbos ex sententia Origenis p. 181.
 Cælum prima causa corporea ex D. Th. 183.
 Cælum continet qualitates quæ ad esse accidentale, & substantiale istorum inferiorum sunt necessariæ. Probat. ibi.
 Cælum communicat sua bona, mediante luce, imo, & sine luce ibid.
 Cælum & Astrâ, non male faciunt per se sed ex accidenti 185.
 Cœlestibus corporibus vititur Deus ad morbos medicandos non ad morbos per se. Contra Origenem. Ibid.
D
 Delirium in somno, & extra somnum, quæ ratione mirabile pag. 8.
 Deceptiones tres quibus seductores fallunt in curationibus morborum pag. 19.
 Dæmonia, & Deum cognouit Hipp. ibid.
 Dæmones, nec alia creatura non possunt mutare ordinem vniuersi pag. 20.
 Deus non inquinat, sed purificat. p. 29. & 30.
 Deus purificator generis humani, ibid.
 Dei existentiâ, & providentiâ contra Atheos docet Hipp. ibid. & seqq.
 Deum esse Antiquitas proclamauit, & probauit, ibid.
 Deus omnium auctor asseritur ab Orpheo 140.
 Deus an causa morbi? 44 & seqq.
 Deum esse multorum morborum causam ex mente Hipp. ostenditur 146.
 Deus quomodo sit causa mali latè differtur, ibid. & 177. & seqq.
 Deus prima causa sepe omnium, pag. 136.
 Deus est omnium auctor cognoscitur ab Hipp. 140.
 Delubrum quid? 32.
 Delubrum differt à templo, ibid.
 Deiectiones involuntariæ in morbi Sacri accessione, quomodo fiât, cōtrouertitur 83.
 Diuinum quid & quotuplex? 141.
 Diuinus Deus primario, & per essentiâ, reliqua per aliquam participationem 142.
 Diuinas causas cœlestes insinuat Hipp. dicēs ea quæ accedunt & recedunt, & nūquam quiescunt. p. 136.
 Diuinum in morbis non exactè Galenus ponderauit pa. 187. 188.

Diuinum in morbis intellexit omnes causas diuinas, de quib⁹ in hoc opere agimus constat ex vniuerso discursu & p. 188.
 Dæmones an operentur propter aliquod bonum p. 143.
 Dæmō in Energumenis non semper causat morbum, neq; effectum phlyticum contra quosdam opinantes 175. & seqq.
 Dæmonis existentis signa sumpta ex naturalibus omnia fallacissima 176. & possunt oriri ab animi affectibus.
 Dæmon per solâ præsentiam in corpore non potest aliud corpus vicinū cōtagio Dæmoniaco afficere 176.
 Dæmoniacci, aut infirmarentur, aut secus, omnes sanabatur à Domino Iesu, & verè dicebantur sanati 177.

E
 Experientia quid? p. 6.
 Expiatio quid? ibid.
 Non esse Epilepsiâ sacrâ magis quam alios morbos, probatur ad hominem pa. 18.
 Empedocles Magicus p. 20.
 Empusa describitur, pa. 23.
 Expiationū, & lustrationū varias sortes adducit Fortunatus, p. 24.
 Energumeni non intelligūt, quæ loquitur Dæmō ignota lingua, licet sentiant motū linguæ, 149.
 Engastrimythos primus Hipp. descripsit inter gentiles, p. 150.
 De Engastrimythis longus discursus. Vallesius notatur ibid.
 Extasis & Raptus causas ad longū inuenies p. 177. yf. q. ad 181.
 Extasis definitio à Trimegisto. p. 177.
 Extasis vera in qua nullâ patitur violentiâ naturæ corporalis, nec spiritualis 178.
 Extasis etiam non suspensis potētis inferioribus 178.
 Extasis vera nullos inducit morbos, & quare, ibid.
 Elementa quare dicebantur diuina ab antiquis, p. 186.
 Etates adolescentiæ, & iuuentutis quomodo se habeant ad hunc morbum. Auctoritas huius libri comprobatur p. 95. & seqq.
 Epicurus quāuis Atheista reputatus est, Dei maiestatem cognouit p. 140.

I N D E X

F

- F**ebrium circuitus admirabiles, p. 6.
 Philosophus non admiratur, p. 7.
 Furor, delirium, insipientia, &c. quomodo differant, p. 7.
 Furoris accidentia ex Seneca, ibid.
 Phantasmata Diabolica non ambulant gradiendo, sed quasi fluunt, p. 23.
 Fœtus purgatur in utero, p. 66.
 Fœtus purgatio antequam formetur, dum formatur, & postquam formatus, Martianus refutatur, p. 66 & 67.
 Fœtus sanitas meretur ad mensuram purgationis in utero, p. 67.
 Fœtus cerebrum purgatur, & singulæ partes, ibid.
 Fœtus post partum purgatio, 68.
 Fontanellæ aperiendæ in timore morbi Sacri. Longus discursus, sed necessarius, sumopere notandus, p. 69. & seqq.
 Fœtus in utero quomodo cognoscatur, purgatus, & sanus, & sine morbo Sacro p. 71.
 Fontaniella quando aperienda, 74.
 Fontanella quo loco? 75.
 Fontanella an setonem præcellat, ibid.
 Fontanella an conveniat in intemperie hæreditaria, ibid.
 Fontanella iam clausa, quando non iterum aperienda p. 75.
 Ante Fontanellam alia medicamenta probare oportet, ibid.
 Fontanellæ defenduntur ab imperitiis. Responsiones ad argumenta, ibid. & seqq.
 Fabricius reprehenditur, quia coronariam partem vitæ, ibid.
 Phantasmata, & species dixit Aristot. per sanguinem oberrare. Locus difficilis, p. 170. & 171.

G

- G**allinacea caro, quare prohibita Epileptis? pag. 13.
 Galli nomine totum genus gallinaceum intelligitur, ibid.
 Gallus quare dicatus Aesculapio, ibid.
 Gallinaceum alimentum omnium saluberimum, ibid. & 14.
 Gallus pro salute oblatas, p. 14.

- Gallo ad incantamenta utebantur, ibid.
 Gallus maximam vim habet naturæ, & ob id Diuinus dictus, p. 14.
 Gorreus refutatur de seminis generatione p. 41.
 Generatiua potentia, ubi sit, Suarecius animaduersus in posthumis, lib. de Anima, 60

H

- H**ippoc. hic liber est contra Mercur. p. 23.
 Hercules non laborauit Epilepsia. 2. & 3.
 Hippocr. noster neuiquam fuit Magus. 9.
 Hircina caro prodest, p. 12.
 Hecates insidiæ, p. 21.
 Hecates Enodia (Proserpina alijs) fluxum ventris causatis, pag. 22.
 Quare Hecates sordida, ibid.
 Hecates triplex, ibid.
 Hecates incantationes plurimæ Mater Sagarum, & Magistra, p. 23.
 Hecates Empusa. Locus Aristoph. pauores & nocturna terribilissima causans, ibid.
 Hecates difficilis accidentibus, ibid.
 Heroes qui? 23. & 24.
 Heroes colebantur, 24.
 Herodotus explicatus de pueris vrēdis, 72.
 Hæreditarij morbi definitio reprobatur, vera asseritur, p. 54. & seqq.
 Hæreditarius est morbus læsius, sed non lædens necessario, 55. & seqq.
 Hæreditarij morbi non actu lædentes, quomodo differant ab intermittentibus, 56.
 Hæreditarij morbi in compositione, & alterius generis, quomodo detineantur, ne appareant? p. 56. & 57.
 Hæreditarij morbi in confirmatione, incurabiles, quales? p. 57.
 Hæreditaria qualitas Epilepsiæ habet diuersa, sibi connaturalia, 58.
 Hæreditarij morbi differentia, ibid.
 Hæreditatus Sacer morbus quare non statim habet accessiones in puerulis, ibid.
 Hæreditarius morbus prodigiosus in puero Segouienti, p. 59.
 Hæreditarius per gentem, & per cognationem quomodo differant, ibid.
 Hipp. Demones esse nouit contra quemdam modernū. 150.
 Incantatio, quid? pag. 6.

R E R V M.

S. Isidori sententia explicata, pa. 9.
Impostores varij filij Parasclsi, p. 10.
Impostorum verba, ibid.
Impostorum præcepta ibid.
Impetum facientia intelligit Hip. non solum motus spiritus per arterias, sed per nervos, & cauitates, & per transpirationem, pa. 6.
Infantia ab humiditate pag. 116.
Infantia a solo Hipp. edocta, à nullomodo tacta propter motum localem cerebri sublt. p. 116. & 117.
Infantia omnisani coniungat sibi terrorem & metum, p. 120.
Infantia a pituita late explicatur quomodo differat ab alijs, p. 121.
Inspuitatus morbus, p. 4.
Infantia, Epilepsia, Læthargus, Melancolia possunt ad inuicem transmutari, p. 123.
Intelligentia nō potest species in cæco ponere quas nunquam habuit, p. 149.
Intelligentiarū dānatarū effectus sunt mirabiles ex accidenti, non per se, ibid.
Intelligentias negant Barbari Athæi, sed confunduntur, ibid. & 150.
Intelligentiæ quædā bonæ, aliæ malæ 152.
Intelligentias malas de cælo projectas Homerus dixit 153.
Intelligentias malas cognouit Arist. contra Modernos demonstratur, p. 153.
Intelligentiæ bonæ, & malæ sunt incorporeæ, cōtra aliquos Auctores, quorum rationes solvuntur, ibid.
Intelligentiæ an sicut causant morbos, valeant causare sanitatem, p. 162. & seqq.
Intelligentiæ turbare, & fallere sensus externos possunt, & sensus internos organo affixos, p. 169. & 170.
Intelligentiæ nō valent mutare species de loco ad locum 170.
Intelligentiæ non possunt mouere species sensibiles, quamuis supponamus cū Arist. oberrare tales species in sanguine. Locus elegans. 170. & seqq.
Intelligentia nullam habet vim in animā rationalem vt sic, sed ex accidenti, & remore, p. 172.
Ignis encomia ex Sancto Dyonisio, p. 186.

L

Librorum Hipp. distinctio, & probatio, 1.

Lunium quid? pa. 3.
Lunatici, p. 4.
Lunaticus simul & arrepticus, p. 4.
Lunam deducere, 19.
Lunam abolere, ibid.
Lunam abolere apud Aristophanem, ibid.
Lunam deducere apud alios, ibid.
Lunam deducere quod habuit principium, pag. 20.
Luna colebatur vt Dea ab Israelitis, p. 185.
Lunæ motibus scit dæmō humores applicare vt fallat homines, & cōcurrant ad adorandam Lunam. Contra Origen, Locus. Hierem, 185.
Lachrimare in somno mirandum, pag. 8.
Lustratio, & purificatio Magorum Locus Columellæ, p. 19.
Lex omnia corroborat. Magna sententia Hipp. ad agendum de occulta seminis productione, pa. 41.
Locutiones peregrinæ, linguarum prorsus ignotarum non possunt esse naturales contra Lebinium 149.
Locutio linguæ ignotæ non potest esse natia quamuis concedamus Platoni sciētias esse natiuas, ibid.
Lebinus Lemnius refutatur, 148. & seqq.

M

Mercurialis nō recte iudicat de lib. Hip. 2.
Mirabilia in Mausacis, & Melancolicis, 7.
Mallus, Mellanurus, Mugil quare prohibeantur, pa. 10. & seqq.
Menthæ qualitates controuersæ, p. 15.
Menthæ utilitates, ibi.
Medici ficti huius temporis, pag. 17.
Medici exaggeratores, ibid.
Medicorum ignorantium astutia, ibid.
Modestia Hipp. in alijs refutandis, pa. 18.
Magi possunt virtute Dæmonis pluitas causare, & ventos, aut illos impedire, & maris mutationes, p. 20.
Magi Deos collebant, & illos improperabant, & diuina humana faciebant, pag. 21.
Mater Deorum, quæ, & qualia accidentia credebantur causare, p. 22.
Magi debuerant ad templa adducere sacrificia pro sanitate, & non illa abscondere, si veram putabant suam falsitatem, pag. 25.

M N V D E X.

Morbus Sacer [ut alij morbi] gignitur 33.
 Morbus Sacer à causis naturalibus procedit, nō semper à diuinis ibid.
 Morbus Sacer hæreditatur, ibi.
 Quomodo hæreditatur, ibid.
 Maria Immaculata Virgo vere, & proprie fuit mater Christi Domini, quāuis non præstitit semen 40.
 Mancū semper generare mancū nunquā dixit Hipp. sed aliquando p. 53.
 Morbus Sacer non accidit biliosis, sed pituitosis 60. & 61.
 Morbus Sacer, si a solo Deo esset, tã biliosis, quam alijs omnibus accideret. ibid.
 Morbus Sacer potest incipere in vtero duobus modis, p. 66.
 Mutescentia in morbo Sacro vnde? 78.
 Multi qui dicantur ab Hipp. 78. & 79.
 Moriuntur Epileptici, aut superviunt iuxta quantitatem pituitæ infrigidantis & absoluentis, p. 87.
 Morbus Sacer quando non reciduat, 89.
 Morbus Sacer non redijt, si aliqua pars in signē notam passa fuerit. Quid sit notā suscipere, ibid.
 Morbus Sacer potest redire ob debilitatē membrorum, quamuis consumptus fuerit humor, pa. 90.
 Morbus Sacer si connutriatur revertitur, quomodo intelligendum, ibid.
 Morbo Sacro quare multi moriuntur pueri, adulti neutiquam. ibid.
 Morbo Sacro valde senes pereunt ob multas causas, p. 91.
 Morbus Sacer inveteratus incurabilis, exemplo sumpto à capris, & ouibus, pag. 68.
 Morbi Sacri diuturnitatis causæ obscuræ sed Philosophicè demonstrantur, 99.
 Morbus Sacer ab eisdem causis oritur à quibus, & alij, p. 135.
 Morbi quamuis incurabiles, non sunt expertes auxilij. Subtilitas Hipp. 136.
 Morbi non sunt augendi 137.
 Morbis familiaria tollenda, hostilia procuranda, ibid.
 Miracula celebrata a Gentilibus, an talia essent, ad longum 162. & seqq.
 Mirandulanus tēperandus est cōtra Astrologos, p. 181.

N

Niger color ominosus, pa. 15.
 De nigro colore multa, ibid.
 Niger color vitandus infirmis, ibid.
 Neptunus quē accidentia inducebat? 22.

O

Opinio quare morbus Sacer, p. 5.
 Ostentatores qui? p. 8.
 Oves an Epilepsia afficiantur. Mercurialis notatur p. 97.
 Oves quare Epilepticas nō intellexit Mercurialis, ibid.
 Oves & capræ quomodo differant quoad Epilepsiam, p. 98.
 Occasio cognoscenda, p. 137.
 Otis quid, eius natura, & qualitates pro Alimonia, p. 14.

P

Pedem super pedē, imponere, aut manū super manū supersticiosum. Locuselegans Aug. p. 16.
 Plinius explicatus de sanguine Gladiatorium, p. 26.
 Partes diuerfas correspondētes elemētis se persupponit Hipp. agēs de Semine 42. & seqq.
 Pituitosi, an biliosi sint paratiores ad morbum Sacrum, p. 61. vsq; ad 63.
 Ptolomæus multos excepit libros spurios quia numerū. & molē attēdebat librorū 64.
 Pueri suspecti, si mundi sunt, p. 68.
 Purgationis & sanitatis fœtus signa, p. 70.
 Partes nostri corporis solidæ, quomodo dicantur moueri in suffocationibus, controvertitur, 83.
 Pueruli recens nati omnes moriuntur ex hoc morbo, si copia sit pituitæ, p. 87.
 Pueri qui intelligantur, potius pereunt in hoc morbo ob nimiam humiditatē, quam ob frigiditatē ex Hipp. locus explicatur, 89.
 Pueri quidā prænoscent accessionem, alij non, pag. 101.
 Pueri quomodo cognoscunt vērā accessionem, 102.
 Pueri an verecundentur, ibid.
 Pudor ante accessionē Epilepticā, 100. 101.
 Potentia imperans, & exequens insinuantur ab Hipp. p. 261.
 potentias duas possuit in cerebro cognoscentem, & imperantem, p. 126.
 Præcordia quæ dicantur ab antiquis, 125.

Præ

R E R V M.

Præcordia male vocabantur mentes, ibi d.
& 36.

Præcordia mouentur in affectibus animi,
sed non cognoscunt, ibid.

Præcordia sunt membra imperata, ibid.

Præcordia non habere vëtriculum, in quo
recipiant bonum, & malum quid sit, 131

Pestis varias sortes possunt Angeli immi-
tere, p. 156. & seqq.

Pestis datur, sine maligno cœli influxu,
ibid. & vsque ad pag. 161.

Pestis ab aqua, ibid.

Pestis ab aere, ibid.

Pestis a terra, ibid.

Pestis ab alimentis, ibid.

Pestis non necessario contagiosa, ibid.

Pestis sine sordida putredine, ibid.

Pestis non fundatur necessario in sordida
putredine, ibid.

Pestis à maleficiis, ibid.

R

Rafis centum annorum spatio Medici-
nam exercuit, p. 13.

Ronseus refutatur in Celsum, p. 26.

Respirationis nomine quid intelligedū? 65

Respiratio cordis dicitur eius motus vi-
talis, ibid.

Respirationis differentie apud Hipp. 79.

Risus vnde, & quomodo fiat contra Ama-
tum Lusitanum, p. 114. & seq.

Raptus dicitur violentiam. Extasis superemi-
nens nullam, 177.

Raptus in parte sensitiua multos morbos
solet parturire, p. 179.

Raptus iste potest immitti à Dæmone, & à
propria volūtate; videant qui de salute
agunt animarum, quanta sollicitudo est
adhibenda, p. 179.

Raptus in parte sensitiua morbi enume-
rantur aliqui, ibid.

Restitutus Præbyter rapiebatur ad nuq̃
quando volebat, ibid.

Raptus iste apparet nobis, non à Deo. ibi

S

Sacri acceptiones, p. 2. & 3.

Sonticus morbus, p. 4.

Sacrum os, quare Dijs offerebatur? pag. 3.

Suilla caro qualis? p. 12.

Suilla caro pro sacrificijs qualis erat, ibid.

Suilla caro quare sacra? ibid.

Suilla caro laudabilis, quare prohibetur? 13

Suillæ carnis laudes, ibid.

Sacerdotes Cybeles tormentis seipsos affi-
ciebant, vt Epileptici, p. 22.

Sanguine utebantur frequenter Antiqui
ad expiationes, p. 24.

Sanguis Gladiatorum an proficiuus, vel
auersus? An Dæmonis inuentio? Discu-
sus nouus, & necessarius, p. 26.

Sanguis Gladiatorum ex Mientio, ibid.

Sanguis Gladiatorum ex Tertuliano, ibid.

Sanguis Gladiatorum ex Arethæo, ibid.

Sanguinis vsus ex Iustino Martyre, ibid.

Sanguis potatus nō prodest morbo Sacre 27

Sanguis nil poterat prodesse Constantino
ad lepram, ibid.

Sanguis Gladiatorū ex Corn. Celso suspe-
ctus, ibid.

Sanguis potatus. Locus Scribonij a Cerda
non integre lectus, ibid.

Sanguinis vsus superstitiosus, 28.

Sanguine vtuntur nunc incantatores in
odium humani generis, & in odium Do-
mini Saluatoris nostri, ibid.

Sanguinis vsus an pro valetudine? ibid.

Sanguines purissimi (in numero plurali) B.

Virginis quā nā sint locus D. Th. nouiter
explicatus ex principiis Philosophiæ, 40

Semen ab omnibus partibus deciditur cō-
tra Neorhericos, p. 35. & seqq.

Semen non præstauit B. Maria (contra
quosdam stolidos) nec fuit necessarium
pa. 40.

Semen decidi ab omni humido, quod est
in corpore, quid nam est? p. 42.

Semen mulieris esse simpliciter necessariū
neutiquam possunt Medici demonstra-
re, licet efficaciter probent, 42. & 43.

Semen decidi ab omnibus partibus Magni
Philosophi dixerunt, p. 43.

Seminis materia quid recipiat ab vnaqua-
que parte, p. 45. & seqq.

Semen decidi ab omnibus partibus vide-
tur demonstrari, p. 48.

Semen deciditur ab vniuerso corpore, aut
nullus est morbus hereditarius, ibid. & seqq.

Semen decidi ab omnibus partibus cōcedūt
omnes, qui agūt de hereditarijs morbis 53

Semen

I N D E X

Semen quomodo sigilletur à partibus totius, & testibus, p. 60.

Senes quomodo Hyeme, & Vere afficiantur morbo Sacro, 93. & seqq.

Senes quomodo afficiantur Æstate, 94.

Somnia horrenda à quo humore? p. 124.

Spiritus quid, 125.

Spiritus ex aere, & tenuissima parte sanguinis fit, ibid.

Spiritus talis erit, qualis aer, 126.

Spiritus exequitur sapientiam in vnoquoque membro explicatur, p. 126.

Spiritus relinquit in cerebro necessaria impartiturque reliquis, 127.

Sapientiam ab aere quomodo intelligat Hipp. p. 126.

Sapientiam ad inuicem inter mēbra, 126.

Sapientiam spiritus olfecit Gentilis, quando dixit non lucem aut aliam similem qualitatem, sed directionem habere, 126.

Sapientiam, & mentem posuerunt Græci quidam in septo transuerso, quos refutat Hipp. 129. & seqq.

Senem ad iuuetutem reducere, & mortuū suscitare paria sunt, Dei requirunt omnipotentiam, neutiquam intelligentiæ. Errores destruuntur, p. 168. & seqq.

Scotus inuentus cū signis admirandis, 181.

Sacerdotes Pyrethi, 186.

T

Tostatus fallitur, dicens Hippoc. fuisse Magum, pag. 2.

Turtur optimum alimentum infirmis, & sanis. Quare dicitur sapientium nutrimentum. Fuit in pretio, p. 14.

Turtures ob vanissimam superstitionem vitabant antiqui, ibid.

Tostatus refutatur, quia nimis crasse intellexit Hip. agens de seminis natura, 36.

S. Thomas præuidens dicta Tostati, illa euertit, p. 36. & seqq.

Timor an excitetur à Bile, 120.

Terra vt diuina colebatur ab Antiquis, pag. 187.

Terra mater, & nouerca, ibid.

V

Vulgus malus interpret, p. 5.

Valentissimæ aues quæ? Quare non probantur, p. 14.

Vestimentum nigrum quare fugiendū, 15.

Vitæ inopia ad malas artes concitat, p. 21.

Venæ omnes, quæ hodie scinduntur ab Hipp. primum demonstratæ, neq; aliam quam nouam addidit posteritas, 64.

Venæ distributio orientis à cerebro, quæ in lib. de natura humana reperitur, non est Hipp. p. 64.

Venarum partitio in hoc loco genuina est Hipp. concordat sibi, Steve reijcitur 65.

Venas fieri graciles quid apud Hipp 64.

Vētris fluxus in morbo Sacro vnde? 77. 78

Venter quid apud Hipp. 151.

Ventres, quos vocet Hipp. 79. & 80.

Verecundia an in pueris? 102.

Venti quales morbum Sacrum procreent 113. & seqq.

Ventorum controuersia ad causandum morbum Sacrum late agitur, 104.

Ventus à mari, 106.

Venti permutantur à Regionibus, quas pertranseunt, p. 111.

Ventos omnes vocauit Hipp. frigidos, & humidos, cōponitur hæc cōtradictio, ibi.

Venti sub polis quales eleuentur, 112.

Ventriloqua vide Engastrimythos.

Ventriloqua Hispanensis, p. 177.

Ventriloquæ vaticinantur per ventrem non per peluim contra Hermolaū, 150.

Ventriloqua post Paulum clamans, ibid.

Vita prolongari potest ab intelligentijs, sine cibo isto, & potu vsuali, 165.

Vitam potest prolongare intelligentia: tamē putamus impossibile mortē eludere posse, quod probatur manifeste, pag. 166. & seqq.

Voluntarie sudare mirabile est contra Ludouicum Viues, p. 179. & seqq.

Voluntarie lachrimare virum, miratur D. August. vt Philosophus. Viues loquitur vt Grammaticus, 180.

F I N I S

I N
L I B R V M
 A V R E V M,
MAGNI HIPPO. COI.
 D E
M O R B O S A C R O.

DIFFICILLIMUM Librum, & Reipublicæ utilissimum, & necessarium, à nemine hucusq; quem viderim, aut legerim elaboratum, diuisis textibus aperiam; difficultates dissoluam; literales quæstiones diluam; pro eruditis aliqua misceam, quæ licet ad textus explanationem sint necessaria; laboriosas tamen controuersias varietatis suauitate demulcent. Et in secunda parte, de Causis diuinis sermonem attingam.

LIBER HIPPO. COI.

SCIO Quam sit difficile antiquorum libros vera censura distinguere: nunc aliqui sunt eruditi, qui affirmant libros de Physico auditu, & aliquos alios non esse Arist. quamuis sub eius nomine circunferantur, quid dicerent de libris Hippocratis, quos plures ante annos scripsit

quando Græcia bellorum perturbationibus iactabatur? Equidem potuerunt mutationem, aut incendium pati, sed providentia diuina factum est, ut inter mundanas varietates magnorum virorum labores fixi, & immobiles ad posteritatis utilitatem persisterent. Igitur librum istum Hippocratis, esse mihi semper persuasi, quoniam citatum inuenio à se ipso, in epistola de Insania, & à Galen. lib. de Articulis, & in procemio Prognosticorum, & à Celio Aureliano libro 1. tardarum Passionum cap. 4. Sententias aliquas huius libri inuenio in lib. de Aere, Aquis, & Locis, in lib. de Flatibus, & Aphorismis. Consonant præterea omnia, quæ hic docet suæ doctrinæ, & Philosophiæ, quæ professus est. Dialectus Ionica Medicorum Principi (ut notum est) familiarissima. Foësius genuinum Hipp. scriptum agnoscit, Galenumque, & Herodianum, & alios in partes adducit. Quod si aliquis legat.

1. *Probat-
tur ab an-
tiquis.*

*Secundo à
doctrina.*

*Tertio ab
stilo, & mo-
do scribend.*

*Quarto
ut Hip-
poc. recip-
tur à Neo-
tericis.*

A quæ

quæ scripsimus in proœmio lib. de Hipp. Philosophia acquiescet nostræ censuræ; sed doleo maximè illos, qui spuria esse dicunt, quæ nō intelligūt. Quin, & Mercurialis damnat, vt falsa. Quis talia audit? in suo cap. de Epilepsia, inter alias rationes, ob quas existimat hunc librum non esse Hipp. ea est potissima, quod dixerit locum affectum in Epilept. esse cor. & nō cerebrum. Certè audeo dicere, non Mercurialem, sed aliquem Tyronem eius discipulum, nec verbum huius lib. attigisse, cum contrarium omnino probet Hipp. ex professo, testem adhibeo, legant docti. Aliqui non probant istas nostras vigilias, quia putant non pertinere ad curationem. Dolendum certè quam sit antiquitatis studium auaritiæ, & luctu oculis infestum. Toruo vultu aspiciunt, aut ridiculo, parui pendentes pretiosos lapides, & thesauros Hippoc. Phoriones sunt, omnibus aduersantur, vt

Plutarch.

Plutarchus ait.

LIBRI SCOPIVS. TOSTATVS. temperatur Hipp. Laus.

Huius operis excellentia maximè elucet inspecto fine, quem Hippoc. prosequitur. Intendit rem publicam à quibusdam seductoribus liberare, Magis, incantatoribus, supersticiosiis, pecuniæ auidissimis, qui dicebant morbum hunc à solo Deo proficisci, & ideo Diuinum, & Sacrum esse, neque medicamentis indigere, sed expiamentis, sacrificijs, & oblationibus Deos esse placandos; præceptisque supersticiosiis populum in admirationem rapiebant, quæ omnia efficacissimis rationibus destruit. Causas morbi, differentias, & partem affectam enarrans, & curationem insinuans. Vnde miror Tostatum virum eruditissimum non cognouisse solidum, pium, & vere Philosophicum Hippocratis ingeniū, de quo

Macrob.

Macrobius dicebat: *Neque fallere, neque falli*, quæ sententia (solo Deo digna) in hoc diuino libro maxime elucet: vbi pro bono publico contra supersticiosos Ma-

gica deliramenta euerit. Quid ergo Tostatus 2. part. in Eusebium cap. 236. Magicam vanitatem à Zoroastre inuentam exclamat, à Democrito excultam, & ab Hippocrate erectam? Sed non attente legit sanctum Isidorū, quem citat, (& nos text. 6.) ab illo enim accepit primam partem suæ sententiæ, sed non vltimam.

DE MORBO SACRO.

Quare de morbo Sacro, si probat non esse Sacrum? Arrogantia Sacra. Os sacrum mulieris Dijs offererebatur. Hercules. Tonantes cœli, & Epilepsia Comitia dirimebant. Lunaticus. Lunium. Luna. Arreptitius. Sonticus. Inspuatus. Opinio morbus Sacer.

Lemma, siue inscriptio nostri libri aliqua postulat animaduertenda. Quare non inscripsit de morbo Puerili, aut Comitiali, an fallit dicens in frōte quod intus negat?

Respondeo Hippocr. non ex propria sententia morbum Sacrum dixisse, sed (vt alibi solet) vsum communi nomine, quod inter Magos, & populum inualuerat, vt melius patriam vindicet ab errore; videamus inquit, an morbus iste, quem Sacrum aut diuinum Magi non cupant, re vera Sacer dicendus sit, nam vt eleganter dicebat Seneca lib. de Vita Beata cap. 1. Nō

Seneca.

quid vulgo veritatis pessimo interpreti probatum sit, sed quid veritas doceat inuestigandum. Atq; hoc fuisse Hippocr. institutum colligo exprimis verbis, ait enim: *De morbo Sacro appellato, sic res habet.* Quasi dicat morbum, de quo dicere instituo, quem alij appellant Sacrum. Eisdē verbis vtitur lib. de Aere, Locis, & A-

quidem

quidem uerum uehementes, & lib. de Flatu-
bus, *Videtur autem mihi amplius, & Sacrum*
appellatum morbum, ab ipfis flatibus gigni;
Neque solum in Hippoc. libris animadu-
uerto hunc esse morem (vti scilicet no-
mine communiter recepto) sed ex opi-
nionibus antiquioribus sumere consue-
uit aliqua, vt late manifestaui in Philoso-
phia Hippoc. vbi, & Democriti, & Ana-
xagoræ, & Empedoclis, qui tempore illo
floruerunt, sumit modum dicendi.

Igitur non iuxta proprium sensum in-
scriptio constituta est, sed iuxta aliorum;
sic enim facit librum acceptabilem, vt
melius veritatem è tenebris erutam de-
monstret lectoribus. Tantus fuit nostri
Senis patriæ iuandæ ardor, quem more
frequenter seruat Clem. Alexandrin. in
Exhortat. ad Græcos, vt rectè notat Gé-
tianus. Alij Græci, & Latini res magnas,
aut admirandas sacras nuncupant: viam
Sacram, ciuitatem, muros, silentium. Et
cum viderent morbum hunc magnum,
& animæ domicilium occupantem Sa-
crum appellarunt. Placet etiam senten-
tia Plutarchi lib. de Industria animalium
ante finem: qui postquam cum Homero
dixit Sacrum pro magno usurpari, & ob
id Comitialis Sacer. Addit: *Quidam uero*
cōmuni ratione (loquebatur de Anthia pis-
ce, quem appellabāt Sacrum) *quod liber sit,*
& ab omnibus dimittatur dictum Sacrum
putant. Equidem Epilepsia hac ratione
potest dici Sacra, quia omnes ab illa fu-
giunt, dimittentes Epilepticum solum,
vt fiebat in Comitijis (vt statim dicam.)
quin, & morbos animi Sacros dicebant,
nam diuitiarum cupiditatem Sacram fa-
mem dixit Virgilius, & Heraclitus pul-
chre arrogantiam Sacram vocauit ægri-
tudinem, quia tam magna, & insuperabi-
lis est, vt sola morte finiatur.

Inuenio tamen scelestum, & detesta-
bile Sacrum fuisse appellatum, vt ex A-
phranio refert Nonius. *O Sacrum scurræ,*
& malum. Turpilius, etiam mei rides pessi-
me, ac fecerrime. Vnde existimo Latinio-
res vocasse Sacrum morbum, non vt Di-
uinum, sed vt detestabilem.

Quare Medici os Sacrum appellant,
quia magnum; cum ossa capitis multo
maiora, & sacram arcē regentia Homo-
platum, & alia multa in humano corpo-
re maiora inueniantur. Cur ergo os tam
moderate magnitudinis, & infima, &
torpi parte locatum, Sacrum appellatur?
Admirabilis est humanus partus, vt mi-
raculum indicatur ab Augustino, sed vi-
let, inquit, præalsiduitatē, finis Diuinus
& admirabilis, ergo os quod in partu mi-
rabile se præstat Sacrum debet appella-
ri; cum enim ita durum sit, & diuisioni
resistat, tamen tempore partus libenter
cedit, & euntum ad externam, ad inter-
nam eandem, viam exiit, et fœtus iadiuto-
rio Dei excelsi preparante, & disponen-
te, vt Auicennæ verbis utar. Atque ob
hanc causam puto Sacram appellari pro-
prisime in fœminis, improprie in viris.
Vnde meritò Dijs offerebatur, (vt colli-
gitur ex Menandro) quasi res mira-
bilis.

Herculeus dicitur, quia putant Her-
culem isto morbo fuisse oppressum, sed
falluntur, non enim Epilepsia, sed insania
laborauit, quando trucidauit filios suos,
quos ex Megera susceperat. At quando
indutus veste exarsit, potius igne Sacro
comburebatur, & nō morbo, de quo hic
agit Hippoc. ergo dictus Hercules, quia
fortis & insuperabilis.

Dictus etiam fuit Comitialis ab Hip-
pocrat. lib. 2. Aphro. 45. & lib. de Ratione
victus in morbis acutis, & alibi, quoniam
Comitia detimebantur casu alicuius E-
pileptici. Quintos Serenus.

Est subiti species morbi, cui nomen ab illo,
Quod fieri nobis suffragia iusta recusat,
Sæpe, etenim membris acri languore ca-
ducis.

Consilium populi lachres horrenda diremit.

Non solebat accidere in concilijs,
sed in Comitijis (vt notat Rosin. de Anti-
quitatib. Romanorum) Quoniam conci-
liū erat paucorum consultantiū, Comitijis
vniuersus populus, & Gubernatores simul
aderant. Quod si in tanta solemnitate, &
concurso Epilepticus aliquis cadebat.

Clement.
Alex.

Plutarch.

Virgil.
Heraclit.

Nonius.
Turpilius

D. August.

Serenus.

Rosinus.

diem illum tanquā infestum, & Dijs displicentem fugiebant, & omnia negotia relinquebant; unde Comitialis morbus dictus. Similiter dirimebantur Comitia, si cœlum tonaret, si troncitra, si fulgura apparerent, ita Rosinus lib. 6. c. 14.

Rosinus.

Lunaticus dictus est iste morbus, imo ob hoc etiam Divinus, quia vel ipso Hippocrate attestante, causæ cœlestes vocantur Divinæ, & morbi Divini qui ab illis oriuntur. Sunt tamen alij morbi etiam Lunatici, ut insania, quā videmus exacerbari ad motum Lunæ, & aliquando per quædam intervalla desinentem recurrere, imo in Hispania cum aliquē videmus non mente securum, licet quietum, & placatum, dicimus habere lucida intervalla quia ad Lunæ certas conversiones, ad quadraturas, aut conjunctionem, aut plenilunium excitatur cerebri affectio.

Supponendum præterea, esse aliquos Lunaticos arreptitios, sic nuncupatos, quia à Dæmone arrepti vexantur; qualis fuit Lunaticus, quem refert sanctus S. Matth. Matthæus, cap. 17. sanatus à Domino nostro; ille certe vexabatur ab spiritu imundo, sed temporibus determinatis Lunæ, quæ rectè observat Dæmon, ut cum mouetur humor à Luna, moueat ille ad tormentum, & quasationem humani corporis: sic melius fallit homines & occulte latitat, dum alij credunt solam esse stellam causam tanti mali. Itaque erat Lunaticus, & arreptitius, quod constat ex Sacro textu: *Et exiit ab eo spiritus.* Quod nō diceret, nisi à Dæmone vexaretur, & nō à sola Luna, aut à solo morbo: quod animaduerto in Sacris literis, & præcipue in Diuo Luca; qui ut magnus Medicus facit differentiā inter infirmos, & vexatos ab spiritibus immūdis; ait: *Infirmi, & qui vexabatur ab spiritibus sanabatur omnes.* Itaque Epilepsia, aut alius morbus poterit dici Lunaticus, quia excitatur motis humoribus à Luna; & Dæmoniacus, qui à Dæmone sumēte occasionē ex humore moto tempore Lunæ, & talē humorem etiam mouente ad hanc, aut

S. Matth.

D. Luc.

illam partem: iste vero insanabilis est, nisi exeat Dæmon præcepto Divino; ille autem habitualis, si per ætates maiores misit radices juxta Hippocr. decreta insanabilis etiam est, & à solo Deo expectare potest medellam. Et quis dubitat quin inter infirmos, qui vexabantur ab spiritu essent etiam Epileptici aliqui à solo morbo interno habituali, & sanabantur omnes [ut dicit sanctus Lucas à Redemptore nostro].

Sed cum antiqui illi Lunā Deam venerarentur. Licet Carreni non Deam sceminam, sed Lunū masculum adorabāt, ut refert Cœlius, non mirum quod morbum à suis Dijs inflatum diuinum appellarent, contra quos Hippocr. disputat in isto libro. Sed quādo de Lunō mentionē fecimus, rationem exhibet Cœlius lib. 20. cap. 7. quare Lunā, ut masculum colebant: quoniam scilicet fuisset à prudentissimis traditum, esse mulierosos, & mulieribus micipatos delicijs eos, qui Lunam, ut sceminam suscipiebant; illos vero, qui ut masculum à mulierum insidijs esse liberos.

Cœlius
Rodig.

Quando hic morbus causatur à Dæmone solo (ab aliquibus Ecclesiasticis autoribus) vocatur Arreptitius, ille scilicet, qui talem morbum patitur, quasi arreptus fuerit.

Inspuitatus ab antiquis etiā dictus, quia aut viso ægro, aut eius nomine audito statim spuebant, quasi aborrentes, aut sic dicebatur ab sputo oris quod apparet in Epilepticis, cum exeunt ab accessione.

Igitur Puerilis ab ætate cui familiaris est. Comitialis à loco. Hercules à fortitudine. Caducus à casu. Sacer à magnitudine, à perniciē, ab admiratione. Epilepsia à comprehensione potentiarum. Lunaticus à conversione Syderis.

Sonticus (ab aliquibus antiquis) quia maxime sua perniciē hominem omnino reddit impeditum ad optimas actiones, ut ad iudiciū cogi non possit. Quamvis enim aliqui morbi magni Sontici dicebantur, scilicet, qui impediēbant, ne personaliter quisquam laborans eorū iudi-

iudice citaretur, tamen iste legitime inter omnes talis dicebatur, à quo in comitijs fugiebant. Ergo multo magis non admitteretur ante iudicem, sed alter pro illo.

Vnde existimo (vt explicem illam legē adductam ab Aulo Gellio lib. 20. c. 1. quā nobis obtulit Eruditissimus Cōsiliarius Regius, omni laude Maior D. Alphōsus Ramirez de Prado) quod morbus Sonticus ille solum intelligitur in illa lege, qui hominem impedit continuo ad comparandum ante iudicem: vt Paralyfis crurium, aut febris Hæctica, Hydrops confirmata, Tabes, Podagra, & similes alij. Isti enim egrotantes, ita debiles redduntur, & ita languentes, vt indigeant iumento (vt dixit lex, aut alio vectabulo, vt dixit Gellius. At Epilepsia, cum fiat per interualla relinquit hominem liberum ad ambulandum, sicut quartana. Hac ratione nō posset excusari infirmus à comparando coram iudice, sicut alij prædicti, qui continuo impediti sunt.

Dicendum, quod Epilepsia vocatur Sonticus, nō solū quia magnus, sed quia circumstantes nocet; solet siquidem eos vexare, & arripere. Et ideo placet nobis autoritas Auli Gellij, magis quam Mercurialis. Solum loquitur lex de valde senilibus, vel propter infirmitatem debilitatis: vt nisi veherentur, non possent comparere; non tamen de alijs infirmis, quibus morbus prorsus intermittens nō infert ambulandi impedimentum. Ergo Sonticus dicebatur iste morbus Comitialis, quia fruebatur præiulio legis, nō quia imbecilles ad ambulandum reddebat infirmos, sed ob mali terrorem. Prouidēs etiā lex, vt qui Epilepticum citaret, teneretur illū iumento ducere, & reducere. Ne forte in actu publico morbo correptus dissolueret iudiciū, sicut Comitias; & maneret solus, sine adiutorio, quo reduceretur in domum.

Heraclytus, vt refert Laertius in eius vita dicebat opinionem, siue æstimationē esse morbum Sacrum. Ignoro ob quid, nisi dicamus opiniones, & iudicia hominū

quibus tenaciter herent, nulla habita fundandæ veritatis ratione morbos esse animi; male quidem solet affici intellectus, sicut voluntas.

TEXT. I.

DE morbo Sacro vulgo appellato, sic se res habet. Nulla re mihi alijs diuinior esse morbis; neq; sacratior, verum naturam habet, quam etiam reliqui morbi, unde fiunt.

Grauitate, & breuitate, qua solet, *Comment.* quid sentiat de nomine huius morbi insinuat: nam dicens: *Qui Sacer nominatur.* Sapientium iudicio relinquit quantum soleat discedere à veritate opinio populi, quod Seneca lib. de Beata vita cap. 2, eleganter dicebat; *Queramus quid optime factum sit, non quid vñtatisimum, &c.* Et vt supra dicebam, vocabat Seneca vulgum pessimū veritatis interpretem, quā obrem pro veritate defendenda proponit in ipso limine vnica conclusionē suā sententiam. Morbum Comitalem generari, vt alij morbi, à causis præternaturā, neque habere aliquid peculiare Diuinū, per quod constituatur, & ab alijs distinguatur. Hanc probabit multipliciter, detectis erroris causis.

TEXT. II.

Homines vero naturam, & causam eius Diuinam esse existimarunt, ob inexperiētiam, & admirationem; propterea quod reliquis morbis nil habeat simile, & per inopiam quidem cognitionis Diuinitas ei ipsa cōseruatur.

DE TEGIT Causas tres falsæ opinionis. Inexperientiam, admiratio-

Comment

nem, & scientiæ defectum. Quod in experti admirentur nouū non est, sed quod admirati non quærant rationem, neque philosophentur circa causas talis effectus, hoc ab homine prorsus alienum: vide quam stricte incipiat comprimere opinionem illam Magorū; propter istas tres causas inquit. Conseruatur nomen Diuinitatis huius morbi. Inexpertos vocat illos, quia neque experientiam habere poterant fallacis curationis, neque veræ Medicinæ, nam experientia, vt ait Plutarchus, ex mente Historicorum lib. 4. de Placitis cap. 11. est, eorum quæ eiusdem speciei sunt multitudo, quam definitionem, cum D. Thom. late explicauimus in opusculo. in Auic. At illi impostores, cum nullis medicamentis vterentur, nūquam experti sunt efficaciam illorum: promissa igitur Magorum fallacia, & mendacii plena in sano circuitu oberrabāt. Quid igitur expectandum, quando deficit experientia, & scientia? Respondeo breuiter, expectare debemus arrogantiam (vt statim videbimus cum Hippocr.)

T E X T. III.

Secundum facilem vero, & parabilem modum sanationis medentur expiationibus, aut incantamentis.

Commen.

Quasi dicat inopiam intellectus supplet facilitate remediorum, scilicet incantamentorum, & expiationum. Expiationes vocabant purgationes peccatorum per sacrificia, vt Deos placarent, qui morbos inferebant: incantamenta dicebantur, quando aut verbis, aut signis, & rebus quibusdam adiunctis aliquid supra naturam moliri tentabant, ad medellam huius morbi. De quibus Seneca lib. 1. Quæstionum naturalium cap. 35. Quid ergo expiationes? procurationesque quo pertinent? si immutabilia sunt fata? Permittere mihi illam rigidam sectam tueri eorum, qui

Seneca elegans sententia.

excipiunt ista, & nihil aliud esse existimant, quam agræ mentis solatia.

Cleomenes apud Plutarchum in Apote. Huius sectæ rigidæ, quam dixit Seneca videtur esse: Nam cum expiatoribus, & vatibus (non antea solitus) mentem adhiberet; longa agitudine detentus illos vocās, respondens amicis, qui mirabantur, quid mirum, inquit, neq; enim nūc idem sum, qui tūc eram, sed cum idem non sum, neq; eadem probo.

Cleomen. Plutarch.

T E X T. IIII.

Si vero propter admirationem Diuinus censetur, multi morbi Sacri erunt, & nō vnus, quem admodum ego demonstrabo, etiam alios non minus admirabiles, neque minus monstruosos, quos nemo Sacros esse censet. Primum etenim febres quotidianæ, & tertianæ, & quartanæ, nihil mihi minus Sacri esse videntur, nec minus à Deo fieri quam hic morbus etiā si nihil admirabile habeant.

Efficax argumētū Hippocrati. Epilepsia vocatur morbus Diuinus, quia admirabilis, & prodigiosus, quare alij multi tam admirabiles non dicuntur, Diuini quales sunt febres prædictæ, & si Epilepsia secundū opinionem Magorū à Deo fit, quare non & isti morbi? ergo etiam omnes vocari poterūt Diuini, aut nullus.

Commen.

Fundamentum huius argumenti stat, in hoc, quod causa circuitus febrium, tam admirabilis sit, vt ab Hippocrate vsque ad hæc tempora magnos Philosophos exercuerit [tam est abdita istius ratio, quamuis apud vulgares, nullā habeat admirationē] nullus tamen dixit has febres esse sacras. Non certè minus admirabile est, quod quarto quoque die febris invadat, quā quod homo cadat. & iacet se sine sensu. Cōreplari oportet vtriusque morbi causas

las

fas, & admirabimur. Vbi absconditur ille humor qui certa hora, & die mouetur, incenditur, & causat febrem? vbi latitat humor, qui secreto cursu ad caput ascendit, & hominem ad concussionem subitam agit? Certè omnes isti effectus similem habent admirationem, sed nõ ob id Diuini nuncupandi. Vnde constat, gentem illam fuisse ignorantie tenebris inuolutam, siquidem admirabilia putabat, quæ non magis quam alia talia dicenda erant. Neque vocem audierant Pythagoræ, dicentis. *Ex Philosophia, mihi contingit, ut nullius rei admiratione capiar.* Secundo probat, quia febres prædictæ etiã à Deo causari possunt, quare non etiam dicuntur Diuinæ?

Pythagor.

TEXT. V.

DEinde vero furore correptos, ac desipientes multos ex nulla manifesta causa, cum multa, tum etiam intempestiuafacere videntur, quin etiam multos in somno lugentes, & vociferantes vidi, quosdam etiam suffocatos, quosdam exilientes, & fugientes ac desipientes, quo ad excitarentur, postea vero sanitati restitutos: & ut antea resipiscētes, quãuis pallidos, & debiles. Idq; non semel, sed sæpius contingere vidimus, quin, & multa sunt, & varia, quæ sigillatim, si enumerare velimus, prolixa fuisset oratio.

Comment.

PROPONIT Alios morbos mirabiles, & accidentia aliqua monstruosa, in quibus nunquam aliquod mysterium, vel Diuinitas inuenta est à Magis. Primo furiosos, & delirantes nulla præcedente causa manifesta. Illos intelligit, qui aut

Mania, aut Melancholia, aut alia specie delirij laborant. Quod vt clarius pateat, notandum est, quod furor, & deliriũ, siue desipientia habet se tanquam superius, & inferius; omnis enim furiosus, siue Maniacus delirat, sed non omnis delirans est furiosus; nam Mania est feruidũ quoddam delirium, & turbulentum, sine cerebri inflammatione: Alij verò delirantes phrænitici, alij Melancholici, aut quomodo libet desipientes, non semper furiosi sunt, quod ob causæ diuersitatem contingit. In his autem sunt aliqua mirabilia, tam quo ad causas, quam quo ad accidentia. Mirabile est, quod insaniat aliquis, sine causa manifesta. Equidem causam manifestam intelligimus [prout pertinet ad hunc textum] multis conspicuam, aut sensu cognitam; at magnos istos morbos vidimus ab occultis promanare principijs, vt ab amore plures in Melancholiã, & desipientiam inciderunt, aliquando in furorem, de quo puncto eleganter, & erudite scripsit Venerandus Parens D. Alphonsus Sancta Cruz in suo libro aureo de Melancholia, quem nõs in bonum publicum nostro primo tomo adiunximus.

Alphons. de Sancta Cruz.

Mirandum profecto quod animus, cuius naturam, vt diuinam semper admiratur Hippocrat. tam longè eleuatus, supra brutalem cõditionem à se ipso per suas actiones, & appetitiones, ita discedat. & qui antea portio diuina vocabatur, iam infimi bruti imago sit.

Sed neque solus amor, tam amarum malum producit, sed alij etiam affectus interni, quos aut pudor simulat, aut impossibilitas detinet, cohibiti in corporis perniciem prorumpunt, cuius rei plura exẽpla apud antiquos reperies.

Sed accidentia furoris mirabilia referat, Seneca lib. 1. de Ira, c. 1. *Nam vt furientium certa indicia sunt, audax, & minax vultus, tristis frons, torua facies, citatus gradus, inquietata manus, color versus, crebra, & vehementius acta suspiria.* Nos addere infinita poteramus, quia tantum malum non habet numero determinata symptomata. Ad inordinatũ

Seneca.

cogit, nam ægri sibi manus iniiciunt, alios vexant, & fugant, in faciem expuunt, plorant, vociferant, suffocantur, & nisi cautè custodiantur, per publicas vias nudè exeunt, & quod mirabilius est, futura solent prædicere, & aliqua grauitè & sententiose loqui. Si igitur ista tam admiranda sunt, vt excedant ea, quæ in Epilepticis apparent, quare omnes isti morbi nõ dicuntur diuini? Hæc ratio Hipp.

Sed dubitabis, quomodo dicit Hippocrat. delirant, donec à somno exeant? si enim delirabāt ante somnum, & in ipso somno, quare non delirant post somnū? Præterea dubitas, quæ admiratio, aut quæ diuinitas causarum latitat in simili casu?

Ad prim. Respondeo. Hoc etiam tanquam mirabile referri, quia non caret admiratione, quod somnus quo mitescit delirium prodigiosa accidentia admittat. Tamen cum in eo sint duo tempora, siue partes in primo occurſu, cum omnia liquida, & spiritiosa retrocedant ad interna, & grauetur caput, perturbatur inæqualiter æger; at cū iam secundo natura per somnum humidas reddit partes ex vigilia aridas, proculdubio delirium arceat, & ob id dicebat Hippocrates in Aphorism. *somnus delirium sedat.* Vnde non habemus aliam meliorem viam curationis, quam somnum delirantibus aliquibus conciliare, post causæ influentis, siue antecedentis ablationem. Dixi aliquibus, quia excipio lathargicos.

Sed quando Hipp. lugentes, vociferantes, exilientes, desipientes in somno vidit; admirationem insinuat, & aliquid supra communem naturam. Dico esse mirabile, quod dormientes lugeant. Tristia somniare, & lamentabilia vidimus, sed lacrimare in somno, qui omnes retinet vacuationes præter sudorem, videtur admiratione dignum; forsan per luctum intellexit Hipp. gemitū quasi plorantis.

Ad secund. Tales autem (cum euadunt) pallidos, & debiles videmus (vt inquit textus) quasi conualescentiam agentes à magnis morbis liberatos. Quod autem de vaticinio diximus, eleganter

differtur à nostro Vallesio in sacra Philosophia.

TEXT. VI.

Cæterum, qui primi hunc morbum ad Deos retulerunt, aut diuinum dixerunt, tales esse videtur, quales sunt Magi, expiatores, circulatores, ac arrogantes, ostentatores, qui se valde pios esse, plurimumque scire simulant; hi quippe diuinitatis ob tētæ prætextu, cum nulla ope prodesse possent, ne inscitiam suam proderent, sacram hanc esse affectionem censuerunt. Et additis idoneis rationibus securam sibi curationem proposuerunt, oblati expiationibus, & incantationibus, balneisque interdictis, & multis cibis ad laborantiū vsum minime accommodatis.

MV T A T Naturam argumēti, quia *Comment.* supra probat ab admiratione, alios morbos æqualiter, aut magis mirabiles esse, neq; diuinos fuisse appellatos. Nunc arguit à conditione opinantium, & secūdo ab illorum præceptis. Cōducit enim multum ad aliquam falsitatem destruendam cognoscere autoris conditionem; nam de veritate quid potest sentire mēdax? de virtute quid vitiosus? de simplicitate orationis, quid ostentator? de soliditate philosophica quid vaniloquus? de bono communi quid pecuniarū raptor? Tales sunt homines, cum quibus disputat noster sapiens senex, autores prædictæ falsitatis; non expectes aquam à talibus fontibus, sed venenum. Singula perpendamus.

Isti non erant Magi sapientes inter Persas; nam quos Græci Philosophos dicebant: antiquissimi Persarum vocabant Magos, neque Cælorum contemplationi dediti erant, quales fœlices illi, qui ab Oriente ad veri Dei cultum conuenerunt; sed Magi iam eo tempore alii dicebantur, qui veras artes ignorantes ad falsas conuersi, homines seducebant, asserentes se scire magna, & inaudita secreta, & facere prodigia. Itaque tres Magorum differentiæ cōstant apud Antiquos. Prima Sapiētium, rerum causas rimantium. Secunda Sapiētiū, qui de Cælorum motu, & iudicio stellarum agebant. Tertia Magorum, qui fallacem artem, & maleficam profitebātur: inter quos vltimos isti collocandi sunt, quos arguit in præsentī lib. Hippoc. Doctissimus Raderus lib. 3. in Curt. cap. 7. fol. 33. nostrā diuisionem melius explicat. Ait. Magi vox à Barbaris profecta, Græciæ, & Latī primū à Chaldæis, & Persis in honore fuit. Erant Magi Sacrorū Antistites, Regū moderatores, & sapientiæ diuinæ, & humanæ periti habebantur. Inde sensim cœpit, vt vox tyrāni, & hostis in infamiam vergere, pessimisque artibus assignari. Ita cuncti venefici, venenarij, incantatores, Thesali, arioli, augures, aruspices, Chaldei, Genethliaci, necromantici, epactici, præstigiatores, Aegyptij, Lamiæ, Sstriges, Sage, veratrices, fortuarij, Mæscæ; & hoc genus alij, aliæque pestes generis humani magis accensi, & execrati. Magorum triplex genus erat. Primi fuisse sapiētiae Magistri, sobrij, sicci, vt qui præter farinam, & olera nil ad mensam adhiberent. Alij Antistites, & Sacerdotes in Persia. Extremi, qui malorum geniorum ope, & opera varijs præstigijs animos mortalium suspenderunt, luserunt, sapius etiam euerterunt, &c:

S. Isidor. Sed antequam vltius progrediar, miror maximè quòd sanctus Isidorus lib. 8. Origi. cap. 9. Democritum dicat artem Magicam ampliasse, cuius verba sunt: Magorum primus Zoroastes Rex

Bactrianorum extitit, quem Ninus Rex Assyriorū prælio interfecit: de quo Arist. scribit, quòd vicies centū millia versuū ab ipso cōdita indicijs voluminum eius declarentur. Hanc artem multa post sæcula Democritus ampliauit, quando, & Hippocr. in Medicinæ disciplina effloruit.

Dubito circa tanti viri sententiam, nam Hippoc. post graues sermones habitos (vt ex illius epistolis constat) cum Democrito de rerū natura, de moribus, in laudes, & excellentias illius admiratus prorumpit, & ab illo discedens, ait: *Democrite præstantissime, magna hospitalitatis tuæ munera mecum in corde reporto, cum multa me sapientiæ tuæ admonitione compleueris: præco enim tuarum laudum reuertor; quod naturæ humana veritatem inuestigasti, & mente complexus es; accepta autem à te mentis curatione discedo.* Hæc Hippoc. Sed plura excellentiora ad Abderitas de suo Democrito, quæ ab istorū Magorum vanitate, & mendatio ita distant, sicut lux à tenebris. Pro sancto ergo Isidoro respondeo, quod qui ampliauit Magicam superstitionem fuit alius Democritus illius temporis: nam vt nomine Hippocratis fuerunt multi, ita & Democriti, tamen Democritus Abderitanus, qui cum Hippocrate Coo conuersatus est, fallaces non exercuit artes, vt ex illius cōstat historia. Omnia enim quæ hoc libro de Magis scripta sunt, veritati, & sapientiæ Democriti non conueniunt. Et Licet Plin. lib. 30. cap. 1. etiā putet Democritum Magum. Ego illorū sententiā sequor, quos ipse Plin. refert. Ait enim. Democrit. Appollonicè Captidenem, & Dardanum à Phænice illustrauit, voluminibus Dardani in sepulchrum eius petitis; suis verò ex disciplina eorum editis: quæ recepta ab alijs hominum, atque transisse per memoriam æquè, ac nil in vita mirandum est, in tantum fides istis, fasque omne deest; adeò vt ij, qui cetera in viro illo probant; hæc eius esse opera inficientur. Hæc Plin. Si ergo multi illo tēpore libros de Magia

*Hippoc.
Democra*

De-

Democriti non esse dicebant, mihi facit, idem dicere. Præterea animaduerto, hunc locum. S. Isidori adduci à Tostato 2. par. in Eusebium cap. 138. [vt supra dixi] & aut defectu Typographi, aut assistentis minus diligētis magnus error commissus est contra veritatem: nam Tostatus legit (ab Hippocrate fuisse erectam Magicam artem) quod nullam aliā excusationem habet, nisi prædictam: Isidorus vero solum dicit, Hippocrate floruisse tempore Democriti. Sed redeo ad text. Qui sint expiatores, diximus textu 3.

Circulatores sunt, qui vt capient aurā populatam multis verbis, hinc inde petit, iam fabulis, iam historijs, & quibusdam casibus enarratis, audientes in circulum congregant: de quibus Seneca epist. 40. *Vim dicendi rapidam, & abundantem aptiorem esse circulanti, quā agentem magnam, & seriam.* Et Lipsius num. 7. *circulanti*, id est, circulos facienti, & captati; vnde Horatius pulchre in Poetica.

Ne circa vile, patulūq; moraberis Orbē.

Vbi Heinſius, quid est Orbis? Omne illud, quod est præter rem ipsam, & vt contingit seruis, qui ad excusanda delicta, in quibus ab Heris deprehenduntur, plurimis verborum circulationibus, & extra rem vtūtur; locus elegās Arist. in Rethor. adductus ab Heinſio.

Et certè de aliquibus nostri temporis videtur posse dici, quod Seneca aiebat epist. 52. communes locos volunt, & in priuato circulantur.

Arrogantes illos dicit Hippocr. qui deposita modestia, temeritate, & impudentia vanam sibi comparant auctoritatem, insinuantes se posse præstare curationem morbi, & eius cognoscere causam, cum tamen ignorantissimi sint.

Arrogans sibi tribuit, quæ non habet, vt docet D. Thom. 1. 2. Ostentatores illi dicuntur, qui cum iactantia pleno ore loquuntur. Ostentatio est effectus arrogantia; arrogantia est superbia filia.

Non est extinctum hoc genus hominum, nunc per totam Europam miserè, imo aliquando sceleriter germinat: multi verbis posse curare prædicant; alij sigillis, alij superstitionibus, alij delirant cum Paracello; adeò increuit petulantia simul cum incogitantia, vt absentes, & longè distantes, curare quis promittat, & librum excuserit de vnguento Armario, quem eleganter destruxit Ioannes Robertus doctissimus Iesuita.

Ioan. Robertus Iesuita.

Impostores isti securam [dicit Hippocrate.] eligunt sibi curationem: nam prius dicūt, rem esse difficilem, occultā, diuinam, quod si proſit incantatio, sibi gloriam, & pecunias acquirunt: at si frustra, in Deos causam referunt implacabiles: his, & alijs suam tegunt ignorantiam.

Secundò arguit Hippocrates, referēs varia præcepta, quæ ægrotantibus imponebant. Primò prohibebāt balnea; quod præceptum absolute loquendo, satis constat esse præter rationem, cū possit prodesse in calida dispositione cerebri, & hepatis, in Mania, & in Melancholia ita est efficax balneum, vt nullū maius, vt suspicari possimus hac sola ratione à Magis vitari, vt ad sola Magica mendacia ægri concurrerent: nam & pituitam communem Epilepsiæ causam discutere possunt aliqua balnea. Videamus alimēta, quæ prohibebant.

T E X T. VII.

AC Marinis quidē, Mullo, Mellanuro, Mugili, & Anguila, qui pisces præcipue vitandi sunt.

MVllus fuit in maximo pretio habitus, vt poteris legere apud Pliniū, Macrobiū, & alios antiquiores. Gal. lib. 3. de Alimentorum facultatibus celebrari dicebat Mullum apud omnes, tāquā voluptate, cibos reliquos superatē.

Bar.

Seneca.

Lipsius.

Horatius.

Heinſius.

Seneca.

D. Thom.

Plinius, Macrobi.

Barbus marinus est, à nostris Salmone-
tus dicitur; apud Vlysiptones frequēs,
vt vidimus, quando cū Philipo III His-
paniarum Rege in illa celeberrima ci-
uitate commorati sumus.

Et præter cōmunes rationes, ob quas
non oportet in hoc morbo piscibus vti;
Mullus interdici poterat Epilepticis,
quia quamuis gustui sit gratus, tamē sine
dubio in improbū humorem degenerat,
quia vescitur luto, & Lepore marino ven-
enoso. Quamobrem viscera illius, in
quibus venenosa alimenta plus detinē-
tur, sine dubio erunt perniciofa. Reliquæ
vero partes huius piscis, quamuis totum
venenum consumptum sit, neutiquam
sunt secure pro Epilepticis. Si Magi igno-
rabant istam rationem Medicam. Tran-
scamus ad aliam, quæ pertinet ad illorū
profectionem.

Plutarch. Prohiberi poterat Mullus, quia Pytha-
goras ab eo abstinere docuit, & Plutar-
chus lib. de Industria animalium, in meo
antiquo folio 154. linea 11. ita ait: *Mul-
lum Eleusina Sacerdotes, etiam pro sacro
coluere, eodemque Iunonis apud Argiuos
Antiscitem ob Iunonis reuerentiā prorsus
abstinere notum est omnibus: marinū quip-
pe Leporem exitiale homini Mulli necant,
cū primisque infestant: vnde studio quodā
hominis duci, hominis curam gerere crediti:
istam vicissim immunitatem obtinere.* Sic
Plutarchus, quamuis Xilandrus sua no-
ua editione, fol. 983. aliquantulum mu-
tet verba, sed non sensum.

Tertiō posset dici à Magis prohiberi
hunc piscem ob cultum Dianæ, cui esse
dicatū, dicebant, aut quia maximē emi-
net in captandis alijs piscibus, aut quia
manducantibus castitatem præbet, quæ
omnia placebant Dianæ.

Præterea à Mugili, Melanuro, & An-
guilla abstinere præcipiebant. Abstinē-
tiam horum piscium Hippocr. etiā præ-
cipiebat: nam lib. de Internis Affectibus
circa mediam tales pisces prohibet in
quadam tabis specie. Quare ergo non
in Epilepsia, qui affectus, vt plurimum
à pituita solet proficisci? At pisces isti pi-

tuitam adaugent. Vnde existimo, diuinū
nostrum Senem non reprehendere om-
nia, quæ isti Magi proponebant: nam
idoneas rationes (ita ab illo vocatas) iam
admittit, sed superstitiones, & incanta-
menta detestatur: & quod nulla habita-
ratione medicamentorum, hunc morbū
dicerent per sola expiamenta aboleri.
Quod constat, quia prohibitionem istorū
piscium silentio præterit. Alia autem
destruit, vt ratione carentia.

Sed notandum pro maiori claritate,
quod ex his Magorum idoneis præcep-
tis excipiet statim Hippocrates effica-
cissimum argumentum contra ipsos.

Melanurum Pythagoras prohibet in *Pythagor.*
suis Symbolis dicens, ne gustato Mela-
nuro. Antiphanes, etiam à Melanuro, *Antiphan.*
& Mugili cauendum suadet. Accedit quod
cū superstitiosi isti non possent tolera-
re colorē nigrum (vt inferius dicemus)
hinc est, vt Melanurus prohiberetur,
quia magnam maculam nigrā habet in
cauda & lineas nigras per latera; infau-
stum illis signum.

Mugiles prohiberi poterant, quia ita
libidinosi sunt, vt dicat Oppianus, quod *Oppianus.*
à scēmina formosa, & benē pingui ca-
pianur, & non a deformi. Quantū vero
dāni recipiāt Epileptici ab alimentis ad
coitum excitantibus, notum est; nā præ-
terquam quod coitus comparetur par-
tæ Epileptæ; debilitatur maximē cere-
brum, aut quia semen ab illo defluit (vt
credit Hippocr.) aut quia magna copia
spiritus animalis consumitur, qui ad ce-
rebrī cōseruationem, & illius operatio-
nes simpliciter est necessarius. Ergo Mu-
giles non conueniunt in morbo Epilep-
tico.

Anguilla non conuenit, quamuis ita *Athenens.*
laudata ab Antiquis, vt constat apud
Atheneum; nam abundat lento, & pitui-
toso succo. At in morbo Comit ali cōtra-
rius visus necessarius est; vnde Hippo-
crates tabidos arcebat ab Anguilla, quia
lentor ille potius impedit transitum ali-
menti ad partes alendas, quod intelligē-
dum est, nisi salsamentis condiatur, quæ
bene-

Aristopha.

beneficium impēdunt, vnde apud Aristophanem dicebat ille, Anguillam alloquens.

*Neque enim moriens, à te vnquam sim
Separatus, betis cocta.*

At si audire vis vanam rationem, qua Magi prohibebant Anguillam, inspicere mores Aegyptiorum, qui illas vt sacras venerabantur, quos irridet Anaxandrides apud Athenienses; prohibebant ergo Anguillas, quia sacras.

Anaxandri
des
Atheniens

T E X T. VIII.

Carnibus verò Caprina, Ceruina, Suilla, & Canina. Nam huiusmodi carnes ventriculum maximè conturbant.

Carnem Caprinam neutiquam esse concedendam in curatione huius morbi, sed tanquam infestissimam prohibendam, multa possunt ostendere; Archelaus apud Plinium nunquam capras cavere febre dixit, ita vt affirmet Nicolus Florentinus, cessante febre, statim mori. Præterea Capræ laborant Epilepsia, & ob id antiqui Sacerdotes, vt refert Plutarchus, ab illis abstinebant, quod Cælius Aurelianus affirmat, dicens: *Nō solū carnem Caprinam, sed super pellem Caprinam dormire, esse prohibendū*: vnde quādo Clemens Alexādrin. dixit: Hircinas carnes Epilepticis prodesse, loquutus fuit ex quorundam opinione, nō ex propria. Verba eius sunt: *Iam vero Hircinarum quoque carniū esum, dicunt conferre ad morbum Comitiale.* Quis autem antiquus fuerit huius opinionis autor, nobis non constat.

Archelaus

Nicolus
Florentin.

Cælius Au
relianus.

Clemens
Alex.

Hipp. 2

Sed Hippoc. 4. de victus ratione text. 100. dicebat: *Caprine carnes, quæ in bubulis mala sunt, omnia habent, & cruditatem. Suntque statuosiores, ructusque magis generant, &c.* Quod confirmatum inuenio in Azarario auctore nō contēnendo, c. 34. de Epil. fol. 33.

Azararius

Sed quid dicendum ad Auice lib. 3. fol. 1. trat. 5. cap. 11. sic ait. *Et landantur carnes Caprina, propter illud, quod in eis est de siccitate, & paucitate humectationis, &c.* Gentilis controuertit hanc sententiam, & dubiam putat. Et contraponit Hali. Abb. 5. Praticæ. Tandē respondet, quod Auice. intelligit de Capris vnus anni, non de antiquis. Itaque supponit Capras annuales esse sicciore. Sed licet ratione siccitatis prosint Epilepticis, tamen quia non facilè coquuntur à nostro calore, idē in pituitosum declinant nutrimentum, & idē vitandæ. Hæc mens Gentilis. Mihi aliud videtur. Omnem scilicet carnē Caprinā esse vitandā, ob rationes dictas. Tanta quippe illarum non regulata humiditas est, vt quamuis continuò febricitent, nondū in cerebro eam siccitatem adquirunt, vt non disponantur ad morbū Sacrum. Neque Gent. mihi dicit: Quare hæc immunitas Capris concessa, vt circa principia generationis carnes habeant siccas? In senectute verò aqueas? Cū siccitas ætatiua omnibus animantibus necessario cueniat.

Gal. lib. 3. de Alimentorum facultati- Gal.
bus, cap. 6. de Ceruina carne agens, dicit: *Prauum humorem generare, & concoctu difficile.* Et in lib. de Curatione renum appellat Melancholicam carnem; & lib. de Attenuante victus ratione sic ait: *Equorum, & asinorum esum hominibus a sinis relinquo. Proximi asinis sunt Cerui, & ideo ab illis esse abstinendum.*

Suillam carnem etiam auferebāt. Poterat id fieri, nam quando aliquis laborabat magno morbo capitis, offerebant pro expiatione suam Dijs Manibus: vt colligitur ex Plauto in Meneemo.

Plaut.

Me. Responde mihi.

Adolescēs quibus hic pretijs venerint porci Sacres Sinceris Nummos hos à me ascipe. Iube te piari de mea pecunia.

Nā ego quidem infinium esse te certe scio.
Explicationē huius loci recte, vt follet,

Lambinus Varro. let, tetigit Lambinus, & Varro lib. 2. de Re rustica, cap. 1. & 41. sed ad nostrum textum sufficit scire, quod pro expiationibus, & sacrificijs seruabatur caro porcina, lactantium, inquam, porcellorum. *Eustach.* Sed cōfirmat Eustachius in Annotationibus ad Homerum; quamobrem suspicor, quod sicut Sacerdotes efferebant pro insanis carnem Suillam, etiam pro Epilepticis, ob morbi affinitatem: laborat siquidem caput, & mentis lesio est in utroque casu. Sacros igitur ob hanc rem vocabant Porcos, quæ supersticio non est intelligenda de Porcis in quacūque etate, sed cūm à mammis iā incipiunt auelli, hoc tempore sinceri dicūtur à Plauto, ut existimo, quia solo lacte nutriti, non prauo, & fœculento alimento, & Sacri, quia pro expiationibus Dijs dicati.

Hippocr. Caninam carnem fuisse antiquis pro cibo colligitur ex aliquibus locis Hipp. sed lib. 2. de Dieta, his verbis, illius explicat naturā. *Canina calefaciūt, & siccant, roburque inducunt, non tamen aluo secedunt.* *Dubium* Ex quibus verbis posset excitari controuersia (quæ Mercurialem sollicitauit) de Capris, quæ etiam enumerantur inter calidas carnes: quonam pacto prohibētur Epilepticis? Cūm potius robur adiciant, & caput frigidum calefaciant? *Resp.* Respondetur, quia duram aluum reddūt, quod in affectibus similibus perniciosum est. Et quia Capræ Epilepticæ, cum sint: non probantur ad alimoniam.

Rationem exhibet noster textus, dicens. Omnia ista alimenta ventriculum conturbare, quod intelligendum est diuerso modo, iuxta naturam vniuscuiusq; Suilla caro turbat; quia multum secedit, Canina quia sistit, Ceruina quia stringit ventrem, & vrinam mouet. Ita Hipp. 2. de Die, cui sententiæ coniungenda est alia ex 4. de ratione victus supra cit.

Tamen si Medicam rationem ignorabant Magi, etiam poterant dicere [ut diuina loqui viderentur.] Caninam carnem ad expiationes esse commodam. Legimus enim apud eruditos, qui de antiquorum moribus agunt, consueuisse

Græcos Dijs Canes offerre. Ita Celius Rodigin. lib. 17. cap. 26. dicens: *Inuenio, Canem fuisse victimam expiationibus per accommodam, quo nomine à Lupercis sacrificiorum adhibebatur ritibus.* *Celius Rodigin.*

Sed dubitabis, quomodò Hipp. Magis videtur assentire, qui carnem Porcinam prohibebant: Cū ipse laudabilem dicat, 4. de Ratione victus; tex. 100. & Galen. in Cōm. & lib. 3. de Aliment. facult. circa initiū. Dico, quod si Hippocrates permittit Suillam carnē prohiberi, id facit in hoc morbo, de quo agit: nam laudes huius alimenti intelliguntur respectu corporis sani, & robusti, non tamē respectu corporis morbosī, quæ autem sit differentia inter Suillam, & porcelli carnem, colliges ex Homeri elegantissimo loco adducto à Galeno lib. 4. de Ratione victus citato.

Dubium.

Hippocr. Galen.

Homerus.

TEXT. IX.

EX volucribus, Gallo, Turture, & Otide, prætereaquæ ab his, quæ valentissima esse censentur.

Rationem Philosophicam, aut Medicam, ob quam incantatores illi prohiberent carnem Gallinaceam, non inuenio idoneam aliqua probabilitate, ut supra dicebat Hippocrat. quia tam in bona valetudine, quā in morbis nullum laudabilius est alimentum; nomine vero Galli intelligimus & Gallinas, & Pullos: nam si nomine Gallinæ intelligebant antiqui totum genus Gallinaceum, quare id non intelligemus (nomine Galli, cū masculinum principalius sit, ut dicto homine fœminam etiam subintelligimus) & Rasius, qui spatio centum annorum (mirum dictū) Medicinam exercuit, in affectibus capitis, nihil inuenit vtilius. Et hanc existimo causam ob quam AEsculapio Medicorum Parenti Gallinaceum genus dicauit antiquitas

Rasius.

Socratis dictum.

quitas, quasi gratum munus salutis. Vnde Socrates iam propè mortem existens amicum suum Phedonem admonuit, vt votum adimpleret Aesculapio, Gallum offerendo, quod à Tertuliano, & Lactantio, vt supersticiosum reprehenditur, & Socrate indignum. Vnde existimo, quòd Magi aliquid diuinum, aut occultum putabant ostendere in hoc præcepto: nam non solum vtebantur Gallo ad vanas expiationes, sed ad diabolica incantamenta, religiosumq; videbatur infirmos ab illo abstinere. Ludouicus Romanus refert, Sacerdotes Calecutenses Magicam incantationem iugulatione Galli cum argenteo cultello perpetrare. Præterea ferè nullus fuit Deus, cui non sacrificaretur Gallus, vt constat apud antiquitatis Scriptores. Nil mirum, si ab illo abstinendum præciperent: nam & Pythagoras, Gallum album prohibebat, vt ait Diogenes libr. 8. de Vitis Philosophorum.

Diog.

Sed non esset alienum suspicari, Gallum prohiberi ab illis Circulatoribus, quia cum dicerent, se rem diuinam tantummodo agere, nollebant Gallum concedere, in quo maximam naturæ vim, & facultatem excellere dicebant; in hac cæcitate versabatur antiquitas illa, vsque ad Iamblici tempora.

Nicolaus Massa.

Quid de Turture dicemus? Certè tam optimum est alimentum, vt infirmis, & sanis sit maximè proficuum. Nicolaus Massa vocat Sapientum nutrimentum: existimo, quia memoriam auget, caput roborat; vnde Epilepticis conuenientissimum, semperque fuit in pretio, vt constat apud Plautum in Most. actu 1. Igitur Magi ob solam aliquam superstitionem Turtures prohibebant. Legimus Tartaros infestis oculis has auiculas inspicere, & neque capere, neque degustare. Porphyrius libr. 4. de Abstinencia ab animalibus, ait: Antiquissimos Aegyptios à Turture abstinuisse, non quia putaret esse prauum alimentum, sed superstitione seducti; Accipitrem, vt Sacrum colebāt, dicebantque Turtures, nec degustandas,

Plaut.

Suspicio circa Turturam.
Porphyrius.

quia forte fortuna effugerunt ungues Accipitris. Vide vanitatem.

De Otide paucula Plin. libr. 10. cap. 23. Auis est maior Noctua, minor Bubone; aures habet magnis plumis exornatas, à quibus nomen accipit: idèd Fœsius auritas dicit. Vocatur auis tarda, quia volatū habet tardum, vt inquit noster Sanctus Isidorus; & idèd existimo vocari ab Hippocrate *Abatarda*, transmutata in a litera. Habet corpus ponderosum, neque cito se in altum eleuat, sed per saltus, & ita facile capitur. De illius substantia, & qualitate Galenus libr. 3. de Aliment. facultatib. cap. 20. ait: Non esse proficuum pro salute, quia excrementitia est; & duraplusquam anserina, mīpūs quā grūina. Idoneam ergo rationem habebant Magi, vt verarent Otidem.

Concludit textū vniuersali lege, quæ prohibet omnia volatilia valentissima: nam cum loquatur de volucribus, & statim dicat: *Præterea aues, quæ valentissimæ sunt*, sine dubio prohibet omnes aues valentissimas. Quæ sunt aues valentissimæ? Respondeo: Rapaces ex præda viuentes; & quanto valētiores in volando, & rapiendo, tantò deteriores in hoc morbo. Vnde Aquila pessima est ad cibum, quia calidissima, siccissima, nervosa, varijs animalibus nutrita; & tam fortis, vt omnes volucres eius conspectū timeant, licet ita Regia, vt partem prædæ soleat alijs impertiri. (O prouidentia diuina!) Est ergo Aquila prauis succi, ob dictas rationes; similiter & Falcones, & Miluus. Has igitur vocabant valentissimas, tum quia valent viribus supra alias; tum etiam, quia siccissimam habent carnem, & humanæ nutritioni maximè ineptam, & quasi inuincibilem.

Vnde hæc posset esse ratio, ob quam volatilia ita robusta prohibebat Deus Israelitis, vt habetur Leuit. cap. 11. vers. 13. Atque si attentè cōsideres, quæ breuiter dixi, inuenies ista volatilia neutiquam conuenire pro cibo.

Plin.

Fœsius.

S. Isidorus.

Galenus.

Hippocr.

Nicolaus Massa.

Porphyrius.

Leuit.

TEXT.

TEXT. X.

EXoleribus autem Mētha,
Allio, & Cæpa, Acri-
monia enim egrotāti nul-
lo modo conducit.

Comment

IDonec rationes apparent in textu ad prohibitionem istorum olerum, quia omnia calida cum aliqua Acrimonia ce-
rebri comouere poterunt, & irritare humores, & ad supernas partes eleuare, Epilepsiam, aut eius causam excitare.

Dubium
de Mētha
AEmilius
Macer.

Circa Menthā aliqua potest esse dif-
ficultas apud Tyrones propter senten-
tiam AEmilij Macri sic asserentis,

*Vim calidam, siccamque gradu fert Men-
tha secundo.
Illius potu vis digestiua iuuatur.
Confortat stomachum, vomitumque detinet
hausta.*

Ex his constat maximè profutoram
Menthā Epilepticis roborato ven-
triculo. Respondeo aliud esse conside-
rare ipsum morbum, & partē affectā:
aliud verò causam ipsius. Mentha ob
qualitates, quas Macer refert, intus
sumpta sine dubio caput tentat, & vapo-
res ad cerebrum eleuat, ideòque fugien-
da. At quia ventriculum roborat extra
applicata pituitam coquit, videturque
contra causam pugnare, quin & intus
sumpta, si bene correctā, & saccharo
mixta poterit cōtra causam pituitosā
aliquid boni præstare. Vnde rectè Stra-
bus Gall. herba 17. sic cantabat.

Strabus
Gallus.

Nec mihi defuerit vulgaris copia Mētha.
Eadem philosophandi ratio videtur
de Allio, & Cæpa, quamuis acriora sint:
hoc tamen discriminē, quod ista magis
timenda, quia fortiora, & partes plures
subtiles habent, quibus caput repleant
pituita.

Sed quare non prohibetur Apium, si
quidem vt nocium reijcitur ab Auic.
lib. 3. f. 1. c. 11. tract. 5. quem sequitur
Tralian. lib. 1. c. 15. Arnaldus lib. 1. cap. 2
& alij.

Tralius
Arnaldus

Dicendum, non omnia hic recenseri,
sed aliqua pro exemplo. De Apio illud
notaui, excitare paratos ad Epilepsiam
(vt rectè aduertit Gradenſis) forsan oc-
cultā proprietate: nam ob pituitæ inci-
sionem, & vrinæ motionem, videtur non
esse nocium. Sed quia inter fanebres
cibos reputatur ab antiquis Apium sa-
tium, vt refert Amat. Lusi. in Dioscor.
Saltin ob famam fugiendum.

Amatus
Lusitanus

TEXT. XI.

VEstimento etiam nigro vi-
prohibet, quod niger color
mortē significet, aut in pelle Ca-
prina decumbere, aut eam gesta-
re. Ac nec pedem supra pedem po-
nere, aut manum supra manum.
Hæc enim omnia curationem
impediunt.

Cornarius pallium vertit, & me-
lius. Rosinus dicit, quod quæ di-
cebatur toga Romanorū, dicebatur pal-
lium Græcorum.

Comment.
Cornarius
Rosinus

Atrum, siue nigrum colorem non so-
lum in vestimentis, verum & in multis
alijs rebus, tanquam infestum odio ha-
buit antiquitas, & Græca, & Latina, si-
cut colorem album fortunatū, bonnūq;
dicebat: Multa sunt, quæ id ostendant,
sed pauca subiiciam. In capitalibus sen-
tentijs ferendis utebantur antiqui calen-
lis albis, & nigris; albis absolutio, nigris
supplicium demonstrabatur. Ita Plutar-
chus in Aphot. Alcibiadis: quem morē
nunc seruamus in nostra Vniuersitate, &
in Protomedico tribunali nigris sig-
nis condemnatum, & reprobatū dimit-
timus; albis, aut aureis absoluiamus, &

Plutarch.

opti-

Ouid. optimam sententiam exploramus. Ouid.
15. Metamorphos.

*Mos erat antiquis niueis, atrisque lapillis.
His damnare reos, illis absolvere culpa.*

Plinius. Vide Plinium lib. 7. cap. 40. Mart. lib.
Martialis 12. Epig. 3. Horat. lib. 1. Od. 36. Virgil.
Horatius. Eglog. 5. Itaque color albus victoriam,
Virgilius. & læticiam significabat, qui mos non so-
Plutarch. lum apud Romanos, sed apud Græcos in-
ualuit, ut colligitur ex Plutarcho in vita
Demosthenis. Vnde Reges nunquam in
publicum, nisi albis equis exibant. E cō-
tra color niger tantum pro luctuosis ca-
sibus usurpatus. Ita Cornelius Lentulus
vestem purpuream exiit, & nigram in-
duit, cū à Cicerone fuit accusatus. Erudi-
ti ad Horat. lib. 1. Satyra 4. Niger est,
id est malus, & in Epistolis, ater & al-
bus, id est, malus & bonus. Et Seruius ex-
ponit noxium: vnde Cornices, Corui,
Babones inter mala, & funesta recen-
sentur. Ouid.

Horatius.

Seruius.

Ouidius.

*Nigraque funestum
Condidit omen aus.*

Hesiodus. Hesiodus mortem atram dicit, & Sta-
Statius. tius lib. 9. Thebai.

*Nigra procedunt nubila mortis
Et lib. 4. Thebaid.*

In scopulo mors atra sedet.

Tibullus. Quin etiam & inferos nigras appella-
bant. Tibul. lib. 3. Eleg. 3.

Nigramque paludem.

Sylvius. Itaque omnia aduersa colore nigro,
Italicus. declarabant; ita Sylvius Italicus lib. 1.
Punicorum.

Perfusseque atra fumabant cade ruine.

Plutarch. Quin & Dijs supremis cœlestibus
victimas albas offerebant; inferioribus
verò nigras. Sic Plutarchus.

Hippoc. Sed venio ad nostrum textum. Colo-
rem atrum infestum, tristem, & malo-
rum signum existimauit ipse Hippo. lib.
de Insomnis: *Quacumque vero nigra, &
obscura sunt, & ad vesperam, aut occasum
ferri videntur, aut in mare, aut in terram,*

*aut sursum, ea magis morbos significant; &
post aliquas lineas: Morbosiora sunt, &
periculosa; & paulò post: Si quis viderit
nigris vestibus indutos, aut non puros, non
est commodum, & quod notandum est, ita
nigrum colorem esse infestum, ut dicat loco
citato mortuos per somnum videre vestibus
albis indutos, optimum est.*

Ex his satis constat non præter ratio-
nem vestes nigras prohiberi à Magis, ut
conciliarent læticiam, fugarent Melan-
choliā, est enim Epilepsia vicina Melan-
choliā, & transmutantur inter se, de quo
pauò alibi. Atq; licet ex his, quæ viden-
tur, mutationes intentionales primò
fiant, tamen secundo corpus, & animum
immutari existimo esse notissimum.

De pelle Caprarum supra aliquid te-
rigi. Non caret ratione, quod isti agro-
ti effugiant contactum pellis: nam
quamuis mortua Capra deficiant qua-
litates illius individuales; tamen ali-
quæ similes in specie remanent in cada-
uere. Memini me legisse apud subtilissi-
mum Gentilem chordas factas ex inte-
stinali Lepi, & Ovis nunquam in musicis
instrumentis conuenire, neque consonā-
tiam facere, ut illa discordia, quæ inter
Lupū, & Oue seruetur in vita, persistat
post mortem.

Dixi similem qualitatem, propter ar-
gurias Scholasticorum asserentiam in
morte fieri resolutionem vsque ad mate-
riam primam. Hoc enim non tollit qua-
litatem minime repugnantem formæ, si-
milem rem inere in corrupto, ei quæ fuit
in genito, sicut cicatrix. Si itaque Capra
Epileptica est, quid mirū, quod in illius
pelle aliqua qualitas maneat nocua. Si
cerebrum (vè certum est) omnibus par-
tibus vsque ad cutem ipsam aliquid im-
perit.

At pedi super imponere pedem, & ma-
num manui omnino superstitiosum est, &
sola Dæmoniaca fallacia innititur. Lo-
cus elegans sancti Augustini dilucidè
hoc demonstrat, quasi videns textum, in
quo versamur, nam lib. 2. de Doctrina
Christiana cap. 20. postquam recen-
suit

fuit aliquas superstitiones, ita differit.

Ad hoc genus pertinent omnes etiam
 „ ligaturæ, atque remedia, quæ Medicorū
 „ quoque disciplina condemnat, siue in
 „ præcantationibus, siue in quibusdam no-
 „ tis (characteres vocant,) siue in quibusdam
 „ rebus suspendendis, atque ligandis, vel
 „ etiam saltandis quomodo non ad tempe-
 „ rationem corporum, sed ad quasdam sig-
 „ nificationes, aut occultas, aut etiam ma-
 „ nifestas, quæ mitiore nomine Phycā vo-
 „ cant, ut non quasi superstitionis implica-
 „ re, sed naturæ prodesse videantur, sicut
 „ sunt in aures in summo aurium singula-
 „ rum, aut de ossibus struthionum an-
 „ sulæ indictis, aut cum tibi dicitur simul,
 „ ut dextera manu sinistram pollicem
 „ teneas; his adiunguntur millia inanissi-
 „ marum obseruationum, si membrum ali-
 „ quod salierit; si ambulantis amicis cum
 „ ætæ, lapis, aut canis, aut puer medius in-
 „ teruenerit; atque illud, quod lapidem cal-
 „ cant, tanquam direptorem amicitia; mi-
 „ nus molestum est, quam cum innocen-
 „ tem puerum colapho percutiunt, si pari-
 „ ter ambulantis intercurrerit. (& post
 „ paucas lineas prosequitur.) Hinc sunt
 „ etiam illa; limen calcare, cum ante do-
 „ mum suam transit, redire ad lectum, si
 „ quis dum se calceat sternutauerit, redi-
 „ re domum, si procidens offenderit. Cum
 „ vestis à soritibus roditur, plus timere su-
 „ spitionem futuri mali, quam præsens ma-
 „ lum dolere. Vnde illud eleganter dictum
 „ est Catonis, qui cum esset consultus à
 „ quodam, qui sibi à soritibus erosas ca-
 „ ligas diceret. Respondit. Non esse illud
 „ monstrum, sed verè monstrum haben-
 „ dum fuisse, si sorites à caligis rode-
 „ rentur.

TEXT. XII.

OMNIA Autem hæc Di-
 uinitatis gratia apponūt,
 velut amplius quid scientes, &

*alios prætextus præseruantes,
 quia si sanus ager euadat, ipsis
 gloria, & dexteritas adscriba-
 tur; sin moriatur, in tuto positæ
 sunt eorum excusationes, ha-
 beantque prætextum, quod non
 ipsi sint causa, sed Deus: neque
 enim medicamentum aliquod edē-
 dum, aut bibendum exhibuerunt,
 neque balneis incxerunt, ut
 ipsi in causa esse videri pos-
 sint.*

APERTVS Est textus. Et vtinam
 etiam nostris temporibus multi (nō
 dico Magi) non essent, qui sine Philoso-
 phia Philosophi, & sine Medicina Me-
 dici nomen obtinent, & quibusdam ge-
 sticulationibus, & rerum paruissimarum
 ponderationibus præcipiunt puerilia, &
 legibus strictissimis vtuntur, ne æger de-
 gustet vnā guttulam aquæ, ne aliquid
 solatij requirat, si aut tantillum huius,
 vel illius alimenti degustet, aut videat, si
 musicam, si comædiam audiat, omnia di-
 cunt impedire curationem; ut si malum
 euenerit, proferat se excusatos esse. Ego
 nunquam vidi viros sapientes his arti-
 bus, & sollicitudinibus incumbere, sed, ut
 Hipp. cum omni liberalitate res tracta-
 re, sine fictione, sine fūco.

Comment.

Dicit ergo Hipp quod illi malefici om-
 nia dicta præcipiebant propter duo. Pri-
 mo ut magis ostenderent esse causam
 diuinam talis morbi, & multorum secre-
 torum esse scientes. Secundò, ut illis nul-
 la imputaretur culpa, si æger non cura-
 batur, sed Dijs; nam cum totum nego-
 tium dicerent Diuinum, & ipsi nullum
 præberent medicamentum, intelligen-
 dum erat à solo Deo morbum procede-
 re, qui non placatus sacrificijs, irasceba-
 tur amplius.

De hac arte simulandi, de ambitione, de aura populari captanda plura inuenies apud Senecam, & Plutarchum.

T E X T. XIII.

AC Mea quidem opinione ex his, qui Africae Mediterranea incolunt, nullus ab isto morbo sanus euadet, quod in pellibus Caprinis recumbant, & Caprinis carnibus utantur, cum nec stratum quidem, neque vestimentum, neque calceamentum aliud habeant, quam Caprinum, neque ullam aliam habeant pecudem, quam Capras, & Oves. Quod si ista oblata, & cibo sumpta morbum augent, & non manducata medentur. Nullus sane Deus autor est, neque expiationes iuuant, sed quae eduntur, medentur, & nocent, numinisque vim obscurant. Quare qui hoc modo istorum morborum curationem aggrediuntur, hos neque Sacros, neque Diuinos reputari mihi videntur. Quisquis enim lustrationibus huiusmodi abigere valuerit affectionem; is etiam alijs artibus abiget, istaque ratione Diuinitatis opinio prorsus deperditur.

Comment. **I**NCIPIT Probare argumento sumpto ex ipsorum dictis, non esse Diuinum hunc morbum, & certè modestiam suam manifestat, dicens (mea qui-

dem opinione) quasi dicat, ut mihi videtur, & ut ego iudico.

Argumentum tale est, si morbus iste est Diuinus, sequitur nullum Epilepticum in parte Mediterranea Africae posse curari. Ibi enim omnes incolae utuntur Capris pro alimento (quas Magi praecipiunt esse vitandas) & illarum pellibus vitiuntur, & in illis dormiunt; augebitur ergo semper iste morbus: si vero fuisset illis possibile, ut omnino à Capris abstinerent, sanarentur: ergo morbus, qui fit, & conseruatur, & augetur à tali causa, & illa ablata aufertur, non potest dici Diuinus, sed à causis (quas vocat humanas) inferioribus productus. Quod autem Africani illam plagam incolentes illo alimento, & vestimento utantur, est notum; est enim terra aptissima ad multitudinem augendam Caprarum, & nunc illis abundat. Tempore vero Hippocrat. nondum erat excitata barbaries Mahometica, quae nunc per illum tractum latè dominatur, & ex sua lege, consuetudine, & propria inuentione habet alia alimenta, quibus utitur, & diuersum modum vestimentorum. Itaque ex suppositione efficaciter probat Hippoc.

T E X T. XIII.

Talia itaque dicentes, ac exco- gitantes amplius quid se scire simulant, & homines decipiunt proponentes, siue addentes his lustrationes, ac purificationes; cum verba ipsorum magna ex parte se ad Deum, & Daemonium extendant; atque mihi sanè non de pietate verba facere videntur, vel ut ipsi putant, sed potius de impietate, & quod Dei non sunt. Pietasq; & Diuinitas ipsorum impia est, ac scelesti, velut ego docebo.

EX.

Commen.

EXtendit quæ dixit in antecedenti textu; præludium faciens ad rationem, quam in sequenti proponit. Dicit, quod Magi tribus modis decipiebant. Primò dicendo, se magna secreta scire (hoc facillime populum fallit.) Secundò proponendo varia genera sacrificiorum [hoc intelligit per purificationes, & illustrationes] ex Columella enim lib. 2. cap. 28. id colligimus, ubi sic ait: Hoc loco certum habeo quosdam, cum solemnia festorum præcensuerint, desideraturos illustrationem, cæterorumque sacrificiorum, quæ pro frugibus fiunt; morem priscis usurpatum. Terriò decipiebant populum loquendo de rebus superioribus, de Diuinitate, de Dæmone (vt aduertit Cornarius meo iudicio melius.) Quid autem per Dæmonium intelligant antiqui, patebit amplius in inferioribus. Nunc sufficit dixisse, intelligere antiquos nomine Demonis superiorem aliquam potestatem.

Colum.

Proponit vltimo conclusionem probandam, Magos illos non agere de pietate, neque de honore Deorum, sed de impietate, & destructione Diuinorum, vt iam docet textu sequenti.

TEXT. XV.

SI Enim Lunam deducere, & Solem obscurare, tempestatemque atque serenitatem inducere, & imbres, ac siccitates; mareque sterile, & terram facere; ceteraque id genus se scire profitentur, siue ex Sacrorum mysterijs, siue ex alia quauis opinione hanc sententiam, sibi vindicent, qui ys rebus operam nauant, impij mihi esse videntur. Neque Deos esse existimare, neque si sint aliquid posse. Neque

aliquod extremum malum propulsare posse, cuius rei gratia, cur non ipsis infesti sint?

VIDEAT Nunc doctissimus, & Venerabilis Tostatus, an Hippoc. noster fuerit fallacibus artibus additus, vt supra notau. Equidem pijsimus, & nullo errore Magico seductus, istos tales homines destruit, & Diuinis, & humanis rationibus.

Comment.

Dicebant se scire Lunam deducere; quid est Lunam deducere? (quod vertit aliquis) quid est Lunam abolere? Idem existimo; vtraque enim interpretatio stare potest; nam deducere respondet verbo Græco, deorsum ducere, quasi dicant Magi, possumus Lunam ad terram trahere, & auferre à cælo, quod aliqui dicunt Abolere; tamen melius dicemus deducere, nam apud Hippoc. semper legimus verbum deducere, promoueri ad inferiora; sic enim loquitur, quando de purgatione partium superiorum per inferiores differit. Itaque promittebant Lunam ad hæc inferiora deducere; promissio Magica maleficarum mulierum à Dæmone seductarum. Vbi factus locus Aristophanis hunc antiquum errorem demonstrat. Debitor quidam persolvere debebat determinato tempore [scilicet quando oriretur noua Luna] afflicta autem, quod careret pecunia suadetur à Socrate, vt consideret, quid agere debeat? Respondet.

Strep. *Mulierem veneficā, si emēs Thesalā, Aristoph.*
Deponam nocte Lunam postea iam
Ipsam includam in vase rotundo,
Tanquā speculo, & postea seruabo habens.
Soc. *Quid certe hoc proderit tibi? Strep. Quod*
Si non amplius orietur Luna, nusquam
Non reddam vsuras.

Virgilius etiam de istis maleficis dicebat *Virgilius*
vtens verbo nostri textus:

Carminibus, vel cælo possunt deducere Lunam.

Et Horatius.

Petatque libros carminum valentium.

Horat.

*Refixa cœlo reuocare sydera.
Et cœsum in sermonibus.
Lunamque rubentem,
Ne foret his tectis post magna latere
sepulchra.*

Plutarch. Plutarchus etiam in Connubialibus præceps dicebat. *Quod si qua erit, qua de cœlo Lunam se detracturam polliceatur.*

Ortum habuit ista opinio à quadam filia Hegemonis, quæ cum Astrologiæ peritia, Lunæ defectus præsciret, iactabat se Lunam ex cœlo in terras deducturam; cæ vocem tam arrogantem audiuit Neeme sis, & vindictam sumpsit. Ita refert interpres Appollonius in lib. 4. Sic in præsentī textu dicebant illi se scire tam magnum secretum. O humanæ ambitionis vanitas! quid dicemus? Equidem nil aliud, nisi Adagium illis adaptare. *Aduersus te Lunam detrahis.* Nam Hippocrat. efficaci ratione probat imperitiā, & impietatem istorum, hoc pacto, Lunam deducitis, & ad arbitrium descendere illam facitis, ergo nulla est diuinitas in Luna, si quidem viribus humanis superatur. Ergo negatis Deam esse cœlestem. Vt quid igitur tot illi sacrificia offeruntur? Ergo isti suam falsitatem, & impietatem detegunt quando Lunam posse deducere blaterantur. Subolsit Magnus Hipp. quod Philosophia Theologica docet; neque hominibus, neque Dæmonibus, aut alijs spiritibus creatis concessam esse virtutem ad mouendum, aut perturbandum ordinem vniuersi, vt late ostendemus in 2. p. huius operis.

Idem argumentum fit de obscuritate Solis; nam impotentiam declarant tantū luminis Solaris; si vero Astrologica præ cognitione de Ecclipsi loquebantur, im pie fallebant populum, sibi tribuentes, quod ex natura motus cœlestis debebat euenire.

Tempestatem, & serenitatem facere promittebant, &c. D. Augustinus lib. 1. 8. de Ciuitat. Dei cap. 9. concedit, Magos posse inundationem fluuiorum, & maris causare. Vide Iosephum lib. 20. Antiquitatum cap. 4. de quodam Mago

qui eadem profitebatur. Similiter possunt ventorum impetum; & maris prohibere, & relicto Appollonio Appoll. Thyaneo, quem refert Iustinus quæst. 24. ad Orthodoxos. Offerit se Empedocles, cuius doctrina tempore Hippocr. maximè florebat, vt dixi in mea Hippocrat. Philosophia, sed citatur à Clemente Alexandrino 6. Stromat. his verbis. *Empedocles Agrigentinus κωλυσάμενος id est ventiprohibitor fuit cognominatus. Dicitur certe, quod cum ex monte Agrigenti grauis quidam aliquando spiraret ventus, qui non solum morbos importabat incolis, sed eorum etiam vxoribus erat causa sterilitatis, fecisse, vt is cessaret, quos circa, ipse quoque scribit in versibus:*

*Indefessorum ventorum flamina tolles,
Qui spirando hominum per dentes arua fatigant.
Et rursus.
Cumq; voles eadē, tu rursus flamina pones.*

Hæc ex Clemente Alexandrino. Idem testatur Diog. Laert. lib. 8. loquens de Empedocle:

*Diogen.
Laert.*

*Induces media de tempestate serenum,
Induces media pluuias æstate salubres,
Et flatus sicca, qui persent omnia messe.*

Additque Laertius, Quod Empedocles iussit vt res constitui supra montem ex pelibus asinarum excoiatorum ad eam partem, per quam ventus spirabat. Igitur bene constat, quod isti Magi, de quibus noster textus agit, promittebant (de Artina Magica Empedoclis instructi) maris, & tempestatum, temporisque mutationes, quæ omnia tanquam malefica, & sine naturali ratione detestatur Hippoc. concludens textum, asserendo homines istos esse Dijs contrarios, & inimicos; siquidem præsumunt ea, quæ diuina stabilitate firmantur, mouere, & perturbare, & ad nutum transmutare. Equidem antiqui illi non solum corpora cœlestia Diuina vocabant, sed elementa, quæ bona com-

Theodo-
retus.

communia impertiuntur hominibus. Ea que vt Deos colebant, vt refert Theodo-
retus Cirenſis lib. 2. de Curat. affectionum Græcarum. Illud quidem mirabile eſt, quod in iſtis textibus, maleſicia iſtorum hominum cognoſcat Hipp. ſed fieri contra ordinem bonorum Deorum, vt videbimus.

T E X T. XVI.

SI Quis enim Magicis artibus Lunam deducet, & Solem obſcurabit, tempeſtatemque, & ſerenitatem inducet, non equidem horum quicquam Diuinū, ſed humanum eſſe cenſuerit, ſi vti que Diuina potentia humano conſilio ſuperatur, & in ſeruitutem aſſeritur. Ac fortassis hæc aliter ſe habent, ſed homines in vitæ inopia multa, & varia moluntur, & tum ad reliqua omnia, tum etiam ad hunc morbum varie ſe habent in vnaquaque affectionis ſpecie, Deo cauſam attribuentes, neque ſemel, ſed ſæpius eadem memorantur.

Comment.

EXPLICAT Diſta, & iudicat, quod re vera etiam noſtris temporibus contingit, tantam eſſe vitæ miſeriam, vt aliquos homines vincat ad malas artes capeſſendas vt victum quærant. In ſuperioribus textibus dixit Magos inopia ſcientiæ laborare; nunc vitæ inopia, aut diuitiarum cupiditate coactos machinari multa, & varia, non ſolum in hoc morbo, ſed in alijs rebus. Vnde colligimus in artem Magicam illos homines exercuiſſe, non ſolum circa inſirmos, ſed etiã circa alia multa, vt dicebã de Empedocle.

Atque ſemper præſatum argumentū, tanquam vrgentiſſimum renouat, ſcilicet non eſſe cenſenda Diuina, quæ humano imperio perturbantur, ſiquidem in ſeruitutem, & captiuitatem reducta, locum diuinitatis amittunt.

Vt verò aliquid ſcire de Dijs, & morbo Sacro putarentur, quodcumque acci-
dens apparebat in iſta affectione ad Deū determinatum referebant, vt in textu ſequenti videbimus.

T E X T. XVII.

Siquidem namque Capram imitentur, & balatum edant, dextramque in partem conuel-
lantur, Deorum matrem in cauſa eſſe aſſerunt; ſi verò acutiorem, & vehementiorem vocem edat
ager. Equo ſimile eſſe dicunt, & ad Neptunum cauſam referunt; quod ſi ſtercoris aliquid emittat (quod nonnullis morbo præſſis contingit.) Hecates Enodiæ appellatio adhibetur: ſi autem tenuiorem ſonum edant, velut aui-
culæ, Apollo Nomius; ſi vero ſpumam ex ore demittat, & pedibus calcitret, Mars cauſam habet. Pauores verò, qui noctu adſunt, timores, deliria, terriculamenta, cum ægri ſurgunt è cubili, & fu-
giunt, Hecates inſidias, & Heroum inuaſiones eſſe affirmat; ex-
piationibusque, & incantationibus vtuntur: Ac meo quidem iudicio ſclera-
tiſſimū, & maxime impium Diuinū numen faciunt.

Comment. SATIS Constat vanitas, & superstitio istorum hominum, quærentium varios Deos secundum varietatem accidentium, & specierum huius morbi. Superfluum videtur vanitatis istius rationem inuestigare, cum nulla vera sit. Igitur superstitionis causam aliam superstitione esse in superioribus insinuauimus. Sic etiam in isto textu vanitatem per aliam demonstrabimus, vt melius eluceat soliditas doctrinæ Hippocrat. & pij animi libertas; simulque laboriosas disputationes nostras, varietate lectionis temperemus.

Si ægri Caprarum balatum edebant, si conuellebantur dextris partibus, dicebant matrem Deorum esse causam; Tellurem scilicet hanc enim matrem Deorum appellabant, vt ex Marco Varr. refert S. Augustinus 7. de Ciuitate Dei cap. 23. aut Cybelem furoris, & insanix Deam. Sed quare huic Deæ, & non aliæ: forsan, quia illa accidentia conuulsiva, & motiones furiosæ, quibus Epileptici iactabantur, erant simillima illis, quæ contingebant Sacerdotibus, magnæ matris Deorum, quæ Cybeles dicebatur. Luc. Apuleius lib. 8. Millefiar. de Sacerdotibus istis, ita loquitur. *Dique capite demisso, ceruices lubricis intorquentes motibus; crinesq; penâulos rotantes in circulum, & nonnunquam suos incurfantes, musculos ad postremum ancipiti ferro, quod gerebant; sua quisq; brachia dissecat.* Hæc omnia videntur furoris, atque insolitæ insanix indicia, atque cum Festus lib. 3. (cum de nomine Cybelis ageret) dicat: *Cybele mater, quam dicebant Magnâ, ita appellabatur, quod homines ageret in furorem.* Quod Græci *Μαγνη* dicunt, &c. Nô mirum quod Magi dicerent accidentia Epileptica ista à Cybele causari.

De motu isto Sacerdotum in sano plura scripta sunt ab eruditis. Sydonius Apollinaris carm. 5. Martianus lib. 2. Syluius Italicus lib. 3. Punicor. Paul. Silentiar. lib. 7. Antholog. epigr. 46. Turnebus lib. 29. cap. 20. Varro Gallantes appel-

lat talibus motionibus arreptos; Gallantes, id est furiosos, & insanos. Igitur balare, vt Capræ, iactari, conuelli, rotari, caput concutere hac ratione superstitiosa ad Matrem Deorum reducebant; sed quare, si partes dextræ concutiebantur? Respondeo, mala ista fortiora iudicari, si à partibus dextris incipiat iactatio, & conuulsio; sunt enim dextræ fortiores, & ob id à fortissima & magna causa vincuntur, qualis Diuina censebatur.

Si autem ægri, vt equi hinnitum edebant, ad Neptunum referebant; existimo quia dicebant antiqui Neptunum equos primum domasse, & equitandi artem inuenisse; ita Pausanias in Archadicis, & Sophocles in Colono ex Oedipo.

*Pausan.
Sophocles*

*Munus Magni Damonis dicere
Gloriam magnam;
Equis, pullis, mari bene imperitantem,
O fili Saturni; tu enim ipsum in
hanc ducis gloriam Rex Neptune,
equis moderans frano.*

At si æger (cum morbi accessione torquebatur) ventrem vacuabat, dicebant Magi Hecatē Enodiam, quam Proserpinam alij dicunt, talem morbum efficere (Enodia, id est Triuia] quia colebant hanc Deam tribus locis, in cælo Lunam, in terra Dianā in inferis Hecatē nominatam; aut Triuia, aut Enodia, quia sacrificia in triuijs offerebantur in memoriam, quod à Parentibus (Æolo, & Pheræa] in triuijs fuerit exposita. Statim post natiuitatem. Præterea Dea ista sordida appellata fuit ob sordidas cœnas, quæ in eius festiuitate fiebant; aut quia vmbra sordidis alimentis vesci creditæ sunt. § Sed locum Aristophanis. statim audies satis ad rem de ista maleficiorum Præsede. Igitur quæ mundi imis partibus dominabatur, quæ ob cœnas, & sordidas admittebat epulas, hæc huius mali causa censebatur, quod infernas partes tentabat,

& ad

*Varro.
August.*

Apuleius

Festus.

*Sydonius.
Martian.
Syluius.
Paul. silent.
Turnebus
Varro.*

& ad sorditiem deducebat. Hæc illarum gentium supersticio, & vanitas.

Si tamen æger auiū cantū æmulabatur ad Appollinē Nomiū confugiebāt Magi, nō intelligas auiculas imitari, sed sonū balantium pecudū, seu Caprarū, magis tenuem [sic consonat textus] sed auiculas appoluit ad delicatum sonum exprimendum. Vnde autem orta fuerit ista vanitas Gentilium, sicut & reliqua, diuinare quis possit? Sunt fallaciæ patris mendacij, vt postea explicabo.

Si spumam expellunt, si calcitrant, furiam Martis causam dicunt esse, ob similitudinem fortitudinis, & iræ.

Pauores, & nocturnæ visiones, siue terrores puerulis, & somniantibus familiares, deliria, clamores, & nocturna inquietudo, saltus, exitusque à lectulo; omnia ista ad insidias Hecatis, & Heroum inuasionem, vt ad causas reducebant Hecate (præter ea, quæ diximus de illius nomine, & cultu) magistra fuit omnium maleficiorum, & totius crudelitatis; publicè profitebatur Magiam Dæmoniacam: venena inuenit, & conficiebat ad generis humani destructionem; patrem suum veneno interfecit: hospites mortalibus poculis necabat. Duas filias habuit veneficas Dæmoniacas maternis artibus instructas Medæam, & Circem. Igitur Hecates erat, quæ nocturnos labores excitabat, insidias parans aduersus humanam fragilitatem, quam umbrarum, & Tartari Dea credita aggrediebatur. Lamiarum, & Sagarum prima, sanguinis humani auidiſſima: de qua rectè Theocritus dixit, *Difficilem esse accedentibus*. Ab ista incantatrice vsque in hunc diem descendunt mulierculæ, quæ noctu paruos aggrediuntur, sanguinem sugunt, & malefica, & turpissima cum Dæmone amicitia vtuntur: de quibus eruditissimi viri plura scripserunt.

Tamen pauores, & terrores nocturnos etiam ad Hecatis veneficia referebant, & meritò. Etenim inferorum, & tenebrarum Dea credebatur, & timoris,

& pavoris causa: mutabatur enim in varias, & horribiles formas, vt dicit Aristophanes in Ranis. Locus elegans.

Aristoph.

Xanth. *Et quidem video per Iouem belluā magnam.*

Dion. *Qualem? Xanth. Grauis, varia igitur fit*

Aliquando quidem Bos: nunc autē Mulus, aliquando autem rursus mulier

Pulcherima quædam. Dionis. Vbi est? age, in ipsam vado.

Xanth. *Sed non amplius rursus mulier est, sed iam canis.*

Dion. *Empusa igitur est. Xant. Illustratur igne igitur*

Totus vultus, & brachium areum habet.

Dionis. *Per Neptunum, & stercus Boum alterum.*

Hecates dicebatur Empusa, idest, vnus pedis, ob vnicum, quo apparebat: erat quippe diabolicis fallacijs ita dedita, vt ad arbitrium Dæmonis mutaret formas. Vnde etiam omnes Larbæ, & Lamix Empusæ appellatæ à Græcis, ob Ducem, Magistram. Neque placent quidam Græcicantes, asserentes, nom Empusam, sed Embusam esse nominandam: sequor in hoc Stacium, Rodiginum, Maiolum. Sed posset aliquis criticus dubitare, quare vnus pedis Hecates dicta? An quia sic conspecta fuit antiquis? An quia nullos gressus exercere videbatur? Equidem phantasmata hæc diabolica cum apparent humanis oculis, excurrunt, quasi fluida, aut quasi dilabentia per gelu; non enim gradiuntur, sed fluunt. Inter alia signa phantasticæ, & veneficæ apparitionis hoc recensuit Maiolus in sua erudita sectione de Sagis. fol. 627. Tamen inter multa, quæ ad hunc textum poteramus adducere; audiamus Giraldum, quæ eruditissimus Raderus venerandus Ie-

Maiolus.

Giraldus. Raderus.

ut nonnulli putant, vno pede utens. Sed tamen Aristophanes Empusam subinde mutari in alias formas dixit, & eius interpretes repetit; id quod & apud Lucianum in Comment. de Saltationibus traditur, cuius hæc sunt verba. Videbis igitur ipsos eodem in tempore subito in aliam transmutari speciem, atque ipsum referre Proteum, quin & Empusam exemplum conferre oportet, quæ sese in innumerabiles vertit formas. Nostro hoc tempore, quibus phantasma hoc muliebre apparuerit, audiimus. Legi, qui putarent illud Regis Davidis meridianum Daemonium huiusce terriculamentum significare. Sane Empusa etiam aliquando numero plurium proferri videmus, ut in hoc Dionysij, ubi de Hyaspide loquitur, ait: Empusis inimicam, alijsque etiam simulacris. Quidam cum Hecate Empusam statuunt id, quod & Aristophanes alicubi significare videtur: putat dictam Eustachius, quod vno incedat pede. Alij duos quidem illi attribuunt, sed ferrum alterum, ut in Ranis Aristoph. sunt qui Asininum tribuunt.

Alia per plura legimus de huiusmodi phantasmatibus, quæ nunc tantum insinuasse sufficiat. Id unum non retinuerim, quod in quarto scribit Philostratus de vita Apollonij Tianeæ, qui ait, ex ipsius Appollonij sententia. Empusas etiam Lamias vocari, & Marmolitas.

Hæc ex Raderò, loco citato sufficiant, ut intelligamus nostrum textum. Siquidem pauores, & terriculamenta, quæ solent pati, qui parati sunt ad Epilepsiam, referebant Magi ad phantasmata Empusæ, quæ omnia certè possunt oriri ab inordinatis causis humoralibus internis, quæ varia in somnia faciunt, & timorosa spectra.

Quid Ethnici per Heroas intelligerent, dixit Plutarchus libr. 1. de Placitis Philosophor. cap. 8. Consequenter (inquit) à Dijs de Demonibus, & Heroibus dicendum. Thales, Pythagoras, Plato, Stoici Demones esse substantias animales censuerunt: esse autem, & Heroas separatas à corporibus animas, bonas quidem bonas, malos vero malas; Epicurus autem ni-

hil horum approbat. Hoc est totum caput octauum Plutarchi.

De bonis Heroibus loquebatur Pythagoras dicens:

Primum immortales Diuos pro lege colunto.

Deinde Heroas illustres.

Colabantur quidem suo loco post Deum immortalem, & certo modo Religionis, ut Hierocles adducit. Ex quo colligitur malas Heroum animas (apud Ethnicos) morbos, & nocturna terriculamenta immittere. Ex hoc loco, & alijs similibus, in quibus Hipp. animarum separatarum mentionem facit, aliqui colligunt cognouisse immortalitatem animæ rationalis. Sed ego in mea Hipp. Philosophia fallor, efficaciter ostendo, ex eius operibus, & varijs sententijs aperte inferri nostræ animæ excellentiam intellexisse. Hic plura dicit iuxta communem modum loquendi. In nostra Hipp. Philosophia probat, & affirmat veritatem de anima humana,

TEXT. XVIII.

MOrbo enim detentos expiant sanguine; itemque alijs sceleribus inquinatos, aut iniustos, aut ab hominibus intoxicatos, aut qui scelestum aliquod facinus perpetrarunt, quos contraria his facere oportebat; sacrificari nimirum, ac precari, & ad templaprogressos Dijs supplicare. Nunc vero horum nihil faciunt, sed expiant, & alia expiamenta terra occultant; alia in mare proijciunt, alia ad montes deferunt, ubi nemo attingat, neque cõculcet. Oportebat autem ad templadeserre, ac Deo reddere, siquidem Deus autor est.

Aper-

Comment.

APERTVS Est sensus huius textus; reprehendit Magos, quia incantationibus, & maleficijs non solum hunc morbum curare tentabant, sed etiam impios homines, & homicidas liberare à culpis per incantamenta posse profitebantur: & relictis templis, & pijs obsecrationibus expiamenta abscondebant in montibus, aut proieciebant in mare, cum potius Deo offerre deberent, si Deus autor erat morbi, & salutis etiam acquisitæ signa suspēdi in templo debuissent. Singula perlustremus.

Morbo detentos expiant sanguine: Sentio cū Cornario, dissentio à Foefio, Malè enim Foefius iungit [particulam (sanguine)] cum sequenti dicens, & sanguine, & alijs sceleribus inquinatos; displicet, legendum ergo, morbo detentos expiant sanguine, & inquinatos alijs sceleribus, &c. Magicam enim superstitionem per sanguinem factam adducit noster Seneca lib. 4. Quæst. natural. cap. 6. & 7. Vnde suspicari possumus sanguine vti Magos ad aliqua opera, sicut ad maleficia multoties humano sanguine vtuntur: Dæmon sanguinis humani modis omnibus auidissimus, si compellitur à suis Magis ad aliquid faciendū nullo modo melius, quàm sanguinis libatione; vt si aliquis desiderabat videre aliquem defunctum; si non aderat illius cadaver, cuius formam afferret, petebat sanguinis effusionem. Vnde Apollonius Tyaneus, vt omnium Magorum se Magistrum ostenderet, & Dæmonibus imperare; dicebat se nunquam sanguine vsum ad sua opera; ita Philostratus in eius vita lib. 4.

Philost.

Sed dubitare possit aliquis eruditus, circa nostrum textum. Quæ expiatio hæc est, sanguine celebrata? Secundò, quare reprehenduntur Magi, quia sanguine expiant? cum tam apud Israelitas; quam apud Gentiles, & Idolatras, sanguinis fusio fuerit in vsu, ad purgationem, & expiationem peccatorum, atque si isti (quos reprehendit Hipp.) sanguine purificabant, morbo isto oppressos, vt à

peccatis mudarentur, sicque sanitatem, & Deorum amicitiam consequerentur. Qua ratione refellendi?

Dico Hipp. in hoc text. arguere ex suppositione, quasi ad hominem. Hoc modo, Magi dicunt, hunc morbum à Dijs causari, & esse placandos expiationibus. Quare ad templa publica, & manifesta non adducunt animalia offerenda, quorū sanguinis effusione, & precationibus, peccata purgarentur, morbus aboleretur: sed contraria faciunt, & lucem fugientes, sua opera abscondūt (vt nunc etiam, qui hanc miseram artem profitentur) omnia promittentes, & semper seducētes. Et relictis templis, & orationibus diuinis, non solum Epilepticos, sed venenatos, & sceleratos restituere cōtendunt. Quod si de expiationibus per sanguinē, plura legere desideras, adest eruditus autor Fortunatus Scachus, Augustinianus qui de expiationibus, lustrationibus, & vnctionibus antiquitatis perutile opus construxit. Ergo colligit Hippoc. illorū hominum arrogantiam, & auariciam. templa fugiebant, cum ad illa tendere tenerentur, vt suis incantamentis solus honor tribueretur, & sibi arriperent animalia oblata prætextu vsus sanguinis. A Dijs honorem, ab ægrotis pecuniam auferēbant.

Fortunat.

Diximus Magos sanguine vti ad malefica opera, cuius occasione non esse præter rationem existimo, ponderare in hoc textu, an humanus sanguis potatus prodesset morbo Sacro oppressis: nam suspicor, quòd præter maleficia cōfecta sanguine, quibus illi seductores utebantur; aliud etiam consulebant remedium, potare scilicet humanū sanguinē. Quæ consideratio non solum propter Medicos, sed propter omnes eruditos, exercenda mihi videtur. Patebitque an diuinus noster Hippocrates talibus assentiat inuentis.

AN

AN SANGVIS GLADIATORUM Comitiali morbo aduersetur? aut præter omnem rationem ab antiquis fuerit approbatus?

Multa sunt gravissima testimonia quibus constat sollicite inquiri vulnera recentia Gladiatorum, ut sic calens, & feruidus sanguis, ab Epilepticis ebibitus magnum hunc per sanaret affectum. *Cornel. Cels. lib. 3. cap. 23. sic ait. Quidam iugulati Gladiatoris calido sanguine epoto sese tali morbo liberarunt. Apud quos miserum auxilium, tolerabile miserius malum fecit. Quod ad Medicum vero pertinet, &c.*

*Cornel.
Cels.*

Plin.

Plinius lib. 28. cap. 1. Sanguinem quoque Gladiatorum bibunt, ut viuentibus oculis ad Comitiales morbos, quod spectare faciès in eadem arena feras quoque horror est. At hercule illi ex homine ipso sorberi efficacissimum putant calidum, spirantemque, & unà ipsam animam ex osculo vulnerum, cum plagis ne ferarum quidem admoueri ora fas sit humana. Hunc locum ut difficilem, & ad curationem pertinentem nobis obtulit D. Laurentius Ramirez de Prado Vir omni literarum genere excellens, de quo possum (quod Paterculus de Cicerone,) dicere. Senatoris dignitatem, Legati fidi-
simum & amplissimum munus, eruditorum estimationem tãquam sua sibi debere. Ergo in Plinio aduertendum, male apud aliquos legi, bibentibus poculis, sic fallitur Ronseus in suis enarrationibus ad Celsum, nam nil elegans haberet Plinius, nisi legas viuentibus poculis; vocat vulnera recentia Gladiatorum, viuentia pocula, quia adhuc antequam frigeret sanguis inter illas animi discedentis anxietates, anxie etiam accedebant laborantes ad vulneratas carnes tanquam ad pocula, & vasa viuentia; ad ipsum vero rubrum liquorem, tanquam ad potum vitalem, sic vocant Medici docti, sangui-

nem spiritu cordis perfusum, ergo siue ipsa vulnera, siue sanguinem, intelligas: Plinius eleganter, & concisè dixit: *Viuentibus poculis*, neutiquam bibentibus.

Accedat Felix Minutius in Octauio. *Felix.* Ipsum inquit credo docuisse sanguinis, feedere coniurare Catilinam, & Bellonã, feruum saum, haustu humani citoris imbueri, & Comitiale morbum hominis, sanguine, id est, morbo grauiore sanare, non dissimiles, & qui de arena feras deuorant illitas, & infestas cruore, vel membris hominis, & viscere saginatis.

Tertullianus in Apolog. cap. 9. Hodie istic Bellonæ sacratus sanguis de scemore præciso in palmulam exceptus suis datur signatis. Item illis qui munere in arena noxiorum iugulatorum sanguinem, recentem de iugulo decurrentem exceptum abida siti Comitiali morbo medentes hauserunt.

Tertul.

Aretæus lib. 1. de Curatione acutor. morbor. cap. 4. Nonnullos autem vidi nuper iugulati hominis vulnere fialam subijcientes, atque inde haustum cruorem bibentes. O ingentem necessitatem quempiam sustinere, malum malo placulo depellere. At qui ex ea ad sanitatem, necne isti peruenerint, nemo mihi verè affirmare potest.

Aretæus.

Quod Minutius dicit, morbo grauiore sanari, Celsus dixit, miserum auxilium miserius malum efficiens. Nam licet iniqui essent Gladiatorum, ut ait Tertullianus. Maior videtur iniquitas illorum sanguinem fugere. Plinius licet nil de natura remedij decernat, humana auxilium grauius notat, ad quem sensum non minoris autoritatis accedit, ex Iustini Mar. *Iustin.* sententia ad Orthodoxos, q. 145.

Cum ex eisdem constet sanguis ex quibus caro: cur esum carnis animalium permittit Deus, sanguinis vero vetat? Sanguinem inquit in carne non comeditis.

Responsio. Ut in hoc separet nos Deus à similitudine bestiarum, quæ cum esu carnis, lambunt etiam sanguinem eorum, quorum carnes

comedunt. Hæc Iustinus.

His prænotatis, talem conclusionē duximus. Sanguis Gladiatorum, aut cuius libet alterius vulnerati, non prodest Epilepticis. Explicatur primo, nam dico, quod non solum sanguis pugnantium hominum, & ira feruentium, quales erant Gladiatores, sed cuiuslibet alterius vulnerati, [subintelligimus eos etiam, qui vena scissa sanguinem fundunt.] nocere manifeste potest; prodesse nūquam. Ostēditur, quia sanguis potatus, neque causam materialem Epilepsiæ deturbat, nec caput roborat, ne recipiat malum, nec habitualement qualitatem depellit. Vnde ergo potest aliqua vtilitas consurgere? Quia si actualement feruorem illius consideres, agitationem humorum infirmi spectare debes, & consequenter capitis apprehensionem. Si dicis pituitā attenuari sanguine potō; hoc forsan fieret, si seruata forma misceretur cum alijs humoribus, sed nonne vides putrefieri prius in vētriculo, aut in prauum chilum conuerti; & antequam venas intret, iam caput tentat? Ausim dicere nullum auxilium potuisse Constantinum Imperatorem sperare in illo balneo crudeli, quod ex sanguine puerorum iam parabatur, nam lepra illa, abstergentia prius petebat, postea roborantia (si sanabilis naturaliter erat) at sanguinis puerilis temperies humidissima, neque abstergere, nec tertiam cōctionem confirmare poterat, quæ potius per alimenta selecta intus assumpta celebratur; quia cum in tali morbo temperamentū substantificum carniū subvertatur impossibile est, per tale balneum reparari. Reparatum ergo fuit miraculose sacro fonte Baptismatis.

Sed dices, quare sanguis non reficiet substantiam deperditam, cum semper sit selectum alimentum? Audi quæso, sanguis ordine naturæ petit transire in ros, glutem, & cambium, has mutationes nō subiit, nisi gubernatus ab anima, in locis destinatis per quæ ipsa anima influit, in venis capillaribus, in porositatibus carniū. Balneum sanguinis exterius relin-

quit qualitatiuam aliquam virtutem, sed substantia necessaria, non intrat, vt gubernata ab anima vitalem nutritionem ministret, saltem materialiter. Nota quod dixi, necessaria, nam forsan aliquis vapor allicitur, iuxta illud Hippoc. Carnes tractrices. Sed vapor non sufficit ad restaurandū substantificum temperamentum. Sed redeo ad punctum de sanguine potato, & assero in secunda conclusionē.

Ex mente philosophicè sentientium, talis vulnere sanguis physice nunquā profuit. Hanc confirmamus verbis supra adductis ex Aræto, qui diligenter inuestigauit, an tale facinus alicui fuisset auxilio, & affirmat se nunquam vidisse. Est vere Arætus magnæ autoritatis, & illis Gentilitatis temporibus, maxime celebratus.

Sed offero eruditis ponderandum; primo Cornelius Celsus in supradicta sententia ait. *Quidam sese liberarunt, &c.* Sed audiamus quid statim dicam. *Quod ad Medicum vero pertinet, vltimum est iuxta talum venam secare occipitium inurere, &c.* Quam seuerè damnat vsum sanguinis Gladiatoris, aut iugulati, insinuans nequiquam esse remedium naturale, quia si ad Medicum optimum non pertinet, asserendum est nullum in natura habere fundamentum. Siquidem sphaera Medici, omnem ambit Phylosofiam, rerumque proprietates; si in tam ampla ditione non inuenit Celsus sanguinis ebibiti vtilitatem. æstimare oportet nullis naturæ viribus id præstari. Quia Gal. aliquid in hac re, aut antiquior Hipp. nobis reliquissent. Ergo quando Cels. transit ad remedia vera, relinquit illud vt vanum.

Secundo locum Scribonij Largi, quem noster Cerda Iesuita citat, sed si citaret integram, pulchrum aliquid decerneret. Ergo Scribon, sic ait cap. 1. ad morbum Comitial. numer. 16. *Sunt, & qui sanguinem ex vena sua missum bibant, aut de calbaria defuncti terna cochlearia sumant per dies triginta, & numer. 17. iterum ait. Item ex Iocinore Gladiatoris iugulati parti-*

Corne'.

Cerda ad Tertul.

ti culam

ticulam aliquam nouies datam consumat. Quæq; eiusdem generis sunt extra Medicinæ professionem cadunt, quâuis profuisse quibusdam visa sunt. Ista duo Celsi, & Scribonij testimonia se respiciunt. Ille: Quod ad Medicum vero pertinet, &c. Iste, Quæque eiusdem generis sunt extra professionem Medicinæ cadunt.

Videamus ergo, quæ professio sit hæc extra Medicinam, quæ sanguinem laudat iugulatorum. Certe existimo professionem hanc esse illam quam per totum hunc librum Diuinus damnat Hippocr. Quæ nam professio? Magorū, Incantatorum, Sagarum, tandem Dæmonum. Permittente Deo, quod aliquando profint tales inuentiones, vt inter fallacias Dæmoniacas expirent Magi. Equidem hæc nostra tertia conclusio non multis indiget ad ostensionem suæ veritatis. Dæmonem sanguinis humani auidissimum hostem semper fuisse, manifestant Sagæ, & turba Magorum, quia neque placent Dæmoni, nisi illi offerant humanum sanguinem, puerulos exsuccatos, dilaceratos, mortuos.

Videndus Arist. 7. de Moribus, ad Nicomacum, Horat. de arte Poët. ad Pisonem, Diodorus Siculus lib. 20. Lucanus, & alij graues autores. Refert Bodinus Magam obstetricem consueuisse, statim natum puerulum in altum extollere, & Dæmoni silenter offerre, tandem acu secrete illum occidere, postea è sepulchro, excipere, coxisse, forbisse. Et hoc modo 41. infantes nefarie abortitos. Ad quod alludit Horatius.

*Neu pransæ Lamiæ viuum puerum,
— extrahat aluo.*

Legimus in vita Apollonij, apud Philostratum. Formosam Lamiæ, apud Choroanthium, quæ fatebatur, se iuueum corpora deuorare, vbi sanguine plenos inueiebat: illud etiam certissimū, Sagas, & Dæmonis alios discipulos, neutiquam in suis obsecris conuentibus apparere, nisi portent crudelia illa pignora sanguinis humani: quod si negligenter id faciunt, supplitijs, & tormentis plectuntur. Si er-

go hac in homines sæuitia Dæmon inflammatur, quid miraris, Magos detestabilis magistri sequaces, potandum sanguinem humanum consulere, & appellare remedium Epilepsiæ, quod est vindicta potius suæ iræ? Sed quæ ira? antiquissima, & semper noua, nam ab origine mundi, vidit se cælo depulsum, & hominem ad cælum vocatum. Post Christum Dominū, amplius efferbuit, quia diuino sanguine iam homines vidit sanatos, & à suis fallacijs ereptos, vnde de nouo Magos excitauit ad effundendum humanum sanguinem, & inter Magos paratissimos inuenit Iudæos impijssimos. Quorū prodigiosa exempla legenda, apud Ioan. Langium epist. 71. quæ doctissima est. Igitur in nostro text. Hipp. huiusmodi sanguinis vsum respuit, ne aliquem fallat, qui non fallitur. Sed cum videam ab aliquibus autoribus, sanguinem humanum probari, aut potum è vena suctum, aut stillatum, aut alio modo præparatum, quando huc deuentum est, immorari paulisper decreui.

*Ioan.
Lang.*

QV ID SENTIENDVM
circa sententiam Marsilij Ficini, sanguinis potum consulentis, ad vitam producendam.

ADuersus ea, quæ philosophice, & pie dicta sunt, sententia Ficini stat aliquibus firmata rationibus: nam vitam producere studens, & senectam retardare lib. 2. cap. 11. nimius est in celebrando sanguinis humani potu. Eius verba. *Quos Hæctica senilis exedit, Medici diligentes liquore humani sanguinis, qui arte sublimi destillauit ad ignem, rescicere moluntur. Quid ergo prohibet, quo minus senio iam quasi confectos interdum, hoc etiam potu resciciamus? Communis quædam est, & vetus opinio, aniculas quasdam Sagas (quæ & Striges vulgari nomine nuncupantur.) infantium sugere sanguinē, quo pro viribus iuuenescāt.*

Cur

*Arist.
Horat.
Diod.
Lucan.*

Horat.

Cur non, & nostri senes omni videlicet auxilio destituti sanguine adolescentis sugant? Volentis inquam adolescentis, sani, leti, temperati, cui sanguis quidem sit optimus, sed forte nimis. Sugant igitur more hirudinum ex brachij sinistri vena vix aperta unciam unam, aut duas. Mox vero sachari vniq; tantundem sument, idq; esurientes, & sitibundifacient crescente Luna, &c. Statim Ficinus, nescio quæ dicit de sanguine canis, & saliba. Et postea caput concludit in hunc modum: Quorsum hæc? primo quidem, ut rei tam occulta succurrentem interdiscerendum aperuerim. Deinde ut moneam sanguinem potari posse, & quidem salubriter, atque in sanguine humano virtutem esse, qua humanum sanguinem attrahat, & mutuo prosequatur. Ne forte diffidas iuuenilem sanguinem à sine bibitum trahi ad vènas membraque posse, ibique prodesse quam plurimum.

Sed neque Ficinus, neque Arnaldus Villanbanus, neque Tralianus, aut alius qui tali vtatur medicamento, mihi placet: vana sunt, & Paracelsum redolent omnia hæc.

In primis non video Hippocr. sanguinem humanum in potu dedisse, cum vixerit eo tempore quo Græci omnia vocata mysteria, & secreta Medicinæ, ex vanitate Ægyptiorum deduxerant; cum enim tunc prævaleret in Ægypto Magica decceptio ad talem discendam disciplinam, multi peragrabant. De quibus eleganter dixit Plin. melius vocari exulantes quam peregrinantes. Atque cum inter alia etuor humanus Incantatoribus fuerit in usu, credendum certè nostrum Hippoc. neutiquam Magicis artibus seductum, & ne videretur in aliquo simile esse talibus hominibus, nunquam ad vsum Medicum sanguinem potandum dedit.

Quam artis puritatem ita sequutus est Mirus Gal. ut qui illud cap. 1. lib. 10. de simp. med. fa. Legerit, cõspiciet quam sollicite fugit sanguinem humanum. Nam si necessarius est, quorsu non vtantur Medici Suillo, qui simillimus est humano?

Audi obsecro Galen. loco citato, cui titulus sanguis Suillus. Postquam narravit, quod in hospicio contigit, comedebant hospites carnes sibi oblatas, & putabant esse vere Suillas, sapore, & gustu. Inquit ergo Gal. Itaque iure quispiam existimet Suillum sanguinem humano esse simillimum; ex tali enim sanguine, tum prima constat generatio, tum postea nutritio carnibus. Itaque quisquis sanguinem humanum morbo alicui utilem esse ait, in Suillo primum id comprobet: ac si non eandem, saltem similem actionem ostendat. Nam si aliquatenus inferior sit humano sanguine saltem assimille quippiam efficiet, &c. Nonne animaduertis verba hæc Gal. Si quis sanguinem humanum alicui morbo utilem esse ait. Ex aliorum loquitur opinione, non propria; præterea inuitat prius ad sanguinem Suillum, ut Medicos arceat ab humano.

Secundo aduersus Ficinum, peculiare insurgit argumentum. Quia si desiderat vitam producere, senectutem retardare, aut aliquo modo detinere, quorsum non exhibet lac? Si hecticos lacte restitutos vidit, quare senes lacte secutiùs reficiendos nõ sperabit? si principiæ generationis statim ab ortu lacte fouebatur. Quare iã deficientia eodem non reficientur, melius multo quã sanguine? Non dico Ficinum Paracelsicum, neutiquam talia somnio, cum affirmem Theologum eruditissimũ, & sanæ doctrinæ autorem, Paracelsum vero ab omni bonarũ literarum pulchritudine alienissimum. Sed quia sanguine humano prauis homines vtuntur, vellem doctos viros, neque in minimis assimillari Magis. Sic omni Magica superstitione relicta intra limites phisicos probo, neq; pro hecticis, neq; pro senibus utilem esse sanguinem humanum.

T E X T. XIX.

NEque tamen hominis corpus à Deo inquinari existimo, impurissimum à purissimo, quin

*quin si forte contingat, ut ab alio
coinquinetur, aut quid patiatur;
cupierit utique a Deo purgari,
ac purificari magis, quam inqui-
nari. Deus itaque est, qui maxi-
ma, & sceleratissima peccata pur-
gat, ac purificat, & liberatio no-
stra existit; ipsique terminos tem-
plorum, ac delubrorum Dijs de-
signamus, ut nullus, qui non pu-
rus sit, eos transcendat, & ingres-
si respergimur, non velut qui in-
quinemur, sed si quod etiã prius
scelus habemus, purificemur. Et
de expiationibus quidem sic se res
habere mihi videtur.*

Comment.

Quotiescumque hunc textum le-
go, misericordiã Domini in æter-
num cantare desidero; exclamo quod nul-
la fuerit ætas, in qua non refulgeat ali-
qua lux, aut radius luminis diuini vultus.
Vide Hippocratem Græcas tenebras lu-
minis naturæ, & philosophiæ dissipantē,
ut non solum Gentiles, verum multos
doceat Christianos. Audiat quisque no-
strum, qua animi puritate debeamus sa-
cra templa tractare, quomodo debea-
mus introire, quando Hippoc. templa
Gentilitatis peccatores non permittit
adire; nisi prius à peccatis mudentur.
Sed pauca dicamus ad textum, inter mul-
ta, quæ poterant adduci.

Dicit primo, non inquinari homines à
Deo, sed potius purificari, tanquam à pu-
rissimo. Cognoscit noster admirabilis
Senex multa attributa Diuina, infinitam
puritatem, infinitam bonitatem, infinitū
amorem, & benignitatem erga homines.
Infinitam puritatem, & impeccabilita-
tem fateri iam constat: non enim pote-
rat vniuersum genus hominum purifica-
re, neque à peccatis liberare, nisi Deus

summè purus, neque poterat id facere,
nisi summè bonus, & sui diffusiuus, nec dif-
funderetur, nisi summè amaret. Quæ om-
nia omnipotentiam supponunt.

Dicit aliquis, hæc ita esse; sed non cō-
stare sic fuisse ab Hippocrate intellecta;
imò neque ab alio ex Gētilio; sed si me
non fallit Hippoc. amor, ostendam eius
Theologiam. Si animæ immortalitatem
sine dubio cognouit (quod soli stupidi ne-
gant) quare ad cognoscendam Dei ma-
iestatem non fuerit misericorditer eue-
ctus?

Suppono Theologiam naturalem ap-
pellari cognitionem Dei, ut autor natu-
ræ existit, cuius lumen alij magis, alij mi-
nus participarunt; alij tandem mille erro-
ribus, & fabulis obsecrati, nec scintillam
diuini illius ignis perceperunt.

Secundò satis constat ex dictis in su-
perioribus textibus, quo animo deteste-
tur Hipp. errores, ac mendacia Magorū,
conclusionem diuinam & sanctam, illorum su-
perstitiones prorsus auertente.

Tertiò, quàm manifeste explicet insi-
pientiam illorum, qui dicunt in corde
suo: *Non est Deus*. Fugiant iam miseri
Athæi, aut tendant ad æterna supplicia,
aut vocem nostri Hippocratis audiant,
& retineant, Deum consistentem nostro-
rum bonorum autorem, malorum om-
nium medelam.

His suppositis, animaduërto primò
aduersus Magos probare Hippoc. duas
propositiones. Prima est, morbum, de quo
agimus, non esse magis diuinum, quàm
alios: hoc hucusq; ostendit, & in progres-
su amplius demonstrabit. Secunda pro-
positio, expiationes Magicas impias es-
se, & contra cultum, & honorem Dei, &
contra reuerentiam, & puritatem cordis
quæ erga ipsum exhibere homines de-
bent. Hanc ultimam probat, quia nō est
possibile, ut purissimus actus, & summè
bonus inquinet creaturam, cum potius
sit perfectio, & purificatio illius: vnde
quicquid mali est à nostris defectibus
procedit, quicquid vero boni à Dei bo-
nitate profuit, iuxta illud Apostoli, *Omne*

datum

datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descēdens à Patre luminū, &c. Quam veritatem solo lumine naturæ, & philosophia potuit consequi Hippocrates; habuit tamen Antesignanos, & cōtaneos huius doctrinæ Philosophos; nā libri Hermetis Trismegistri pleni sunt sancta Philosophia. Appellat enim ubiq; Deum summum bonum, nullo modo indigum; creaturas vero multis malis subditas, tenebricosas, à solo illo indeficiente lumine lucem, & bonitatem expectantes.

Textum istum admiratione potius venerari oportet, quam explicatione attingere. Hippocrates cognouit immortalitatem animæ rationalis, vt latè probatū est in mea Hippocratica Philosophia, quam superioribus annis in lucem dedi; cognouit etiam vnum summum Deum omnium bonorum autorem, vt hic constat. Reliquos (ab illis vocatos) Deos suo ordine, & loco ad communem morem non vt simpliciter immortales fatetur; non possum aliter sentire (nisi amor doctrinæ Philosophicæ Hippocr. me fallit) nam vt ex eius libris constat, melioribus, & Philosophicis sententijs fuit semper addictus. Insignes autem Philosophi, quorum Theologia tunc florebat hanc prædicabant veritatem, ergo conclusio istius textus satis monstrat eandem fuisse Hippocratis mentem. Orphæus ille antiquissimus (vt à Poëtis incipiam quos summo honore æstimauit antiquitas) & Dijs æqualis, siquidem traditur inter Argonautas, cum Tyndaridis, & Hercule nauigasse, Deum verum, & magnum *πρωτογονον*, idest primogenitum appellat, quod ante ipsum nihil sit genitum, sed ab ipso sint cuncta generata: cuius naturam cum animo concipere non posset φαντα, id est apparentem nominauit, quod cum adhuc nihil esset creatum, primus ex infinito apparuerit, & extiterit in creaturis. In Homero parum, aut nil huius lucis inuenit Hippoc. quia potius humana, quàm diuina depinxit. In Hesiodo tantisper, qui Deorum gene-

rationem enarrandam aggreditur, sed à Chao incipit: ignorans quod Chaos tanquam rudis, indigestaque moles ab aliquo opifice profecta, ad ordinem reducta fuit. Thales ante Hippoc. materiam omnium rerum aquam dixit: autorem vero, & artificem, causamque effectricem Deum. Anaxagoras primam, & infinitam mentem, quæ per se ipsam moueatur. Pythagoras quid senserit de vnitae Dei, & Dijs secundo loco venerandis, elegantissimè, & grauitè explicatur à suo discipulo Hierocle Alexandrino in Commentarijs ad aureos versus.

Sed redeo ad Orphæum; posset enim aliquis dicere trecentos, & sexaginta Deos inuenisse. Respondeo morti proximum illos testamento reiecisse, & vnum Deum inuocasse, ita refert S. Cyrillus in Iulianum, S. Iustin. Martyr. in Apol. ad Ant. Euseb. 13. de Præparat. cap. 7. Clemens Alexand. 5. Stromat. Theodoret. lib. 2. contra Græcos. Sed plura, & pulchra adducit S. Iustinus lib. de Monarchia enumerans sententias Philosophorum. Mihi in ista digressiuncula non est in animo, quod certum est, probare, sed doctrinam afferre, quæ tempore nostri Hippoc. inter sapientes fulgebat, vt simul cum sententia huius textus pietatem Hipp. Philosophiæ lumine illustratam videamus. Trismegistrus vetustissimus nostrum textum habet expresse in suis libris; (quos genuinos esse plures eruditi contendunt) in Pimandro, Asclepio, & alijs opusculis. ait nos esse malorum nostrorum causam, Deum vnicum nostrorum bonorum principium & datorem, salutem, & tutelam nostram. Æschilus, Sophocles, Philemon, Menander, Euripides apud D. Iustin. lib. de Monarchia cum Anaxagora conueniunt. Heraclitus, Empedocles, & Parmenides, omnes vnum, primum incorporeum asserunt. Docuit etiā Plotinus Ennea 5. lib. 1. cap. 8. & 9. Ex quibus satis clarescit istum textum hanc solidam demonstrare sententiam, Antesignanis conformem, quam postea Plato acerri-

Thalss.

Anaxago-

ras.

Pythag.

Hierocl.

S. Cyrillus

S. Iustin.

Euseb.

Clemens

Alexand.

Theodore

tus.

Plotin.

Orphæus.

Homerus.

Hesiodus.

acerrime sustinuit, & Aristot. à talibus fontibus susceptam in physicis, & præcipuè in Metaphisicis demonstrauit, & publicè contra pluralitatem Deorum disputare fuit ausus, ut hac de causa fuerit illi necessarium fugam capere, ut insinuat videtur Seneca in fine lib. de vita Beata. Scio aliquos dicere aliam fuisse fugæ occasionem, sed mihi placet Origenis sententia lib. 1. contra Celsum ad finem, hanc fuisse rationem existimantis. Vbi (in gratiam eruditorum notandum duxi quod Origenes lib. 7. contra Celsum circa finem, ait, Peripateticos, quantumuis bene cognoscerent vnum Deum, tamen se attemperantes vulgi opinionibus simulasse se offerre simulachris preces; quod sanctus Augustinus Senecæ exprobrat 6. de Ciuit. cap. 10. vbi adducit longam eius sententiam, qua constat Senecam fingere obseruantiam Deorum non credere forsan talis fuit noster Hippoc. ut & multi alij illius temporis, ut refert S. Augustinus lib. de vera Religione. cap. 1. 2. & 3.

Igitur ab Orpheo, à Trismegistro per Philosophos prædictos descendit cognita hæc conclusio nostri textus ab Hippoc. ad Platonem, & Aristotelem. Illud tamen aduertere non desinam, intelligentias appellare Aristotelem, quas Deos dicebat prisca Gentilitas, dependentes tamen à primo ente, quod (ut dixi supra) disertè, & grauissimis verbis explicuit Hierocles Alexandrinus. Itaque si in præsentī libro Hippoc. Deorum mentionem facit, & alibi, hoc modo venit intelligendum cum Pythagoricis, ut vnum primum Deum, autorem omnium bonorum, & purificatorem hominum primò colendum, & suspiciendum putet; reliquos spiritus, & Heroas bonos secundo loco venerandos, tanquam radios, & fulgurationes, seu luces participatas à prima luce inacessibili.

Designari templa, & delubra Dijs asserit, id est, dicari; est tamen differentia inter templum, & delubrum, quod templum est tota illa aula erecta in honorem Dei;

delubrum autem erat locus particularis templi, vbi constituebatur Dei figura, aut imago: sic aliqui dicunt, nam ut candelabrum dicitur à candela existente in illo; ita delubrum à Dei imagine ibidem posita. Alij existimant delubrum dici propter aquam, quæ ante templa exstabat ad ablutionem; ut enim nunc aqua benedicta aspergimur, antequam templa sacra ingrediamur; antiqui etiam habebant suam aquam, ut hic refert Hippoc. ut loti, & purificati ingrederentur; significantes per illam lotionem, quam purus deberet esse animus, qui loca sacra adiret.

Inquit Hippoc. in fine text. lauare prius homines, & aspergi, ut mundi à sceleribus templa adirent, & preces facerent. Legimus, hoc fuisse apud Gentiles antiquitus obseruatum; nam aut fontes, aut fluuiolos, aut vasa aqua redūdantia, ad portas templi proponebant, ut ingrediētes aspersi purificaretur. Laertius lib. 6. in vita Diogenis, sic ait. Diogenes cum videret quēdam se Religionis causa aspergentem, (hoc enim ritu prisco solent purificari, si quid piaculi commissum crederetur): infelix, inquit, multum erras in Grammatica; non absolueris aspersus, multo minus asperio te liberabit à vitæ criminibus. Erasmus libro 8. Apophtheg. Cū Iulianus Imperator, & Valentinianus, nōdū Imperator templū Fortunæ ingrederetur, hinc atque hinc astantibus ædituis, qui aquam introeuntibus aspergerent, vbi vidit in clamyde purpurea gutam aquæ, pugno percussit æditum. Hoc, inquit, non est purificare, sed inquinare.

Populus vero Iudaicus legalibus institutis deseruiens, ut habetur Exod. 12. & 24. sanguine lustrabatur, sed misericordia Dei Opt. & Max. mendacē purificationem Gentiliū, in veram puritatem mutauit, & vmbra testamenti veteris, ad viuum candorem, & perfectam lucē traduxit, aqua Baptismatis renatos in Christo Domino purificans. Vtitur præterea mater Ecclesia aqua benedicta ad ingressum templi, quin & in Christianorū cubi-

Seneca.

Origenes.

Laert.

Erasm.

cubiculis, vt ab imperfectionibus mundemur. Vnde recte Rab. Maurus lib. 2. de institut. Ecclesiast. cap. 55. dicebat: *Nullum est aliud elementum, quod in hoc mundo purget vniuersa, quam aqua: quodque viuificet cuncta: ideoque cum baptizamus in Christo per ipsum renascimur, vt purificati viuifcemur: Quod in tempore Passionis vnâ cum sanguine de latere Christi profluxit, ad ostendendum vtique omnis sanctificationis, & munditiæ validum se inde habere sacramentum, &c.* Asperione vero ante ingressum templi Alexander huius nominis Primus Summus Pontifex instituit.

TEXT. XX.

HIC Vero morbus nulla re Diuinior reliquis mihi esse videtur; sed naturam habet, quam etiam alij morbi, & causam, unde singuli gignuntur, eiusque natura, & causa, sicut & aliorum omnium Diuina potest censerî. Et sanabilis mihi videtur, sicut & alij, nisi iam præ temporis longitudine inualuerit, vt fortior sit medicamentis, quæ adhibentur. Incipit autem velut etiam alij morbi per genus, aut cognationem. Si enim ex pituitoso pituitosus, & ex bilioso biliosus generatur, & ex tabido tabidus, & ex lienoso lienosus, quid prohibet, vt cuius pater, & mater hoc morbo correpti fuerint, etiam posterorum, aut nepotum aliquis corripiatur? Semen enim genitale ab omnibus

partibus corporis procedit, à sanis sanum, à morbis morbosum.

IAM Hipp. intra terminos Medicæ, *Comment.* & Philosophicæ facultatis institutū prosequitur, qui in superioribus modò moralem, modò naturalem agebat Philosophum. Ait. Epilepsiam non esse magis Diuinum morbum, quàm alios, sed generari à causis naturalibus, & Diuinis, sic vocatis, sicut & alias ægitudines, & curabilem esse per medicamenta, nisi ita habitualis sit, vt respuat, & vincat efficaciam auxiliorum. Præterea sicut multi morbi sunt hæreditarij, & à parentibus procedunt in filios; ita & Epilepsia, nam sicut patres biliosi generant biliosos, & pituitosi pituitosos filios, & tabidi tabidos: ita Epileptici Epilepticos. Atque contingit sæpe, vt non parentes, sed aui, aut proaui, hoc morbo fuerint oppressi, & filijs intactis, siue sane degentibus, eluceat Epilepsia in nepote; & rationem exhibet, quia semen genitale ab omnibus partibus corporis secedit, à sanis sanum, à morbidis morbosum.

Sensus textus satis est apertus, & nulla eget probatione; difficultas tantum versatur circa causam morbi hæreditarij; dicit enim, eam esse, quia cum semen descendat ab omnibus corporis partibus, fert secum morbum, aut sanitatem illarum partium, & ita effectus elucet in genito.

O quot exurgunt contra istam sententiam lectores in suis lectionibus, vociferantes; scriptores in suis libris respuentes; & ego cum iuuenilia studia publice exercebam, quam facile disceffi ab Hippoc. Sed nunc quantum ponderis habet apud me eius sententia, aperiam.

In hoc loco considero peculiarem finem, quem habet noster Senex, & secundò vniuersalem rationem, de qua potest esse disputatio. Dico, quod cū doceat nūc morbum Comitiale per generationē traduci à Parentibus in posteros (vt alij multi morbi) id probat, quia cū semine descē

dit aliquid à partibus patiētibus deriuatum, aliter non poterat traduci per generationem; nam [vt dicebamus agentes de priuatione cum D. Thoma] necessarium est, vt malum in effectu supponat aliquem defectum in causa; igitur si per principia generationis genitum producit morbosum, asserendū est ipsamet principia esse defectuosa, ergo semen, per quod influit potētia totius generantis impedita est per aliquam morbosam, seu præternaturalem qualitatem, vt non valeat sanum, vt decet fœtum producere, aliàs non est possibile, vt sit aliquis morbus hæreditarius. Rursus cum Epilepsia sit proprius affectus cerebri, fateri necessario oportet, aliquid defectuosum è cerebro descendere cum ipso semine. Discursus iste procedit per propositiones necessarias. Sed vltius inquirendum quid est, quod descendit à cerebro? Dico, quod descendit spiritus animalis ab ipso generatus [sine tali spiritu non est semen animalis perfecti, de quo loquimur] atque cum Epilepticus cerebrum habeat Epileptica distemperie, & qualitate affectum; necessario spiritum animale sigillat, taliter, vt cerebrum generati huic morbo obnoxium enascatur. Rursus, si omnibus nervis suam temperiem communicat cerebrum per partium continuitatem; igitur nervi, qui testibus, & seminalibus vasis inferuntur, eandem qualitatem sortiuntur; ergo ex duplici principio constat à cerebro morbo, morbosum semen pullulare, communicata aliqua qualitate Epileptica per spiritum, aut per nervorum substantiam, aut per vtrunque: licentiosè, & claritatis gratia intemperiem cerebri per essentiam patientis vocamus qualitatem Epilepticam. Hippocrat. igitur hanc conclusionem intendit probare in hoc textu, atque secundum istam verissimam explicationem à nemine negadam, ab omnibus etiam debet recipi textus noster.

Secundò dico. Quod disputatio est circa rationem vniuersalem huius textus; an verum sit seminale substantiam ab omnibus corporis partibus descendere, iuxta communem modum sentiendi Hippocratis in hoc libro, & libro de Genitura, & de Aere, Aquis, & Locis. Modo vero apertum supponimus: in hoc morbo particulari spiritum animale à cerebro generatum in testibus iterum elaboratum simul cum vitali & naturali (si talis sit) in gignitium transmutari: semper tamen qualitatem præter naturam impressam communicari de vno in alium spiritum, & qualitatem etiam similem per continuitatem nervorum, hoc enim sufficit ad probandum contra Magos ex causis communibus morborum procedere Committalem per generationem. Si enim proprium est generantis vniuoci, sibi simile generare; si omne agens agit, vt est; quare Epilepticus non generabit Epilepticum? tabidus tabidum, pituitosus pituitosum? vt defectus in effectu sequatur defectum in causa. Igitur morbus de quo agimus, nil habet dissimile ab alijs. Et præterea modo prædicto interpretari potest sententia Hippocr. quod semen ab omnibus partibus decidatur, id est, præcipua pars seminis, quæ spiritus est ab omnibus Principibus, partibus descendit, habent autem partes Principes reliquarum omnium eminentem quandam virtutem, qua illas conseruant, & necessaria tribuunt. Hoc autem sufficit (vt dixi) ad probandum, quod nunc intendit. Sed altius textum contemplemur, & ad Scholasticos, & eruditos etiam conuertatur oratio.

Cum Hippocratis authoritas, à multis Medicis in hoc textu deservatur, nec vllū inuenerim, qui explicet, aut defendat tanti Magistri sententiam, placuit paulisper hunc punctū agitare, cū sepius illud Macrobij in memoriā venerit *Hipp. nunquā fallit, nec fallitur*. Sed Aui

Notabilis cœna 1. 4. c. de quint. & sext. sic cōcludit:
sent. Auic. Standum esse sententia Hippocratis, quam-
in laudem uis alij Philosophi, aut videant, aut expe-
Hipp. riantur, aut probent contrarium. Magnum
encomium. Dicit Gentilis in Comm. citat: text. Hæc est maior laus, quæ nunquam

Gent.

fuit data Hippocrati: nam dicit Auicena, quod nec concedere illud, quod non uidetur, neque concedere, quod non auditur, neque concedere illud, quod dicit quidam expertus; neque concedere illud, quod dicit quidā Philosophus, est tale concedere, quale concedere, quod dicit, aut testificatur Hippocrates. Concedere ergo, quod dicit Hippocr. est concedere rem visam, rem auditam, & rem expertam, & rem physice probatam. Hæc Gentilis.

Cum ergo Hippocrat. in hoc text. & lib. de Genitura, & lib. de Aere, Aquis, & locis affirmet, semen ab omnibus corporis partibus decidi, & quasi axioma accipiat ad alia probanda: certe credendum est falsam esse, aut improbabilem contrariam opinionem. Non memini circa hanc rem in his quæ scripsimus meum sensum apperuisse; nunc ultimam nostram cogitationem explicare decreuimus, quam veram, & Hippocraticam existimamus.

Quod semen ab omnibus partibus corporis decidatur ex Preceptoris sententia contra Neothericos.

Argum.
pro cont.
parte.

Aristotel. contrariam partem videtur ex professo probare lib. 1. de Generat. anim. cap. 18. ad inconueniens, & ut ipse putat, ad impossibile deducens, ea quæ in antecedenti, cap. pro altera parte proposuerat. Singula perpendamus.

Primo. Ex similitudine natorum ad parentes, nam si filij in oculis, & alijs partibus simulantur parentibus, quia deciditur semen ab illis partibus, etiam

dicendum erit deriuari à capillis, ab vnguibus, à voce, à motibus; in his enim similes filij procreantur suis parentibus.

Secundò. Quia contingit, parentes generare, quando aliquas partes non habent, quæ postea apparent in filijs. Generant enim aliqui antequam habeant barbam, aut canitiem, quomodo ergo semen deciditur ab his, quæ non sunt.

Tertiò. Quia similes solent esse Auis, & Proavis à quibus nihil secessit, reditur enim post multa genera similitudo, ut in Helide, quæ cum Æthiope concubuerat, & non filiam, sed nepotem habuit Æthiopem.

Quartò. Cum plantæ cōueniant cum animalibus, quantum ad partem vegetalem generatiuam, etiam ab omnibus suis partibus semen deberent emitte, quod tale non videmus. Imo vna planta ab alia generatur mediante semine, quæ multiplices habet ramos, cū generans paucos habuerit, & semen deberet esse cum corticibus, si à corticibus arboris deriuatur.

Quintò. Si procedit semen ex omnibus partibus, aut procedit ex similibus, aut ex organicis, aut ex omnibus his; atque cum similemur nostris parentibus in organicis, & non in similibus, manifeste sequitur, quod semen non deciditur à similibus. Rursus si dicas, quod secedit ex organicis, ergo teneris dicere procedere à similibus, nam partes organicæ, nihil aliud sunt, quam similes compositæ. Tunc sic. Ergo debet procedere semen à partibus componentibus similes, nempe ab aqua, igne, aere, & terra.

Sextò. Supposito, quod mas, & femina concurrunt suis feminibus ad generationem, sequeretur duo tantum esse genita, non plura, aut pauciora. Si autem vnum generetur, necesse est, & mari, & sceminæ esse simile. Omnia vero hæc falsa sunt, cum plura generentur ex vno semine ab vtroque parente.

Septimò, nam foemina posset generare in suo utero, quia omnes partes generandæ descendunt à toto corpore, habetque omnia necessaria, ut generet in se.

Octauo. Quia videmus generatum esse aliquando specie diuersum à generante, ergo non est possibile tunc semen decidi ab omnibus partibus, generaret enim semper simile in specie.

Nono. Ramulus alicuius plantæ in terra radicans generat magnam plantam, & tamen ille non erat, nisi vna pars sola ergo non est necessum, ut omnes partes concurrant ad generandum.

Decimo. Non est possibile, ut tam breui tempore coitus descendant partes à longinquo in genitalia.

Vndecimo. Neque ad talem assertio- nem potest aliquis suaderi ob vniuersalem totius corporis voluptatem, nam hæc propter pruriginem per neruos communicatam potest accidere.

Hæc, & alia plura Aristot. in illo cap. sed in contrarium præualet sententia Hippocr. Pro cuius intelligentia aliqua ad notanda sunt, quæ neque interpretes Aristot. neque vulgares Medici contemplantur.

Primo. Neque Hippocrat. somniauit aliquam particulam diuidi à quolibet membro, & descendere tempore coitus; hoc enim supponunt omnes communiter, sed falluntur. Sed dicit Hippocrat. ab omnibus partibus deriuari. Potest autem esse aliud, quod partes remittunt pertinens ad materiam, & efficientiam generationis, non tamen sunt portiones ipsarum partium, aut semen formatum & factum, ut imponunt Hippocrat. Pro cuius maiore explicatione est notandus celebris locus Abulensis, qui vocat simplices illos, qui dicunt semen non decidi ab omnibus partibus corporis, & quia huius explicatio, maxime pertinet ad Hippocrat. illustrandum, paulisper in eius enodatione detinebimur.

(.S.)

Tostati sententia notabilis de seminis fluxu ab omnibus partibus corporis.

Tostatus tomo 1. in Exodum cap. 12. folio 145. column. 2. sic ait: Generatiua autem, ut quibusdam videtur satis simpliciter considerantibus, in genitali membro est. Nam cum generatio fiat secundum virtutem decisam ab anima in semine disponentem, transmutantem, atque configurantem semen, usque ad completam organisationem secundum conformitatem speciei; vocabitur potentia generatiua quædam potentia seminis decisua, & expulsiua. Hæc autem non solum in membro genitali, sed magis est in singulis membris, cum in singulis membris sit quædam vis decisua de substantia eius, ut in semine reperiuntur partes formatiue omnium partium corporis, secundum loca corporis à quibus decisa sunt; nam si semen esset solum de superfluo alimenti, ut quidam simplices putauerunt, cum superfluum alimenti non sit conuersum in substantiam corporis animalis, non consequeretur aliquam virtutem specialem animalis, neque esset possibile gigni naturaliter aliquod animal: sicut urina est superfluum digestionis, & stercus, nil tamen ex eis gignitur, quia non assimilatur naturæ animalis, cum non transferit in substantiam eius.

Item, tunc sequeretur dato, quod posset fieri generatio, quod cum generans in animalibus solum largiatur materiam, & virtus naturalis materia, postea cetera efficiat, quod nullus homo esset filius alterius hominis, quia non est de substantia eius, sed magis est de substantia alimenti, scilicet arietis, vel vacæ. Concedendum ergo necessario de parte substantiali patris, & matris descendi materiam seminalem.

Sed adhuc rursus aliqui putauerunt, quod licet esset semen de substantia animalis gignen-

gignentis tamen discindebatur de vna parte corporis, scilicet de lumbis. Sed falsum est, necesse enim singula membra corporis spermatizare, nam generatio fit secundum virtutem decisam à semine, semen autem, si descinderetur ab vna parte sola corporis, solum haberet virtutem formatiuam secundum conuenientiam illius partis, ideo non formarentur diuersa membra in animali genito, quod tamen est falsum, quia tanta distinctio membrorum est in animali genito, sicut in ipso gignente. Oportet ergo discindi à singulis membris. Et patet hoc, quia sicut est in digestionem, ita est in generationem. In digestionem autem quando cibus digestus est in stomacho, adhuc non est natus transire in substantiam alicuius membri specialis, sed postea per vim attractiuam singulorum membrorum deducitur ad illa, & per virtutem specialem digestiuam, & assimillatiuam digeritur, & assimilatur, transitque in formam, & substantiam illorum membrorum: ita in generatione, cum debeat aliud totum animal produci simile generanti, oportet, vt de singulis membris aliquid discindatur, in quo sit virtus assimillatiua materiae ad illud membrum à quo decisa est. Partes autem istae spermaticae decise, à singulis membris cum magna parte superflui alimenti conseruantur in quibusdam vasculis seminarijs adhaerentibus lumbis, ideo dicitur vis luxuriae esse in lumbis, & liquidum falsum fluere de lumbis secundum Isidorum S. Ethimo. Haec Tostatus.

Sed oportet istam doctrinam temperare, quia aliquis putabit esse Hippocraticam. In primis certum existimo materiam seminis à toto corpore paulatim, & sensim ad loca deriuari, quae spermatica vocantur, ad vasa scilicet quae praecedunt testes, & ad ipsos testes, nam superfluum alimenti totius hoc pacto segregatur. Non quidem est superfluum, quod partes renouunt tanquam prauum, vt alia sunt excrementa vocata à Medicis in quali, quia ob qualitatem inimicam expelluntur, vt vrina feces, &c. Sed dicitur superfluum

quia quamuis selectam temperiem obtineat, membrisque familiarissimam, tamen ex praescripto naturae separatur ad speciei conseruationem sola quantitate exsuperans, vt postquam indiuiduum suae conseruationis terminum in spexerit, habeat vnde simile in specie producat. Et ita quando Aristotel. & D. Thom. superfluum vocant, hoc pacto intelligendum, superfluum indiuiduo, selectum speciei.

Remittitur autem à singulis partibus. Nam singula membra cum polleant virtute alliciente, ad suas capillares venas, aut ad suam spheram trahunt, quod sibi conueniens est: quod vero exsuperat paulatim remittunt ad loca seminalia per manifestos ductus, vel insensiles: ad quem motum perficiendum etiam iuuat tractio, quae fit à vasis spermaticis. Nam trahens facultas nunquam est, ita punctualis, & regularis in trahendo, vt non trahat aliquid amplius, nam & hoc prouidit mirabilis natura, quia cum alimentum continuo dissipetur, & partes viuentes etiam resoluantur, timori indigentiae succurrit vt semper suppleret aliquid potius quam deficiat, nam & quantum ad qualitatem non ita praecise seligit, vt omnes particulae sint similes, itaque & media coaptantur sine.

Sed à posteriori ostendi potest, nam ex toto corpore descendit sanguis menstruus ad vterum, & ante grauidationem mutatioque sensibilis in toto corpore percipitur, & in singulis membris, liberaturque à pondere, à rubore, & ab alijs singularibus accidentibus, quibus videmus particulas affici, & hoc etiam in perfecte sanis. Post menstruationem omnes partes apparent perfectiores, & pulchriores, quia illa massa, quae oneri erat, descendens iam, cōducit ad pulchritudinem, & nitorem remoto impedimento, & ita vocatur à Medicis vacuatio vniuersalis, quae in muliere sana euacuat purum, & viuendum sanguinem, velut à victima, quia sanguis non peccabat in quali, sed

in quanto. Aliter in foemina ægrotante contingit, nunc vero non loquimur, nisi de statu optima sanitatis.

Neq; audiendi sunt qui dicunt in isto statu sanguinem prauum exire, quia aliquando vident sanguinem mali coloris, & odoris, hoc quidē non contingit, quia sanguis pūtridus erat in venis, aut male affectus, sed quia cum facillime inter omnes humores corrumpatur, statim ac extra venas in vteri cavitatem prorumpit solet malas acquirere qualitates.

Neque placent illi qui dicunt menstruā purgationem à solis magnis venis procedere. Concedimus quod ab his vasis, sed negari non potest, quin, & ab alijs minimis profiliat, vt iam probavi.

Et quod dicimus de sanguine mēstruo, idem profiteamur de lacte, nam licet conficiatur in vberibus, materia tamen ab omnibus membris confluit, quod eleganter sanctus Macharius, homil. 12. fol. 156 his verbis dicebat. *Et puellus quando accedit ad vbera matris, lactatur, & nutritur. At nescit scrutari radicem, aut scaturiginem, unde sic influat. Sugit enim lac, & regionem omnem māmillarum exhaurit: & denovo alia hora repletur māmilla, hocq; neq; puerus nouit, neq; mater eius, quamuis reuera ab omnibus membris proueniat lac, &c.* Idem igitur, quod de menstruo dicebamus, dicendum de lacte. Vnde recte docti Medici desiderant in nutrice, vt nulla pars in eius corpore laboret, quia credendum est superfluum sanguinis, quod ad illā partē recurrit sigillatū refluere ad māmā qualitate partis ad quā accessit.

Si autem dubites per quas vias deducitur iam supra insinuavi. Nulla est vena capillaris, & minutissima, quæ cōnexum nō habeat cū alijs, & consequenter vsque ad loca spermatica, vel ad vbera. Atq; quando finis ita est vniuersalis, qualis productio alterius, & conseruatio illius, omnes partes in toto ad illū cōsequendū aspirāt.

Sed notandū [vt dubitantiunculam tollamus] quod instrumenta spermatica maxime differunt ab vtero, quatenus attinet ad communem motionem sanguinis

à toto: nam vasa seminalia pollēt virtute trahente ad trahendum optimum illud superfluum aliarum, idest selectissimum sanguinem diutius per venas, & venulas agitatum: itaque materia seminis, ne deficiat, & transmittitur à partibus, & trahitur à vasis spermaticis. At vero sanguis mēstruus non trahitur ab vtero. Credūt enim aliqui esse æqualem rationem, sed falluntur, quia sanguis, qui vnoquoq; mēse descendit solum transmittitur ab vniuersis corporis partibus, licet partim alluciatur a fetu in grauidis: est enim magna diuersitas inter grauidas, & alias. Cum vterus suo nutriatur, vt nutrimento proprio secundum consuetudinem attracto. Dixerat hoc Galen. 5. de simp. med. fac. c. 22.

Quod Tostatus non recte dixerit omnes partes animalis spermaticare. D. Thom. doctrina extollitur.

Aliquas propositiones, vt falsas reice-re oportet, nam Tostatus non vidit doctrinam Hipp. & S. Thom. mirandūq; quod aliqui dicant sententiam prædictā esse Beati Thom. vt colligitur ex annotatione marginali ad Tostat. loc. citat. Sed punctum attingo. Absurdum est dicere, partes omnes spermaticare, nisi dicas, ita remote, vt relinquunt aliquid, quod aliquo tempore debet conuertere in naturam seminis. Idem poteris dicere de planta, quæ generat fructum conuertibilem in sanguinem, sed hoc est ridiculum. Formas rerum quærimus, & terminos naturæ, non remota media. Ita iecur dicitur seminare, quia generat sanguinem, ex quo fit semen, sed hæc non est mens Tostati, nā dicit quod vnaquæque pars aliquid sui præstat, quod sit semen eius, & decidatur ab eius partiali substantia, sed est falsum.

Audiamus D. Thom. semper Magist. D. Thom. strum meum in art. vlt. 1. part. *Non autem est possibile, quod accipiatur pro semine id.*

Machar.

id, quod iam conuersum est in substantiam membrorum per quandam resolutionem, quia illud resolutum, si non retineret naturam eius a quo resoluitur, tunc iam esset recedens a natura generantis, quasi in via corruptionis existens, & sic non haberet virtutem conuertendi aliud in similem naturam. Si vero retineret naturam eius, a quo resoluitur, tunc esset contractum ad determinatam partem, & non haberet virtutem mouendi ad naturam totius, sed solum ad naturam partis, nisi forte quis dicat, quod esset resolutum ab omnibus corporis partibus, & quod retineat naturam omnium partium, & sic semen esset quasi quoddam paruum animal in actu, & generatio animalis ex animali non esset, nisi per diuisionem, sicut lutum generatur ex luto, & sicut accidit ex animalibus, quae decisa viuunt. Hoc autem est inconueniens, relinquitur ergo, quod semen non est decissum ab eo, quod erat actu totum, sed magis in potentia, totum habens virtutem ad productionem totius corporis derivatam ab anima generantis, ut supradictum est. Hoc autem quod est potentia ad totum est illud, quod generatur ex alimento antequam conuertatur in substantiam membrorum, & ideo ex hoc semen accipitur.

Hæc D. Thom. Præuidens dicta Tostati. Imo ad hominem argumentatur contra hunc authorem. Dicit, quod illa pars diuisa (quæ à D. Tho. dicitur resoluta) est semen, quod accipit virtutem ab anima. Hoc est impossibile, nam verbi gratia, caruncula diuisa à carne, est in via corruptionis, siue iam corrupta per animæ absentiam: ergo incapax influxus animæ, ergo neutiquam semen, quod aut viuit in opinione multorum, vel proxime tendit ad vitam. Quod autem, pars diuisa, & separata à carne sit mortua non eget probatione. Relinquitur ergo, quod à parte non separantur, nisi illa quæ excrementa sunt tenuia, & crasa, ut in singulis coctionibus ostendi potest, talia autem excrementa, ut omnino inutilia, & præter naturam non suscipiunt vitalem influxum ad generandum simile animal, ergo neque hoc modo potest dici semine descendere à partibus. Præ-

terea, quia talia excrementa ex se non sunt media ordinata ad tale finem, & ita per suas convenientes regiones pelluntur, neutiquam ad genitalia. Sordes, capilli, sudor, vrina, feces, spua, insensibilis effluxus, vias habent proprias, per quas ab animæ gubernatione statim, ut aliena trahuntur: nisi dicas pillos viuere vegetaliter, sed hoc nil ad rem. Hic enim solū probamus contra Tostatum, quod neque diuisa particula, neque excrementa particularia in quali possunt seminis naturam induere; hoc vltimū ipse Tostatus fatetur, ergo non reperit, quæ materia sit seminis, reperisset, si attente legisset articulum D. Thom.

Præterea falsum est dicere, quod potentia generatiua nil sit aliud, quam seminis decissua, & expulsiua; istæ autem potentie alterius ordinis sunt, inserviuntque generatiuæ, tamen neutiquam ad illas pertinet actus generandi, sicut nec motiones locales alimenti ad membra nutrienda, neque alterationes illius sunt nutritiones, sed potius præuie ad nutritionem. Nescit Tostatus, quomodo possit dici filius, qui procedit ab excremento patris. Hic incipit error, nam confundit omnia excrementa, & eiusdem putat esse rationis. Dico selectum excrementum, ut supra tetigi, & defecatum non esse excrementum proprie loquendo, sed abudans, quod inde colligimus, quia magna animalia, aut nimis ouessa habent paucissimū semen, quia hæc materia, ut selecta, & familiaris commutatur in aliam substantiam. Atque sanguis optimus, ita perfectus humor est, ut proxime viuere possit, & sic animæ coniunctus, ut in illo manifestentur animipassiones, ergo capax existit, ut vitaliter dirigatur ab anima per aliquam virtutem impressam: ergo à fortiori semine, quod ex tali sanguine consurgit, erit capax virtutis animæ, & ob id dixit D. Th. in hoc, quod appellatur superfluum contineri aliquam virtutem ab anima decissam. Et hæc est fundamentalis ratio, quare genitrix ex hac materia est veri filius generantis, quia principalior pars generantis, scilicet anima imprimit virtutem generatiuam huic materie

D. Thom.

sicut imprimis sanguini vim quandam (licet diuersam a generatiua) per affectus animi vocatos. Videat nunc Tostatus, quis esset magis filius dicendus, illene qui procedit per puram virtutem, & directionem anime, an alter, qui procedit per decisionem determinatam ab vna parte: vel eccus hoc iudicauit. Quanto prior est anima patris mei quā eius manus, aut pes, nam per animum habet esse simpliciter, vt possit producere aliud totum, in manu habet producere nutritionem manus. Ego sum filius patris mei, quia procedo ab illo per influxum anime in similitudinem naturæ vni vocæ. Non generatur filius ex carne arietina, vt dicit iste Autor, sed ex sanguine elaboratissimo ab anima directo, qui iam non est superfluum arietis, aut alterius alimenti, sed substantia quædā elaboratior sub alia forma continens animæ rationalis gubernationem. Vnde corpus sacratissimū Domini nostri Iesu Christi formatum vere fuit ex purissimis sanguinibus Immaculatæ Virginis, & re vera fuit verus Filius Matris, quia sanguis ille, vt tam propinquus animæ Virginis præstitit debitam materiam, vt formaretur corpus,

Non facile venio in illorum opinione qui putant corpus Domini formatum ex portiuncula carnis Beatæ Virginis. Et ratio qua innititur nostra sententia talis est, Quia Deus vtens causis secundis, illis vtitur, quæ magis proportionatæ sunt; nam non perturbat ordinem naturæ quem creauit, sine necessitate. Cum ergo sanguis ille purus, & virgineus magis proportionata esset materia ad formandum corpus, non est consonum, vt diuideret carnem à corpore Immaculatæ Virginis. Nam caro iam facta non est medium ex se ordinatum ad formandum corpus humanum: sed sanguis purus qui ex proprijs principijs dirigitur ad totum corpus, & habet in se partes tendentes ad totum, & ideo est, aut dicitur forma media, quæ in via tendit ad totum. At caro non ordinatur ex se ad causalitatem materiale totius, & ideo non est in motu,

sed in termino sua forma particulari fruens: essetque miraculum formare corpus humanum ex vna portiuncula carnis, sicut fuit miraculum formari Eua de costa Adæ, ergo cum non sint multiplicanda miracula sine necessitate, melius sentimus cum D. Tho. formatum fuisse corpus Domini ex purissimis sanguinibus Beatæ Virginis.

Sed licet obiter, explicanda est ista particula sancti Thomæ. *Ex purissimis sanguinibus.* Qui sunt sanguines purissimi in numero plurali? Aliqui ad pauca respicientes intelligunt sanguinem, & semen sed aberrant toto celo, neque intelligunt profunditatem Philosophicam D. Thomæ. Nam cum materia corporis Christi deberet esse elementalibus sub forma perfecta sanguinis gubernati ab anima, consonum est, vt intelligat D. Thom. in numero plurali sanguines, correspondentes quatuor elementis, & simul toti corpori Beatæ Mariæ.

Vnde præter omnem rationem dicunt aliqui semen etiam subintelligi. Primum, quia omnes partes materiales, quæ desiderantur ab illis in semine, reperiuntur perfectissimo modo in sanguine. Atque adeo cum in isto sit portio sanguinis melancholici correspondens terræ, & portio sanguinis purissimi correspondens igni & similiter alia, quæ correspondet aeri, & alia quæ aquæ, & omnes ex proprio instituto, & ordine naturæ tendentes ad totum: firmiter asserendum est S. Thom. dixisse ex purissimis sanguinibus formatum Dominum, id est, ex purissimis portionibus sanguinis correspondentis quatuor humoribus, siue quatuor elementis.

Quod vero non possit intelligi semen, præterea, quæ dicta sunt, pluribus posset ostendi, nisi tam longe ab instituto digrederemur, ergo recte diximus contra Tostatium proprie dici filium, qui fit ex aliqua materia efficienter mota per aliquam virtutem influxam ab anima parentum, & ita Beata Virgo vere fit Mater Domini, quia ex proprio, & purissi-

mo sanguine concurrente sua beatissima anima per virtutem influxam sanguini Dei Mater facta est. Est autem alterum miraculum, quod non sumeret Deus media ordinata naturaliter vt dixi, quia naturaliter semper fit determinatum ex determinato.

*Ioannis Gorrei explicatio
refutatur.*

Ioannes Gorreus in Annotationibus ad lib. de Genitura, putat omnes partes corporis humani generare quandam albam substantiam (veluti sedimentum, quod apparet in vrinis) & remeare per venas, vsque ad testes.

Certe magnam similitudinem habet, hæc opinio cum sententia, quam destruximus; tamen quia iste Author interpret est Hippoc. Illius dicta examinanda sunt. Dicit quod omnia membra generant album, quasi sedimentum, & à testibus, & vasis spermaticis attractum, describitque vias, per quas descendit.

Mihi ita videtur noua hæc assertio, si cut præcedens, & supposito, quod loquitur iste Autor de coctionibus tertie regionis facile conuincitur; nam in illa regione solum apparet ros, gluten, cambium, & tenuissimus ille sanguis capillaris; erit ergo dicendum, rorem, aut gluten rursus recurrere ad venas, cum ita tenaciter retineantur à retentrice virtute, nec vilo modo expultrix ad expellendam insurgat; certe istæ humiditates iam hærent, & via perfectionis tendunt ad nutriendam suam partem, & ad hunc finem asseruantur à natura, ita vt inde nūquam exeant, nisi aliquo incendio liquatæ, aut in sudore lethali, & diaphoretico.

Neque par ratio est sedimenti; hoc enim subterfugiens primam ventriculi coctionem, & aliquod beneficium suscepcans à venis exit in vrinam, sed ros, aut gluten propter distas rationes retinentur à natura, & nullo modo subterfugiunt coctionem membrorum, non ergo ad istas angustias est deueniendum, vt Hip-

pocratem interpretemur, & doceamus istum Authorem non intellexisse sententiam, quam explicare conatur, vt iam declaro.

*Locus unus pro omnibus, qui
prædictis connexus, lucidam
Hippocr. doctrinam manife-
stat in lib. de Ge-
nitura.*

Quasi pro Lemmate statim in limine dicit Hippoc. *Lex omnia corroborat.* Quid hoc? grauitur quidem, & Philosophicè. Lex naturæ præscripta, & rerum ordo (quem Aristot. aliquando, dixit substantiam rerum) omnia firmat, terminat, & distinguit. Sed ad quid in 1. linea hæc verba proponit. *Lex omnia corroborat.* Quia ad re difficilem explicandam ex lege, & ordine naturæ primordia sumit; vt si posteritas aliquid contrarium inuenerit nouum, innouare etiam debeat statuta naturæ. Magna res videat Arist. qui oculus naturæ solet appellari, videat qua lege corroboret natura hominis ortū, ita absconditū ab oculis Philosophantium. Audiamus Legislatorem (lego melius cum Cornario,) *Lex quidē omnia corroborat, verum genitura viri prouenit ab omni humido, quod in corpore existit, ita vt id quod robustissimum est secernatur; argumentum autem eius, quod robustissimum secernitur, hoc est, quod à Veneris usu paucula re emissa imbecilles reddimur; habet autē se res hoc modo, &c.* Declarat vias à cerebro & à toto corpore per lumbos, & renes, vsque ad testes, & post aliquas lineas pagina 2. ait: *Atque hæc mihi sic demonstrata sunt, porro genituram dico à toto corpore secerni, & à solidis, & à molibus partibus, & ab omni humido in toto corpore. Sunt autem humidi species quatuor, sanguis, bilis, aqua, & pituita; tot enim species congenitas homo in seipso habet, &c.*

Non legi in Hippoc. tam affirmantem doctrinam, & ita repetitam in ipso libri

exordio, sed notanda illa verba, *atque hæc mihi sic demonstrata sunt*, sibi demonstratum existimat, quod alij authores difficultum putant. Sed qui ex Præceptoris doctrina in lib. I. de Dieta intellexerit constitutionis, & conseruationis humanæ principia, assentiet sine dubio huius loci explanationi.

Sit ergo prima suppositio. Ex necessitate legis naturæ, quæ omnia corroborantur diuersæ partes in quolibet alimento, quæ correspondant partibus nutriendis.

Hæc probatur in nostra Philosophia Hippoc. text. 24. *Irrepunt autem in hominem partes partium, tota totorum temperationem habentia ignis scilicet & aqua, &c.* Latitant ergo in alimento vena, arteria, caro, neruus, &c. Non dico in materia prima, quod cuiuslibet patere potest, sed latitant in partibus correspondentibus, sibi ipsis. Obsecro vt percipias mentem Hippoc. qui nihil philosophatur per omnes suos libros, nisi supponendo istam partium diuersitatem, quem secutus est, Arist. 4. Metheor. Et per omnes libros de animalium generatione. At alimenta hominis non solum habent partes diuersas in quantum mixta sunt, sed in quantum talia mixta, quia magis proportionata, & correspondentia sunt humanis membris nutriendis.

Secundo suppono ex Hippoc. Partes correspondentes nobis, quæ latitant in alimentis rursus, accedere ad maiorem similitudinem per actiones insignes ventriculi, & hepatis, & omnium venarum, & articularum; in his enim mutationibus denudatur alimentum à partibus dissimilibus, & generantur quæ iam substantiæ humidæ, & liquidæ, quæ per vasa fluentes non solum altrices partes portant, sed iam ad talem statum accedunt, vt ab anima, quodammodo gubernentur. Si ergo in pane, & carne, & alijs alimentis profitemur cum Hippoc. abscondi partes correspondentes nostris membris, quid dicemus quando noua mixtio elucet in sanguine generato ex ipsis? sine

dubio asserendum omnes partes nostri corporis esse in sanguine, tanquam in potentia magis proxima. & ita nil mirum quod Aristot. & cum illo omnis schola Philosophorum asserat, sanguinem tantummodo esse necessarium ad generationem ex parte mulieris, de quo puncto alibi.

His suppositis apertus est textus, *Semen deciditur ab omni humido, quod est in corpore*, quid est omne humidum? Respondet Hippoc. *Sunt autem species humidæ quatuor, sanguis, bilis, aqua, pituita*, idest massa sanguinaria. Videsne quid senserit Hippoc. de seminis materia? fit quidem ex residuo alimenti, in quo omnes partes generandæ potentialiter latitant, & sicut anima in iecore generatis quatuor humidis proximiores partes extrahit, ita eadem anima in locis spermaticis per actionem vitalem nouum modum exercet mixtionis, ad cuius vltimam dispositionem mirabilis virtus formatrix, quæ semina facit [liceat sit loqui claritatis gratia] nostras partes proximius insinuat, & exornet, atque si physice loquamur non erat in sanguine postrema, siue proxima priuatio totius hominis, vsque dum excoctus, & elaboratus sanguis vltimum animæ suscepit influxum actiuum, vnde etiam materia determinata fit ad generationem. Hæc est genuina Hippoc. sententia suis principijs consona. Colligamus demonstrationem quæ ipse vocat; aliquæ partes seminis debent transmutari immediate in partes geniti: ergo seruata lege naturæ materia seminis debuit habere antecedenter similes partes, tales autem sunt in quatuor humidis nostri corporis, ergo seminis materia debet decidi ab omnibus humidis, idest à massa sanguinea.

Sed dubitas, quomodo constabit hanc esse legem naturæ? Respondetur, quia natura præcipue in rebus perfectis generandis non transit de extremo ad extremum, sed per formas medias ad vltimas peruenit. Vide media à termino à quo, vsque ad terminum ad quem. Elementa, mixta, alimen-

Hippoc.

alimenta, masticata, chilificata, sanguificata, in genituram versa, in embrione, in animal. Hæc lex naturæ impolita à prima, & infinita causa, vt his terminis se coerceat, neque alium modum respiciat, & summum Architectum veneretur, qui sibi relinquit maiestatem potentia, non his legibus compressam, sed liberam, & infinitam, vt non per formas medias (si voluerit) sed omni posthabita materia dispositione perfectos effectus producat.

Vnde si Hippocrates. 1. de Dieta dixit, semen mulieris iuuare semen viri, sicut carbo alium carbonem, vt ignis augeatur, & omnes Medici cum illo teneant, semen mulieris a. t. i. u. e. concurre. Non tamen possumus demonstrare esse simpliciter necessariam materiam seminalem; aliud enim est efficaci ratione aliquid probare, aliud vero demonstrare. Sed de hoc puncto aliquando differemus, explicantes, quid suppleuerit Spiritus Sanctus ex parte Virginis.

Igitur à posteriori ex his, quæ videmus, & à priori ex ordinatione causarum, hæc est lex, quæ omnia corroborat.

Sed interrogas. Nam secundum dicta semen deciditur ab omni humido, sed non ab omnibus corporis partibus mobilibus, & solidis, vt hoc loco docet Hippocrates.

Recte dubitas. Sed debes hæc omnia coniungere his quæ supra explicauimus: diximus nullam esse partem, quæ fluentes istos humores, siue massam sanguinariam aliquo modo non alteret: secundo, quod sicut in mulieribus ab omnibus corporis partibus ex sanguine etiam in capillaribus existente aliquid ad menstruationem descendit, ita paulatim aliquid ex omnibus venis deriuatur ad testes. Est expressa sententia Auicennæ lib. 3. fen. 20. cap. 3. *Sperma est superfluitas digestionis quarta, quæ fit cum dispartitur cibus in membris resudando à venis tertia digestionis iam expleta: & est de summa humiditatis proxima coagulationi, ex qua nutriuntur membra dura, utpote vena,*

& arteria, & similia, &c. Explicatio est aperta, quod intelligat de contentis in capillaribus cum aliqua sigillatione membrorum.

Sed quamuis hanc tam apertam veritatem non admittas, necessario debes concedere Hippocr. ipsum explicasse, ita dilucide, vt miremur, quomodo alij authores non ponderauerint proposita Hippoc. verba: *Prouenit semen ab omni humido, &c.*

Sed videamus an aliqui Philosophi nostrum Hippoc. tanquam Magistrum sequantur.

Quam fuerit à magnis Viris recepta Hippocrati prædicta doctrina.

ARISTOTELEM primum proponam, quem Neoterici statim afferunt, vt Ducem Hippoc. contrarium, quod in responsionibus ad prima argumenta constabit. Sed nunc confirmare volumus Hippocrat. veritatem aliorum sententijs: quid est quod Aristot. plures quæstiones soluit adhibita hac doctrina Hippoc. vt patet in Problemat. sectione 4. q. 2. quare inquit, *Qui coeunt resolui, atque languere magna ex parte solent?* Respondet, *An quod semen omni ex parte corporis secretio est?* Et eadem sectione quæst. 3. & cum omnia argumenta quibus vtitur in lib. citat. de Generat. animalium. Nullo modo probet contra istum locum de Genitura quem explicamus, sed solum contra asserentes particulas diuidi ab omnibus membris, qui erat modus dicendi Tostati: audeo affirmare non contra Hippocr. [quem nec nominat] sed contra alios probare.

Auicena nunquam discedit ab Hippocr. nam lib. 3. fen. 20. tractat. 1. cap. 3. Sic ait. *Et Hippoc. quidem dixit in suis intentionibus, quod plurimum materiei spermatis est in cerebro, & descendit ex duabus venis, quæ sunt post ambas aures, & propter*

hoc abscindit flebotomia ambarum generationem, & facit incurrere sterilitatem, & est sanguis eius levis, & continuata sunt nucha, ut non elongentur à cerebro, & quæ ei assimillantur spatio longo, quare alteratur complexio illius sanguinis, & conuertitur: imo perueniunt ad nucham, deinde ad renes, postea ad venas, quæ veniunt ad testiculos. Et Galenus quidem non scribit, an faciat incurrere incisio harum duarum venarum sterilitatem an non. Mibi videtur, quod non oportet, quod sit sperma ex cerebro solo, quævis eius fermentum ex cerebro sit. Et est verum quod dixit Hippoc. de duabus venis. Imo oportet ut sit ei ex omni membro principali fons, & ut sit ex alijs mēbris resudatio etiā ad istas radices, & propter istud est assimilatio, & propter hæc generatur ex mēbro diminuto membrum diminutum, &c.

Notanda aliqua sunt in hac sententia Auicē. Primò, quod resudationem ex membris omnibus ad radices testium affirmat. Secundò, quod præcipuos fontes ad seminis substantiam generandam in omnibus membris principalibus adesse cognoscit. Tertiò, quod fermentum seminis à cerebro oriri animaduertit. Omnia Hippocratica sunt.

Pro primo intellige, illam resudationem membrorum non esse de illorum viuenti substantia: hoc enim erat incidere in opinionem Tostati, & aliorum quos supra reprehendimus. Sed per membrorum resudationem intelligit Auicē aliquid de prima humiditate, est vero prima humiditas in doctrina Auicē sanguis venarum capillarium, qui iam incipit motari à membris, & recipit ipsorum mēbrorum qualitates, nam sanguis qui per alias venas fluit, nōdum tīgillationē à membro particulari sortitur.

Pro secundo, notanda est illa particula (omnium membrorum principalium) an nō diceret trium membrorum principalium, aut quatuor, enumerans testes. Equidem intellexit non solum partes, quæ habent germina, ut dicebat Hippoc. 6. Epidemior, quales sunt cerebrum, quod germinat neruos, cor arterias, hepatis venas, sed

etiam membra conspicua, & publicæ operationis ut pulmo, ventriculus, liē, renes, &c. Quasi diceret materia seminis ministratur ab omnibus membris magnis, & insignibus, & ab alijs etiam aliquid resudat.

Circa tertium animaduerto, quod licet totum concurrat ad seminis materiam, tamen ex doctrina Hippoc. & Auicē cerebrum Primatum obtinet, idem sensit Aristot. multis in locis in Problematib. Sed quid est ex cerebro fermentum seminis esse? Existimo Auicē voluisse ex cerebro deriuari præcipuam partē fermenti, ex alijs partibus massam seminis; non quod etiam cerebrum nō ministret massam, seu materiam, sed quia præcipua pars ab illo descendit, quæ totam seminis substantiam fermentat, & format, & quodam feruore actuat, & spumescere facit, non aliter ac fermentum quo panes conficiuntur. Sed quare hoc fermentum non à corde, sed à cerebro? Statim declarabo.

Hunc à toto concursum cum Hippoc. Stobæus profertur lib. 1. Eclog. c. de similitud. naturæ ad parentes, fol. 87. his verbis Latine redditis. Qua vero de causa parentibus, vel cognatis similes nascantur infantes, rationem reddam. Cum erumpente purissimo sanguine ortus prolem componit, pariter ex totius corporis membris natura quædam vi diuina influit, ut in hominis ortu. Nec aliter in muliere contingere sit verisimile; ergo cum viri fluxio præstantior fuerit, & intacta manserit, patri similis infans nascitur, cum è contra se res habuerit, matri. Quod si etiam membrum aliquod præstantius fuerit, illud quoque ex primitur. Interdum etiam maiorum aliquis refert effigiem puer, cum ille conceptus horæ fuerit præfectus.

Hæc etiam fuit sententia Stoicorum, ut refert Plutarch. lib. 5. de Placit. cap. 10. Stoici, inquit à toto corpore, & anima ferri semina sentiunt, & similitudines ex eisdem generibus efformari, tum formis, tum caracteribus, sicut pictor à similibus

Hippoc.

Stobæus.

Plutarch.
Stoici.

coloribus imaginem eius quem aspicit, efformat. Emittere autem, & facinā semen censent, & siquidem praeualuerit muliebri semen id quod nascitur, matri simile euadere; si vero virile, viro.

Inter Neothericos istam praedictam antiquitatem sequitur Fernelius, nec non & Argenterius saltem quantum attinet ad descensum humoris ab omnibus partibus corporis, similiter, & Adrianus Alemanus, & alij.

Supposito quod materia seminis est à toto. An recipiat aliquas impressiones à singulis partibus?

HIC Punctus poterat controuerti circa sententiam Tostati. Et qui non intelligunt Hippoc. putant semen habere sigillationē, seu formalem similitudinem ab vnaquaque parte corporis. Hoc explicandum.

Existimo certum ex dictis, sanguinem dicere viam ad formam lactis, & seminis, neque hæc duo in membris omnibus generari, sed in quibusdam determinatis, vt statim dicam. Sed nunc queritur, supposito, quod partes non spermatizant (vt vtamur verbo Abulensis, quānis barbaro) an communicent aliquam sigillationem accidentalem sanguini, siquidem non communicant formam propriā partis, & ratio apparet efficax. Nā cum semen dicat rationem seminalem respectu speciei, videtur, quod quælibet ratio particularis, & quælibet sigillatio valeat impedire finem intentum potentiae generatiuæ, quia hæc respicit per se naturam, vt ex elegantī doctrina D. Th. deduximus in 1. tom.

Sed vt clarius hoc intelligatur notandum est cum aliqua limitatione posse intelligi sententiam praedictam. Partes igitur nostri corporis habent tria satis diuersa, temperiem, aliquam compositionem, & formam substantialem. Dixi ali-

quam compositionem, quia etiam partes similes certa mensura quantitatis, imo, & figuræ dotantur, non vt similes, sed vt in nostro corpore. Organicae vero multiplici cōpositione congaudent, sed hoc non attinet ad praesentem considerationem. Dico, quod partes possunt communicare sanguini, & semini omnes qualitates primas, & reliquas omnes (quæ sunt communicabiles cum suis modis) morbosas, venenosas, Gallicas occultas, &c. Sub morbofis intellige omnes intemperies simplices, aut cū affluxu Podagricas, Epilepticas, Maniacas, Melancholicas, Nephriticas, & alias plures: quia sanguis qui per totum corpus oberrat, & per omnes partes distribuitur, potest recipere qualitates similes à membris, & membra possunt agere, ergo effectus sequi debet: agent autem, aut in sibi vicinum sanguinem, aut in alium per partium continuitatem; seruauit ergo sanguis istas qualitates, atque quāuis in semen conuertatur, manebunt alię similes in genito, quia non repugnant formæ inducendæ, ergo in semine, & fetu omnes istæ impressiones poterunt apparere à singulis partibus productæ, quia omnes agunt in sanguinem.

Secundò. Nostri membra habent vnā formam substantialem. An forsan hanc communicare poterant sanguini, qui non fuerit ex toto assimilatus ipsis membris? neutiquam. Ratio huius iam supra tacta, quia producere totū, est genuinum opus totius per formam propriam substantialem, tanquam *quo*. Ergo impertinēs est, & contra ordinem naturæ ponere potentiam generatiuam particularem in vnaquaque parte, vt generet aliam distinctam à se. Nam talis potentia fluit ab anima, vt dictum est, & ad illam pertinet influere ad productionem totius in quo continentur omnes partes, & ob id dispositum est à prima causa, vt partes solum generarent, & conseruarent se ipsas, nullo modo alias distinctas, & similes. Orbatae quidem sunt tali potentia. Quare? Quia potentia ad totum simi,

simile in specie non debet residere in parte, quæ respicit solum suam individualitatem; si enim est vna potentia formatiua omnium, impertinens est ponere particulares formatiuas, quæ se ad inuicem mille modis impediât. Vnus pictor depingit totam imaginem, ita vna formatiua omnes partes corporis delineat.

Præterea organicatio partium non potest communicari sanguini, aut semini, quia neque figura, neque quantitas, neque numerus, neque connexio sunt actiua. Ergo organica pars, vt talis est, nõ valet imprimere aliquo modo suam similitudinem: nõ per actiuam qualitatẽ, vt per se patet, non per impressionem motus localis, vt sigillum mouet ceram per impetum localem. Nam sanguis liquidus cum sit, nõ est capax talis receptionis, neque circumdat membra per omnes partes, neque accedit ibi aliquis impetus, aut motus localis, imprimens figuram, ergo nulla est via per quam pars organica hoc modo sigillet sanguinem; relinquiturque manifestum, solum posse inducere temperiem cum alijs qualitatibus secundis.

Neque putet aliquis imperfectionem aliquam esse naturæ, quod partes nõ generent alias, sibi similes. Neutiquam tale dicendum est. Sed pulcher ordo naturæ, hoc modo extollitur, nam quando aliqua res perfecta habet certam viam generationis, per quam seruetur species, nunquam quærit aliam: ita Mulli sunt steriles, quia ex duarum specierum mixtione emergunt; non ergo est necessarium, vt generent. Similiter vnaquæque pars nostri corporis sterilis est. Quare? quia generato toto, generantur & partes; ergo frustra ponerentur potentia partiales, siquidem sufficit potentia totalis.

Dixi hunc ordinem seruari in rebus perfectis, quia quando animalcula sunt imperfecta, & (vt sic loquar) facile parabilia, multis modis generantur, & ex putridine, & vniuoca

actione à simili.

(.)

Quod anima per partes influens principales, non solum principium materiale (vt reliquæ omnes)

& aliquam temperiem, sed totius effectiuum principium instrumentale conferat.

SI Ab omni humido, quod est in corpore separatur materia seminis, à quibusnam partibus effectiuum generationis principium descendit?

Dico descendere ab anima per partes principaliores, cerebrum, cor, hepar, & testes. Et ratio est, quia hæc virtus generatiua, cum debuerit esse instrumentum separatum, oportuit, vt ab anima communicaretur alicui substantiæ subtili, & mobili, & vbique penetranti, & quoad fieri potest propinquæ ipsi animæ, talis est spiritus animalis; hic certe generatur in cerebro ex vitali cordifico, quia ex meliore sanguine hepatis eleuatur velut aliqui volunt ex spiritu naturali. Atque cum tam Æthereus existat, vt facile præ tenuitate dissipetur, prouidit Autor naturæ, vt nerui delatorii semper calefierent à vitali cordifico per arteriolas comitantes, vsque ad testes, vt illa harmonia trium spirituum à debito tono nunquam deficiat, & in hoc consistit virilitas communicata à Principibus membris.

Atque sicut corpora cœlestia continent eminenter corporales perfectiones inferiorum corporum, ita in mundo minori partes Principes continent eminentiori modo quidquid virtutis est ad generandas, & seruandas alias partes per influxum animæ in talis spiritu commorantem.

Sed (mirabilis natura) cum isto spiritu indigeant partes ad suas actiones sensitivas internas, & externas, & ad motiuas, diuinitus prouisum est, vt esset aliquod promptuarium in quo magna copia istius spiritus gignitui seruetur ad speciem con-

conseruandam. Talis locus est in testibus, vbi multis reuolutionibus nerbulis, arterijs, & venis complicatis detentus spiritus nō exhalat, sed potius ab anima ad perfectiorem deducitur statum.

Iste spiritus fermentum seminis vocatur ab Auicen. & meritò, quia materiam à toto descendentem ingreditur, & quasi forma aëuat, & vt efficiens distinguit suo tempore varias partes correspondentes toti animali.

Neque existimandum est à solo corde, hoc effectiuum principium immediate procedere, quamuis semper ab illo foueatur. Sed dico, quod illa vltima ratio seminis perfectiua in ordine ad totū celebratur in cerebro mixtione omniū spirituum, coctione magis quieta, & vt sic explicem, tepore quodam temperatissimo; in corde enim feruent omnia, & animus ignescit ob nimiam caliditatem, & motum. At in cerebro (sedes cum sit potentiarum reëtricum) non feruent spiritus, sed incredibili moderatione simul cum subtilitate dotantur, quod est scitu dignissimum, quo pacto, cum tanta subtilitate temperatio conueniat. Fit autem ista elaboratio in præsentia partis imaginatiuæ, & appetitiuæ, quæ licet non influant in actum essentialem coctionis, tamen non est dubitandum substantiam huiusmodi spiritus ab appetitu aliquid accipere præcedere cognoscente facultate; siquidem videmus imaginationes in coitu ita præuallere, vt fœtus exeat similis imagini conceptæ. Et licet spiritus quando formatur in cerebro non suscipiat in actu secundo aliquid ab imaginante, & appetente potentia, tamen initiatiue disponitur, vt postea subditus eisdem potentijs exprimat illarum figuras, & ita à priori, & à posteriori colligimus fermentum, & actiuam illam formatricem ab anima in cerebro, huic spiritui implantari. Accipere vero nomen gignitiui (in actu exercito) in testibus anima rursus nouiter influente in eius decisione.

Hæc virtus vniuersalis totius per hæc membra demandata à Conciliatore, & alijs authoribus appellatur actiua virtus à toto, & ita dicunt decidi semen ab omnibus partibus etiam minutissimis, quia hæc est præeminentia partium principalium, vt hic spiritus illarum, & relinquantur omnium portet virtutem.

Ex dictis bene constat Hippocr. duo dixisse pro duobus principijs, quæ reperiuntur in semine; nam pro principio materiali dixit ab omni humido, quod est in corpore; pro principio effectiuo dante formam, dixit libro de Genitur. *Quod si qui sectionem, iuxta aures perpeffuerint, concubunt quidem, & emittunt semen, sed paucum, inbecillum, & infæcundum; siquidem per multum seminis à capite in spina medulam iuxta aures defertur, &c.* Nota illud verbum *infæcundum*, bene enim poterit ex paucio semine paruū animal generari, tamen si infæcundum semen sit, neque paruū, neque magnū, quia deficit efficiens, seu forma, quæ reddit fœcundum. Ergo Hippoc. effectiuū principium clare nos docuit.

Idem sensit Arist. 4. section. Problem. q. 18. *Quare inquit quibus palpebrae fluunt sunt luxuriosi*, & eadē sectione, q. 2. & 3. & section 5. q. 32. Sed aliqua dubia se offerunt antequam ad solutionem argumentorum deueniamus.

Dubitabis, nam tot temperies insinuatæ sunt, vt vix percipi possit, quo pacto se habeant in semine, quem ordinem seruent, an se impedian, aut sint impossibiles; nam dictum est adesse in semine partes correspondentes elementis, & temperiei illorum, & partes correspondentes membris, & temperiei particulari ipsorum, & rursus à principalioribus superaddi aliam attemperationem & vltimo virtutem formatiuam, quod videtur inconueniens.

Dico, nil esse noui in hac re. siquidem hunc ordinem seruat natura in omnibus rebus, vt supra tactum est. Nam cum materia elementorum tam longe distet à dispositione debita animæ rationali, oportet

oportuit, ut tot mutationibus subageretur; neque putet aliquis, esse diuersas tēperies, sed primam illam rudem, vltius ac vltius excultam, & eleuatam. Interroga Indos illos in auri, aut argenti profundissimis minis laborantes, an cognoscant aurum, quo nunc exornantur Regiæ vestes. Dic illis esse idem aurū quod ex trahebant tantis angustijs, & sollicitudinibus, re vera non credent, quia aurum primis generationis rudimentis erat extraneis obscuratum, postquam vero defecatum est, & purificatum diuersam faciem demonstrat tamen est idem aurū. Similiter dicendum in præsertim, elementa in suo origine, quamuis pulchra respectu vniuersi, tamen respectu animæ, quæ debent suscipere, sunt maximè imperfecta, & remotissima: sed defecantur vsque dum amittant suas intensiones, & modos, quod nisi sub alijs, & alijs formis consequi non poterant. Quis cognoscit calorē ignis in animalia nullus profecto, ita ut dicant multi esse cœlestem, quam opinionem, aut improbatam, aut explicatam inuenies in Philosophia nostra Hippoc. Eodem modo dicendum de alijs qualitativis, & de modis substantiæ elementorum; itaque non sunt in semine, aut in viuente mixto considerata plura, quam illa, quæ necessaria sunt ad finem consequendum, atque adeo illa temperies prima à diuersis agentibus agitata petat parare domicilium virtutis formationis, & tandem animæ. Nō quidem sibi contradicunt, quia adueniens noua dispositio, licet corrumpat antiquam conditionem, perficit ad meliorem statum.

Quod Hippocrat. non solum auctoritate Magisterij, sed ratione philosophica probat semen à toto descendere.

*Rationes
pro sent.
Hippoc.*

¶ Vfficiebat nobis Hippoc. dixit. Non ergo est disputandum, sed standum illius verbis, ut dicebat Auic. quia licet

non sit turandum in aliorum verba, tamen Hippoc. conuincit, ut primus omnium, sed si non iuramento, cōvincamur ratione nostri textus. Inquit. *Incipit morbus Sacer; velut etiam alij per genus, aut cognationem; si enim ex pituitoso pituitosus, si ex bilioso biliosus generatur, & ex tabido tabidus, & ex lienoso lienosus, quid prohibet, ut eius pater, & mater hoc morbo correpti fuerint, etiam posterorum, aut nepotum aliquis corripatur? semen enim genitale ab omnibus corporis partibus procedit, à sanis sanum, à morbofis morbosum.*

Conuincor hoc argumento Hippoc. neque eius inuenio solutionē. Atque ut vim introspectas, aduerte, quædam contineri vniuersalia, & alia particularia, illa quæ respiciunt totum absolute, hæc quæ indicant partes particulares (tam breuiter loquitur Hippoc. ut nisi verba singula comminuamus, & scrutemur apices, nil fructus excipiemus.] Rē attingo. Pituitosus generat pituitosum, & biliosus biliosum, ergo semen decidit ab omnibus partibus. Hanc consequentiā existimo euidentem, nam temperamentum totale, quod cōsurgit ex coalternatione omnium partium, denominationē sumit à pluribus partibus vincentibus alias. Quare Petrus est Pituitosus? Quia plures partes habet frigidas, & humidas, quæ vincunt calidas, & siccas. Quare ē contra Paulus est calidus, & siccus à prædominio, siue biliosus. Quia plura membra habet calida, & sicca, quæ vincant sufficienter alia, ita ut denominatio ab excedenti sumatur. Hæc est lex temperamenti ex coalternatione partium, quæ sequitur aliam, quam natura sancit in mixtis, & elementis, ut illud mixtum dicatur calidum, in quo caliditas prædominat, & reliquas partes afficit.

Nunc vide argumentum Hippoc. Pituitosus generat pituitosum, ergo seminis materia ab omnibus illius partibus, vel à pluribus descendit, quæ sufficiant præbere talem denominationem, aliter non esset possibile generare sibi simile, quia totum generas producit aliud totū simile.

simile. Quid est totum pituitosum? An omnes partes erūt pituitosæ? Neutiquā, sed plures, aut illæ quæ propter suū principatum sufficiant ad denominandū, sic enim simile generat sibi simile. Hoc argumentum procedit ex vi temperamēti coalternationis.

Sed notandum, quod ratio Hippoc. non solum conuincit modo prædicto, sed etiam quamuis partes pituitosæ, aut biliosæ numerum non excedant, siquidē potest esse talis intemperies aliquarum partium publicarum, & insignium, vt totum denominēt, verbi gratia, cerebrum maximē pituitosum, vētricus frigidus, & humidus magnam pituitæ molem cōgregans; sine dubio, quamuis multæ partes sint biliosæ, tanta potest esse copia pituitæ, vt ad hanc temperiem corpus inclinet, cū reliquæ partes hoc humore perfusæ amittant intensionem caloris, ita vt frequenter in morbos pituitosos deueniant, non in biliosos. Ergo ratio Hipp. quocunque modo cōcludit ex hac causali; pituitosus generat pituitosum.

Rursus concludit argumentum, quoad secundam partem, loquendo de singulis partibus hoc pacto. Omnes partes communicant quoad possunt suam temperiē humoribus existentibus in corpore, vt supra probatum est: ergo ex necessitate causarum agentium, & patientium semē factum ex tali humido debet portare similes intemperies, aut temperies, ita vt sanus homo generet sanum, lienosus lienosum, &c. & sic discurrendum per omnes species sanitatis, aut morborum; & per omnia membra intemperata nostri corporis: quod si contra istam sententiā Hipp. sentis, teneris dicere, nullum esse morbum hæreditarium, quod est contra sensum, & experientiam.

Sed vide profunditatem Hipp. Agit de morbis hæreditarijs, qui cōsistunt in aliqua intemperie simplici, vel cum à fluxu cōmunicabili; tacet autem, aut nihil loquitur de mancis, aut mutilatis, quia in his morbis in compositione diuersa est ratio, vt in solutione argumentorum videbimus. Sed tantum arguit efficaciter

depositiua intemperie, vel temperie generatis, aut positiua intemperie geniti. Quasi dicat morbus hæreditatur in quacunque parte sit, communicata qualitate humoris, ex quo fit semē: hoc autē esset impossibile, nisi materia seminis decideretur affecta, & sigillata ab intemperie partis. Quis enim ita stolidus est, vt dicat, quod Podagricus generat Podagricum, aut Epilepticus Epilepticum, &c. quia sanum iecur, aut cerebrum sanum, aut testes similiter sani sigillant semen. Nōne vides, quod solæ partes, quæ ægrotabant in parente, ægrotae nascuntur in filio? Ergo illa intemperies communicata fuit à partibus morbois: si enim pedes generarētur robusti, & partes transmittentes sibi assimilarent alimentum, & excrementa per consuetas expellerēt regiones, non nasceretur filius Podagricus, Epilepticus, aut Lienosus: ergo talis intemperies communicata fuit semini à partibus ægtotis, neutiquam à sanis. Vincor ab Hippoc. & gaudeo esse victum à tanto Magistro. Fateor morbos hæreditarios partiales non posse aliunde provenire. Forsan alius aliter intelliget, sed conueniat mecū ad disputandum, confidimus, Deo fauente, omnes obiectiones euasuros.

Argumenta Arist. & aliorum in principio huius disputationis dissoluuntur.

Sed notandum prius plura ex argumentis nō esse contra Hipp. sed aduersus illos, qui dicebant ab vnaquaque parte decidi particulam: quam sententiā Tostati impugnata reliquimus.

Ad primū ergo dico, maiore esse difficultatē declarare, quare omnes filij non sint similes omnino parentibus? Torquemur in inueniēda causa similitudinis, & magis laboriosum est inuestigare causas dissimilitudinis, quia certē naturale est vnūquodque agēs simile sibi generare, & contrariū videtur præter naturā: nā quāuis similitudo in natura specifica, est quæ primò intenditur, tamen negandū nō est

indiuuuum, vt indiuuuum est simile, nō intendere.

Sed respondeo ad formam argumenti, si forsan militat contra Hypp. & dico, quōdā ab omnibus partibus concurrat humidum, vt fiat semen, non tamen est necessarium, vt diriuetur à capillis, sufficit vt diriuetur à partibus generantibus capillos; & sic nil mirum, quōd filij exeant similes in barba, & capillis. Idē dico de voce, clarum est, nihil humoris decidi à voce, sed à partibus producētibus vocē. Si enim partes pectoris, & asperę arterię, & quę in gutture, & ore consistunt, possunt ad hanc, vel illam vocē cōducere, similitudo in istis partibus similem vocē in genito producet: ergo similis vox à similibus organis tali temperie, & tali cōpositione dispositis formabitur.

Ad 2. Secundum argumentum mouet risum, sicut & primum. Audi: Petrus antequam habeat barbā, aut canitiem, generat filium, qui postea habet barbā, & canitiem: ergo semen deciditur à partibus, quę non sunt.

Dicimus, quōd nō deciditur aliquid à capillis, quia illorum similitudo saluari potest in partibus, quę illos debent generare. Sed Aristot. non aduertit quōd illę partes, quę non generantur in instanti generationis, vt dentes, & barba florescunt postea debito tempore à principio generationis, ibi derelicto, sicut in arbore flores, non quidem arbor florescit statim, sed postea exornatur. Itaque partes postremo apparentes latitabant in potentia præcedentium.

Ad 3. Ad tertiū similiter dico, quōd auus, aut proauus non ministrat suā substantiā numeralē nepoti, sed similem tēperiem, quā vititur formatiua. Contingit tamen aliquādo, quod illa virtus seminalis occultetur in filio, & postea appareat in nepote, vt dicit Arist. quōd Helides habēs rem cū Aethiope, peperit filiā albā, sed filia cōiuncta cādido, peperit nigrū. Multa exēpla possunt explicare rationē supradictā, quia videmus aliqua gētia habere in virtute, id quod postea demonstrāt in actu, remoto impedimento. Ve-

nenū ad tēpus nō statim damnum inducit, quia impeditur, & detinetur, sicut lapis impeditur, ne tendat ad centrū: cōsumptis ergo illis partibus, quę impediunt venenū, apparet mortifera qualitas. Rosa, & fructus non apparent in hyeme, vbi nā sunt? In suis causis profecto latitant virtualiter: ergo causę seminales aliquādo detinentur à potētiori, quō cōsumpto emergunt post multū tēporis spatiū. Helides ex Aethiope habuit filios albos, impedita specie nigredinis à potentiore seminis virtute: at latens virtus Aethiopica minorem resistantiam inuenit in semine filię, & germinauit Aethiopem.

Miror in quarto argumento debilitatē rationis, potius inseruit contrarię opinionioni; nā affirmandū est, semen plantarū virtute fieri totius plantę, sed quę sunt in plantis obscura, pluribus modis manifestantur in animalibus. Habent plantę aliquid, quod correspōdeat cordi, & vias quasi venas, quibus humor per totū illarum corpus expanditur, & ad semen producendum humor concurrat à toto, sed paulatim, & occultē. Atque si adest terrę pinguedo, & celestis irroratio semen parulę plantę solet producere ingentē arborē pluribus ramis condecoratā: similiter videbis filiū grandē ex patre paruulo, quia non attenditur in seminibus moles, sed vis, & efficacia, quę procedit ab anima, quę, supposita debita quantitate materię extendit, vel coarctat genitum.

Ad quintum sæpius dictum est, generatiuam potentiam respicere simile in specie, quamuis soleat limitari ad quasdam conditiones indiuiduales propter rationes particulares modificantes. Descēdit autem humidum, vt docuit Hippoc. ab omni parte similari, & ab organicis, vt compositis ex similaribus, quia organum non alterat humidum alimentitium in quantum organum præcise, sed in quantum similaribus cōstituitur, & ita alterat per qualitates actiuas similarium, & consequenter fœtus exit similis, quoad organa.

Ad sextum sciendum est, quod ex quacunque parte seminis cum debita quantitate

Ad 4.

Ad 5.

Ad 6.

titate, itaque quantum attinet ad numerum filiorum, non solum duo, sed plures solent nasci, quia quantitas multa seminis reperitur, & sanguinis menstrui pro numerosa prole, quia in parte adaequata, & sufficienti seminis sunt materiales dispositiones ad totum, & suas partes siquidem sunt partes correspondentes omnibus, quibus debet genitum dotari. Tamen natura melioris finis auida disponit, & separat partes seminis, ita ut foetus exeat cum debita quantitate, & perfectione, quod si contingat sufficientem esse materiam ad plures, id non tenuit, atque secundum victoriam seminum contingit, ut mas, aut foemina generetur [de quo puncto multa in Hipp. Philosophia] neque negamus simul signa patris, & matris aliquando in filio apparere, nam & hoc modo plures vidimus, inter quos hermaphroditi possunt numerari.

Ad 7. Ad septimum pro isto puncto videndus est noster labor in Hippoc. Philosophia fol. 56. & 57. sed specialiter, quid foemina sola possit producere intra se tractatur text. 73. qui incipit: *Neque solum virum hoc facere oportet, sed mulierem.*

Ad 8. Octauum nihil probat, nam si genitum dissimile producit in specie id contingit, vel ob miscellam duarum specierum, ut cum generatur Mulus, qui nec maternam, nec paternam sequitur speciem, sed confusam, itaque nulla specie vincete generatur, vel monstruosis, & errantibus causis. Sic certe in Africa varius, & confusus coitus diuersorum animalium noua, & varia, atque dissimilia animalia demonstrat, promiscue seminibus contendentibus inter se, & nullo omnino superante.

Ad 9. Planta cum extensa, & diuisibilem habeat animam, si ramulus eius inseratur, ac seminetur, plantam producit, quia habet totam animam, siue virtutem totius animae, ut clarius loquamur.

Ad 10. Hoc decimo argumento putant aliqui probare Arist. contra Hippocrat. sed non aduertunt nil tale reperiri in eius lib. scilicet quod breui illo tempore coi-

tus descendat à longinquis partibus seminalis substantia, descenderat quidem, & ut supra diximus: semper descendit materia, ut parata sit, & vltime excocta in testibus.

Est tamen maxime notandum, quod Hippoc. docuit tempore, scilicet coitus totum animal intra se agitari, & sanguinem calefieri, quod equidem tunc temporis vniuersum humidum corporis mouetur in quacumque parte fuerit, maiorque copia spiritus vitalis per arterias, & animalis per nervos ad vasa spermatica, & testes concurrunt; nam & appetitus animalis vim habet localiter mouendi ad tales partes, non solum spiritus, sed & sanguinem atque cum in illo spiritu taliter moto vis generatiua ab anima infundatur, profunde cogitauit Hippoc. si dixit tempore coitus omnia moueri, & calefieri, ut Princeps spiritus gignitiuus perfectius formatricem illam facultatem suscipiat: aut retineat.

Hic itaque spiritus, sine dubio tunc descendit, nam licet testes illo non careant, hic tamen facile tabescit, indigetque noua reparatione, & actu, quae postrema dispositio illo temporis articulo acquiritur.

Quod si non recipis hanc Hipp. Philosophiam. Dicas nobis. Quare imaginatio, & appetitus in ira habent vim ad mouendum sanguinem circa cor, & in hac passione, de qua loquimur, non moueant eadem potentiae totum sanguinem, & spiritum ad loca generationis?

Sed illud quod dicebat Aristot. in 4. argumento ponderandum. *Si semen procedit à corticibus plantae, etiam semen debet habere corticem.* Ducit ad inconueniens, quod semina habeant corticem, cum ipse alibi dixerit agens de semine plantarum, *Semina omnia e duabus corticibus sunt* lib. 1. de Plantis cap. 2. fol. 36. ut adducit Ioannes Bapt. Bernard. in suo Philosophico Promptuario, & reuera videmus semina aliquem corticem habere, aut loco corticis pelliculam. Sed ut

quid quaerit Arist. actuales partes in semine, quas ipse docuit latitare in potentia. Eius verba lib. 1. de Generat. animal. cap. 18. *Semen sua natura tale esse requirit ut ex eo primo orientur, ea quæ secundum naturam constituuntur.* Orietur ergo cortex plantæ ex semine, quia cortex secundum naturam debetur plantis.

Ex dictis argumentis bene constat, quod Aristot. disputat cum illis, qui dicebant partes actuales paruulas ab alijs decisas componere semen, atque cum Hippoc. nec per cogitationem, ita senserit, ut ex celebri loco de Genitura probatum manet, restat, ut quasdam rationes Aristotel. scrutemur, quæ magis propinquæ videntur locis Hippocraticis.

Ex cap. 18. lib. 1. de Generatione animal. quædam dubia dissoluantur.

ALIQUI Sine vltiori consideratione contra nostrum Hippocr. arguunt, sumptis ex Arist. quibusdam responsionibus ad loca adducta. Percurramus omnia.

1 Primo notant. Quod voluptas non sentitur, quia feminis natura exeat à toto.

2 Secundo dicunt, Imbecillitatur totum ergo à toto deciditur, quæ duæ rationes videntur debilissimæ.

3 Terriò. Quare mancus non generat semper mancum aut ægrotus ægrotum? siquidem experimur contrarium, cognouimus parentes Gallicis, & alijs morbis oppressos genuisse filios felici valetudine præditos, quod fieri non posset, si semen à partibus ægrotis decideretur.

4 Quartò. Dicere semen esse colliquamentum totius corporis [ut est apud Hippocr.] est omnino falsum, siquidem colliquatio est violenta naturæ, seminatio vero naturalissima.

5 Quintò dicunt contra Hippoc. nullas esse vias à toto ad testes per quas seminalis demandetur substantia.

Vltimò, Non esse possibile, tam breui tempore moueri localiter humores, & spiritus, vsque ad vasa spermatica.

Similibus credunt Hipp. doctrinam labefactari sed falluntur.

Ad primum, dico argumentum sumptum à voluptate simul cum alijs rationibus conducere ad probationem conclusionis. Nam licet infernæ partes primo delectentur, & per consensum totum corpus, tamen necessario aliquid dandum est reductioni ad liberiores statum relinquantur partium à quibus separatur materia, quæ superfluit. Diximus enim supra, quod licet semper paululum ad testes deriuetur, tamen magis tempore coitus, sicut in prægnantibus toto tempore grauidationis aliquid trahitur à foetu, & expellitur à toto, sed magis tempore menstruationis, ob quam rationem omnes fœminæ sentiunt tunc temporis sensibilem motionem sanguinis in toto, & per lumbos, & hypogastrium. Ita in semine contingere credendum est, nam licet testes semper aliquid trahant, colligant, & seruent, tamen ad actum generationis concurrunt duo, pulvis seminis confecti, quæ sit à partibus determinatis, & secundo nouæ materiæ motio (ab omnibus corporis partibus,) quæ futura est semen perfectum; hæc vero separatio humoris ex accidenti causat delectationem in membris, tanquam remouens, quod superfluit, siquidem partes delectantur ablato eo quo non indigent, neque causat (cum descendit) dolores, sicut in grauidis. Primò, quia maior est copia menstrui, quæ distendat, & maior compressio viarum vteri conclusi ad foetum seruandum; at in coitu patulæ redduntur viæ, & humor in toto motus ab vnaquaque vena, licet paucus nullam excitat distensionem, quæ sit doloris causa.

Voluptas, modo quo diximus, sentitur & non eo, quem impugnât Arist. nam relicta causa consensus (quam concedim⁹) humor qui à toto concurrit non causat delectationem in partibus, nequid somnauit

Hipp.

Ad 1.

Hippoc. sanguis qui nunc mouetur per tuas venas causet ne delectationem? ne utiquam. Quare? Quia omnes conditiones necessariz ad voluptatem deficiunt, tam ex parte obiecti, quam ex parte sensiterij. Poterunt ergo aliquo modo sentire delectationem qui ab aliquo indebito onere liberati reducuntur ad meliorem statum.

Ad 2.

Ad secundum de debilitate contracta est facilis responsio, non enim concludit contra Hipp. quia quamuis à toto veniat materia seminis debilitas contingit propter exhaustum spiritum, & consequenter propter aliarum partium inanitionem, sed de hoc puncto videnda est nostra quaestio in fine lib. de Hipp. Philosophia, ubi probatum est non esse necessarium simpliciter coitum ad salutem.

Ad 3.

Ad tertium dico. Non semper defectus parentum apparet in filiis, quia vincitur ab alijs causis de nouo excitatis; sicut similitudo ad auos excitatur in remotis nepotibus, quæ obscurata fuit ab alijs similitudinibus, ut dicebamus de Helide, & Aethiope. Postea vero exsurgit separatis impedimentis, & hæc est ratio quam debiliter contemplantur Moderni. Omnes enim existimant Hipp. dixisse mancum semper generare mancum, quod ne utiquam tale legitur in lib. Hippoc. nunquam inuenies illam particulam semper, sed ut plurimum. Non legunt loca quæ citant, nam in libro de Aere, Aquis, & Locis sæpius citato, non inuenies particulam illam semper, sed ut plurimum contingere dicit. Atque adeo eadem ratio procedit contra Arist. & sequaces, nam concedunt quod aliquando pars læsa generat læsam, ergo aliquid deficit materiæ, vel sigillationis.

*Repetitio
necessaria.*

Rursus quando sine vlla læsione generatur fœtus à parentibus læsis, quomodo poteris probare, nil descendere, quod respondeat parti deficienti, aut morbosæ? sine dubio non poteris: cæcus generat filium videntem. Quare? Quia facultas formatiua reperit materiam correspondentem, vel idoneam à patre, aut à matre decisam. Diximus supra,

ex Hippocrat. in alimentis quamuis aliquantulum remotè latitare partes animales (irrepunt in hominem, &c.) quæ postea ab anima eliciuntur ad propinquiores statum ex massa sanguinaria. Ergo dum formatrix valeat, formabit oculos ex materia elaborata seminis, & sanguinis. Idem dico de alijs partibus deficientibus, quia ut non deficiat bonum perfectum speciei, prouidit natura, ut in massa quatuor humorum essent partes correspondentes membris. Hic est finis formatiue, non tristetur mancus, nam licet brachium deficiat, aut crus filium integrum generare poterit, quia natura (verissima mater) diues est, brachia, & oculos, & alia omnia membra seminata habet in massa sanguinaria, ut pullulent. Miserum certe, & maxime dolendum erat, si cuiuslibet particulæ animalis esset necessaria sigillatio, nam illa deficiente semper in posterum imperfecta generarentur animata. In tam pulchro vniuerso magna turpitudine.

*In virtute
formatiua
& in parti-
bus mate-
rialibus hu-
midorum
reposita
natura re-
parationis
defectum.*

Idem philosophamur cum Hippo. in alijs egrotis. Hæreditatur morbus, quando tales sunt partes morbosæ, ut vincant alias selectas, quæ ministrantur à matre, aut è contra, vel à partibus materialibus seminis paterni. Nam multos vidisti morbo Gallico infectos, quorum filij bona fruebantur valetudine, sine dubio partes seminales ægrotæ victæ fuerunt ab alijs sanis, quæ non receperunt contagium. Quas debes considerare, vel in matre, aut in partibus aliquibus massæ sanguinariæ, non infectis, parentis.

Sed antequam discedam ab isto puncto vellem adnotare, nullum esse Automatum antiquum, aut neothericum, qui agens de morbis hæreditarijs non conveniat cum nostra sententia.

Ad quartum non intelligas Hipp. dixisse semen esse colliquamentum, sicut in febribus colliquatiuis colliquatur pinguedo, aut caro, sed largo modo illud quod vi caloris licet naturalis, aut vi motus etiã

Ad 4.

naturalis separatur solet dici colliquari, ut quando quod crasum est, & quietum tenuatur, & mouetur, largo modo dicitur colliquari.

Ad 5. Ad quintum facillime responderetur ex dictis: sufficere, quod materia demandetur à venis ad venas, ab arterijs ad arterias, à nervis ad nervos, vasorum spermaticorum, & testium.

Ad ult. Ad vltimum supra dictum est, materiam paulatim descendere ab omnibus partibus, & colligi in vasis spermaticis, sed tempore coitus maior copia spiritus concurrat, & materia successione ad id quod euacuatur etiam mouetur. Atque hæc pro hac quæstione dicta sufficiant.

Ad illam partem textus.

Contingit hic morbus secundum genus.

SED Antequam ab isto textu discendam, ponderanda est illa pars textus. *Incipit autem hic morbus per genus, aut cognationem.* Diximus produci hunc morbum læsis ipsis principiis generationis parietum, principia vero instrumenta semina dicit esse Hippoc. quæ à sanis sana, à morboſis morboſa proficiuntur. Sed agitemus iterum ista verba ut sciamus quid sit morbus hæreditarius, & quæ illius differetia. Tertio. Morbo Sacro proprias adaptabimus differentias, illas scilicet, quæ pertinent ad hæreditatem, & cognationem; nam reliquas ad eruditos, & practicos Autores remitto, & quæ ad meum textum pertinent, attingo.

Quid morbus secundum genus, aut hæreditarius.

ABSIT Quod studio contradicendi moueam, veritati, breuitati, & claritati incombo, ut Deo placeam, & meis auditoribus proſsim. Audi

longissimam, confusam, & mille difficultatibus implicatam diffinitionem morbi hæreditarij. Morbus hæreditarius, nil aliud est, quam qualitas, character, sigillatio, modus substantiæ, proportio quædam, aut dispositio, vel impressio præter naturam in vno, pluribus, aut omnibus membris geniti impressa, à sui ortu ex vi seminis parentum, auorum, aut proauorum, à simili affectu in eorum aliquo membro, aut membris præter naturam quoque præexistente: quo veluti instrumento natura, vel causa alia vitur, ut natos sibi similes gignat, & eadem labe frædatos. In quibus verbis neque inuenio genus, nec differentiam, nec quid se habeat, ut formale, aut materiale, an detur per quatuor genera causatum; ignoro profus, neque habet illam breuem claritatem, quam debent habere diffinitiones.

Et primo dubito, An omnia proposita vocabula sint synonyma. Nam si diffinitur vnum per plures voces, vnum debent significare. Video plura tangi Prædicamenta in hac diffinitione: cum morbus hæreditarius habeat aliquam rationem communem sub qua continentur aliquæ differentia. Dicit, quod est character, at character, importat figuram, & signa quædam, & ita literas quasdam, aut figuras vocamus characteres, & ut sic pertinet ad quartam speciem Qualitatis, ut aduertit D. Thom. 3. part. quæst. 53. art. 2. Verum, quando dicit ista diffinitio, quod est dispositio, morbum istum ponit in prima specie. Quando dicit quod est proportio, ponit in prædicamento Relationis, quando dicit, quod est sigillatio, coincidit cum characterem, omnis siquidem character, quasi quædam sigillatio, aut sigillum est, & signum impressum. Præterea dicere, quod est modus substantiæ, est mutare sermonem, imo & rem ipsam. Ostendo. Nam supposito, quod loquimur de rebus corporalibus (nō de spiritualibus) clarum est, quod figura characteris, sigillatio, impressio nil aliud sunt, quam modi

Dub.

modi quidam positionis quantitatis, vt demonstratur in cera, quando sigillatur, aut quando typographus imprimit literas, nil aliud est, quam facere figuras, variata forma quantitatis. Sed obsecro quid cum hoc habet modus substantiæ apud Medicos? Medici per modum substantiæ (nulla facta mentione quantitatis, aut modi illius,) semper intelligunt, crasum, tenue, mediocre, friabile, frangibile, miscibile, vt late dixim⁹ in 1. tomo. Ergo di cere, quod morbus hæreditarius est character, & modus substantiæ, nõ videtur conueniens, nec ad vsum Medicũ bene intelligibile. Præterea cum modus substantiæ, de quo loquimur, sit secundarius effectus mixtionis qui reperitur in mixtis, clare patet, quod autor istius diffinitionis, ponit essentiam morbi hæreditarij, in illo quod consequitur tertio ad prima corpora: quod videtur falsum, nam multoties iure hæreditario distemperantias primarũ qualitũ filij patiuntur, in quibus morbis nullus modus substantiæ hereditatur morbosus, sed solitaria intemperies. Præterea falsum est dicere, quod natura, aut causa. vtitur qualitate morbosa ad faciendos filios morbosos. Natura semper intendit bonum, & melius bonum, neque sumit instrumentum ad malum (vt late probatum est in nostro opere de morbo, & symptomate) sed potius impeditur, ne generet filios similes; illa semper sollicitat similes in bono, neutiquam in malo, quam doctrinam, nisi ex præfata nostra lucubratione non poteris clare percipere, vbi egimus de essentia morbi. Hæc & alia poterunt aliquem suadere, vt hanc prolixam enarrationem morbi hæreditarij relinquat, & quærat aliã. Ego iuxta meum satis debile ingeniolum sic diffinirem.

Morbus hæreditarius est affectus præternaturam actionum læsius, ab antecessoribus, in posteros per principia generationis derivatus. Certe omnia illa, quæ superior descriptio continet, non pertinent ad essentialem diffinitionem, sed

plura ad species accidentales morbi hæreditarij; nam quod fiat in vno, aut pluribus membris, quod filius exeat defedatus, hoc aut illo modo, bene vides, totum hoc pertinere ad varias differentias hæreditatas. Nostra vero diffinitio, respicit in communi veram rationem hæreditarij, quam inquiremus, postea diuidendam per differentias.

Præterea sumo ex diffinitione morbi quam accepimus à Galen. eas particulas quas oportet sumere.

Nam morbus hæreditarius debet conuenire cū omnibus morbis, in hoc quod sit affectus præternaturam, hoc quidem genus est. Loco differentię sufficit ponere modum productionis, quia producit per principia generationis, scilicet per seminaria, quæ concurrunt ad generationem fœtus, ad differentiam reliquorum morborum. Sed quibusdam dubijs explicatis, clarius res elucescet.

Primò dubitas. Quare dixi, est affectus læsius, & non [vt Galen.] lædens? Consulto id feci, quia licet verba in diffinitione soleant dicere aptitudinem, & non actum secundum; tamen hæreditarius participat hoc genus læsionis (intellige obsecro) magis per modum potentiæ, & virtutis, quam per modum actus, quia plerumque morbi hæreditarij latitant, sine vlla actuali sensibili læsione actionum; at morbus definitus à Galen. includit sensibilem læsionem, & ideo dixi, quod hæreditarius est læsius, vt insinuem radicalem illam, & virtutalem rationem ad lædendum, quæ sine vlla sensata læsione latenter occupat principia generationis, & fœtum ipsum. Quia & si omnes morbi rigore loquendo sint læsui; tamen iste magis habet de hæreditario quanto latentior, licet postea (sicut venenum ad tempus) suã exerceat, & manifestet potestatem per actuales læsiones operationũ. Hoc igitur intelligo per læsuum.

Sed dubitas, nam multi sunt hæreditarij morbi qui à principio lædunt actualiter

Dub.
Resp.

liter in actu secundo. Et multi sunt morbi non hereditarij, qui non actu lædunt, vt quartana exquisita, aut tertiana, morbi sunt, non à principijs generationis, tamen neutiquam lædunt tempore intervalli, sed conseruant veram rationem morbi, in illo esse læsuo, sicut homo rationalis conseruat[quando dormit, aut delirat] esse per suam potentiam rationalem. Ergo omnes morbos debemus dicere læsuos, & non solum hereditarios.

Acute dicis, & id ego fateor. Sed notandum, quod hereditarius morbus per multos annos solet delitescere, vt dixi de veneno ad tempus, & erumpit postea ablatis aliquibus impedimentis. Ergo sicut venenum non lædit in actu secundo sensibili, vsque dum vincat impedientia, aut alio modo auferantur: ita similiter morbus hereditarius, licet habeat suam essentiam in actu illo primo, qui dicitur potentia respectu secundi; aut in illo defectu quo determinatur à causa; exit tamen in actum ablatis, aut victis impedimentis, & ita aliquando manet in illo priori læsius, & si non lædens sensibiliter. Exempla patentissima id nobis explicant; intemperies Epileptica hereditate acquisita, detinetur ab aliquibus impedimentis, per aliquod tempus, vel adiuuatur à similibus, & sic ablatis impedimentibus, aut adiuta, exit ad actualem secundariam læsionem, & mouet accessiones. Igitur ne confidas, si videris puerulum sanum genitum à parente Epileptico; nam dum minus de casu cogitas, apprehendetur morbo Sacro, sicut rabie affligitur, qui post duodecim annorum curricula sanus, & liber degens rabie agitur, quia nescio quis canis mortuus parui pensus, incrementa iecit. Erat igitur illa qualitas rabida toto illo tempore læsua, licet non lædebat sensibiliter, vsque ad præfinitum actionis terminum.

Dub.

Sed inquiris differentiam inter morbos hereditarios, antequam lædant, & morbos intermittentes, antequam lædant per accessiones. Nam in utroque casu ager videtur liber à morbi læsione actuali. Dico longis di-

stare terminis. Nam morbus hereditarius antequam erumpat, nullo pacto lædit actiones, sed fruatur homo sanitate, & ad omnia valet. At morbus intermittens, aut in pulsu, aut vrina, aut in alio effectu, vestigia relinquit venturæ accessionis, & licet ad aliquas valeat actiones, non ad omnes ita perfectè. Nota, quod dixerim antequam erumpat, nam post manifestationem aliquid relinquit morbus hereditarius, quo possimus eius præsentiam inuestigare. Similiter in morbis deprauatæ figuræ vidi gibosam mulierem parturire filiam sanam, & optime figuratam, & processu temporis, sine extrinseca violentia, secedebant paulatim ossa, & facta fuit gibosa, non solum versus dorsum, sed quandam partem pectoris eleuatorem altera manifestissime demonstrabat, ita vt fuisset necessarium multis linteis duplicatis partem depressam replere, vt æquaret alteri, & sic simularet vitium. Itaque non solum morbi in intemperie postea apparent, sed morbi in compositione.

Sed dubitas quomodo hoc fit, aut quæ sunt impedientia, quæ detinent, ne statim ab ortu compareant hereditariæ affectiones? Respondeo, hoc non esse proprie huius loci [cum solum interpretemur textum.] Sed nunc dico primo. Quod sicut attemperatio duorum contrariorum impedit, ne vnum libere, aut intense agat: ita si alterum remittatur, clarum est aliud elucescere. Et sic intemperies Epileptica, quæ erat quasi ligata, v.g. à calore vitali selecto, & viuifico, si iste remittitur (vt fieri solet à varijs causis,) vigeat illa. Si vero intemperies hereditaria calida est cum tali, aut tali modo; solet impediri à pituitæ copia, aut à melancholia, quibus humoribus, aut exhaustis, aut reuulsis, apparet effectus secundus illius intemperiei. Et ita mirum est, quod ablato humore maneat morbus, magis fixus; sed non mireris, nam humor conducit magis ad accessionem Epilepticam; intemperies ad principium radicale morbi.

Dub.

Resp.

Resp.

Dico

Resp. 2.

Dico secundo. Quod cum per ætates à principio generationis, vsque in mortem naturalem, mutetur temperamentum substantificum, vt ostēdi in opusculo de senectute, fieri potest [imo debet fieri] quod morbus hæreditarius si fuerit impressus ex vi alicuius temperamenti substantifici deprauati materni, aut paterni, vsq; dum adueniat aliquod mutatum esse in tali temperamento; non apparebit morbus ad sensum Medici, & infirmi. Quæ contemplatio experimento firmatur. Videbis aliquos statim à teneris vnguiculis Epilepsiam depromere hæreditariam (quamvis purgatum fuerit cæcæ rebrum in vtero, vt statim dicam.) Ob quid? Ob nil aliud, nisi quia intemperies Epileptica, fundatur in illa (vsic dicam) tenera mixtione in qua nondum sunt ex cocta miscibilia ad perfectas operationes; elucet ergo nimia humiditas (non loquor de humiditate excrementitia, de qua postea.) elementalī in ipso ortu, quæ potest esse principium tanti mali. Rursus potest esse alia Epilepsia hæreditaria, ab alia diuersa mixtione elementorum, qui modus, in adultioribus conspicitur. Ita vt verus sit Hippocr. sermo, quasdam ætates morbos aliarum curare. Quod dixit specialiter, loquens de morbo Sacro in Aphor. 7. lib. 5. & lib. 2. Aphor. 45.

Resp. 3.
Vt supra
scripsi.

Dico tertio. Morbos aliquos conformationis etiam aliquando latitare, & postea apparere. Quia dum vtero fœtus claudabatur, licet calore, & humiditate loci, & proprio ipsius fœtus, partes extēdi plus possent, aut curuari vt fuerunt in matre, aut patre: tamen potuerunt cōprimi, & teneri in optima figura à continente secundina, & ab vtero, ita vt si virtus formatiua, v. g. moueret homoplatum, aut costas ad extra, impediretur à compressione vteri, aut naturali, aut artificiali. Artificiali dico, quia solent tales mulieres prægnantes, ventrem, & stomachum chartis, ita comprimere, vt cogant vterum ad compressionem fœtus. Sed postea in lucē edito fœta, virtus illa

derelicta, in spiritu implantato, mouet localiter ad extra, in similitudinem matris gibosæ. Bene verum est, posse ex toto impediri per artem, si dextere fasciis ligetur, & caute tractetur (quando membra, ita blanda sunt, vt facile cedant.) vt diximus in lib. de causis morbor. cap. 7. agentes de morbis conformationis.

Sed interrogas quare potest impediri per artem actiuitas illa principij, ita fixi & naturalis? Recte dubitas. Sed audi quæso. Motus localis impediri potest à valentiori, si ergo prudenter tenera membra ligaueris in ordine ad debitam naturæ conformationem, & firmus perseueras; virtus illa hæreditaria, quæ in spiritu residet, vel in parte tenuiore ipsius membri, ad eum terminum deuenit, vt fatiscat, nec possit mouere localiter; nam quotidie consumitur pars illa tenuis, & spirituosæ sedes potentia, & quotidie amittit vires. Artifex vero persistit, & æquali robore mouet ad optimam figuram, & dum hoc fit exsiccatur membrum, siccitate ætatiua, & melius retinet figuram adeptam. Si vero spectes formatricis læssæ motum, & indurationem partium, iam certe nullo modo poteris conformationem emendare, nisi mortem velis ægrotantis. Miserum opus! His diebus cum hæc scribo vocatus ad infirmum, referam quod vidi: inueni adolescentem gibosum dorso, gibosum pectore, spuētem sanguinem, hæticum, phthisicum, atq; in hos duos morbos incidisse, postquam audax seductoris ignorantia promisserat reductionē ad optimam figuram. Ille pulchritudinis desiderio allectus; quia etiam placere vxori, quam spectabat, cupiebat: promissionem alacri animo admisit, nummos donauit. Ergo ferreis laminis, tam fortiter compressum pectus ligatum fuit, vt per aliquos dies, difficili respiratione pauperculus adolescens laborans, tandem, stillatione in pulmones oborta, in lethalem deueniret statum, & qui lorica ferrea armatus, pro salute dimicabat, vt sanus duceret vxorem, duxit mortem.

Itaque

Itaque pars siccata non reducitur, sed frangitur.

Dub.

Sed dubitas circa id quod suppono, dari qualitatem Epilepticam. Quæ est ista qualitas Epileptica? Secundo cum iste morbus consistat in obstructione cerebri, quæ est à fluxu humoris, consistit, Quid predest intemperies hæreditata, si alia ex parte, exquisito, & optimo victu impeditur, ne suppeditetur humor ad obstructionem?

Ex dictis cõfirmatur, nã supra diximus, cõparari hãc qualitatem veneno ad tẽpus quod diu latet, & postea assurgit. At venenum, aut quidvis aliud, ita operans fundatur in aliquo humore, aut vapore glutinoso (sicut dicebat Fracastoreus de cõtagio) ergo similiter esset dicẽdum de intemperie Epileptica. Nã si nuda existeret, neutiquam assurgeret, unde nam? à principio vitali, aut missionis intrinsecò? Hoc certẽ vt falsum, & impossibile reieciimus in nostro opere de morbo, & symp. Ergo declarare oportet, quo pacto sit hæreditata Epileptica dicta qualitas, an cum humore, an sine illo?

Resp.

Propter istud dubium, dico quarto. Quod vt supra insinuaui, iste morbus habet duo, vnum quasi in radice, scilicet in temperiem cerebri, alterum secundo, scilicet præstare causam accessionibus particularibus. Equidẽ cũ omnis intemperies deficiat actũ virtutis, quædã magis, quædã minus, alia sensibiliter, alia vero, ita paulatim, vt nõ sentiatur, sit profecto, vt hæreditaria intemperies cerebri vno ex dictis modis, aut costricticem, aut expultricem afficiat, aut vtramque, & consequenter supersint, & congeruntur excrementa ad subitam accessionem Epilepticam; ad quam etiam contemplor concurrere debilitatem nativam ventriculorum, ita vt hæc Epilepsia per essentiam in cerebro hæreditata, duabus innitur partibus intemperatis, cerebrali substantia, aut tunicis, imo & craneo, & perycraneo recrementa aliqua cumulantibus, & vetriculis, & parietibus cavitatũ facile recipientibus. Itaque licet in

temperaturæ prædictæ sint nodæ, non dependentes ab humore, tamẽ sunt causæ humoris superflui, qui circa easdem partes aggregatur, & accessiones causare potest. Qualitas vero Epileptica sic dicitur ab effectu.

Dub.

Sed dubitas. Quare ergo statim ab ortu non incidit in accessiones puerulus, qui iure hæreditario tantum malũ participavit? Respondeo, quia multoties cõtigit, vt prædicti effectus insensibiles sint, adiuuatque exquisita victus ratio nutricis, aut lactis temperies, quæ cohibet prædictas læsiones, quin, & aliquando non solum prohibet effectus, sed curat ipsam radicalem intemperiem pueri. E contra vero si victus ratio, aut nutricis, aut patientis ad excrementa paranda cõducant, tunc nulli dubium esse potest, excitabitur certe accessio, ad præsentiam humoris præternaturam geniti: supposita dispositione hæreditata, vt dictũ est. Vt igitur solet impediri in pueris qualitas Epileptica [ne congreget particularia excrementa] à causis nõ naturalibus, scilicet ab optimo cibo, ab optimo acre &c. Ita potest per aliqua annorum curricula impediri in adultis, & apparere aliquando, si non impediatur. Nam quantumvis sit à principijs generationis radicata, tamen quoad actum secundum potest frequenter impediri, & vt existimo, quoad actum primum curari.

Resp.

Ex dictis elicere possumus, quot sint differentia istius morbi hæreditarii, siquidem tot existant, quot intemperies; istæ vero octo sunt, quatuor simplices, & quatuor compositæ. Rursus cũ fieri possit, vt congestio humoris appareat certis temporibus ad causandas accessiones, poteris affirmare omnibus octo associari aliquando, congestum humorem accessionalẽ.

Secundo possumus considerare, cerebrum male affectum per intemperiem hæreditatam: sed coniungi etiam aliquã partem mandantem per intervalla portionem peccantis humoris ad cerebrũ, ad excitandas accessiones. Ita vt non

per

per congestionem, sed per nouū affluxū, intemperatam iam cerebri substantiam, apprehēdat humor. Hæc vero differentia in multiplices diuidi valet; nam à ventriculo, ab vtero, à liene, à testibus, à venoso genere, quin, & à qualibet parte, vbi contraria, & venefica vaporatio potuerit excitari, motus Epilepticus etiam excitabitur, vt in illo puero, cui à crure ascendebat aura. Has vero partes mandantes à principijs generationis sic posse sigillari, vt transmittant ad alias, quis dubitat?

Contingere tamē potest prodigiosum quoddam accidens, quando continuata euaporatio, & separatio excrementorum partis intemperatæ, adhuc ab ortu, cerebrum debile, & nervos attingit, certē in motu perpetuo os, oculi, & caput versantur, & aliquando totum corpus. Poteritque accidere ex paulatina congestione, sed necessaria in ipso cerebro, vt dixi. Quod vidimus in puero nobili primogenito, [ciuitatis Secouicēsis.] Sed hæc dispositio licet cognationem aliquam cum morbo Sacro habere videatur, diuersa tamen est, quia humor ille continuo illabens, non ad obstruendum ventriculos, sed ad tentandos dilabitur nervulos. Iste puer licet perpetuo die, ac nocte, similibus motiunculis agitabatur, non detinebantur internæ rectrices, signum certum, non obstrui, aut obturari ventriculos, & cavitates cerebri, aut alio modo claudi, sed perenni irritatione nervosas partes percelli.

Igitur quando Hippoc. dixit, morbū hunc per genus deriuari, idest hæreditario quodam itinere discurrere, sub intellexit certe, aut essentialiter in cerebro partes scilicet mandantē, & recipientē, intēperie affectas generari; aut diuersa alia membra ad transmittendum apta, ad mentis arcem superflua relegare, vt quamlibet speciem Epilepsiæ hæreditari dixerit. Quod autem pars, quæ congerit excrementa, in sibi vicinam, & propinquiorem, aut in se ipsam soleat deponere; explicuimus in lib. de Morb. &

Sympt. non quidem semper à lōginquīs peregrinātur superflua. Atq; licet lib. 1. de Morbis dixerit Hipp. cerebrū, vt cauum, & suprapositū in partes infimas instillare; quis vetat in propinquissimas? cum tanta possit esse debilitas expultricis, vt proxime deponat onus, aut ibi humor detentus Epilepticamque accessionem ostendat?

Sed dubitas circa textum. An per genus, & per cognationem. Sint idem? & cum nullum in Hippoc. verbum inueniamus superfluum, consideratione digna videtur dubitatio.

Dico. [ni fallor] Morbus per genus ille est, qui à parentibus in filios, directe trāsmisus est, & ab ascendētib; via recta; per cognationem vero demonstrat Hippoc. quod licet immediati parentes, tali non fuerint morbo oppressi: Si tamen fratres parentum laborarant, sufficit vt iudicemus, in sobrinos, siue sororinos deriuari posse, quatenus in antecessoribus mediatis, scilicet in auis, aut proauis talis repertus fuerit affectus; qui intermit tens in parentibus, refulsit in nepotibus.

Locus animaduersus in lib. de Anima Francisci Suarecij Iesuitæ.

Textum nostrum licet satis agitatū non licet relinquere, nisi prius rationes Francisci Suarecij perpendamus, viri omnium literarum, & sanctitatis ornamētis spectatissimi. Nam lib. 2. de Anima cap. 12. occasione cuiusdam questionis, vbi nam resideat potentia seminis formatiua? citat nostrum Hippocr. & (vt existimat) quinque rationibus, contra illum concludere intendit. Sed reuera non arguit contra Hippoc. sed contra somnium Abulensis. Nam neq; Hippoc. dixit ab vnaquaque parte descendere effigiem partis, nec aliquam particulam diuisam, vt satis explicatum manet; neque se impediunt partes illæ virtua-

Dub.

Resp.

les feminis, sed pro ratione efficaciori, quædam alias vincunt, & generatur sexus pro victoria formatricis.

Quærit tandem, ubi est potentia generatiua seminis? & vi principiorum Philosophiæ, in Hippocraticam veritatem incidit, Hippocrate incognito; nam dicit, partem materialem seminis in testibus elaborari; principium effectiuum, & formatiuum, à principalioribus, accedere membris. Verba eius num. 4. *Et pars quidem materialis à testibus elaboratur, illaque nutriuntur: de spiritu autem incluso obscurum est, an ab iisdem, vel à nobiliori membro fiat, ut à corde, vel ab hepate, in quo residet naturalis facultas. De qua re nihil certi habeo: apparet tamen probabile, non fieri ab infimo aliquo, & ignobili membro, sed forte à corde, cuius est procreare vitales spiritus, & viuientibus alijs partibus principalibus, ut debitum temperamentum, & virtutem semen ipsum tandem recipiat, aptumque undique instrumentum euadat ad mirabilem illam organisationem peragendam.*

Quam sententiam si penitiùs contempleris, nil aliud inuenies, quam quod superius ex mente Hipp. & omnium recte sentientium, pro palatum est. Atque ut omnia sibi consonent. Quærebamus in Hipp. Philos. quid esset virilitas, aut in quibus partibus cõsisteret? (ad text. 75. f. 169.) diximus in partium principalium quadam temperie influente in genitalia pro sexus necessitate. Sic nunc. Vbi residet potentia generatiua principij effectiui prolifici seminis? Respondendum est, esse in prædictis partibus præcipuis, ut Suarecius admittit, (licet non faciat mentionem cerebri, quia supponit,) & ubi cõsistat materia istius spiritus prolifici? Respondet Suar. in testibus: Ergo addimus nos à principalioribus membris in testibus vniri, & ad vnã massam seminalem deduci.

Neque intelligat aliquis aliquam esse contradictionem in nostris scriptis, æquo animo perlectis; nam si primo tomo agentes de semine, diximus à testi-

bus sigillationem pro toto animali suscipere, non supra dictis contraria profite-mur, nam Hipp. hunc ordinem, & concentum celebrat, ut omnes partes virtualibus qualitatibus signent materiam (quæ debet abire in semen perfectum.) Principales rursus suos spiritus, pro omnibus elaborent, purificent, eleuent; in testibus vltimo commisceant: Ita ut semper superaddatur aliquis gradus, aut modus perfectionis, ad prolificum semē producendum, ut late declaratum est.

TEXT. XXI.

Aliud porro signum est magnum, ostendens hunc morbum nō esse alijs Diuiniorem; pituitosis enim natura oboritur: biliosis vero non accidit. Atque si Diuiniore est reliquis, similiter omnibus morbum hunc fieri oportebat, & non discrimen facere inter biliosos, ac pituitosos; sed enim ipsis cerebrum autor est, & causa huius affectionis; velut etiam aliorum maximorum morborum; quo vero modo, & ex qua fiat causa manifestabo.

Magnam signum dicit se proponere ad cognoscendum non esse hunc morbum magis Diuinum, quàm alios; nā (inquit) apprehendit pituitosos, non biliosos; ergo sequitur ad causas proprias, sicut & alij morbi. Ut enim corpora calida, & sicca sunt parata ad febres, ita pituitosa ad Epilepsiam, non autem biliosa; ergo signum magnum est sequi hunc morbum ad suas causas cōmunes. Ostenditur. Quia causa diuina, cum sit superior in agēdo, & ita vniuersalis diuersa

Commenti

*Etia con-
currente
actiuitate
testium.*

corpora vincit. Ergo pituitosa patiuntur & non biliosa ad causam inferiorem recurrendum est. Quæ autem sit ista causa inferior in textibus sequentibus declaranda.

Aliqua sunt difficilia in hac sententia. Primum, quare supponit corpora pituitosa esse paratiora? Hoc signum probandum erat. Secundò, licet causa Diuina sit quasi vniuersalis, vt corpus cœleste, aer, &c. operatur tamen secundum dispositionem materiæ; videmus enim ab aere infecto quosdam pati, alios neutquam (aerem Diuinam causam interpretatur Galen, vt postea videbimus.) Similiter de alijs causis superioribus videtur dicendum. Tertiò, docet experientia biliosos, & melancholicos hoc affici morbo: ergo non solum pituitosos, vt dicit Hippoc.

Dico, quod Magi, vt supra visum est, ad Deos referebant causam huius morbi, & ob id Diuinum appellabant. Hoc supposito, argumentum Hipp. est efficacissimum; Dei hoc proprium est, vt nulla spectata corporis dispositione valeat immutare. Ergo si hic morbus est supplitium Dei, cuiuscumque complexionis homines apprehendet ad nutum Diuinum pro peccatis puniendis. Hoc autem non videmus, sed pituitosos affici potius, non biliosos; ergo magnum signum est non esse magis Diuinum hunc morbum, quam ceteros omnes; sed poterunt omnes à Deo causari, & vocari Diuini, & poterunt proficisci à causa naturali, & humana, & dicentur non diuini, sed humani. Hæc meo iudicio est mens nostri Senis.

Vnde ad primum dico. Pituitosos esse vt plurimum magis paratos ad hunc morbum, quia habent cerebrum debilius, & in ipso congregant excrementa sufficientis quantitatis, & qualitatis ad causandam Epilepsiam, aut per essentiam, aut per cōsensum. Quam doctrinam supponit Hipp. alio loco probatam, aut ex principijs deductam.

Tamen quando Hippoc. hanc propo-

sitionem repetit in hoc libro text. 25. inspicere oportet fundamentum. Primò dubitare quis posset, quomodo tam affirmatiue dicit Epilepsiam fieri in pituitosis, in biliosis non. Videmus enim contrarium. Et ratio ostendit, nam corpora biliosa, vt calidiora, maiores habent euaporationes ad caput, ergo magis parata ad Epilepsiam. Secundò. Quia etiam pituitosa indigent multa, & tenui bile, vt vehiculum sit pituitæ, vsque ad ventriculos cerebri; non enim solet præ crassitie penetrare. Tertiò. Quia, si ob aliquam rationem bilis non potest esse causa Epilepsię, est propter nimiam tenuitatem, & calorem, sic enim nō est apta obstruere cerebrum. Sed hæc ratio non est sufficiens; nam plures species bilis sunt sufficienter crassæ ad obstruendum. Præterea quarto. Obstructio fit quātitate humoris non qualitate; poterit ergo copia bilis obturare vētriculos. Quintò. Quia quamuis bilis esset tenuissima, tamen in cerebro sine dubio crascesceret ab illius frigidityte, & consequenter obstrueret. Sextò. Quia accessio Epileptica brevis est, ergo magis consonum videtur bilem calidam, & tenuem, & cito agitabilem, esse causam; cum pituita, crassa, lenta, frigida longiori indigeat tempore, ad ascendendum, ad penetrandum, & ad diffusionem sui.

His non obstantibus. Doctrina Hippocr. est tenēda, vt Aphoristica. Morbus Epilepticus fit in pituitosis, non in biliosis, ex text. 21. & text. 25. Pro cuius intelligentia notandum est biliosa corpora illa appellari, quæ propter temperiem coalternationis, quæ totius denominationē sumit, calida sunt & sicca; talia autem euadūt, quādo præcipuæ partes ad hanc temperiem lapsæ sunt; vnde totum corpus calidum, & siccum denominatur, & ita iecore existente calidiori, corde etiam, & cerebro, ventriculo, & aliquibus alijs membris similiter, sic vt plures sint partes calidæ; tale corpus absolute dicetur calidum, & siccum, & ex consequenti biliosum. Nam multa bilis

bilis generatur in iecore, & non sunt partes à quibus coerceatur; nam quamuis cerebrum sit extra temperiem iustitiam versus calorem remissionem respectu bilis, tamen nondum est potens, ut ipsam infrigidet, & inspillet, & idem dico de alijs partibus; semper enim in tali complexione temperies biliosa elucet. Tales dicit Hippoc. biliosos homines magis paratos ad tabem, & febres colliquantes, & vstius, quam ad Epilepsiam: nam humores tenues abundat, via patula sunt, & peruia, & consequenter ratione talis temperamentum, non sunt Epileptici. Potius ergo pituitosi, quorum venarum, & ventriculi facile opplentur, quia non sunt viae amplae, & alia ex parte ad sunt humores obstruentes, & qui sanguinem retrahunt, & refrigerant, spiritumque detinent, ut in hoc lib. dicit Hipp. ergo recte asserit non fieri hunc morbum in biliosis, sed in pituitosis.

Notandum secundo, quod ex accidenti, id est alicuius causae complicatione bene contingit biliosos fieri Epilepticos; sunt verò qui (ex pravo victu, & vita otiosa, quanquam biliosi sint, congerunt multa excrementa frigida, & pituitosa, quae ad caput delata) aut in Apoplexiâ, aut Paralysim, aut Epilepsiam, & Vertiginem incidant: tamen Hipp. quid ex natura rei, & ex conditione propria temperamentum eveniat, nobis proponit. In quem sensum explicuit Galen. Aphorism. 29. 3. sectionis, ubi miratur, quod recensuerit Epilepsiâ inter morbos iuueniles, cum non ob ætatem, sed ob victum eveniat.

Ad 1. Ex dictis constat solutio primae objectionis; licet enim calidiora corpora habeant multam evaporationem ad caput, etiam illam omnino resoluunt: & consequenter pituitosa non resoluunt, quia exiguo calore pollent, & ideo parata magis ad suffocationes, & Epilepsiâ, & similes morbos.

Ad 2. Ad secundum dico. Exquisite loquendo, pituita non eget copia bilis, ut cerebrum ascendat, & obstruat, sufficit tra-

atrix, & expulatrix membrorum, & calor reliquorum humorum, & partium, ut possit adire ventriculos. Nam talis morbus ut plurimum fit, partibus mandantibus, & cerebro recipiente, quando fit per confusum. At quando per essentiam in ipso cerebro generatur, mutatione loci, vel de tunicis, aut de substantia ad ventres fit Epilepsia; ad quem terminum non est alius modus substantiae necessarius, sicut quando spuitur pituita.

Ad tertium dicendum, quod species crassae bilis semper sunt ob miscellam aliorum humorum, aut nimio, & intenso calore, assante bilem, & resoluente partes tenues; tamen omnia ista sunt superuenientia biliosis, quae ex novis causis contingunt. Hippocrat. vero loquitur de solis biliosis, facta comparatione ad pituitosos, sine alia nova causa, quae complicitur.

Ad quartum dicendum, quod humor tenuis, nisi detineatur, non obstruit; fluere enim per cavitates, detinetur autem si crascescit, aut haeret, hoc non contingit humori bilioso naturaliter se habenti, & ob id dixit Hippoc. biliosis non accidit Epilepsia, quia non aptus est humor iste, sicut pituita. Quae consideratio Galeni fuit, sine dubio, quando dixit 4. de Causis Puls. Pulmoniam non fieri à solabile.

Ad quintum. Non quaelibet frigiditas sufficit ad detinendam, & increpandam bilem, non igitur cerebrum increpabit, eam crassitie necessaria, imo potius calefiet à bile.

Ad sextum constat, Pituitosos Epilepsiae esse paratos ob rationes supradictas; quando vero accessio brevis est, etiam pituita in causa potest esse, non quidem vitrea, aut gypsea, aut alia praeter lentore immobilis, sed multae aliae species, quae ob suum modum brevi tempore discutuntur, quas late inuenies in opusculo nostro de humoribus in Avicenn. cap. proprio. Haec dicta sunt, ut Hippocratis confirmemus doctrinam, quae semper vera est, considerando rationem temperamentum

*Ad 3.**Ad 4.**Ad 5.**Ad 6.*

mēti propriū. Cōstatq; quod in hoc textu non agit Hippoc. de causis efficientibus, sed de subiecto parato ad istum morbum. Est quidem dispar ratio, & dissimilis disputatio, sicut vnum caput facimus: de paratis ad febres, & aliud de causis in generali febriū: ergo loquendo de paratis ad Epilepsiam efficacissimum est argumentum Hipp. præcipue cum in hoc lib. vbi videtur, de Epilepsia agere per essentiā, quod in puerulis videmus nuper natis, quia antequam primam coctionem experiantur, Epileptici apparēt, ab intemperie materiali cerebri, vt mucores, & pituitosa excrementa demonstrant. Idē in senibus, qui licet ætatiua siccitate tabescant, congregant copiā pituitosi excrementi (ob diminutum calorem) quo in Epilepsiam deducuntur.

Vnde si nobis obijcias iuuenem illum, qui vocabatur Appelleus Lariseus, Epilepsia correptum, lib. 5. Epidem. Certē respondet Hipp. obiectioni, dicens, erat valde vorax multi cibi. Quibus verbis Hippoc. defendit sententiam huius loci, asserens nō ob ætatiuam temperiem, & dispositionem id contigisse, sed ob inordinatum victum. Equidem ita licentiose iuuenes viuunt, ventri dediti, & intempestiua libidine perciti, vt quos renuit morbos ætas, adiungat libertas. Erat valde vorax. Ergo, si discipulus es Hippoc. si principia tenes, intellige, cum videris puerulum biliosum, & à parentibus verē biliosis, non dubites dicere, neutiquam, ratione temperamenti esse paratum ad Epilepsiam, sed ratione alterius causæ complicatæ.

Ad 2. Ad secundum dico, esse maximam differentiam inter causas diuinas [vt postea explicabo.] Dij autem Gentilitatis credebantur omnia hæc mala posse causare sine discrimine subiectorum, secundum vniuscuiusque peccata; & ita torquebāt tam biliosos, quā pituitosos. At vero cælum, aut aer nil causant sine debita patientis dispositione, & ita argumentū Hippoc. habet suam vim. Si Deus solus causat istud malum, quare pituitosi ma-

gis, quā biliosi afficiuntur? Semper ne pituitosi Deorum indignationem incurrunt? Quare non biliosi?

Ad 3. Ad tertium dico, propositionem textus esse doctrinalem, & ferē semper, & vt plurimum tenere verum. Pituitosi enim homines (certis conditionibus à nobis explicandis) semper sunt obnoxij huic morbo; biliosi per contrarias causas nequaquam. Habet doctrina Hippoc. magnam profunditatem, non quærenda est in superficie, sed in fundo.

TEXT. XXII.

Cerebrum hominis duplex est, quemadmodū alijs omnibus animalibus: medium autē ipsius diuidit membrana tenuis, quapropter non semper eandem capitis partem dolet, sed particulatim utramuis, aliquando vero totum.

VT Probet causam huius morbi in cerebro existere, cōpositionē ipsius prosequitur explicare, quantum ad eas partes, quæ ad præsens pertinent institutum. Cerebrū dicit esse duplex, id est, diuidi in duas partes, quia tunica, quæ mediat, diuidit quasi diaphragma vnam partem ab alia; & hæc est ratio, ob quam multoties pars sinistra dolet, & non dextra; aut è contra, quia causa dolorem efficiens ob tunicam intermediam non cōmunicat suam qualitatem alteri parti, nisi tanta sit, & talis causa dolorosa, vt vtramque partem valeat affligere.

Comment.

Oportet tamen aduertere quod quando dicit Hippoc. membranam diuidere substantiam cerebri, intelligendum est dupliciter. Est enim cerebrum vocatū, & cerebellum: hoc posteriorem partem occupat, illud anteriorem. Diuiditur autem vnum ab alio media membrana, nō qui-

quidem omnimodè, sed per superiorem ita vt partes cerebelli mediæ, & infimæ continentur cum cerebro. Rursus cerebrum antèrius [quod ob maiorem molè cerebrum absolutè vocatur] diuiditur etiam membrana mediante in dextram, & sinistram partem: deducitur autè ista membranula à dura meninge: ab ea scilicet portione, quæ falcis refert figuram; non autem intelligit Hippoc. totum cerebrum diuidi à summo vsque deorsum. Sensus enim demonstrat, quod in parte inferiori, scilicet in basi continuū sibi est cerebrū; plures faciunt vsus huius diuisionis: tamen Hippoc. vnum in hoc textu insinuat, ne quacunque ex causa totū doleret cerebrum.

T E X T. XXIII.

Sed & venæ in ipsum tendūt sex toto corpore multæ, & tenues: duæ vero crassæ; altera ab hepate, altera de liene: & quæ quidem ab hepate venit, hoc modo se habet: altera quidē venæ pars deorsum tendit per partes ad dextram iuxta ipsum renem ad lumbum: ad internam femoris partē, & descendit in pedem, & vocatur vena cava: altera vero sursum tendit per venas dextras, ac pulmonem: finditur autē, & in cor, & in brachium dextrum; reliquum vero sursum fertur per clauiculam in dextram ceruicis partem ad ipsam cutem, vt conspicua fiat. Iuxta aurem vero occulta. Atque hic finditur, & crassissima quidem, ac maxima, & caussima ipsius pars in cerebrū

desinit: alia vero pars in aurem dextram, quæ sane venula tenuis est: alia autē in oculum dextrū; alia in ipsum nasum; atque sic venæ ab hepate habent.

Tendit autem, & à liene vena in sinistra sursum, ac deorsum velut ab hepate, verum tenuior, & imbecillior.

A Natomes pericia (vt aliæ artis partes) ab Hippoc. incepit. Quæ incipiunt, non valent statim ultimam optinere perfectionem; ita contingit, vt posteritas multa adiecerit: illud tamen admiratione dignum, non desinā aduertere: nullā aliam venam pro humana salute hodierna die secari, nisi quā ab vno Hipp. didicimus. Lib. 5. Aphor. text. 68. Venas frontis docet scindere. Lib. de Ossium natura, venam poplitis, & maleoli. Lib. 6. Epi. p. 1. in Nephritide venā poplitis. Lib. 3. de Morbis, venas sub lingua. Lib. de Ossium natura, venam humerariam, siue sanguifluā. Lib. de Victu acutorum in pleuritide, venam basilicam, internam vocant. Hæc dixerim, vt si aliqui carpere velint in sermone nostrum Magistrum, nārentur potius, quam mois distributionem venarū aptius, aut distinctius nobis proposuerit posterior diligentia; nunquam tamen fallit Hipp. quod si in lib. de Nat. humana reperitur quædam distributio venæ cavæ oriētis à cerebro in reliquas partes, quam longo sermone refutat Galen. dicens, talem sententiam esse alicuius ignorantissimi mixtā Hippocraticis, vt liber cresceret in maiorem molem. Contendebant enim duo Reges, Attalus, & Ptolomeus de erigenda insigni Bibliotheca, erogabant liberaliter cuiunque aliquem librum novum adducēti alicuius insignis Viri; adducebant multoties aliqua spuria, vt liber videretur maior, & maiorem portionem pecuniæ acciperent: Ab istis forsan tam

Commen

stolida

stolida diuifio venarū conficta est ad lib. de Natura humana. At verò in hoc loco ab hepate sumit initium venarum; diuiditque sursum, & deorsum: quod autem dicit à liene ramum venæ pronasci; intellige cum Hipp. non quod ibi incipiat esse vena (habuit quidem originem ab hepate) sed quod ibi dirigi incipiat per sinistras partes. Si verò legas locū genuinū Hipp. lib. 2. de Morb. Popularib. scilicet 4. tex. 1. exactam, meo iudicio, venæ hepaticæ descriptionē reperies. Dicat quicquid voluerit Iacobus Steue, qui minus diligenter inspexit textum citatum: conuenit autem maximè cum nostro.

TEXT. XXIII.

CAETERŪ in has venas etiā spiritus copiā inducimus: hæ enim corporis nostri respirationes sunt, aerem in se ipsas trahentes, & in reliquū corpus, ac venulas derivantes, refrigerantque, ac rursus dimittunt; non enim possibile est spiritū stare, sed procedit sursum, ac deorsū. Si enim alicubi cōstitit, atque interceptus fuerit, impotēs redditur illa pars, ubi constitit. Cuius rei signū hoc est. Quum enim desideriū, aut decumbenti venulæ compressæ fuerint, ut spiritus à vena non discurrat, statim torpor occupat, & de venis quidem reliquis sic habet.

Comment. **N**on obscure dicit aerem, siue spiritum venas prædictas percurrere, aut per illas moueri, & probat ad sēsū, quia nimis cōpresso aliquo mēbro torpor accidit, non ob aliam rationem, nisi quia etiam spiritus inclusus, detinetur, si

vero membrum laxamus, & extendimus concitato spiritu, mouemur, nimirum re ferata via spiritus.

Difficultas huius textus statim apparet, *Dub.* nā spiritus per arterias impetum facere, omnes nouimus ex Hipp. quas sæpe vocat venas. Per neruos spiritum animale dictum, aut quicquid illud sit, breuissimè moueri, scimus; nil autē ex his potest dici respiratio corporis, quia hæc ad thoracem, & eius partes pertinet.

Deinde cū exemplū adductum potius ostendat detineri spiritū animale, aut comprimi neruos partis torpescantis; videtur, non ad venulas compressas, sed ad neruulos esse causam reducendam.

Motus animalis reddit post torporem ablatum: ergo quia impediabatur instrumentum, quale erat spiritus, aut neruus, aut vtrumque.

Dico, sententiā esse verā, loquitur, non de respiratione, sed de trāspiratione totī corpori ita necessaria, ut si omnino impediat, lætionū plura genera oboriuntur. Respiratio propria per musculos fit, trāspiratio per spiracula. & poros, aere ingrediente, & egrediente insensibiliter: primò per cutē, deinde per minutissimas venulas, ad alias maiusculas, ad arterias, & totū corpus. Ostendimus in lib. de Pulsibus arterias aerē externum suscipere per poros, & non solū per respirationē, nō equidē nobis deest subsidiū omnibus corruptibilib⁹ cōmune, quod est trāspiratio, aliquādo siquidē hac sola viuimus, ut plātæ, in magnis morbis, qui respirationē, & pulsū tollunt [licet breui tempore] hoc vnum solatium transpirationis est.

Vnde ad primū dicimus, Hipp. per impetū facientia omnes spiritus intelligere & eos, qui sensibilibiter per arterias cōcitantur, & qui per transpirationē insiliūt, imo & eos qui per neruorum ductus.

Ad secundū diximus, differentiā esse inter respirationem propriam & alias motiones spiritus: illa per musculos; istæ vero, & trāspiratione perficiuntur, & pulsū. Eleganti locū adduximus ex Galeno in nostro lib. de Pulsib⁹, ubi vocat pulsū

E vi-

Ad 1.

Ad 2.

vitalē respirationē cordis, sicut thoracis animalem.

Ad 3. Ad tertium dico, quod trāsspiratio, quę per poros fit, in venas transit, & per consensum nervos attingit, & animales spiritus: unde obturata, & compressa parte externa impeditur transitus aeris ad venulas, deinde ad reliquas partes musculosas, & nervosas.

Ad 4. Ad quartū concedimus in torpore impediri spiritum animale, aut instrumentum motuum, quia in torpore à cōpressionē (de hoc loquitur textus) non solum aer transpirabilis impeditur, sed consequenter etiam vocatus animalis: nam si libera. & peruia esset transpiratio vsque ad aerem, siue spiritum animale; sine dubio non impediretur motus animalis, (quantum agitur in hac causa.) Et ita exemplum, siue signum adductum de mēbro cōpresso sufficienter explicat intērum.

TEXT. XXV.

A*T vero morbus ipse fit in pituitosis; in biliosis vero non. Incipit autem fieri in foetu adhuc in ipso utero existente.*

Comment. **S**Vpra diximus tex. 21. Comitialē morbum proprium esse pituitosis. Idem nunc repetit; huius rationē ibi inuenies. Quod autē in ipso utero morbus incipiat dupliciter potest intelligi. Primò, quod causa ibi sumit exordium, & ex cōsequenti virtualiter effectus in sua causa. Secūdo, quod morbus actualiter lædens etiam in utero incipiat. Vtrūque autē contingit, quando hereditarius est, causa semper à parentibus, & in parentibus seruata; morbus autē [vt scolasticē loquamur] in actu secundo aliquando incipit in utero; quādo sentiunt pręgnantes quosdam motus Epilepticos ipsius fœtus; neque ratio cōtrarium poterit probare, nam causa, quę extra vterum potest irritare cerebrū pueri, quare non etiam intra vterum?

Sed notandum [vt infra dicam] quod

duobus modis potest in utero incipere. Primo iure hereditario, communicata intemperie Epileptica à parentibus. Secūdo (quamuis parētes perfectē sani sint;) quia ipse fœtus nō rectē purgatur, vt statim docebit Hippoc.

TEXT. XXVI.

P*urgatur enim, & florescit cerebrum, velut etiam alię partes, priusquā gignantur*

EXplicat causam sanitatis, & morbi fœtus: si enim benē purgatum fuerit in utero, sanissimum statim habebit; non exactē purgatum, in morbum incidet. Sed illa particula, antequam gignatur, habet aliquid notatu dignum; & secūdo, quę purgatio? & quomodo fiat? *Comment.*

Dico, fœtum (antequam in lucē exeat, si vires constant) propria excrementa ex particularibus coctionibus resultantia, & quę à parentū seminarijs procedunt, expellere. Expellit autem prius attrahēdo, & secernēdo malū à bono. Hoc opus si perfectē fit in utero, nil amplius pro sanitate desiderari potest. *Duodubia textualia.*

Incipit autē hęc purgatio in ipso semine, antequam formatio fiat, & durat toto tempore vsque ad partum. Nam calor naturalis, qui nunquā otiiatur, partes seminales purificat attenuando, & quę cruda inuenit, euaporando (non quidem mixtum ita purū est, vt careat omni dissimili excrementitio.) Continuatur autē ista purgatio formato iā fœtu à proprijs virtutibus vitalibus calore ipsū eleuāribus, & dirigentibus: nitente natura quoad possit sanissimum fœtum producere. Habet ergo genitura duas sortes purificationis: nam quandam habet communem cum omnibus viuentibus mixtis, factam à calore attenuante, separante cruda, & ætherogenea, & congregante convenientia: aliam, quę per facultates vitales perficitur, quando iam fœtus anima fruitur, ita vt prima iam possit dici naturalis: postea

Prima purgatio ante formationē & tempore formationis.

Purgatur fœtus iam formatus.

postea vero animæ subordinata dicatur vitalis. Vnde illa particula (*antequam gignentur*) dicitur duo. Primum antequam formetur, & uiuat, semper agit calor munus prædictum. Secundum postquam iam formatus fœtus non solum tenuat, & liquat expellenda, sed per vias debitas deturbat ut cerebrum omnino sanum sit, quod etiã & alijs partibus concessit natura. Et quãuis Martianus dixerit purgationem istã fieri à matre in suo sanguine nõ certe ad mentem textus, quia Hippoc. de genitura, & fœtus actione loquitur. Præterea parum refert materna purificatio, si genitura non se purgat alliciendo meliora, & deturbando peiora. Quam veritatẽ longa experientia confirmauit, quia noui mulieres simul Hæticas, & Gallicas, & alios morbis detentas, à me, & à socijs, soli prognostico derelictas, & parere puerulos sanissimos. Quid hoc est? quia purgat seipsũ fœtus in vtero, & inter tã prauos humores eligit, & exquirat puriorẽ alimẽti portunculam: An expectaret purificationem à matre? Nequaquam. Ad hoc quidẽ munus datæ sunt fœtui facultates omnes, ut qui nouiter in mundum ad seruandam speciem venit, relicta materna vetustate morborum pullulet speciosus, & validus.

TEXT. XXVII.

IN Hac autem purgatione. si quidem benè, ac moderate purgatum fuerit, & neque plus, neque minus, quam oportet, defluerit, hic fœtus sanissimum caput habebit. Si autem amplior colliquatio à toto corpore facta fuerit morbosum caput augescens fœtus habebit, & sonitu plenum, & neque solem, neque frigus tolerabit.

Comment.

Diximus istam cerebri (supponit esse partem affectam in hoc morbo) purgationem fieri à calore debito, & pro for-

ma conseruatione contemperato (ut docuit eleganter per plures textus lib. 1. de Dieta in nostra Hip. philosophia) Vocat istam actionem colliquationem, quia certe crassi, & lenci humores, quales pituitosi non possunt debili expulsionẽ moueri, [qualis in fœtu reperitur in illis primordijs] nisi liquentur, liquati facile excurrunt ad vias ductuũ. Hæc itaque liquatio, & attenuatio modum requirit; nam si maxima sit, fluat non solum quod excrementum est, sed innata substantia, & debitus humor, quæ retineri debent. Si autem infra subsistit, nondum exacte purgatio celebratur, & caput morbidum manet, & debile à flatibus plerumque, a quibus sonus continuus in auribus, & sibillus, neque mutationes aeris poterit perferre, frigus scilicet, aut calorem, imo neque lucem solis præuisus debilitate. Vide quam aptũ cerebrum ad Epilepsiam. Illud autẽ quod dicit. *Augescens fœtus habebit caput morbosum, & sonitu plenu*, adumbrat indicia quæ solent remanere in cerebro non purgato [post natiuitatem] Epilepsiam futuram indicantia.

TEXT. XXVIII.

SI vero, ab una aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut vena aliqua simul gracilis facta fuerit, ille sic afficitur, qualiter sanè colliquatio contigerit.

Dicit nũc in particulari, quod antea de toto cerebro docebat, si enim illa purgatio superflui in quacũque parte recte fit ut in oculo, aure, aut lingua, sine dubio actio illius partis perfecta erit, & optimo visu, & auditu, & alijs sensibus decorabitur fœtus. At vero si è contra partes prædictæ non exacte purificentur, cæcus, aut surdus, aut mutus nascetur puer.

Comment.

Addit autem quandã dispositionẽ, quæ videtur pertinere ad morbum in compositione venarum, aut vasorũ particulariũ;

quando dicit, aut vena aliqua simul gracilis fiat, quod sic intelligo. Venam gracilescere, & tenuari à calore, facta vero gracilis non sufficienter ducit, aut vehit alimoniam, aut arteria spiritum ad partem. Vnde pars simul laboret est necessum. Quod autem propter gracilitatem venarum multa mala contingant perspicuum est, si venæ umbilicales tenuentur, aut obstruantur, fœtus perit tabidus defectu alimentii: idem considera in venis ipsius fœtus; nam si arteriolæ, aut venulæ quæ, ad aures, aut linguam tendunt à colligante calore ardeant, simul sentoria pereunt.

TEXT. XXIX.

S¹ Veropurgatio non contin-
gat, sed in cerebro spissetur, ac
cogatur, necesse est fœtus pituito-
tosus esse.

Comment.

Cerebrum necessario pituitosum esse, & ex consequenti fœtum ipsum, ex dictis colligit Hipp. ut probet conclusionem, quam posuit text. 25. fieri scilicet morbum Comitiale in pituitosis, & non in biliosis, nam si pituita in cerebro congesta non purgatur, & calor nunquam ab actione cessat, sequitur pituitam fieri crassiorem, particulis quibusdam resolutis. Rursus à cerebro in ventriculum descendere, & in reliquas partes quis negabit? Sic fœtus pituitosus euadit.

TEXT. XXX.

ET Quibuscunque quidem pueris
existentibus erumpunt ulcera
in caput, & in aures, & in reliquum
corpus, & qui saluosi sunt
ac mucosi, hi ipsi progressu ætatis
facillime degunt: hic enim abit, ac
purgatur pituita, quam in utero
purgari oportebat; & qui sic pur-
gati fuerint, Comitiali morbo, siue

*Sacrofere non apprehenduntur.
Qui vero mundi sunt, & neque
ulcus ullum, neque mucus, neque
saliva ulla prodit, neque in uteris
purgationem fecerunt, talibus peri-
culum imminet, ut ab hoc morbo
corripiantur.*

Comment.

Probat à posteriori, & ab euentu à pituita (non purgata in utero) morbum Sacrum procedere. Quicunque pueri pituitam per nares, aut per os, aut per capitis ulcera, aut pustulas excernunt, sanissimi degunt toto vitæ spatio: ergo signum est pituitam esse morbi huius causam; nam illa videtur causa alicuius effectus, quæ existere contingit, ablata aufertur; sed expurgata pituita in pueritia, reliquo tempore morbus iste Comitialis non apprehendit: ergo talis humor, ut plurimum in causa est tanti mali.

Discant tyrones ex isto loco quomodo pueruli sint tractandi, cum capitis pustulis, ulceribus, aut custris affiguntur, cum & per aures, per nares, & os copia fluit pituitosi humoris; non enim coercenda ista vacuatio, cum sit à nobilibus internis partibus ad externas, exonerante se natura à copia, quam in utero excutere non potuit: plurimi qui curationem subeunt, moriuntur suffocati, aut apoplexia, aut Epilepsia, aut lethargo, aut alio soporifero affectu, aut thoracis, vel pulmonis mortalibus morbis. Igitur naturam relinquere oportet, quæ vergit ad externa abscessum facientem. Nam quod in Aphorism. dixerat mortale esse, Erisipelam introverti; etiam de alijs abscessibus intelligendum est; dummodo recursus non fiat ad vias purgationis, sine Principum partium periculo.

Raro tamen recurrit humor, sine damno interno, sed in nostro textu habet singularem efficaciam; nam excrementa cerebri per emundatoria repurgantur, per aures, nares, os, cutem; non tantummodo retro aures. Tam excrementosum membrum oportebat purgari, sed per multas alias vias

vias, ut tam elevata potentia rectrices liberè suo munere fungerentur: immo & per lipitudines oculorum.

Per pustulas intelligimus quicquid extraneum est, in quod humor degenerat, furfures scilicet, ichores, scabies, pediculos, & alia huiusmodi. Ulcera à pituita possunt causari, à calore tenuata (ut exeat) sanguinè acquirunt, & erodit, nisi velis etià aliquid biliosi succi admisceri: præsertim in calidioribus infantulis, sufficit tamè sola pituita calefacta. Igitur plus securitatis habent pueri his vacationibus firmati, illi vero, qui pauca, aut nulla habent cerebri excrementa, & mundi sunt, paratiores existunt ad morbum. Ex ista vacatione à natura facta, & ex crisi hæc, didicit ars humores per cutem in pueris deducere, & ruptoria facere, ut à morbo sacro liberentur. Tamen quia aliqui dubitant, an puerulis, & infantulis sint applicandæ fontanelle, parumper in hoc puncto detinendum, non sine utilitate.

DIGRESSIO.

An precautionis gratia in suspicionem Epilepsie, infantulis fontanelle aperiendæ, & quo loco?

Licet nostrum institutum ad explicationem huius libri solū dirigebatur, quia prædictas difficultates, felicissimè ab alijs authoribus, non solū tractas, sed ad perfectionem ductas, inuenio, tamè aliqua sunt, quarum enodationem fugere non possumus, quia magna ex parte huius libri auctoritate fulciuntur, hoc loco plures confirmant fontanelas aperiendas puerulis, quibus deficiunt expurgationes cerebri, ne incidant in Epilepsiam. Hoc igitur obstaculum, aut tollendū, aut declarandū, ne magni Hipp. doctrina causam tribuat errandi.

Primò, aut puer exit morbo Epileptico. Hæreditario affectus, aut non. Si hæreditarius, habitualis necessario censetur;

si habitualis, quis audet tam fixam dispositionem, & radicatam arcere, cū incurabilis existimetur? in morbo incurabili, prognosim extollit, curationem respuit Hipp.

2. Quia ut plurimum morbus Sacer in qualitate præter naturam consistit, quā intemperie Epilepticam nominamus (loquimur de Epilepsia per essentiam hæreditata, aut postea succrescente, non de ipsa accessione, quæ sequitur ad generatam obstructionem, est quidè maximè diuersa res.) Sed talis intemperies non potest curari per fontanelas, ergo neque præcaueri. Ostenditur: nam intemperies facta quolibet illa sit, solo contrario curatur, siens admittit causas considerationem, tamen facta, & indepèdes ab humore, impossibile est per euacuationem aliquam curari quæ vis illa sit, non aliter ac hæctica. Ergo sicut hæctici nullum beneficium præstat per fontanelas, aut per aliam vacationem, sed potius certissima mors. Ita dispositio illa facta in cerebro, quæ dicitur Epileptica semini, aut sanguini menstruo indita, non potest per raptoria aboleri, sed per sua contraria. Quod autem talis morbus Hæreditarius, ut plurimum consistat in aliqua qualitate, quæ reddat cerebrum aptum ad incidendum in accessiones convulsivas, admittunt omnes. Ex quibus sequitur, neque precautionis gratia conuenire fontanelam, quia ista nil adimit de aptitudine ad cadendum in paroxysmum: quæ aptitudo fundatur in qualitate impressa habitualiter in substantia cerebri, non potest adimere, quia non habet contrarietatem cum illa.

3. Quia adhuc accessiones ipsas fontanelle non impedit in ista habituali aut per essentia Epilepsia, quia fontanella tertie regionis extrinsecus conuocatur, & expurgatur, prodest mirè fluxibus à partibus externis in alias externas. At vero fluxibus à partibus internis, ad internas, non nil, aut parum, aut longissimo intervallo prodest. Sed quod maximè notandum, intemperies habitualis Epileptica, paulatina, & occulta congestionecrementa generat, in quæ cadentia

in cerebri cavitates, Epilepsiam cōcitat; non remittuntur talia excrementa, ad partes disitas, sed ad vicinissimas. Quāta est vicinitas inter piam matrem, & substantiam cerebri? Quanta est vicinitas inter substantiam cerebralem, & ventriculos illius, & cavitates? Atq; ista excrementa licet in pauca quantitate sint: statim fere nulla facultate operante, aut parumper expultrice adiuuante, decidunt in vicinam cavitatem, & accessione faciunt. Cū ergo fontanella ista nullo pacto adimat particularia excrementa internarum partium, quo pacto poterit prodesse Epilepticis, de quibus agimus?

4. Forſan prodesse poterit, si partes mandantes humorem, fuerint illæ, quas vocamus continentes (quia continent, & cooperiunt intimas) quales sunt cutis, adeps, membrana carnofa, pericranium, craneum: tamen si partes contētæ, vt substantia cerebri, aut pia, vel dura mater etiam laborent per propriam affectionē, aut hæreditariā, nullo pacto ab alijs partibus, trāsmissio humore; certē nō apparet via, qua fontanellæ prodesse possint.

5. Experiētia confirmatur, cū tales Epilepticos, licet multis ruptorijs oppressos, fontanellis, setonibus, vesicatorijs, &c. videamus; malum tamen suis viribus integrum vsque ad mortem perseuerat.

6. Teneritudo infantulorū maxime cōtradicit, & repugnat. Miserrimū certē, vt infans inter illos spiritus vitales generationis versatus [quos Arist. similes dicebat elemento cœlesti] cogatur experiri voracem ignis naturā nullo corpori parentem, febres excitantē, humores quietos permouentē, omnē ordinē inuertētē.

7. Quia si pituita non recte expurgata fuit in vtero, vt hoc textu dicit Hippoc. potest alijs auxilijs deturbari; optima selecti lactis administratione, optimo nutricis, & contrario victu, absterſione si rupis blandis peracta, frictionibus, & alijs quibus securissimis medicamentis, vel impleatur, quod scriptum est in Aphorismis, quæ victus ratio non sanat, medicamentum sanat; quæ medicamentū non sanat,

ignis, & ferrum sanat. Quæ ergo est infelicitas infantulorum, vt totis illis statim postrema adhibeantur remedia, nullo modo tentatis facilioribus?

8. Circa locū est difficultas, nā cōmuniter infra occipitiū inter primā, & secundā vertebrā causticū, aut cauteriū ignitum applicatur; quæ pars ob neruorū exortū, & cerebri, & medularis substantiæ propinquitatē, maximē timēda est, eligēdaque videtur (si necessariū fuisset) alia securior. Et quæ securior, quā retro aures? vbi glādulas collocauit natura, ad cerebri superflua recipienda: melius ergo ibidē fluent excrementa, tanquā ad destinatā regionem. His, & alijs solēt probari non esse ruptoria in casu dicto aperienda, tamen quid ex arte sentiendum sit. Aperiam.

Primò notāda sunt omnia, quæ de morbo Hæreditario diximus supra tex. 20. Nā si ibi adductas differentias non perpendas, & modū generationis; neutiquā poteris in consultationibus curationem huius morbi per fontanellas decernere, neq; præſenti dubio satisfacere. Igitur postquā illum nostrū discursum perfectē teneas, sequentes propositiones, tanquā manifestas, & rationalibus principijs innixas amplecti debes, & pro curatione obseruare.

Prima propositio. Si foetus adamusim purgatus fuit in vtero, nō incidet in morbum Sacrū, & consequenter non indigebit fontanella. Sed interrogas quomodo dignoscā, an puerulus purgatus fuerit? nam de hac re nullus Author scripsit. Huius solutio ex dictis, & dicendis constare poterit. Audi reliquas propositiones.

Secunda propositio. Si parētes toto vitæ decursu nullo modo accensione Epileptica fuerint correpti, optimoq; rerū non naturalium ordine vsq; existimāte poteris, aut probabiliter suspicari extinctā esse qualitatem Hæreditariā, quæ forſan in antiquioribus antecessoribus præcessit: quod signum alijs adiūctum, maiorem certitudinem infert.

Tertia propositio. Si mulier tempore grauidationis purgationes vteri

ha.

habuit [nam & istas sepe vidimus] pituitosas, aut alijs humoribus mixtas. Credendum est, magis liberum extare fetū, & saniozem. Quibus si adiungas abstinentiam matris à prauis edalijs, & largis potationibus, & moderata exercitia, & animi debita oblectamenta, autumare possumus fetum, à labe Epileptica depuratum exoriri. Nam sicut inordinatus vitus morbum istum (qui nunquam fuit) de nouo generat: ita prudens gubernatio hæreditariam qualitatem deturbat, ablatis occasionibus, natura ad meliorem statum aspirante.

4 Proposit.

Quarta propositio. Si puerulus in utero tempore, quo debet moueri, validos, & exultantes motus manifestat: credendum est, cerebrum recte purgari, quia à cerebro vis motiua demandatur. E contra, si segnes, pigros, aut nullos motus efficiat, certum quippe est, quamuis nulla sit hæreditata malitia, posse de nouo fetū in illam incurrere, eo solum, quia invalidus est ad se expurgandum à proprijs, & matris excrementis.

5 Proposit.

Quinta propositio. Ex vberibus magnum indicium desumitur, iuxta celebrem Aphorism. Hipp. lib. 5. tex. 52. *Si mulieri in utero habenti, lac multum ex mammis exfluat, debile fœtum esse significat: si vero solida mamma fuerint, magis sanū esse significat.* Certè, fœtus robustus bene nutritur, meliorem partem sanguinis materni eligit, excrementa propriæ coctionis longe distrahit: quibus medijs cerebrum firmari, & expurgari, quis dubitat?

6 Proposit.

Sexta propositio aliquid Astrologis condonat. Nam si Luna tale habet cum morbo Sacro consortium, ut per suas conuersiones illum concitet, & ideo Lunaticus appellatur: non erit præter rationem inspicere, an tempore conceptionis ab Astris fuerit fœtus debilitatus, ne valeat excrementa depellere, & tantū malum deuitare; ut Medicus difficiliorē æstimer curationē, quæ cœlesti influxui repugnare contendit.

Nunc conclusio responsiua quæstioni propositæ talis est, quæ nulla probatione

indigebit, si propositiones quasi notabilia perlegas. Quauis cognati, aut parentes morbo Sacro fuerint correpti, si infans recte purgatus, in lucem exierit, nullo modo conuenit fontanella. Ista conclusio ex prædictis sex propositionibus elucescit, & ex his, quæ diximus de morbo Hæreditario, tex. 20. Excrementa cerebri manutinent, aut conseruant qualitatem hæreditariam; si ergo natura omnia illa radicitus expellit, & mixtionē ad meliorem statū confirmat: nonne vides principia generationis ad præsentiam animæ feliciter assurgere, & contraria secundā qualitatem, aut primam germinare posse?

1 Conclus.

Probat. 1.

Probat. 2.

Probat. 3.

Si mixta inanimata, si elementa, semotis impedimentis præternaturalem qualitatem exturbant: quare vinentia (quæ perfectionibus præualent) semotis omnibus impedimentis morboris ad habitum optimæ sanitatis non deuenient?

Qualitas morbosa hæreditaria præternaturam est; ad cuius medellam in visceribus vitalis mixtionis, principium radicale latitat, ut emanet altera qualitas (sicut in aquæ forma latitat frigus virtuale) quæ omnem præternaturalitatem depellat. Notare quippe opus est, quod licet excrementa non pertineant ad mixtionem viuientis, tamen impediunt, ne emanet temperies optima, quæ reducat se, & alias partes mixtionis ad perfectum terminū salutis. Ergo si sex propositionibus superioribus stabilitum puerulum videris, & exornatum, quamuis parentes laborauerint, nequitiam conuenit fontanella. Est quidem pessima consequentia, & ignorantia plena. Parentes sunt, aut fuerunt Epileptici: ergo filiolo applicetur fontanella ad præcautionem: cum præcautio aliqua poscat signa neutralitatis, ut eausam paratam, aut latentem pellamus.

Secunda conclusio. Si puerulus non fuit purgatus in utero, & cognati, aut parentes morbo oppressi Comitiali fuerunt. Vehemens suspitio est qualitatem hæreditariam irrepsisse, & fetū maculasse, atque adeo indigebit aliqua præcautione, aut curatione,

2 Conclus.

Sed interrogas, quomodo cognoscemus non fuisse purgatum in utero? Dico cognosci, si non videas illas quinque supradictas propositiones adimpletas. Præterea si puerum inspicias mucosum, salivuosum, lipientem, torpidum; signum certissimum incepisse naturam in utero, sed non potuisse peragere, neque illam pituitam, aut consumere, aut alibi detrudere; in quo casu tertia conclusio tibi offertur.

3. *Conclus.*

Probat. I.

Non oportet fontanellam istis in hoc statu aperire. Ostenditur: nam adhuc natura versatur in illa quasi crisi, & potius per easdem regiones adiuvanda; saltem per nares: quod munus præstabit Medicus, pituitam tenuando, & abstergendo, ut facultas potentior reddatur supra residuum: talis enim redditur, non semper per vacationes (ut in adultis, aut febrientibus.) Sed disposito humore, & habiliori reddito, ut effluat. Neque tibi dico, ut herrinis utaris, aut effumationibus per nares; suffocares certe puerum. Sed suadeo pituitam in ventriculo, aut cerebro disponere melle virgineo, cum aqua stilatitia peoniae, aut tiliae, &c. quorum ditissimam suppellectilem inuenies in practicis doctissimis. Frictionibus etiam poteris uti, & lacte selectissimo, & medicamentoso.

Probat. 2.

Si ista causa est in motu, & nulla urget accessio. Quæ indicatio cogit ad fontanellam? Nulla profecto, nisi ignoranter velis maiora mala excitare.

Locus Herodoti illustratus, pro intelligentia istarum conclusionum.

*Probat. 3.
ex loco Herodoti.*

Sed contemplandus se offert locus Herodoti, ad istarum conclusionum probationem, lib. 4. Melpomene, circa finem inquit: *Ad occasum vero Tritonidis lacus iam non sunt pascuales Peni, neque eisdem moribus utentes, neque idem circa infantes, quod pascuales solent facitantes. Nam Penorum, qui pastores sunt: an omnes non queo pro certo habere, sed plerique hoc faciunt. Vbi filij ipsorum quadrimi effecti sunt, venas*

verticis illorum lana succida inurant: nonnulli venas temporum. Eam videlicet ob causam ne ullo unquam tempore phlegma, id est pituita defluens capite, officiat. Eaque de re se aiunt esse optima valetudine. Et sunt revera Peni inter omnes, quos nos novimus, homines saluberrimo corpore. Incertum mihi an ob hanc causam: certe optima valetudine sunt. Quod si pueris inurendis spasmus existat, inuenta est ab eis medicina. Urina enim Hirci inspersa eos liberat. Ea refero, quæ ipsi Afri narrant. Hæc Herodotus, digna quidem ut paululum evoluamus.

Dicit, eum fuisse Penorum morem, qui iuxta Tritonidis lacum ad occasum habitabant, ut pueris quadrimis [id est, qui iam quarto anno transacto ætatis, quintum agebant, aut qui quarti partem] inurerent verticem capitis, & aliquibus tempora, ignita lana: sic pituita consumebatur, caput roborabatur ad causas futurorum morborum superandas. Existimandum est, ulcuscula superficialia in capite excitari ab igne, & aliquo tempore manantia, cerebrum, & tunicas, craneumque ipsum expurgari, & exsiccari; tandem crassiore cute generata, aut pluribus cicatricibus obductis totum caput solidari, & calidius remanere aduersus morbos pituitosos. Hæc est prima pars sententiæ Herodoti, quam aliqui Medici finistrè intelligunt ad præsentem disputationem, quia Herodotus ait, illam gentem usque ad quartum annum non applicasse ignem puerulis. Hic agimus de usu, qui in Italia inualuit, & iam in Hispania incipere videtur, ut nuper natis, ignis potentialis, aut actualis adhibeatur in suspicionem morbi Comitialis: non igitur ad hunc punctum citanda est sententia Herodoti. Secundò, quia illæ visiones fiebant contra omnes morbos à pituita, non in particulari contra Epilepsiam, quæ à varijs humoribus, & vaporibus potest accidere, quod expresse ait Herodotus.

Sed dubitabis circa historiam: nam dicit illam gentem salubriter vivere, nullisque morbis tentari, an forsitan quia non laborabant morbis pituitosis, idè saluberrimi dicendi?

Dubium

Ref.

Resp.

Respondeo, morbos propios illorum populorum potius fuisse pituitosos, quod ex situ constat; nam iuxta insignem paludem erat illorum habitatio, & ad occasum illius: ita ut non solum humidissimo aere semper circumfusi existerent, sed oriente Sole necessario, omnes illius lacus vapores ad occasum mouerentur, & domos illorum hominum replerent, assiduasque nebulas respiraret. Ergo ut plurimum morbis pituitosis vexabantur: contra quos aptissimum auxilium inuenerunt, vtiunculas partium externarum verticis, & aliquando temporum, sic caput ex siccatum in tam humido loco poterat liberari. Nec mireris, quod locum praedictum a praedominio humidum statuerim. Nam lacus ille Tritonidis, quem refert Herodotus magnus est, & fluuius insigni ortum exhibet, qui nomen Lacus seruat, & Triton dicitur (quia verò Pallas Dea in illo lacu primum apparuit, Pallas Tritonia ab Antiquis appellata.) Saluberrima igitur illa gens dicta, quia a patris morbis eo remedio liberata.

Tamen secunda pars sententiae Herodoti animaduertenda. Ait. *Quod si pueris inurendis spasmus existat, inuenta est ab eis medicina. Vrina enim Hirci inspersa eos liberant.* Iam non loquitur de morbis pituitosis in genere, neque de pueris quadrimis; siquidem absolute inquit. *Si pueris inurendis spasmus existat.* Nondum ergo erant vsti, neque quartum annum attingerant; quos, si spasmus apprehendebat, non vrebant, sed vrina Hirci fouebant, lauebant. Ergo clare vides, Penos medicamentis alijs curasse spasmum puerorum, & non igne. An Herodotus per spasmum intelligat morbum Comitialem, incertum mihi est. Sed cum plures morbi a symptomate nomen adquirant: credendum est per spasmum, Comitiale intelligi, quia ex motibus convulsivis, siue spasmodicis, ut ex proximo, & immediato inditio

Comitalis accessio dignoscitur

Ex loco Herodoti conclusio tertia firmatur.

Tamen quidquid senserit Herodotus de spasmus, & Comitali morbo, nil interest ad nostrum textum, ad quem iam accedo. Et supra dictam tertiam conclusionem confirmo. Nam in affectibus spasmodicis Peni medicamentis utebantur, non igne, faciliiori medio tentantes malum abigere, & quidem vrinam Hirci applicantes, sanabantur pueri: ergo nos cum Hippocrate Magistro; nunquam ignem applicandum censemus, usque dum medicamentorum usum experiamur, quae mitiora, & blanda sint. Quod si haec non prosint ad valentiora transcendendum.

Sed dubitas circa tertiam conclusionem: diximus contingere, ut puer quasi quadam crisi expurgeretur extra uterum per regiones, quas cerebro habet destinatas natura. Sed Hipp. praecepit in Aphorismis nullis medicamentis esse utendum, sed sinere oportet ea, quae iudicantur: ergo praeter rationem adductus est locus Herodoti.

Sed ausculta obsecro. Non dico in 3. *Resp.* conclusione, audaciter ad medicamenta esse accedendum, sed (sicut facimus in vacuationibus pigris) subueniendum, ne detineatur humor, & aliquam accessionem faciat: hoc autem consequimur facilioribus, manudicimus naturam, non irritamus, reprehendimus temeritatem multorum, qui statim fortia medicamenta suadent. Peni quidem, usque ad quartum annum, igne non utebantur in pueris, sed alijs medicamentis, ut Hircina vrina in spasmus. Vbi notandum, nunquam isto medicamento usos fuisse usquedum, motus convulsivus, aut convulsio apparebat; ergo cum Hippoc. sentiebant, per gradus quosdam paulatinos esse medicandum; aliquando tardam naturam excitando, aliquando partem humoris resoluendo, aliquando vires roborando. Non igitur praeter institutum est locus Herodoti, ut postea magis clarescat.

Sed

Dubium.

Sed quando de infantibus Penorum locuti sumus, dubitare quis posset. Quare pueri, spasmo, aut forsan aliqua specie Epilepsiae affecti, sanabatur vrina Hirci admodum? Dico argutos illos [ut iam supra tetigi] a pituitosis causis laborare, & ab humoribus crasis, & viscidis. Vrina Hirci maxime calida est, & subtilium partium ad penetranda membra, & discutendum humorem, erat igitur saluberrima lauatio facta ex vrina, & linteorum eadem madefactorum applicatio. Nam de sanguinis Hircini fortitudine ad dissoluendos lapides, plura legimus, & vidimus. Quare similem virtutem non concedamus ferro illius? saltem ad dissoluendum humorem crasum, & calefaciendam pituitam, & tandem resoluendam? Ad quartam conclusionem deuenio.

4. Concl.

Si alia non prosunt medicamenta pro isto morbo puerili, & accessiones virget, capite per essentiam affecto fontanella sine dubio aperienda. Hæc conclusio, omnino deturbat, & prohibet usum ignis circa caput, ubi per consensum afficitur, ventriculo, aut toto corpore, aut alia inferna parte humores, vel vapores amandante. Ista conclusio non indiget probatione, cum notissimum sit maiorem partem curationis, & providentiam ad partes transmittentes esse conuertendam.

Dub.

At statim insurgit dubitatio. Si intemperies Epileptica, nullo modo per fontanellam aufertur, & alia ex parte debilitatur caput vicinitate vlcereis, videtur maius esse damnum quam commodum.

Resp.

Respondeo [explicando magis, & probando conclusionem] in similibus morbis per essentiam dictis, in ipsa parte laborante est principium morbi, & symptomatis; nam illic inest intemperies, & in eadem parte congeruntur excrementa, quæ actuales accessiones depromunt. Cum igitur superflua, quæ ex continua coctione supersunt, non sufficienter à natura pelluntur; ars circa eandem partem emunctorium nouum fabricat, ut particulam vlceratam occupet superfluum excrementum, & saltim accessiones viten-

tur. Non suffiunt reliquæ viæ, [nares, aures, commissuræ, oculi, os, &c.] sed excitatur vlcere, excitatur expultrix, quasi noua regione dolore inuenta. Quod si illa excrementa Epileptica (sic nomino, quia ab intemperie tali proficiscuntur) continuam habent diuersionem ad ruptorium, iam diximus, quod ablatis impedimentis non solum cessant accessiones, sed intemperies poterit mutari ab intrinseco vitali principio. Ergo omnes practicae doctissimorum virosum, & omnia illorum consilia, quæ fontanellam laudant, & extollunt, prædictis fundamentis inniuntur. Superest ut dicamus quo tempore, & quo loco?

Manifestissimum periculum vitæ spectare oportet, si recens natis applicetur, vel fontanella, vel setaceum, aut aliqua vltio. Equidem tenerimum corpus, quod omni ex parte exhalat, & vias parulas habet à calore proprio, & vteri dilatatas, & cuique malo peruias credendum est, citissime cõpati intranea, & aut febre, aut maiore mali commotione, & lactis fastidio fatiscat puerulus. Vnde nil mirum, quod Peni quatuor annis vltiunculas retardarent, vsque iam puer ablatatus, solidioribus vtens alimentis resistere posset. Et quidem non ferro, sed lana, quasi stupra ignita leuissime primam cutem vlcerebant.

Sed interrogas quo ergo tempore vltio conueniet? Dico prudentiæ Medici hoc relinquendum: dum modo obseruet nullo modo esse tractandum puerulum prædictis medicamentis circa ortum. Si enim exit iam accessionibus oppressus, morietur statim, & merito infamarentur talia auxilia, quæ sine vlla spe utilitatis, mortem accellerant. Ergo ut dictum est alijs humioribus vtendum, ut faciebant Peni, & quanto longius à partu alia tentare. Inspecta attentissime conditione infantis, an valeat tolerare, an tanta sit copia excrementorum, ut etiam ruptoriis apertis, nequeat expellere. Omnia ista non cadunt sub arte, sed ad maturam estimationem cordati Philosophi referenda, dummodo impiissimum

sum putet, talia aggredi, sine actuali, & vrgenti necessitate, & sufficientibus viribus. Sitque semper persuasum, præcautionem alijs posse sollicitari auxilijs.

De loco cui debet applicari manus chirurgica non possum probare indistinctam audaciam. Nam qui futuram coronalem, qua sagitali committitur cauterio, aut actuali, aut potentiali aggredi debere contendunt, manifeste aberrant. Nec me potest mouere perdoctus vir Fabricius ab Aqua Pen. qui de oper. chirur.

Fabric.

cap. de fonticulo quinque rationibus probat huius loci vtilitatem. Ego semper considero in aliqua indicatione, pondus contrariarum; harum vires penitus contemplandæ. Apertæ sunt rationes Hieron. Fabricij, & probant quod intendit; sed non ponderauit damnum, quod potest sequi ex tali cauterio; siquidem ossa in isto loco tenuissima sunt, & membrana duriuscula, fibris, nervis, arterijs, venis, pericra-neoque cōiunguntur, & facile inflammatione exorta, cerebrum, in consensum deuenit. Ergo si tanta vrget necessitas (vt in Apoplexia, & similibus) expurgandi ab ipsamet parte, non cauterio, sed cutaneis solum vlcusculis, vt faciebant Peni. Video meam sententiam probari à doctiss. illo Montano in suis cōsilijs 36. 143. & 170.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

Alia opin.

Montan.

Merc.

Fab. Pac.

Ludo. Sep.

Li. 6. n. 107

Zechius.

nationem, sibi bonam qualitatem, ut aqua frigescit semoto igne.

Ad 3. Concedimus proprie fontanellas tertiam respicere regionem, & primario; & ita si causa Epilepsiae esset in craneo, aut tunicis, proculdubio statim, & manifestis sine opem ferret. Tamen illa recrementa ex cotidiana coctione substantiae cerebri, & partium circumiacentium non minus deriuantur, sed aequae feliciter natura, paulatim trudit; quae paulatim generantur. Vbi notandum, quod non solum vacuantur, sed diuertuntur, ne incidunt in cavitates cerebri, & sic vitatur accessio, & roboratur optima temperies.

Ad 4. Idem ad quartum. Nam licet praedicta intemperies non esset in partibus continentibus, sed in ipsa substantia medullari cerebri: eandem utilitatem praestaret fontanella, nam praedicta recrementa substantiae cerebri, paulatim diuertit à cavitatibus.

Ad 5. Dico, si aliquibus non profuit istud auxilium id contingere multis de causis. Etenim omnes qui laborant per consensum ab aliqua parte interna, fontanella iuxta caput adhibita, peribunt sine dubio; nam partes mandantes nunquam cessant à transmissione humoris imbecillitate amplius capite, plusque recipit. Igitur hoc sit statutum nocere potius fontanellas circa caput, si ab hepate, si à crure, si à ventriculo, si ab utero, si à toto corpore, &c. pendet causae transmissio.

Ad 6. Ad sextum iam dictum est, magnam impendendam sollicitudinem, ut quantum possibile sit, à partu distet puer, & imitando Penos, alijs remedijs, saltem retineamus malum, usque dum, iam recens teneritudo solideretur; nisi gravissima sit urgentia, praedicto quae prius periculo.

Ad 7. Septimum argumentum non est contra nostram determinationem, sed illam confirmat.

Ad 8. Ad octavum iam locus explicatus est.

SI Perro ad cor progressum fecerit defluxus, tremor apprehendit, & anhelationes, & pectora corrumpuntur; aliqui vero etiam curui fiunt. Cum enim descenderit pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor, perfrigeratur sanguis, venae autem perfrigeratae violenter ad pulmonem, & cor resiliunt, & cor tremore concutitur; ut praehac necessitate anhelationes incidant, & spiratio ceruice erecta. Non enim spiritum suscipere potest, donec id quod influxit à sanguine, fuerit superatum, & calefactum in venas fuerit diffusum.

ENarrat quae morbo Comitiali coninguntur accidentia, & illorum causas; nam, quamvis aliqua possint contingere, sine morbo praedicto per solum defluxum ad partes, quas refert; tamen satis constat Hippocratis, scopum esse, quae accidunt in morbo sacro ad proprias causas reducere, sicut falso Magi illi reducebant ad Deos, unicuique accidenti suum Deum assignantes, ut supra visum est.

Com morbus iste inuadit, non solum pituita cerebrum aggreditur, sed plures alias partes tentat, nam ut liquata fuit, ut penitiores partes capitis adiret, ita etiam aliqua portio ad alia membra descendit ad thoracem, ad pulmonem, ad cor: unde tremor, & palpitatio, respirationis difficultas, anhelatio, orthopnoea, quae accidentia pectoris corruptiones appellant. Curuantur praeterea, quod accidens Arcereus etiam adduxit lib. 1. cap. 5. dicens:

Curui incuruatur, siquidem nonnumquam pro-

Communi.

prout, sicut arcus inflectitur, &c.

Causam dicit esse pituitam refrigerantem venas: venæ autem sic refrigeratæ retrocedunt, siue resiliunt ad cor, & pulmonem, non quidem quod venæ retrocedant, aut saltum faciant, sed sanguis contentus concurrit ad interna (quasi per antiparistasim) perfrigeratus à pituita, & impeditus, ne extendatur per totum corpus, retrocedit ad fontes caloris, & facit tremores, & suspiria anhelosa. Præterea posset quis dicere, venas violenter refrigeratas à pituita defluente, resilientem, sanguinem ad cordis, & pulmonis spatia à calore, & motu dilatata; redit vero libera respiratio postquam pituita fuerit à sanguine calefacta, & tenuata, diffusaque per venas.

TEXT. XXXII.

DEinde, & tremor, & anhelatio sedatur, sedatur autem prout copia eius fuerit: si enim amplius influxerit tardius, si minus, citius. Et siquidē densiores, ac crebriores fuerint defluxus, crebrius Comitiali morbo corripitur: si minus rarius. Hæc itaque perpetitur homo, si ad pulmonem, & cor fluxus processerit.

Comment. **A**git de duratione istorum accidentium. Sequitur autem duratio quantitatem, & qualitatem causæ, & robur, aut debilitatem caloris naturalis. Si multa, & crassa fuerit pituita tardius liberantur ægri. Si pauca, & tenuis, breuiter. Si medio modo se habuerit, etiam medio tempore persistet. Si frequenter inuadit morbus Comitialis, & eius accidentia etiam fluxus frequenter fit. Intelligit defluere humorem pituitosum; nam ad pa-

rietes internos cerebri fluit emissus ab alijs capitis particulis [si primarius morbus est] aut ab alio membro inferiori, si per consensum. Et rursus in reliquas partes læsas, quales sunt pulmo, & cor, ut monstrat accidentia, nam & postquam excutatus est æger à paroxismo, videbis manifestas pulsus mutationes, & pectoris constrictiones, ob partem humoris defluxi.

Quæ omnia nobis indicant quales extiterint in accessione: vnde ni fallor, hunc textum non percepit Martianus. Itaque semper fluit humor, ut Epilepsia fiat; nam quauis in ipso capite generetur ab intemperie propria; fluit tamen tempore accessionis ad interiores partes cerebri, frequenter, si frequens sit fluxus; raro si per intervalla maiora fiat.

TEXT. XXXIII.

SI vero in ventrem; profluuium alui apprehendunt; si vero ab his vijs exclusus fuerit, & in venas, quas dixi, defluxum fecerit; mutus fit, & suffocatur, & spuma ex ore effluit, & dentes constringuntur, & manus conuelluntur, & oculi distorquentur, & nihil sapiunt. Aliquibus autem stercus inferne secedit; atque hæc fiunt aliquando in sinistra, aliquando in dextra, aliquando in utraque; quomodo ergo singula hæc perpetiatur, ego narrabo.

Comment. **A**lias partes refert, in quas incumbens humor accidentia plura causat; nam si ad ventrem descenderit, deiectiones sequuntur. Si vero rursus hanc non incommodam regionem relinquens iterum (quasi turgens) ad superiora recurrit con-

Convulsiones oculorum, & mammarum, dentium compressiones eueniunt, & sensuum priuationes (has enim vocat insipientias.) Aliquando etiam inuoluntaria, & non tentata accidit excrementorum deiectionio. Sed notanter dixit, aliquando in sinistra, siue cum illis motus, aliquando in dextra, aliquando in utrisque partibus. Contra suppositionem illorum Magorum, qui supra dicebant conuelli quasdam partes, & non alias.

Sed quid est quod Hipp. dicit, si in ventrem tendit humor, eueniet fluxus ventris; & postea dicit: aliquibus stercus secedit.

Dico multa diuersa docere Hippocratem, nam in prima parte signat locum, & regionem, qua tendere incipit humor, sede relicta, & noua incepta via, quasi turgens superiora petit ad perniciem ægrotantis; melius fuerat profluuium ventris præsertim cum humores frigidi, crassi, & graues hanc regionem respiciant. At postea cum dicit: stercus secedit. Aliud, maxime diuersam symptoma commemorat, quod solet contingere defectu sensus, & facultatis retractoris, & alia ex parte citato illo motu conuulsio totius corporis propellente, quæ non retinentur. Vnde non solum stercora in accessionibus Epilepticis secedere solent, sed semen etiam inuoluntarie, quod Aretheus docuit lib. 1. cap. 5. ubi ad mali remissionem (inquit) perueniunt, aliud fluit, nonnullis ad strietis, compressisque vasculis genitura excernitur.

TEXT. XXXIV.

Mutus quidem est, cum pituita repente in venas de lapsa aerem excluderit, & non ad miserit, neque in cerebrum, neque in venas cauas, neque in ventriculos, sed occuparit respirationem.

Apparere incipiunt multa difficilia, & perobscura; attentionem petit maiorem noster Magister. Pro cuius intelligentia notandum est, consuetudinem Hippocratis fuisse mutos vocare non solum æquiuios, id est sine voce, sed per excellentiam illos, qui omnium retractorum operationum priuationem incurrunt, ita lib. 4. Aphor. Galen. monet. *Maxime [inquit] obseruanda est Hippocratis consuetudo, qui mutos nominat illos, qui quouis modo obstupuerunt, sed clarius lib. 6. Aphor. 51. his verbis: Mutos solet Hipp. nominare, non eos tantum, quibus laeditur vox; veram secundum exuperantiam quandam una cum eius lesione dat nobis intelligendas omnes, quæ sunt, secundum electionem, operationes, &c.* Vnde Hippocrat. incipit causas reddere mutescentiæ, & Epilepsiæ simul, quia eadem sunt; non quod mutus necessarius sit Epilepticus, sed è contra, quia omnis Epilepticus mutescit, siquidem eadē causa. quæ sensationes internas prohibet, simul aufert vocem, ut hic declarat.

Sed cum omnes sensationes externæ deficient, quare Epilepticos, aut Apoplepticos nuntios appellat? & cur non surdos, aut cæcos? Existimo, quia cum agat de morbis hominibus contingentibus, & solius hominis sermo proprius sit actionum internarum explorator: mutus dicitur per anonomasiam, quia sic oppressi, neque internum verbum, neque externum edere valent, D. Greg. idem explicabat 2. Moral. cap. 5. dicens: *Alienis oculis intra secretum mentis, quasi post parietem corporis stamus; sed cum manifestare nos metipsos cupimus, quasi per linguæ ianuam egredimur, ut quales simus intrinsicis ostendamus.*

Cum igitur istis morbis oppressi, nullam cogitationem, nullum verbum forment internum, neque loquelam externam, ergo diuinus Hipp. philosophice loquitur, quando tales ægrotos per excellentiam mutos nominat, quia non solum lingua, sed internis verbis mutescunt. Sed cum in hoc textu, causas humorales huius mutescentiæ doceat: illas ponderemus.

Pituita, inquit, repente, & impetuose delabitur ad vacuitates, siue paria, per quæ spiritus fluit, & refluit, vocatq; illas cauitates ventres, & venas [male omnes interpretes vertunt vtriculos; tale enim vocabulum non est in istis textibus, sed ventres.] Cumque pituita impediatur exitum, & ingressum spiritus, qui omnibus operationibus necessario inseruit, sequitur, vt ad spiritus defectum deficiant operationes. Non enim potest lingua loqui sine spiritu à cerebro continuè transmissio: ergo cum etiam in ipso fonte deficiat spiritus ad actiones internas, mirum non

Dub. est, quod simul deficiat ad externas. Sed quomodo pituita impedit ingressum, & egressum spiritus? Dico, quantitate, & qualitate: quantitate quidem obstruendo, aut impediendo ingressum externi aeris, qui materia partialis est spiritus; sicque nec ad organa sensus potest exire: qualitate, spiritum iam genitum alterando, inspissando, torpidumque reddendo; sicq; mutescencia fit in lingua, & detentio facultatum internarum, per priuationem debiti spiritus animalis.

Dub. Sed dubitabis, quomodo pituita, quæ ista mala causat in cerebro impedit respirationem? Hæc ad musculos pertinet thoracis, inquit in vltimis verbis textus, *Pituita occupat respirationem.*

Dico, quod in doctrina Hippocratica multiplex est respiratio. Prima, quæ proprietas est, & hæc (aerè attracto) celebratur ad motum thoracis, & pulmonis. Secunda, quæ eodem aere inspirato per nares, & os ad cerebrum spiritus animalis materiam quãdam defert. Tertia per totius corporis venas, & arterias, per quas aer, siue spiritus diffluit: igitur pituita in cerebri cauitates delapsa impedit, ne aer intret ad illas, & impeditur secunda respiratio cerebri, quæ naturalis potest dici, quæ est debita dilatio, & compressio illius: nam sicut cordis pulsus intermitte, ita motus cerebri dilatatiuus, & compressiui potest intermittere. Prima vero respiratio, quæ propriissime talis est, impeditur etiam, quãdo tanta est

priuatio spiritus animalis, vt nil descendat ad musculos, vt in forti Appoplexia, in qua sensibilis nõ apparet respiratio; & eo tempore [vt aliqui docti dicunt] sufficit transpiratio per poros, quæ dici potest largo modo; quasi quartum genus respirationis. Alię causæ mutescencie nõ pertinent ad nostrum textum.

TEXT. XXXV.

Quando enim accipit homo per os, & nares spiritum; primò quidem ad cerebrum venit; deinde vero in ventrem magna ex parte; pars vero ad pulmonem, & pars ad venas: ex his vero ad reliquas partes in venas dispergitur; & quantum quidem eius ad ventrem venit, perfrigerat, & nil aliud confert; istud autem in pulmonem venit.

Diuerso modo istum textum interpretor, & vt existimo, satis conformiter veritati Hippocraticæ: nã omnes, quos vidi pro ventre (vt est in Græco) transferunt ventriculum, atque vt notissimum est, hac voce (ventriculus] absolute intelligunt Medici officinam alimenti chylificam, quam stomachum Auicennæ cõmuniter appellat. Hincque mirantur, quomodo dixerit [magna pars aeris vtriculum ingreditur] quod falsum est, cum ad ventriculum cibus, & potus tantummodo tendant. Mirari tamen desinant, nec falsitatis notam huic loco tribuant, cum mos sit Hippocratis cauitates insigniores, ventres nominare, vterum, ventrem, seu capacitatem omnem vmbilicalem: stomachum, thoracem, cauitates cordis, & iecoris, & cerebri; tandem quicquid in interioribus vacuitatem habet, in qua aliquid fluctuare possit. Id recte notauit eruditus

Comment.

Philot.

eruditus ille Philolteus ad Aphor. ventres hyeme, & vere calidissimi sunt. 1. Aphor. 15. Hæc animaduverterim, ut multa dubia istius libri de medio tollam. Præterea memorari oportet Hippocratem per venas etiam intelligere arterias, præcipue quando de spiritu, & aere agit. His suppositis explico textum in hunc modum. Quando homo accipit aerem, siue spiritum per os, & nares, primo ad cerebrum portio aeris trahitur, sed maior pars ad ventrem, seu cavitatem magnam thoracis, & ad pulmones, & arterias. (Supponit enim cor suscipere etiam aerem in sinum, & ventriculum suum per arteriam venosam.) Rursus ab his partibus ad reliquas aer dispergitur; magna vero illa portio, quæ thoracem ingreditur, nil aliud facit quam refrigerare, & temperare; idem præstat ad pulmonem veniens, refrigerare scilicet. In Græco codice non sunt illa verba (idem præstat ad pulmonem veniens) sed ita: istud autem ad pulmonem venit, suppone, quod aer inter Græcos est neutrius generis, quasi dicat: istud acreum ad pulmonem venit. Et quid faciet? Idem profecto, scilicet refrigerare. Sed aduertenda breuitas, & profunditas Hippocratis, nam cum aer iste ad cor venerit, aliud munus implet præter refrigerationem. Audias sequentem textum, ut ex utroque compleas explicationem.

TEXT. XXXVI.

QUI Verò ad venas peruenit aer, confert ad ventres ingressus, & ad cerebrum; atque sic sapientiam, & motum membrorum exhibet.

Comment.

Dixerat, aerem thoracem, & pulmonem refrigerare, neque aliud quippiam in his partibus facere; philosophice certe, nam primo ingressu nil aliud facit in his membris, per quæ tanquam per vias transit ad complendum finem proprium in

corde, & cerebro. Nunc vero dicit, quod postquam aer vasa strictiora [qualia sunt venæ, seu arteriæ] ingreditur, eam viam accipit, ut ad ipsas cavitates cerebri, & cordis deveniat, in quibus subagitur, & decoquitur, & in verum spiritum vitalem, & animalelem transmutatur. Et hæc magna utilitas, & necessitas explicatur, quando dicit confert ingressus aeris ad ventriculos. Quid confert? Nonne infrigidat? Nonne compefcit calorem? Sine dubio temperat, ut temperabat thoracem, pulmonem, os, & nares, & alias vias per quas transibat. Quæ ergo est differentia inter aerem positum in thorace, & pulmone, & eam qui est in sinibus cordis, & cerebri? Magna profecto. Nam in vixis solum attemperat: At in ventriculis non solum attemperat, sed induit novam naturam spiritus, per quam fit instrumentum omnium actionum: hoc modo præstat sapientiam, & motum omnibus membris. Per sapientiam intelligit actiones restrictum facultatum, quæ magis ad sapientiam accedunt; per motum intelligit omnem motus speciem, tam vegetalis, quam animalis, qui ope huius spiritus ab anima perficitur. Itaque in præcedenti textu solum docuit effectum aeris antequam sit spiritus perfectus, in hoc vero loco docet conferentiam, & utilitatem aeris transmutati in verum spiritum. Irrideo illos, qui putant aliquam aeris portiunculam non servari, ut tendat in spiritum animalelem, & vitalem.

TEXT. XXXVII.

Quare, ubi fuerit exclusus a venis aer præpituita; eumque non susceperint, mutum ac desipientem hominem reddunt.

EST Conclusio præcedentis discursus. Nam cum sit ostensum, spiritum conducere, ut instrumentum ad omnes actiones, ergo si ob copiam pituitæ vasa,

reple-

Comment.

repleta, aut grauata, aut infrigidata spiritum non recipiunt, sed excludunt (vt in vase pleno aere, aut aqua contingit. Si aliud corpus ingrediatur, clarū est quod exit aer, vel aqua) ergo mutus, & insipies, & sine sensu remanet homo ablato spiritu, qui erat prædictarum actionum instrumentum.

TEXT. XXXVII.

AT vero manus impotentes sunt, ac conuellantur sanguine quiescente, & dum non diffunditur velut solebat.

Comment. **C**onuulsiones manuum (subintellige, aut brachiorum) explicans, quid est quod nullam facit mentionem spiritus?

Resp. Dico hunc esse morem Hippocraticū, vt non repetat quæ supponit, sed addat aliquid, quando de particularibus agit. Quod dicendi modus obscuriorē facit doctrinam; exemplum patet in hoc textu: nam dixerat in antecedenti, ad defectum spiritus sequi priuationē motus, & sensus. Nunc verō in manuum conuulsionibus addit quietē sanguinis, qui non spargitur, vt solebat; quibus verbis videtur turbare doctrinam.

Respondeo, manus impotentes [vt verit Cornarius, sed melius diceret, manus inobedientes, aut non subiectas imperio voluntatis, siue quæ non continentur debitis facultatibus, hoc enim insinuat dictio Græca] reddi defectu spiritus, vt supra dixit; ad defectū spiritus sequitur quies sanguinis, quia spiritus est qui fundit, & mouet sanguinē: nā quāuis pituita impediatur tamen si sufficiens copia spiritus descenderet, omnia calcaceret, tenuaret, & moueret. Itaq; ob hanc causam supra tactā, quiescit sanguis: non tamen cessat motus mēbris, quia quiescit, sed quia deficit spiritus; ita vt quies sanguinis sit effectus concomitans motum deprauatum.

Sed dubitabis cum motus conuulsus sequatur ad concussionem cerebri, quod est origo neruorū, excitatā ad irritationem causæ molestatis. Quid habet cum ista causa sanguinis quies? Imo potius contrarium effectum causabit, quia quies sanguinis quietam manum continebit; non autem conueller.

Dico iterum, quod non ponit Hipp. *Resp.* quietem sanguinis, vt causam motus deprauati: nam defectus spiritus est causa motus tam in mēbro, quā in sanguine; ergo posuit quietem sanguinis, non tantū causam, sed vt signū causæ: nā vnes, & idem defectus spiritus priuat motum voluntarium, & motum naturalem sanguinis, quo debet discurre ad omnes particulas. Sed de causis motus conuulsui, & conuulsionis, latissimē in libro de Morb. & Sym.

TEXT. XXXIX.

OCuli quoque distorquentur aere a venis excluso, & commouentur.

Vides quā apertē supponat quæ diximus de conuulsione manū. Nā dicit (& oculos distorqueri, ob defectum aeris, id est spiritus) per illam particulam quoque, intelligens, similiter affici manus defectu aeris, vt iam declarauī. Sed quare in conuulsionibus oculorum non dixit concurrere quietem sanguinis? Foran *Resp.* quia in oculis magis ostenditur spiritus copia ad illorum bonā valetudinem. Sūt oculi partes paucissimi sanguinis, & plurimi spiritus; atque adeo lationes istæ manifestius sequuntur ad spiritus absentiam, quod non dixit agens de manibus, & brachijs, vbi multæ venæ & cōspiciuæ, & multus congeritur sanguis.

Sed qui dicunt conuulsionē fieri a solo spiritu, quomodo istos textus poterūt explicare? Sed in nostro opere de Morb. & Sym. de hoc puncto contra Celsipiaum multa inuenies.

F TEX.

TEXT. XL.

Spuma verò ex ore prodit ex
pulmone; cum enim spiritus
non ingreditur in ipsam,
spumescit, & bullit velut moriens

Comment. Generatio spumæ diuerso modo explicatur a Galeno 2. Aphor. 43. de quo puncto alibi latius, quia præsens institutum mentis Hippocratis petit expositionem. Doctrina ista verissima, neque contra illam aliquid possunt dicere Neotherici: sed notandum ad illius claritatem, quod materia spumæ in ore Epilepticorum procedit, & à capite, & à pulmone. In hoc textu partem spumæ à pulmone quomodo generetur explicat. Ad spumam generandam sufficiunt tria debito modo applicata; motus localis, aer, siue flatus, & humida aliqua substantia. Motus inferuit agitationi, mixtioni, & diuisioni partium: flatus diuisus per particulas, & mixtus humori à propria leuitate parumper ascendit, & secum fert portiunculas humoris, & fiunt minutissimæ ampullæ, siue bullæ albicantes. Dico minutæ ampullæ, quia sic vera spuma apparet, & albicans idem contingit in pulmone; nam mouetur pulmo, & pituita, & portio aeris ibidem detenta agitantur simul, & miscentur à motu locali pulmonis, & à motu altero, qui sequitur caloris actionem.

1 Dub. Sed dubitabis primò, quomodo ista spuma deuenit ad partes supernas oris? Non enim exire potest à pulmone, nisi per tussim.

2 Dub. Secundò, quomodo dicit, quod non ingreditur spiritus? Si enim adest respiratio [vt necesse adest; non enim est fortis Apoplexia, in qua non solet sentiri fortis [respiratio] ergo necessario debet ingredi aer. Et confirmatur dubitatio, quia sine aere ingrediente, & egrediente cum impetu, non potest apparere talis spuma; ergo videtur spuria ista Hippo-

Confirm.

cratis sententia. Tertiò, illa particula (velut moriens) ingerit maiorem difficultatem, quia in morientibus ex febre, aut alio quouis morbo, non apparet spuma in ore, imò neq; in pulmone videtur generari; tatummodò enim audimus stercorem quemdam, quem vocant oregmò: ad istum verò affectum non sequitur spuma.

Resp. ad 1. Resp. ad primum, quod spuma, de qua loquitur Hippoc, non pellitur per tussim, sed duo illi motus locales, quorum mentionem feci, continuatione quadam deducunt spumam vsque ad os, vt aqua feruens in olla ascendit, vsquedum exeat foras: ita similiter à pectore, & pulmone spuma illa eleuatur, quæ cum non possit intus contineri, exit, & à leuitate sursum lata, & à compressione thoracis adiuta.

Resp. ad 2. Ad secundum dico, quod quamuis sit aliqua respiratio, & ingreditur aliqua portio aeris, non est tanta, quanta sufficiat ad debitam pulmonis refrigerationem, & ventilationem; & ob id dicit textus, quod nō ingreditur aer, quia pro nihilo reputatur quod neutiquam implet finem naturæ.

Resp. ad 3. Ad confirm. resp. quod vt fiat spuma in pulmone non est necessarius nouus ingressus aeris externi, sed ex aere iam recepto, & humore ibidem reperto fit miscella quædam, quæ agitatione, & cōcussione terminatur in spumam: ita enim in strangulatis, & laqueo suspensis contingere videmus; nam cessante omnino respiratione consurgit spuma à causis iam dictis.

Resp. ad 3. Dico ad tertium, quod pulmo apponit etiam suum vltimū conatum (vt morientia omnia faciunt) quatitur ergo, & mouetur modo, quo potest. Calor præterea, qui statim defectu ventilationis incēditur, feruore concitat in ipso pulmone. Vide duos motus locales; alterū sequentū ad calorem intensiorem, sicut in aqua feruente; alterū ipsiusmet pulmonis sequentis solitas mutationes. Si vis, adde totius corporis concussionē per motus conuulsivos

suos: ex his omnibus sequitur quod dicit noster textus spumescit, & ebullit. Si dicta attente legas, inuenies spumæ causas.

TEXT. XLI.

STercus vero submittitur, dum violenter suffocatur. Suffocatur autem, hepate, & venter sursum ad septum transuersum irruentibus, & stomacho ventris concluso. Irruunt autem cum tantum spiritus in os non ingreditur, quantum solebat.

Comment. Inuoluntariæ deiectionis stercoris in hoc morbo causam adducit per obscurè quidē. Inquit. Accidit deiectio inferiora, quando violenter æger suffocatur, quæ suffocatio maior est, quia hepar, & venter sursum eleuantur, & comprimunt septum transuersum, quod respirationi seruit: clauditur etiam stomachus, quæ omnia accidunt ob defectum aeris; nō enim ingreditur quantum oportet.

Prima dubitatio. Sed dubitabis primo. Quare emittitur excrementum, quando suffocatur? quid habet hæc causa cum isto effectu?

2. *Dub.* Secundo, quomodo potest eleuari iecur, & venter, vt comprimant septum? De iecore videtur impossibile, quæuis venter possit quoad infimam partem euertere, vt contingit in vomitu.

3. *Dub.* Tertiò, quod intelligit, quando dicit stomacho ventris concluso?

4. *Dub.* Quartò. Quare mouentur sursum, si nō intrat sufficiens aer? Vterus enim mulieris ascendit aliquando, aut fugiens malum irritas, aut flatum, aut odorem. Quis ergo vetat, quod prædictæ partes ascendant ad comprimendum septum transuersum, nulla interueniente aeris priuatione, sed fugientes aliqua mala?

Dico ad primum. Male interpretes vt

illo verbo submittitur, non enim submittitur stercus, sed excurrit, & dilabatur potentijs vitalibus non operantibus: verbū autem (mittitur) dicit ab aliquo agente mitti, quod neutiquam adest in Græco, sed dicit subeffluit, aut inferius excurrit & dilabatur, hoc enim propriissime significat dictio Græca. Hoc adnotaui quia maximè variat sententia Hipp. si vno aut alio vocabulo utamur, & hæc est ratio, ob quam Hipp. sententiæ obscuriores apparent, vide ergo quā exacte loquatur diuinus Senex. In accessione Epileptica, cum prohibitus sit descensus spiritus ad partes inferiores: necessarium est, vt facultates, quæ isto spiritu indigent, à proprio munere feriantur. Ergo excrementa tempore sanitatis mittuntur foras à facultate expellente, & debito tempore retinentur à retinente, vt melius postea pellantur. Igitur cum tempore accessionis, de sit in ventre inferiori, & eius partibus spiritus, non mittentur excrementa à facultate expellente, quia hæc otiiatur, neque retinetur à retinente, ergo dilabi debet, & excurrere. Et hæc fuit mens Hipp.

Ex quibus iam vides causam, quare in hoc morbo, & in strangulatis soleant excrementa, sine opere facultatis effluere, quia in suffocatione deficit instrumentum facultatum gubernantium talia excrementa.

Ad secundum dico, Quod causa præcipua suffocationis est illa, quæ impedit transitum spiritus; ad istam sequuntur aliæ; partes enim infernæ recipiunt spiritum à superioribus, à vitalibus scilicet, corde, thorace, & pulmone ipsum spiritum vitalem gubernantibus: & præterea ab animalibus, cerebro scilicet, ventriculis, & eius nervis spiritum animale. Est itaque talis omnium partium consensus pro communi, & proprio bono, vt in tanto conflictu partes inferiores motu naturali (partium in toto) moueantur ad querendam suam conseruationem, connectendo ipsas versus membra respirationis, quale est septum transuersum, quærant

Ad 2.
Resp.

Ad 1.
Resp.

viuere, & hoc non possint consequi, nisi vnione ad illas partes per spiritum, & hoc est, quod dicit Hipp. irruunt, seu cadunt impetuosè supra septum; non quidem intelligit mutare locum totalem hepar, sed cum indigeat spiritu, & ventilatione propria, aliquam exerceat dilationis mutationem, per quam compressa vna parte vicina, etiam septum transuersum opprimat. Sed quis negabit partibus mundi minoris, quod partibus mundi maioris concedimus? Si ergo in mundo maiori partes ascendunt, aut descendunt contra particularem inclinationem ob naturalem appetitum conseruationis cū toto. Quare partes in nostro corpore proportionaliter non habebūt aliquem similem motum? licet non mutant locum totalem, mutant saltem se ipsas in eodem loco, & ex consequenti vicinas afficiunt.

Dub.

Sed dices partes vniuersū perficiunt se, quando vniuntur; at vero hepar, & venter si irruunt in septum, aut tangunt ipsum non perficiunt se, sed laborant, & infirmantur, & oppressionem, & malum inducunt partibus vicinis.

Resp.

Dico, quod non est intelligendum partes solidas nostri corporis moueri de loco in locum, vt aqua quando ascendit ne detur vacuum; non tale somniauit Hippoc. sed dicimus cum illo, quod partes infra septum in tanta necessitate pro sua, & superiorum conseruatione accedunt modo, quo possunt; nam periculo suffocationis partes musculosæ thoracis, & pulmonis, & cor etiam (quamuis nobis non appareat ad sensum) trahunt à vicinis, quando non ab externo aere: sed quid trahunt? Equidem aerem, siue spiritum, siue vaporem in spatijs, seu poris vicinarum partium contentum. Ad istam tractionem sequitur accessus, aut aliqua motio partium: non enim possunt trahere, & expetere aerē, nisi quodāmodo moueant partes, ne detur vacuum, & ista dicitur motio hepatis, & ventris ad septum transuersum. Vnde resultat anxietas quādam naturæ viuētis propē

mortem ad angustiam partium sese comprimantium, & aspirantium ad quārendam ventilationem, & afflatum spiritus: hoc ergo modo comprimuntur membra respirationis ab inferioribus partibus. Nunc ad obiectionem dico, quod exempla adducimus ad explicandum, non quia identitas rerum reperitur: dicimus quod sicut in vniuerso ea, quæ attrahunt, & ea quæ attrahuntur vnicum finem habent, nempe conseruationem propriam, & ex consequenti conseruationem vniuersi: ita similiter partes respirantes, & quæ maiori copia spiritus indigent, in tanta illius priuatione trahunt quod possunt, vt seruentur tempore possibili, & partes, quæ succedunt, etiam intendunt cōseruari, quærentes id, quod illis deficit.

Ad tertium. Quod stomachum appellabant antiqui os ventriculi, ita Galen. lib. de alim. facultat. cap. 26. & lib. ad Tyrones, agēs de pul. affect. stomach. & 6. de sanit. tuend. & sæpe alibi. Dicit ergo Hipp. etiam ad descensum excrementorum conducere claudi stomachum, & stringi: parte siquidem superna clausa, & cōpressa, soluitur inferna; quod apparet in purgatione, quæ fit à medicamentis comprimētibz.

Ad quartum respondeo, complendo sensum huius textus, quod partes mouentur versus septum, cum deficit sufficiens quantitas aeris, seu spiritus. Ratio est, quia appetitu cōseruationis fugientes malum, quærent bonum; scilicet spiritum, quo se ipsas perficiunt in esse, & operari. Mouentur autem versus alias partes. quæ ministrant respirationem [vt dictum est] qui motus non est localis totius partis, sed vrgentia ad alliciendum spiritum. Est autem pulchra contentio, & controuersia inter partes præcipuas vitales, & naturales, omnes ad inuicem petunt, & repetunt: nam partes vitales (quas voco, cor, thoracem, pulmonē, arterias,) exigunt spiritum ab omnibus, quæ sursum, & deorsū sunt, & naturales, scilicet iecur, venter, &c. repetunt à su-

Resp.

Ad 2. Interrog.

Ad 3. Resp.

Ad 4. Resp.

à superioribus, & hæc est agonia suffocatorum à pituita defluente, de quibus hic agit, Hippoc. & hoc dicit, *irruere partes ad septum transversum*. Quæ agitatio fundatur in fuga mali, & acquisitione boni, & ita in hoc conuenit iecur cum vtero mulieris (vt adducitur in dubio) nam sicut vterus retrahitur à noxijs, aut allicitur à iucundis, & extenditur ad voluptuosas; ita etiam in suffocatione, de qua nunc agimus, iecur petit per suas venas & arterias spiritum conseruatium, & partes supernæ petunt ab illo; sed hæc est differentia, quod vterus sensibiliter, & maximè dilatatur, & comprimitur, quia ad alium finem (continendi scilicet fetum & pariendi) erat fabricatus: iecur vero dilatatur tempore tantæ necessitatis minus conspicue.

Igitur iecur, & venter ab alijs malis si irritentur, suas habent facultates & vias, per quas expellant nocua, & trahant proficua; at vero in aeris priuatione, & spiritus indigentia, nullam habent viam, neque modum, nisi prædictum, vt aspirent ad sui tutelam: qui modus potest vocari conatus quo vitam expetunt.

TEXT. XLII.

Calcitrant autem pedibus, cum aer in membris conclusus fuerit, & foras penetrare non poterit præ pituita, verum exiliens per sanguinem sursum, deorsumque; conuulsionem, ac dolorem inducit & propterea sanè calcitrant.

Comment. Licet communem quamdam causam statuerit Epilepsiæ mutitatis, & priuationis multarum actionum; nunc in particulari rimatur causam motus conuulsui orurium, & pedum. Nam vt sæpius diximus discurrit per omnia accidentia, quæ Magi ad singulos Deos referebant, & ea ad suas, & proprias causas reducit. Quid velit Hipp. clarè insinuat, nam di-

cit quod pituita fluens per venas detinet spiritum, spiritus autem detentus impetuosè mouetur, vt exeat, sicut contingit aeri cauernis terræ incluso; atque deorsum, sursumque delatus membra ipsa mouet, sicut terra tremore concutitur ad impetum venti exiliens, & hanc motionem conuulsionem vocat dolorosam, siue cum dolore.

In ista doctrina deo se offerunt contemplanda. Primo, an vera sit, & suis principijs consona? Secundo, an consentire possit cum Galenica, & fere omnium Medicorum disciplina. Tamen hæc latius in tractatu de conuulsionis causis agitanda. Hic ad textum pauca dicam.

Quod spiritus interclusus impetum faciat, existimo certum, quod apparet in palpitatione, quæ nostris corporibus contingit, & in tremore terræ; magna quidè vis est aeris detenti, & compressi, & exitum sollicitantis, de quo puncto plura elegantissime Seneca in quæst. naturalibus. Tamen cum differentia sit inter palpitationem, tremorem, & conuulsionem, de qua agit Hippoc. poterat aliquis in dubium vertere, an verum sit quod conuulsio oriatur à spiritu commoto, & impedito. Hunc dicendi modum amplexus est Arist. quando dixit spiritum conclusum esse causam terræ motus li. 2. de Meteor. c. 8. & Celspinus in suis quæstionibus, quamuis hunc librum non legerit, vt constat lib. 2. q. Met. cap. 16. Sed iste Autor aberrauit omnino: omnem conuulsionem (vel à repletionem, vel à siccitate, aut inanitionem) fieri dixit, per quasdam passionem spiritus animalis. Quam opinionem late destruximus: Hipp. vero Celspin. errorem nec subolsfecit in his textibus, quæ quædam motionem spiritus inducat vt causas.

Sed negari non potest, quin sicut palpitatione causatur ab aere, aut flatu incluso motum localem exercente, ita & motus conuulsus membrorum, licet loco affecto differant; nam palpitatione contingit in partibus particularibus (vt plurimum) carnis, & si in alijs, quæ motum liberum exerceant, aut vitale, possit fieri,

ri, non tamen impedit voluntatis imperium: at vero quando nervosis, & musculosis partibus accidit similis clausio spiritus, motus iste convulsivus causari potest, quem dicit Hipp. quia sicut spiritus distendit partem in palpitatione; ita in convulsivo motu distendit; ad distensionem sequitur partium retractio, sicut in convulsione à plenitudine communiter dicta.

Dub. At vero, an ista doctrina Hipp. contra dicat sibi in Aphor. quando dicit: Convulsio fit ab inanitione, aut repletione, & Galeni, & Avic. decretis: an vero possit constare sine contradictione dubitare quis posset. Tamē revera nulla est contradictio: nam spiritus in hoc casu eundem effectum præstat, ac repletio, & ad illam reducit. Quis probare poterit omnem convulsionem à repletione, debere esse ab humore? Nullus certè. Siquidem fieri à flatulenta substantia, aliquādo nemo negabit. Sed quando Hipp. nō agit in hoc loco de convulsione propria, sed de motibus convulsivis Epilep. nulla remanet dubitandi ratio. Illud tamen a se dicere, causam motus convulsivi, quā hic textus inducit, à nullo Practico fuisse subodoratā. Nā omnes concurrunt ad humores irritantes, & pungentes tunicas cerebri, aut nervorum. Sed revera est causa, ut à solo Hipp. inuenta, ita à nullo tacta. Nō negamus quæ Gal. & alij docuerunt, sed excitamus veritatem præ antiquitate novā. Afferimus ergo, quod quāvis non adessent humores irritantes, sed sola spiritus interclusio (quā nunc docet Hipp.) excitari motū convulsivū. Nō audio Prosperū Martianū, qui imbibitā habet opinionē Celsipini; sed suscipio tātū

Prosp. Martian. Celsipin. Magistri sententiam, & ea quæ accidunt maiori mūdo, cōtingere minori defendo, ut scilicet cōclusus spiritus, aut aer coactus, exitū quærens, moueat mēbra, sicut subertit terrā. Nec iste spiritus, de quo loquitur textus, verè spiritus animalis est, ut falso existimant isti authores. Nā statim, ac continuitatem ammisit cum suo principio influxum vitalem non suscipit, neq; valet ad movēdas partes volūtariē,

ut antea, sed habet se quasi aer nō gubernatus ab anima. Sed de his latius lococitato.

Quod si aliquis, ingenij ostentandi causa, velit dicere: Prædictū spiritū [postquā perdidit continuitatem cū cerebro, & illam animæ gubernationem illustratione peractam] desinere in substantiam alienā, mala qualitate affectā, & consequenter irritare naturam ad istos motus. Non est alienū dogma à Philosophia: nā res perfectæ, cū defleunt ab illo statu, incidunt in deterrius, ut sanguis cū corrūpitur, semen, lac. Cur ergo idē nō cōtinget spiritui animali iam ab illustratione animæ deserto? Irritabit ergo.

Sed dubitabis. Quare dicit adesse dolorem? siquidem nullus in Epilepsia sensus tactus, neque imaginationis, aut cogitativæ, ergo neque dolor.

Dico, aliquam esse convulsionem dolorosam, quando scilicet libera manet sensatio, & multoties videmus convulsiones cum ingentissimis doloribus: at vero motus convulsivus, qui Epilepsiam sequitur, non habet connexum actum dolendi, quāvis habeat causam doloris, quia mēs detenta est iuxta illud: Quicumque aliqua parte dolentes (id est habentes causam doloris) dolorem non sentiunt, his mēs ægrotat. Igitur quando Hipp. agēs de motu Epilep. doloris mentionem facit, intelligit adesse causam doloris, id est distendentem. Quod si absolute de convulsione propositionem intelligere volueris, nil est dubij, cōiungitur enim dolor cum convulsione.

TEXT. XLIII.

PORRO Omnia hæc per-
petitur; cum pituita frigi-
da defluerit in sangui-
nem calidum existentem. Per-
frigerat enim. & sistit sanguinē.
Et siquidem fluxus fuerit mul-
tus, aut crassus, statim occidit.

Domi-

Dominatur enim sanguine frigus ipsumque congelat; si vero paucior fuerit, statim dominatur obturans respirationem. Deinde temporis progressu, cum dispersus fuerit per venas, & ammixtus sanguini multo existenti, ac calido, si sic superatus fuerit, venae aerem suscipiunt, atque ita egri resipiscunt.

Comment. Firmiter hærens suæ sententiæ, pituitam inducit, ut causam antecedentem istius morbi, ut etiam docuit in superioribus. Nunc vero qui ægroti moriuntur, qui verò ad statum pristinum reducantur, explorat, id vero consequitur ex magnitudine, & qualitate causæ: ab isto enim principio collatione facta ad vires, præsagium certum desumitur ex eius doctrina in libro de Prognostic. Dicit ergo, quod si fluxus pituitæ frigida fuerit tam copiosus, ut calorem sanguinis extinguat, statim moritur æger, & exhibet rationem, quia præ nimia frigiditate sanguinem congelat. Ad congelationem sanguinis, sequitur totius spiritus destructio: non remanet portio aliqua, quæ faciat motus conuulsivos, ut supra dicebat, sed loco Epilepsiæ generatur Apoplexia fortis.

At si neque ita multus, neque adeo frigidus fuerit fluxus, statim dominatur obturans meatus spiritus, & cadit homo; tamen insurgit natura suis instrumentis, calore scilicet, & facultatibus mouentibus, & dispergit fluxum, pituitam miscet cum calidiore sanguine, & sic attenuatur crassus, & lentus humor, & ingreditur aer nouus, & spiritus inclusus temperatur, & homo redit ad antiquum statum; hoc enim significat verbis illis (& resipiscunt) Erat quippe æger priuatus omni actione rectrice cerebri,

& insipiens: resipiscit autem, cum prædictas actiones recuperat.

TEXT. XLIV.

ET Quicumque pueri parui hoc morbo corripuntur, ut plurimum moriuntur, si multus fluxus contingat, isque humidus existat. Venae enim tenues, existentes pituitam præ crassitudine, ac multitudine suscipere non possunt, sed perfrigeratur, ac congelatur sanguis, & sic moriuntur.

IN Textu antecedenti docebat eandem causam mortis ex hoc morbo, absolute inspecta natura causæ. Hic rationem ætatis contemplatur, & pronunciat aphorismum magis vniuersalem. Omnes paruuli pauci (quos infanulos vocamus) moriuntur ex morbo hoc, si fluxus contingat multus, & humidus.

Sed dubitandum, de qua ætate loquatur? Resp. Loqui Hippoc. à primo ortu, usque dum dentes iam extra apparuerint; hos enim pueros paruulos vocat. Nam pueri absolute etiam qui duodecimum, & quatuordecimum annum attingunt, solent nuncupari, sed de his latius in opuscul. de ætatibus diximus cap. 2. Sed in præsentī textu loquitur de paruulis, igitur de infantibus; nam dicit quod moriuntur, quia exiles admodum habent venas incapaces ad tantam copiam pituitæ suscipiendam. Quæ doctrina proprie habet locum in nuper natis, usque dum ab lactentur; postquam enim deferentes lac, solidioribus vtuntur alimentis, iam certum, est venas esse latiores, & capaciores, perferreque posse fluxum pituitæ, sine certo periculo mortis, quamuis nulla sit in ista ætate certitudo, sed magis, & minus variare

Comments

Dub.

Resp.

possunt præfagium, quia variatur causa, & dispositio patientis.

2. Dub. Secundo dubitas, quare dixit fluxum humidum, & non frigidum.

Resp. Dico, quod in ista ætate ita humida, semper dicitur pituita à prædominio humida, & ideo fluit; quia adhuc durat in illa non solum calor proprius, sed calor maternus, quo liquida existit, ut facilius diffusetur. Sed notandum, quod propter fluxilem humiditatem ingreditur venulas angustas, sed cum calor, qui liquat, sit in ista ætate, ita facile per poros exhalabilis, & præterea sit calor humidus, parum actius, sit, ut ipsa pituita facillimo negotio crassescat, & reducat ad maiorem frigiditatem, atque ex consequenti vasa repleat, spiritum extinguat, & mortem inducat. Quæ duo textus insinuat; nam primo vocat fluxum humidum, & secundo vocat crassum, & frigidum; nam in puerulis nuper natis, ut plurimum fluit pituita præ humiditate nimia; & etiam non posset vasa occludere, & spiritum destruere, neque posset infrigidare, & incrassare sanguinem, nisi post primam liquationem reduceretur ad nativam frigiditatem, & ad maiorem crassitiem, absente calore materno.

TEXT. XLV.

SI Vero modica existens pituita in utrasque venas defluxum fecerit, aut in alterius partis, superviunt, nota ex morbo impressa relicta, aut enim os convellitur, aut oculus, aut cervix, aut manus, ubicunque sane vena pituita repleta superata fuerit, & gracilis reddita. Hanc itaque venam necesse est debiliorem esse, &

hanc corporis partem defectuosiorrem. Verum ad longius tempus plerunque prodest. Non enim amplius morbo apprehenditur, si semel notam impressam susceperit.

Dixit causam mortis, nunc docet causam, ob quam à tanto malo liberantur. Primam terminationem dicit fieri, quando modica copia pituitæ in utraque partes sinistram, & dextram, & per illarum venas dispergitur; diuisa enim & sanguini permixta vires amittit. Nam si in unum locum principem cumlaretur, magnum induceret periculum; tamen quia longe à cavitatibus cerebri, & longe à corde, & pulmone per venas aliarum partium discurret; tales ægroti superviunt, & liberantur. At vero (& est secunda terminatio) si humor simul, aut maior illius copia in una particulam defluerit, talis certe particula manet sigillata ab illa morbi impressione; atque adeo solet per totam vitam læsa, & malè affecta permanere. Ut enim ex Apoplexia videmus aliquos evadere Paralyticos, aut Emiplecticos, aut in aliqua parte determinata morbosos: ita ex Epileptico apparatu (dicit nunc Hippocrates) contingit causam firmari in aliquo membro particulari, & os tortum remanere, aut oculus, aut cervix, aut manus. Tandem ubi abscessus firmatur, ibi defectus, ibi debilitas; quia ibi defectus spiritus ob copiam pituitæ, ibi defectus commodi alimenti, & gracilescunt venæ illius partis: quamvis contingat aliquando intumescere: imo & videmus eos, qui oris spasmo manent correpti, semper habere labium crassius, & saliosum; non quia melius nutriatur; venulæ enim, quæ alimentum optimum debent continere, gracilescunt ob dictam causam, & ita illa pars tumet ob copiam excrementi, & gracilescit ob inopiam alimenti.

Commenti.

In vltima parte textus loquitur de securitate recidiuæ. Inquit. Non enim amplius morbo apprehenditur, si semel notam impressam susceperit. Ager nō amplius in hunc morbum incidet, si aliqua pars susceperit causæ morbificæ notam, siue sigillationem. Est enim quædam laudabilis humoris trāpositio de parte nobili in partē ignobilem, quæ dicitur Metastasis. Ista verō sententia vera, & vniuersalis est, si nullus error accadat in rebus non naturalibus, perfectoque regimine vtatur æger; & si puerulus est, si nutritrix perfectissimè se gerat, aut vt talis eligatur, quæ nequaquam causam morbi augeat. Et ratio est, quia cum natura inuenerit particulam debilem, in quam molestantem detrudat humorem, ibi vt iam emundatoriū continuò transmittet, principibus liberatis: & hoc est quod dicit; verum ad longius tempus prodest.

Equidem verba huius textus (licet alia plura sint sparsa per lib. Hipp.) maxime nobis commendant inurendorū puero-rū vsum, & fontanellas in plurimis morbis: nā ars edocta à natura, debilitat aliquam partem, vt ad eam decumbat humor, & natura propensa in illam liquatos humores effundit; ad longiusque tempus prodesse solent, vt verbis Hipp. vtamur, neque amplius morbo apprehenduntur.

TEXT. XLVI.

Quapropter necessario etiam reliquæ venæ affliguntur, ac partim simul gracilescent, vt aerem quidem suscipiant; pituitæ autem defluxus non amplius similiter illabatur: debiliora tamē similiter membra esse; verissimile est venis affluctis.

Comment. Quamuis æger liberetur à principali morbo, de cubitu facto, & Metastasi

in aliquam partem; tamen iudicat nunc Hipp. non remanere reliquas venas ita immunes, & liberas, quin aliquid nō patiantur: cum enim supponat id morbi genus fieri in pituitosis, nō videtur vna sola particula sufficiens ad recipiendam totam, & continuam pituitæ sarcinam, vt reliquum corpus omnino sine aliqua læsione permaneat: læsio autem hæc solet esse debilitas mēbrorum; hoc ita supposito, textus talis est. Quapropter necessario reliquæ venæ afficiuntur: nam quamuis spiritus transitum, & ventilationem habeat, & quamuis pituita non fluat, sicut tempore morbi: est tamen rationi consonum, vt membra non ita firma sint, & simpliciter sana, sicut essent nulla omnino existente abundantia pituitæ; nam mēbra debilia, aut firma sunt, prout venæ, & arteriæ in ipsa deferunt magis, minusve alimenti pituitosi, & ideo vocat venas gracilescentes, quæ viuido, & copioso sanguine non abundant. Itaque iam non suffocationes, non interceptiones, non priuationes sensus euenient, vt solebant, sed debilia remanere membra necesse est, ob causas dictas.

TEXT. XLVII.

Quibuscumque autem imperfectis, & valde modica pituita defluerit, & ea in dextras partes, hi citra notæ impressionem superveniunt, verum periculum est, ne morbus connutriatur, ac simul augeat; si non his, quæ comoda sunt, curentur.

Comment. Aliam speciem terminationis huius Sacri morbi proponit, quando scilicet non per decubitum, aut læsionem alicuius particulæ; sed quando parua ad modū quantitas pituitæ fluxerit in dextras partes. Aggreditur pauca quantitas pituitæ

pituia equebrum, tamen detruditur in partes dextras, ubi tenuatur, & resoluitur, sunt quippe partes calidiores alijs omnibus, & consequenter liberatur ager. Sed suspicio est ne, si non perfecte gubernetur, noua causa paulatim aggregetur (hoc dicit *connutriatur*) & morbus auctus, & sensibilis appareat. Paulatim quidē congeritur causa, & coaceruatim apparet, ut ipse Hipp. dicebat, quæ duo contingunt, & ex derelicta intemperie, & prauo usu rerum non naturalium.

TEXT. XLVIII.

Peris quidem igitur sic fit hic morbus, aut quam proximè huic modo. Seniores vero non occidit, si accedat, neq; distorquet. Nā & venæ sunt cauæ, & sanguine calido refertæ; quapropter neque superare potest pituitam, neque perfrigerare sanguinem, ut cōgelet ipsum; sed ipsa superatur, ac sanguini citò amiscetur; atque sic venæ aerem suscipiunt, & sapientia contingit, signaque prædicta minus inuadunt propter fortitudinem.

Comment.

Modestia magna Hipp. nam postquā longo discursu modum generationis huius morbi in pueris explicuit; dicit fieri sic, aut aliquo modo proximo huic, relinquens posteritati vigilandi occasionem: nam si aliqua magna difficultas circa prædicta se obtulerit, sufficit ut qui primus hanc veritatem fuit contemplantus (& ante illum nullus) aut illam attingerit, aut proximè ad illam deuenierit. Secundò exhibet rationem, ob quam si adultos iste morbus occupat, non statim occidat. Et certè vidi quamplurimos hoc

morbo per totū vitæ discursum laborare. Ratio est nostri textus sumpta ex parte loci, & ex temperie: ex parte loci, quia vasa omnia, & ventriculi, qui à pituita occupari possunt, habēt maiorem amplitudinem, & non adest periculum suffocationis, neque faciliè obstruuntur, & obturantur, sicut in puerulis, qui angustiores habent meatus. Ex temperie, quia adulti sicciores sunt, & calidiores quoad effectum: intensiū enim sunt sicciores, quā pueri, & quoad effectum, & efficaciam sunt calidiores, & consequenter pituita superatur à sanguine calido, & illi admiscetur ad bonū corporis; & quanto fortior sit temperies, minus apparent signa periculi ex tali morbo; venæ, atque arteriæ, & nervi debitum spiritum liberè suscipiunt: vnde facultatum omnium optima operatio [quæ sapientia dicitur ab Hipp.] resultat.

TEXT. XLIX.

At vero antiquissimis, si hic morbus accedat, propterea ipsos occidit, aut leuiter sideratos facit, quia ipsis venæ euacuatae sunt, & sanguis modicus est, ac tenuis, & aquosus. Si igitur multum defluerit, & hiemis tempus fuerit, occidit. Suffocat enim respirationem, & sanguinem congelat, si in utrāq; partē defluxus fiat. Si vero in alterā tantum, leuiter sideratum facit. Non enim potest sanguis pituitā superare, cū tenuis sit, frigidusq; ac modicus; sed ipse superatus cōgelatur, ut impotentes fiant illæ partes, iuxta quas sanguis fuerit corruptus. Ad dextras autē ma-

gis defluit, quàm ad sinistras, quia venæ sunt calidiores, & plures, quàm in sinistris. Ab hepate enim tendunt, & liene.

Comment.

Nunc ætatem senectutis contemplantus, in qua accidere potest morbus iste, antiquissimos, siue valde senes appellat eos, qui viridem senectutem transierunt, & mediam, aut ultimam agunt: his morbus iste lethalis est, quia extenuati sunt, ob defectum humidi radicalis, & sanguis paucus, & ob ætatiuam frigiditatem hepatis frigidus, & aqueus existit. Habet præterea copiam pituitosi excrementi: si autem multa copia huius humoris ad meatus confluerit, & tempus fuerit hiemale, statim occidit: nam & ratione ætatis, & ratione temporis, siue constitutionis hiemalis magna copia pituitæ cumulat, & præter easdem causas vires maxime debilitatæ sunt. Tales siquidem senes maxime patiuntur hoc tempore. Nam licet aliquis posset dicere hieme esse partes internas calidiores, tamen valde senes ideo periclitantur, quia calidum, quod retrocedit, paucum admodum est, & pituita, quæ increfcit multa nimis: unde cum ratione frigoris externæ retrocedat, necessum est, maius esse damnum, quod cõfurgit ex affluxu pituitæ ad interiora, & nulla utilitas ex recurſu calidi influentis: quia potius obtunditur, & suffocatur, & ob id Hippoc. mentionem fecit hiemis, vt certissimum faceret mortis præſagium. Igitur quatuor considerauit; primo, debilitatem virtutis; secundo, pituitæ copiam, & paucitatem sanguinis aquosi, & frigidi; & tertio, aerem frigidum, & humidum; quarto, locum obſtructum, & oppreſſum. Et dicens, utraque partes, idest sinistram, & dextram, ſignificat omnes ventres cerebri & vasa vtriusque partis obladi; ex quibus mors neceſſatio debet ſequi.

Præterea ſecundo docet, quid accidat, quando non tanta eſt copia fluentis pi-

uitæ, neque in omnes fluit partes: dicit fieri leuiter ſideratos, idest leui Epilepſia, aut leuiſſima Apoplexia, aut leui aliquarum partiũ Paralyſi affectos, in quas humor incumbit.

Ultimo affici magis partes dextras, quàm ſiniſtras, aſſerit. Quæ propoſitio veriſſima eſt in caſu noſtri textus; licet enim communiter loquendo dextræ partes ſiniſtris fortiores ſint, & poſſint ad ſiniſtras, vt imbeciliores tranſmittere: tamẽ hic conſiderat caput pituitoſum, vt partem præcipuẽ huic morbo ſubiectam, & pituitæ propitiarium. Rurſus pituita grauis humor cum ſit, & in ſenibus ſit craſſus, melius mittitur à capite in venas ampliores, & per illas melius deſcendit (quales ſunt in dextro latere exiſtentes.) Hoc experientia etiam docet, fluxum alicuius rei facilius ſumere viam per ampliores meatus, quàm per anguſtiores; ſit autem frequentius in valde ſenibus iſta tranſmiſſio, quia quantum debiliores ſunt facultates, tantum ſequitur natura propenſionem humoris currentis, & capaciores vias. Si enim in antiquo robore perſiſteret cerebrum, non ad dextras, ſed ad ſiniſtras, & inter ſiniſtras ad debiliores particulas onus deponeret.

TEXT. L.

Defluit autem, & eliquatur pueris maxime quibus sanè caput fuerit percalefactum, siue à sole, siue ab igne, siue etiã de repente in horruerit cerebrum, etiam tunc pituita ſecernitur. Eliquatur etenim per calorem, & cerebri diffuſionem; ſegregatur autem à frigore, & concretionem, & ſic defluit. Et quibusdam quidem de fluxionis cauſa hæc eſt.

Di.

Comment. **D**ixerat in antecedentibus causas humores, & intemperies huius morbi (à principio generationis) tam coniunctas, quàm antecedentes, quæ intra corpus existunt, & ob id vocantur ab Auicenna corporales. Nunc ad externas, & pro chatarticas deuenit, & in omnibus rationem ætatis contèplatur, vt nil remaneat intactum, ad probandam ab illis causis fieri hunc morbum, à quibus omnes alij.

Textus sola indiget paraphrasi, inquit: Fluxus pituitæ excitatur à causa externa calefaciente, vt à Sole, ab igne; liquant enim, & fundunt. Secundò fluit à causa frigida repente horrorem efficiente; tunc enim separatur pituita, & fluit. Modus, quo fluit, talis est; segregatur à frigore, & cōcretionē, & liquatur à calore. Quid hoc

Dub. est? Quomodo dicit segregatur à frigore? Frigus enim omnia indifferenter cōgregat homogenea, & ethereogenea; quare ergo dicit segregatur à frigore, liquatur à calore?

Resp. Dico, quod frigiditas concretiva (de qua loquitur) ab ambiente frigido facta compressione partium, carnosum externarum cerebri exprimit humorem ad interiora; & expressio hæc est motus localis, & segregatio pituitæ à locis, in quibus erat quies. Itaque concretio congregat quādam partes, & exprimit alias. Istas ergo partes pituitæ liquat, & fundit calor, seu calidum, quod antiparistasi increfcit etiā. Et hoc est, quod dicit: liquatur à calore, segregatur à frigore. Nam proponit primò solam causam calefacientem, & statim ponit cerebrum à duabus causis horrescere; à frigore scilicet comprimente partes viuētes, & exprimente humores, & à calore liquante. Sensus vero horrores in istis causis sequitur, quando portiuncula aliqua per partes delabitur sentiētes; non enim omnes ad interiora cerebri. Et cū loquatur de causis externis, à quibus afficiuntur corpora; hæc videtur textualis explicatio; sed præcipue in pueris, qui tenerimi cum sint, & expressionem, & liquationem facillimè patiuntur. At qui quando dicit cerebri diffusionem, non intel-

ligas cerebralem substantiam diffundi, & liquari. Non tale contingit, sed liquata pituita, etiam cerebrum calefcit, & laxatur; & ita viam præstat penetrationi pituitæ: aliter enim non posset malū prædictum in penitioribus partibus ipsius causari.

Ex dictis constat duas causas proposuisse Hipp. huius defluxus, calorem, & frigus, vt explicui. Neutiquam horrore, vt putat Prosperus Martianus: nam motus horrores non est alia causa distincta, sed effectus destillationis iam excitatæ à calore, aut frigore. *Notatur Prosperus Martianus*

TEXT. LI.

Alijs vero etiam ubi derepente post Aquilonares ventos, Auster flare cœperit, compactum, ac debile cerebrum derepente soluit, ac laxat, vt pituita redundet, & sic defluxum facit.

Quod dixerat de congelatione, & perfrigeratione, & calefactione, exemplificat in alijs aeris mutationibus. Aquilonis venti sunt maximè frigidi, reddunt cerebrum compactum, & pituitam immobilem; si tamen [vt multoties fit] repente surgat Auster, qui ventus calidus est, sine dubio fluxiones excitat, nam laxat cerebrū, & pituitam liquat, & soluit. *Comment.*

TEXT. LH.

Defluit insuper, & ex ignoto timore, siquidem timebunt, aut aliquo vociferante, aut interplorandum spiritum citò reuocare nō potuerint; id quod pueris frequenter contingere solet.

Quic-

Quidquid sane horum ipsorum acciderit, statim horret corpus, & eger mutus factus spiritum non trahit, sed spiritus quiescit, & cerebrum compingitur, & sanguis consistit, & sic secernitur, ac defluit pituita. Et pueris quidem hæ ipsæ causæ sunt, ut ab initio à Sacro morbo corripiantur.

focari. Omnes siquidem causæ relatæ ab Hippoc. contingunt: horror scilicet, causa calida intra detenta, mutescencia, spiritus retentio, compactio siue concretio cerebri à frigore partium externarum, sanguis inspissatus ob defectum spiritus: pituita etiam soluta ob dictas causas defluit ad cavitates, & complet suffocationem. Sed quare concludit textum dicens, & istæ causæ sunt, ut ab initio pueri hoc morbo corripiantur? Dico considerasse Hippoc. ætatis conditionem, & principiorum generationis tenerissimam massam, atque si prædictæ causæ adhuc adultos opprimere valent, quid dicendum, si statim ab ortu pueros aggrediantur?

Dub.

Re p.

Comment.

ALIAS Causas memorat. Primo affectum animi, qui timor dicitur, si enim ignotus, aut obscurus timor acciderit, in Epilepsiam incidunt: prima pars timoris repente reuocat spiritum, & sanguinem ad interna, quæ sufficiens causa est obstructionis, & liquationis, & suffocationis spiritus, sed quem vocat ignotum, siue obscurum timorem? Certe illum, qui sine perspecta obiecti cognitione, sed cōfusa quadam perceptione contingit, qualis in pueris accidit, qui quandiu imperfecti sunt, bonum confusè appetunt, & malum confusè timent, sine distincta, & specifica obiecti cognitione. Timorē ergo hoc modo factum vocat Hippoc. ignotum seu obscurum; cuius timoris causa licet per sensus plures percipi possit; tamen generaliter prius locutus est, dicens. *Ex ignoto timore.* Potest enim in somno timor accidere: potest & viso aliquo nouo, aut terribili aspectu in vigilia; sed quo pacto affectus animi morborum causæ existant, longa disputatio est.

Secundò per auditum causa pasci afficere valet; si aliqua vox magna, & terribilis audiatur. Quare doctrina Hippocratis instruit: semper monemus nutrices, & custodes puerorum, ut neque spectra, neque repentinas, & magnas voces permittant.

Tertio potest accidere Epilepsia ex magno & intenso ploratu, cum non possint respirare, seu reuocare respirationē: videmus pueros hoc modo plorantes suf-

T E X T. LIII.

AT Vero senibus Hyems infestissima est: cum enim ad multum ignem senex caput, & cerebrum percalfecerit, deinde in frigore versatus fuerit, atque inhorruerit, & ex frigore ad teporem accesserit, & ad ignem defecerit. idem hoc patitur, ac sic à morbo Sacro apprehenditur iuxta prædictum modum. Periculum vero multum est, ut & Vere patiantur hoc idē, si caput fuerit insolatum. Minimè autem Æstate, non enim fiunt repentine mutationes.

Senes statim post consistentiam manifeste frigescunt, & humidiores sunt ab excrementis iam augescentibus, ob diminutionem caloris natui. Patientur ergo magnas molestias ab hyemali frigida scilicet, & humida constitutione: nam

Comment.

si à

si à frigefcente temperie talia congeruntur excrementa, apertum est ab aere frigido, & humido recedente Sole ad altum Tropicum; intendi etiam intemperiem, & generari excrementa pituitosa: ergo quantum est ex parte apparatus materialis, & ex parte qualitativæ dispositionis senes apti sunt ad morbum Comitiale tempore Hyemis. Et hæc est prima propositio huius textus.

2 Propos. Secunda propositio sumitur ex modo vivendi, & consuetudine: cum enim senes ita frigidis lædantur, quærunt statim focum, & semper ad ignem applicati, non solum pedes, & manus, sed faciem, & caput, & cerebrum adurunt. Dixit Hipp. cerebrum, & caput percalefaciunt, ut insinuaret, non solum percalefieri caput, quo intelligimus generaliter partes externas capitis, iuxta illud [formosum caput, sed cerebrum non habet] sed etiam cerebralem substantiam. Videbis enim senes in fornacibus super ignem respirare aerem calidissimum; tantus illis est frigoris timor. Igitur internæ, & externæ partes capitis, satis superque calefunt. Deffessi autem, aut ipso corde iam appetente refrigerium, relinquunt focum, & ad cubiculum frigidius exeunt, aut per plateas ad negotia, tunc quidē per apertos poros facile frigidus aer horrore inducit; atque fugientes iterum ad ignem concurrunt; itaque fugientes unum diem incidunt in horrorem, quia quod à frigore retentum erat, iam calore liquatum, sentientes partes titillat. Sed tandem in cavitates cerebri, & vasorum delapsa pituita Epilepsiam causat.

3 Propos. Tertia propositio aphoristica nostri textus. Periculum multum est ut Vere patiantur idem hoc, si cerebrum fuerit insolatum. Ratio istius est, quia constitutio temporis Vernalis est calida respectu Hyemis. Corpora ergo constipata à frigore extremo, quid mirum quod liquentur à calore Veris? Sed quia posset quis dicere, non esse tantum calorem Veris, ut valeat concreta fundere. Respondetur: Sufficientem esse liquationis causam: nam si-

cut Auster liquat post Aquilonarem, ut dicebat text. 51. Ita Ver colliquat post Hyemem; & ob id Hipp. 3. Aphor. 20. Comitiale morbum inter Vernales enumerat, ut nulla ferè sit sententia in hoc libro, quæ in alijs genuinis operibus Hipp. non reperiatur.

Præterea addit Hipp. si caput fuerit insolatum, necesse est, ut liquentur humores; & quidē tales mutationes extremas non tolerat natura sine maximo periculo, imo & mutationes paulatinas ad contraria solemus persentire; precipue qui sumus senes [ego id in me experior] quid fiet in mutationibus tam conspicuis?

4 Propos. Quarta propositio. Minimè autē æstate, non enim sunt repentinæ mutationes, quia mediat Ver. Si enim ab Hyeme immediate fieret transitus ad æstatem, magnum esset periculum in hoc morbo: nam copia aggregata in Hyeme liquaretur in æstate, & suffocaret: nam si est periculosa mutatio ad Ver, multo magis, si immediate fieret ad æstatem, ita extremè contrariam. At verò melius tolleramus calorem æstatis assueti iā calori veris, tanquam remissiori; & ob id dicit: Senes minus pati æstate, quā Vere. Quæ propositio intelligenda est cæteris paribus. Si enim senex cum tanta copia pituitæ ad æstatem deveniret (quod accidere potest ratione pravi victus) sine dubio periculosa magis esset æstas, quā Ver; tamen facta collatione inter temporis mutationes, minus periculi habet æstas, quia supponit calore Veris multam portionem humoris fuisse consumptam; & assuetā naturam melius pati calorem æstivum. Sed quid est quod dicit: Minimè fiunt repentinæ mutationes? Dico, quod repentina mutatio vocatur ab Hipp. quæ fit de contrario in contrarium cum violentia repentina: talis igitur erit, si tempore Veris, aliquis exponeret caput Solaribus radijs, magnum periculum esset incidendi in morbum Sacrum; maius quā in æstate, quia hoc tempore assueti est natura calori. At verò si calori Veris, in exitu ab Hyeme

Dub.

Resp.

Hyeme, fiat insolatio capitis maius periculum imminet.

TEXT. LIII.

Postquam vero viginti anni præterierunt, non amplius hic morbus corripit, præterquam paucos, aut nullum, nisi ex puero conutritus fuerit: venæ enim plenæ sunt, & cerebrum compactum est, & acerbum, ac rigidum quare non defluit in venas: si vero defluerit, sanguinem non superat multum, ac calidum existentem.

Comment. Docet in hoc textu non esse hunc morbum familiarem adolescentium iam ad iuventutem properantium, qui transferunt viginti annos, nisi (quod rarum est) apprehendat aliquem, præterquam si à principijs generationis aliquod suppetatur huius morbi fundamentum, quo abineunabilis nutriatur. Si enim tempore pueritiæ aliqua radix latitat, quæ in adolescentia florescat; non mirum quod appareat morbus, non solum in ætatis augmento, sed ex consistentia; & hoc est quod dicit, nisi ex puero conutritus fuerit morbus. Sed quid est conutritus morbus? Dico, conutriti morbum non esse aliud, quam conservari eius radicem in sua causa, aut illa sit intemperies nuda, aut simul cum humore; conservatur autem à similibus, exurgit deinde certo tempore, ut venena vocata ad tempus. Conclusio ergo talis videtur; rarissime invadere morbum istum post viginti annos, nisi fomes adsit à principio pueritiæ.

Dub. Videtur maximum dubium in doctrina Hippocratica: nam lib. 3. Aphor. tex. 29. ita decernit. Adolescentibus autem sanguinis spuitiones, tabes, febres acute,

morbus Comitialis, & alij, sed precipue ante dicti. Quod si huic ætati familiaris est, quomodo nunc contrarium asserit?

Resp. Respondeo, aphorismum citatum explicandum, & intelligendum esse secundum doctrinam præsentis nostri textus. Vide quæ genuina Hippocratis sit ista sententia, siquidem quæ in Aphor. celebrantur, non habent veritatem, nisi ex hoc libro. Igitur ratione adolescentiæ non advenit Comitialis, quia contraria prorsus temperies, & medicinalis floret in hac ætate aduersum Epilepsiam, affectum quidem pituitosum: unde dicebat in Aphor. mutatione ætatis sanantur. Probat vero in hoc textu efficaciter non esse hunc morbum familiarem adolescentiæ: (ut statim dicam) quam sententiam Galeni amplectimur in Com. citato, Oribasij, & Philotheci; asserimusque non contingere morbum Sacrum adolescentibus, quia in ea ætate sit dispositio, aut apparatus ad illum, sed ratione multorum errorum in victu, quos ibi refert Galen. cuius verba audiamus. Morbi autem Comitiales, quæ uis malo victu utantur, tamen ipsis non multi accidunt, ut mihi mirari subeat, quomodo & hos Hipp. scripserit, cum in alijs non modo quod abundante in pueris dixerit, sed quod etiam ex hac causa morbus puerilis nominatur, & quod ætatis mutatione sanatur, sunt igitur, & in quibusdam adolescentibus morbi Comitiales, qui prius non erant propter victus errorem, quem in his, quæ assumuntur, admittunt, & in his, quæ ab ipsis aguntur, operibus; & quia humi cubant, & soli se exponunt, & imbris, atque alijs similibus; verum hi morbi non multi sunt. Hæc Galen. explicans certe nostrum textum, & dissoluens dubium propositum.

Ultimò probat Hipp. suam conclusionem, scilicet, quod ratione temperamenti ætatiui adolescentum properantium ad iuventutem, & consistentiam non debeat accidere morbus Comitialis. Primò, quia cerebrum, quod debet affici, taliter est dispositum, ut maxime resistat.

Est

Rep.

Oribas.
Philoth.

Est enim compactum, & rigidum; sed quomodo his conditionibus resistit? Est ne lapideum, & resistit diuisioni? Neutiquam: sed his verbis explicat ætatiuam siccitatem, quam acquirit. Consumitur enim pituita excrementitia; præterea ipsa substantia cerebialis redditur magis firma consumptis aliquibus particulis crudis, quas in prima mixtione contraxit: quibus sic stantibus, non est causa materialis sufficiens ad morbum cauandum; & si adesset, iam ipsa substantia cerebri taliter compacta est, ut non facile cedat, neque admittat ingressum pituitæ ad ventriculos, sed potius ad emunctoria depellat; quod non poterat facere, quando præ nimia humiditate facile admittebat causas præter naturam; & hanc dispositionem significat, dicens, cerebrum esse compactum, & rigidum, id est, firmum, & constans, & cum ea resistantia, quæ intra limites substantiæ cerebialis, & medullaris potest cum determinata duritie seruari. Ad pensum enim siccitatis ætatiuæ inducitur constans durities.

Secundo probat ex parte humorum existentium in venis, adesse enim copiam sanguinis calidioris, qui non potest superari à pituita, si forsan defluerit: ergo qui hac ætate fruuntur, non erunt obnoxij morbo Comitiali.

TEXT. LV.

IN quo vero à puero augmentum cepit, ac connutritus est, in eo per consuetudinem facit, ut in mutationibus ventrorum patiat, & ut plurimum morbo Sacro corripiatur, præcipue Australi, ac humida aeris constitutione, & liberatio difficulter contingit. Cerebrum enim humidius, quàm ex natura sit, & præpi-

uita inuadat, ut deflexiones quidem frequentiores fiant; non autem amplius possibile sit pituitam excerni, neque cerebrum resicari, sed perrigatur, & humidius existit.

Continuat probationem superioris textus, quoad alteram partem, quod adulti corripiuntur hoc morbo, quando ab exordio fuerit morbus connutritus. Diximus natriri hoc malum similibus; similia autem sunt alimenta pituitosa, vita sedentaria, regio frigida, & humida; aut Australibus mutationibus exposita. His augetur causa passiuæ, & actiuæ; passiuæ, nam cerebrum fit humidissimum, & aptissimum ad suscipiendas fluxiones; actiuæ, quia pituita maxime increfcit. His sic stantibus malum difficilimum fit: nam neque cerebrum potest exsiccari, quia continua pituitosa irrigatione madescit. Unde sequitur, ut mutationes temporum difficulter ferant, sed præcipue ab Australi, & humida constitutione maximè patiantur. Quæ omnia contra adolescentiæ temperiæ, ita militant, ut eam destruant, & omnino vincant. Est enim tanta vis causarum præter naturam, ut non solum hunc morbum, verum ipsam senectutem in ipso nascentis exordio valeat inducere, quam Heticam senectutis solemus appellare. Nil ergo mirum, si pituitosus nascentis, & debilis cerebri, non emendatus contrario regimine, cum hoc morbo ad alias ætates perveniat, nisi prius moriatur.

TEXT. LVI.

Cognouerit autem hoc ipsum quis maxime ex quibus hoc morbo correptis, & præsertim capris; hæ enim frequentissime corripiuntur; si enim caput ipsarum disse-

difficueris, reperies cerebrum hu-
midum esse, & sudore refertum,
ac male olens; & in hoc nimirum
agnosces, quod non Deus corpus
affligit, sed morbus.

Comment.

Dixerat pituitosum, & humidum cere-
brum esse, aptissimum ad Epilepsiam
probauit ex causis, & a signo: nunc probat
exemplo in ouibus, & capris, quorum ani-
malium cerebrum inuenitur humidissi-
mum, & sudore, aut quadam aqua, seu ma-
dore refertum, & fetore prædictum. Sicut
autem ista animalia maxime obnoxia
Epilepsiae, sed magis caprae; ergo satis
constat causam huius morbi esse pitui-
tosum, & aquosum humorem; atque cum
morbus Sacer, quo homines corripiun-
tur, sit eiusdem naturæ, erit etiam eiusdæ
causæ: ergo Deus non est author istius ma-
li, neque ob id Diuinus censendus.

Arist.

In explicatione huius textus illud ali-
quis contemplari possit: an verum sit ex-
emplum de ouibus, & capris? Tamen cum
Hipp. referat quæ vidit, & quæ doctissi-
mi post ipsum scripserunt, & quæ nos
etiam conspeximus, non remanet locus
dubitationi; diximus aliquid supra tex. 8.
nunc ex Arist. lib. 8. de Histor. animal. cap.
24. addendum duxi plures eruditos affir-
masse ab experientia, oues eisdem mor-
bis opprimi, quibus homo, atque ex con-
sequenti etiam Epilepsia, quamuis lib. 3.
Problem. 27. solum hominem dicat Epi-
lepticum fieri; sed in Problem. non om-
nia exactam habent probationem: tamen
textus noster semper nobis probandus
erit, aut disputando, aut explicando. Quæ
si bene perpen. disset Mercurialis, non dubi-
taret de Epilepsia caprarum lib. 4. variar.
c. 9. Oves iam concedit Epilepticas, quia
præter semper terræ olfaciunt, & humidi-
tates trahunt (ista sit illius ratio) sed ca-
præ, quæ eleuatum caput gestant, & febrili-
culosa sunt, ignorat quomodo sint Epi-
leptica. Hoc declarat Hipp. dicens, quia
cerebrum aqua fetida, & madore repletum

habet: quod si legeret Mercurialis ratio-
nem non difficulter inueniret, nam humi-
ditas illa sufficiens causa est, ut frequen-
tius in Epilepsiam inci. dantur caprae, quam
oblituendo, aut irritando, & ad irritatio-
nem compressis membris, qui angusti
sunt, inquit Plutarchus in Roman.
Problem. itaque ex doctrina nostri tex-
tus, & ex sententia Plutarchi integra col-
ligitur veritas. Quod autem adducit Mer-
curialis ex Clemente Alexand. 7. Stromati.
in explicandis tex. 8.

Plutarch.

Locus vero Plutarchi, insignis Problem.
Rom. 11. sic habet. Quid est quod Cane, &
Capella, Sacerdotem ad id abstinere volue-
runt, ut non modo attingere, sed ne appella-
re quidem liceat? An quiddam capram quasi
luxuriosam, atque olidam abhorrerent? An
quod tanquam morbidam timerent? & intel-
turi enim præter cetera animalia Communi ali-
morbo tentari, & qui gustarint, aut atti-
gerint huius morbi aliquid inirene. Huius
rei causam assignant poros angustos, quibus
clausis etiam spiritus, sapientissime includitur:
quod angustis vocis tenentur. Qui enim hoc
morbi genere tentantur, similem Capellæ
vocem edunt, &c. Sed certe quæ illi de
Cane prosequitur, & admittenda, &
religione plena sunt. Redeo ad Mercur.
pro defensione nostri textus, non legit
hunc integrum, ut debuit legere; nam
subtrahit causam, ob quam Hippoc. Epi-
lepticas capras appellat: nempe ob fe-
tidam serositatem, quam congregant
in cerebro, sicut etiam ouibus contingit,
sed non ita frequenter. Rationes vero,
quibus innititur iste Autor, nullam ha-
bent efficaciam. Primò, Caprae alto capi-
te, ut plurimum, pascuntur, nec demisso
semper in terram, ut oues, & consequen-
ter non prauas exhalationes, & vapores
hauriunt. Secundò, quia siccam habent
temperiem. Tertiò, quia continuo fe-
bricitant: ergo non recte dictum est
ab Hippoc. oues corripit hoc morbo;
sed præcipue, & frequentissime ca-
pras.

Ratio.

Boetius

2

R. sp. a. i. ra-
tion. Mer.

Sed fallitur Mercur. Ratio prima falsis-
sima est, licet apparens: nam oues, & ca-
præ

G

præ

Contra Mer.
discursus.

præ non vocantur à nostro Præceptore Epilepticæ, quia demisso capite herbubulas rodunt, aut quia subodorant terram, & hauriunt alitus, sed quia quâdam male olentem humiditatem in cerebro congerunt, in hoc conueniunt. Quod vero pascantur alto capite, aut demisso, nil aut parum facit ad morbum Sacrum. Nā plura animalia (vt fues) videbis, non quomodocumque caput submittentia, sed terram ore, & naribus subuertentia, luto, & ceno affixa, neque illum fetidum sudorem, aut madorem in cerebro congerunt, nec fiunt Epileptica. Ergo ex modo sumendi alimentum, demisso, aut eleuato capite tepidum argumentum adduxit Mercurius. Secundū, & tertium in idem incidunt, & nil probant. Nā siccitas, & febris caprarum poros strictiores, & angustiores valent efficere (vt aiebat

Mercur.

Plutarch.

Plutarch.) etiam venulas, neruulos, & arteriolas capitis: quibus sic stantibus facile fetidus mador in cerebro colligitur, qui debuerat per poros, & vias alias effari, & qualibet obstructione impeditur exitus. Est vero maior strictio pororum in capris, ergo frequentius incidunt in Epilepsiam. Colligimus autem maiorem strictionem, ex tenuiori balatu; igitur quāuis dissecuerit Hipp. capra ouium, & caprarum, & in vtrisque aqueam illam humiditatem ferentem inuenerit, sed non æqualiter, nam in capris maiorem copiam, & fetidiorem reperit, & viarum angustiam. Quam nostram explicationem e longinquo attingit Celsus Aur. nam dormire super pellem caprinam, malum dixit, ob fetidam qualitatem cerebro inimicā, vt recte aduertit Aldrob. proprio cap. de Capris. Ex quo clarè duas propositiones elicio. Prima est, capræ frequentius in Epilepsiam

Cel. Aure.

Aldrob.

1 Propos.

incidunt, ob angustiam pororum, & vaporum cerebri, & secundo, quia congerunt in cerebro ferociam illam humiditatem fetore affectam: atque licet copia congesta soleat obstructione malum prædictum causare, probabile existimamus frequentius à mala illa qualitate cere-

brum irritante, concussionem caprarum excitari, siquidem Aurelianus vir tantæ authoritatis, ob similem qualitatem nouas ait esse pelles caprarum. Quid ergo erit dicendum de ista qualitate in suo fonte, & principio existente, nempe in cerebro?

Secunda propositio, oues licet humiditates in cerebro congerunt, non ita fetidæ existimandæ sunt, nec malitiosæ; nam nec dormire in earum pellibus, nouum esse, dixit Hippoc. aut Aurelianus, & alia ex parte non strictos habent poros, sicut capræ: ergo neque ita frequenter morbo Sacro corripientur. Omnia hæc parturit tam brevis textus.

TEXT. LXVII.

Sic vero se res habet etiam in homine; cum enim ætatem adeptus fuerit morbus, non amplius curabilis est; cerebrum enim eroditur à pituita, & colliquatur. Id vero, quod colliquatur, aqua fit, & foris cerebrum ambit, & circumalluit, & propterea frequentius, ac facilius a morbo hoc corripitur.

Explicat quo pacto, sicut in prædictis animalibus morbus iste cōnaturalis dici potest, quia à principijs generationis per totam vitam infestat, humiditate praua non repurgata, sed redundante in cerebro; ita etiam in homine cum morbus inueterascit, incurabilis est, quia cerebrum natiua distemperie affectū ex coctionibus particulāribus recrementa pituitosa distemperata generat: à quibus rursus conseruatur, & augetur, si augeri potest distemperies habitualis, & quasi erosione consumitur, &

2 Propos.

Comment.

& liquefit. Id vero, quod ex tali actione resultat, tenue, & aquosum superfluitat, & cerebrum ambit (nam neque ad istam prauam aquositatem ex toto expellendam vires suppetunt) atque irrigat. Quæ omnia necessario habituales morbum manent, & conseruant, & inaccessiones frequentiores deducunt.

TEXT. LVIII.

Propterea vero diuturnus est morbus, quia id, quod influit venis tenue est, præ multitudine, & statim superatur a sanguine, & calefit.

Explicuit in textu antecedenti similitudinem causarum inter hominem affectum hoc morbo, & oues, & capras. Nunc causam peculiarem diuturnitatis adducit, & obscurè satis. Primò, quia diuturnitas morborum pendendum à distemperie cum affluxu materiali, de quibus hic agit, pendet à crassitie, & tenacitate, vt à conditionibus, quæ causam reddunt resistentem calori nativo, imò etiam & medicamentis.

1. Dub. Quomodo ergo dicit, quòd morbus sit diuturnus, si humor sit tenuis? Secundò auget difficultatem dicens præ multitudine; quid enim habet tenuitas cum multitudine? Nullam, certè connexionem habent ista duo, quia ex eo, quod humor sit multus, non sequitur, quod sit tenuis. Quo ergo pacto intelligenda, & declaranda est propositio? Quod influit venis tenue est præ multitudine? Tertiò dubitandum: nam si id, quod fluit, statim superatur à sanguine, & calefit; ergo in bonum vertitur humor. Vnde ergo sit diuturnus morbus? quod si non vertatur, sufficit vt attenuetur humor. Si ista tria dubia, seu obiectiones ad textum explicemus lucida remanebit mens nostri venerandi Senis.

Dico ad primam dubitationem, quòd humor pituitosus [de quo semper loqui-

quitur in hoc libro] habet duas partes diuersas, & secundum modum, & secundum quantitatem, & secundum tempus. Explico in istis morbis diuturnis, & precipue capitis semper supponimus intemperiem, quæ congerat quantitatem humoris, quæ Hipp. vbeat multitudine pituitæ crassæ, & frigida, tanquam antecedentem causam, & mediatam, quia (vt rectè adducitur in dubio proposito) diuturnitas in morbis materialibus à tali intemperie, & genere humoris proficiscitur, aut ab alio similitamenste humor non est qui faciat accessiones Epilepticas, sed quædam portio ab illo decissa, non ita crassa, sed tenuis, respectu alterius, quæ remanet, quia non ad vetriculos cerebri, & ad paruula, & exigua vascula posset penetrare crassus ille succus, quo metiri debet longa, & diuturna constitutio totius morbi percolatur ergo pars illa tenuior, quæ liquatione extracta fuit à tota massa pituitæ, & hæc est quæ causat accessiones particularis, & hoc modo multis annis viuunt Epileptici, nisi nouus error accedat. Et ratio istius est, quia ad diuturnitatem erat necessaria talis intemperies, quæ generet pituitam multam, & crassam; sed cū hæc non possit facere accessiones, saltem illas causat ex sudatione, & liquatione tenuioris, aut mediocris partis: & hoc fuit intentum Hipp. quando dixit: tenue præ multitudine. Sed quare non dixit præ crassitie simul cū multitudine? Respondeo, quia subintelligit sub illa particula multitudine; nā semper loquitur de pituita, quæ infrigidat, & detinet, vt supra visum est. Ista autem neutiquam valet intrare penitiora cerebri, nam si intraret, non Epilepsiam, sed Apoplexiam efficeret: ergo reliquum est, vt portio quædam attenuetur, & liquecat, vt possit penetrare, & irritare simul, & obturare: nā vt dictum est, ista portio est tenuis respectu pituitæ, à qua liquatur, & est crassior bile, atq; adeo sufficiens ad obstruendum moderata obturatione, quæ pro Epilepsia requiritur: ex quibus elicimus in Epilepsia diuturna, & habituali constitutiones yniuersales esse

Quia multa est, non potuit tenuari, nisi vna particula ad accessiones.

longissimas; accessiones quippe esse breues; nam portio illa, quæ capiat actuale accessiōem, cum non sit ita crassa, citò dissoluitur; antecedens verò, cum quotidie talis generetur, diuturnum morbum constituit.

Ad 2.

Ad secundum patet ex dictis. Dictum est, quòd multitudo crassa, est materia, ex qua fit tenuis illa accessionalis portio: si enim accedat causa liquans, vt affectus animi, insolatio, aut refrigeratio, vt supra declarauimus text. 50. potus calidus, cibus acris, exercitium immoderatum, & alia huiusmodi, incidunt statim in accessiōem, quia pars pituitæ illius crassæ & multæ attenuata, intranea cerebri perturbatur.

Ad 3.

Ad tertium dico, quòd potius confirmat nostram explicationem; nam totam illud, quod liquatur, calefcit, & superatur à sanguine calido, & breuiter Epilepticus reducit ab illa accessiōe, sed non manet liber à causa alia multa, & crassa, quæ diximus consuetuare statum Epilepticum.

TEXT. LIX.

Quicumque vero iam assueti sunt morbo, præcognoscunt se corripiendos, & ex hominum frequentia fugiunt; si domus ipsorum in propinquo fuerit, ad domum: sin minus in locum desolatissimum; ubi quam paucissimi ipsos lapsos sint visuri, statimque se obvelant; idque faciunt præ pudore affectiōis, non præ timore, velut multi putant, Dæmonij.

Comment

Decarat quæ præcedant accessiones Epilepticas, ratione habitæ ætatis; primò in adultis, secundò in pueris. De adultis agit in

hoc textu, dicens quòd qui iam assueti sunt huic morbo, præcognoscunt accessiōem esse propinquam, & statim fugiunt prout commoditas est: alter ad domum, alius ad solitudinem, ne aliquis ipsos videat, tam turpiter agitari, & coeperiunt se indumentis suis ob pudorem, non præ timore Dæmonij, vt aliqui existimant.

Sed dubitabis quomodo præcognoscunt cito esse corripiendos? Resp. hoc contingere [vt dicit Hippoc.] in his, qui diu passi sunt hunc morbum, quos docet experiētia. Nouimus enim aliquos prius tanta tristitia affici, vt dicant, nuntium iam adesse imminētis accessiōis, alios dolore, aut grauitate capitis torqueri; alios alia diuersa accidētia subire, prout fuerit pars, à qua initium motus sumit humor; vt refert Galen. in lib. de Locis affectis adolescentem illum, qui sentiebat à crure ascendere aīram quandam subtilem, & peruenire ad cerebrum, antequam caderet. Ita & alij sentiunt aliquam nouitatem in membro mandante in liene, ventriculo, hepate, vtero, aut alijs partibus, & quamuis non omnes sentiant ascensum humoris, aut auræ; tamen percipiunt manifestam mutationē, & aliter se habere. Quibus signis prænoscent accessiōem esse vicinam; vidi multos fugere, aut ad domum, & in domo fugere ad secretum cubiculum, & statim currebāt qui aderāt, vt illos tenerēt, ne se precipitarent, aut iactarent cum periculo alicuius magni vulneris. Quæ præludia ferè semper sentiuntur, quādo morbus est per consensum ab aliqua longinqua parte, licet, vt adnotaui in morbo per propriam affectiōem, etiam animaduertunt sua signa, licet magis occulta: nam vidi aliquos tacere, & aliquantulum suspendi signum futuræ, seu instantis accessiōis, alios repente sine causa externa tristari, cum tamen essent antea læti; & isti nil sentiūt in aliqua alia parte, nisi in actionibus ipsius capitis, quòd per se læsum est; igitur hoc modo prænoscent.

Dub.

Resp.

Se

Dub. 2. Secundò dubitabis quare se cooperiunt ob pudorem, cū nil sentiant, postquam cadunt?

Resp. Respondo quod cooperiunt se, antequam cadant, edocti ab experientia; nam postquam excitantur ab accessione, audiunt referētes, qualiter se habuerint, quomodo se iactarent, & sine vlla cognitione se proijcerent, & turpia facerent; atque cū hæc audiant sibi acciderē, cooperiunt se, vt nemo illos videat.

Dub. 3. Tertiò dubitabis, quæ opinio erat illa, quam non admittit Hipp. quæ dicebat omnia ista fieri ob timorem Dæmonij.

Resp. Respondeo de causa Dæmoniaca esse agitandum in secunda parte istarum prælectionum. Nunc dico, opinionem illam fuisse Magorum, qui dicebāt, fugere istos egrotos à Deo, vel Dæmone persequente. At vero Hipp. nunquam placuit Magorum impostura, & ob id docet fugam non esse propter Dæmones, sed ob pudorem. Possumus nos dicere, quod in istis morbis inueteratis maximè dominatur affectio tristis, & melancholica, fugiunt ergo superati ab aliqua imaginatione tristi; & quia omnia præsentia, appareāt timore plena.

TEXT. LX.

AT vero pueri primū quidem cadunt ubicumque tandem contigerit præinassuetudine. Cū autem sæpius à morbo corripiantur, postquā præsenferint, confugiunt ad matres, aut alium maxime notū præ timore, aut formidine affectionis; verecundari enim pueri nondum sciunt.

Etum. Nunc agit de pueris, quorum ætatem diuidit in duas partes (prout ad præsens pertinet institutum) nam quidā sunt pueruli prope exortum, qui nullā habent experientiam huius mali, & alij sunt grādiusculi iam cognoscentes proprios parentes, & nutrices.

Primos infantulos dicit repentē corripī, ubicumque adsint, aut in brachijs nutricis, aut in lectulo, aut in cunabulis sine vlla præfensione mali futuri. Alios dicit ob assuetudinē iam habere aliqua signa cognita futuræ accessionis, & fugere ad parentes, aut nutricem, aut aliū sibi cognitum, quasi ad refugium, vt liberentur à malo: nō enim fugiant, vt adulti propter pudorē, nam pueruli non verecundantur, quia nondum experti sunt causas verecundia.

Circa primū diximus in superioribus, infantulos recens natos ita habere cognitionem confusā multarum rerum, vt neque patrē, aut matrem cognoscant, neque nutricem suam distinguant ab alia nutrice; ita sunt sua organa imperfecta, vt quamuis habeant omnia requisita ad esse potentiarum, non tamē habeant necessaria ad operandum; & ideo potentia puerulorum potius vocantur à Philosophis impotentia. Quid ergo mirum, quod in ista infantia prima parte nō præcognoscant futuram accessionem? Nam si adhuc non percipiunt præsentia, quomodo cognoscēt futura in signis, ad quorum cognitionē maior vis, & perfectior est necessaria.

Secundò, quia signa præcedētia accessionē, talia solent esse, & aliquando ita latent, vt ipsosmet adultos, & expertos soleant fallere, & subterfugere: ergo multo magis subterfugient infantulos.

At vero alij pueri, qui iam incipiunt obiecta magis discernere, assueti huic malo aliquid cognoscunt sine dubio; siquidem fugiunt ad quærendam medelam, aut saltem tutelam, & vmbra- culum, aduersus malam iam in foribus existens; non tendunt ad solitaria loca, non fugiunt ad antra,

Comment. Dixerat in præcedenti textu de adultis, qui cognitionem habent perfectam eorum, quæ præcedunt hunc affe-

sed ad parentes sibi proximos ad nutrices, ad pedagogos; quod si non adsint, accurrunt ad notiores, & proximiores. Hi pueri non fugiunt ob pudorem, ne videantur apprehensi coram multis (vt dicebatur de adultis) sed fugiunt ob timorē malitiam per sua, quasi signa incipientis.

Dub. 1. Sed dubitabis primò, quid sentiunt isti pueri, & qua potentia illud percipiunt?

Dub. 2. Secundò quæ est ratio, propter quā ignorant verecundiam, cum non ignorent irasci, & tristiari, dolere, timere, & audere, &c.

Quomodo dignoscunt pueri venturam accessiōem.

Ref. ad 1. **A**D primum dico, quod pueri sentiunt aliquod malum præsens; nō quod malum cognoscatur per propriam speciem, sed sensus tactus cognoscit aliquid quod grauat, aut aliquid quod pertinet ad latitudinem sui obiecti. Hoc enim nō potest negari, si ista cognitio incipit à sensu percipiente alicuius humoris motionem alteratiuam. Rursus cum propter consuetudinem tale signum esse initium maioris mali appareat cogitatione; necessarium est vt fiat affectus timorosis, non aliter ac affectus dolorosus sequitur ad tactum, & ad apprehensionem æstimatione; ad quæ duo sequitur dolorosa affectio: ita similiter pueri, sicut per visum recipiunt speciem timorofam, & in somnis timent à specie non sensata à externis sensibus; sic etiam vt tactiua potentia aliquid contrarium sentiat, quod sit initium materiale timoris: potest enim sentiri humorum perturbatio, & motus, & anxietas quædam, quæ nil est aliud in hoc casu, quàm inordinata diuersarum partium contrariarum sensatio, vt solet contingere in turgentia, aut incubo. Vt ergo pueri conqueruntur, & affliguntur ab alijs causis, ita etiā à motione causæ Epileptice, antequam adueniat accessio: ad istā sensationem sequitur perceptio mole-

stie, ad istam timor maioris mali; semper in timore est aliqua latitans disconuenientia, vt latius videbimus. Itaque ex malo signo præsenti timent futurum; idē contingit, quod in adultis, sed non ita perfecte, & explicite.

An pueruli verecundia afficiantur.

AD secundum dubium dico, rationem, propter quam verecundiam ignorant pueri, non posse percipi, nisi intelligamus quid propriè sit verecundia. Ergo audiamus Aristot. 4. Ethic. cap. ultimo, non longe à principio, & lib. 2. Rethor. & Beatū Thomā eius summum enarratorem. *Verecundia est quidam affectus, qui sequitur timorem de aliquo turpi; ex quo, aut neglectio, aut infamia solet consequi: Vnde ait Diuus Thomas 2.2. quæst. 116. art. 2. ad 3. Quod non semper magis verecundatur homo de grauiori peccato, sed de magis turpi peccato: vnde non verecundatur homo, quod alium occiderit, sed si illū occidit turpiter, & à tergo contra bonas leges humanas. Vnde verecundia propriè sequitur ad timorē contemptus, aut alicuius infamiae, atque vt docuit Arist. in magnis Moralib. Verecundia est quidam affectus medius inter impudentiam, & stuporem in actionibus, ac colloquijs. Sed lib. de Partitione oratoria dicebat: Verecundiam esse custodem omnium virtutum, dedecus fugientem, &c. Quæ si rectè consideres, inuenies ad verecundiam maius iudicium requiri, quam reperiatur in paruulis pueris; ignorant enim quid sit infamia, quid sit dedecus actionū, aut turpitudine verborum. Hæc vero debent illis constare experientia, & doctrina morali; quomodo potest verecundari, qui ignorat, quid sit contemni ab hominibus, aut de honorari? Neque obiecta turpia dignoscere, quorum fugam docent leges optimæ disciplinæ, & benè morigeratæ consuetudines.*

Vnde ad argumētum respondeo, quod licet

licet irascantur, aut timeant, &c. non tamen verecundantur, quia iste affectus præsupponit plures cognitiones perfectas, quibus earent pueri; respicit enim verecundia [de qua hic loquitur Hipp.] locum, tempus, persona; circa quæ omnia animus iudicat, ut vereatur de re turpi, ex qua sequitur contemptus.

Est autem alia verecundia satis diversa, quæ oritur coram re magna, & maiestatis plena, quæ potius reverentialis quædam confusio posset appellari. Unde quando verecundamur coram Deo Optimo Maximo: duobus modis solet nobis contingere. Primo peccata nostra inspicendo, & verecundia dolorosa affici-mur, quod talia sint perpetrata coram eius oculis, quæ adhuc coram hominibus non auderemus. Secundò verecundamur, quando in eius præsentia constituitur nostrum nihil, & nostra vacuitas totius boni vacua, & omnino inanis: certe generatur quidam affectus quasi pal-mosus, compositus ex verecundia, confusione, reverentia, admiratione, gratiarum actione; in qua verecundia non est timor infamie, aut contemptus, aut turpitudinis, sed quidam animi erubescencia ex eo, quod videat se animus sine ulla virtute, qua possit esse Deo gratus. Hæc pertinent ad aliam ætatem magis perfectam, quam sit puerilis; ergo pueri (ut rectè dixit Hipp.) ignorant verecundari, & secundum leges humanas, & divinas.

S. Ambro. Neque obstat, quod Divus Ambrosius lib. 1. de Officijs, cap. 19. dicat omnibus ætatibus esse aptam verecundiam; nam loquitur de ætatibus capacibus verecundia: verba sunt pulchra. Verecundia cum sit omnibus ætatibus, personis, temporibus, & locis apta; tamen adolescentes, iuvenesque annos maxime decet, ut artifex in materia commodiori melius operari solet: sic verecundia in ipso corporis decore, plus eminet: ita tamen ut ipse etiam non sit affectus decor corporis, sed naturalis, simplex, neglectus magis, quam expetitur. Hactenus Div. Ambros. Ex quibus constat non lo-

qui de illa etate, quæ magis est nutritiva, quam polycica; appetit vivere, deinde appetit bene vivere.

Itaque Sanctus Ambros. excipit ætatem puerilem, & eos, qui iam crescunt, docet verecundari cum Aristot. loco citat. 4. Ethicor. cap. 9. Vbi ad eos docet pertinere verecundiam, qui propter illam peccare desinunt. Sed Arist. 1. Magn. Moral. cap. 27. dicebat: Verecundus est, qui nec cuncta, & omnino dicit, & agit, neque in omni, & omnino trepidat, sed agit, & loquitur, ubi, & quæ, & quando expedit, &c. Videas nunc an istæ conditiones possint convenire lactantibus, aut nuper ablatatis.

De causis morbi Sacri, quæ ex mutatione ventorum, & eorum differentijs desumuntur.

TEXT. LXI.

Ceterum in mutationibus ventorum; propterea morbo Sacro corripit censeo, maxime quidæ Austrinis; postea vero etiam Aquilonaribus; deinde etiam reliquis ventis: hi autem sunt qui fortissimi ex ipsis existunt, & inter se tum statione, tum viribus contrariissimi. Etenim Aquilo compingit aerem, & turbatum, ac nubilosum excernit, & pellucidum, ac illustriorem facit. Eodem modo etiam alij omnes venti ex mari, atque alijs aquis proficiscentes. Ex omnibus enim rebus, atque

adeo ex ipsis hominibus humiditatem, ac tenebrositatem excernunt. Quapropter saluberrimus omnium ventorum Aquilo existit.

Comment.

Accedit ad enarrandas alias causas huius morbi, ventos scilicet, dicens, quod quamuis omnes venti potētes sint ad mutanda nostra corpora, tamē Aquilonaris, & Australis inter omnes potentissimi, & efficacissimi existunt. Hinc Arist. 2. Meteor. Aquilonaris prius enumerat effectus; cū enim sit frigidissimus, & siccissimus aerem compingit, siue cōprimit, & ab eo quidquid nubilosum est, & turbulentum excernit, manetque aer lucidus, & purior; atque adeo ipsa Sydera, Solem, Lunam, & Stellae splendiores videmus isto flante vēto, medium ipsum depurante. Istam aeris puritatem, a ventis inductam, eruditē, ut solet, contemplatur noster doctissimus Abulensis 7. p. in Math. cap. 25. q. 436. fol. 229. col. 2. ubi asserit. *Ad aeris conseruationem, vētos maxime conferre. Primo, quia illā mouent. Secundo, quia à rebus extraneis expurgant.* Quae sententia licet vniuersalis videatur, sed in particulari de vento isto praecipue intelligitur, qui mouet, & purgat. Auster si mouet, nō sic purgat. Neq; solū hunc effectum aeri praestat, sed in omnibus corporibus, quae possunt comprimi superfluam, & quasi obscuram humiditatem exprimit; atque adeo ipsos homines similiter afficit, & ob id saluberrimus ventus censendus est.

Abulens.

Australis.

Contrarios huic Australis, & contrarios effectus praestat: differunt isti duo venti, & distant quamplurimum, non solum statione, id est situ ortus: nam Aquilonaris sub polo Arctico eleuatur, Australis sub Antartico, sed etiam viribus, quia ille frigidus, & siccus; hic vero calidus, & humidus.

Illud autem quod dicit, & alij venti post istos. Sic intelligendum, ut isti primi, &

potentissimi existant ad mutationes excitandas; alij verò collaterales, qui iuxta illas partes eleuantur, mutant quidem corpora, sed non ita efficaciter. Quanto enim ventus Septentrionalis, seu Aquilonaris magis sub Vrſa eleuatur, frigidus est: ad latera vero excitatus, non tam firmam efficaciam demonstrat. Praeter hos ventos omnes alios subintelligit, tā eos, qui regionales vocantur, quam qui fortuiti. Ex isto loco colligit Arist. 2. Meteor. duos esse principales ventos, Aquilonarem, & Australem.

Arist.

Sed aduertendū est, quod licet alij plures sint ventorum differentiae, non ita ad Medicos pertinent, sicut ad nautas, & nauigantes. Nam cum illi duo qualitibus nimis excedant, ad morbos, qui in ametria consistunt, maxime considerandi.

Controuersia inter duos ventos praecipuos.

Sed iam aduertis contradictionem in textu; nā cōclusio talis est. *Quapropter saluberrimus omnium ventorum Aquilonaris existit.* Contra istam conclusionē stat, quia dixit: *Omnem humiditatem a corporibus per compressionem moueri* [quod etiam iterum refert post paucas lineas.] Ille vero effectus, licet in alijs corporibus possit esse bonus; tamen in viuētib; plurima mala parturire valet; distillationes, tumores, suffocationes, Apoplexias, Epilepsias, liquatis scilicet humoribus, & fluentibus ad partes, ad quas neutiquam fluere debebant. In plantis etiam ingentia nocumenta videmus; nam tabescunt à frigore (tabes enim quaedam est à frigido, & sicco, sicut alia à calido.) Fructus congelantur, & emoriantur; quia talis est ventus iste, ut non solum humiditatem superfluam exprimat, sed nativā prorsus destruat, ut possis dicere cum Scriptura sacra: Ab Aquilone pandetur omne malū. Quod Hipp. confirmat lib. 3. Aphor. 5. & eodem lib. Aphor. 17. ubi enarrat mala a vento Aquilonari prouenientia, dicens:

Dubit. 1. Qualis ventus salubrior.

Rationes dubitandi.

Sacra Scriptura.

Hippoc.

dicens: *At si Aquilonia fuerit, tusses, fauces alui dura, difficultates urina, horrores, costarum dolores, & pectoris. Quando hæc tempestas præualuerit, talia in morbis expectare oportet.*

Sed facile responderi potest; aliud esse loqui absolute; aliud verò facta comparatione vnius venti ad alium, iuxta dispositionem corporum affectorum; nam absolute loquendo siccitates imbris sunt salubriores, vt Hipp. dixit. Atque cum Aquilo sit siccissimus, nulli dubium, quin saluberrimus sit, & in hoc sensu loquitur Hip. in hoc textu: Cum verò in aphor. refert mala prædicta, id agit considerans corpora disposita ad fluxiones; hæc enim cum humore plena sunt, compressione facta a vento frigido, & sicco, in tales incidunt morbos: At vero si prudenter rebus non naturalibus vtamur, potius in constitutione Aquilonari vegetiores reddimur, quia coctiones augentur, sensus viuaciores, discursus fiunt acutiores. Vnde Galen. [ex Heraclit. lib. quod animi mores corporis sequantur temperiem] dicebat spiritum siccum animam reddere sapientissimam. Præterea si comparemus Aquilonares effectus cum Austrinis, procul dubio saluberrimus est Aquilo: & ita Galen. in aphor. rectè dicebat: *Si comparentur detrimenta ab Aquilonibus, his, quæ ab Austro inferuntur, illa certè & pauciora, & minora existunt.* Itaque quamuis ponamus corpora disposita ad patiendū ab vtroque vento, minus ab Aquilonari, quam ab Australi, sine dubio afficientur: vt hinc constet solutio obiectionis propositæ, quia omnia mala, quæ tribuuntur Aquiloni fieri possunt ab Austro & plura alia; siquidem quæ proficiscuntur ob compressionem, possunt contingere ob liquationem, imo & periculosiora, quia aer, qui liquat humores, etiam partes viuentes laxat, vt amplius recipiant: vnde maiora sunt mala, quæ Aquiloni non contingūt; nam super compressionem pelit, tamen etiam multas partes indurat, vt minus recipiant.

Quod ex sacra scriptura dicebatur ad

aliud sensum intelligendū venit. Nos de morbo Sacro, & alijs affectionibus agimus, quæ ab hoc aut illo vento pronascuntur.

Ad causandum morbum Sacrum, quare primum locum Austrino vento tribuit Hipp?

Dubitationem habet, prima pars textus. Propterea morbo Sacro corripi censeo, maxime quidem Austrinis, postea vero etiam Aquilonaribus. Ponit ordinem inter ventos ad causandum istum morbum. Austrino primam, & quasi præcipuam causam externam tribuit; Aquilonari secundum locum concedit; reliquis vero suo ordine, tertium statuit. Et vt ego intelligo, collaterales insinuat; non tamen ostendimus solutionem istius dubitationis, nisi si forsan comparatiuè. Nunc autem, quærit ista dubitatio in ordine ad morbum Sacrum. Quare primum locum absolute tribuit vento Austrino: cum ita potentissimus sit Aquilonaris ad fluxiones excitandas; pendet autem accessio huius morbi à fluxu.

Multa sunt, quæ Preceptorem nostrum potuerunt philosophice mouere ad hunc Aphorismum statuendum, tanquam legem in prædicta controuersia: nam ad plures morbos efficiendos se extendit humiditas Australis. Secundo quia morbus Sacer citius aggreditur cerebrū à prædominio humidū; ergo vêtus qui hæc auget humiditatē; primū locū optinet. Neque sufficit dicere contra Hipp. non ita esse humidum ventum, siquidem transit per spatia maris vaporibus salis, & contactu aquæ salis, posset aliquo modo medicari, & sicari. Respondemus, à Meridionali plagi, flare istum ventum miro tempore affectum. Vnde Statius Papi-

nus lib. 5. Syl. dicebat:

An imbrifero Lybie sudauerit Austro.

Et Ouidius Satio Antiquior 1. Metam.

Meridies nubibus assiduus, pluuioque

malescit ab Austro.

Quod ita verum est, vt dicat Arist. Si ce-

Ouid.

Stat. Pap.

Resp. ad
dub.

Heracl.

ciderint coturnices, & serenum, & Aquilonium tempus sit, sociantur & prosperè degunt; sed si Austrinum moleste, quia parum volant. Sed interrogas, quare parum volant? Resp. ob aeris quidem densiorem conditionem, & quia corpora ab illius humiditate grauantur; nam & ob id à Græcis Notus dicitur, de quo Virgil. lib. 1. Georg.

Arboribus satisq; Notus pecorq; sinister.
Præter dicta, illud ponderandum. Hunc ventum non solum humiditate excellere, sed aliquando etiam mala quadam qualitate inficere: nam cū in partibus Lybiæ quam plurima sint animalia venenosa; credibile est, ab illis in aere aliquid vaporosum posse recipi, quod sit, non solum Epilepsiæ, sed aliorum morborum seminarium. Recte igitur supradictum est, plura esse incommoda, quæ ab Austrino proficiscuntur.

Dub. 2. Sed dubitas circa textum quomodo Aquilo comprimit aerem, & expurgat à tenebroso humore?

Resp. Respond. ventum Aquilonarem in aere idem præstare ac flauellum, separat suo impetu quod fulliginosum est, & nouo accessu frigoris refrigerat: sicut in corde contingit, ingreditur aer, & motu locali separat fumos; qualitate vero comprimit spiritum, ne pereat præ subtilitate, & cor ipsum temperat; itaque ventus iste hoc modo nebulas, & quidquid aliud vaporis, & fumi in aere existit, expurgat.

An excitetur ventus à mari?

3. Dub. Tercio dubitas. Nam dicitur quod eleuatur ventus à mari, & reliquis aquis. Ratio dubitandi est, quia exhalatio quæ materia venti debet esse, oportet ut à terra eleuetur, quia siccior, & firmiter eualet ad recipiendū impetum motus, & ad communicandū illum. Quod autem ex terra tales exhalationes erumpant, ostenditur, quia Sol melius imprimet calorem quieta existente terra. Secundo, quia cū

terra frigida sit, & sicca, his etiam qualitatibus exhalatio prædicta erit, ita ut ex parte agentis, & passi, & ex parte conditionis quæ est permanentia, & quies terræ, exhalationes debite fiant. Contraria ratio apparet in mari: fluxu enim, & refluxu, aut tempestatibus aeris agitur. Præterea humida aqua existit; ergo quantumvis à Sole calefiat neutiquam ministrabit debitas exhalationes ad ventum.

Accedit quod multi in re nautica perituri dicunt à terra esse omnem ventum, quamuis transeat per mare; ergo textus Hipp. adhuc maiori eget explicatione.

Tamen existimo dicendum pro Hipp. in hoc libro, & lib. de aere, aquis, & locis ventum excitari à mari, & fluminibus, & non solum à terra (quidquid alij dicant) nam quando concurrunt sufficientes causæ vnius effectus, non est cur negemus ita accidere. Sed in mari, aut Australi, aut Septentrionali, aut Orientali, aut Occidentali, agente Sole potest eleuari sufficiens copia exhalationum, & alia ex parte poterunt moueri, & impellere aerem [de quo puncto non est huius loci disputare] ergo non est negandum ventos excitari à mari, & reliquis aquis. Si enim in mari exhalationes eleuantur à Sole, & plures forsitan quam in terra, quorsum non erit ventus à mari?

Quod plures possint eleuari materiæ euaporabiles, perse constat. Quod autem sicca sint, salsedo maris declarat, & omnium aquarum stagnantium, quin & fluminum, & aquarum dulcium, quia sicut salsedo fit in pituita dulci, calore præter naturam vrente, ita exhalatio sicca ex aqua salsa, aut dulci, intensior tamen ex salsa. Quod si hoc ita est, quorsum accedente causa motus ventorum, non spirabunt, sicut venti à terra.

Sed melius ista constabunt propositis conditionibus Australis venti.

(7)

TEXT.

Resp. pro Hipp. Et lib. 2. de Dieta.

TEXT. LXII.

Auster autē contraria huic operatur; primum enim incipit aerem compactum liquare, ac diffundere. Quapropter etiam non statim magnus spirat, sed primum lentus, ac lenis est, quoniam aerem statim superare non potest, qui prius densus est, & compactus, sed temporis progressu ipsum dissoluit; idem porro hoc etiam in terram operatur, & in mare, fluuiosque, ac fontes, & puteos, & quæ ex terra nascuntur, & in quibus humor inest. Est autē in omni, in alio plus, in alio minus. Omnia autem hæc ventum hūc sentiūt, & ex splendidis tenebrosa fiunt, & ex frigidis calida, & ex siccis humida. Et quæcumq; in domibus vasa iuxta terram sunt, cum vino, aut alio quopiam liquore, ea omnia Austrum sentiunt, & formam in aliam speciem transmutant. Solem verò & Lunam, ac sydera multo hebetiora, quàm ex natura sunt reddit. Cū igitur etiā his, quæ a deo magna sunt, ac fortia in tantum domine- tur, & corpus sentire faciat; ut ex horum ventorum alterationibus transmutetur, necesse est ab Austro quidem solui, atque humefari cerebrum, & venas laxio-

res reddi; ab Aquilonis vero flatibus, quod sanissimum est, in cerebro compingi, quod verò morbosissimum, ac humidissimum est excerni, & forinsecus circumvallare, atque sic defluxus in horum ventorum mutationibus succedere. Hoc modo hic morbus fit, & floretum ab accedentibus, tū à decedentibus, & nullatenus difficilior aut cognitu, aut curatu est, quàm alij, neque etiam diuini- or alij.

ISTE Textus cum superiori debet continuari, sed claritatis gratia se paratus est; ex utroque autem fit argumentū à fortiori satis concludens hunc morbum non esse alij diuinorem, siquidem ab eisdem causis naturalibus, sicut alij, proficiscitur. Argumētum tale est. Ventus Aquilonaris comprimendo, & exprimendo humiditatem, omnia corpora immutat, & Auster laxando, & liquando fortissima quæque immutat, & corrumpit ergo à fortiori immutabunt cerebrum humanum, & Epilepsiam efficient modo supradicto; Si enim, ær terra, lapides & omnia corpora, quamuis fortissima sint, ab istis ventis patiuntur; ergo multò magis cerebrum aut compressione, aut laxitate, & liquatione recipiet humores in ventriculis, ut fiat affectio Epileptica: igitur generatur iste morbus, & curatur sicut alij; ergo non diuinus dicendus est magis quàm alij. Singula vero textus verba, si aliquid habent obscuritatis, perpendamus.

Comment:

Auster contraria operatur. Diximus, quod licet ventus Auster oriatur sub Antartico polo frigidus; tamen statim per latissima spatia Lybiæ calidissimæ transiens, & per torridam Zonam calidus fit, & tandem per maria pergens humescit: deuenit

deuenit ergo ad nostram Europam calidus & humidus; ergo contrarios effectus præstabit: & sicut Aquilo omnem humiditatem ab aere, & omnem turbulentiam, & crassitiem depellebat, ita Auster turbulentum, pluuiosum, & nebulosum reddet; sydera ille spectabilia reddet at, hic obscurat, & obnubilat. Rursus. Aerem liquat, & diffundit, non intelligas liquare, ut ceram vides liquari à Sole, sed sicut Aquilo expressione ab aere expellebat vapores, relinquens partes aeris magis compactas, ita Auster suo calore, & humore aerem laxum reddit, & humiditate aliena imbuat.

Dub. textuale.

Sed dubitas: quomodo potest aer hæc pati à ventis? Nam apertum est, cum Aquilonares flant, esse aerem quidem depuratum, ut dicit Hipp. Sed quomodo fieri potest, ut sit densior? Contrarium certe experimur, est enim tenuissimus, & ob id maximè penetrat ad partes internas; ergo non erat compactus, ergo neque diffunditur ab Austro.

Resp.

Respondeo re vera comprimere aerem, ut ait Hipp. ab Aquilonari, quia propulsis vaporibus, & nebulis arctius, & tritius partes aeris vniuntur, quæ mixtione alterius corporis dissidebant, & propriè loquendo hoc est compingi aerem, aut compactum effici. Melius coniungantur partes similes aeris deturbatis alienis, & dissimilibus; sed attende quòd hoc modo non fit densior, ut tu sentis, sed purior, & tenuior, & cum hoc magis compactus; nam quando tu obicis fieri densiorem aerem, putas fieri crassiorē sicut aqua, quando congelatur à frigore; sed falleris, quia aer neutiquam est congelabilis, sicut aqua ista, qua utimur: hæc enim à frigore, & siccitate concreuit, tendens ad naturam mixti quia fluidæ, & crassioris substantiæ cum sit, etiam admittit multas extraneas partes, quæ omnes non exeunt per concretionem, seu compressionem propter modum crassici ipsius aquæ, sed simul comprimuntur, & densantur. At vero aer cum leuior, & tenuior sit, & transpirabilis accedente frigore, & siccitate

Aquilonari, exprimuntur aliena: ipse vero aer remanet tenuior, & compactior, id est, suis partibus similibus magis vnitus, & ob id habet qualitates, quas hic dicit Hipp. redditur frigidior, & siccior, purior, tenuior, & penetrans.

Vnde ex his patet ad obiectionem, nam licet aer depuretur à vaporibus, & fiat tenuior; cum hac tenuitate stat, quod sit magis compactus, & vnitus; bene stat tenuitas cum strictione, & vniōe partium. Quod multis in locis reperies apud Hipp. 3. Apho. 5. de Aquilonio dicebat, & ventrem siccatur, & oculos mordet. & Gal. libr. de Symp. med. facul. nam de vento Circio ait purgare, & sensum acré inducere, ob tenuitatem partium. Quæ loca consulto relinquo, ne ab Hipp. textu longius discedam.

Quare Auster in principio tarde, in fine velocius concitetur?

Dub. 2. textuale.

Sed dubitas circa id, quod docet ventum Austrum in principio moueri tardius, postea vero velocius, & cum maiori impetu? Et dat rationem, quia in principio retardatur ab obiecto, siue aere denso & compacto.

Resp.

Sed pro huius difficultatis enadotione notandum est Hipp. in his textibus comparare Austrum, & Aquilonem inter se, atque ob hanc causam philosophatur inspectis vtriusque dispositionibus, atque ita loquitur de Austro, succedente Aquilone: ipsa verba id manifestè explicant, dicit: *Australem ventum moueri leniter, & tardè quando incipit, quia detinetur vsque dum vincat aerem compactum, & densum.* Sed quare compactus, & densus? quia scilicet ventus Aquilonaris in eo statu aerem constituerat; ergo loquitur in isto loco de istis vètis sibi succedentibus, vnus sequitur post aliū. Quasi dicat, ad Problē. Arist. quare Auster in principio est lenis & in fine magnus? Respondet, quia in principio obiectum sibi aerem Aquilone dentatum fundit prius, & calefaciendo rumpit,

tumpit, ut possit flare. At in fine motus erit magnus ventus, quia viribus recuperatis aere incisso velocius mouetur, ut aqua detenta à terra minus fluit, postea vero humefacta, & victa transit, & impetuosè fluit.

Aristot. & Theophrast. facile ex hac doctrina Hippocratica ad quæstionem respondent. Sed tantum Magistrum silencio prætereunt, & verba quoad possunt, inmutant; ut sibi gloriam tribuant, antiquioribus negent. Tamen pro textus maiori luce discursum Theophrasti proponam lib. de ventis text. 8. & 9. dicit. *Ab eadem autem pendet causa quod Aquilo statim cum incipit magnus spiraret; Auster verò ubi cessat; unde & prouerbium consilium dat de his, quæ pertinent ad navigationem. Aquilo enim his qui ad Vrsam vergunt, statim quasi imminet; Auster verò longe abest; at verò diuturnior est eorū, qui procul sunt effluxus, ac tum magnus, cum multitudo collecta sit exhalationum; ijs enim qui circa Aegyptum, locaque illa habitant, Auster contra incipiens magnus apparet: unde & illis prouerbium contrariis modo pronuntiant. Densitatis partiter ijsdem causa est, nullosque fluctus edit, continuus præterea & aqualis: quilibet enim ventus semper ijs, qui in vicino sunt, eiusmodi se habet: ijs vero, qui remotiora loca incolunt & inæqualis, & distractus, & non continuus. Et infra. At hoc præter rationem esse videtur. Austrum proprijs locis perpetuo serenum esse; Aquilonem vero si per Hyemem magnus spiret, proximis locis nubilum, extra verò serenum: profecto causa est, quoniam Aquilo ob magnitudinem multum aeris mouet, quem occupat, & indurat, priusquam expellat; congelatæ verò nubes manent ob grauitatem; extra autem, locisque remotioribus magnitudine potius, quam frigiditate viget, qua illud operatur. Ceterum Auster cum pauciores materiam habeat, neque eam indurare possit, sed depellat serenitatem in vicino affert: ijs autem, qui longius incolunt, quia magnus spirat, pluuiū magis se præbet, atque desinens potius, quam incipiens, quia cum incipit pauciores, cum vero progressus fuerit, maiorem aeris copiam*

depellat, qui in hunc modum collectus, nubilus efficitur, atque densatus pluuius redditur. A minori autem aut maiori principio initium ducere non parum differt, quandoquidem si principium paruum fuerit, serenus Auster erit; si verò magnum, eo quod plus aeris compellat nubilus, & pluuius. Hæc Theophrast. ad nostrum text.

Scio indigere maiori explicatione verba Theophrasti, cum tamen bene cōstet à nostro Hipp. accepisse sententiam, mutasseque verba; nam quod Hipp. dixit esse tardum in principio Austrum, quia non vincit aerem Theophrast. dicit esse tardum, quia nullo modo fluctuat in primo exortu: non verò fluctuat, quia densum est medium: in Aegypto iam fortior est, quia multa copia ibi exhalationum coniungitur.

Sed dubitas, si Auster in principio est lenis, & in fine est validus; ergo Aquilo erit in principio fortis, & in fine debilis, si contrariorum eadem est ratio.

Præterea Arist. omnium ventorum finem dixit esse debilem, & ferè non sentiari; quomodo ergo dicit nunc Hipp. Austrum esse fortiozem. Et confirmatur, nam Arist. expressè ait 26. sect. Problem. 39. finem Austri non sentiari; si ergo Auster non sentitur, quomodo dicit Hipp. esse fortem, & validum; non fieri potest, ut si validè spirat, fugiat nostrum sensum.

Insuper omnes venti sunt debiles in principio, ut eleganti exemplo fluminū, & fōtiū docuit Arist. 2. Meteor. 4. ut enim flumen à paruo principio oriens, accessu alterius, & alterius aquæ increfcit; ita ventus in primo ortu debilis, & paucus, aggregatione exhalationum tumescit, & validè spirat; ergo non est dicendum Austrum tantummodo esse paruum in principio, & maximum in fine: hoc enim omnibus ventis videtur proprium. Hæc oportet soluere ad firmandam mentem nostri Præceptoris.

Respondeo ad primum ita contingere. *Res ad 1.* re, quod Aquilo cleuetur sub Vrsa mitior, sicut Auster sub suo polo: tamen ratio est respectiua; qui enim habitamus has Europæ

Dub. 1.

Dub. 2.

Aristot.

Dub. 3.

Aristot.

Europæ partes non sumus ita propinqui Polo, ut sentiamus flatum partium nuper ortum, quia sumus in tali distantia, ut experiamur impetum fortiolem, & non ita longinqui, ut experiamur debilem. Ita respondet Arist. ad dubitationem Problem. 38. Sect. 26. Aliud enim est esse sub ipsa Vrsa, aliud esse vicinos illi. Igitur fortissimum sentimus Aquilonem: sicut Ægyptij, & illorum Prouintiarum fortissimum sentiunt Austrum.

Et in hoc seruatur eadem ratio contrarietatis, quam petit argumentum: at vero si cætera sint paria, scilicet, quod oriuntur isti venti contrarij sub punctis Polaribus contrarijs, id est, sub debita distantia circa Polos, sine dubio erunt ibi remissi, & lenes, quia omnes exortus ventorum in suo principio parui sunt, ut dicebat Arist. 2. Meteor. Sed nobis erit fortior Aquilo ob rationem dictam, quia sicut sagitta impulsæ iuxta ipsum exortum non ita ferit, sicut postea, cum aliquod mediat spatium: ita similiter iuxta Polum non erit ita fortis Aquilo, neque Auster, sed in terris vicinis erunt fortiores. Hipp. autem idem dicit in hoc textu, scilicet, Austrum in principio esse mitem, & postea fortiolem; non tamen loquitur de fine ultimo motus in quo omnes venti flaccescunt.

Ad 2.

Ad secundum respondeo verum esse omnem ventum in fine sui motus esse debilem, ut docuit Arist. Sed aduertendum quod proficitur Hipp. doctrinam; nam licet omnis ventus debilis sit in fine; tamen hæc est differentia, quod Auster in fine non sentitur ob suam eo tempore mansuetam qualitatē, erat enim calidus, & humidus. At vero Aquilo sentitur propè cessationem (& hæc est interpretatio loci difficilis Arist. de sensatione qua sentimus iam cessantes ventos) nam Aquilo, cum semper obtineat qualitates ita nobis contrarias siccitatē, & frigus vitali calori inimicas, etiam circa finem motus illas sentimus, quia melius sentimus quod contrarium est; at vero Austrum calidum, & humidum iam deficientē non sentimus, quia familiarit,

& simillior est. Hoc probatur in tractatu de potentia tactibus in primo tomo.

Ad 3. Meteor. idem docuit Hipp. in hoc textu, a quo accepit Arist. loco citato, & 26. Problem. omnes siquidē venti (sicut & morbi) in principio sunt imbelles; & in fine, in statu vero fortiores; statim ventorum dico cū tota exhalatione congeries simul mouetur, ut Austrum ad Ægyptum, Aquilonarium ad nos, Declinationē, & imbecillitatē ventorum iudico, cū distributæ exhalationes, & distractæ in varias partes, vim amittunt, & sedatur motus; hæc omnia communia sunt omnibus ventis, ut hic docet Præceptor noster.

Sed circa aliam partem textus dubitas, quare dixit Hipp. ab omnibus rebus Austrum sentiri, à terra, ab aquis putealibus, ab omnibus tandem, quæ circa terram sunt, ligna, vasa, & omnia, quæ in domibus habemus, hunc aerē sentiunt: quin & Sol, & Luna. Quid hoc est? Resp. verissimam esse doctrinam, & experimēto firmatam; vide

Pubētesq; rore primos moriuntur ad Austros. Et idē 5. Syl. Maligno afflatur vineta Noto. Sed quare Auster dicatur Notus plura apud Celiū: disertissimus Philo sine dubio legit nostrum Hipp. aut in hoc loco aut etiā 3. lib. Aphor. 1. de Vita Mosis, agēs de hoc vento. Aridus, capitis dolorem inuens, grauedinem, fastidium, marorem.

Sed dubitas quare Philo vocat Austrum aridum, cum sæpius dixerim cū Hipp. esse humidum: Respondeo quod Ægyptijs est minus humidus ob siccitatē Libiæ, cū autē nostram Europam inuadit, multis ex mari, & alijs aquis cōgregatis vaporibus fit vltus, quin & magis humidus, ut supra explicui: At Philo loquebatur de tractu illo Ægyptiaco; vnde & Arist. in Meteoris Austrum serenum esse Lybicis aiebat, sed nostræ Europæ infestus est. Virg. Buc. Eclog. 2. Virg.

E beu

Dub. circa alteram partem textus.

Resp.

Stat.

Philo.

Dub.

Resp.

Sigif. Gal.
interp.

*Eben quid volui miseramibi floribus Austro
Perditus, & liquidis immisi fontibus apron.*
Sed redeo ad Philonē lib. citato, p. 481.
*Mosis iuuantē Deo virgā extendit in
aerem. Moxque Austen incubuit violentis-
simus per totam diem noctemque inualefcens,
malum vel per se valde noxium. Est enim ari-
dus inuehens dolorem capitis, & granēdinē,
languorisque tadium, praesertim in Aegypto
Regione ad Austrum opposita, & exposita So-
libus, ut quam primum ventus mouetur
Aestu exurat omnia, &c. Vides quomodo
in illa Regione recipitur Auster humidus
& crassus, tamen suscipiens maiorem ca-
lorem, illa mala parturiebat. Ergo recte
Philo aridum vocat, quem iam Sol ac-
cenderat calore. Docuerat quippe
Hipp. 2. de Diæta ventos à Regionum
temperamento permutari, & à locis
per quā transeunt. Sed ad praesens insti-
tutum de Austro sic ait. Nam cum per
Solis iter & Meridies spirat, humiditas ip-
sius à Sole ebibitur, & resiccatus narefcit,
quapropter necesse est, ipsum calidum ac siccu-
m accedere. In proximis igitur Regionibus:
necesse est ipsum talem vim calidam & sic-
cam exercere, & hoc sanē in Libia facit.
Ecce locum à quo Philo desumpsit suam
sententiam.*

Itaque omnia sentiunt Austrum; nam
& Astra, Sol, Luna, &c. aere isto tantis
vaporibus alterato, apparent nobis non
ita conspicua. Quod autem dicit Hipp.
omnia formam transmutant istius venti
attactu; sic certē contingit, nam aut cor-
rumpuntur, aut alterantur, ita vt vel sub-
stantialem, aut accidentalem formam
permutent: adducit exemplum in vino.
Certē magnam diligentiam impendunt,
qui agunt de vinis seruandis, ne Auster
dolia, aut vasa tangat, claudunt vndique
fenestras: aperiunt autem Aquilonari,
corrumpitur vinum ab Austro, perficitur
à contrario.

Sed ad quid haec omnia Hipp? vt con-
cludat necessarium esse cerebrum maxi-
mè pati ab isto aere, & Epilepticum fie-
ri. Siquidem alia corpora mixta, aut sim-
plicia, fortissima cum sint, tam manife-

stè alterentur ab istis ventis Australibus,
liquatione facta, & laxatione tam hu-
morum, quam partium; ab Aquilonari-
bus autem compressione defluentibus
superfluis ad ventres; ergo si accedenti-
bus, aut recedentibus his causis iste mor-
bus (de quo agimus) aut fit, aut curatur:
neutiquam magis Diuinus est, quam alij.

**Digressiuncula haud inutilis. Lo-
cus Sacrae Scripturae expli-
catur: & Hipp. 2.
de Diæta.**

ANtequā ab isto textu discedā, quē di-
cta sūt aliquātulū agitāda, & explicā-
da. Diximus Australē ventū & Aquilona-
rem, diuersis rationibus esse causas mor-
bi Sacri, & frigidum & siccum Aquilona-
rem ab Hipp. statui, Australem humidum
& calidum: illum à Septentrione flare;
hunc à Meridie contrarijs partibus mun-
di. Sunt verò aliqua loca quae explicatio-
nem petunt. Locus ille difficilis ex Ps. 77.
vers. 30. *Abstulit de caelo Austrum, & in
virtute sua induxit Africum.* Videtur lo-
qui Sacrae textus, quasi de duobus ventis
contrarijs: abstulit vnum & posuit alium
cum tamen Auster & Africus, Meridio-
nales sint.

Psal. 77.

Secundò Hipp. lib. 2. de Diæta omnes
ventos docet esse frigidos & humidos.
Quae doctrina omnino videtur contraria
huic, quae enodatur in hoc lib. Verba ex 2.
de Diæta haec sunt. Porro de ventis quam
naturā, ac facultatē singuli habent, hoc modo
cognoscere oportet. Naturam quidem habet
omnes venti humectandi ac frigesfaciendi, tum
animalium corpora, tum nascentia ex terra,
ob hanc causam. Necesse est omnes ventos
spirare à niue, à glacie, & gelu vehementi, &
fluminibus, & stagnis, terra perhumecta ac
perfrigerata. Et fortiores quidem ventos
à maioribus & fortioribus; debiliores verò à
minoribus & debilioribus. Quemadmodum
enim animalibus spiritus inest. Sic etiam
alijs omnibus, alijs quidem minor, alijs verò
iuxta magnitudinem. Naturam quidem
igitur

igitur habent humectandi & frigesfaciendi omnes venti. Verum propter sitam Regionum ac locorum per quæ venti ad singulas Regiones accedunt, diuersi inter se sunt: frigidiore, calidiore, humidiores, sicciores, morbosiores, salubriores; singulorum autem causâ sic cognoscere oportet. Boreas siue Aquilo frigidus spirat, ac humidus, quia progreditur à talibus Regionibus, &c. Similiter philosophatur de Austro. In qua sententia illud indiget explanatione: quomodo Hipp. omnes ventos dicat humidos ex propria natura? Contra Arist. 2. Meteor. cap. 4. contra se ipsum in hoc lib. & 3. Aphorif. & Gal. in comment. contra Auicem. 2. 1. do. 2. cap. 8.

Circa versum Davidicum varij sunt modi dicendi; sed non possum intelligere quod dicit Abulensis ad lib. Numer. cap. 11. quæst. 76. apud Antiquos Africū vocatum fuisse Aquilonarem. Forſan ille ut Doctis. & lectionis varietate illustris sic inuenit. Nos ut pueri ingenij, putamus Africū, collateratē esse Meridiei, & aliquantulū accedere ad latus Orientale respectu Poli Australis; atque adeo nil habet cum Aquilonari, nec re, nec nomine. Igitur Theodoret. Euthymius, illud verbum, *transiit*, non intelligunt, quasi dicat, abstulit, aut amouit, seu cessare fecit; sed excitauit & flare iussit, ut sit sensus, transiit de cælesti thesauro & emisit in terram, ut exponit S. August. ut simul cū Africo adducerent coturnices ad Isrealitas in deserto. Nō igitur loquitur Psal. de istis duobus ventis tanquā de contrarijs, sed quia ista explicatio aliquibus duriuscula apparet. Clarissimā interpretationē accipe ex D. Hieronymo transfert sic. *Abstulit Eurum de cælo, & induxit in fortitudinē suā Africū.* Quasi dicat, abstulit, siue impediuit Eurum, ne flaret, ab Oriente, & præcepit veuere, ut Africus excitaretur. Eurus quantum habet de præcipuo vento Orientali, tantū in suo cursu, potest impedire Australes, inter quos Africū, nam ut oriens Sol, & per totum suū iter, in latera Meridionalia & Aquilonaria dispergit vapo-

res & exhalationes, quasi iam sternens lucidissimo splendore; sic etiam & ventos vtriusq; Poli reprimi Eurus. Abstulit igitur Deus Op. M. Eurū, & induxit Africū; contrarij quippe sunt & se impediunt. Quo miraculo (ut suspicor) ordinem seruauit Autor naturæ, nam licet posset, etiam ventis contrarijs [quin & sine illo] famem satiare peregrinantium imperabit tamen vni, ut impelleret coturnices ad castra Hebræorū, & abstulit impediencia.

Hipp. cum Arist. multi conciliant; vide *Ad 2. Hipp. Gal. 2. Simpl. cap. 20. Etium lib. 1. ser. 3. cap. 163.* Propter istas sententias, & alias quas continet lib. 2. de Dieta exi- *Aristot. Gal. Etium,* stimatur alienus, & quia cum de cibis deberet agere, hæc misceat. Est ergo noster liber de morbo Diuino norma & regula ut illæ sententiæ moderentur in 2. de Dieta. Quod autem dicit circa Polos esse frigora, niues, & magnas congelationes, non solum ratio dicat, sed illorum experientia, qui vtramque Regionē peragrarent. Quo supposito sententiam 2. de Dieta. (licet videatur contraria) sic expono. Considerat Hipp. primum ortum ventorum, & progressum. In illo primo ortu sub Polis frigidi & humidi exiliunt, ubi summa absentia Solis, magnū gelu, & niuiū concursus adest; nam licet istæ Meteorologicæ impressiones, primò occurſu non fluxiles appareant, sed stipatæ sunt tamen proximè humidæ, & paratam maiorem optinent humiditatē: quia nix, non amittit humorem, quem facile soluit. Ergo Hipp. ventum ab his partibus eleuatū merito vocauit humidum, & frigidum: At vero in progressu, ut docet in hoc lib. (& citato de Dieta) variant venti penes loca, & Regiones per quas tranſeunt, Auster fit calidus, & humidus ut supra demonstrauit, Boreas, aut Aquilo ad nostram Europam flat frigidus, & siccus, per montes altissimos, rupes, loca cribrosa, deponens humore: ille per solitarias Libyæ arenas, ubi nec animalia potum inueniunt, discurret areſcens, & humiditatem corporum trahens ut dicebat

Alul.

Theod. Euthym.

S. Aug.

D. Hiero.

cebat Hipp. sicque calidus, & humori primæ generationis addit nouum suum ab ipsis corporibus, quoad possit, usque dum, per ampliora stagna, & Mediterranea humiditatem prædominantem Europæ ciuitatibus importet. Ergo cõponi possunt lites sine Hipp. reprehensione, quando ipse se explicat.

TEXT. LXIII.

PORRO expedit homines nosse, quod ex nulla alia nobis parte voluptates contingunt, & lætitia, & risus, & lusus, quæ ex cerebro. Itæq; merores, & anxietates, tristitiaq; ac eiulatus, & querela. Et hoc sapimus maxime, ac intelligimus, & videmus, & audimus, & cognoscimus turpia, & honesta, mala, & bona, iucunda, & iniucunda, partim consuetudine discernentes, partim utilitate percipientes. Eodẽ voluptates, & iniucunditates pro opportunitate dignoscimus, & non eadem nobis placent. Eodem & insanimus, & deliramus, & terrores, & timores nobis accedunt, partim noctu, partim inter diu, & insomnia, & errores intempestiui, & curæ inanes, & ut non noscamus adstantes, & desuetudo, & inexperiẽtia. Atq; hæc omnia perpetimur à cerebro, cū sanū nō fuerit, sed aut calidius, quā ex natura fiat, aut frigidius, aut humidius, aut siccus, aut aliud quid perpetiatur præter naturam, & consuetudinem.

TEXTUS iste non potest rectè intelligi, nisi attentè legas, quæ diximus in nostra Hipp. philos. tex. 59. vbi Hipp. omnia, quæ hic in cerebro fieri dicit, docet in corde celebrari, tamẽ existimo consonè semper locutū fuisse verissimis Philosophiæ principijs, atq; (vt sæpius in meis scriptis dixi) reliquos Philosophos à fontibus Hippocraticis, quidquid boni edocuerunt, ebibisse.

De sede affectuum animi. Expli-
catus Hipp.

1. Claritatis ergo, & breuitatis gratia oppono nostro textui: quod lib. 1. de Dieta dixit, loquens de corde: In hoc anima, mens, prudentia, augmentum, motus, imminutio, permutatio, somnus, vigilia, &c. Locus iste omnino est contrarius huic, quem in præsentia declaramus. 2. Deinde lib. de Carnibus dicebat: Calidum immortale esse, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & scire omnia, tum præsentia, tum futura. 3. Et lib. de flatibus nil nisi sanguinẽ ad sapientiam conferre aiebat, ergo aut noster textus spurcius est, aut aliter explicandus, ne contrarius sibi inueniatur Hipp. 4. Præterea cum enumeret animi affectus, suæ passionis appetitus, & appetitiones omnes fiât in corde, nō apparet, quopactò fiât in cerebro: nā tristitia meror voluptas, &c. ad appetitū pertinent. 5. Dubitas satis ad rē, cū Hipp. intendat ostendere morbum Comitialẽ non esse diuinū, quid opus est vt homines sciant cerebrū esse non solū sapientiæ domiciliū, sed omnium affectuum sedē. 6. Curæ inanes potius pertinent ad mores, & ad deprauatā institutionē. Quare inter morbos cerebri, aut inter affectiones enumeratur? 7. Dubitas. Quare Hipp. omnia, quæ refert in hoc textu dicat oriri ab intēperie cerebri, calida, frigida, humida, aut sicca, cū ad alias morborū differentias subsequi possint, etiā & ad deprauatā cõpositionē, aut solutā vnitatē. Ostēditur. Quia ad vulnera capitis sequitur mētis alienatio, & alia quæ hic enumerantur: ad prauā cõpositionē etiā sequitur insania, trā qui strictos habent cerebri ventriculos

Comment.

(vt contingit his, qui maximè oblongū habent caput) sine dubio mente aberrat, & stolidi sunt; de quo puncto vidēdus est noster labor in Hipp. philo. fol. 87. 8. Timores interdiu, quem affectum cerebri sequuntur? & timores nocturni quem alium? 9. Sed interrogas, quomodo inter symptomata cerebri affecti enumerat desuetudinem, & imperitiam, siue in experientiam? quem modum insanix sequuntur ista duo? Hec si explicuero; textus luce clarior euadet.

Ad 1.

Igitur ad 1. dico; Quod Hipp. primus inter philosophos diuisit partem cognoscentem, & imperantem à parte exequentem, & suis affectibus finem prosequente, quam doctrinam postea Arist. explicuit, dilatauit; & omnes eius interpretes, & vltimò D. Thom. demonstrauit. Nos [qui inter tales viros locum non habemus, & doctrina, & scribendi genere ita sumus infimi] idem docuimus agentes de appetitu: diximus appetitum sensitium residere in corde, in animalibus perfectis, quā doctrinam suppono; igitur quādo Hipp. dixit lib. 1. de Diata: In hoc permutatio, & prudentia, &c. loquitur de exequente membro quod per affectus irascibiles, & concupiscibiles, qui appetitum sensitium sequuntur, animal ad motum incitat in hoc autem textu loquitur de cerebro, tanquā de membro in quo celebratur cognitio, imperium & electio faciendorum; proponit cerebrum per suam cogitatiuam obiectum vindictæ tanquam bonum: insurgitque statim cor suis motibus, & per pulsum actum suum iræ manifestissimè ostēdit. Itaque omnis permutatio cordis, quæ per affectus nobis innotescit, sequitur ad mutationes, & actus appetitus; hic autem nunquam elicit actum nisi cerebrū per cognitionem proposuerit aliquid assequendum, aut fugiendum. Aduerte quid dicā; nō loquor de pulsu vt pulsus est: hic enim sequitur aliam virtutem vitalem, quā Medici pulsicam vocant; sed quando dico quod appetitus cordis immutat cor, & immutationem istam cognoscimus per pulsum, intelligo de causis permutatibus,

non de generantibus pulsum; sunt quidem maximè diuersæ. Itaque multa ex his, quæ sunt in cerebro (licet non omnia) mutant cor: hæc ergo fuit Præceptoris contemplatio in his duobus libris; unde non contrarij, sed uniformes censendi. Confirmat meam cogitationem ipse Hipp. infra tex. 73. dicens: *Neg; ego sanè noui quā vim habeat præcordia, vt sapiāt, & intelligāt præter quā si homo ex improviso, nimis gaudio perfundatur, aut tristitia afficiatur, tunc sanè exiliunt, & anxietatē exhibent.*

De R.

Quæ proposuit, seruiant nobis pro exemplo. Ritus est actus secundus musculorum faciei, & præcordiorum sequutus ad rem cognitā cū iucunditate, nouitate, & aliqua admiratione. Proponit cerebrum aliquid ridiculū, motu risus excitatur aliæ partes, tristitia, & voluptas sunt actus appetitus, sed nullus erit talis, nisi cerebrū proposuerit obiectum disconueniens, aut conueniens; idem de timore, & alijs. Sed est notandum tam esse unitam istam consecutionem cerebri cognoscentis, & cordis exequentis, vt mutant nomina multoties: ita vt quæ sunt in cerebro dicantur fieri in corde; quando scilicet tales sunt cogitationes, vt iam proximè cor trahant in consensum; & ita explico sacra illa verba Euangelij, *Cogitationes ascendunt in cordibus vestris, & estis tristes.* Equidem cogitatio in cerebro fit, sed ascendit ad cor per affectum tristitiæ; quod enim ascendit, aliunde venit. Venit ergo à cerebro, & ascendit in appetitum existentem in corde, & fit tristitia, & ob id cogitationes re vera dicimus oriri à corde, quia exeunt illarum affectus, & effectus ab illo: vnde Prima veritas illis sacris verbis, Marc. 7. & Matth. 15. id manifestat dicens: *De corde enim exeunt cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, &c.* Non enim dixit cogitationes exeunt à corde; sed cogitationes malæ, sic iam denominatæ à malo, in quod excitauerunt appetitum prosequentem malitiam, ita vt cogitatio fiat in cerebro; mala quidem in actu primo; in corde verò cōsumet actū secundum,

D. Thom.

1. to. opus.
de facul.

dum, qui est motio ad executionē. Ista docuit Hipp. in his duobus textibus apparere contrarijs, sed verissimē cōformibus.

Contra Amat. Lu. sit. discursus Vnde si Amatus Lusitanus istos textus vidisset, nō ita dubius esset (cētur. 7. cura 24.) ad cōstituendum risum. Docet ergo Hipp. quod risus, sicut alij animi affectus, incipit à cerebri potētij, & iudicijs, secūdo mouet appetitus cordis: & musculorū, & præcordiorū, quæ cōsensu quodā quasi imperata ab appetitu, simul dilatato, & motocalido influente mouētur, & ob id exiliunt præcordia, vt in tex. 73. docet Hipp. vnde ad risum in actu secūdo nō est querenda vna potentia sed plures: est enim quoddā aggregatū potentiarū, & actū, vt etiā contingit in verecundia, aut ira, timore, &c. nam risibilitas quæ est animæ rationalis potestas. 2. æstimatoria eleuata cognoscēs, aut intellectu percipiēs ridiculū sub tali ratione. 3. cōcurrit appetitus tēdēs ad iocūdū. 4. potētia pulsificæ cordis dilatatoria scilicet, & cōpressiua, quæ spargūt calidū influens. 5. motus musculorū faciei, & thoracis, & septi trāsuerſi, & ita risus in hoc aggregato cōsistit, sicut pulsus in aggregato duorū motū, & duarū quietū, sed cū hac differentia, quod risus est in cerebro, vt in cognoscētē, in corde, & in reliquis partibus, vt in exequentib⁹. Et hæc fuit mens Hipp. quā nec olfecit Amatus, quin potius non legit istū librū, quē citat: dicit, quod iste liber nō est Hipp. quia posuit risum in præcordijs, & non legit hanc sententiā, in qua ponit risum in cerebro; si enim legeret, aliter sentiret, ergo risus est in cerebro apprehendente, in corde, vt appetente, & exequente, in reliquis, vt consequēter. motis ad manifestandū internū gaudium, quod in alijs reperitur affectibus, vt dictum est.

Ad 2. Ad 2. multa dixi in Hipp. philos. nunc satis sit memorari. Instrumento tribui ali quando agentis præcipuā denominationē; calorē vitālē dicimus, quia est instrumentū animæ in ordine ad vitales actiones; cœlestē, quia à cœlo directū, &c. Ita immortalē, quia à corpore cœlesti; sempiternū, quia animæ immortalis instrumen

tū; quia cerebrū, de quo hic agimus, illo vtitur ad omnes actiones suas, saltem dispositionē, materialiter ad cognoscētes, effectiue ad vegetales; itaque anima per cerebrum, & eius potentias exercet omnia, quæ hic dicit Hipp. calidum verò modo prædicto se habet.

Idem dico ad 3. nā quando dixit Hipp. sanguinem ad sapientiam maximē conducere, docuit Galenum asserentem mores sequi temperaturam corporis; quis studiosus, quis sapiens sine debito spiritu animali in cerebro? & vnde iste spiritus nisi à meliore parte sanguinis, & selecto aere; ergo ad sapientiā maximē cōducit sanguis.

Ad 4. diximus, passionē esse in corde quasi in mēbro imperato, seu exequente; cognitiones perfectē in cerebro, vbi sūt potētia rectrices vocatæ, quia regunt animal per cognitionem boni, & mali.

Ad 5. Resp. maximo cōsiliouſum Hipp. fuisse, nam impostores illi Magi quodlibet accidens morbi Comitialis tribuebant certo Deo: nam si legas superiores textus, videbis vanitatem asserentium, iā ad Hecatē, aut Neptunum, aut Martem esse recurrendum. Igitur docet nunc ex ipsa rei natura omnia accidentia sequi dispositiones præter naturā, sicut alij morbi; nam cū in cerebro fiant cognitiones, in illo fiēt deliria.

Quod verò de inani sollicitudine obijcitur, etiam dicimus deprauatam cerebri dispositionem sequi. Sed notandum quòd aliquando est cum delirio, & infania quæ pertinent ad Medici disciplinā, vīdemus enim multos, imò omnes deliros non esse sollicitos de rebus serijs, sed de inanibus, & nullius prorsus momēti, quia ignorant quid sit cogitandum, quid verò non, & de his propriē loquitur textus; tamen alij sunt, qui sani degentes tempus conterunt in vanis, & inanibus cogitationibus nullius frugis, neq; sibi, neque Reip. Hi quidem inter insanos sunt anumerandi, quibus potētia cognoscitiua deprauata est; quos eleganter increpant omnes Philosophi Morales.

Ad 7. non negamus, & à morbo in com-

H 2 pos.

positione & à soluta vnitatem vitari actiones cerebri, sed aduertenda est profunditas Hipp. nam existimat actiones restrictas fieri à cerebro, in quantum pars similis est, & temperata, quod licet obscure insinuauit, quando dixit in Epidemijs, si humor vergat ad corpus sūt Epileptici, si uero ad animam fiunt melancholici, explicante Galen. per animam temperiem, per corpus organa & compositionem, ita 3. de locis cap. 7. Hoc professi sunt postea multi Medici asserentes in qualibet parte cerebri existere istas potentias; non esset autem possibile esse in quacumque parte, nisi concurreret ut similis: atq; cum similis propriè temperamento constituitur, hinc est, ut solas intemperies enumeret Præceptor tãquã immediatas causas insanix, & suo ordine reliquorum symptomatum, & unitatis mentionem non fecit, quia subintellexit, Sed de isto puncto erit peculiaris exercitatio, in tractatu de morbo & sympt.

Ad 8. Ad 8. non video aliquid difficile; nã terrores in affectibus cerebri, de quibus hic loquitur, partim nocturni solent esse, aut quia tempore somni recurrentibus vaporibus, & nigris etiam humoribus, spiritũ, & species causæ timoris intradunt; ut videmus in melancholicis, aut quomodocũque grauato cerebro, aut conuerso à prano lacte, ut in puerulis. Diurni timores apprehendunt vigilantes insanos ob ea; quæ vident, & audiunt; facile enim timet, & pauescunt, quod non solum in ægrotis conspicimus, sed in his, qui licet benè valeant in reliquis; tamen quia cerebrũ debile, & cor insigni aliqua debilitate flaccet; facile terrorem concipiunt.

Desuetudinem, & inexperiencem numerat inter accidentia insanientium; desuetudo nil est aliud, quã amissio cõsuetudinis; inter alia autem, quæ habent cordati, & bene constantes mente est consuetudinis observatio quoad sua opera; qui actus ad memoriam videtur pertinere, quæ obseruat consuetam. Amittere uero consuetudinem sine electione melioris; memoriæ, & cogitatiuæ lesionem indicat,

ex quo sequitur inexperience (experientia consuetudine firmatur, & fit;) ergo amissa consuetudine necessario sequitur inexperience: unde insanos videmus nulla consuetudine firmari, sed perpetua mutatione revolui.

TEXT. LXIV.

ET insanimus quidem præ humiditate. Cum enim humidius fuerit, quam pro natura: necesse est moueri; ubi uero mouetur affectio, necesse est neq; visum quiescere, neq; auditũ, sed aliàs aliud videre, & audire, & linguam talia dicere, qualia semper ac singulis vicibus uiderit, ac audierit; quãto uero tempore cerebrũ quiesuerit, tanto etiam homo sapit.

Dixerat insanire homines præ humiditate cerebri; quod cũ difficultatẽ aliquam habere uideatur, explicare intendit in hoc textu. Equidem à bile, & à melancholia homines insaniunt, & ab speciebus diuersis istorum humorũ varia deliria succrescunt: sed à pituita, & humiditate non ita constat; tamen reuera constans sententia Hipp. insaniam à pituita cognoscit hoc loco, & ferè eisdẽ verbis in epistola de insaniam, ubi latẽ idẽ ostendit. Quomodo uero ab humiditate hoc cõtingat audiamus; inquit. Cerebrũ humidius necesse est moueri, motũ uero simul cũ sua affectione nõ est possibile, ut quod percepit per sensus quiescat; ergo si lingua loquitur exprimẽdo conceptus, necesse est, ut simul variet, & nil ordinatũ, nil conforme, nil consentaneum loquatur, quia transuolat species interior nullũ habens fixum terminũ, & succedit alia, atque alia dissimilis sine uilla coherencia.

Ex quo sequitur tanto tempore hominem sapientia, & integro iudicio uti, quãto fuerit cerebrum quietũ. Mirabilis quidem sententia; & enarratione dignissima,

Dub. 1. *Debitas primo. Quare cū dixerit in superiori text. ob intemperie homines insani res terrefri, dormire, vigilare, &c. Nunc dicat necesse est moueri cerebrū, quod nequaquam dicit de intemperie biliosa, sed de sola pituitosa.*

Dub. 2. *Secundò ratio efficax proponitur. Nā cerebrū in cōtinua versatur mutatione; semper dilatatur, & cōprimitur; licet quædā quietes mediēt inter ipsos motus cōtrarios (sicut in pulsu.) Quare ergo dicit: quanto cerebrū quicuerit, tātō sapiēs erit homo? si quiesceret nō solum priuaretur debitis actionibus, sed moreretur, sicut cor cessans à motu.*

Dub. 3. *Tertiò dubitas: nā cū calor sit qualitas magis proportionata ad motum, quare Hipp. agēs de motu locali cerebri primam tribuit humiditati, quæ inter omnes qualitates tardior, & segnior est? Discurrendo per omnes qualitates, humiditas est, quæ vltimū, aut nullū habet locū ad causandū dolorē, quia minus actiua, potius liebetat; paralicū enim reddit mēbrū: ergo aut falsa, aut interpretanda est sententia proposita.*

Dub. 4. *4. Præterea. Quid est quod dicit mouetur affectio? affectio nō mouetur. Galen. enim lib. 1. de locis affectis ostendit passionem concernere motū, affectum vero permanentiā: ergo male Hipp. dicit: mouetur affectio. Hæc, & alia multa huius auctoris libri, quæ sine magni studij, audit, aut legit, iudicat de illis tanquam cæcus de coloribus, & spurium appellat librum.*

Ad 1. *Dico ad 1. quod Hipp. in isto text. insipientiam, ab humiditate per solū motum locale cerebri factā inducit, quamuis simul accidat intemperari cerebrum. Quæ humiditas fluxilis, aquea, aut serosa, ærea aut flatulenta, talis est, vt cerebralis substantia amittat debitā consistentiā, & firmitatē, vt spiritus species nō retineat tēpore debito (hoc pro interpretatione tã obscuro textus pōderandū est) atq; cū reliquæ qualitates, siccitas, caliditas, frigiditas, non reddant cerebrum fluxile, aut spiritum hoc modo mobilem; hinc est quod*

Hipp. soli humiditati tribuerit hunc modum causandi desipientiam, vt simul cum intemperie coniungatur motio cerebri; ita vt motio localis sit causa talis insanie quia impedit, stabilitatem specierum, sed vna & altera successione inordinate facta, turbetur iudiciū. Vnde iste modus affectionis à tali humiditate, peculiaris est.

Eandem sententiā cōfirmat scripto de insania, inquit epist. 19. *Quemadmodum in libello de morbo Sacro dixi: In sanietate necesse est præ humiditate cerebrū, in quo animæ sunt opera moueri. Vbi videlicet humidius quam pro natura fuerit; eo vero commoto neque visum, neque auditum quiescere; sed aliā alia, & videre, & audire, & linguam talia loqui, qualia singulis vicibus viderit, atque audierit: quandiu verò cerebrum quicuerit, tandiu etiam homo sapit.*

Quas duas sententias ita cōformes existimo intelligendas de motu (vt dixi) locali substantiæ cerebri, & spirituum, qui non sinit permanere iudicia firma eo modo, quo debent, vt possint exprimi.

Vnde ad 2. *Resp.* verum esse dilatari, & constringi cerebrum, tamē iste motus est maximè naturalis, & seruit alijs potētij, vt melius exerceat suas operationes proportionaliter, sicut in corde (vt diximus in tractatu de pulsibus.) Est autē iste motus ordinatus, trahēs proficua, pellens noxia, & ideo non impedit actiones rectrices, sed naturaliter disponit, vt melius fiant. At verò quando cerebrum præ nimia humiditate non quiescit, neque est obediens ordinatissimo motui vitali; fit vt maximum impedimentum consurgat in actionibus rectricibus, quæ versantur circa obiecta apprehensa. Impedimentum verò satis explicat Hipp. nam quando cerebrum suas habet quietes naturales, & motus ordinatos, recte iudicat, & sapiens est; at verò si temulento motu inquietum est, omnia bona iudicia impediuntur ob continuam, & inordinatam successionē specierum, & ita lingua profert cōtraria, & inordinata, & reliqui sensus externi alterantur. Hoc tamen nō potest contingere, quando ordinato, & vita

Resp.

li motu dilatationis, & cōpressionis mouetur; nam iste potius conseruat cerebrū, vt seruet species, & imagines ad benè iudicandam, vt dilatatio, & constrictio cordis potius adiuuat, vt potētia generatiua spiritus vitalis melius perficiat opus suū.

Dub. Sed dices: si motus præternaturam cerebri est causa delirij; vt quid est necessarium constituere intemperiem ab humiditate?

Resp. quod Hipp. prius enumerauit intemperamenta cerebri, sed explicuit modum, quo humiditas est causa delirij, humiditas enim potius hebetare, aut imminuere videtur actus internos, & somnium augere, si sola sit; videmus nāq; à sola causa sicca, & calida vigilas, & deliria exoriri, ab humiditate somnolentiā: At verò deliria, & iudicia praua, non apparet quomodo oriātur ab humiditate, nisi motu locali excitato inordinate in ipsa substantia cerebrale, vt innuit Hipp.

Vnde notandum est, quod nimia humiditas, qualis est aquea, aut acrea disponit cerebrum quadā fluxibilitate, ita vt quolibet motu accedente fluctuet: modò cū semper dilatetur, & comprimatur cerebrum naturali motu, necessarium est, vt fluctuet magis, & inquietum sit præternaturaliter, ab eadem dilatatione, & cōpressionē circumactum, & varijs, & inordinatis motuunculis agitatū; vt enim aqua si quiescit, aut si ordinate, & sine perturbatione mouetur, recipit meam figuram quasi in speculo; si verò irrequiete, & inordinate perturbatur, non recipit ordinate figuras, sed obscure, aut quasdā pro alijs: ita similiter, quando cerebrum aquea humiditate perfūdatur, facile hinc inde, dilabitur intra easdem tunicas (etiā ab ipsa dilatatione, & cōpressionē), & ob id nullum iudicium firmum fieri potest.

Ad 3. Ad 3. dico iuxta traditam explicationē, quod calor aut siccitas, aut vtraque simul intemperies ex se possunt lædere actiones internas cerebri, sine hoc quod sequatur aliquis motus localis: imò per tales intemperies, magis durior, & cōstans solet reddi substantia medullaris, & vt sic dicā, minus apta ad motum. Delirant ergo ho-

mines à sola mala intemperie, vt videmus in mania, & melancholia; at verò ista insania, de qua loquitur Hipp. ab humiditate aquea, serosa, prædicto modo mouēdo, cerebrum valet lædere; & quāuis minimum causet dolorem, tamen inter omnes qualitates primatum optinet, reddēdo partes blandas fluxui paratas, parum cōstātes, & cūcūq; instabilitati obnoxias vt dicebamus de aqua inordinate mota.

Resp. ad 4. non esse mentem Præceptoris, quod morbus moueatur, aut consistat in motu; nequaquam; sed affectio dicitur immutatum illud in cerebro ab obiecto: hoc autem non consistit per multum tempus, sed fugit; & hoc intelligit Hipp. quando dicit, mouetur affectio, id est illud, quod afficit cerebrum, species scilicet obiectorum, & phantasmata transuolant, & tam celeriter fluunt, vt nullus fiat discursus ordinatus in cogitatiua; nec bonā aliqua imaginatio, nec memoratio, &c. Nunc ad formam argumenti satis fit, quod morbus non est in motu, sed in esse permanēti, & facto; morbus verò est intemperies humida cū tali modo. Ad hanc intemperie sequuntur symptomata, motus scilicet, & insania, moueri, & insanire; ista autē accidētia, nullū est incōueniens, quod sint in successione, & motu, si morbus sit in esse permanēti. Sed dicet aliquis, quod genus insanix, seu quæ species læsionis, & quæ potētia læditur in ista insania de qua loquitur Hipp. Hanc dubitationem tex. sequenti attingam.

TEXT. LXV.

Est autē corruptio cerebri à pituita, & bile; vtriusq; cognitio sic contingit; qui enim à pituita insaniunt, quieti sunt, & non vociferantur; neq; tumultuātur. Qui vero à bile vociferatores sunt, & malefici, & non quieti, semper aliquid intempēstium facientes. Si quidē igitur assidue insaniūt, hæ-

*ipsis sunt causæ; si verò terrores,
ac timores accedant à cerebri
transmutatione id cōtingit, trans-
mutatur autem dum calefcit; ca-
lefcit autem præ bile; ubi ad ce-
rebrum impetū fecerit ex corpore
per venas hæmatitidas, hoc est san-
guinarias appellatas, & timor
adeft, donec rursus redierit in ve-
nas, & corpus deinde quiescit.*

Comment. Vnde profunditatem Hipp. locutus fuit
antea de infania ab Intemperie humi-
da; nunc in prima textus parte de infania,
quæ confequitur ad inflammationē cerebri
biliofam, aut pituitofam; (de lethargo sci-
licet, & phrēnitide) est autem tanta dif-
ferentia inter ista duo, vt illa infania sine
febre multoties contingat, qualis est ab
humiditate stoliditas & dementia, & a ca-
litate mania, &c. quibus morbis solent
viuere homines multis annis; non enim
præcindunt vitæ periodum naturalē. At
verò lethargus qui a postema pituitofum
dicitur Autē. & phrēntis, quæ calidū,
& feruentē dicit affectū, febrem habent
continua, & assiduū delirium læthaleq;
sunt multoties, & vitā finiūt, & ob id cor-
ruptiones cerebri dicuntur per excellen-
tiā. Aliæ affectiones antea dictæ nō cor-
ruptiones dicuntur, sed morbi, intēperies,
deliria; differunt præterea, quia deliria
(de quibus in antecedenti textu) cōtingit
vt non sint continua (dico cōtingit) quia
solent per interualla quiescere & redire;
at verò lethargica, & phrēntica cōtinua
sunt; & hoc explicat, eum dicit: si igitur af-
fiduē insaniunt, hæ ipsis sūt causæ. Quod
autē lethargus habeat cōiunctū deliriū
est notissimum in doctrina Galeni, habet
etiā febrem, nō tamē ita magnā, sicut phrē-
ntis. Signa verò, quæ hic ponit vniuersa-
liūq; affectionis sunt satis conspicua: se-
quuntur enim naturā morbi pituitosi, aut
biliosi, quibus si adiungas, quæ ex pulsu,
respiratione, vrina, & alijs sumuntur, per-

fecta erit cognitio, quæ in suis locis sit;
prius inuenies. Nunc verò perpendere oportet, ite-
rā partē textus, in qua agit de affectibus
terroris, & timoris, sed per consensum.
Hoc pulchrum putō; explico. Per corru-
ptiones cerebri lethargum intelligit, &
phrēntidem; non quod aliæ affectiones
etiā non possint tales dici, de quibus egit
alijs locis lib. de morbis, & in Aphor. Cla-
rū quippe est quod Apoplexiā, & sphacelū
possumus cū Hip. dicere corruptiones
cerebri; tamē in isto libro agens de mor-
bis Sacro, in quo cōtingūt læsiones inter-
næ, & plura accidentia diuersa, nulla mē-
tione facta sphaceli smi, aut aliarū corrup-
tionū, tangit alias corruptiones, ad quas
sequitur infania; quia Magi a. tiones er-
roneas Epilepticoz (vt sapius dixi) tri-
buebant Dijs, & ob id contra illorū opi-
nionē enumerat morbos, ad quos præci-
puè solent tales læsiones cōsequi; secūdo
ab Epilepsia facilis est transitus in melan-
cholia, & infaniam; vnde ergo constat
quod in secunda partē textus agit de af-
fectionibus per consensum; Dico manifestis-
simē id cōstare. Audi verba: *Si vero terro-
res, ac timores accedant à cerebri transmutatio-
ne id cōtingit; transmutatur autē dum calefi-
cit; calefcit autē propter bilem, quæ impetū fa-
cit in cerebrū per venas, & timor adeft, donec
redierit in venas, & corpus deinde quiescit.*
Quā aperte demonstrat fluxū, & refluxū
humoris ad cerebrū, qui fit inter partes
transmittentes, & recipientes; ascēdit hu-
mor ad caput, terror fit, retrahitur ad ve-
nas, à quibus fluxit, cessat timor, hoc est
pati per consensum; vnde cū cerebrū ha-
bitualiter est affectum, vt in lethargo, &
phrēntide, assiduē affligitur homo, &
ideo agens de illis non dicit fluxit humor,
postea recurrit ad venas, & quiescit; nam
ista verba non possunt pronuntiarī pro-
priè nisi in affectibus per consensum: nā
illud, quod per se afficit, permanētē heret.
Sed dubitas, quare Hipp. cū in prima par-
te diceret de corruptione cerebri à pitui-
ta, & bile nō etiā adiūxit timorē, & terro-
rē, nā etiā in ill o affectu reperitur terror.

Dico quod in omni infania non adest imor, imo multi maniacy & phrænitici, etiam & lethargici nullo timore omnia intrepide aggrediuntur, & nil reputant malum, à quo possint fugere. Hippoc. de Tolis melancholicis dixit in Aphor. Metus, & mæstitia, si longo tempore durent, melancholicum esse significant, & ob id in hoc loco referens morbos istos infania à pituita, & bile non induxit timorem, quamvis verum sit posse complicari, amen enumerans omnia, quæ contingunt egrotis, de quibus in hoc agit libro, adduxit timores, & terrores, quos etiam in superioribus textibus tetulit: hos dicit prædicto modo fieri, & cessare: neque compleret tractatum, nisi causam istam referret. Contingunt autem Epilepticis ante accessionem, ut supra adnotavi, incipiente humore suum motum, & per noctem in somno. Vnde colligimus venturam accessionem, aut in proximo esse, & in his qui parati sunt ad insaniam, videmus ista signa adesse, quæ Galen. docet §. de locis affect. cap. 4. ubi inter signa præcedentia phrænitidem, turbationem refert, & alia, quæ terrori, & timori simillima sunt, quorum causam dicit Hipp. esse concursum bilis ad caput; postea vero, si ad venas recurrit, quiescit homo, & cessat terror, ut euidenter colligas agere hic de his dispositionibus, quæ per consensum sunt à venis, aut alia parte, ut statim dicam.

Dubia circa dicta.

Equidem magna difficultas exoritur circa generationem istius terroris, & timoris. Primò, non potest intelligi, quomodo fluente bile ad cerebrum, & calefacto cerebro fiat timor, aut terror; quin potius ira, & ferocitas excitanda. Secundò, quia ad timorem potius concurrat ad cor humor concitatus, in quo fit talis affectus, & ita refrigerantur externa, quia cor non expandit hunc calorem, sed calefcit interius: vnde à timore multi moriuntur, quia succumbit cor tanto oneri. Tertiò, quomodo humor, qui ad cerebrum confluit, iterum ad venas recurrit? Quæ virtus illum trahit? Quartò, si recurrit, &

cerebro non hæret, quomodo ex morbo per consensum fit in habitu, siue per essentiam, siquidem causa separata fuit, & homo quiescit.

Resp. ad primam partem dubij, terrorem, qui respicit causam subito ingruentem, & timorem [qui dicitur passionem timentis] oriri à causa cum tali modo; si aliqua causa terrificata subito aduenit, incutit terrorem simul, & timorem; nam timor absolute potest esse sine terrore, ut experientia patet; at vero terror non est sine timore.

Secundò dico, quod inter signa præcedentia phrænitidem, terrorem, & metum ponit Hipp. ex impetu bilis ad cerebrum, à quo accepit Galen. loco supra citato §. de Locis, quamvis non utatur his vocibus, inquit: *Nam interdum vigilias præcedere, siue etiam somnum manifestum imaginibus turbatum, ut & clamores nonnulli, & exiliant, videre est.* Hæc somnia turbata, clamores, & inquietudines, vocat Hipp. terrores, & metus, quæ duo apud Græcos ferè synonyma sunt, quamvis quodam modo differant, ut dixi ex Cicerone. Excitantur ægroti, quasi terrefacti, & meticolosi ab imaginibus prauis, quæ in cerebro oberrant.

Vnde ad dubium resp. quod à bile non fiunt isti terrores, sed ab imaginibus à bile turbatis. Turbantur autem imagines turbato spiritu, ut in his, qui vino, et si calido madent: ebrius terret, aut timet, & visiones, seu spectra dicit videre, quæ nunquam sunt; non alia ratione, nisi ob perturbationem, & deprauationem spiritus, qui ut speculum obnubilatum terrificata representet. Itaque & ex parte spiritus, & ex parte imaginum est inordinatio; vinum autem est causa. Vnde hæc dispositio in cerebro disponet ad varia, prout fuerit deprauatio, & modus illius, iam ad clamores, iam ad saltum, ad iram, aut alios affectus, quæ omnia solent fieri a bile ascendente in cerebrum, ut in febribus ardentibus multoties videmus: ex quibus satis patet ad dubium propositum: nam potens est humor biliosus præter naturaliter

Resp. ad

Galen.

saliter affectus, & impetu fluens ad perturbandum omnem concentum cerebri, & intemperando, & perturbando. Hipp. non enumerauit, nisi terrores, vt primas dispositiones, quæ apparent in istis ægrotis, & sub illis reliquas intellexit.

Ad 2. Ad secundum iam dictum est, istas affectiones considerari in cerebro, tanquā in membro cognoscēte, & proponente; passiones vero fieri in corde.

Ad 3. Resp. ad tertium, quod in affectibus, qui sunt per cōsensum, nondum firmatis (in illis scilicet, qui sunt, quādo pars aliqua mittit, quæ miterre non debet) dicimus recurrere humorem vario modo. Primò improprie, quando non fluit, quo fluere solebat, vt in febribus fluit ad cerebrum in augmento, non tamen in declinatione. Secundò proprie recurrit ad venas, si pars recipiens expellit, quod recepit; fieri siquidem potest, vt cerebrum debile existat, quando aduenit bilis impetuose; deinde vero aliquo tempore transacto apponens conatum, expellat ad venas, quod molestat; ad quod opus maxime adiunat, quod multoties contingit, quando resoluitur bona portio humoris biliosi, & quod remanet, facilius pellitur. Et in hoc circulo versantur partes, vsque dum victoria omnino eluceat: interim vero in illo intervallo quiescit homo, vt inquit Hipp. Tertiò proprie recurrit auxilijs medicis retrahentibus, & reuellētib; & delirantibus. Igitur tribus istis modis accedit, quod humor ascendens ad cerebrum, recurrit ad venas. Vbi notandum est, non semper Hipp. arterias venas appellasse; hic manifestè distinguit, venas appellans sanguinarias, quæ sanguinem deferunt; alijs autem in locis pullantes venas vocat, quæ spiritum vehunt, & motū conspicuū manifestant.

Ad 4. Resp. ad quartum. Morbus per cōsensum paulatim transit in essentialē, nisi auferatur causa; nam humor, qui recipitur in membro patiente, necessario derelinquit aliquam intemperiem, quāuis paruo tempore hæreat: atque adeo iterum atque iterum adueniens (vt in ac-

cessionibus) debiliorem reddit partē; debiliori parte redlita, maiorem copiam recipere est apta, & minorem repellere, atque ex consequenti affectio transit in habitum, seu in essentialē. Sed antequā hunc textum deferam, examinandum est, quid sentiam de insania à pituita, quam Hippoc. docet.

De insania à pituita.

Affectum istum, non solum in hoc textu, sed in alijs superioribus adnotauit Hipp. Et vt clarius procedamus in explicatione perpendendum est, an insania à pituita fieri possit, & quæ illa species sit. Ratio dubitandi est, quia cum aperte Hipp. loquatur de delirantibus, & delirium cōmuniter loquēdo, sit actio deprauata restrictum potentiarum, non cōstat quomodo pituita, quæ frigida est, efficiat istum modum læsionis: & vt distinctius rem exaremus, obijcio primo: *Rationes dubit.* Deprauatio fit ab intemperie calida, non ergo à frigida. Est doctrina Gal. lib. de *Galen.* Morbo, & Sympt. quā adduxit Auiden. *Auiden.* lib. 3. fen. 1. cap. 6. de vniuersali consideratione circa operationes cerebri: vbi docet à calore præter naturam deprauari actiones cerebri, neutiquam à frigore. Quo ergo pacto insania procedit à pituita, quæ frigida est? Secundò, quia defectus memoriæ nūquā reponitur inter insanias: at pituita hoc vitium in cerebro tantummodo videtur causare posse per suam intemperiem (non dico per suam quantitatem, quando obstruit:) ergo à sola pituita non generatur insania; aliud enim est obliuiosus, aliud insanus. Tertiò Hippoc. inducit insaniam à sola humiditate, quæ sit causa mutabilitatis cerebri; & hæc mutabilitas sit causa delirij. Rursus statim enarrat insaniam à pituita, & sua signa proponit, vel conculcanda, vel contraria; nā si quis sit insipiens præ humiditate, quorsum pituita quæ humida est, non erit causa? Si potest esse causa, quare illius mentionē non fecit Hippoc. Hæc certè petunt maiorem claritatem.

No-

1 Notat. Notandum primò, quòd infania nomen est generaliss. non solù apud Hipp. sed etiam apud omnes Latinos, comprehendit enim omnem internarum potentiarum læsionem, phrænitidem, læthargum, melancholiam, maniam, furorem, fatuitatem, stultitiam, dementiam, stoliditatem, quidquid tandem erroris præter naturam sit in facultatibus rectoribus, vel diminutis, abolitis, aut deprauatis. Dixi læthargum, quatenus coniunctum necessario habet delirium.

2 Notat. Secundò notandum, quòd Hipp. satis apertè posuit discrimen inter infaniam ab humiditate sola, & infaniam à pituita, diuersosque textus illis adaptauit. Inquit enim tex. 64. & insanimus quidem præ humiditate. Postea tex. 65. ait, Qui à pituita insaniunt, quieti sunt, &c. In 1. tex. nullam fecit mentionem pituitæ, sed solum humiditatis, quæ potest esse huius, aut alterius humoris. In 2. tex. absolute dicit, infaniam fieri à pituita: ergo manifestè distinxit inter vtramque affectionem.

1 Propos. His suppositis, sit prima propositio. A pituita frigida, & humida insaniere possunt homines torpentibus internis facultatibus [vt verbo Gal. vtar. lib. 2. de Causis Symp. c. 7. stolidusque, siue fatuus erit homo, vt eodem cap. docet Gal. & generali nomine vocari potest insanus, & amens, ob diminutionem, aut ablationem actionum rectorum, licet non sint deprauatæ. Sed Hipp. in istis textibus non loquitur de ista specie infaniæ, quæ pura stoliditas, & fatuitas est, vt satis constabit ex 2. propositione. Vnde falluntur qui dicunt esse necessarium corrumpi pituitam, vt faciat infaniæ quamlibet speciem.

2 Propos. Secunda propositio. Infania illa à sola humiditate, quam tex. 64. inducit Hipp. fieri potest à quacunque humiditate fluida, non enim necessario debet fieri ab humore pituitoso. Hoc patet in ebrijs, in quibus expresse figurata est prædicta infania; mouetur enim, & agitur cerebrum ab humiditate vaporosa, nilque ordinatum

loquitur, ob velocitatem successione specierum, & obiectorum, vt diximus supra. Itaque per solam fluxibilitatem, & mobilem adorem præter naturam substantiæ cerebri, talis infania contingit: quod etiam quasi in rudimento quodam, apparet in homine mutabili, & inconstanti, variarum sententiarum successione innotatore.

3 Propos. Tertia propositio. Vera infania, quæ cum deprauatione, siue delirio fit imaginantis, aut cogitantis potestatis, aut vtriusque simul; sine dubio fieri potest à pituita frigida, & humida, sed putrescente, & de hac loquitur Hipp. tex. 65. quando dicit qui à pituita insaniunt. Explico: nam verus læthargus (nota quòd dixi verus) habet necessario coniunctum delirium, quod sit deprauatio actionis: læthargus autem fit à pituita putrescente in cerebro, somnum, & delirium inducens, vt latissime probatum est lib. 3. Avice. cap. de isto affectu; ita vt phrænitidis, & læthargus conueniant in aliquibus, licet in alijs disconueniant. Infania læthargi continua est, febris continua est, sic & in phrænitide; sed febris maior, acriorque, delirium tumultuosum. Et ita videbis læthargicos signis relatis ab Hipp. in hoc textu; nam dicit non vociferantur, id est non vociferantur, vt phrænitici; sed obloquuntur deliramenta, cum excitatur, & in ipso somno tacite murmurare solent; quieti sunt, quia somnus corpus tenet, & pituita, licet putrescens, non irritat, sicut bilis in phrænitide, neque exagitat ad motus, & tumultus. Igitur hæc est vera infania à pituita putrescente, quam docet Hipp. quæ non infert diminutam actionem, vt in stoliditate, aut fatuitate, sed deprauatam, & assiduam, à causa fixa in cerebro, aut per consensum, non aliter, ac in phrænitide, sed remissiori modo. Sed dubitat aliquis, an infania cum deprauatione actionis possit fieri à pituita sine læthargo. Quod enim fiat cum læthargo, videtur explicatio ad textum voluntaria, siquidè Hipp. nullam somni mentionem facit.

Resp. nullam esse repugnantiam, nam bene potest fieri à deprauata pituita, siue

Quod sit delirij species, non pertinet ad huius locum.

Et nunc videbis in lib. de Mor. & Sym.

putrescente; sic intemperāte cerebrū, & tales infani erunt quieti, & pauca loquētur, & sine tumultu; tamen aberrantes, eruntque decolores, & torpidi, non intēdentes malum sibi, aut alteri, quia pituita licet putrescat, putrescit tamen sine feruido calore, & propter vnam partem putrescentem sequitur intemperies, qua fit delirium, & propter crassitiem, lentorē, & aliquam partem frigescētem, fit quies, torpor, & segnities: nec in hoc video aliquam rationem contrariam efficacem. Nam vt fit stolidus, & fatuus à pituita nō putrida, frigida, & humida, ita potest fieri infanus, delirans à pituita putrescente.

Ad 1 Obiectiones facile exturbātur. Ad primam iam dictum est, delirium, quod est deprauatio actionis, nō fieri a pituita frigida, & humida: hęc quippe diminutionem facit, non deprauationem; at si cale scat preter naturam quis vetat? Quare non poterit causare intemperiem deprauantem, & non diminuentem? Relinquimus nūc quæstionem, vtrum a frigore possint deprauari actiones.

Ad 2 Ad 2. concedimus, memoriam minui a pituita frigida, & humida, tamen ab illa etiam fit fatuitas, quæ generali vocabulo potest dici insania: Ita vt obliuio fiat, si in partem posteriorem, & memoratiuā incidat humor pituitosus; fatuitas si in partem mediam cogitantem, & in vicinam imaginantem.

Ad 3 Ad 3. ex dictis potest colligi, quod in primo textu 64. enumerans intemperies quatuor cerebri, vnicuique adaptauit propriam læsionem; & humiditati sine consortio alterius excedentis qualitatis tribuit continuam mobilitatem; cuius ratione quædam species insaniæ nasceretur, sicut in temulentis, aut eō modo, quo in dicto textu explicuimus. At vero in hoc tex. manifestius loquitur de insania vera, quæ sequitur intemperiem à pituita putrescente; nam deprauationem actionis clarè insinuat, minus tamen turbulentam; & ita non conculcat dicta, sed distinguit, vt ex nostris propositionibus ostensum est.

TEXT. LXVI.

ANgitur autem homo, & inquietudine multa iactatur intempestiue, dum cerebrum perfrigeratur, & præter consuetudinem compingitur: hoc vero à pituita perpetitur. Ab hac autem affectione, etiam obliuiosus euadit.

Comment

Dixerat supra etiam insaniam à pituita oriri posse, postea læthargum proposuit, vt doceat metastatasim inter istas affectiones contingere: nam morbus Saccer, insania, læthargus, & melancholia possunt ad inuicem transmutari; vt hinc melius contra Magos concludat: Et ita in hoc textu quædā Symptomata refert affectionis pituitosæ, quæ videntur communia Epilepsiæ, & insaniæ: nam dicit, quod angitur homo, & iactatur, quando cerebrum intempestiue perfrigeratur, & comprimitur; quod quidem bene cōstat accidere ad repentinum affluxum pituitæ frigidæ obstruentis, & simul molestantis, & irritantis, ex qua accessione cum exeat ægrotus, obliuiosus, vel aliter affectus euadit. Vide quam manifestè ostendit ex morbo Sacro transitum hoc modo fieri ad insaniā, & læsionem potentialium internarum, vt constet pituitam esse vtriusque causam, prout in ventriculos inciderit, aut distemperauerit.

TEXT. LXVII.

Noctu vero clamat, & vociferatur, cum derepente cerebrū percalefiat. Hoc autem perpetiuntur biliosi (pituitosi enim non percalefiunt) cum sanguis multus ad cerebrum peruenit,

uenerit, & efferbuerit: venit autem per venas predictas.

Comment.

Iterum ascensus humoris biliosi ad caput accidentia declarat, quæ ego, quantum attinet ad hoc punctum iudico communia paraphreneticis, & maniacis; nam non ita ad interiora humores recurrunt, & tamquam tenuissimi caput petunt subito, ibidem feruent, & ad clamores, & voces incitant, vigilias augent, & supradictos terrores inducunt. Hoc autem non contingit pituitosis in tanta intensione; magis enim quieti sunt, & licet reuocato calore per noctem, pituita caleseat: non tamen valet affectus humoris biliosi attingere. Et hoc intelligit quando dicit pituitosi non calescunt, id est, non ut biliosi.

Sed quare ita attentè dicit: Venit autem per venas? Id repetens tex. 65. Respondeo voluisse Hipp. nos attentos in his dispositionibus cognoscendis, quando accessiones sunt, & à quibus partibus transmittentibus; multum enim ad cognitionem, & curationem confert, & ad statum morbi intelligendum. Quando per venas fluit humor, consensus partium animaduertere oportet, ut inde tota præfagij, & curationis institutio ordiatur.

TEXT. LXVIII.

Cum contigerit, ut homo videat insomnium horrendum, & in timore fuerit, vel ut etiam si vigilet, tunc magis facies ignescit, & oculi rubescunt, cum timuerit, & mens meditatur aliquid mali operari, sic etiam in somno patitur. Vbi vero expergefactus fuerit, & respuerit, atque sanguis rursus in venas predictas dispersus fuerit, quiescit, & propterea iudico cerebrum vim plurimam in homine habere.

Cum in superioribus multoties dixerit, quæ contingunt per noctem his ægrotantibus in somnis, quæ tanquam signa contemplatus est, tum morbi futuri, tum causæ præsentis, & cerebrum dixerit sedem omnium prædictorum accidentium: merito claudit nunc discursum conclusione mirabili. Et propterea iudico cerebrum in homine vim plurimam habere. Inter alia admiranda opera Hipp. extat liber de insomnijs, ubi relictis diurnis immisis, ut ipse dicit ad eos, qui de ea scientia agunt: de solum naturalibus, qui sequuntur motionem, & statum humorum disserit, ut constet hanc sententiam certè Hippocraticam esse, & his, quæ alibi dixit conformem. Docet ergo prædominium humoris biliosi efferuescentis indicari ab insomnio horrendo, quando tam efficaciter representatur, ac si vigilaret homo. Cognoscitur vero ex ignea facie, oculis rubetibus, etiam si timuerit, & existimandum ex insomnio inclinari hominem ad aliquid male agendum. Ponderanda verba (& rubescunt oculi, cum timuerit) portentum est apparere ruborem in timore; apparet, aut uti dicit Hipp. quando tanta est copia, aut intensio humoris biliosi, ut simul cum timoroso insomnio excitet ad furorem. Sed postquàm expergefactus fuerit, sedatur omnia, quia humor refluit ad venas, liberatur cerebrum, resipiscit homo. Ergo si in cerebro insania, Epilepsia, insomnia, & alia plurima, quæ retulit, contingunt; & inde tam varia per totum corpus elucet accidentia, magnam vim habet in homine immutando cerebri affectio.

TEXT. LXIX.

Hoc enim est nobis eorum, quæ ab aere fiunt interpretes, si sanum fuerit.

Iam in hoc textu incipit extendere sermonem satis philosophicè (sed nūquam ut existimo deferens scopum) cum

Comment.

enim

enim docuerit causas morbi Sacri, & partem affectam; & tam varia, & stupenda accidentia sequantur, non solum errantibus potentijs internis, sed omnibus morbis naturam operationem, & motum deferentibus; vult nunc explicare, quomodo cerebrum omnia gubernet, & eo læso omnia abherrēt. Et si in superioribus textibus Medicè prosequutus humorum species, & motus edocuit: nunc altiori sermone, cerebri vitalem gubernationem explicare conatur.

Dixerat magnam vim habere cerebrum ad immutandum corpus per insomniam, per causas sibi præter naturam affixas. Nunc magnam vim habere dicit susceptam ab aere, quam si sanum fuerit, manifestet, & interpretes demonstraret; quia nulla pars in nostro corpore tam cito aeris mutationes persentit, & explorat, sicut cerebrum: cum enim & per nares, per os, per aures, per poros, per comifuras, per oculos aer afficiat, & notas præbeat intemperantiæ; hinc est ut fidissimus aeris interpretes cerebrum dicatur; & hoc quidem, si sanum sit, nam quod tale est, exuperantias melius indicat, & sentit, quod de tactu temperatissimo solemus dicere, est vero interpretes extremorum. Idem contingit cerebro sano circa aeris affectiones. Hec videtur explicatio Medica; sed altius philosophandum: nam cum profiteatur Hip. ab aere nobis ministrari sapientiam (ut statim dicemus.) Dicit nunc cerebrum esse explanatorem & interpretem aeris, idest prudentiæ, quæ per aerem ministratur. Quid est hoc? Explicet in sequentibus.

TEXT. LXX.

Sapientiam autem ipse exhibet aer; oculi vero, & aures, & lingua, & manus, & pedes, qualia cerebrum statuit, & cognoscit, talia subministrat. Sa-

pientia enim toti corpori contingit, prout aeri participat. Ad intelligentiam vero, internantius est cerebrum.

Aliquis ethnicus existimare posset nostrum Præceptorem putasse in hoc textu humanam animam esse aerem: cum enim dicat ab aere procedere sapientiam, & omnes corporis partes ab aere gubernari: credet quidem aerem istum, quo respiramus, animum esse, aut in illo consistere. Quam absurditatem coluit Anaximenes, Milesius, ut est apud Plutarch. lib. i. de Placit. tamen, cum in nostra Hippocratica Philosophia efficaciter probauerim animæ rationalis excellentiam, & immortalitatem à nostro Hipp. fuisse cognitam: non possumus in tam inepta opinione Anaximenis reprehendenda immorari; sed conformiter principijs diuini nostri Senis philosophandi, textum ellucidare.

Primo. Certam ab vno Hipp. vsque ad nostra tempora doctrinam statuamus, & quam omnes scholæ amplectuntur, spiritum quendam esse internam substantiam tenuissimam in corde, & cerebro generatam, quæ spiritus dicitur ob aeris subtilitatem; nam & aer apud Hipp. imo & in sacris literis spiritus solet vocitari. Secundo certum est, hunc spiritum non posse ad tantam, & debitam tenuitatem peruenire, nisi ab aere isto externo sufficiens copia ministretur, ut mixtus cum aliquo alituoso vapore interno cordis, aut cerebri articulatus, subactus, & a facultate eleuatus, vitaliter directus sit ad omnes actiones exercendas vniuersale instrumentum. Atque ita istius aeris tanta est necessitas, ut ad illum continendum, nullam naturam prætermiserit diligentiam; adeo est vita cum respiratione coniuncta: nam licet per respirationem, & ventilatio, & segregatio sulligium, & attemperatio præstentur, omnia tamen aeris ingressu perficiuntur, & sine illo nequaquam, quod cum oscitanter contempleretur

Comment.

*Anaxim.
Milesius
Plutarch.*

placetur Anaximenes, dixit, aerem esse animā, quia illo vivimus, & sine illo morimur; non videns, quod aliud est vita, aliud dispositio, seu conditio, quæ conseruat vitam, & aliud est anima, aliud vero vinculum, quo ne citur anima corpori. Tercio certum est ex lib. Hipp. de Aere, Aquis, & Locis [qui huic nostro maxime concordat] quod qualis fuerit aer externus, qui inspiratur, talis erit spiritus qui in cerebro generatur: unde ingenia, mores, & humanæ conditiones iuxta aeris naturam, & Regionū variantur, vt qui puriori, clariori, & subtiliori aere fruuntur, ingenijs acutioribus polleant: unde illud Democrito tributū, spiritus sicus anima prudentissima.

Ex tribus principiis deducimus Hipp. conclusionem. Aer ministrat cerebro sapientiā, quia qualis aer, talis spiritus animalis; qualis animalis spiritus, tales operationes rectrices, quia istæ, licet eliciantur ab anima per potentiam vitalem, sequuntur dispositionem corporalem, vt in cerebro per spiritum æreum bene dispositū, bene, prudenter, & ordinate fiat: & ista fuit Hipp. mens, hæc statuta principia suæ doctrinæ, quam Arist. nunquā deseruit.

Sapientiā vocat in hoc loco gubernationem corporis humani secundum debitum finem, & ordinem directam, quā singulis partibus pro necessitate cerebrum impertitur, vt statim dicemus. Igitur prædicto modo aer ministrat sapientiā, non aliter.

Oculi autem, aures, & lingua, &c. Prudentiā posuit in cerebro, vt in sede propria, vbi sunt (vt sic dicam) consilia gubernandi. Reliqua vero membra obediunt, & exequuntur, quæ ab Imperatore ordinata sunt. O quam distincte potentiam executiuam, & imperantem declarauit, quam probauit ex D. Thom. in Opusc. de potentijs, nā dicit Hipp. *Partes subministrant talia, qualia cerebrū statuit, & cognoscit; subministrant tanquam subditæ exequentes ordinem superiorem.* Quis est iste ordo? Respondet: Est ordo, quem ce-

rebrum statuit, & cognoscit.

Duæ sunt potentiae Principes in cerebro, cognoscitiua, & motiua; quando dixit, *cognoscit*, intellexit cognitiuam; quando dixit, *statuit*, intellexit voluntatis imperium, quod reliquis membris mandat, & statuit legem mouendi ad formā apprehensam in bonum animalis, aut legē fugiendi malum; propriè enim voluntas statuit instructa, seu directā à cognoscente. Hæc est sapientia in cerebro, cui subministrant membra. Neque in hoc munere obediunt tantum membra cerebro ministrant; sed etiam aliquid necessarium rependunt ad operationes cerebri: per sensus externos obiectorum species ministrantur, vt cogitationes, & cognitiones internæ fiant, cum nil sit in intellectu, quin prius fuerit in sensu; igitur cerebrum, & membra ad inuicem sic se habent. *Sapientia toti corpori contingit, &c.* Sapientiam totius corporis ab aere fieri dicit. Vocat sapientiam membrorum, debitum exercitium proprii muneris. Sapiens dicitur oculus, si videt, vt debet, auris, si bene audit; pedes, si obediunt motui. Omnes quippe potentiae cognoscentes iudicant de suis obiectis, si iudicant, vt debent, & cerebro ministrant species, optimo modo, & debito sapientes dicuntur. Motiue non iudicant, sed præfixum terminum acquirunt ad imperium gubernantis. Omnes ergo qualitercumque participant sapientiam largo hoc modo dictam; sed à quo illam participant? Respondetur, quod participant ab aere, siue spiritu: & spiritus à quo desumpsit? à cerebro. Ibi enim perfectè dearticulatus, & eleuatus est pro operationibus omnium membrorum, & à cerebro suscepit directionem quandam, quasi ab architecto, & primario artifice, vt spiritus in aure sit audituius, in tactu tactuius, in oculo visuius; & sic de alijs, quam philosophandi rationem olfecit Gentilis, quando subtiliter aiebat spiritum in cerebro, nō lucem, nō qualitatem illam innominatam suscipere, sed directionem; sicut instrumenta directionem sumunt ab artifice: quem dicendi

Nota
nādi rati
nem in
nostras pa
tes.

Con

Pri
alim
nare

cendi modum late explicui, & probabilem dixi Opusc. 10. cap. 7. in Auicenna. Vnde eleganter Hipp. vocat cerebrum internuntium ad sapientiam, seu intelligentiam, quia per suum spiritum missum ad partes nuntiat illis, quæ faciendæ sunt, & suscipit ab illis responsa, scilicet per species sensatarum rerum.

TEXT. LXXI.

Cum enim homo spiritum in se ipsum attraxerit, primum quidem ad cerebrum peruenit, & sic ad reliquum corpus aer dispergitur reliquens in cerebro suum ipsius vigorem, & quicquid prudens hac sapientia præditum fuerit.

Comment. Diximus, sermonem esse de spiritu animali, qui à cerebro generatur ex aere inspirato, & cordis vitali halitu; non quippe debes existimare solum spiritum vitalem, qui à corde procedit in arteriolas cerebri esse materiam spiritus animalis, ut communiter dicunt tyrones, sed ut illa definitione pulsus, quæ causam finalem tangens, dicit, ut spiritus animalis in cerebro generetur; nam licet vitalis sursum latus inseruiat; tamen reuera aer inspiratus per nares, immediatè cerebrum peruadit, ut statim ad naturam spiritus animalis eleuetur: quod exeat continuo, & transfundatur ab arteriolis vitales halitus, & simul migrent in naturam animalis spiritus, id non nego, sed affirmo cum Præceptore aerem necessarium esse continuo attractum à cerebro; & non primò in cor, sed primò in cerebrum peruenire. Habet cor suos ductus, ut aere fruatur, & habet cerebrum alios, ut primò & immediatè fruatur: nam antequam aer ad cor perueniat, longa illa restat via per asperam arteriam; aer vero, qui inspiratur per nares, statim tangit cere-

brum; odores id demonstrant, si inspiras, illico odorabis; si non inspiras nequaquam: ergo signum est aerem, in quo exhalatio est odorifera, statim ascendere ad organum olfactus, & in cerebrum: ergo aer primo in cerebrum (ut docet Hipp.) trahitur. Rectè dixit trahitur. Ad hoc enim adinuenit natura motum cerebri dilatantem, & comprimentem, tam enim fuit necessarius motus cerebri ad gubernationem spiritus animalis pro toto animali, sicut motus vitalis cordis pro vniuersa regione vitali, & vegetali. Sed de motu cerebri, & eius causa finali diffase disputaui Opusc. 2. de Possib. cap. 6. omnem illam tractationem suppono ad istum textum. Igitur aer primo in cerebrum, ut in spiritum animale mutatus, totum animal percurrat per neruos, sicut vitalis per arterias. Neque ita sis tyrocinio imbutus, ut putes cerebrum sine spiritu vitali cordis posse consistere, aut sapere. Non tale proficitur Præceptor, sed extollit præcisam necessitatem huius spiritus aerei ingrediētis, qui magnam partem habet in hac causalitate, de qua loquimur. Nunc ad alteram partem textus. Aer relinquit in cerebro totum suum vigorem, atque quicquid prudentia, ac sapientia præditum est; reliqua uero portio aeris, seu spiritus per totum animal euolat. Aurea sententia: Cerebrum nunquam valet ad prudentiam sine suo debito spiritu animali, & semper seruat necessarium: reliquum spargit in corpus, reliquens sibi partem necessariam, qua mediante disponitur organum, ut potètiæ restrictes operentur. Fuit dispositio ad sapientiam, postea tendit in corpus, ut sit dispositio ad alias actiones inferioris ordinis. Itaque spiritus relinquit in cerebro quicquid imaginatum, quicquid cogitatum, & prudentialiter discursum est: succeditque alter, & alter spiritus, ut neque in cerebro sapiētia, neque in alijs membris deficiat operatio, sicut in ventriculis cordis semper adest aliquid ad conseruationem vitæ: reliquum vero per arterias spargitur. Cum igitur tam sit

Princeps

Princeps cerebri operatio, & tam eleuata, & insuper tā primò necessaria animalis, vt animale est, necessarium fuit vt in pròptu, & [vt sic dicam] ad manum asisteret aer, ne deficerent actus interni, illo deficiente: non enim solum necessarius est aer in cerebro, vt spiritus animalis generetur, sapientiæ instrumentum, vt sæpius dictum est, sed vt retineat species, quas ab externis induit obiectis, quia vt supra dixi ex Tertuliano, aer omnium temporum est organum, omnium colorum index, omnium rerum tenuis vestis; ducit igitur ad potentias internas magnam obiectorum suppellectilem, quod eleganter docuit Gregor. Nissen. in Exam. explicis, quare Moyses in nudi creatione de terra differit, nulla aeris mentione facta; inquit. Quod quidē ille nō id id facit, quod nihil ad mundi constitutionem aer conducatur, aut quod seclusus sit ab elementorum potestate; sed quia fortasse natura molli, ac facile cedenti præditus res omnes: in se suscipit, easdemque præ se fert, cum neque colorem proprium, neque figuram, nec speciem habeat, sed alienis, & coloribus, & figuris informetur. Et parum post. Quare cum in eo versetur hominum vita, cumque omnis propè viuendi facultas, & sensuum actio in aere vni suam obtineat, siquidem per ipsum audimus, odoramus, & animam ducimus, quod vti manus maxime proprii, ac necessarium est: qui enim respirandi, idem simul fecit viuendi finē: id circo sapiētissimus Moyses illū vt cognatum, coniunctumque nobis elementum, in quo ab ipso statim ortu enutrimur, tacite præterijt, ad huius partis declarationem satis esse putans innatam illam, atque instam naturam nostræ cum aere coniunctionem, atque habitum. Hec Nissenus.

Sed obiter, quis non miretur ignorantiam Danæi Caluinistæ, qui aerē in hoc spatio negat: equidem affirmare audeo, fere omnes Hæreticorum, aut plures errores ex ignorantia Philosophiæ, & Metaphysicæ procedere.

Redeo ad Hipp. Textum enim hunc,

Nissen. quem agamus, melius multo explicarent Nissenus, & Nazianzenus erat. 34.

Igitur vt dictum est, non solum relinquit aer prudentiam, sed etiam suum vigorem: quis est vigor, quem aer relinquit in cerebro? Resp. suam nudā, & puram naturā aptissimam ad actiones cerebri, vt dicebat Nissenus, & ob id nō per multos anfractus transit, conditionem omnino mutat, quod clarissimis verbis declarat ex sequens.

TEXT. LXXII.

SI enim in corpus primum perueniret, & posterius in cerebri rebus, relicta in carnibus, & venis dignotione, ac iudicio, ad cerebrum calidus iam existens, perueniret, & non sincerus, ac purus, sed ammixto humore à carnibus, & sanguine, vt nō amplius exactè sincerus esset. Quapropter dico cerebrum intelligentiæ, ac prudentiæ internuntium, atque interpretem esse.

EXhibet rationem, ob quam fuit conueniens, vt aer purus cerebrum statim perflaret, antequā per alias corporis partes trāsiret; nam si prius per eānes, & venas, sine dubio ab illis alteraretur multis modis, & mutaret sinceram, & puram naturam; calefceret enim, & cum humoribus corporis misceretur. Vnde cum ad cerebrum perueniret, nullas rerum species deferret, & consequenter exueret principia dignotionis, & prudentiæ, qualia sunt rerum sensibilibus obiecta; nec cerebrum haberet, vnde exciperet cognitionem: nam si vt Nissenus aiebat, per aerem nobis sensuum ministrantur rationes, si purus sit, si vt speculum sincerus, tenuis, & omni alieno vacans: ergo quando impurus, quando permixtus, obscurus, & à tā varijs corporis parti-

Comm.

partibus alteratus, arcem mentis a scenderit, procul dubio nil ad prudentiam, & dignotionem conducere poterit; & hoc est quod dicit. Relinquet in carnibus dignotionem, id est amissa puritate, etiam amittet principia rationis, & seminaria obiectorum, quibus potentia interna cerebri mota, & informata prudentiam & iudicia perficiunt, & ita concludit cerebrum esse intelligentia, & sapientia sedem, & originem, in quo anima his medijs operatur, & partibus alijs nuntiat agenda.

TEXT. LXXIII.

Ceterum præcordia, alijs fortuitum nomen apud Græcos per consuetudinem habent, cum phrenes à sapientia dicta videatur, reuera autem non, neque ex natura. Neque ego sane noui, quam vim habeant præcordia, ut sapiant, & intelligant; præterquam si homo ex improviso nimio gaudio perfundatur, aut tristitia afficiatur, tunc sane exiliunt, & anxietatem exhibent prætenitate, & quod distenta sunt maxime in corpore, & ventriculum non habent, ad quem suscipiant aut bonum, aut malum allabens, sed ab utrisque his turbantur propter naturæ debilitatem. Nam nullo sanè prius sentiunt ex his, quæ in corpore insunt, sed frustra hoc nomen,

Et causam habent. Quemadmodum quæ ad cersitæ sunt ad res appellantur, cum nil conferant ad auditum.

Dixerat cerebrum esse sapientia sedem, & spiritu uti ad sua munia exercenda; nunc quandam opinionem aliquorum Græcorum impugnat dicentium, in præcordijs residere, & specialiter in septo transuerso.

Ab isto textu sumpsit Galen. quæ libro 5. de locis affect. cap. 4. docuit his verbis: *Terminum, quo thoracis pars inferior finitur, antiqui phrenas, id est mentem appellauerunt; siue simpliciter de ipsa in animum venerit, siue (ut aliqui putant) quia eo inflammatione affecto, mens lædatur.* A Platone autem diaphragma vocari cepit, qui sanè, & ipse alijs veteribus similiter phrenas appellant; putauit autem hunc in animalibus usum habere diaphragma, ut irascibilem animam vim in corde contentam ab appetente, quæ in iecore sedem habet septo distinguat; postea Medici neglento prisco nomine diaphragma ipsum appellare consueuerunt, &c. Quo loco docet non lædi mentem improprie, & per se in affectibus septi, sed per consensum, quia cerebrum patitur.

Sed Hipp. cum primus istum errorem depellat, magis ex professo in his duobus textibus id conficit. Dicit primo ex mala consuetudine loquendi Græcos appellasse præcordia phrenas à sapientia, quæ in illis residet, siue à mente; phrenas enim Græce id significat. Reuera autem non residet mens in illis partibus; probat à signo, quia nunquam videmus in præcordijs mutationem aliquam, nisi post magnos animi affectus, per gaudia, per tristitias; tunc enim exiliunt, & quasi saltant in gaudio, & anxietatem, & præssuram sentiunt in tristitia. Ergo potius affectus patiuntur, & quasi imperata membra sunt ab alio superiore, cerebro scilicet,

in quo mens gubernat, & imperat.

Secundo, quia non sunt prima sentiētia; ergo nō prima cognoscētia. Ergo in illis non residet Princeps ratio, neq; sapiētia? Vide quam paucis verbis clausit sentētia Hippoc. nā dicit: *Nā nullo sanē prius sentiunt ex his, quæ in corpore insunt, quasi dicat. Non sunt prima sensitiua in nostro corpore. Ergo aliud primum membrum supponunt, quod sensationes, & mentis munia, exerceat, ad cuius apprehensiones sequuntur præcordiorum affectiones. Ergo Græci male, & improprie vocant istas partes phrenes, seu mentes, aut sapientes. Equidem ita improprie, sicut vocantur cordis aures quædam particulae, quæ cordi hærent; non tamen habent munus audiendi: ita similiter improprie dicuntur phrenes, cum neutiquam sapientiam habeant; neque mentem, sed passionum organa sunt, idest motuum sequentium iudicia.*

Tertio rationem quandam satis enigmaticam, & perobscuram proponit, ob quam præcordia in affectibus animi, aut exiliant, aut deprimantur. Nam dicit: *Exiliunt, & anguntur præ tenuitate, & quod distenta sunt maxime in corpore, & ventriculum non habent, ad quem suscipiant malum, aut bonum allabens. Quid hoc est: anguntur præ tenuitate, & exiliunt, distenta sunt in corpore. Quid hoc? Ventriculum non habent, ut in eo suscipiant bonum, aut malum?*

Resp. Scopum Hippocratis in hoc textu esse declarare causam, ob quam septum transversum, seu præcordia per animi affectus moueantur, ut satis constat in risu. Sic enim respondet tacitæ obiectioni, nam videtur iudicare de bonis, & malis, & ex consequenti esse sedem sapientiæ; tamen obiter aduerte Hippocratem septum transversum præcordia appellare, quo vocabulo usus fuit Cornelius Celsus lib. 4. cap. 8. agens de iecoris affectu, ait: *Sentitur dolor sub præcordijs in parte dextra.* Et ita conciliantur interpretes. Nam Celsus trans-

fert septum transversum: Ioannes Cornarius præcordia, Plinius lib. 11. cap. 37. Septum transversum præcordia appellat, & proprie dicuntur partes laterales, quæ subiacent costis nothis, & superiacent hepati, & lieni. Sed ad rem. Loquitur de septo, membrum hoc nullum habet ventriculum, & munus eius est distendi, & contrahi in affectu animi, & respirationi inservire. Unde in animi passionibus etiam angitur, & multo magis mouetur conspicue, quam alia partes, quod in risu (affectu gaudio) conspicimus; non ridemus, sine motu diaphragmatis; distensio neque tristamur, sine eius compressione, quod non solum videmus in risu naturali, sed in morbo; dicebat enim Arist. qui vulnerati fuerunt in septo transverso, ridendo mortui sunt lib. 3. de Partib. animal. cap. de diaphragmate. Notandum est tamen istum motum non sequi in gaudio naturali, nisi suis conditionibus certis adueniat; si enim voluptas, gaudium, tristitia accidunt paulatim, & lente, non apparent isti motus conspicui dilatationis, & compressionis: requiritur ergo illa conditio, de qua plura disputamus in materia de dolore, ut fiat subito, & affatim, quam expressit. Præceptor in hoc textu dicens, *Si homo ex improviso nimio gaudio perfunditur, aut tristitatur.* Quæ enim paulatim fiunt, sensu carent, & ex consequenti non erit motus prosecutionis voluptuosus, aut fugæ tristis, quod in risu philosophamur, siquidem diaphragma non mouetur, nisi ad præsentiam obiecti risus, & potentia ridendi non excitatur, neque exit in actum, nisi ab obiecto delectabili, & iocoso, quod nouitatem, & admirationem quandam secum ducit: Ista autē tria semper occupant potentiam subito, & affatim, ut latius dicemus lib. 3. Auic. cap. 4. de cognoscend. dispositionibus cerebri, aut lib. de diff. symp.

Accedit repente bonus nuncius de re desiderata, statim præcordia exiliunt,

Cornel.
Cels.

Fæsius.

xiliunt, sed transacto tempore, cum iam fruimur gaudio adepto, quietè, & pacifice, non exiliunt præcordia, neque sentimus nouitatem in corde, aut in diaphragmate, quia cognitio in cerebro iam est de re possessa, sine subita nouitate, & ob id non excitatur motus conspicuus, & notabilis in præcordijs, sed paulatim ad mensuram cognitionis. Ex quibus sequitur præcordia respectu cerebri; in quo est sapientia: habere potentiam obedientialem ad motum illum, qui fit per affectus animi, & nullam imperantem, neque sapientialem, siue cognoscentem. Hoc autem non debuit explicare Hippocrat. terminis his quibus utimur in scholis, sed grauissima, & antiquissima doctrina proposita: *Mouentur inquit, & turbantur primo præ natura debilitate.* Nô quidè, quia debilia mēbra sunt, cor autè validissimæ est virtutis, ita ut sibi, & alijs membris virtutem habeat sufficientem: diaphragma vero neruosam, & robustam habet contexturam. Debilia tamen dicuntur ista membra respectu mandantium, talia quippe sunt, vt debeant ab alio suscipere ordinem motus in affectibus animi, quamvis in sua executione fortitudinem habeant. Itaque dicuntur debilia, quia non habent vim repugnantem apprehensionem, & imperio, sed statim obediunt. Quod solent dicere Medici de partibus recipientibus, sunt enim debiles respectu transmittentium, ita præcordia in affectibus subitis animi ad formam apprehensam statim mouentur, talis est consensus præcordiorum cum cerebro cognoscente, talis appetitus cum sensu.

Secundo mouentur præcordia, quia non habent organum cognitionis, sed organum motus ad obediendum apprehensionem; hoc insinuat Præceptor noster dicens, non habent ventriculum in quo recipiant bonum, aut malum allabens. Id est spiritum animale, siue aerem sapientialem in solo cerebro contentum, in quo relinquit sapientiam, vt diximus. Hic vero sapientiæ primario

inseruit, postea descendens ad partes, in eis operatur, non in ordine ad actiones rectrices, vt faciebat, cum erat in cerebro, sed secundum partis ministerium, & operationem particularem, & propriam. Hoc itaque est non habere ventriculum in quo recipiant præcordia mali, & boni cognitionem, quia cavitates cerebri sunt tantummodo domicilia sapientialis spiritus, qui rectricibus inseruit.

Dub. Sed dubitabis. Nam quamuis diaphragma non habeat ventriculum, satis est, quod in corde sint duo, sinister, & dexter; ergo in his bene posset recipi bonum, aut malum descendens à cerebro.

Resp. Respondetur. Quod mens Hippocratis est docere, quod in solo cerebro sint ventriculi, & cavitates, quibus aer purus recipitur pro sapientia, & ex consequenti in cerebro seruari bonum, & malum apprehensum, indeque præcipi motum, quatenus proponitur fugiendum, aut prosequendum in affectibus animi. Et hoc est quod dicit, præcordia non habent ventriculum, vt suscipiant bonum, & malum; sola enim cogitativa in cerebro species boni, & mali ex sensibilibus ellicit. Ergo non in præcordijs, sicut sola potentia visiva in oculo ellicit visionem, & non aliud membrum. Vide subtilitatem Hippocrat. dicit, non suscipiunt præcordia malum, aut bonum, quia carent debitis organis, seu ventriculis, tamen turbantur ab utrisque. Aliud enim est turbari à malo, & bono, aliud cognoscere malum, & bonum: igitur turbari, proprium est præcordiorum, cognoscere proprium potentiarum cerebri taliter temperati, & dispositi ab aere ventriculorum, qui ab Hippocrat. dicitur aer sapientialis.

Neque obstat cor cum suis ventriculis, quia non sunt ventriculi aeris puri, quales sunt cerebrales; continent enim sanguinem, cui aliqua portio aeris poterit admisceri. At vero cavitates cerebri, & substantia illius

aere puriori, & splendido fruuntur; quod si aliquis alitus ex arteriis exit, non est sanguis, neque obscurat, aut colore tingit, sed vitalem quemdam teporem inducit. Itaque in corde nullus est spiritus purus, qui ad sapientiam proficit, sed in cerebro, tanquam in origine fit, & tanquam in domicilio proprio servatur. Quod autem spiritus cerebri, ita sit subtilis, & purus, ut neque visu, neque tactu percipiatur, docui contra modernos, ex mente Galen. in opusc. 10. in Avicenn. cap. 14. Igitur illa puritas spiritus pro rectoribus in solo cerebro debet, & potest reperiri, non in ventriculis cordis, qui pro sanguine arteriali facti sunt, licet postea materiam præstet animali, qui ulteriori elaboratione exuit (ut sic explicem) cordis sigillationem, & induit perfectionem.

Ex dictis patet, quod præcordia non sunt organa cognitionis, sed motionis. Cuius conclusionis adhuc in sequenti textu complet probationem.

Dub. Sed dices, præcordia non mouentur in affectibus animi, nisi ad bonum, aut malum, ergo mala, & bona suscipiunt, quamvis non habeant ventriculos. Quid conferunt ventriculi ad fugam, aut prosecutionem? Nam dummodo membrum habeat animam fugiet nociva, aut prosequetur proficua, & turbabitur inter contraria.

Resp. Dico in obiectione ipsa contineri solutionem: nam appetitus nil est aliud, quam inclinatio ad rem convenientem non cognitam, ut in naturalibus, aut cognitam, ut in animalibus. Itaque non differt appetitus naturalis à sensitivo, nisi prædicatione. Cum igitur appetitus, qui est in præcordiis nil aliud sit, quam inclinatio formæ ad rem cognitam ab alia potentia, nil requirit Hippocrat. in illis, nisi motum ad apprehensionem secutam; ad hanc autem executionem exercendam non requiritur organica illa ventriculorum necessaria pro spiritu, & aere, quia appetitus non est potentia, quæ exposcat aliquam organizationem

distinctam ab ea quam requirit anima, quia ut dixi nil est aliud, quam inclinatio ipsius formæ, sed præsuppositivè petit illam, quam artifex destinavit potentijs cognoscitivis, & ita in præcordiis non cognoscitur bonum, aut malum, licet repetiatur in illis turbatio, & motus.

Nunc ad formam obiectionis satis patet quid sit dicendum; nam præcordia sequuntur inclinationem appetitus, qui mouetur à forma apprehensa: quo modo, autem hoc contingat, an scilicet tanquam à fine, an vero effectivè, tanquam à causa efficiente est prolixa controuersia inter Philosophos, quæ nullo modo pertinet ad explicationem nostri textus. Nam aut moueatur finaliter aut effectivè nihil confert ad præsentem difficultatem.

Illud vero, quod dixi appetitum non determinare sibi organizationem, intelligas velim. Non dico quod appetitus careat organo, sed quod non determinet peculiarem organizationem distinctam sicut visiva oculum; sed est in corde, cum organo potentiae vitalis, tanquam Princeps pro toto, ut in affectibus animi. Quod si appetitus particulares alios volueris ponere, non exposcent diuersum organum sed illud quod anima petit pro se ipsa, & pro actionibus partis. In ore ventriculi ad famem, ut late dixi opusc. 9. de facult. cap. 8. Hoc autem fundatur in illa propositione ab omnibus recepta, quod appetitus nil sit, nisi inclinatio formæ, non ergo habebit aliud organum, nisi quod habet forma.

TEXT. LXXIV.

Porro dicunt quidam quod corde sapimus, & quod hoc est, quod angitur, & quod curam gerit, verum hoc non, ita se habet, sed conuclitur quidem velut præcordia, & magis, etiam

etiam propter easdem causas, ex omni enim corpore venæ ad ipsum tendunt, & conclusiones habet, ut sentiat, si quis dolor, aut co- lectio homini contingat. Neesse est enim, & dum angitur in horre- re corpus, ac distendi, & si quis ni- mio gaudii perfundatur idem pa- ti. Quapropter cor quidem, & præcordia maxime sentiunt, sa- pientiam autem minime partici- pant, sed horum omnium cerebrū causa est.

Comme-nt

Destructa illa opinione, quæ sapientiā in septo transuerso ponebat. Iterum contra illos arguit, qui fugientes vim ra- tionum, dixerunt saltem in corde reside- re. Quam sententiam in hoc textu de- struit, & quamvis sufficiebant, quæ dixe- rat, semper sua doctrina firmus, cerebrum adiudicia, & apprehensiones sapientia- les statuit: præcordia vero ad motus ani- mi experiendos, seu ad actiones secunda- rias appetitus residentis in organo cor- dis, & diafragmatis; ut primus Hippoc. hos fontes diuersos proposuerit, quem nunc vniuersa philosophantium schola secuta est, atque cum iam in superioribus declarata sit illius mens, solum oportet li- teram explanare. Diximus sapientiam exerceri potentijs restrictis cum debi- ta puritate aeris in cerebro. Nil horum est in corde, neque in diafragma- te, ergo non utimur istis membris ad sapientiam. Hæc est prima propositio textus.

1. Propo.

2. Propo.

Secunda. Sed concluditur cor, idest mo- tus contrarios per dilatationem, & com- pressionem experitur, secundum naturam affectus quem patitur, ita ut pulsus timo- ris, aut iræ, aut gaudij, aut tristitiæ, aut do- loris efficiat, & aliquando omnes diffe- rentias affectuum misceat, siue acumulet

ut in amore. Atque adeo ex potentia co- gnoscere in cerebro, & appetitiua in cor- de compleatur principium sufficiens mo- tus affectuosi cordis, Quod si dubites: hæc explicationem supponere notitiam per- fectam pulsus, quam non habuit Hippoc. Respondeo. Habuisse sufficientem.

3. Propo.

Tertia propositio. Licet motus loca- lis affectuosus participetur à præcordijs idest à septo transuerso, tamen magis, & per prius in corde, tanquam in fonte, & radice appetitus. Hoc dicit fieri ob eas- dem causas. Quæ causæ sunt istæ?

4. Propo.

Respondet: Quarta propositio, quia cum cor, ut dictum est sit pars Princeps in qua passiones animæ primario contin- gunt; necessum est, ut magis patiatur, quā septum transuersum, aut aliæ partes. Ex- plicat, & probat quinta propositio. Quia ex toto corpore confluit venæ ad ipsum cor in illudque concluduntur (seu habet conclusiones illarum) & ex conse- quenti sentit omnia damna, seu dolores aliarum partium. Mira res! Cor est in me- dio corporis, ut Rex in medio Regni, om- nibus impartitur vitalitatis gubernacula. Rex est, omnium ergo membrorum, sibi subditorum pati debet necessitates, & do- lores, ut sciat compati; neque dignitatem Regiam, sine laborioso pondere existere. Dolor est in pede, aut in alia minima ex- terna, aut interna parte, iudicet cogitati- ua, quæ in arce posita est, in momento compatiatur cor, exeat eius appetitus in actum, mutetur causæ pulsus, mutetur har- monia pulsus. Ob quid? Quia damnum est aliquod in minima corporis parte: vide so- licitudines Regis.

5. Propo.

Sed non solum labores subditarum partium, sed etiam conuenientias illa- rum experitur, & voluptuosos, & gau- diosos efficit motus. Necessum itaque est, ut si angitur homo (dicit Hipp.) hor- reat corpus, aut distendatur. Nō intelligas horrorem, qui solet antecedere fe- bres, aut sequi fluxiones catarrales, ne- que distensiones vere conuulsivas; sed explicuit notas affectus cordis do-

sentis

lentis, tristantis, aut gaudentis; nam in gaudio magnæ sunt arteriarum distensiones, & expansiones calidi, ita ut cor soleat depauperari & deficere: horror etiam ad subitum timorem sequitur moto ad interna calido.

Illud vero, quod dicit fieri conclusiones venarum in corde, non intelligas, tanquā vnus ex Tyronibus, sed aduerte, quod ut fiat consensus cordis Principis cum omnibus partibus, sufficit quod sit origo arteriarum, & per suas venas, & neruum quem habet, omnium partialium dolorum sit particeps; & illorum medelam per motus conspicuos quærat, aut fugiendo, aut prosequendo, aut fruendo; ut enim Rex sentiat omnia populi mala, aut bona non est necessarium, ut omnes subditi immediate Regem adeant, sed vnus pro alijs; ita sufficit quod quædam vasa (seu germina (ut Hippocrat. aliquando dixit) cordis cubiculum intrent, ut sic bona, & mala communicentur: quando ergo dixit omnes venæ concluduntur in corde intellexit iuxta consensum quem cum parte Principe debent habere, ut inde tota virtus vitalis, seu cordialis influxus participetur in corpore, & omnes dolores, aut voluptates recipiantur in corde.

Ex his vltimam elicit propositionem: *Qua propter* (inquit) *cor, & præcordia maxime sentiunt, sapientiam tamen minime participant.* Quid est maxime sentiunt, & minime sapiunt? Si maxime sentiunt, ergo maxime cognoscunt, & sapiunt.

Respondeo, Vt veritatem, & vltimum modum loquendi docuisse Hippocrat. maxime sentiunt, & minime sapiunt; non enim qui maxime sentit, sapiens est: tactus insigniter sentit, non tamen habet sapientiam, quia (ut sæpius diximus) sapientia rectitudine mentis, cogitatioæ, memoriæ, & imaginationis constat, ita ut sit habitus ad superiorem pertinens partem, sensatio vero absolute dicta nil habet cum sapientia, sed est actus nobis, & brutis communis. Igitur cor, & præ-

cordia maxime sentiunt, neque ob id sapiunt: sentiunt autem illata contraria, tamen mediat stimatiua, ut appetitus cōsurgat ad motum. Solum ergo cerebrum (concludit Hippocr.) causa est per suas operationes sapiēciales, siue rectrices horū omniū. Quid est horum omniū? Omnium affectuum cordis, si ergo, quidquid est causa causæ est causa causati, cerebrum per suam cognitionem erit causa omnium affectuum appetitus, & motionū illius.

TEXT. LXXV.

Quemadmodum igitur etiam prudentiam, ac aerem omnium primum ex his quæ in corpore insunt percipit cerebrum. Sic etiam si qua mutatio fortior in aere contingat præ temporibus anni, etiam ipsum a seipso diuersum redditur in aere.

TAm stricte continet finem, sibi propositum in hoc libro, ut nec verbum sine maxima coherentiā posimus inuenire. In textibus antecedentibus docuit internam subordinationem præcordiorum ad cerebrum & cōnexionem causarum in affectibus animi, vinculumque omnium posuit aerem purum quem nos spiritum vocamus animale; ut Magos doceat, quam vim habeant causæ naturales ad corporis mutationem, quantum valeant cognitiones superiores cerebri, quas vires habeat appetitus cordis, & præcordiorum, ad tam varios motus, ut plura accidentia, quæ humana ambitio, & ignorantia tribuebat Dijs, constet oriri posse ab alijs causis.

Nunc vltius progreditur, & argumentum efficacissimum proponit ab statu naturali ad præter naturam in hunc modum

6. Epid.

Loquimur
de sapien-
tiæ proprie
dicta.

modum. Cerebrum est primo cognoscens inter omnia corporis membra, & quod primo purum aerem trahit: ergo erit, quod primo mutabitur à fortioribus aeris mutationibus, aere interiori immutato: ergo cerebrum erit à se ipso diuersum secundum aeris diuersitatem. Ad quid hoc? Quia vult concludere morbum Sacrum ab eisdem causis oriri, & ab eisdem mutationibus aeris sicut alij plures morbi, & magis immediate, siquidem cerebrum ab aere bono, aut malo prius afficitur, atque secundum aeris diuersitatem diuersificetur; cetera vero membra non ita, vt supra explicuit.

TEXT. LXXVI.

Etenim cerebrum propterea primum sentit, quia etiam morbi in ipsum irruunt acutissimi, & maximi, ac præcipue lethales, & qui difficilem iudicationem habent apud inexpertos.

Comment.

Exhibet alteram probationem, quæ ostendit cerebrum esse quod primo aeris mutationes persentiat; nam in ipso fiunt maximi morbi, acuti, acutissimi, & lethales: ergo signum est, quod primo causæ efficaciam, aeris incursum, & fortitudinem patitur. Nam partes, quæ secundo, aut tertio loco post cerebrum patiuntur ab eodem aere, apertum est, minus intense pati; nam causa primo occursum integra sua intensione aggreditur cerebrum: ergo necessatio patietur magis quam alix partes, quia integras vires aeris experitur: ergo cerebrum maiora mala patitur ab aere. Vnde apoplexiæ, Epilepsiæ, siderationes, & alia quæ celeriter interimunt, & alia, quæ licet non statim occidant, difficiles habent iudicationes apud inexpertos, qui causas ignorando,

neque iudiciorum, neque curationum leges cognoscunt.

TEXT. LXXVII.

Hic vero morbus Sacer appellatus ex iisdem causis oritur, à quibus etiam reliqui ab accedentibus nimirum, & decedentibus velut frigore, sole, ventis, quæ & transmutantur, & nunquam quiescunt. Hæc autem sunt diuina. Quare nequam hunc morbum ab alijs discriminare oportet, neque reliquis morbis diuiniorum putare, sed omnes diuinos, omnesque humanos.

Vide ab hoc textu vsque in finem libri vltimam conclusionem, quæ intendit Præceptor. Morbus Comitialis, Sacer dictus, ab eisdem causis procedit, sicut ceteri omnes morbi, modo ab humanis, modo à diuinis. A diuinis inquam, quas sic appellamus, quia supra nos sunt, & vniuersalem habent causalitatem, æternoque ambitu, & inexcusabili nos gubernant dominio, atque nolentes, aut volentes ab illis semper alteramur. Talem Diuinam appellationem habet Sol, sub quo omnia Astra, & corporum celestium completitur influxus, tanquam sub principaliori lumine. Similiter Diuina causa censetur aer, & vêtus, & quidquid ab elementis transmutabilibus nostra corpora immutat, vt iste locus, si quis alius dederit occasionem Galeno ad explicandam sententiam prognosticorum [si quid diuinum est in morbis] quod per diuinum intellexerit aerem.

Comment

Humanæ vero causæ sunt particula-

res, quibus utimur, & ad nutum nostrum immutantur, ut exercitatio, cibis, potus, somnus, vigilia, coitus, habitatio, balneatio, &c. & multa alia pertinentia ad mores, quæ possunt ægitudines causare. Cui ergo iste morbus sicut reliqui oriatur ab humanis, vel diuinis causis, non erit diuinius dicendus, ob aliquod diuinitatis mysterium, sed eadem ut alij habet naturam, aliquando à causa vniuersali, aliquando à particulari, ab affectu animi, à cibo, à potu, ab humoribus, ex his genitis, nonnunquam à ventorum, & aeris incursu: vidimus multos sola aeris, & Regionis mutatione à morbo Sacro liberatos, etiam hidropicos, hæcticos, maniacos, &c. Ergo Sacer morbus ab eisdem causis, ut alij, enasitur, siquidē, sicut alij curationem admittit.

Est vero pulchrum notare quod Hipp. non enumerauit causas humanas, tanquam magis cognititas; declarauit vero causas diuinas illis verbis, quæ accedunt, & recedunt, & transmutantur, & nunquam quiescunt. Quæ proprietates propriissime competunt corporibus cœlestibus, Soli, & Astris, & aeri, & vëto. Hæc enim sunt quæ accedunt, & recedunt, & nunquam quiescunt, quibus verbis vltus fuit in nostra Hippocratica Philosophia textu 18. & sequentibus. vbi agit de Diuinis, & Humanis.

TEXT. LXXVIII.

Naturā autem vnusquisque habet, & vim in se ipso, & nullus, neque auxilij, nec remedij expers est, & plerique his ipsis curantur, à quibus etiam nascuntur. Alterum enim alterius nutrimentum est, alterius vero perniciēs, & afflictio.

Comment. Quid est quod tam aperta res nobis

proponitur ab Hipp. qui solet parui pendere, quæ trita sunt? Vnusquisque morbus habet suam naturam, & vim. Est ne aliquis qui dubitet? Si est aliquis dubius experiatur morbos, & iudicabit, an habeant vim, & naturam satis nobis contrariam.

Audias Præceptoris nostri subtilitatem. Dicebant Magi. Morbus hic non habet naturam, sicut alij, ad Magicā incantationem concurrendum est: patitur infirmus ocula quadam, & mysteriosa ratione, cui nulla qualitas medicamentorum contrariatur. Huc errorem destruit hoc argumentum. Omnes morbi (inter quos Sacer) habent aliquam naturam, aut in se, aut in sua causa continente: ergo habebunt suum contrarium, à quo expellantur; ergo non sunt expertes auxilij, & remedij. Non dixit: Omnes morbi sunt curabiles, sed nullus est expers auxilij, ut intelligamus vnu contrarium ex alio, vnam naturā ex alia: omnes morbi habent suam naturam determinatam, ergo respiciunt suā contraria, quæ auxilia dicuntur.

Secundo probat experientia; nam plerique morbi curantur iisdem rebus, à quibus nascuntur; pestis ab aere, aere mutato curatur; Epilepsia ab aere frigido, humido, & nebuloso, aere calido, sicco, & puro curatur; venenum theriaca pellitur, quæ venenum excipit. Idem igitur est nutrimentum, & conseruatio morbi, & ipsius destructio afflictio, & perniciēs: nam qui generauit morbos aer, illos nutrit, & auget, mutatus illos destruit: ergo seductores sunt Magi, & quicumque illorum vestigia sectantur, si auxilia propria, & vera, parui pendentes, ad machinamenta, & falsa promissa recurrunt.

TEXT. LXXIX.

Hoc itaque Medicus nosse oportet, & temporis occasionem in singulis pernoscere, quod aliter quidem per alimentum ab-

soluetur.

soluet, & augebit, alterum verò detrabet, & minuet. Oportet autem tum in hoc morbo, tum in reliquis omnibus, non augere morbos, sed festinare, ut ipsos exteramus, id quod aduersissimum est morbo exhibendo, non quod amicum & familiare. A familiari enim & consueti floret, & augebit, ab aduerso vero & hostili perit, & dissipatur.

Comment.

Monet Medicos ad studia, ad contemplationem continuam causarum, non ad lucrum: oportet Medicum nosse quæ nuper dixit, imò quæ in toto libro, & præter hæc temporis occasionem in singulis rimari. Magna res! in singulis occasione pernoscere. Si Medicus habet multos infirmos varijs morbis oppressos, tã varijs accidentibus per subitas occasiones decurrētes, quomodo poterit temporis momenta metiri? Occasio est in qua tempus non est: quomodo poterit tam veloces rerum transitus desinere, ut remedia applicet, & temporis occasionem in singulis pernoscere? vellem iterum, atque iterum referre. Sed ad alia.

Post difficilem occasionis contemplationem causas commendat, ut sciat Medicus quæ sint, quæ morbum augent & quæ minuant. In hoc puncto plura occurrebant: solum id dicam, incurabilia mala excitari ex ignorantia particularis idæ causæ morbificæ, & contrarij illius. Indicationes generales ferè omnes norunt, particulares verò paucissimi. Sed punctus iste tam necessarius, si Deo placuerit, ex professo erit aliquando tractandus, licet in nostro lib. de impedimentis magnorum auxiliorum, aliquid tetigimus.

Tarda Medicorum molimina curationem blandimentis retardantium notat. Quisquis enim præsentib⁹ indicationibus

statim non curat, morbum augeat, festinare ergo debet, & tolerare omnia quæ morbo familiaria sūt, & amica; ubi indicat aliquos, qui ut aegris placeant, quælibet petita cōcedūt. Notādū tamē, quod interdicit, & vetat omnia familiaria, & morbo amica; id est, omnia quæ valēt augere, aut causam, aut morbum, aut symptoma. nō tamē tollit illud quod familiare est ætati, aut consuetudini, quod leuare possit tristitiam patientis, non verò augere morbum. Quod duobus locis satis conspicuis, & illustribus edocuit lib. 6. Epid. in illo text. Egritis gratia. Et Gal. in commento eleganter, & diffuse, & in Apho. parū deterioribus, &c. Contra seueros, & terribiles quosdam, qui ut videantur populo magni Medici, strictas leges instituūt præter omnem rationem.

TEXT. LXXX.

Quisquis autem talem mutationem in hominibus nouit, & humidum ac siccum potest facere hominem, ac calidum, & frigidum per dietam, hic utique, & hunc morbum sanauerit, si occasionem eorum, quæ conferunt pernoscet. Citra expiamenta, ac incantationes, citraque omnem aliam huiusmodi machinatorum absurditatem.

Dietam aliquando in doctrina Hipp. nō solum significat rectum alimentorum vsum, sed totius morbi curationem, ut colligitur ex Galeno 1. de ratione vītus text. 6. & 1. de Diebus decret. cap. 11. in quosensu accipitur in nostro textu.

Primus Hipp. per tres libros de Dietam nouam aggressus fuit sine medicamentis, per solum bonum vsum alimentorum, & exercitij (quod ab ipso labor dicitur) morbos futuros præcauere, hominem

Comment.

minem intemperatum mutare ad meliorem temperiē, & temperatū conservare. Nisi fallor in his ultimis verbis libri apponens conatum, elevari senilem vocem ad defensionem excellentissimæ artis, & ad omnium errorum exilium. Audiamus legem alta voce depromptam. Sciāt omnes tantam esse facultatis Medicæ altitudinem, ut per solam dietam valeat hominem distemperatum temperare, per longos annos vitam protrahere, sine mor-

his illam conservare, & naturam totam emendare. Quæ ars hæc mirabilia premitit, & complet, nonne poterit morbum istum Comitiale, sine absurditate incantationis curare? Potebit quidem. Sic Moyses relinquit confusus, & aureo libro finem imponit. Nos vero ad secundam partem istarum Prælectionum, fauente Deo accingimur.

Laus Deo Optim. Max.

XXXI. TEXT

torum & prædicationum.

Prædicationes hæc sunt, quæ in hoc libro prædicantur. Prædicationes hæc sunt, quæ in hoc libro prædicantur. Prædicationes hæc sunt, quæ in hoc libro prædicantur.

SECUN

SECUNDA PARS.

PRAELECTIONVM AD LI- brum de Morbo Sacro Magni Hipp.

PER Obscuris textibus explicatis mentem Hippoc. aperuimus, difficultates literales absoluimus. Nunc ad secundam partem accedimus, ut causas diuinas enarrare aggrediamur, sine quarum noticia non potest doctrina Hippocrat. elucescere. Igitur quaerendum erit. An sit causa diuina. Quid. Quotuplex, & quales vires obtineat ad permutandū humanū corpus. Et licet dixerit Aristot. in rebus per se notis esse praetermittendā quaestionem, an sit: Ea est Atheorum cecitas, & infelicitas, ut contra illos aliquid sit dicendum. Cum vero omnes Philosophi antiqui, & Theologi hanc brutalem errorem destruxerint, ego dummodo ad libri institutum orationem comprimam, nihil detrahā cognitioni iustorum.

*Necessarium est fateri primam
Diuinitatem omnium rerum
exordium, & moderatri-
cem. Cap. I.*

Veritatem istam congenitam esse defendimus principijs nostrae naturae, & connaturali lumine suffultam, quam D. Thom. supponit 1. p. q. 2. ad 1. dicens. Notitiam Dei esse nobis connaturalem, & non articulum Fidei, sed praesupponi ad Fidem. Quod Iamblichus assererat initio lib. de Mysterijs

his verbis. Ante omnem rationis usum inest naturaliter insita Dei notio; imo tactus quidam Diuinitatis melior, quam notitia. Quod antiquissimus dixerat Mercurius Trimeg. in Pymand. cap. 5. Deus totius ex pers inuidia per singulas mundi particulas splendet, atque adeo se notum praestat, ut non intelligere modo, sed manibus etiam ipsis liceat attrahere (ut ita dixerim) Nam undique nostris oculis eius obuersatur, seque obijcit, & inculcat imago. Et Iulianus apud Cyril. libro 2. text. 4. Cognitionem Dei (inquit) rem esse, quae doceri nequeat, omnes enim absque Doctore Deitatem quandam credidimus.

Trimeg.

Iulianus.

Ec

D. Thom.

Iamblic.

Seneca.

Et licet Epicurus inter primos Aethicos enumeretur tamen diuinam Maiestatem admirabatur, & colebat, quod noster Seneca, post plura pulchra contra illum disputans sic exarauit lib. 4. de Beneficijs. *Tu denique Epicure Deum inermem facis, omnia illi tela omnem, detraxisti potentiam, & ne cupiam metudus esset, proiecisti ipsum extra metum. Hunc igitur septum ingenti quodam, & inexplicabili muro, diuisumque à contactu, & à conspectu mortalium, non habes, quare verearis. Nulla illi, nec tribuendi, nec noscendi materia est. In medio intervallo huius, & alterius cœli desertus, sine animali, sine homine, sine re, ruinas mundorum supra se circaque se cadentium euitat, non exaudiens vota, nec nostri curiosus. Atque hunc vis videri volere, non aliter quam Parentem: grato ut opinor animo: aut si non vis videri gratus, quia nullum habes illius beneficium, sed te atomi, & ista mica tuæ forte, ac temere conglobauerunt. Cur colis? Propter Maiestatem inquis eius, eximiam singularemque naturam. Arguit postea Seneca probans omnia beneficia quæ à Deo recipimus, eleganter conclusum relinquens Epicurum.*

Accedat iā Hippo in suo libro de Morbo Sacro, & diuinam Maiestatem, quam coactus cognouit Epicurus, illustri sententia demonstrat, & agat Deo Opt. Max. gratias, pro innumeris beneficijs ab illo acceptis, & ingratisam ignorantiam Epicuri depellat. Ait: *DEVS purificator hominum est, & liberatio nostra existit. Vbi beneficiorum in humanum genus, quasi summam quandam mirifice cumulat, & multorum attributorum Dei viam ostendit. Quis enim poterat vniuersum humanum genus purificare, nisi hominum conditor? Quis liberare, seruare, custodire, nisi omnium Dominus? Quomodo hæc præstare sine infinita prouidentia? Vide quanta sint paucis conclusa verbis, concessit contra Epicurum ostendit magnificentiam Diuinæ prouidentiae.*

Aristot.

Post Hippoc. Aristot. ex subordina-

tione causarum, & motuum efficaciter probauit primæ causæ independentis essentiam. Plato etiam eandem Dignitatem pluribus demonstrauit argumentis. Quæ omnia non solum sancti Patres, sed omnes Ethnici, luce clariora demonstrant.

Nos vero grauissimam doctrinam S. Augustini, ne utiquam omittamus Plal. 52 ad illa verba: *Dixit insipiens in corde suo non est Deus. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis. Præmissa enim versu dixit imprudens in corde suo non est Deus, tanquam causa quaererentur, unde hoc posset dicere imprudens, subiicit. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis. Audi illos corruptos. Dixerunt enim apud se non recte cogitantes. Cœpit corruptio à mala fide, inde itur in turpes mores inde in acerrimas iniquitates. Gradus isti sunt. Quid enim apud se dixerunt cogitantes non recte? Exiguum, & cum radio est vita nostra. Ab hac mala fide sequitur illud, quod Apostolus dixit manducemus, & bibamus, eras enim moriemur. Ibi autem latius luxuria ipsa describitur. Coronemus nos rosis, antequam mareescant, ubique relinquamus signa letitiae nostræ. Post istam descriptam latius luxuriam, quid sequitur? Occidamus pauperem iustum. Hoc est ergo dicere, non est Deus. Vide sanctum August. veterinosi, & brutalis erroris causam declarantem, vitæ scilicet luxuriôsæ procacitatem, & licentiam male viuendi.*

Sed quando isti Miseri, non audiunt Philosophos, & Patres veræ Philosophiæ, quaeruntque antiquitatem gentilium, sciant nullam fuisse gentem, quæ non audierit, aut ab indito lumine acceperit misericordiam Diuinitatis, ut nulla sit excusatio in peccatis. Canat Orpheus Hymno nono, naturam primam, vocas Deum.

Natura omnium mater Dea, artificiosa mater. Suscipitrix, honorabilis, multa creans, Demon, Regina.

Omni

*Omni domans, indomita, gubernatrix, ubiq;
splendens.*

*Omniū rector, honorata, præstantissima
omnibus:*

*Incorrupta, primogenita, antiqua, claros vi
ros cohonestans.*

*Nocturna, multa bastans, lumen ferens,
agre detenta;*

Quietum talis pedum vestigium voluens:

Casta Princeps Deorum, sine carens finis.

*Communis quidem omnibus, incommunica
bilis vero sola:*

*Ipsa pater sine patre, virtute valde gaudens
maxima,*

*Bene florens, nexus, amicitia, multis mixta
sciens.*

*Dux, Potens, vitam ferens, omnia nutriens
puella,*

*Sufficientia, iudicium, gratiarum celebris,
suada.*

Aetherea, terrestris, & marina Regina,

*Amara quidem perniciosus, dulcis vero ob
temperantibus.*

*Sapientissima omnium datrix, nutrix, ubi
que Regina.*

*Incrementum nutriens, Beata, maturorum
vero dissolutrix.*

*Omnium quidem tu pater, mater, nutrix, &
alumna,*

*Statim generans, beata, semine abundans,
maturitatis motus,*

*Omnium artifex, figula, multorum creatrix
veneranda Dea:*

*Æterna, motus ferens, multa experta, pru
dens Dea.*

*Semper fluente turbine celerem impetum
agitans,*

*Omnium seruatrix, circularis, alienæ formæ
arbiter.*

*In throno sedens, honorabilis, sola iudicatum
perficiens.*

*Supra sceptrigeros grauius sonans opti
mi.*

*Intrepida, omnia domans, fatata, parca, ig
nem spirans.*

*Æterna vita, & immortalis prouiden
tia.*

*Omnia tibi sunt, omnia enim, tu illa sola fa
cis.*

Quid nomine Diuini, & Quotuplex, Cap. II.

Diuinum autem illud Ethnici etiā dixerunt, quod superat humanā conditionem, ita Cicero multis in locis. Vnde quanto altior fuerit, & sublimior Diuinitas, tanto erit remotior à nostris viribus cognoscitiuis, & abstractior à communi, & corporali natura. Hoc supposito quatuor Diuinas causas constituo. Primam absolute talem appello Deum, scilicet Optimum Maximum, quia ita supereminens est, ut neque sensu, neque ratione humana, possit plene comprehendere, super omnē pulchritudinē, super omnē potētiam, super omnē, bonitatem super omnē intellectum, &c. Est itaq; primū Diuinū à seipso, alia vero si aliquā forsitan Diuinitatis rationem, vel entitatis participant ab illo, tanquam à primo fonte suscipiunt.

Secundo. Intellectuales creaturæ Diuinæ causæ dicuntur ab antiquis, quia super humanam conditionem eleuatae, nullo sensu corporeo perceptæ insolitos effectus operantur.

Tertio loco rationales spiritus collocandi, quales sunt animæ humanæ, merito Diuinæ appellatae, quia ea est illarū perfectio, ut licet sint formæ corporis (quod non competit intelligentiis) omni corpore careant, spiritualesque sint, & immortales. Istum ordinem etiam Ethnici cognouerunt.

Sed dubitabis quare anima nostra nō dicitur intellectualis creatura, sed rationalis? Propter hoc quippe constituit alterum gradum.

Dico, quod intellectualis creatura, sic dicitur, quia sine ministerio sensus in omnem spheram obiectiuam fertur, & sine illatione, & discursu: At vero anima nostra inferiorem gradum constituit, quia per discursum conclusiones elicit, qui est imperfectus modus intelligendi: & ob id per anthonomasiam dicuntur intelligentiæ intellectuales creaturæ, & ani-

Cicero.

Dub.

Resp.

animæ humanæ vocantur rationales.

Quarto loco, corpora cœlestia, & illorum sidera inter causas Diuinas constituit antiquitas, quia omnem elementalem corruptibilem naturam mirabiliter superant, quod Diuus Thom. docuit 1. part. q. 58. art. 3. in corpore. His verbis: *Angeli illum gradum tenent in substantijs spiritualibus, quem corpora cœlestia in substantijs corporeis, nam & celestes mentes à Dioniso dicuntur. Est autem hac differentia inter terrena, & cœlestia corpora, quod corpora terrena per mutationem, & motum adipiscuntur suam ultimam perfectionem corpora vero cœlestia statim ex ipsa sua natura suam ultimam perfectionem habent, &c.* Ex quibus constat quantum supra corpora ista inferiora, eleuentur cœli, vt merito Hippoc. in hoc lib. Solem, & Lunam Diuinitatis nomine illustrauerit, vt mirer quam facile quidam Astrologi nostri temporis, cœlum dicant quotidie corrumpi, & generari, nilque esse aliud, quam aerem alterabilem: desideroque occasionem ad destruendam istam falsitatem.

Aliqui quinto loco ponunt veneficia, & maledicas artes, tamen ego non distinctum gradum constituo, quia omnia ista Magorum inuenta, cum interuentu explicite, aut implicite Dæmoniacæ virtutis aliquam efficaciam obtineant; ad causalitatem intelligentiarum reducenda sunt; quamuis de illis aliqua inferius dicam.

Hæc sunt Diuina, Deus à se ipso propriè, & simpliciter, reliqua omnia ab illo, per aliquam participationem, aut similitudinem. Sed in quo consistat ista

Diuinitas in ordine ad nostrum librum, exponamus.

Deus intelligentiæ animæ rationales, corpora cœlestia, elementa, an propter aliquam causalitatem, sibi debitam dicantur Diuina, Cap. I II.

Sine dubio, diffusio, & communicatio bonitatis ostendit Diuinitatem. Explico. Esse est propter operari, operari est propter finem, siue propter bonum, quod conuertitur cum ipso fine: ergo quale fuerit bonum, talis erit operatio, & tale principium substantiale ipsius operationis. Eleuantur igitur entia ad maiorem Diuinitatem prout fuerit finis, & bonitas, quam intendunt.

Hoc supposito. Quatuor sunt bona, bonum indiuidui, bonum speciei, bonum generis, & bonum extra omne genus, idest bonum ratione similitudinis, & analogiæ principiatorum ad sua principia. Bonum indiuidui illud dicitur, ad quod indiuiduum sub particulari ratione inclinatur, quod fit per appetitum, quemdam particularem, qui non extenditur, nisi in bona propria, & omnes potentiae, & actiones illi seruientes, tale bonum inquirunt, vt quæ feruntur in alimentum, id faciunt, vt indiuidualem nutritionem exerceant: in multam quantitatem alimenti, vt fiat auctio: in particulares voluptates, vt se delectent. Hic appetitus, & principia ista causandi non solum inueniuntur in viuientibus, sed in mixtis, & elementis; in viuientibus à causa vitali, in alijs, à naturali: omnibus tamen commune est intendere bonum proprium relictæ bonitate vniuersi. Hoc autem bonum licet sit primæ bonitatis participatio, est tamen ita infimum, ita suis terminis conclusum, & tan parca manu diffusum, ut non mereatur nomine Diuinitatis condecorari; quia suum esse, & sua operatio in aliud distinctum non extenditur.

Aliam agnoscimus operationem, cuius finis est bonum speciei, per quam serua-

seruatur successio, & in successione æternitas specierum. Iam certe bonum speciei excellentius est, quia magis vniuersale, & commune, siquidem aspirant entia in aliud à se, ita vt in hoc differat generatio à nutritione, & augmentatione, quod sit actio ad aliud. Vnde Arist. non appellauit generationem opus naturale, sed naturalissimum; quia (inquit) subeunt viuencia quoad possunt conditionem diuinam, quia æternitatem consequuntur. Explico ego: quia effunduntur ad bonum vniuersalius.

Tertium bonum est adhuc magis vniuersale, bonum scilicet generis, quod causis æquiuocis cœlestibus proponitur ad operandum. Sunt quidem istæ causæ ita nobiles, perpetuæ, & incorruptibiles, vt non indigent ad bonum suæ speciei indiuiduorum successione; tales sunt intelligentiæ motrices orbium, & corpora ipsa cœlestia. Operantur quidem propter elementa, & propter omnia alia inferiora, appetunt quæ bonum multarum specierum, quod existimamus esse finem intelligentiarum mouentium cœlos non præcise, vt intelligentiæ, sed vt intelligentiæ mouentes cœlos. Quem dicemus finem tan mirabilis machinæ cœlestis? Equidem bonum omnium rerum sublunarium. Vide quam sint istæ creaturæ nobiliores, & diuiniore primis.

Rursus aliud est bonum, ita transcendente, vt omnia rerum genera percurrat, & supra illa sit, dans esse, viuere. & operari, vt altissime dicebat, D. Paul. *in Deo uiuimus, mouemur, & sumus*, vt istis tribus gradibus omnem naturam creatam ab illo fluere explicaret. Ergo Diuinitas Deo primò, & per se tribuenda, quia (relictis alijs supersubstantialibus attributis diuinis) in quantum totius naturæ origo, ita sui est diffusiuus, vt bonum indiuidui, bonum speciei, bonum generis, bonum extra genus tribuat, dirigat, gubernet, conseruet, & ob id dicebat Trimegistrus. *Bonū, o Asclepi in nullo est, nisi in solo Deo, potius uero bonum est ipse Deus semper.*

Hæc ergo ordine suo sunt Diuina dicenda, in quibus gradum, & elenationem causalitatis consideramus.

Sed dubitas. Cum anima rationalis (licet paulo minor ab Angelis) inter spirituales creaturas recensenda sit, & Dæmones inter intelligentias, & suo ordine ad diuinas causas pertineant, quod nam est bonum illis intentum, an indiuidui, an speciei, an generis? Equidem Dæmones, licet ratione naturæ, intelligentiæ dicantur, tamen quia damnati sunt propter peccatum, nullam bonum videntur intendere, sed rerum omnium perturbationem in odium primi conditoris. Sed de his pauca, ne discedamus ab instituto.

Anima rationalis & est forma corporis, & separabilis, & immortalis; quod nullæ formæ conuenit. In quantum forma respicit bonum indiuiduale, & suā cōseruationem, &c. At in quantum intelligentis, dependensque à corpore, tanquam ab obiecto, recipiensque ab illo phantasmata; sub hac ratione, querit bonum suum; nam fit sapiens corporis adminiculo. Aliquando dicebam, quod licet anima non sit causa æquiuoca respectu vniuersi, tamen operatur perfectissime propter ipsum bonum in se, quod est Deus, siquidem ex propria natura appetit summum bonum, & vnionem cum ipso: unde in ista suprema vnione fit anima, quodammodo omnia; intelligibilia per intellectum, amabilia per voluntatē, &c. multo melius, & certius quā sensit Arist. quando dixit anima est, quodammodo omnia. Operatur ergo in corpore propter suum bonum, vt melius operetur propter bonum supersubstantialiale quod est Deus. Magna dignitas hominis!

De intelligentijs damnatis id nunc tantum dicendum, ita esse deprauatæ naturæ, vt tanquam bonum intendant malum omnium creaturarum contra finem intentum intelligentiarum beatissimarum, quæ sicut bonum generis respiciunt, ita damnati spiritus omnium per-

Dub.

Respi

Arist.

Resp.

pernitentem, & quidem nisi Deus Optimos Maximos conseruationi rerum prouideret, multa à Dæmone euerterentur. Sed de his inferius.

An Deus sit causa morborum,

Cap. IV.

E Numeratis causis Diuinis, de vnaqua que quærendum est, an sit morbi causa. Hoc est, attingere huius libri disputationem. Hippoc. dicebat. Deus hominum purificator est, liberatque à malis; ergo non malorum, sed bonorum causa. Textum vero nostrum, sine dubio legit Plato, siquidem lib. 2. de Repub. ait:

Plato.

Causam malorum Deum esse, cum bonus sit omni ratione debitandum est, & reiiciendū, neque pati conuenit quemquam in ciuitate, hac pronuntiare, nec insuper quemquam audire, siue sit ille iunior, siue senior, siue carminibus inserantur, siue soluta oratione narrentur, tanquam quæ neque dictū sancta sint, neque alijs subtilia, neque inter se consona, & paulo ante ita ait. Bonorum quidem solus Deus est causa dicendas; malorum autem quamlibet aliam præter Deum quærere decet. Non miror quod hæc sententiā adduxerint, & laudauerint. Eusebius lib. 13. Præparat. Euang. cap. 1. Theodor.

Euseb.

Theodor.

Mercur.

Trimeg.

Præterea ante Platonem, idem docuit Mercur. Trimegistrus in Pimandro cap. 14. Ab eo (inquit) omnium factore nihil turpe, nihil malum prodit. Sed audiamus magnam illius sententiam loco cit. quæ refert S. Cyril. lib. 2. contra Iulianum. Quod præcedit Deus est faciens, quod autem sequitur id quod fit, quod ita esse diffidens propter varietatem eorum, quæ fiunt timēs ignobilitatem, & humilitatē Deo ad scribere, ne timeat; vna enim ipsi est gloria facere omnia, & hoc est opus Dei, sicut corporis effici: facienti nil, vel mali, vel fædi imputamus; hæc enim sunt affectiones, generata sequentes sicut rubigo æris, vel macula corpori sequitur, sed neque ararius rubiginem patitur, neq; macula. Pulchra sententiā.

Cyril.

Sed dicet aliquis sententias sacra Scripturæ, sanctorum Patrum, & Gentilium etiam intelligendas esse de malo morali, quia Deus summa bonitas non potest causare peccatum. Tamen morbos, & mala naturalia efficere potest.

Sed contra est, quia videtur eandem esse rationē de vtroque malo, nam morbi corporis, & animi, essentia, & formalitate conueniunt; nam peccatum est deuiatio à rectitudine bonitatis, & à regula rationis, & morbus corporis est deuiatio à rectitudine bonitatis naturalis quæ corporali integritati, & sanitati debetur, & ita vtraque ratio nil est aliud, quam defectus, & priuatio; nemo autem dicit Deum efficere defectum. Ergo Deus non est causa morbi, quia malitia, tam in anima, quam in corpore necessario dicit aliquod diuersum principium, quod sit defectuosum; hoc autem non potest conuenire Deo, imo neque per se potest conuenire alicui causæ naturali. Adest pulchra sententia sancti Augustini lib. de Perfectione iustitiæ contra Celestium cap. 2. Quærebat Celestius an peccatum esset res aliqua, aut actus? Responder Augustinus:

Augusti.

Peccatum quidem actum dici, non rem, sed etiam in corpore claudicatio eadem ratione actus est; non res, quoniam res pes ipse, vel corpus, vel homo est, qui pede vitiatō claudicat, nec tamen potest vitare claudicationem, nisi habeat sanatum pedem; quod etiam in interiori homine fieri potest, sed gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum: ipsum sane vitium quo claudicat homo, nec pes est, nec corpus, nec homo, nec ipsa claudicatio, quæ utique non est, quando non ambulat, cum tamen insit vitium quo fit claudicatio, quando ambulat. Quærat ergo quod eisdem vitio nomen imponat, utrum rem velit dicere, an actum, an rei potius qualitatem malam, quæ deformis actus existit. Sic & in homine interiori, animus res est rapina actus est, auaritia vitii est, id est qualitas secundū quā malus est animus, etiā quādo nihil agit, & tamen auarus manet, sed per Fidē renouatur.

tur

tur, id est sanatur de die in diem, nec tamen nisi gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Hæc Augusti. Ex qua subtilitate ellicimus (quod in lib. de morbo, & sint hom. exprofecto agitabimus) neque Deum, neque potentiam motiuam esse causam claudicationis, prout dicit defectum, sed solum ipse morbus qui defectus est, vnde qui dicunt peccatum comissionis consistere inpositiuo, debent asserere non posse à Deo causati. Quis audeat dicere à summa iustitia in iustitiam effuere. Quod grauiter docebat S. Prosper. Aquit. in responsion. ad obiectiones Vincentianas. Resp. 2. fol. 337. his verbis: *Nimis ergo impius, & indoctus est, qui vitium naturæ non discernit ab autore naturæ: à quo prorsus alienum est, quidquid in vnoquoque dammandum est.*

S. Prosp.

Prudent.

Prudentius in Hamartigenia.

Nil luteum de fonte fluit, nec turbidus humor

*Nascitur aut primæ violatur origine venæ
Sed dum, liuentes licor incorruptus arenas*

Perlambit, putrefacta inter contagia sordet.

Idem nunc dicendum de morbo corporis; si enim malum est, si deformitas, si corruptio naturæ (quam integram, & pulcherrimam condidit author) quorsum à fonte totius perfectionis tanta imperfectio poterat emanare, ergo Deus non est causa morbi. Quærenda est alia, vt dicit Prudentius.

His tamen non obstantibus existimamus, quod licet Deus non sit causa morborum animi, multoties tamen de facto efficit perturbationes, affectus, & passionem in animo.

Augustin.

Hæc assertio est sancti Augusti. lib. 1. de libero arb. cap. 1. cuius verba, quia tanti momenti sunt ad præsentis negotij discussionem proponenda duxi, Euodius. *Dic mihi, quæso te, utrū Deus non sit autor malorum Augustin. Dicam, si planum feceris de quo malo quæras. Duobus enim modis solemus appellare malum, vno cum male quæq;*

*fecisse dicimus: alio cum mali aliquid esse per ipsum. Euodius. De utroque scire cupio. Augusti. At si Deum bonum esse nosti, vel credis, neque aliter fas est, malum non facit; Rursus si Deū iustum fatemur, nam & hoc negare sacrilegum est, vt bonis præmia, ita supplitia malis tribuit; quæ utique supplitia patientibus mala sunt. Quamobrem, si nemo iniuste pœnas luit, quod necesse est credamus, quandoquidem Diuina prouidentia hoc vniuersum regi credimus. Illius primigenis malorum nullo modo; huius autem secundæ author est Deus, &c. Hæc Augusti. Quis ergo audeat dicere plures morbos à Deo non imitari, vt supplitia peccatorum, quod iterum eleganter referendum est ex eodem sancto Augustino, quem non solum vt sanctū Patrem soleo citare in meis operibus, sed vt lumen totius Philosophiæ. Cum igitur hæc nostra assertio non solum sit communis Christianis, sed Ethenicis & Hipp. quem interpretamur, auscultemus Augustin. lib. contra Adimantum c. 26. ad illa verba, Amos 3. *Non est malum in ciuitate, quod Deus non fecerit, Sic ait, Malum hoc loco non peccatum, sed pœna intelligenda est. Dupliciter enim appellatur malum, vnum quod homo facit, alterum, quod patitur pœna. De pœnis ergo loquebatur Propheta, cum hoc diceret. Diuina enim prouidentia cuncta gubernante, & moderante, ita homo malefecit quod vult, ut male patiatur, quod non vult. Hæc Augustin. Nomine autem passionis intelligo non solum morbos corporis, sed plures animi passionem, & affectus, quales sunt tristitia, merore animi, angustia, quibus Deus solet hominem exercere. Ita audio Seneca. Seneca. lib. de Prouidentia. Locus illustris ad nostram conclusionem. Calamitas virtutis occasio est. Illos merito quis dixerit, miseros, qui nimia felicitate torpescunt, quos velut in mari læto tranquillitas iners detinet. Quidquid illis inciderit nouum veniet, magis vrgent seua inexpertos. Graue est teneræ ceruicis iugum; ad suspicionem vulneris tiro pallefcit; audaciter veteranus cruorem suum spectat, qui scit se sæpe vicisse post sanguinem. Hos itaque Deus**

Augusti.

Seneca.

K

Deus

Deus quos probat, quos amat, indurat, recognoscit, exercet. Eos autē quibus indulgere videtur, quibus parcere, molles venturis malis seruat: erratis enim, si quē iudicatis exceptum. Veniet ad illum diu felicem sua portio. Quisquis videtur dimissus esse, dilatus est. Quare Deus optimū quemque aut mala valetudine, aut malis incommodis afficit? Quare in castris quoque periculosa fortissimis imperatur? Dux lectissimos mittit, qui non aut nis hostes agrediatur insidijs, aut explorant iter, aut praesidium loco deiciant. Nemo eorum, qui exeunt, dicit, male de me Imperator meruit, sed bene iudicauit, idem dicant quicunque iuuentur patri timidis ignauisque flebilis: digni visus sumus Deo in quibus experiretur, quātū humana natura posset pati. Hęc Seneca.

Itaque, & animum, & corpus probat, & exercet Deus laboribus, & morbis, nō peccatis: tamen oportet nostram conclusionem ex Hipp. ostendere.

Ex Hippocrate ostēditur à Deo morbos multoties immiti, C.V.

Hippoc.

Hippoc. lib. de morbis mulierum nūmen dicit esse causam. Quem locū late agitaui contra Mercurial. in nostra Hippocratica Philosophia text. 74. & licet ibi interpretor de anima rationali: multi alij eruditissimi intelligunt Deum dici autorem morborum. Sed Hipp. dicta, licet vnico modo claudantur, pluribus adaperiuntur. Recte potest textus interpretari de Deo Opt. Max. nūmen idest Deum causam esse, nam paulo post ait, oportet autem illum, qui hęc recte tractare voluerit, primum à Dijs ordi postea vero naturas tractare.

Hippoc.

Et lib. de insomnis Deum placare consilium, ut corporis cesset perturbatio. Locus elegans. Inquit: Si insomniarum diurnarum actionibus aduersentur, ita ut inter se non conueniant, hoc ipsum si contingeriturbationem corporis significat. Vtrum autem istae actiones sint aberuncandae, necne non est

instituti mei iudicare, sed tantum corpus curari consulo, &c. Tandem Hipp. curatio nem instituit, vomitum concitat, plenitudinem deponit, & concludit, dicens, & Dijs supplicet, & turbatio cessabit. Ecce cognoscit Deum morbi, & salutis autorem; vbi notare licet, quod Hipp. non aliorum professionem, aut munus usurpat, neque notat dogmata ad artem non pertinentia. Dicebant quidam somniorum interpretes, quod quociescunque aliquis somniat rem contrariam actioni quam per diem exercuit, tunc debet deserere inceptum opus, quāuis laudabile sit. Daemonica fallacia! Ob id Hipp. dicit, *Ego non disputo. Vtrum illae actiones diurnae sint auertendae* (videns esse impiū praeceptū, si vniuersale sit) sed dico esse placandum Deum, utpote, quod aliquid portēdat somnium, quod ex parte corporis animum debeat perturbare. Ergo in aliquibus considerat Hipp. Deum tanquā supremam causam morbi, & sanitatis.

Tertio in eodem lib. de insomnijs inquit, Si quis à Deo aliquid purum accipere somniat, bonum signum est sanitatis, & paulo post. Oportet autem in rebus secundis quosdam Deos, in aduersis alios supplicare.

Quarto in lib. de Elegantiā, eleganter demonstrat prouidentiam Dei in morbis, & eorum curatione.

Vltimo, Communis, & recepta opinio fuit apud antiquos, pestem à Deo causari, ut ait Galen. I. Epid. comment. 1. quo modo ergo noster Praeceptor in hoc lib. intendit Deos nō esse causam morborū? Patebit hoc in solutione obiectionum.

Obiectiones propositae dissoluntur. Cap. VI.

Nō obstat quod primo loco obieciebamus, nā cū dicit Hipp. Deū esse nostrā liberationē, & purificationē humanae naturae altissime loquitur; non negat esse morborū causā, imo nos purificat laboribus, & morbis tanquam medicamentis. Est igitur liberator noster, & purificat san-

Hippoc.

Hippoc.

Hippoc.

Galen.

sanctis legibus, & disciplinis, quod si hæc non profunt, supplicijs vtitur tanquam summe iustus. Inter supplicia morbos, pestes, langores, mortes enumerari quis dubitat? Quando ergo arguit Hippocrates contra Magos dicens, quod Deus non sit causa morborum, loquitur secundum præsens institutum, illi dicebant Deum solum, sine alia causa autorem Epilepsiæ, neq; vllis medicamentis esse vtendum. Arguit Hipp. Deus est hominum salus, si ergo mortificat, non est, nisi vt viuificet, & morbum morbo sanat, vt facimus quando inducto igne, aut ferro alium morbum depellimus. Magi dicebant, causant Dij Epilepsiā, sed non sanant, nisi nostris incantationibus. Hanc absurdam insolentiam extirpat insinuans, quod cum Deus hominum sit Parens, & refugium, ab eo debemus spectare medelam, & hoc insinuant illa verba text. *Utique cupit, & petit agrotus à Deo purificari.* Si Diuinus morbus est, solus Deus cūter, non vana incantatio. Curat vero Deus duplici modo. Primo sine interuentu causarum istarum naturalium. Secundo adhibitis medicamentis, quæ manus Dei appellabantur à Galeno, Hippoc. ergo quamuis fateatur locis supra cit. morbos à Deo, curat duplici medio, oratione ad Deum, & medicamentorum adhibitione, vt Deus ipse per ista sua ordinata media causalitatem extendat.

Reliquæ vero sententiæ Platonis, & reliquorum iuxta sententiās Diui Augustini supra adductas intelligendæ sunt.

Sed illa replica scholastica, aut metaphisica petit solutionem. Pro quâ notandum (quod supra insinuauimus. Malum posse causari dupliciter. Primò ex vi actiuitatis causæ proximæ, & perfectionis illius. Secundo ex defectu, & ceteria quæ reperitur in causa, aut in illius actione (loquimur de malo naturali, non de morbo animi) dicimus quod Deus potest esse causa mali naturalis. Primo prout lucendo aliquid nobis noxium, & præternaturam, concurrendo cū causis præternaturam, dans illis vim, & efficaciam, vt hos afficiant. Secundo suspendendo in

fluxu quo nostram sanitatem causæ naturales conseruāt. primo modo accommodat se Deus causæ secundæ, aut vt melius dicam cum causa secunda non possit aliter causare malum, nisi consequenter, & per accidens, quia alio modo non potest fieri id quod priuatiuum est, eodē modo concurret Deus non directe, & per se intendēs malū; hoc est phisice loquēdo; nā Deus in quantum est agens intellectuāle bene potest intendere tale malū propter aliquod bonū, quod malū medicinale nominamus, & non solum Deus potest causare illud medijs causis secundis, sed se solo; quod patet, nā cū tale malū resultet ex vi & efficacia alicuius positiui expellentis aliud, & Deo debeat tribui omne quod est perfectio, virtus, & efficacia, participata in causis secundis, sequitur quod quidat virtutē alijs causis ad agendū, se solo poterit agere. At vero malū præcise prout est ceteria, dicens etiā imperfectionē, priuationē, aut malitiam in causa proxima, neutiquā potest causari à Deo, quia causam aliquā deficere à suā perfectione non potest haberi, aut participari à Deo neq; Deus præcise cū causa vt deficientis est, concurret; nā Deus non influit, neq; concurret, nisi cū causa secunda, & cum omnibus illis viribus quas causa participat à Deo; curat vero defectus, priuationes, & imperfectiones neutiquā causam habent à Deo, sed à ab alia, ergo Deus non concurret ad similes defectus; in hoc conueniūt malū naturæ, & malum culpæ; de malo culpæ certū est, certū etiam est de malo naturæ, nā claudicatio vt sic, vt est malum actionis proueniens ex defectu principij motiui, etiā non est à Deo, vt docet D. Th. 1. p. q. 49. art. 2. his verbis.

Ad secundum dicendū, quod effectus causæ secundæ deficientis reducitur in causam primā non deficientē, quantum ad id quod habet entitatis, & perfectionis, non autē quantum ad id quod habet de defectu. Sicut quicquid est motus in claudicatione, causatur à virtute motiua; sed quod est obliquitas in ea, non est ex virtute motiua; sed ex curritate cruris. Et militer quicquid est entitatis, & actionis in actione mala, reducitur in Deum si-

D. Thom.

cut in causam: sed quod est ibi defectus non causatur à Deo, sed ex causa secunda deficiente.

Alio modo potest Deus causare morbos se solo, suspendendo influxum quo concurrat ad conservandam sanitatem: deficiente autem sanitate, necessarium est, ut vivens sit morbosum per puram, & meram privationem bonitatis, sibi debitam. Quod facit Deus, modo dicto, aut suspendendo concursum quo causae secundae efficiunt sanitatem. Deus ergo morborum causa existit praedictis modis.

De secundo Divino in morbis, id est de intelligentijs, C. VII.

Supponendum est, intelligentias esse contra stupidos, qui solum res corporales cognoscunt; lumine enim naturae antiqui id testatum reliquerunt, & inter eos Arist. efficaciter ostendit. Aliqui vero nostri temporis existimant probari quidem, & suaderi lumine naturae, sed non demonstrative. Lumine tamen fidei, & Sacrae Scripturae constare esse substantias separatas ab omni corpore alienas; certe ab instituto lib. nostridiscederem, si momenta rationum Arist. perenderem, & quid antiquitas Gentilitia senserit. tamen propter quosdam errores Cardani, & sequatium pauca, sed necessaria dicam.

Quod existant in universo intelligentiae ostenditur ex effectibus admirandis, quos videmus in arreptitijs, nam facta inductione non possunt tribui alicui causae naturali, ergo reducendi sunt ad causam aliquam divinam, haec autem non est Deus, ut per se patet, & omnes concedant, ergo aliqua intelligentia movet ad tam mirabiles effectus. Nam arreptitij solent loqui linguis omnino incognitis, & praeterea curantur medijs divinis à Deo Opt. Max. suscepta virtute, ergo aliqua mala intelligentia est, quae tales effectus producat. Secundo, quia adiurationes, & comminationes ad rem viam diriguntur, scilicet ad intelligentiam, non ad inanimatam.

Vnde doleo quod Cardan. in tam stol. Cardan. dum errorem inciderit, putans non esse intelligentias sed morbos, & praevalentes humores, & intemperies, quae tam mirabiles effectus causant. Secutus est ignorantiam quorundam, qui dicebant non esse intelligentias, quae in hominibus causant illos effectus, sed bonos, aut malos affectus, & ex consequenti non esse substantias, sed accidentia. Tales fuere Gnostici apud Plotinum Enead 2 lib. 9. c. 14. & aliqui Platonici, quos refert Viues. 9. de civit. Dei cap. 11. Plotinus Viues.

Haec tamen opinio (si opinio potest dici) omni veritate caret, nam omnia ista accidentia, aut humores, aut affectus animi, eo se possunt extendere, ut morbos procreent in corpore, & perturbationem in animo, aut malos mores. Tamen impossibile est, quod faciant hominem loqui Graece, aut Germanice, qui nunquam tales didicit linguarum locutiones, quia tales affectus habent suos terminos, quos transgredere non valent, ut ignis non potest frigidificare; ita omnes causae quae referuntur, valent ad alterandum, non tamen est possibile naturaliter, ut faciatur hominem loqui linguis incognitis, ut falso putat Cardan. quod autem iste effectus mirabilis appareat in arreptitijs praeter ea, quae vidimus, refert Fernel. li. 2. de abditis rerum causis, & Pselus lib. de Demonib. Fernel. Pselus.

DE STRVITVR.

Error Leuini Lemny, C. VIII.

Neq; solum Cardan. impie opinatur, sed Leuinius lib. 2. de occultis naturae miraculis cap. 2. dicit locutiones linguarum non esse ab intelligentia, sed ex vi humoris melancholici, qui taliter afficit, ut anima recuperet, quae habebat. Nam ait cum Platone scire nostrum esse, quoddam reminisc. atq; ita novus, & inauditas nationum locutiones scire multo ante ab anima, talemque esse tunc corporis affectum à melancholia, ut exeant in actum omnia illa, quae recondita erant in intellectu. Leuinius potuit tanti erroris

Ar. 1°. his occasione inuenire in Areteo lib. 1. diuturnorū affectuū, c. 6. omnia tamen sunt falsa, nam intellectus noster, vt naturaliter intelligat, debet phantasmata cōtemplari, hæc autē ministrantur à sensibus. & ita non habet congenitas sciētias sed labore acquisitas, vt docuit Arist. 1. Post cap. 1.

Ar. 2°. Sed concedamus gratis Platonici sciētias non acquiri de nouo, sed esse latētes in anima. Hoc tamen non concludit, vt idē intelligendum sit de linguis incognitis gentiū, quæ vtūtur ad placitū vocabulis, & nominibus: ergo cum nomina fiat quid extrinsecum, & dependeant ab hominū impositione, necessariū est (naturaliter) vt nō possit aliquis loqui Græce, nisi didicerit linguam Græcā, & recipiat de nouo species, quas nunquam habuit in anima, atq; hoc ita verū est, vt licet Plato congenitas dixerit esse scientias, non tamen potuimus inuenire in eius libris, quod dixerit locutiones incognitas esse natiuas: ergo quisquis dixerit ignotū sermonem esse effectum humoris, aut alicuius causæ corporalis, falsa omnino proficitur. Et tandem ostendo, nam nō possum naturaliter habere species internas quas non suscepi ab externis, ergo species, & nomina Germanica, aut Græca, mihi omnino ignota, non possum habere, nisi addiscendo. Ego quidem confingo montem aureum, quia licet non sit mons aureus, vidi tamen aliquando montem, & vidi aurum, fingo ergo montem aureum; sed si nunquam haberem speciem montis, neq; auri, impossibile esset fingere montem aureū: idem dico de locutione linguæ ignotæ, quæ non est possibilis naturaliter, nisi concurrat aliqua causa diuina.

S. Thom. Secundo fallitur Lebinius, quia supponit, tales homines affectos, loqui quæ intelligant. Hoc reiicio, vt falsum, nam ignorant prorsus quid loquantur, sed solū sentiunt motum localem linguæ, tamen nec verba percipiunt, nec significatam, id elegāter docuit, vt solet S. Thom. 2. 2. q. 116. art. 2. ad 4. agens de serpente sedu-

cente primos Parentes, inquit, *Neque serpens intelligebat verborum sonos, qui ex illo fiebant ad mulierem. Neq; enim euer- sa credenda est anima eius in naturam rationalem. Quandoquidem nec ipsi homines quorum rationalis natura est, cum Demon in eis loquitur, sciunt quid loquantur. Sic ergo locutus est serpens homini, sicut asina in qua sedebat Balaam Propheta locuta est homini, nisi quod illud fuit opus diabolicum, hoc Angelicum, &c.* Et præterea S. Thom. satis constat, quod nō possum intelligere, quæ non concipio mente, cum igitur illa motio linguæ solū sit motio localis, & non ad exprimendum conceptum hominis, non est possibile quod dicat Lebinius. Quare cæcus à natiuitate non iudicat, neq; imaginatione versatur circa colores? Quia nunquam habuit species colorū, neq; intelligentia potest ponere colorum species in cæco, vt etiā docet S. Th. loco citato ad 2. nam licet possit facere visiones imaginarias, non tamē valet imprimere species, quæ nunquā fuerunt. Ergo non est possibile, vt ab humore melancholico fiat talis dispositio, vt loquatur homo idiomate ignoto. Videtur argumentū à fortiori, si intelligentia non valet imprimere species, quæ nunquā fuerunt perceptæ, ergo neq; humor melancholicus. Quomodo autem fiat visiones imaginariæ ab intelligentia non est huius loci, docet tamen S. Th. loco citato, & ibi Caietanus.

Ergo ex prædictis satis constat esse aliquam naturam nobis superiorē, quæ prodigia talia producat, quæ alteri causæ naturali non possunt tribui. Sed ad præsentēs dubitationes obiter notandū est. Omnes istos effectus intelligentiarū, de quibus loquimur esse mirabiles ex accidenti non verò proprie & per se; magnum discrimen versatur. Effectus Demonis sunt mirabiles apud populū indoctū, qui nō habet cognitionem causarū, & facile seducitur; tamen docti non admirantur, nisi ab his quæ sunt admirabilia per se, qualia sunt miracula, quæ à diuina potentia proficiuntur, & ob id dicebat

S. Thom.

S. Thom.
Caiet.

Regius Propheta de Deo, *Qui facis mirabilia solus*. Vnde male aliqui loquuntur, quando dicunt est mirum, ergo miraculum. Hæc adnotatio ad hunc tractatum necessaria videtur.

Possem autem probare existentiam intelligentiarum antiquissimorum Ethnicorum autoritate, ut mirer quomodo Athæi, & Saducæi, non aperuerint oculos, sed qui voluntate deprauata viuunt, oculos habent, & non vident, aures habent, & non audiunt. Nunc in medio luminis Sacræ Scripturæ, confirmamus quæ ab antiquis Gentilibus de substantijs separatis lecta suscepimus. Nam sacra pagina multoties intelligentias proponit inferiores quidem Deo, superiores vero homine, quantum ad naturæ gradum, Matthæi 18. Psal. 90. Math. 4. 2. Petr. 2. & Iob 41. & Zachariæ 1. quibus locis, & alijs multis constat intelligentias, siue Angelos esse in rerum naturâ ita eleganter colligo ex S. August. tractat. 110. in Ioannem, Theodoret. lib. 3. contra Græc. Cyprian. lib. de vanitat. idol. At Gentiles Philosophos (quos nec legere volunt Athæi) refert Lactantius lib. 2. diuinar institut. c. 15.

Matth.
Petrus.
Iob.
Zachar.
August.
Theodor.
Cyprian.
Lactant.

Quod Hipp. in hoc lib. non negauit Dæmones, ut aliqui putant. Quin & Engastrimythos primus cognouit. Locus singularis.

Cap. IX.

Noster liber de morbo Sacro (quia non recte illustratus legitur ab aliquibus) occasio fuit, ut crederent Hippocratem existimasse nullos esse Dæmones, aut intelligentias. Probant, quia totus est in euertere incantatoribus adducens rationes ad ostendendum morbos non fieri à Dæmone, ergo ex hoc libro potius colligitur putasse non esse tales substantias. Futilis ratio, nam Hipp. nil agit in hoc lib. de hoc pûcto: sed reiciit illos, qui dicebant morbum Comitiale diuinitus inferri: At vero non dicit, an

aliquo modo laborēt arreptitij, aut à Dæmone vexentur, quia de hoc agere non pertinebat ad institutū; nā Magi, cū quibus disputat ad Deum referebant, vel ad Deos morbum, sed nil de arreptitijs: Quin potius fatetur distinctionē inter Deū, & Dæmonē, ait. *Proponentes lustrationes, ac purificationes, cū verba ipsorum magna ex parte se ad Deum, ac Dæmonitū extendant*. Itaq; Hipp. non est de illis qui intelligentias negant, quos late refutat *Lenſeus* li. 2. de libertat. Christiana, c. 10. Est vero eruditus dignū, quod Hipp. primus ex Gētilitio Engastrimythos scriptis mandauit, nā lib. 5. epidem. tex. 19. vxo. ré Polemarchi proponit quibusdam affectibus oppressā, sed vētriloquā fuisse. Cuius verba inferius adscribā. Sed primo sciendū est, qui sint Engastrimythi: Hermolaus Barbarus putauit Engastrimythos esse Engastrimantes, qui vaticinātur in peluibus, siue vasis aquaplenis; nō alia ratione, nisi quia gaster, apud Græcos quoddā genus vasis est, & gaster cū Engastrimytho, affinitatē aliquā habet. Sed displicet ista opinio, quia licet illa sit affinitas intervocabula, tamen [ut infra dicā] vasa interna corporis humani, seu cauitates, ventres dicuntur à Græcis, & per antonomasiam venter inferior (quia magnū vas est) talis dicitur. Ergo melius diceret Hermol., qui vaticinatur per ventrē, nō per peluim; præcipue cū grauissimæ autoritates ad sint, ut existimemus Engastrimythos, esse Pythones, qui loquebātur per vētrē, vbi voces articulabātur obscuræ, cōfuse, & prætenues; licet aliquando in partibus pectoris, sed omnes clauso ore, & ob id ventriloqui appellati, à Decretis Canonicis, causa 26. q. 3. Et à Septuaginta Interpret. Hebraicè *verò oboth*, id est vtrēs, quia per ventrem, quasi per vētrē vaticinabantur: ita D. August. lib. 2. de Doctrina Christiana, c. 23. *Femina illa Pythōnisā, quæ clamabat post D. Pauli in actib. Apost. 16. vētriloquā appellat*, his verbis. *Nō enim quoniā imago Samuēlis mortui, Sauli Regi vērā pronūciavit, propterea talia sacrilegia quibus imago illa*

Lenſeus.

Engastrimythi.

Hermolaus.

Decret. Canon. Septuag. Interpret.

D. August.

illa presentata est, minus execranda sunt, aut quoniam in actibus Apostoli ventriloqua jecmina verum testimonium perhibuit Apostolis Domini: ideo Paulus Apost. percipit illi spiritus, ac non potius feminam illius Demonij corruptione, atque excussione mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi, vel nugatoria, vel noxia superstitionis, ex quadam pestifera sotietate hominum, & Demonum, quasi pacta infidelis, & dolose amicitie constituta, penitus sunt repudianda, & fugienda Christiano.

Aristoph. Euricles primus Athenis, ab hoc Dæmone possessus, vaticinatus est ex fundo ventris, ut refert Aristophanes in Vespis.

Cel. R. dig. Sed antequam ad nostrum Hipp. accedam, historiam referam mirabile, verbis ipsius Autoris, qui testis ocularis fuit. Inquit Cælius Rodig. Testatum volumus, te pestate hac, imo vero hac prodente me, fuisse in patria mea mulierculam humili loco, Iacobam nomine, ex cuius ventre immundi spiritus vocem prætenuem quidem sed tamen ubi vellet, dearticulatam, & prorsus intelligibilem, audiui ipse, verū, & innumeri alij, nō Rhodigij modo, sed & tota fere Italia: Quādo futurū anida potentum mens saepe accersitam ventriloquam, ac omni exuta amictu, nequid fraudis occulta lateret, inspicere, ac audire concupiuit. Cincinnantulus Demonij nomen erat. Hac ille appellatione gestiens in clamanti subinde respondebat. Si de prætentis, aut presentibus scitareris, quæ reconditissima forent, responsa dabat saepe mirifica. Si de futuris semper mēdaciissimus. Sed & in scitiā suā nōnunquā murmure incerto, vel bōbo verius ignorabili reticebat. Hosce ego propriēdictos Engastrimythos puto, id est, vētriloquos, quamquam eo nomine apud Græcos intelligi simpliciter videntur, qui Demons afflatu aliquid præsagirent.

Leo Allat. Nunc Leo Allatius vir eruditiss. particulare opus de Engastrimythis cōposuit & antiquum librum Eustachij de eadem re contra originē illustrauit. Plutarchus etiam in opusculo de oraculorum defectu huius rei mirandæ mentionem fecit. Sed audiamus Hipp. verba ex loco supra cit. *Vxori Polemarchi per Hyemem angina*

laboranti guttur intumuit, cum multa febre, & sanguis missus est, faucium suffocatio defuit, febris perseverabat. Sub quintum diem tumor, ad levum genu cum dolore subortus est, eique ad cordis regionem quidam coaceruari videbatur, ac respirabat velut qui in aquam demersi sunt, respirare solent, & ex pectore strepitus quidam edebatur, idemque contingebat quod fatidicis mulieribus, quæ Pythone afflata, quod ventre oracula fundunt, Engastrimythi, hoc est ventriloque dicuntur. Circiter septimum, aut nonum diem sub noctem alius affatim prorupit, & liquida multa, quæ prava existimabantur, demisit. Ipsa vero tandem voce defecta mortua est. In explicatione huius textus, Vallesius dicit se nescire, qui essent qui loqueretur per ventrē (certe more Magnorū viroto, qui nihil sibi detrahunt, quando humilitatis exhibent exempla) Sed miror quod citet Cælium Rodig. & illum non legerit, pro intelligentia Hipp. qui clare dicit, quales fuerint Engastrimythi, ex mente antiquitatis.

Vallesius. Sed ego etiam dico me prorsus ignorare, quid dicat Vallesius. Eius verba sunt. Qui loquerentur ex ventre non satis scio qui essent, Cælius Rhodiginus dicit ita appellatos quosdam, quibus in ventre Demon esset aliquis, interrogantibus responsa tribuens, qui dicebantur Pythone habere in ventre. Fortasse circa Demonem, sint qui mugitu, quem clauso ore reddant, voces quasdam non sane distinctas imitantur: ut cumque hoc habeat, quid hic dicitur est strepitum quemdam in guttus mulieris ventre sentiri, quod quidem fecerit aer qui intra asperas arterias ab humore coercebatur.

Dicat nobis aliquis pro Vallesio, an mugitus (clauso ore) sint voces articulate. Si aduertis distinctionem inter mugitum, & loquelam, clare videbis difficultatem in dictis Vallesij, siquidem ait Hipp. (ut vertit Foësius) idemque contingere quod fatidicis mulieribus, quæ Pythone afflata, quod ventre oracula fundunt, Engastrimythi, hoc est ventriloque dicuntur. Ergo Hipp. aperte dixit non mugitū obsecutū sine dearticulatione, sed loquelā

ore clauso ex ventre illius ægrorū audi-
ti. Hoc autem, nisi à Dæmone fieri non
potest. Nam si coërceatur aer ab humo-
re, sonus aliquis causari potest; sed de ar-
ticalatus neutiquam, nisi accedat Dæ-
monis industria.

Et quod hæc fuerit expressa mens Hip-
poc. facile colligitur. Nam milles, in a-
lijs locis; motus ventris commemorat,
qui auditu percipiuntur, ut quando di-
cit, murmurare ventrem, hipochondria
suspensa, strepitus ventris, &c.

Sed tam ex professo, voces fatidicas,
& loquelas Pythonis memorari, signum
est certissimum, intellexisse ventrilo-
quas de quibus loquimur. Neque debi-
lis confirmatio est, quæ sumitur ex Foe-
sio, & Leone Allatio, qui nostræ cogita-
tioni consentiunt.

Foes.
Leo. Allat

Obiect.

Resp.

Quod si nobis obiecias verba istius
mulieris, non ex ventre, sed ex pectore
audiri. Respondeo ut supra; apud anti-
quos, & præcipue Hippoc. internas ca-
uitates dici ventres. Nam thoracem, &
ventriculū, & tenuia intestina, superio-
res ventres appellant, interdum intesti-
num Colon inferiorem ventrem dicunt. Vi-
de 4. acutor, fol. 112. & lib. de affectioni-
bus, & 2. Prognos. text. 13. Tandem A-
phorif. Vētres Hyeme, & Vere calidissi-
mi sunt. Ego sic intelligo, ut non solum
ventriculū [in quo cibi primo mutan-
tur] intelligamus, sed etiam ventriculos
cordis, cerebri, hepatis, cauitatem ve-
narū, & arteriarū vias, pulmones, mulie-
ris vterum, vesicam fellis, & totij, in qui-
bus, aut sanguis, aut spiritus, aut alimen-
tum elaboratur, & perficitur: quin etiā,
& excrementa debito tempore, ad debi-
tam peptasim, & alios vsus detinentur.
Igitur apud Hipp. illa mulier, quæ clau-
so ore, ex thorace loqui videbatur, me-
rito ventriloqua dicta est. Istā explica-
tionem videbis sup. text. 35. ubi de ven-
tre egit Hipp.

Sed silentio nō est prætereundū, quod
hoc tēpore (hæc me scribente.) visa est
ventriloqua, à plurimis fidedignissi-
mis Hispali, & audita.

Sed aliquanto operosius est, decerne-
re de spiritualitate intelligentiarū. Ego
nisi breuiter hæc attingerem, non aude-
rem, ab instituto discedere, quia alia spe-
tant. Tamen cum Magi, ut constat in
hoc libro aliquibus instrumentis vtan-
tur Magicis, quibus videntur agere cum
aliqua corporea diuinitate, & non spi-
rituali; ideo non abs re erit id sumatim
attingere, si prius diuidam in bonas, &
malas; omnes enim possunt esse causæ
morborum.

Intelligentias alias esse bonas, alias malas, Cap. X.

NOtādum primo hæc vocē Dēmō,
v surpari in bonam partem, apud
Ethnicos; nam Plato in Cratilo, Dæmo-
nem, idest scientem, intelligit. Quæ sig-
nificatio sic generaliter sumpta placuit
Lactantio 2. institut. cap. 15. & D. Au-
gust. lib. de Ciuitat. Dei c. 20. Macrob.
1. Saturn. cap. 23. Tamen iam non solū
scientes creaturas vniuersaliter dicimus
sed in malā partē vtimur hoc nomine, &
per Dæmones intelligimus substantias
intellectuales pēnis, & malis obstrictas:
ita Euseb. 4. de Præparat. Euang. cap. 3.
Eugub. VIII. perem Philos. cap. 19.
& communiter Patres, & Sacra Scrip-
tura. Vnde quāuis Apuleius Platoni-
cus inscripserit librū de Deo Socratis,
tamen ut aduertit S. August. 8. de Ciui-
tat. Dei cap. 14. iuxta Platoniam do-
ctrinam, nō debuerat inscribere de Deo,
sed de Dæmone Socratis. Sed cum iam
sana illucesceret Philosophia, & vide-
ret Apuleius mundum ex horrere, & per-
timescere nomen Dæmonis, tanquam
malum, noluit dicere de Dæmone So-
cratis, sed de Deo, ne stultus scimaretur
ab hominibus, aut liber ab optimis Phi-
losophis defereretur. Tempore etiam
Tertuliani, nō solum Catholici, sed Gē-
tiles nomine Dæmonis intelligebant
damnatam, inimicam, & prauam aliquā
creaturā, ita ut impios homines, Dæmo-
nes appellarent: colligitur ex Tertul.

lib.

Plato.

Lactant.
D. Aug.
Macrob.

Euseb.
Eugub.

Apuleius
Platonis
D. Aug.

Inf.
log.

Tertul. lib. de testimon. animæ cap. 3. & in Apolog. cap. 22.

Clemen. Alexand. Plures Autores legi asserentes Aristotelem non cognouisse, nec admisisse Dæmones malos, tamen contra illos illustris locus mihi sufficit pro multis: Nam Clemens Alexandrin. 1. Stromat. cap. 12. circa finem, adducit locum Philosophi, ubi refert annulos incantatos, quibus utebatur Excectus tyranus, idem sentit Eugubinus 8. Perem. phil. cap. 26.

Eugubin. Scalig. Aug. N. phas. Alexan. Card. Scaliger, exerc. 355. Augustin. Niphas lib. de Dæmone. Relinquo miserum Alexandrum lib. 5. Metaph. ad text. 15. a sententia Peripatetica discedentem, negantemque malos Dæmones, quæ stoliditas, etiam tentauit Cardanum, quem supra refutaui, qui dicit lib. 19. de subtilitate, se illa dicere, non ut Christianus, sed ut Philosophus. Pro hoc dolor! Quis vnquam ita cæcus, ut philosophiam dicat contrariam veritati Christianæ? imo ut ego semper prædicaui, omnes veritates philosophicas perficit, & eleuat lumen Catholicum, non est contra Philosophiam, sed supra illam. Satis sit dicere omnes qui negant Dæmones damnatos, iam ad Atheismum accedere; nam qui negant Dæmones diuini supplicij ministros, & pœnas æternas patientes; infernum negant. Quid autem est hoc? nisi de vna brutali hæresi in aliam deuenire? Alexander, Cardanus, & Pomponatius, nec nominentur in nostris scriptis.

Iustin. Philosph. Sed ut confundamus istum errorem, ab antiquissimo Homero deducamus lapsum Dæmonum ex cælo, ut erubescant iam Autores prædicti, & illorum sequaces. Audiamus Iustinum Philosophum, & Martyrem in exhortatione ad Græcos, ubi ostendit quam plura accepisse Homerum, ex primo Propheta Moise, & accedens ad declarandum Dæmonum lapsum, ita ait (in meo Iustino fol. 31.) Item de proiecto de cælis hoste humani generis, quem diabolum vocant Sacra littera propter calumnia petiitum primum hominem. Consideret diligenter, qui volet, in-

ueniet Poetam, quamuis nusquam nominet diabolum, fingere tamen ei nomen ab ipsius studio sceleratissimo. Atque enim nominans, ait a suo Deo præcipitatum de cælo, videlicet memor quid Isaias Propheta de hoc scripserit. Carmen sic habet.

Statim prehendit Attem pinguem capillos, Indignans animo suo, iurauitque seuerum Ius iurandum,

Nunquam se in Olympum stellatumque caelum

Rursus accepturum Attem, quæ omnes laedit.

Sic fatus deiecit eam de cælo stellato,

Manu circumuersam: atque eo protinus adiuit.

Hominum opera.

Videant insipientes in Homero, quæ noluerunt videre in sacris literis a quibus Homerus feliciter excepit. Igitur sunt intelligentiæ malæ. Diuisionem autem in bonas, & malas exacte legimus, apud D. Thomam ex mente Platonis, opus. 15. apud Eusebium lib. 4. de præparat. Euang. cap. 3. apud August. 8. de Ciuit. Dei cap. 14. & apud sanctos Patres.

An intelligentiæ omnino sint in corporeæ? Cap. XI.

MODO diuerso causabunt morbum intelligentiæ, si omnino spirituales sint, aut si corporis participes. Fuerunt autem aliqui asserentes, substantias esse corporeas. Primo, quia ut refert Eugub. lib. 8. c. 30. de perem. Phil. multi dicebāt Dæmones esse corporeos, quia patiūtur affectiones corporales, nam delectantur locis humidis, & fumis nidorulentis. Secundò, quia ut refert Nicephorus Grægoras ad Synesium de insomnijs. Magi incantatores gestabant enses, & gladios, ut Dæmones terrefacerent. Tertiò, quia Proclus lib. de Magia, refert vi-
 sos fuisse Dæmones leonina facie, qui fugiebant viso gallo, non aliter ac leones veri: quæ omnia indicia sunt affectionis

Eugubin.

Niceph. Gregoras.

Proclus.

corporalis. Quarto constat, ex maleficiis, Dæmones fugari quibusdam suffragiis, & alijs trahi, quod fieri non posset, nisi corporaliter afficerentur. Quinto, quia in cōcauitate annulorum scimus includi, & teneri, hoc autem fieri nequit, nisi aliqua corporea substantia, licet tenui essent præditi, ut multi senserunt apud Ananiam lib. 3. de natura Dæmonū cap. 16. Et Niphus lib. 3. de Dæmonib. c. 9. videns experientias aliquas, ausus est dicere, corporeas esse substantias, sed de te subtilitatis non carere, ut corpora Beata. Miscuit iste Autor infima sumis, sed temperandus est, ut statim dicam. Sexto pro ratione possūt adduci graues Auctores, quorum eadem sententia fuit. Tertulian. libro de Carne Christi, quem refert Isidorus lib. 8. cap. 5. etymolog. & aliqui Catholici Patres, Hilar. can. 5. in Matth. Nazianzen. oratione 1. Elias Casianus collat. 7. cap. 13. vbi ait nil esse omnino incorporeum, nisi solum Deū. Idem legimus lib. de Ecclesiast. dogmatib. cap. 11. vbi etiam dicitur, nihil esse incorporeum, nisi solum Deum Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum. Augustin. 7. de Genes. ad liter. cap. 17. tribuit Dæmonibus subtilissima corpora, & lib. 3. cap. 10. vocat eos animalia aerea, & lib. 9. de Civitate Dei cap. 12. & 13. ad eandem sententiam inclināt, & inter modernos Caiet.

Tamen ut intelligamus, quid tenendum sit, separanda sunt certa ab incertis. Tribus modis potest quæri de hac re. Primo, an intelligentiæ sint omnino spirituales, quomodo cunque considerentur. Secundo, an omnino sint corporales. Tertio, an medio modo se habeant, scilicet an partim sint spirituales, partim corporales, sicut homo qui quo ad animam est spiritualis, materia vero est mere corporalis. Ista distinctione præhabita, dicimus intelligentias esse incorporeas, & spirituales, itaque neque sunt compositi ex spiritu, & corpore tenui, neque sunt absolute corporeæ, sed simpliciter spirituales. Hanc conclusio-

nam existimo esse conformem principijs Philosophiæ, & à priori, & à posteriori. A priori, quia prima causa omnipotens cum sit, debuit efficere ea, quæ ad perfectionē suorum pertinebant operum. Cum ergo creaturæ completè spirituales, ita pertineant ad complementum perfectionis vniuersi, non est dicendum, non esse tales substantias, siquidem non repugnat ex parte effectus, neque est possibile, ut repugnet ex parte causæ. Hoc quidem non eget probatione. Præterea si de Fide est esse creatam animam rationalem spiritualem, sed incompletam, quia est etiam forma corporis. Quare non esset creanda substantia spiritualis completa, quæ non sit corporis forma?

Secundo a posteriori, probant Philosophi perfectionem istam intelligentiarum, ex motu Cælorum, quibus præfunt quod late ostenditur ab Arist. in Metaphis.

Quibus addenda est ratio alia, nam tantam intelligentiæ bonæ, quam malæ, penetrant corpora densa, quod fieri non posset, nisi omnino spirituales essent creaturæ: de bonis, in Scriptura est satis commune; Angeli descendunt, & ascendant per cælum. Et relictā vanitate illorum qui dicunt esse cælum corruptibiles, clarum est non posse penetrare corpora cælestia, nisi spiritus, sine vlla corporeitate subsisteret. Idem de malis dico, ceciderunt enim, aut de cælo Empireo, aut de firmamento, vbi fuerunt creati: & præter hoc scimus argumentis, ex sensu petitis, Dæmones, clausum cubiculū intrare, & per densissimos parietes penetrare, corporaque hominum adire; sed corpora quamuis aerea habeant intelligentiæ, dicas, obsecro, quomodo tot Dæmones possunt habitare corpus vnius hominis: habemus namq; in Euangelio, Marci 6. & Lucæ 8. legionem Dæmonum in vnius hominis corpore introisse: Habet autem vna legio numerum 6666. Considera nunc penetrationem istorum corporum, & videbis, quomodo spiri-

Ananias.
Niphus.

Tertul.
Isidor.
Hilar.
Nazian.
Casian.
August.

Caiet.

Arist.

Ratio
tunc apud
Damascen.
num.

spirituales omnino sint.

Vnde vt Augustinum Niphum corrigamus, non potest dici, quod intelligentiæ habent dotes corporis gloriosi. Nam cum non habeant corpus, ergo neque dotes corporis, habent tamen quæ propria sunt spiritus. Sed vt plura loca sanctorum, & Sacræ Scripturæ, propter breuitatem omittam, loquatur Concilium Lateranens. sub Innocen. III. verba sunt. *Simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spirituales, & corporales, Angelicam videlicet, & mundanā, & deinde humanam, quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam.* Quis poterit dubitare? Nullus sanæ mentis. Scio aliquos dicere non decernere Concilium ex professo circa quæstionem præsentem, sed obiter id dicere. Ira Sixtus Senens. §. Bibliot. anno 8. Sed mirandum est, quod antecedentia, & sequentia sint de Fide, & que pertinent ad hunc punctum, quæ media sunt coherentia, non sint etiam de Fide. Incipit enim capitulum citati Concilij sic. *Firmiter credimus & simpliciter confitemur;* post quæ verba docet quid de Dei substantia, & Trinitate tenendum sit, & statim loquens de operatione Dei, ait *unum vniuersorum principium creator omnium spiritualium, & corporalium* [quæ etiam sunt de Fide] & reliqua sequentia, vt quod Dæmones non natura sua, sed ex se sint mali, quod homo constet ex corpore, & spiritu. Quare ergo eandem Fidei firmitatem non habebunt verba illa, condidit ex nihilo utramque creaturam, spirituales videlicet, & corporales? Iam video ad superius iudicium hoc pertinere: sed quantum capio, quantum intelligo, verba Concilij æquali lance pensando plus quam temerarius censendus est, qui nunc dicat intelligentias esse corporeas.

Contraria soluantur.

Ad 1. **A**D primū non est credendum Dæmones delectari locis humidis, sed my-

stice, non ad literam hoc debet intelligi, quatenus amant animas cœnoscas, & libidine effluentes, ita Glossa in cap. 40. *Glos. Euthym.* Job. & Euthymius ad illud Psal. 67. *In crepa feras arundinis.* Delectantur igitur illis tanquam signis peccatorum, non tanquam rebus à quibus afficiantur, & hoc modo intelligendus Tyreus quando refert exempla locorum humentium ubi Dæmones suas sedes habebant. Nā relictā ista mystica explicatione, potius scimus malas intelligentias, solitudines vastas, & siccas adire, iuxta Domini sententiam, *In locis aridis, & in aquis requiem querit.* Ad aliud de fumo, & nidore dico cum S. Cyrill. 4. contra Iulian non delectari fumo, sed iniuria, quæ fit Deo Opt. Max. per sacrificia facta Dijs falsis. Itaque gaudet fumo illo, quia signum est eleuari in honorem suum, aut falsi Dei, vt notauit D. Augustin. 20. de ciuitat. Dei, cap. 22. & lib. 21. c. 6. ubi ait, *intelligentias non vt animalia cibis, sed vt spiritus signis affici.* Idem confirmat Iamblichus lib. de mysterijs contra Porphirium. Itaque intelligentiæ deprauatæ peccatum diligunt, non fumos, quem punctum foelicius agitauit meus Antesignanus eruditissimus Vallesius, cap. 16. sacræ Philof. Illud autem de gladijs incantantium, fabulosum est, sicut etiam quod de gallo refertur.

Maiorem difficultatem habent, verba Angeli ad Tobiam iuniorē, cap. 6. *Tobias.* *Fumus eius extricat omne genus Dæmoniorum, siue à viro, siue à muliere.* Loquebatur de iecore cuiusdam piscis. Equidem ista verba videntur, sonare aliquam vim insitam phisicam, contra Dæmones. Ad istum locum Vallesius c. 28. sacræ Philof. dicit superaditam fuisse virtutem à Deo, vt attingat fumus ille spirituales substantias, sicut superaddit virtutem igni, vt vrat Dæmonem. Recte quidem, vt superbiam retundat Deus, tam superbæ creaturæ, medijs facilimis: tamen Sybillanus decade 3, cap. 8. quæst. 2. ait, *Indirecte id fieri, tollendo aliquas dispositiones corporis, quæ obnoxia sunt, vt Dæmon agat* *Sybillan.*

agat, non aliter, ac medicus aufert humorem melancholicum, ne Damon per illum, et sollet operetur.

Ad 5. Athan. Ad quintum de annulis, respondet Athanasius, quæf. 32. ad Antiochum. *Danon ut teneat, teneri se fingit, & ut illaqueet simulat se à Mago pelli, & ut moneat esse corporeum, fingit annulum, in quo includendus est, debere huius, aut alterius figuræ esse.*

Ad 6. Ad sextum dico, prædictos Autores maximè differre, nam Tertulianus in hac re toto cælo aberravit, & misere lapsus est, & reiiciendus, quamvis ab aliis quibus explicetur. Alij vero Catholici Deum purissimum & spiritualissimum actum confitentes, si aliquando Angelos, aut æthereas, & aereas substantias, aut aliquo modo compositas, dixerunt, id quidem scriptis mandarunt, ut declararent, quantum distet Angelus ab essentia diuina; nam Angelus compositus est ex actu & potentia, estque spiritus dependens à sua causa, quæ est Deus: ut igitur inferiorem illius locum demonstrarent, sic fuerunt loquuti, eo scilicet tempore, quando nondum Angelorum substantia satis erat cognita. Diuus August. licet varie aliquando sit loquutus, tamen in retractationibus affirmat Angelum neque esse animam, neque habere animam, ergo satis aperuit suam mentem, esse scilicet spirituales substantias: nam cum ipse teneat, & defendat animam nostram esse incorpoream, colligitur sensisse Angelum esse absolute spiritum: quia si est substantia vivens (ut notum est) & non est anima rationalis, neque habens animam, ergo est spiritus, quasi dicat non est anima, neque corpus animatum, & tamen vivit, ergo est spiritus. Caietanum latè reprehendit Palacius, in 2. dis. 3. disput. 1. circa finem & quidem acerbis verbis; sed philosophice & graviter Catharinus, lib. contra Caietanum, cap. de substantia intelligentiarum. Reliqua ex Proclo, & alijs, vana prorsus sunt.

Intelligentiæ bonæ, & malæ, non solum pestem, sed omnium morborum genera inferre possunt.

Cap. XII.

MOrbi, aut sunt intemperies, aut solutæ unitates, aut malæ compositiones, fierique possunt ab intelligentijs: nam dislocationes, contusiones, apostasmata, fracturæ, & tandem omnes continui solutiones motus locales sunt. Intemperies, ad qualitatem pertinet, aut modus illius, tam in primis, quam secundis qualitatibus. Ex communi autem consensu constat posse intelligentias quaslibet intemperies causare applicando actiua passivis, reliquos morbos per solum motum localem.

Pestem, movendo vapores putridos, aut contagiosos, aut alia qualitate inimica infectos excitare valent intelligentiæ, miscendo cum aere, & statim aerem impellendo versus hanc, aut illam civitatem, aut circa hanc, aut illam Regionem: tandem discurrendo per omnes morbos, & inspecta potentia, & cognitione intelligentiarum non apparet aliud quod dubium circa dicta, tamen cum plures differentias pestis experientia protulerit, non desunt aliquæ difficultates inter Medicos, quas breviter dissolvam, supposita tractatione de peste Valisoleana anno millesimo sexcentesimo à nobis in lucem edita.

Ex parte causæ efficientis varia potest esse pestis: nam aut ex aere infecto, aut ex alimento, & potu alicui populo, aut Regioni communi, aut quovis alio modo per contagium potest asurgere, aut si quis est alius modus nobis incognitus, sine dubio potest ab intelligentia diffundi, neque ad tantum malum necesse est intercedat cælestis influxus, sed sola intelligentia (permitente Deo) potest aerem inficere, aut alimenta, & aquas in hac, aut illa civitate evertere, & aerem depravatam ad hanc Regionem, & non

Intelligentia potest movere vapores, aut cum aere mixtos.

ad aliam impellere, hoshomines lethali tactu corrumpere, non illos. Quia sicut cœlum concursu variorum influxuum, generare potest inimicam nobis mixtionem, & qualitatē, in hac aut illa Regione [vt ostendi in lib. citat.] Ita intelligentia, non productione à se effectiua, sed selectione sibi cognitorum vaporum prauiorum, & exhalationum, quæ hinc inde portat, aut per aerem transmittit, & aut fruges, aut aquas maligne perturbat, in perniciem horum, aut illorum hominū, vt sustentacula quibus fidem damus, sint nobis subitæ mortis, aut miseri languoris exordia. Vide obsecro quanta, & qualia damna detinet, & coercet sera numinis vīdicta, spectans propter sui misericordiam nostrum meliorem prouentum. Itaq; si intelligentia inuenerit idoneum (ad suum finem) influxum cœli, etiam illo vitetur. Sed si non adsit, prædictas vias habet ad causandam pestem.

Surgunt tamen quædam difficultates. Primo, quia videtur non posse excitari pestem ab intelligentia, nisi medio concursu maligni influxus cœlestis, quia effectus vniuersalis causam agnoscit vniuersalem qualis cœlestis est. Secundo, an omnis pestis sit contagiosa. Tertio, an intelligentia damnata suis Magis sequacibus communicare possit virtutem ad similem pestem inducendam. Quarto, an omnis pestis fundetur in sordida putredine. Quinto, an omnis pestis pendeat ab infecto, aere. Sexto, an solo actu veneni, aut alienius rei deterrimæ mixtionis, possit pestis oriri. Septimo, an sine interuentione Dæmonis possint homines prauè morigerari, talia venena conficere, vt morbum communem, aut pestilentem inferre valeant. Et licet ex vnius difficultatis explicatione, alia clarescat, tamen maioris distinctionis gratia quolibet seorsim attingamus.

Ad primum dictum est, quod sine maligno influxu cœlesti scilicet intelligentia tantum damnum inducere, erit autem vniuersale, quia intelligentia pluribus corporibus applicat mortiferum vena-

num. Secundò, quia potest inficere aliquam causam communem, aut aquam, aut frumenta [si ei permittitur] aut aerē. Nam pestis effectus quidam est ex his qui possunt à diuersis causis proficisci, vt caloris quinque causas docuit Galen. sic pestis à solo Deo, ab Angelis à comuni deprauato potu, aut cibo, ab aere, aut ab alia causa, quæ ex particulari in communem transeat. Prædictæ causæ creatæ independenter se habere possunt inter se: nam à solo Deo Opt. Max. dicunt necessariam dependentiam ad quēcunque effectum, inter se, nullam. Inter Medicos solet esse iste cōmunis sermo. Obstructio aut viarum obturatio est causa caloris in nostris corporibus, nullo modo dependens à motu locali, & motus localis est causa caloris nullo modo pendens ab obstructione, &c. Ita pestis licet sit multis communis populis, poterit esse sine deprauato influxu cœli, sed ab alia diuersa causa: quod proprium est non solum malorum, quæ ex quocunque defectu emergunt, sed æquitocorum etiam generationum. Fallitur ergo illa opinio, quia putat nullam actionem pluribus esse communem, nisi à cœlo descendat. Nam licet cœlum tam lato amplexu inferiora circundet, & per excellentiam dicatur causa corporalis vniuersalis: tamen elementa quæ non solum mixtorum, sed vniuersalium communia sunt principia, vt dicebat Hipp. I. de Diætâ etiam morbis communibus originē præstare valent. Rursus animalia potus, & alimenti indiga, ex communi potu, aut cibo infecto laborare poterunt. Est ergo irrita consequentia, est morbus communis, ergo à cœlo.

Et licet aliquis dubitet, qua ratione potum, & cibum inter communes posuimus causas, siquidem vnusquisque particularem sumit potum, aut alimentum, sparsique morbi possunt ex istis oriri, & non pestilentes. Resp. Nos vocare communes causas respectu alicuius ciuitatis, aut Regionis, in quibus, aut solum vnum flumen, aut vnus puteus, aut fons solet esse

esse, ex quo necessatio omnes bibunt, qui si inficiantur, morbus sit communis popularis (non sporadicus) & potest transire in pestem magis vniuersalem. Et idem dico de frumento cōmuni, quia licet secū dū magis, & minus soleant differri morbi iuxta singularem naturam [vt falsū quis possit hos morbos vocare sparsos] tamen reuera vnam cum habeant causam communem, & similem, accedit iā ratio epidemica, & pestilēs, & hoc dico loquendo per se, & de causis effectus cōmunis. Sed Vallesius, doctiss. loquitur in prohēm. popul. de his, vt inuolunt etiā causas maxime accidentales: siquidem potus communis infectus, aut cibus, sine dubio causa est morbi communis: accidit vero quod adsint diuites, qui multis expensis portent potum, & cibum ex lōginq, vt non inquinentur; ob hoc tamen non desinit esse morbus communis reliquorum. Quo loco non possum silentio præterire magnanimum, & celebre dictum Philipp. III. Hispp. Regis, nam cum quidam promississet integrum Regnum Turcarum destructurum infecta aqua. Respondit. *Armis, & Fide Catholica subijcio inimicos, non fraude: præcipue cum in ea Prouincia multi sint Catholici captiui, quibus posset obesse uenenata potio.* O decretum nostri inuicti Philippi æterna hominum celebrandam memoria. O gloriosum Carol. Quinti Impergermen, non dissimilem sententiam pronuntiantis contra Cornel. Agrip. & illius socios: promittebant isti Magi inuicto Imperatori magnam pecuniæ summam diabolica inuentione paratam. Responsio Imperatoris fuit, vt non solum ab Aula, sed ab omnibus suis Regnis perpetuo exularent.

Minus dubitandum circa secundam difficultatem: nam contagium adesse, & abesse potest, integra manente natura pestis. Fidem exhibemus Celio Rhodig. referenti Constantinopolitanam illam mirabilem pestem, quam nullo modo (affirmat) fuisse contagiosā. Et si aduertamus eruditos qui proprietatem, &

veram significationem affectant, non simpliciter contagiosam appellant, sed vt plurimum: ita Passeratius. Neque inuenies contrarium in historia antiquissimarum pestium. Sed audiamus Cælium lib. 2. cap. 6. antiquit. *In hac parte non praterendum utique, debacchari amplius quandoque Constantinopoli capisse nouum inopinatumque pestilentia genus. Quod apud Pelusiotas Ægyptios in ortum primo, crassari mox latius ad ortum est. Eius mali hæc fere habebantur initia: Demonum terribulamenta specie humana miseris ingerebant sese ita, vt ab hominibus incuti, sibi plagas opinarentur, quibus occurfaculi id genus obijciebatur: erantque ea orientis mali velut procœmia. Quibus aberuncandis nullis, prosum amuleti opus erat vel (vt assolet) mysticis sacrisque verbis: sed velut lymphatis, ac arreptitijs, vocantes nec audiebant, etiam si in arcto asseruarentur. Per quietem obtingebant hæc, quandoque inhorrescebat febris. sed ita, vt nec color demutaretur, neque insitus item calor: nam neque inflammatio, vt fit, persentiebatur, verum tussis infesta erat, nulla discriminis specie. Tubercula se se ostendebant, sed non eodem tempore omnibus, nec eodem loco. Quibusdam profundior obrepebat somnus: alijs dementia cum rerum omnium obliuione, vt in cibi neglectu conficerentur, ac surrentes & lecto sese proriperent, vt se daturi in præcep, aut sitis ardore flumina petaturi. Morbus tamen hic contagiosus non fuit. Hæ Cælius more Hipp. Sed ego non ago de argumento à posteriori, quod colligitur ab experientia, & historijs Rhodigini, & aliorum. A priori existimo certum. Nam modus quo causa secunda (quæuis illa sit.) potest producere pestem, nullus alius videtur, quam interueniente aliqua qualitate, vitali dispositioni contraria, aut alio obstaculo, aut impedimento, impediente primum motum vitalem cordis. At vero nullum istorum habet naturalem connexionem cum contagio. Ergo in rigore Phisico loquendo, non est simpliciter dicendum, omnem pestem esse necessario contagiosam: quamuis plures*

V alle.

Philip. IV

Carol. V.

differentiæ illius sint contagiosæ. Audias obsecro nostræ sententiæ fundamētum satis apertum; nisi ingenioli mei tenebræ clariora obscurant. Pestis morbus est lethalis, communis, & similis, aut omnes, aut maiorem partem interimere potens eorum, quos apprehendit. Causa interimens hunc aut illum, nō necessatio producit fomitem alium [hunc quidem requirit contagiosa affectio] præter illum, qui habuit impossibilitatem cum forma. Ad aliam vero simile generandum non habuit spheram, nec intensiōis, nec extensiōis, quia talis virtutis circumscriptæ fuit, vt non ulterius progredieretur, neque post mortuum infirmū remanet necessario in cadauere prædictus fomes contagiosus: Quia potuit perire, perempto subiecto, vt dicunt Medici de pugna Cadmica, in qua simul deficiunt pugnantes, habuit ergo vires ad occidendum, non ad producendum nouum fomitem. Contrarium huic cogitationi non poterit aliquis probare, quia innititur mensura quam Deus pro suo arbitrio rebus impertitur, malum, aut bonum efficientibus, imponens modum operanti. Imponitur autē iste modus adhibitione rerum, aut miscibilium, quæ sine ligamine contagij in aliud, dicant solitariam impossibilitatem cum forma vitali, & ita Dæmones possunt causare pestem non contagiosam prædicto modo: spargendo vapores venenatos (quos recte cognoscunt) determinatæ virtutis ad occidendum; non ad producendum nouum fomitem, seu contagium. Scit equidem Dæmon (permittere Deo) venenum, sicut cinerem spargere; omnia hæc sub illius scientia naturali incidunt, & sub potestate mouendi. Quā uis plura ignoret, & minus potens sit, quā plerique seducti existimant, vt infra videbimus.

Ad 3.

Ad tertiam dubitationem facile respondet, qui scit fere æqualia esse corruptorum hominum, & Dæmonum desideria ad maleficiam patranda: poterit ergo infelix magister suos famulos docere (vt Pa-

racellum instituit; & venena demonstrare efficaciora, & modum conficiendi, aut miscendi, vt attractu valeant homines destruere. Existimo tamen iam eō deuenisse humanam malitiam, vt homines, ferociiores sint in homines, quam Dæmones, & venena componant ad malefaciendū, lethalia quidem, & admiranda virtutis, sed possibilis in natura. Nam non solum potu, aut cibo mortifero [quod vulgatum, & commune peccatum est] sed tactu per vestes, aut sedilia, visa etiā & per literas aut olfactu, interimere alios, cognitum, & certum sit.

Duos modos mortis proposuimus, vel applicationem malæ qualitatē inherētis alicui vapori, aut substantiæ mobili a Dæmone; vel impedimentum quod detineat motum cordis: vtrunque medium est facilimum intelligentiæ, nam duobus modis moritur animal [quantum agitur in hoc puncto] aut intemperie venenosa, & veloci, quæ contrariatur directe mixtioni vitali cordis; quæ potest reduci ad morbum in intemperie; vel posito aliquo corpore circa cor, quod impedit motum illum localem, quo viuunt animal, dilatationem scilicet, & compressionem. Vterque effectus cadit intra spherā actiuitatis intelligentiæ, & nullus dicit necessariam connexionem cum contagio: sicut occidere aliquem gladio non erit motus ex se contagiosus. Quis ergo obstrinxit intelligentias, vt occiderent contagio?

Quarta dubitatio, pertinet ad tractatū Ad 4. de peste, vbi ex professio agitur. Sed quia cum dictis habet connexionē, accipe summam.

Qui hoc vocabulo multoties vtuntur *An pestis* (sordida putredine) & agentes de peste, *fūditur in* aut de febre particulari, aut venenosa, *putredine* aut maligna, sæpe inculcant sordidam putredinem, & in illa ponunt malitiam, & tandem omnia accidentia istarum febrium. Memorari debent, duas esse putredinis sortes, vt docuit Aristoteles, quamdam vocat naturalem, aliam præternaturam: Naturalem appellat, quæ

Arist.

quæ via est in naturalem corruptionem qualis accidit decursu ætatiuo animalibus, & plâtis, & (vt ego puto) etiam mixtis. Præternaturam eam dicimus, quæ fatalem periodum præscindit. Intellexit Arist. naturalem, cum dixit, mixta naturaliter finiri. Quando vero asseruit, fœtorem adesse in re putrida, & animalcula innasce, significauit præternaturalem. Hæc enim duo non teperiuntur in putredine naturali, imo neque in omni præternaturam. Medici cum de febribus putridis, malignis, aut pestilentibus tractant, non de naturali, sed de violēta, & præternaturali putredine loquuntur, quando humores, spiritus, aut membra, ista putredinis differentia in corruptionem tendunt.

Et licet putredini naturali, & violentæ hoc sit commune, vt naturalis calor extraneetur, & humidum mixti euaporetur, vel educatur, maxima versatur differentia, quia in putredine naturali, paulatim, & sensim fit educatio, & sine vlla ebullitione humidi, at in violenta confertim & affatim fit humidi à sicco separatio, & ebullitione non vacat, quam frequenter fœtor comitatur. Dixi frequenter. Quia falsum est, quod communiter Medici dicunt fœtorem sequi putredinē, in ea siquidem quæ naturalis est nūquam sentitur, neque adest, neque in omni violenta: siquidem acetum (quod Plinius vitium vini appellat.) quanquā violenter, & feruore humidi fiat, nullo fœtore pollet. Hinc, existimo, locutio hæc de sordida putredine scilicet, inter modernos irrepsit, quia violenta humores corrumpens, fit cum ebullitione, & exorbitante humido: exorbitans humidū iam excrementum est, iam formæ gubernacula defferuit, iam inter excrementa & sordes numeratur. Hæc est sordida putredo sic dicta ab excremento, quod superfluit, suos quasi gradus habēs penes magis, & minus: nam aut fœtida, aut fœtidissima, horrida, intolerabilis, omnino naturæ legibus contraria, & hæc omnia [si attentius perpendas] quotidie reperiuntur in

humanis corporibus, scilicet in excrementis, quæ extra pellit natura, & multoties in febribus, quarum humores non sunt reducibiles ad benignum ob suam excrementitiā conditionem. Itaque nulla est putredo violenta, aut præternaturam, quæ non fiat aliqua sensibili sorditie comitante. Atque adeo est coniuncta ista humidi dissolutio, cum naturaputredinis, vt magni Philosophi dixerint, formam putredinis nil esse aliud, quam prædictam humidi à sicco solutionem, per quam desinit mixtum in sua elementa. Igitur omnis violenta putredo, sordida necessario dicenda.

Possit aliquis non præter rationem dicere, pestem fundari in sordida putredine, idest in putredine mali moris, & quia antypatia militat aduersus aliquā partem principem. Nam & hominum malos mores, sordidos Latini solent appellare. Sed quidquid sit de modo loquendi, non moror. Explicandum est, aut probandum, qualitatem pestilentem, aut venenosam non semper sequi ad violentam putredinem, quam isti Autores dicunt sordidam. Et si quæ supra diximus penitus contemplerur, non erat necessarium iterum ad illa redire. Qualitas lethalis, de qua agimus opponitur dispositioni vitali: potestq; sine putredine violenta reperiri, vbi nullum signum putrefactionis antecedentis præcedit, sed mera contrarietas, aut priuatiua, vel positiua, quæ militat aduersus dispositionem intimiorem vite. Quem statum videmus in illis febribus pestilentibus, quarum signa refert Galen. 4. de prælag. ex puls. Pulsus æqualis adest, vrina optima, & nihilominus tamen docente Gal. nulla ibi reperitur sordida putredo, sed in substantia cordis vna intemperies, & in humoribus, & spiritibus circumstantibus alia diuersa, ex quibus contrarietatibus, non potest colligi sordida putredo; tamen certa mors sequitur. Eadem aut similis dispositio reperitur in vrina, & humoribus aliarum venarum. Ergo pestilens aut venenata qualitas nō

Galen

ex putredine sordida, aut alia, necessario oritur, siquidē hoc modo, aut simili emergere potest. Quis vero nobis ostendet, nō posse excitari morbum communem his signis, & conditionibus insignitum?

Sed vrgeo efficacius, ne subterfugiat, aut proteruiat sciolus aliquis, decreui explicare, & defendere Nicandrum in lib. de venenis, vbi docet plura venena esse, quæ sua praua qualitate statim syncopen inducunt, aut rarefaciendo, aut minuendo vel cogendo, & densando spiritum. Nam secunda qualitas, ita est contraria vite, si cut alia prima, quamuis intensa: ergo dū modo inducatur cordi, aut spiritui vitali, reuera impediens actum vitalem, erit simpliciter mortifera. Talis vero est densitas, aut raritas, quæ sine vlla præcedente putredine producitur. Nonne legisti ex sola aura respirata, in canernis, aut locis non ventilatis, repente mortuos plures apparuisse? aut ex aere diu in arca detento? Equidem talis effectus fit, nō ob putredinem, quæ tarde serpit, sed ob subitam densitatem, aut aliam venenatam qualitatem citissime comunicatam. Quis ergo prohibet pestē ab Angelis hoc pacto, sine præuia putredine imitti? Cū rarefactiones, & condensationes motus locales sint. Quin & ab alia causa inferiori.

Præterea si legas Gal. 12. Meth. c. 3. & 4. Syncopis præcipuas causas docētē, nec putredinis vllō modo recordatur, sed humores biliosos proponit, & tenues, & alios crudos, & crasos; illos quia dissipant spiritus (vt ego interpretor) hos vero inertos, vt materiā præstent spiritui. Interrogo. Quorsum non fieri possit iste morbus cōmunis, aut à venenis, aut à victu, aut ab Angelis, aut à cælo, sine vlla sordida putredine?

Quædam tamen solēt obijci, satis futilia. Nā dicunt quidam, quod in omnibus febribus, aut morbis pestilentibus, plurima cōgeruntur excremēta fetidissima. 2. quia post mortem terribissimus, & exitialis vapor erumpit. Signum ergo est, naturam morbi pestilentis sordidam supponere putredinē. Sed respondetur quod ista cada-

uerosa excremēta, apparent post mortē non antea; quia absente anima putredo erumpit. Similiter dicendū in presenti difficultate. Qualitas pestilens non necessatio orta fuit à putredine; sed iam fatiscēs facultas, & calor vitalis, quibus continebatur mixtio, sequitur vt soluantur vnita. Igitur subsequitur putredo fetida, & sordida; non tamen antecessit. Hoc dicimus loquentes in rigore, & ex natura rei, & ab ipsa experientia docti. Vidim⁹ febres venenosas, & pestilētes cōstitutiones, in quib⁹ moriebātur, sine vllō signo putredinis, curabātur multi, qui nulla facta mētionē putredinis, nec vllō cōtra putredinē adhibito auxilio, ad selecta alexipharmaca, ad spiritum restaurantia, ad velocissima cordis solatia, confugiebant: videres in quadam cōstitutione Syncopali mori omnes febrientes sanguinis missione, aut purgatione deuictos, quia putabant Medici sordidam putredinem, & occultam esse causam tantæ debilitatis, & pessimorū accidentiū, & tantum aberant infirmi à putredine, quantum subditi qualitati mortiferæ ab alijs causis exortæ. Tamen Medici qui in Syncopalibus affectibus sanguinem mittunt, aut alio vtiuntur magno auxilio nec linina Gal. viderunt: non igitur semper sordida putredo fundamentum est pestis, licet aliquando.

Quinta difficultas, iam nulla est, nam ostendimus alias esse causas pestis, quamuis aer [qui magis communis causa est.] infectione careat. Poterunt vero differre istæ cōstitutiones, secundum magis, & minus communes.

Ad sextum dicendū videtur non quemlibet attractū veneni sufficere, ad tantum facinus, sed oportere talem pestiferam, & venenatam qualitatem esse, & tam subtilium partiū, & penetrantiū, vt sicut odorabilis qualitas cito multos afficit, ita venenum, de quo agimus, plures partes virtutis, tactu percutiat, vestes, cutem, carnes internas, & externas. De quorum venenorum actionibus plura sunt scripta, sed multo plura ab amicis Dædalo, & suorum discipulorum.

De quibus in presenti loqui. *mur.*

Ad 7.

Et ita ad septimū respondeo eam esse aliquorum nequitiam, ut gaudeant de publico damno, & pernicioſa venena colligentes, & præparantes latenter, in locis publicis ponant, ut in comitijs, aut hominum commertio multos interimant: si vero interuentione Dæmonis fiat detestandum opus, certius erit. Poterit vero contagioſa compositio, & non contagioſa, idest (ut supra manet probatū) tale, poterit esse venenum, aut eius confectio, ut præter mortem quam inducet, relinquat nouum fomitem: sed certe hoc videtur pertinere ad scientiam Diabolicam, quāuis in rigore non transcendat humanam diligentiam, & subtilitatem.

Circa gradum vegetabilem quaeritur. An sicut intelligentia potest causare morbos, ita possit causare sanitatem, C. XIII.

Origen.
S. Ireneus

Rario dubitandi desumitur ex Origene 8. contra Celsum circa finē, & ex S. Ireneo 2. cōtra Hæret. c. 56. ubi sic ait (loquebatur de Magis) *Eos non in beneficium hominibus facere ea, quæ faciunt, sed in perniciē, & errorem, per Magicas elusiones & vniuersa fraude plus ludentes, quam utilitatem præstantes his, qui credunt eis in eo, quod seducunt; non enim cæcis possunt donare visum, neq; surdis auditum, neq; omnes Dæmones effugare, præter eos qui ab ipsis immituntur (si tamen, & hoc faciunt) neq; debiles, aut claudos, aut paralyticos curare, vel alia quadam corporis parte vexatōs, quæadmodū sæpe euenit fieri secundum corporalem infirmitatē, vel earum quæ à foris accidunt infirmitatum, bonas valetudines restaurare, &c.*

Arnobius.

Et elegantissime Arnob. lib. 1. contra Gentes fol. 44. vocat omnes Principes Magiæ, & cultores Dæmonū, Zoroastrē, Hermippū, Bactrianū, Cresiam, Armeniū, Iulianū, Pamphilum, & alios, irridēsq; illos, interrogat: *An potuerint ora coartulare mutorū, surdorum auriculas reserare, sine luminibus procreatis oculorū redintegrare naturas, & in frigentia olim mēbra sensus animosq; reducere, aut si ardua res ista*

est, neq; alijs permittere taliū possunt operum potestates, ipsi faciant, & cū suis ritibus quid quid malefici graminis nutricant terrarum sinus, quidquid virium continet fremor ille verborum, atq; adiunctæ carminum necessitates, non inuidemus, adiciant, non interdici mus, colligāt. Experiri libet, & recognoscere an cum suis efficere Dijs possint, quod à rusticis Christianis iussionibus facilitatum est nudis. Hæc eleganter Arnobius. Ex quibus constat, quid senserint de hac re isti celebres viri. Negant enim sanitatem posse conferri à malis intelligentijs, quæ perpetuo hominem fallere, & in perniciem trahere conantur.

Alia tamen ex parte legimus Gentiles sua celebrasse miracula à Dijs, aut Dæmone peracta. Multa solēt adduci, sed de morbo, & sanitate (quæ ad nostrū librum pertinent) paucadicamus. Cornel. Tacit. lib. 4. & Sueton. in Vespasiano. c. 7. referūt Adrianum, & Vespasianum, ægris restituisse sanitatē, nam duobus cæcis alter restituit visum, & manum mancam suis pedibus conculcatam alter sanauit. Aliqui dicunt ad hæc Vespasiani apparentia miracula, Dæmonem ita esse callidū, & versutū, ut aliquos habeat sine sanitate per maleficia sua; postea vero, quid cōtra talia malefici præualeat, nullus, nisi ipse scit Dæmō, aut amici illius ex pacto: curatio ergo talium morborum apparet mirabilis, cū & morbus, & sanitas sint positione & applicatione suorum contrariorū producta, & ita putabant Gentiles ad nutū Vespasiani sanari hominem. Tamen mihi magis placet sententia Cardinalis Baronij anno Christi 71. Apollonij Tianeij industria, qui tunc cum Vespasiano aderat; tales effectus accidisse: notū autē est qualis fuerit Appollonius. Tamen quid de Vespasiano, & Adriano, ego sentiam inferius declarabo, sed quid tenendum sit firmemus. Morbos potest causare intelligentia, & sanitatem, per applicationem idoneorū actiutorū. Hæc cōstat, quia non est maior ratio, si potest calido applicato morbum inducere, ergo potest sanare applicato frigido, & ita de alijs morbis Hanc conclusionem sic probatam, aper

te confirmat Eusebius 4. de præparat. Euangel. c. 1. declarans idonea actiua, quæ intelligentia solet mouere, & applicare, ad sanationes, & morbos his verbis:

Eusebius. *Miracula, quæ simulacris attribuant, dicent aliquis natura rerum fieri. Multa enim genera esse herbarum, multa lapidum, secreta quadam, & multis ignota natura insita morbos quosdam pellentia, quosdam inducentia; alia enim contrahere, atq; densare, alia destrabere, & rarefacere, tendere, aut omnino mutare, & saluare nata esse, quod alia breui tempore, alia longo efficiunt, & alia in longum durant, alia cito dissoluantur. Ita nonnulla conseruantia sanitatis inueniuntur, alia nonnulla, & contra morbos inducunt. Multa etiã lucē Luna insequuntur, ut scilicet cum ea crescāt, atq; decrescāt. Animalia igitur nonnulla, plantæ, lapides, aromata, magnas virtutes insitas, sibi natura possident, ad quæ omnia positio quoque oorum multum conducit. Hæc Eusebius. Ex quibus duo colligo ad maiorem claritatem, & extensionem prædictæ conclusionis. Primo assertus istos intelligentiarum non esse miracula, sed per causas sequi naturales, scilicet per applicationem remediorum sicut Medicus quando cognito morbo, & eius auxilio medetur, etiam applicat naturalia sibi cognita, plantas, herbas, lapides, aut alia similia ex his composita. Solum differentia fiat in hoc, quod intelligentiæ cum habeant tam perfectam notitiam rerum nobis incognitarum, ea possunt efficere, quæ nos neutiquam possumus.*

Secundo ideo talia ab antiquis illis censerī prodigia, & falorum Deorum opera, quia non cognoscebant potestatem intelligentiarum in ordine ad motum localem, & applicationem actiuorum, neque quanta sit illis scientia rerum naturalium sed cæco iudicio putabant Deos esse, & non creaturas excellentiori potestati subiectas, vero scilicet Deo, qui permittit hoc, aut illud fieri, ob sua secreta iudicia.

1. Concl. Secunda conclusio. Morbos omnes inducere possunt intelligentiæ, ut dictū

est, tamen non omnes curare, sed eos solum, qui non omnem habitum destruxerunt. Si explicuero istam propositionem simul probatam relinquam.

Diximus supra. Omnes morborū species, seu differentias posse ab intelligentijs causari: nunc asserto non omnes curari. Nam Deus Verus Optimus Maximus, sic potestatem aliquam suis creaturis communicauit, ut ad eam maiestatem, & diuinitatem supremam ostendendam, relinqueret sibi solimulta faciendæ quæ à nulla virtute naturalis possent attingi non enim per applicationem quarumcunque rerum poterit intelligentia oculos restituere, ut fecit Dominus cæco à natiuitate, neq; mortuum ab inferis reducere, neque morbos omnino habituales (ut existimo) sanare, quia à priuatione omnimoda ad habitum non est regressus naturalis, bene tamen supernaturalis. Oportet enim, ut sit aliquod principium in passio, quod conferat vim causæ extrinsecæ aduenienti, aliter non est via agentis naturali. Vnde, tribue obsecro quantum uoueris scientiæ & potestatis ad motum localem intelligentijs, percaleant omnes proprietates rerum, omnes influxus cælestes, & omnia requisita ad applicationem: certe non producet oculos in cæco à natiuitate orbatos, neque morbos, qui omnem latitudinem habitas destruxerunt, persanabunt; quia vis necessaria deficit in passio, quam solus Deus potest supplere, aut de nouo efficere.

Magnum discrimen versatur inter ista duo, aliud est curare morbos oculorum in visu diminuto, aut deprauato, aut abolito, aliud restituere organū visus. Actio abolita, ut in gata serena, aut in cataracta, sequitur ad impedimentum quod motu locali aufertur ab artifice [in gata serena obstructio opticorum, in cataracta densatus humor] Hoc quidem poterit facere intelligentia, quia ualeat principium in organo, ut valeat ablato impedimento suscipere influxum ab anima. At ubi destructum est organum, quod habebat connexionem naturalem, & vitalem cum ani-

ma nulla sufficit potentia rerum naturalium, quia istæ debent afficere, & producere passionēs, at circa non ens nullæ sunt passionēs. Accedat Salomon, & applicet herbam, aut aliud, sibi secretū cognitum, extrahat intelligentia ex visceribus terræ mirū aliud portetum, nil proficiet. Quare non sanabit? Quia nil applicatur, quod non contineatur legibus naturæ: lex autem vniuersalis naturæ ea est, vt faciat determinatum ex determinato, non quodlibet ex quolibet, & quod actus actiuorum fiat in patiēte alio quo modo disposito. Suprema vero diuinitas, sibi seruauit, vt ex indeterminato, vt ex indispōsito, vt ex nihilo faciat adnutum, quod voluerit, nulla applicatione actiuorum. Ergo intelligentiæ in hoc præstāt, in hoc excedunt nostrā facultatē. Primo quod sciunt omnia naturalia, & temporū momenta, & secundo ad applicationē possunt illa mouere à quo cūque loco, & apponere cūcūq; parti etiam intimiori. Vnde pulchre irridebat Arnobius curationes illas inter Gentiles factas à Dæmone, & dicebat. An poterunt oculorū à natiuitate lumine priuatorū redintegrare naturam? An poterunt mortuos ad vitam reuocare? Quasi respondeat, solus Deus verus id faciet, aut Christianus (rusticus vt ipse dicit) in nomine Domini nostri Iesu Christi Filij Dei viui. Atque hæc est ratio ob quam inter miracula plura, quæ facit Dominus Iesus, duo fuerunt maxime conclamata, quæ in stuporem generationē illā prauam adduxerunt, Lazari resurrexio, & cæcus à natiuitate restitutus; equidē ex Ioan. c. 19. tot fuerūt factæ interrogationes, & diligentia circa illum cæcum quia vt ipse dicebat ad Phariseos. A seculo non est auditum, quia apperuit quis oculos cæci nati, nisi esset hic à Deo nō posset facere quidquā. Fecit quidē argumentū fortissimum, & concludens, quia redere oculos cæco nato solius Dei est vt supra dixi; nō enim est curare morbum oculorum, sed nulla præsupposita dispositione, organum visus facere, quod neq;

Medici sapientiores, neq; intelligentiæ neq; tota natura creata attingit.

Habent præterea curationes diuinæ à Deo factæ, subitā salutē, & robur, quod solius diuini operis est, non intelligentiarum agentium per applicationē actiuorum. Hæc propositio satis constat: nā primæ & supremæ causæ effectus cū non fiat applicatione causarū secundarum operantiū motu successiuo, necessario fit subito cū omni perfectione. At reliquæ sanationes tempore indigent, quia causæ applicatæ operantur expellendo contrarium successiue, & in tēpore. Robur similiter non subito confertur ab intelligentiis, ob eandem rationem, quia robur in optimo tēperamento cum sufficienti quantitate, & qualitate spiritus consistit; hæc autē tempore indigent, vt reparentur, nam omnia sunt per debitam alterationem. Ergo intelligentiæ quantumuis excellent in applicatione nō possunt sanare & roborare sanitatē in instanti. Solus Deus sibi hoc relinquit faciendum; vnde quando in Euangelio narrantur aliquæ diuinæ curationes, semper adiicitur, aliquid quo intelligamus subito fuisse acq̃uisitam salutē simul, & robur (hæc enim est completa, perfecta, & omnino Diuina sanatio) & consolidatæ sunt bases eius. Et alibi tolle grabatum tuum, & ambula, & alia plura quæ arguunt sanationis firmitatem, & perfectionem.

Quibus recte ponderatis, tāquam certum affirmo, illatā curationem Vespasiano Imperatori tributam, non fuisse subitam, sed qualem potuit parare Apollonius Tiansus applicatione alicuius rei, aut auferendo maleficia, vtrūq; medijs naturalibus, quod colligo ex verbis Cornelij Taciti loco citato; significat enim illos morbos humana arte fuisse curabiles; imo & visum deperditum posse restaurari medicinalibus instrumentis, putat Valesius cap. 42. sacre Philof. & Serrarius in cap. 11. Tobia quæst. 2. & Plin. lib. 11. c. 37 quæ sententia temperari debet iuxta meam traditam doctrinam: potest curari visus deperditus, ag-

Arnobius

Cornel. Tacit.

Valesius
Serrarius
Plin.

ra serena, a catarata, aut alijs mille morbis oculorum, tamen restitutio oculi tabidi a natiuitate. & quamuis non sit a natiuitate; si ad integram priuationem, & habitualementum earum rerum, quæ pertinent ad principia videndi, iam deuenerint oculi, certum existimo, neque a Medico, neque ab intelligentia, sed à solo Deo posse sanari.

Marius. Quod autem pertinet, ad curationem quam Gentiles tribuunt Adriano, video Spartianum affirmantem (ex Mario historico) simulatam fuisse cæcitatem, & fallaciam excogitatam ab illis, qui suadere Adriani nitebantur, ne in maximis doloribus, quos patiebatur, desperaret; nec viuendi abiiceret voluntatem.

Quod intelligentiæ ad longum tempus vitam protrahere, & sine cibo, & potu manifesto illam possunt conseruare, C. XIIII.

ETiam in parte vegetatiua, hæc duo valent intelligentiæ efficere; nam si probatum est in opusculo de senectute, & in tractatu de hæticis, quod si peritus Medicus sic potest hominem gubernare sex rerum naturalium vsu, ut senectutem retardet, quanto melius id poterit præstare intelligentia, applicatione selectissimi alimenti, aeris temperie, & alijs quæ calidi, & humidi exhalationem detineant, robovent, confirment.

Ex quo sequitur secundo, posse sine cibo vsuali, & sine potu, seruare vitam, quod maxime est notandum. & lineis oculis inspicendum: sunt enim aliqui hypocritæ sanctitatis gloriam aucupantes, qui (& viros doctos solent fallere) magnis ieiunijs macerantur, ita ut nec cibum multis diebus degustent, atque cum diligenter exquisant homines spirituales, an aliquid comedant, in abscondito, aut recondita habeant alimenta, cumque inueniant omnia exquisita perferunt nullum esse cibum, neque potum ministratum, credunt esse miraculum. Multa possem in hac re

dicere, sed suo loco, fidetur occasio. Nunc sciendum quod proposui, Dæmones posse multo tempore, sine cibo continere uiuentem, aggregatis multis viscidis pituitosis humoribus, qui retardent actionem caloris resoluentis (præcedit resolutio fæmen, & indigentiam alimenti) hic autem modus iam contingit, nulla intelligentiæ interueniente actione, ut ratione, & experientia constat: idem in specie humana posse contingere, quod in aliquibus animalibus, quæ ob caloris remissionem, & abundantiam erudi humoris, diu in lacubus iacent, sine alimento, quod Simo Porcius late probat, de puella Germana, c. 6. Langius & alii.

Simon Porcius.
Langius.

Præterea poterit intelligentia intra corpus immittere aliquam subtilissimam substantiam parvæ quantitatis, sed maxime efficacitæ, ad alendum, & roborandum calorem, quæ substantia insensibiliter potest, aut per respirationem, aut per poros applicari; sic legimus apud Sanctum Prosperum, in dimidio temporis, cap. 6. Et utinam non sint aliqui hoc modo seducti, quorum exempla refert Iouianus Pontanus lib. 2. de sermone c. 16. & Petrus Gregorius lib. 35. syntaxis cap. 10.

Prosper.
Iouian.
Pontanus.
Petr. Greg.

Atque homo ille pulcherrimus qui nullo affectus fuit morbo, & singulis mensibus fructu cuiusdam herbe vescens, per filuas, & solitudines cum Nymphis, & Genijs degebat, & ad mare Rubrum quotannis apparebat, ad gentium ibi concurrentium admirationem, ut refert Cleombrotus apud Plutarchum lib. de oraculorum defectu tom. 2. fol. 421. Quando enim loquebatur, tam suavis odor ab ore exibat, ut campos repletet suauitate, ex illa vero historia, & ex vaticinijs colligi potest, hominem illum Dæmonis familiaritate visum, cognouisse illam herbam tantæ efficacitæ ad præcauendos morbos, & sanitatem cum vitæ longitudine seruandam. Quidni poterit, simile comparari artificio sa manu intelligentiæ Dæmoniacæ, ad seducendum hypocritam, & sine cibo alendum? Considerent Magistri animarum scientiam, simul cum malitia dæmonum.

Cleombrotus apud Plutarchum.

natae intelligentiae, ne oves Domini ad tales herbas deveniant.

An intelligentiae, sicut possunt vitam prolongare, valeant mortem eludere? Cap. XV.

DE Morbis egimus, & vitae longitudo-
ne, nunc de morte: quam esse necessa-
riam omni nascenti longis quaestionibus
absolvimus opusculo de Senectute, quia
licet mors omnes quaestiones finiat, ipsa
tamen sine quaestionibus non est, ut acu-
te dicebat Tertul. li. de Anima c. 50. Nunc
dubitamus vtrum immortalitate (qua nul-
la artis peritia, nulla Medica subtilitate,
potuit obtinere humanum desiderium)
intelligentia superioris potestatis, cum
sit, valeat consequi.

Tertul.

1 Partem affirmantem exemplis prolata
ostendunt aliqui, ut inde a minori ad ma-
ius conficiant argumentum: nam si aliqua
vivencia senescentia inveniunt natura-
liter, ergo multo melius id poterit praesta-
ri ab intelligentia. Si autem a senectute ad
juventutem est regressus, possibilis erit im-
mortalitas. Adducunt ergo Serpentem, quem
exiit senectatem, & Aquilam, quem renouatur
& Cervum, de quo eleganter Tertul. lib. de
Pallio c. 3 inquit: *Cervus aetatis suae arbi-
ter serpente pastus, veneno languescit in iuven-
tute. Quasi dicat vivit cervus ad arbitrium
suum, annos multiplicans, nam veneno, ut me-
dicamento a se ipso, licet statim languescat,
languescit ut iuventutem amissam recuperet.*
Sed quomodo hoc accidat, sanctus Epiphanius
Constantiae Cypri Episcopus narrat in suo
Physiologo c. 5. postquam dixit Cervum com-
edere serpentes. Sic ait: *Accurrit autem ad aquarum fontes: quod si
trium horarum spatium aqua sese explere non po-
test, moritur: si autem aqua potus obtingat
ad annos denuo quinquaginta vitam protra-
hit.* Ex dictis sumitur efficax ratio; nam
si aliquod medium est quo Cervus, Aquila,
Serpens, mortem fugiant naturalem, quis
dabitur de intelligentia? Habet quidem
notitiam omnium alimentorum, omnium

Tertul.

S. Epiph.

medicamentorum, omnium herbarum, fru-
ctuum, nobis incognitorum: poterit ergo
parare aliquid, quo iuvenescere homi-
nes faciat.

Et confirmatur nam plures viri docti
existimant virtutem arboris vitae esse na-
turalem. Si hoc ita est, poterit intelligen-
tia fructum illius, aut alium maxime similem
applicare homini, qui in perpetuum vivet.

Sed quem audiat a venerabili Viro, & il-
lustribus virtutum ornamentis condeco-
rato, dicere opus est.

Archiepiscopus Bracarensis ordinis S.
Augustini, Apostolica sanctitate per-
celebris, de cuius Beatificatione merito
nunc agitur, interroganti mihi, de homi-
ne quodam apud Indos, qui, ut fama erat,
cognovit D. Franciscum, & adhuc vita
fruebatur, respondit. Quod cum vastas
illas Orientalis Indiae Regiones peragra-
ret, praedicans verbum Domini, invenit
multos senes dierum plenos, qui dicebant
hominem illum sibi fuisse familiare, tamen
ignorabant ubi nam esset, vel an mortuus
aut vivus; de numero vero annorum nil
certi affirmabant.

Neque obstat si dicas esse necessariam re-
pulsionem viventis ab alimento illo ex-
cellenti, nam quomodo calor repatiatur (e-
tiam a fructu arboris vitae) tamen intel-
ligentia, quem invenit alimentum ita sele-
ctum, applicabit etiam, quae calorem in
priori statu reponerent.

Præterea, quia puer tabidus restaura-
tur, ergo senex poterit iuvenescere eadem
ratione quia temperamentum potest
mutari in melius arte Medica, ergo cum
intelligentia excedat omnem artem, ap-
plicabit, quae ad perfectius temperame-
tum reducant partes viventis: ergo pro-
trahet vitam in perpetuum. Si enim de-
fendit a contrariis, & firmat nativum
calorem, non apparet, quomodo acci-
dat mors. Unde hoc loco bene possumus
memoriam facere illius Philosophi,
qui dicebat homines esse immortales,
sed mortales fieri, ob pravam vitam,
& inordinatum modum vivendi, apud
Galen. lib. de Tabe, de quo satis dixi-
mus.

Galen.

mus in opusculo de Senectute. In hac re dicam aliorum sententias, & quid ego sententiam declarabo. Binsfeldus, Victoria, & Valentia asserunt, tantam esse naturæ nostræ fragilitatem, & morbositatem, & tantam esse his temporibus inefficaciam in influentijs cælorum, quibus fruimur, vt non possit Dæmon prorogare vitam ad mille annos, tantum abest, vt in perpetuum. Ita Binsfeld de Confessione maleficar, 1. p. q. conclus. 8. Victoria in relectione de Magica arte, Valent. 2. 2. dist. 6. q. 1. 3. p. 2.

Binsfeld.
Victoria.
Valentia.

Hæc sententia nobis displicet, nam debilitas, & morbositas nostræ naturæ potest emendari (vt dictum est) ab intelligentia, applicatis selestissimis alimentis, & medicamentis, quæ Medica facultas si al. quando cognouit, nunc plura ignorat. At quod dicit de cælorum inefficacia, prorsus detestor: eam certum existimæ sublimitia illa corpora inalterabilia, eam nunc vim habere illuminando, & influendo, quæ primo die creationis à Cōditore susceperunt, non ergo ista causa est ob quam intelligentia in mortem non valet depellere.

Alij dicunt, vitam in æternum conferuare posse, si velit intelligentia, & permittatur à Deo: tamen non vult, quia potius desiderat suis pœnis homines habere equales, & non permittitur à Deo qui legem fecit omnibus hominibus communem, vt semel moriantur. *Statutum est omnibus semel mori.* Vnde Tertullianus lib. de Anima cap. 50. dicebat, nec Magiæ tantum dabit quisquam, vt eximat mortem, aut repastinet vitæ modo vitam ætate renouata. Itaq; Dæmon nunquam intendit hominem seruare in æternum in hac vita, quamuis vt illum magis seducat, & fallat, solet defendere à morbis, & ab extrinsecis nocuementis, vt refert Ananias lib. 4. cap. 21. de illo Hetero qui habuit vestem, quæ omnes iustus, sine nocuemento recipiebat.

D. Paul.
Tertul.

Ananias.

Ego tamen existimo dicendum, quod intelligentia non potest mortem excludere, quamuis possit vitam prolongare, ad plures annos, vitra cognitionem Medici.

Ratio est, quia non potest vnā naturā transmutare in aliam, quod aperte docuit S. August. 18. Ciuit. Dei, c. 18. bi negat. S. August. Dæmonem posse hominem re ipsa transformare in bestias; fatetur tamen oculos deludere, vt credat esse transmutatum. Postquā enim in c. 17. ex Varrone prodigia aliqua memorat, vult, scilicet in c. 18. de Apuleio, & alijs, concludit, dicens: *Non itaq; solū animū, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim, Dæmonū arte, vel potestate in membra, aut lineamenta bestialia veraciter posse conueni.* Ex mente Augustini solū hanc accipio propositionem: intelligentia nō potest vnā in aliam naturā veraciter mutare. Infero, ego, ergo neq; poterit mutare cōpositionem hominis, quæ facta est ex contrarijs, adinuicē pugnantibus, ergo non poterit vitā in æternum prorahere. Existimo concludere satis efficaciter, contra supra dictos opinantes. Illi asserūt, si voluerit, intelligentia, poterit vitā in perpetuū prolongare, ego dico etiā si velit, aut permittatur, neutiquā potest. Explico. Nā humana mortalitas fūdatur in cōtrarietate cōponentiū, quorū actiones impediri omnino nō possunt: ergo si ostendero intelligentias non posse omnino auferre actionē contrariam, probatū erit, non posse vitā in æternū extendere. Ostendo, quia effluxus agentis est entitas à Deo depēdens, sicut & ipsū agens, ergo à solo Deo poterit omnino impediri, & suspendi, vt fecit in igne, qui non combusit tres pueros in fornace, & alia similia, quæ ipse solus potest facere, quia entitas, & actio entis, Dei participationes sunt, vt primi entis à quo omnia. At verō intelligentia pro sphaera habet motū locale, & applicationē vnus ad aliud, & neutiquam potest attingere aliā. Poteritq; retardare actionem caloris resoluentis, applicatione frigidi, aut confortando calorem, tamen non est possibile, vt tollat actionē, & repulsionem contrariorum, neque suspendat actionem nostri caloris, quia calor non dependet ab intelligentia in esse, & operari, sed à solo Deo, & ex cōsequenti nō est possibile

perpetuam vitam causare. Et in hoc æqualis est potestas intelligentiæ, & optimi Medici: nam sicut medicina potest retardare senectutem, & mortem, neutriquam tamen excusare, quia non potest auferre, aut impedire omnino actionem partium diuersarum inter se, aut caloris resoluentis, & exsicantis. Ita similiter intelligentia non est sui iuris suspendere effluxum agentis, qui est actio transiens in aliud, neque repassioem à dissimili, & contrario, & consequenter non est possibile mortem eliminare quamuis falso promittat suis Magis. Excedit tamen in hoc peritum Medicum, quod maiorem habet notitiam iuuantium, & nocentium, & ita ad plures annos extendet vitam, sed perperam mortem profligare contendet. Secundo, quia omne illud quod potest applicari ab intelligentia ad mortem vitandam, necessum est, vt se habeat aut ex parte alimenti, aut ex parte medicamenti, & reddit eadem ratio de repassione, & termino repassiois.

Quidquid autem in contrarium nostræ sententiæ adduci potest, de perpetuitate vitæ, & transformatione hominum, &c. fabulosum præstigijsq; plenum relinquimus.

Ad iuuentutem senem retrahere, & mortuum suscitare, similem habet impossibilitatem respectu potestatis intelligentiæ

Cap. XVI.

Non putabam tam absurdam fuisse opinionem, vt existimaret aliquis intelligentiâ posse mortuos suscitare, vsque dum vidi Mayronem in 2. dist. 7. q. 4. concedentem intelligentiis talem facultatem: ego si potuero, hunc errorem destruam argumento sumpto à fortiori, quia intelligentia non valet senem ad iuuentutem retrahere, adhuc existente eadem anima in corpore, ergo multo impossibilius erit animam separatam

reuniri. Supra diximus Deum, sibi propria asseruisse miracula, vt ostenderet suam infinitam potentiam, inter quæ, excitare à priuatione omnimoda, & facta, habitum, & formam ad nutum diuinum suum. Sed nunc rationem propositam tantummodo exagito. Quia existimo, quod senex est vere mortuus respectu suæ iuuentutis, sicut mortuus in sepulchro respectu vitæ præteritæ, & vterq; à sola potentia Dei potest ad habitum reuocari. Hæc enim ratio confirmat, quæ dixi de limitata potestate intelligentiæ.

Cadaver dicitur, quod abiecit animam: abiecit autem, quia amisit debitum calidum, & humidum vitale, quod seruabat animam in genere causæ dispositiue, quæ ideo dicta est dispositio vitalis. Hæc autem amittitur per partes toto vitæ decursu, vsque ad mortem naturalem, quæ à quibusdam dicitur exsiccatio ætatiua, ab alijs putredo naturalis, quæ modus dicendi nobis, vt Aristotelicus probatus fuit loco citato de senectute. Cum igitur hæc humidi radicalis consumptio ad eum terminum marcoris deuenit, vt sit cum anima incompatibilis, mors, vltimæque priuatio accedit, & forma cadaveris (à quo autem inducatur positiue forma cadaveris, non est huius loci determinare) Differunt ergo marcor ætatiuus, & vltimus, tanquam via & terminus, vt partialis corruptio, & totalis seu consummata, vt priuatio in fieri, & facta, vt dicebat D. Thom.

Sed non est accipiendum illud fieri, vt quid successiuum; dicitur tamen fiens largo modo, quia partialis, facta tamen est, licet non tollat omnem latitudinem habitus.

Quo supposito satis constat, quod sicut cadaver dicit omnimodam priuationem latitudinis vitalis dispositionis, sub qua aliquando fuit: ita similiter corpus viuens tempore senectutis dicit omnimodam, & habitalem priuationem dispositionis vitalis pueritiæ, sub qua aliquando fuit, & ob id est cadaver respectu illius ætatis. & consequenter non potest ab intelligē

etia deduci ad præteritum statum.

Sed dubitas satis ad rem. Non est simili ratio in cadauere, & sene. Nam cadauer nullum habet in se principium regressus ad vitam quam amisit, præter potentiam illam obedientialem respectu Dei. At viuens in senectute habet animam à qua possunt emanare omnes perfectiones in ordine ad esse, & operari, ablatis impedimentis, ergo si intelligentia remouet omnia nocentia, & applicat omnia iuuantia, effluet ab anima perfectio iuuenilis.

Dico (vt supra insinuaui) non potest intelligentia auferre vnum impedimentum, licet reliqua tollat, illud autem est effluxus caloris, & actio in partes; nam circa istas entitates nullum habet dominium solus Deus à quo omnis entitas creata, potest facere, vt calor non agat, & solus tollere potest repaisionem ab alimentis. Atque adeo viuens habet, sibi connaturale hoc impedimentum, quod est resolutio, & exsiccatio sui humidi, quia calore viuit, & ab ipso exsiccatur. Et ita anima informat corpus semper impeditum nec potest illud informare, sine hoc impedimento, quod est calor naturalis qui cum sit dispositio necessaria, etiam est corruptiua. Atque ex consequenti non potest intelligentia senectam in iuuentutem transmutare. Sed hæc omnia supponunt opusculum nostrum de senectute. Eo enim perfecte intellecto, parui pendes quendam errorem cuiusdam auctoris nostri temporis, qui putauit Dæmones, posse facere, vt senex redeat ad iuuentutem; nascitur autem iste error defectu philosophiæ, vt in superiori capite etiam manet probatum.

Resp. ad obiect. Quod dicitur de Aquila, Serpente, & Ceruo est ridiculum afferre ad punctum, de quo agimus. Exiit Serpens senectutem, & Aquila penas, & renouat rostrum, non iuuenescit, sed acquirit vires pulsis excrementis, quod ad lucit Bellarminus ex mente Diui Augustini in Psalm. 102. Idem dicendum de Ceruo, sunt quædam manuactiones,

ad nostram resurrectionem, & ad desideria nostra ad implenda.

Igitur vana sunt omnia, quæ de mortuis suscitatis referunt Gentiles, apparetia Magorum, & Dæmonis opera, & quod de Cupresso refert Suetonius in Vespasiano. Scit intelligentia similia corpora mouere, & arborem erradicatam, & quasi mortuam iterum plantare, & viuam, & florentem reddere, quia antequam deficiat vita, seu dispositio vitalis (quæ certa temperamenti constitutione, & spiritu vegetali continetur) iterum ad vbera terræ omnium plantarum matris, illam reducit: homines vero putant suscitari. Sed non possum silentio præterire insanum errorem quorundam ignorantium unionem formæ cum materia: putant enim asistere solum, & vt facete dicebat Tertulian. lib. de Anima cap. 44. irridens Hermotimum. *Non est corpus anima, pro vagina, vt eximere inde eam liceat, ac denuo immittere.* Sed de hoc puncto alibi contra quendam modernum. Esset vero magnum diuerticulum agere de anima Samuelis, de quo puncto doctissimi Theologi scripserunt.

De potestate intelligentiarum ad morbos inducendos in parte sensitua, C. XVII.

HÆC Consideratio magis pertinet ad nostrum lib. de morbo Sacro; nam cum Epilepsia sit affectio viuientis animalis, vt animal est, non videtur præter rem, breuiter explicare, vel adumbrare, plura quæ in parte animali, siue sensitua, & motiua, potest efficere intelligentia.

De sensibus externis, & internis.

Alta meditatione perpendat quicunque corporum, & animarum curam gerit

geris, quæ circa sensus externos possunt

Philo lib. de Abrahâ contingere: nam visum quem Regem sensuum appellat Philo. potest intelligentia multis modis perturbare, quia perturbata imaginatione efficaciter circa aliquod obiectum, facit ut videns credat, & affirmet videre, quæ re vera non videt, ita docet S. Thom. q. 6. de potentia art. 5. Præterea quanquam non permittet imaginationem, id est, quanquam ista illusio non incipiat ab imaginatione, potest intelligentia ipsum visum fallere circa obiecta, ut ait S. Iustinus ad q. 81. orthodox. Quod tribus modis contingere potest, Primo, mutando obiectum velocissime, & occultando, & reponendo aliud in eius locum, ut refert S. August. 18 de Ciuitat. Dei cap. 18. agens de socijs Diomedis. Secundo, mutando medium.

S. Thom. Hunc autem effectum aliquando consequitur Magia naturalis, nulla intelligentia, aut maleficio interveniente, ut late videri potest apud Portan. lib. de Magia.

S. Iustinus Tercio, sensus immutatur, mutatione organæ, cum enim intus existens prohibeat extraneam, ut docuit Arist. lib. 3. de anima potest intelligentia ponere in organo visus, aut alio quouis sensu aliquid, quod impediatur perceptionem obiecti veritatis, & percipiat aliud. Sed quo pacto faciat quod res visibilis non videatur, non est huius loci (esset enim magna digressio) Scio tamen esse controuersiam magnam inter antiquos, & modernos.

D. August. Quod autem intelligentia valeat actus

Portanus. potentiarum internarum perturbare facto tumultu, & vario motu locali in humoribus, & spiritibus, Caietan. docuit

Arist. late 2. 2. q. 95. art. 3. adducens D. Thom. in disputatis, q. de malo, quæ est 16. de

Portanus. Dæmonibus. Hæc loca adeat lector, & discet, quomodo in contemplatiuis fieri possunt illusiones à Dæmone. Nos vero qui supra diximus omnia morborum genera posse fieri ab intelligentia per applicationem aëtiuorum, nunc etiam affirmamus potentias seduci eadē industria, nā

Portanus. torpent à pituita, deprauantur à bile, &

Arist. melancholia, & varijs insolitis motibus

Portanus. agitantur, ita ut homines appareant solidi, aut phrenitici, aut extatici, & aliquando obloquantur plura deliramenta

Portanus. quandoque futura dicunt, ut insinuat D. Thom. q. supra citat. in corpore.

Portanus. Neque placent, qui dicunt mentis læsiones fieri ab intelligentia, quia mutat

Portanus. ad nutum species internas obiectorum. Ita senserunt aliqui quos merito refutat

Portanus. Scotus in 2. sent. dist. 11. q. unica, quia species vniuntur cum parte vitali, seu potentia cerebri, & viuo animali non possunt partes fixæ separari. Ita Scot. Ego

Portanus. non hac via incedo, sed dico, quod si quidem supra ex mente D. Thom. docuimus non posse intelligentias cæco à

Portanus. trinitate immittere species coloris, ut imaginetur colores quos nusquam vidit, signum certum est, quod non habet potestatem in species: quia si possent mouere species de loco ad locum, quare non mouent illas de vno capite in aliud? Quare

Portanus. illas non ponunt in imaginatione hominis cæci? Ergo aut sint in cerebro vnitæ iam cum potentia, aut sint in spiritibus, ut aliqui putant, non possunt moueri de vno in aliud corpus ob rationem dictam quam ut dixi, adducit S. Thom. q. 16. de malo art. 11. ad 9. atque adeo recurren-

Portanus. dum est ad fundamentum supra adductum quod sicut potentia læduntur à morbis, ita intelligentia producta intemperie, per applicationem aëtiuorum, poterunt similes errores, & læsiones producere.

Portanus. Tamen dubitare merito quis possit, cum tanta sit potestas intelligentia ad motum localem cuiuscumque rei, quare non poterit mouere species sensuum: nā quamuis concedamus non mouere eas, quæ vnitæ sunt potentijs vitalibus, tamen illas quæ sunt in spiritibus, & sanguine concitare poterit, & transferre de loco ad locum, quia sanguis, & spiritus transferri possunt. Quod autem phantasma, & sensibilem speciem, in sanguine versentur, docuit Arist. lib. de insomnijs, cuius verba sunt: Nam cum dormientibus

Portanus. illis

Portanus. illis

Portanus. illis

Portanus. illis

Portanus. illis

Portanus. illis

Portanus. illis

Portanus. illis

Portanus. illis

Portanus. illis

Portanus. illis

Portanus. illis

Portanus. illis

illis, plurima sanguinis copia ad sensum prim-
cipem delabitur: una, & motiones illæ descen-
dunt, quæ in ea materia continentur, alia po-
tentia, alia actu. Sic autem sese habent, ut
ex eis una aliqua prior se moueat, quæ assum-
pta, alia subinde comparet; &c. Explicat
Arist. quomodo per insomnia appareant
simulachra, quæ visa sunt, & audita, aut
alijs sensibus percepta: dixerat enim,
quod descendunt ad cor (quod primum
sensituum semper putauit) ait nunc quod
descendunt in sanguine: (intellige in spi-
rituoso, & arteriali) atque species illæ cõ-
tinuo vna post alteram ad cor descen-
dunt, & prima specie iam recepta sen-
satio fit in corde, & hæc species vocatur
in actu ab Arist. quia iam in actu perci-
pitur; subsequitur vero altera, & altera
(quasi vnde quædam in aqua) & istæ quæ
sequuntur, & sunt in via, vocantur in po-
tentia, quia nondum deueniunt ad pri-
mum sensituum, sed deuenient. Itaque
aperte Arist. fluxum istum, & refluxum
specierum cum sanguine fatetur: & hoc
modo explicat causam eorum, quæ in
somnia accidunt.

Locus est difficilis, sed citatus à mul-
tis autoribus à Caiet. loco supra addu-
cto, à Durando 2. sent. dist. 7. q. 3. de cu-
ius veritate nunc non disputamus. Sed
cum Peripatetici supponant, sensiles il-
las species deferri per sanguinem, aut
spiritum vaporem sanguinis, aut si vis-
cum meliori parte Medicorum, in spi-
ritu animali transportantur: ad præsentem
occasionem sufficiens argumentum est,
ad dubitandum. Quare intelligentiæ nõ
mouent localiter species istas? siquidem
& ipse mouentur motis spiritibus, & san-
guine? Respondeo, species nil esse aliud
quam fluentes quædam similitudines ab
obiectis, nec vllum esse habent perma-
nens per se, sed sicut lux nequiquam per-
manet in medio absente luminoso, quia
pendet ab illo in esse, & in conseruari,
ea dependentia, qua dependent succes-
sua à suis principijs, ita prorsus species
pendent, & sicut intelligentia non po-
test mouere lucem localiter, si non mo-

ueat luminosum, ita etiam, neque mo-
uere poterit species, neque alias res fluentes
ut tempus motus, &c. Quia istæ nõ habent
partes simul, nec sunt entia completa,
sed tendentiæ, & fluxus, & ob id nõ pos-
sunt transferri, nisi simul transferantur
principia agentia, & fontes à quibus ef-
fluunt, non enim sunt, ut aqua, quæ po-
test portari ad potum, manente fonte,
aut fluuiio, sed sicut figuræ in speculo,
quæ euanescent ablato speculo, aut cor-
pore quod præsentatur in speculo. Ergo
sicut motus qui est actus mobilis tenden-
tis, non potest portari ab intelligentia,
sine mobili, ita neque species, sine poten-
tia vitali in qua resident, aut sine obiecto
à quo fluunt. Duplicem enim statum in-
uenimus in speciebus. Nam aut sunt iam
potestati vitali vnite, & habent se quasi for-
ma, & materia constituentia vnum, vel
sunt in medio, ut visibiles, & audibiles
in aere externo, aut secundum Arist. in san-
guine vaporoso. Quodcunque sit, natu-
ralem potestatem nullam habet intelli-
gentia, ut illas possit transferre, neque
ipsæ species sunt transferibiles, quia ne-
que possunt separari localiter à poten-
tia, ut dicebat Scotus, & sunt omnino in-
separabiles à medio, quia non sunt en-
tia mobilia, sed similitudines obiecti, ut
dictum est. dependentes omnino à præ-
sentia obiecti, quod, vel quò, id est, aut ab
obiecto externo quod, aut ab specie im-
pressa interna, quæ se habet ut quò. Con-
fugiet igitur intelligentia ad ea quæ po-
test facere per falsas apertiones, & ad
applicationem actiuorum, ut sæpius di-
ximus.

Non enim repugnantia possunt fie-
ri; repugnant vero naturæ, quod ea quæ
simili modo pendent, & tam debilem, &
imperfectam habent essentiam (ut non
sint præter res à quibus, vel ad quas sunt)
valeant ab intelligentijs transferri, sine
proprijs rebus; neque hoc solum facere
non possunt intelligentiæ, quia repug-
nat, sed neque dare valent brutis discen-
sum; nam licet bruta ope intelligentiæ
aliquando loquuta sint humanis verbis:

Species li-
cet nõ sint
actus pe-
dēt ad mor-
dū motus.

Caiet.
Durand.

tamen

tamen id factum est sine proprio discursu bruti. Sermo enim siue oratio est interpretis humani discursus, quod cap. 9.

Mercur. Philo. Pimandri dicebat Mercurius, *Oratio est soror intelligentia.* Et vt eleganter Philo lib. quod deterius, &c. & lib. quis rerum diuinarum hæres. *Sermo est riuus mentis, tanquam fontis, aut mentis frater, ac etiam quasi obseptrix:* quod alijs

Melant. verbis dixit Melantius lib. de homine, cap. de multiplici facultate, dicens. *Oratio est Angelus intellectus.*

Dub. Sed merito dubitatur. Nam secundum Peripateticos species fluunt à sensorijs in sensum Principem, per spiritus & sanguinem. Ergo cum intelligentia valeat mouere sanguinem, & spiritum simul etiam mouebit species. Dico quod iuxta placita Arist. bene poterit intelligentia mouere prædicto modo species; non enim illas separat à præsentia obiecti, & potentia, siue sensorio; sed hoc intra eandem spheram animalis, & consequenter insomnia, quæ vi humorum, & apprehensionum, & sensationum externarum & internarum contingunt naturaliter; similia poterit intelligentia causare, atque terrores, & pauores quos recēset Hipp. in hoc lib. de morbo Sacro, vbi fieri dicit per somnum; ita possunt fieri ab intelligentia, applicatis, spiritu, & sanguine cum phantasmatibus varijs sensatis.

Sed (vt dixi) intra corpus ipsum animalis, vbi phantasmata illa, & motiones vocatæ ab Arist. actualement habent dependentiam à suis principijs.

Ex dictis sequitur intelligentias nullam habere potestatem in animam rationalem, nisi maxime remote, & ex accidenti; cum enim animi mores corporis temperiem sequantur, vt Galen. suo lib. probat: facit intelligentia vt mutata temperie in hanc, aut illam exuperantiam, aut motis his, aut illis humoribus animam rationalem inclinet ad affectus hos, aut illos. Tamen intelligendum est, nullam vim posse inferri libero arbitrio & voluntati: vnde Ciprianus ille Magus qui arte Dæmoniaca Iustinam ad

amorem concitabat, nihil proficit, & relicta falsitate ad veram Religionem conuersus Martir extitit, quia intellexit vanam Dæmonis potestatem. Itaque non possunt intelligentie in animam nostram, nisi solum ea, quæ ex occasionibus externis, & corporis mutationibus possunt proficisci. Atque adeo cogitationes, & imaginationes hoc pacto excitari; nequam tamen possunt voluntatem nostram coercere. Sed tempus est, vt de alio Diuino, quod morbos valet causare, agamus.

De anima rationali, quæ causa Diuina est morborum, & ordine tertia, Cap. XVIII.

Quod anima nostra multorum morborum sit causa, docuimus multis in locis nostrorum laborum, agentes de affectibus animi, possumus immutantibus, & in Hipp. Philos. & in tractatu de febribus ephemeris, & est doctrina D. Thomæ lib. 3. contra gentes, cap. 99. quam communis probat Medicorum consensus. Ex amore vidimus maniacos, melancholicos, quos refert doctissimus venerandus Patens noster in suo lib. de Melancholia. Alios tabidos, & varijs morbis affictos, à timore suffocatos, à gaudio exanimes, ab ira furiosos, febrientes, à tristitia hecticos, & mulieres à quocunque istorum affectuum abortientes.

Sed qua ratione tales causet effectus, esset alibi dicta, nunc repetere. Sufficiat dicere, talem esse potentiam obedientialem in spiritibus, & sanguine ad suscipiendam ab anima mutationem perillius affectus, vt aliqui existiment sanguinem, & spiritum viuere, aliter non possunt intelligere, quomodo tan cito ad apprehensiones, & magnas cogitationes moucantur: exiliunt in ira, abscedunt in metu, feruent in amore, flaccescunt in tristitia, funduntur in gaudio. Sed reuera non viuunt, vt late probatura reperies contra Scaligenum, & alios est

Ergo cordis cum spiritu, & sanguine tã ordinata sequela, & sympathia, vt quam primum, ad appetitum mouetur cor, sequatur spiritus, ita vt qualis fuerit actus appetitus, tales sint motiones cordis, & spiritus. Nullam nunc facio mentionē imaginationis, aut cogitatiuæ; istę enim potentię non sunt ex se motiuę, sed solum proponunt bonum, aut malum appetitui. Appetitus autem est qui mouet, & quamuis hoc, satis pateat in motibus localibus progressiuis; ex his manuducimur ad motum cordis, & spiritus intelligendum; licet causa sit magis obscura, & solis Philosophis luceat. Est autem ita connexa, & simultanea, motio cordis & spiritus in affectibus animę, vt dubitent docti de prioritare: an prius mouetur cor, & statim spiritus, an e contra.

Quid vero in hac difficultate sentiã, paucis dicam. Video subordinatum appetitum apprehensioni, & iudicio in affectibus animi, nec posse mouere, nisi præcedat apprehensio. Sunt vero duo, quę ab illo possunt moueri, cor scilicet, & arterię, & secundo, spiritus vitalis: ordo naturę petit vt prior sit motio cordis, deinde cor moueat spiritum dilatione, & compressione. Sed experientia longa didici non mutari pulsum ad simplices, & remissas appetitiones, sed ad magnas. Rursus conspicio magnos Philosophos opinari, spiritum moueri in nostris corporibus per quandam sympathiam & consensum cum potentijs animę non solum appetitiuis, sed cognoscitiuis, ita colligo ab aliquibus autoribus, sed spetialiter. Suarecius doctiss. Iesuira ad hunc modum dicendi inclinat in Methaphis. sed non intelligo ad quid sit necessaria ista sympathia spirituum in ordine ad motum, si ponimus necessarium in fluxum appetitus mouentis tales spiritus dicto modo; nisi forsan ad alios fines, quos communes habemus cum mixtis, & elementis, de quo puncto non est nunc agendum. Posset tamen aliquis cõtemplari, vtrunque concurrere in motionē spiritus ab anima, & appetitum, &

sympatiam; quod cum non includat repugnantiam, sed potius conuenientiam in ordine ad finem, non videtur negandum.

Vnde falsum existimo, quod aliqui somniant; moueri scilicet spiritum in casu dicto à musculis virtutis animalis. Isti siquidem motus de quibus loquimur non pertinent ad facultatem liberã, quę per musculos exercet motus locales, aut excitãdo exequentē quę residet in musculis. Mouetur igitur spiritus immediate à corde, & arterijs, quę instrumenta sunt appetitus cordis in eius passionibus, nõ à musculis. Quam veritatem inde cognosces, quia oriuntibus omnibus musculis, & quieto animali, concitantur perturbationes animi, mutantur pulsus, & tandem spiritus concutitur. Contingere vero potest, quod iam motus spiritus à corde appetente, rursus spiritus attritus caleseat, incendaturque, & fiat noua causa alterius mutationis in corde; hoc quidem pacto excitatur febris, & feruor qui reperitur in ira. Vide modum quo anima causat morbum, aut sanitatem in suo corpore. Similatur certe intelligentiæ in aliquo, & differt in alio. Similatur quidem in applicatione, quia sicut intelligentia applicat agentia, & patientia, ita & anima. Sed differunt quam maxime, quia intelligentia quam libet potest facere applicationem; anima intra proprium corpus, & determinate per suos affectus. Rursus cum sit vera forma corporis (quod intelligentiæ non conuenit,) aliquid habet emiens quod potest exire in actum in ordine ad materiam quam informat, & in ordine ad omnes gradus quos tribuit.

Est vero quædam apparens contradictio in nostris scriptis, quam nunc componere licet. Nam opusc. 3. de pulsib. c. 8. defendens contra nostrum eruditissimum Vallesium non posse mutari pulsum sine permutatione causę continentis: dixi, quod anima non valet causare ægritudinem, nisi mediet variatio spiritus, variato vero spiritu, variatur consequen-

sequenter vsus, & mutantur differentie pulsus. Nunc autem primum locum tribuo appetitui mouenti. Sed nulla est contrarietas, quia ibi vt satisfacere Valle-
sio, posui manifestam mutationē in vsu, ab agitatione spiritus prouenientem; vna autem ex causis continentibus vsus est. Ergo cū in affectibus animi semper moueatur spiritus, concedendū est mutari etiam vsu, vt in ira; quin & aliquādo facultatem, vt in spiritus defectu. Et sic loco citato manet verum, nunquam mutari pulsus, nisi fiat aliqua mutatio, aut in vsu, aut in facultate, aut in instru-
mento, quamuis exemplum posuimus in solo vsu. At vero in præsenti contempla-
tione, idem affirmamus ad defendendam dictam conclusionem: quia anima per suos affectus, si primo mouet cor, & ar-
terias, antequam moueatur spiritus, idē sequitur contra Vallesium, nempe quod nunquam mutetur pulsus, sine motu-
ne alicuius causæ continentis. Modo appetitus per suas passiones vna est ex
causis, quæ mouet instrumenta. Sed subti-
liter notandum est, quod in corde resi-
dent duæ motuæ facultates (relinquo alias) prima est appetitiua, sed hæc non
mouet, nisi per manifestos animi affe-
ctus, & quando mouet non generat pul-
sum, sed immutat illum. Secunda facul-
tas est pulsifica à Medicis vocata, hæc
quidem producit motum. Ordo talis
est: vt pulsifica generet pulsus, sed ita
obedienter, vt omni mutationi præ-
reat, quam exposcit appetitiua. Vnde
semper stabilitum permanet, quod
anima mutat pulsus per suos affectus
mutata prius aliqua causa proxima con-
tinente: enumerabiturque appetitus
inter causas alterantes, seu per-

mutantes, non inter ge-

nerantes.

(.?)

*Quod hoc Diuinum in morbis
maxime est considerandum ad
curationem, Cap. XIX.*

QUia anima sit causa sanitatis, & mor-
bi in corpore proprio, vt dictum est,
maxime aduertere oportet, quando mor-
bus ab anima procedat; omnis siquidem
curatio immutari debet; quod magis dif-
ficile est quanto abditius, & occultius sunt
spirituales modi causandi. D. Thom. id. *D. Thom.*
insinuat, in illa celebri propositione,
quam explicui latius locis citatis, ait
lib. 3. contra gentes. Anima potest cau-
sare ægritudinem, & sanitatem in corpo-
re, sine hoc quod assumat aliquam cau-
sam, media qua operetur, ergo à fortiori,
Deus qui est supereminens, & omnipo-
tens, poterit efficere aliquos effectus, si-
ne interuentu causæ secundæ, siquidem,
Deo est magis subdita omnis creatura,
quam corpus animæ. Hæc doctrina D.
Thom. sollicitum reddit Medicum cura-
tuum contemplantem causas morborū;
inter signa siquidem causarum non repe-
riet, vnde colligat curationis initium,
nec modum causæ, nec varietatis incre-
menti, & accidentium, quæ in morbis so-
lent, non solum superuenire, sed à princi-
pio coniungi. Quid facies, si vnam & al-
teram, atque alteram mutationem vi-
des in febribus, & plura accidentia ma-
li moris, & omnino ignoras causam,
quia signa non adsunt, quæ tibi fidem
præbeant. Num ne incipies cogitare, an
sit aliquid Diuinum? Cogita ergo ali-
quando an anima suis affectibus, agi-
tet etiam spiritum, & sanguinem, & va-
rijs accidentibus pulsus inæquali-
bus differentijs permoueat. Mederi e-
nim primo oportet languoribus animi,
quam corporis, cum isti ab illis proficis-
cantur. Scrutare, & si potes interrogare,
aut ablatis omnibus causis, quæ solent
tales mutationes efficere, incipe alta-
mente perpendere, quod sit Diuinum,
& inductione deuenies ad animi secre-
tiora.

Pla-

Nota.

Plures obseruationes, & historias referre possem, vt redere Medicos magis attentos, nō audaciter, & turbulenta imaginatione decernerent circa rem grauissimam. Tales equidem, & tam variæ, & complicatæ sunt affectuum animi differentia, vt non solum Medicos rurales, qui in oppidulis cōmorati sunt, decipiāt sed doctiores etiam fallant. Vidi infirmam diuino morbo non solum laborantem, sed iam confectam, multoties sine pulsu, vomitibus, & subuersionibus afflictam, præ tristitia hecticam, dilectissimi viri amplexus fugientem, & in occultis amoris vinculis prorsus fastidientem, iracundam, furentem, nullo loco stabilem, obitum anxie desiderantem. Ego cū ista accidētia contemplerer, & verba illa Hippoc. *Numen in mulieribus magnam vim habet.* Mihi persuasi à maximis animi passionibus, & apprehensionibus prædicta omnia mala proficisci. Quæ cum similia sint his quæ à Dæmone inferuntur, vel à maleficis, aliqui Medici existimant, aut ab assistente, aut obsidente malo spiritu, aut à maleficio cum aliquo pacto, detineri miseram ægrotam. Sed quid dicat Hipp. de istis Medicis, vidim⁹ in isto lib. Huius tēporis desidia maxima est, nā cum videant auxilia Medica non prodesse, Dæmonis actiones esse dicunt, & exorcistas vocant, sic à solitudine se eripiunt, & vulgo satisfaciunt. Sed libertate Philosophica affirmandum est cum Hipp. omnia prædicta accidentia, & plura alia ab affectibus animi proficisci consueuisse, aut ab alijs humanis causis. Anima per suas passiones impedit vtilitatem remediorum, voluptates toruo vultu fugit, amabilia odit, in parte animali recalcet, turbat, in parte vegetali coctiones, nutritiones, expulsionēs, tractiones corrumpit, generationis actum pro speciei conseruatione abhorret, sterilitatem inducit. Adeo mira ostendit, vt Dæmoniū fingat, & Medicos vulgares decipiat, præcipue cum superficiem literæ Auicē. legerint, qui aliquos cerebri morbos Dæmoniacos vocat ita lib. 3. f. 1. tractat. 3.

Auicēna.

cap. 6. Dicitur Sibari Dæmonium superfluum. & tractat. 4. cap. 15. Expositio Mania est Dæmonium lupinum, & post paucas lineas. Et scias quod materia faciens Dæmonium lupinum, est in substantia materia facientis melancholiam, quoniam vtræque sunt melancholica: verumtamen causa faciens Dæmonium est melancholia adusta, facta aut à cholera, aut à melancholia, quæ est deterior. Sed quod Auicē. non agat de intelligentijs damnatis, dilucide colligitur ex eius subtilis commentatore. Consueuerunt Arabes Maniacos aliquos per antonomasiam dementes appellare, quando nō vna, sed omnes potentia restrictes deprauatæ cum maxima malitia apparent, inde hoc malum dicebatur Dæmonium, à mane, vt aduertit Gentilis, id est integra dementia, à melancholia adusta, aur bile torrida proficiscens. Itaque definitio, nominis prodest aliquando, ad quid rei intelligendum: igitur non inducit Auicē. Dæmonem vt autorem huius morbi, sed speciem Mania declarat.

Alij morbi (quos falsò Medici tribuunt Dæmoni) possunt ab anima proficisci, quæ per suas passiones, semper causat effectum phisicum. Intelligentia non semper.

Vtraq, actio, sine contagio, Cap. XX.

Dicta non sufficiunt, eritque vltcrius philosophandum, propter quosdam Neothericos. Quatuor propositiones sūt declarandæ, vt quædam nebulae discutiantur. Primo affirmare audeo, omnes morbos adductos à quibusdam Medicis, & alia signa Dæmonis, multoties oriri ab anima, sicut & alia iam relata. Nam quod in consultationibus hæreant, & dubitent Medici de natura morbi. Quod auxilia nō proficiunt. Quod morbus humanis remedijs non cedat. Non ob id asserendum est ab intelligentia malum concitari, quia ea est passionum animæ vis, & effi-

efficacia, ut omnia turbet, multa impediat, prodigia faciat: si vero non adsint affectiones prædictæ, ab alijs causis (quas Hipp. vocat humanas) proficisci possunt, quando vero morbi sunt complicati, à varijs causis orti, curationes sunt dubiæ, consilia hæsitantia, euentus difficiles, ingrauescunt morbi, ipsis auxilijs, quibus fides erat comissa. Ob quid? quia licet videatur Medicus ex arte procedere, cōtingit multoties, ut vnus morbus mitigetur, & alter cōplicatus asurgat, & increseat; increscunt vero omnes, viribus exaustis. Sūt præterea aliqui ex propria conditione intractabiles, ut atrabiliarij, quos si delinias, non curas; si curas, interficis, quales quædam sunt species canceri, & similes alij: ergo ridicula consequentia erit; morbus non dignoscitur, non curatur, furit; ergo à dæmone procedit.

Adducunt aliud signum fallacissimū Morbi [dicūt] communes, remisse incipiunt, crescunt, stant, declinant. Morbi à dæmone statim magnas exerunt vires. Quis non videat, hunc eundem modum multoties seruari in affectibus, animi? Nam quando passionēs affatim ingruunt, culmē etiam accidentium attingunt; aded ut non solum morbos veloces, sed mortem inopinatam adducant. Rursū sine vllō animę affectu multi morbi sunt, qui statim extremos habent labores. Igitur autores, qui hoc nobis signum proponunt, ut ista distinguamus, omnino cœcutiunt.

In tertio signo constituunt plures morbos & symptomata, quæ indicant Dæmonis actionem, & non animæ, aut alterius causæ, sed falluntur sine dubio. Quia incōstantia, varietas in periodicatione, luctuosa suspiria, dolores vagi, quidam motus rei suffocantis ascendentis & descendens, frigidissimus status in ventre, punctiones per totam cutem, ignoratio partis dolentis, neque scire passionēs refferre. Omnia hæc facile reduci possunt ad causas communes morborum sine vlla interuentione Dæmo-

nis. Si vero ad animæ statum recurras, omnia prædicta & alia mirabilia per illius passionēs scaturire perspicies; & inter illas, accede ad mare illud magnū, quod omnium passionum vinculum vocamus, amorem scilicet, in isto pelago si philosophice discurras, principia inuenies tantorum malorum.

Secunda propositio. Anima per suas ^{2. Prop.} passionēs semper effectum physicum producit. Hæc solum indiget breui explanatione. Appetitus sensitivus, ad quē pertinet motus prosecutionis & fugæ, immanenter; etiam habet in animali perfectō mouere transeunter cor, & spiritum, aut sanguinem, inde refrigerationes, & calfactiones. Itaque semper ad est motus localis, & alterationis, & ita necessario sequitur effectus physicus magis aut minus intensus, sensibilis, aut insensibilis. Sed propositio sequens, petit diuersam difficultatem.

Non necessario energumenus morbo ^{3. Prop.} laborat. Hæc cōstat, quia hoc quod est, stare Dæmonem intra corpus, non potest dici morbus: siquidem morbus, est affectus præternaturā inherens viuenti, ut forma: nemo vero dicet intelligentiam damnatam esse affectum corporis ut accidens inherens subiecto, sed stat ibi, ut alibi poterat stare, neque est morbus, in numero ut sextus digitus, aut alia pars addita: quia talis additio debet esse eorum quæ pertinent ad numerum partium componentium. At malignos spiritus ad numerum viuentis partium minimē pertinet, sicut nec cibus qui ingeritur, aut aliud simile, si discurrens per omnes morbos, in nulla specie inuenies existentiam Dæmonis.

Dices sufficere esse causam morbi. Recte arguis. Sed cum ista causa, actu non lædat, & cū optima sanitate iungatur, de facto ad Medicam contemplationem non pertinebit, nec poterit dici morbus.

Quod experientia firmatur; nam vidimus energumenos optima corporis valetudine frui. Et nunc Hispali, illa ventri

triloqua ex Goa Ind. & Orientalis ciuitate, cuius mentionem fecimus, cum de Engastrimithys agebam⁹, inter alias causas ob quas, nullo precio, vel præce potest adduci eius Dominus, vt illam vendat, ea est, quia ita valet viribus. Ad munera seruuia, & perfecta sanitate gaudet, vt illius ministerio vniuersa domus innitatur. Solum illud habet, quod Dæmon per sinistram latus ventris inferioris, responsa, & oracula pandit. Itaque aliqui energumeni, & Pythonisæ vexantur, torquentur, aliquæ minime, ergo non necessario habent phisicum, nec Medicum morbum.

Quod si ad Dominum redemptorem nostram, adducebantur, & sanabantur, verum quidem est, nam ait Sacer textus, *Et qui vexabantur ab spiritibus immundis sanabantur omnes.* Clare insinuans, torqueri à morbis. Quod si alij adducebantur non vexati, sed solum à Dæmone ob tenti, sanabantur etiam, quia merito illi sanari, & liberari dicuntur, qui licet læsiones sensibiles actionū non habēt in corpore, causam tamen pessimorū morborū animi, & corporis intus continent. Miser cordia Domini ad omnes se extendebat, vt simul omnipotentiam manifestaret, & hæresim Saducæorum prorsus aboleret, qui eo tempore maxime florebat, asserentium nullas esse intelligentias. Monstrabat pijsissimus Iesus esse tales spiritus, sed subditos suæ diuinæ Maiestatis imperio.

His intellectis, satis constat, energumenum (præcise loquendo, vt talis est) non posse phisico contagio alios afficere ad similem miseram obsessiōem: sicut anima per suas apprehensiones, aut appetitus aliena corpora non attingit. De morali autem contagio, cum nō pertineat ad præsens institutum, nil dicendum, sed ista digressiuncula relicta

filum priorem sumamus.

Quid Raptus, & Extasis. Et in quibus Regionibus reperiatur.

*De morbis consecutis. De Restitu-
ti raptibus. De Iudante adhibitu*

*Ludouic. Viues reijcitur. Mi-
rabilis Deus in scoto.*

Cap. XXI.

Raptus est motio extra propriam naturam, cum aliqua violentia, per quam res alienatur à seipsa. Proicio lapidem sursum, motus iste raptus dicitur, quia lapis rapitur extra propriam conditionē, est enim inclinat ad centrum deorsū, & rapitur sursum. Tamen notandum, quod quamuis lapis tendat ad centrum terræ, si tamen iste motus fiat cū aliqua violentia ab extrinseco illata, etiam dicitur raptus. Proicio lapidem deorsum sed cum magna vehementia, quæ excedat gravitatem illius, certe possumus dicere lapidem pati raptum, quia quoad modum patitur violentiam siquidem celerius rapitur, quam eius exposcat conditio.

Extasis non dicio præcise, nisi in violentiam, & præternaturalitatem, quia anima rationalis a bonū cui vnitur, & in hac præcissione, Deo eleuata, potius includitur delectatio quædam, quæ quædam est, quæ licet trahat extra se naturam, & alienet, tamen cū fiat totum hoc opus à bonitate finis dilecti, & fruibilis, non includit violentiam, siquidem duobus illa quæ Arist. optat ad violentiam non reperiuntur.

Sed descriptionem huius status animæ, Hermes Trismegist. sic proposuit Trismegist (1. 4. qui dicitur clauis, interprete Francisco Patrie) Cognitio namque ipsius, & contemplatio, est silentium, & omnium sensuum requies. Neque enim quicquam aliud potest intelligere, qui ipsam intellexit, (loquebatur de diuina bonitate) neque aliud quidquam speculari, qui hanc vidit, neque de alio quoquam audire, neque omnino corpus mouere.

M

*uere; omnis namque corporum sensum,
& motionum correptio quiescit.*

At in lib. 3. Ethicor. cap. 1. causa extrinseca violenter mouet. & passum nil confert ad talem motum, imo repugnat. Nil horum video reperiri in Extasi de qua loquor cum Dyonisio de diuinis nominibus, quando dicebat, Amor Extasim facit, nam Dei amor extrahit animū dulcissimis vinculis, vsque dum, desinat esse in se, & sit in Deo, ita vt possimus dicere cum Paulo, iam non ego, viuit in me Christus. Talis est amoris potētia, vt faciat homines Deiformes, mortuos sibi viuentes Deo. Ista est vera Extasis, in qua nulla violentia inueniri potest; nam illud quod perficitur per vnionē ad proprium finem, nullo modo recipit violentiā, sed superadditā perfectionē. Igitur Extasis, est naturalis ex parte termini. Rursus ex parte modi, & tendentiæ non habet violentiam, quia dum modo voluntas sequatur illustrationē intellectus suadetis amare solum bonum, sine dubio absq; violentia fertur in Deum. & ipsa neutiquā repugnat, sed confert, & elicit actum amandi, quia ille est modus naturalis homini, vt per visibilia ascendat, ad inuisibilia Dei conspicienda, & toto corde diligenda, vsq; ad transformationē, & vnitatem cū ipso Deo, sine proprio. Si vero non ascendit per istum modum discurrendi, sibi cōmunem, & naturalem, sed altiori via, suscipiens à Deo misericorditer supereminentem claritatem Diuinæ gratiæ, qua intellectus eleuatus, & voluntas incensa ferantur, vsq; ad transformationem. Existimo tantum abesse, vt reperiatur violentia, quin potius adsit verus accessus ad naturalē statum hominis in quantum rationalis est, & creatus ad beatitudinem.

Dub.

Sed dubitas, quia corpus, patitur violentiā, & omnes virtutes, seu potētiæ affixæ organo corporali, siquidē destituuntur, debita sibi animatione, & spiritibus, animalibus, & vitalibus. Respōdeo, quod quādo seruetur ordo naturalis, nō possumus dicere adesse verā violentiā, atq; cū potētiæ inferiores subordinētur naturaliter superioribus; terminus, & finis om-

nibus debet esse naturalis, quāuis sit differentia, quantum attinet ad proximitatem, vel distantia à fine. Voluntas, & intellectus ordinatur ad summum bonum; sicut sensitiua, non proxime, sed vt ancilla intellectus; ita pulsifica, nutritiua, &c. famulæ sunt eiusdem sentientis. Sed tandem sequuntur superiorum perfectiones, & ita perfectio animæ redundat, in corporis perfectionem, & in hac consideratione nullam violentiam possum assignare in facultatibus corporalibus, quia sequuntur supereminens imperium spiritus, in ordine ad sumum bonum.

Et hoc dico de Extasi vere spirituali excitata à cognitione, & amore Dei, sub quibus duobus membris comprehendo nō solū cognitionē per meditationē, aut cōtemplationem, sed etiā illustrationes, quæ ex affectibus animi erga Deū solent proficisci. In qua re aliquasūt animaduertenda, ad Medicum pertinentia. Primo, quod ita pacifica est, & suauis ista Extasis vt nullam causet alterationē morbosam in corpore, imo vt est pax, & tranquillitas in anima ita in humoribus. Neq; eos qui hac via ducūtur à Domino, vidi morbis obnoxios, aut alijs accidētibus, & perturbationib; corporis implicatos. Hoc dico quatenus attinet ad istos affectus dicto modo extaticos, nam cum in illis nō ferbeat amor in quieto modo, sed superferbuerit, & quasi in termino, & portu navigationis, & laboris, discursus, & meditationū remisso feruore, apparet quædam tranquillitas, & æqualitas spiritus resultans ex vnione ad Deū, vt in hoc statu, nō comunicetur sanguini motus aliquis, ducēs ad morbū sensibilem, quia quod reperitur in spiritu quies est, & ad istam quietem, quiescunt reliqua.

Secundo aduerto quod in ista regione animæ, & in isto statu quieto non contingit necessario inferiorum potētiarum. & illarū actuum suspensio, imo (quod pōderandū est) omnes potētiæ quasi actuatæ sunt à præsentia Dei occupatæ; præsentia autē Dei, & vnio illius, non priuat viatorē suis actibus, sed perficit, & eleuat ita vt bene operentur potētiæ, cū tamē

aduert.

Resp.

aduertentia quæ actionibus solet confo-
ciari, sit prorsus imbibita, & absorpta in
Deo: itaq; solū aufertur ab actionibus
aduertentia quædam particularis; & ex
consequenti, nil quod sit morbosum in
ipsis reperitur, quia ea est eminentia Di-
uina, vt licet sibi associet aduertentiam,
relinquat potentias in tali statu, vt non
errent in necessarijs. O amor omni-
potens, cuius Extatica perfectione existi-
mo, purissimam, & omnino immaculatā
Virginem Mariam Dominam nostram,
& Matrem Iesu, vitā transgressisse Beatam
non raptu, sed Extasi supereminenti, in
regis omnibus potentijs [stabat sic iuxta
crucem] non amissis sensibus, nullo defe-
ctu animi, nullo defectu corporis.

Sed ad aliam regionē animæ accedo,
quæ raptibus subiecta est, in hac habitāt
potentiæ rectrices cogitativa, imaginā-
tiua, fantasia, & memoria, atq; appetitus
sensitiuus, quam sensualem regionē pos-
sumus nominare, quia omnes facultates
sensitiuæ, aut internæ, aut externæ ad eā
reducuntur, atq; cum omnes istæ poten-
tiæ vtantur organo corporeo, & obiecto
corporali, aut à corporibus fluente. Cla-
rū est intelligentias scire, & cognoscere
quid in illis agatur, & quomodo illas pos-
sit mouere, allicere, aut abstrahere. Atq;
cū in ista regione contingāt raptus pro-
prie dicti, qui possint fieri à Deo Opt.
Max aut ab alia causa satis diuersa; ma-
xime difficilimum, & arduum opus est ta-
les mutationes cognoscere, an fiāt à Deo
an à propria voluntate, an à Dæmone.

Dixi raptus in hac regione reperiri,
quia præcisione phisica loquendo rap-
tus inuoluit aliquā violentiā, vt supra re-
tigi ex D. Thom. At raptus sensitiuus (sic
liceat nunc loqui) seu qui versatur circa
sensus, reuera violentiam includit, aut an-
tecedenter, aut consequenter. Vidimus
siquidem tantam esse sanguinis commo-
tionem, & cordis mutationes, respiratio-
nisq; vt contingant cruentæ spuitiones,
capitis gravitates, faciei inflamationes,
dolores multiplices, fluxiones variæ, ve-
tricoli, & viscerū debilitates, & alia plu-
ra, quæ consequuntur ad influentis cali-

di raptum, factum ab appetitu, & imagi-
natione: Atq; quamuis dispositio ista so-
leat fieri ad apprehensionem aliquā ima-
ginariam rei Diuinæ tendentis ad Deum,
tamen cum fiat in parte imaginante, po-
terit aliquando contingere, vt fiat à ma-
lo Dæmone falsam visionem imaginariā
inducente, aut à proprio appetitu vehe-
menter moto, ob aliquem vanitatis finē,
quod vt est difficile distinguere, ita ma-
ximè dolendum.

Vnde dubito circa raros illos casus, *D. August*
quos refert D. August. lib. 14. de Ciuitat.
Dei c. 24. cuius verba circa rem ita gra-
uem libuit adscribere postquā alias res
mirabiles recensuit, sic ait: *Ipse sum ex per-
tus sudare hominem cum vellet. Notum est
quosdam flere cum volunt, atque obortim la-
chrimas fundere. Tam illud multo est incre-
dibilis, quod plerique fratres memoria re-
centissima experti sunt. Præbyter fuit qui-
dam nomine Restitutus in parochia Cala-
mensis Ecclesiæ: quando ei placebat, roga-
batur autem, vt hoc faceret ab eis, qui rem
mirabilem coram scire cupiebant: ad imi-
tandas quasi lamentantis cuiuslibet homi-
nis voces; ita se auferebat à sensibus, &
iacebat simillimus mortuo, vt non solum vel-
licantes, atque pungentes minime sentiret,
sed aliquando etiam si igne vreretur ad-
moto, sine ullo doloris sensu; nisi postmodum
ex vulnere, non autem obnitendo, sed non
sentiendo, non mouere corpus: eo probabatur,
quod tanquam in defuncto nullus inue-
niebatur anhelitus: hominum tamen voces
si clarius loquerentur, tanquam de longin-
quo se audisse, postea referebat. Hæc Au-
gustin.*

De vnoquoque casu dicam, quod sen-
tio. Hæc omnia, vt & reliqua scripta mea
subiciens correctioni, sapientiæ Diuinæ
quæ residet in Ecclesia.

Sudare pro arbitrio, admirationis ha-
bet multum. Displicet tamen in hoc lo-
co Ludouicus Viues; quia dicit idem, si-
bi contigisse Brugis, cum febribus ter-
tianis teneretur sudabat, si detinebat pau-
lisper spiritum, & bene opertus. Sed non
intellexit locum Augustini; nam miratur
Sāctus, quod aliquis sudet cum voluerit,

supponens per solum imperium voluntatis id fieri, tempore sanitatis, quando nulla est causa sudandi, præsertim cum dixerit Diocles omnem sudorem esse vacationem præternaturā; tamen in febribus & præcipue tertianis, quæ sudore terminari solent, Quid mirū, si Ludouicus Viues sudasset, humoribus tenuissimis peccantibus, aucto calore per detentionē spiritus, & multis stragulis coopertus? quotidie videmus, in similibus morbis, & corporibus raræ contexturæ paruula diligentia, & ad libitum sudorem excitari, & præterea sunt quædam febres ex propria conditione sudorificæ. Ergo miratur Augustinus, ut magnus Philosophus, & loquitur Vives, ut Grammaticus.

Attingo mentem Augustini. Sudatio præcise loquēdo, est opus naturale; nam est enaporatio à calore tenuante, & leuitante humidum aliquod exhalans, aut resudans, quod videmus in plantis, in lapidibus, non solum in animalibus; quia licet in his reperiatur virtutes vitales concurrentes ad istum effectum, tamen non sunt animales, sed vegetales. Rursus voluntas, aut arbitrium non habet aliquod dominium in actionibus huiusmodi. Nō enim ad libitum potest aliquis coquere alimentum in ventriculo, ut quod debet coquere in septem horis coquat in duabus, quia instrumenta coctionis neutiquā subdita sūt virtutibus animalibus quoad entitatē actionis, cū sint ita diuersi generis. Ergo sudare ad libitum prodigiosum certe est, sicut coquere, aut trahere alimoniam. Notanda sunt verba S. Augustini (cū volebat, sudabat) nō aliam actionem dicit, nisi volūtariam, quia conscius erat diuinus Philosophus, quod interpositis alijs actionibus, & potētij, posset homo sudare, ut si curreret, & fatigaretur, &c. At solumper simplicem electionem sudare, videtur profecto mirum; & causam quærit Augustinus.

Similiter de lachrimis, frigide satis sentit Ludouicus Viues, nam Augustinus loquitur de viris, qui validiores, & maxime distantes à natura fœminea, non facile plorant. Ludouicus adducit mulie-

res. Quid magis alienum à mente Augustini? Miratur quod vir ad libitū ploret, non quod mulier, cui ob molliem, humiditatem, & conditionis fluxibilitatem in promptu sunt lachrimæ. Verba Augustini. *Notum est quosdam flere, &c.*

De Restituto quid dicam? Inter omnia in illo capite relata, hoc August. iudicat incredibilius, multa paucis complexus. Incredibile certe est. Restitutum se ita abstrahere prout illi placebat, credibilius hoc fieri ad natū alterius potentioris causæ. Sed quæ causa? Alij doctiores iudicēt. Ergo Restitutū crediderim à Dæmone agitari. Ostendo, quia abstractio illa à sensibus, ad libitū, & adstantiū imperiū, quo modo credi potest à Deo directe proficisci, cū Deus omnia ad humilitatē, & verā charitatem, & ostensionem sui amoris dirigat? Et thesauros sue misericordiæ absconditos esse voluerit, iuxta suam voluntatem manifestandos, non secundum arrogantem, & superbam hominum voluntatem. Neque à sola imaginatione, & appetitu poterat proficisci, quia licet potentia per animi affectus moueant localiter sanguinem, & aduertentiam sensuum; tamen ita intense, ut sine anhelitu iaceat corpus, non sentiens extrema sensibilia, & hoc tantum ad libitum adstantium; certe non video quo pacto, possit hic effectus reduci ad causam mere naturalem; atque ita videtur Restitutus cum Glacomenio Hermotimo, pari currere ratione (de quo Plinius lib. 7.) cuius anima relicto corpore (ut credebant illi) vagari solita erat, & narrare, quæ in longissimis Regionibus viderat. Omnes isti raptus sunt à Dæmone inuenti, in odium veræ, & diuinæ extasis. Congregat Dæmon copiam humoris pituitosi, & vitrei, aut alterius, impellit ad originem neruorum, & causat syderationem, & apoplexiam, vel detinet spiritus, ne transeant, & ponit obstaculum, ut lux, siue illustratio, non perlustraret corpus; necessario manet homo ut truncus, quantum ad sensum & motum. Circumstantes putant mortuum, quia nec respirat, sicut in forti apoplexia, nam ut viuat, sufficit non perceptibilis respiratio,

Plin.

uso, aut transpiratio per aliquod tempus, ut in plantis Hoc modo facit falsam Extasim; & ablato humore in alias partes, redibat ad se miser Hermetim⁹, & percōtabatur quidquid in bucam veniebat, aut mendatia, aut a Dæmone suggesta.

Itaque à raptibus sensitivæ partis prædicti morbi oriri possunt, ab Extasi illa tranquilla supereminenti fere nullus, nam licet aliquando vocet in consensu omnes inferiores potentias, tamen arripit calidam influens, non eo modo quo alter raptus, ut satis declaratum est.

De Scoto
venerando

Sed quando huc deventum est, offert se venerabilis ille Scotus Philosophorum, & Theologorum prodigium, non minus sanctitate clarus, quam subtilitate scribendi, cuius memoria in benedictione est. Nam post tot annorum curricula, sepultum eius corpus, sine vlla conservationis diligentia, sed (ut alia communia corpora terræ mandata) terrenis visceribus, ubi omnia cadauera solent putrefieri inclusum; tandem reperta sunt omnia ossa colore roseo, & rubicundo perfusa, & redolentia, atque succus quidam lacteus intra aliquas cauitates contentus, & hoc insolitum post 300. annos sic visum, & plurimis, & gravissimis testibus comprobatum ad nostram censuram, post iudicia Vniuersitatum Hispaniæ, non sine nostra admiratione appulit. Atq; omnibus rite perspectis affirmavimus, & nostro sigillo dicta munita dedimus. Signa in ossibus venerabilis Scoti reperta esse omnino à causa Diuina, & supernaturali, a Deo scilicet qui sic voluit illustrare, non solum tanti viri vultu, animu scilicet, sed ossa sancti tabernaculi sustentacula, & existimavimus, quod & nunc etiam pro certo habemus in aliqua supereminenti extasi expirasse, tantumque fuisse Diuini amoris supereminens incendium, ut ossa etiam exultarent in

Deum viuum, roseumque colorem induerent, pignus æterni.

splendoris.

(.?.)

De quarto Diuino.

An corpora cœlestia locum obtineant inter causas Diuinas morborum, C. XXII.

Latus se offerebat campus ad prolixas disputationes, sed si orationem comprimam ad institutum, de quo agimus, promittere possumus breuitatem, & claritatem.

Probatur primo, corpora cœlestia nullo modo morbos efficere, ex celebri loco Origenis quem citat Abulensis in 4. p. S. Mathei cap. 17. q. 147. fol. 444. verba Origenis. *Medici loquuntur quæ nesciunt, qui neque spiritum immundum arbitrantur, sed corporalem aliquam passionem. & dicunt humida moueri in capite, secundum aliquam comparationem ad lumen Lunare, quod humidam habet naturam. Nos autem qui Evangelio credimus dicemus, hanc passionem immundum spiritum in omnibus operari. Obseruat enim quedam schemata Luna, & sic operatur, ut propter observationem Lunæ pati homines nuncientur: & culpabilem Dei creaturam ostendant. Et a y Dæmones secundum aliqua stellarum schemata insidiantur hominibus, ut iniquitatem in excelso loquantur, quasdam stellas dicentes maleficas, quasdam beneficas: cum nulla stella à Deo sit facta, ut malefaciat, &c.*

Ex hac sententia, neque Epilepsia, neque alius morbus a cœlo causatur, Nam cum suprema illa corpora ad conservationem, & gubernationem inferiorum condita sint, quis audeat dicere Deum Optimum, & Maximum mundo huic inferiori Præsidem fallacem præposuisse, nomine tantum gubernatorem; opere vero destructorem.

Hinc secundo Picus Mirand. in suis 2. disputationibus contra Astrologos omnes qualitates cœlo defluxas nobis opitulari defendit. Omnes vero morbos, & monstruosos foetus ex inordinatione istarum causarum inferiorum primordia sumere. Semper cœlum perficere, diri-

gere, nullo modo contrarium intendere asseuerat. Et ita stricte loquitur, ut quam uis concedat Astra calida, & alia frigida quæ præfunt humoribus biliosis, & pituitosis; tamen hoc intelligit tali censura, ut nunquam istæ qualitates excedant, sed potius nostros coerceant excessus, & immoderationes.

Si cœlum solo lumine, & motu terrena moderatur (ut existimat Arist.) quid habet cum morbis illa omniū purgatrix lux, pulchra, & amabilis, quæ merito lustralis potest appellari, omnia nobis bona occulte portans, & tandem manifestans?

Contraria sent. Astrolog. Omnes Astrologi è contra, nihil esse aiunt in hac corruptibiliū regione, quod à causa cœlesti non oriatur, vita, mors, morēs hominum, morborum differentia, mutationes temporum, bella, cōcordia, discordia, diuitia, paupertas, felicitas, infortunium, Regnorum gubernacula; tandem futura omnia entia à determinatis cœllorum influxibus emanant, secundū illorum opinionem varijs casibus, ut putant confirmatam.

Litem hanc antiquissimam, multi cōponere conati sunt, partim vni opinioni addentes, & ab altera detrahentes. Ego ad singula descēdens rem absoluā. Astrologis concedam, quæ possunt ratione philosophica cōcedi, aliena vero, & alterius iuris eadem libertate demonstrabo.

Theorema.

PRÆTER lucem, & motum localem cœli, necessarium existimamus constituere in illo tanquam in causa prima corporea eas qualitates, & virtutes, quæ adesse accidentale. & substantiale corporum inferiorum pertinere possunt. Atque licet per modum vnius æquiuoci in Astris latitent; tamen media luce communicari [aptissima quidem qualitate] vsque ad certam distantiam statuimus. Postea vero diffundi, vsque ad intimiora loca elementorum.

Habet istud Theorema aliquas partes explicandas, alias probandas.

Dico primo. Corpus luminosum (ut tale) æstimatur ut obiectum visus, tenebras quas potest, depellit, rerum colores ostendit, neque calefacit, aut infrigidat medium, sed spargit lumen. Quod apparet in lapidibus preciosis Carbūco, Adamante, & alijs similibus lucidis. Si autem lux ut talis est, haberet per se producere calorem, aut aliam qualitatem ex primis, aut secundis; vbicunq; esset, aliquem ex istis produceret effectum in aliquo gradu. Ergo præter lumen aliquid aliud concedendum est cœlo, quandoquidem constat, nō solum illustrare, sed etiam calefacere, & infrigidare, &c. Sed cum productio caloris notissima, & cōmunissima sit, alij opinantes, aliarum qualitatum mentionem non faciunt. Qui vero dicunt, in luce omnes contineri, & necessario illi coniungi, falluntur; nam ista assertio, non potest ex aliquo principio constare, ut iam insinuaui.

Præterea, quia putamus reliquas partes cœli [præter Astra] influere suas virtutes in hæc inferiora, quamuis nullo modo dignoscamus lucem sensibilem in talibus partibus cœli. Quam doctrinam existimamus veram in cœlo Impyreo, quod influit in reliquos, & in hæc inferiora etiam; non tamen lucem ab illo participamus.

Sed dico secundo, frigiditatem, & humiditatem, & reliquas qualitates cōtineri in cœlo eminenter, & hoc sufficere, ut possint in nobis varios effectus causare. Hæc doctrina est contra multos, qui dicunt calorem produci à cœlo posituē, sed alias qualitates neutiquam nisi priuatiue, quia ad absentiam Solis frigescent, humectantur, aut sicantur elementa, non aliter ac semoto prohibente.

Tamen hoc placitum etiam nobis displicet, quia res ita necessaria ad mundi conseruationem, & rerum vicissitudines quibus generatio, & corruptio, & aliæ immutationes innituntur, non debuit Diuinus opifex vni modo committere; si quidem plura poterant esse impediencia, ut tales qualitates non emergerent, in ea por-

Probabiliter dictum sit.

portione, & mensura conuenienti secundum exigentiam finis, supposito ordine pulchritudinis vniuersi. Oportuit ergo vt esset aliquod eminens corporale principium, quod posset producere non solum calorem, sed frigiditatem, humiditatem, &c. Sic certe rerum generationes & corruptiones non deficient.

Vnde negandum non est receptum principium in Astrologia; quædam Astra esse frigida, alia calida, &c. sed in sensu dicto, scilicet quod habeant eminenter tales qualitates magis quam alias; quod etiam intelligimus de alijs secundis qualitatibus, & varijs virtutibus, quibus Astra pollent. Quod ita verum est, vt dicat S. Thomas 2. sentent. distin. 15. & in multis locis librorum de Cælo, vnam stellam differre specie ab alia, sicut equus differt ab homine, quod dixit propter diuersas specie virtutes.

Tamen quantum attinet ad mutationes insignes caloris, semper agnoscimus corpus Solare, vt præcipuum agens, licet reliquæ constellationes aliquid agant. Qua in re oportet temperare sententiam Astrologorum, qui contendunt omnem æstuationem dierum canicularium deberi constellationi cælesti, nos autem non ita asserimus, sed partim; nam grandis, & manifestissima causa corpus solare existit per accessum, & recessum in circulo obliquo. Licet constellationes aliquid influant. Sola igitur Leonis, & Sirij influentia, & Caniculæ, neutiquam redderet æstuantem aerem, nisi Sol præcipue coexisteret. Quod manifeste colligitur, nam cum omnibus diebus canicularibus Sol hunc, & alterum Orbem perlustret, æstuumur in Europa, & algent in India. Et cum est in Aquario ardent illi, & nos gelu comprimi mur: ergo remotus, aut appropinquans Sol cum directione, aut indirectione suorum radiorum præcipua, & manifestissima causa istius diuersitatis dignoscitur. Tamen cum hoc ita sit, vt iam diximus, productio primarum qualitaturn, & secundarum ad alia Astra etiam pertinet;

vt multitudine, & ordine causarum corporalium, non solum mundus conseruetur, sed in laudem opificis omnis exulcet creatura. Suscepimus hanc doctrinam ex Hipp. qui nunquam fallit. Nam constitutiones aeris, & diuisionem anni per varios ortus, & occasus Astrorum adnotauit. Quod si solam lucem, & eius applicationem consideraret, Solstitia, & Equinoctia tantum animaduerneret; quæ nihil aliud videntur quam æquationes dierum, & noctium, & deductiones Solis ad summum, & minimum, vt dicebat primo de Diæta. At sic est quod & Pleiadum & Arcturij, & aliorum Astrorum occasum, & ortum notauit, vt inde acciperet corporis humani mutationes secundum varias qualitates Astrorum: ergo dicendum est præter lucem illas communicari. Sed in hoc puncto quod ipse sensus demonstrat Astrologis concedendum, vt si velint, nobis concedant, quod ratio probat.

Tertio dixi cælum esse primam causam corporalem, quia hac ratione tenetur influere in corpora inferiora, nam primum in vnoquoque genere hunc ordinem dicit ad sibi subditas substantias, si concentus seruandus est: atque adeo corpora simplicia, & mixta subordinantur corpori cælesti, vt perfectissimo, & primo alteranti, nam & propter hoc dicitur primum alterans. Quam doctrinam suscepimus à D. Thoma lib. 3. contra Gent. cap. 54. vbi ait: *Sicut autem in substantijs intellectualibus est superius, & inferius; ita etiam in substantijs corporalibus: substantiæ autem intellectuales reguntur à superioribus, vt dispositio Diuina prouidentia proportionaliter descendat usque ad infima, sicut iam dictum est. Ergo pari ratione inferiora corpora, per superiora disponuntur, &c.* Sed certe si totum illud aureum caput legeres, videres efficaciam cæli respectu horum inferiorum, & quam recte dixerim causam primam corporalem. Ex qua sententia D. Thomæ, patet additus ad sequentem cogitationem.

Quarto explico quid intelligam quando dico, corpus cœleste tribuere ijs inferioribus qualitates necessarias ad esse substantiale, & accidentale. Nam causa vniuersalis hoc habet proprium, vt valeat supplere defectus inferiorum, atq; ne materia sine forma maneat, etiam illam educere si opus est. Sensus demonstrat hunc ordinem, quia corpora cœlestia imperfectas qualitates ad augent, & non solū formas mixtorū, sed aliquorū animalium inducūt. Sed qua ratione hæc antiqua doctrina sic intelligenda, alibi explicui contra Ferneliū. A cœlo dicit Fernelius produci speciem, & formam non dispositiones. Nos vtrumque probamus, & dispositiones, & formam à cœlo proficisci deficiente, aut absente vniuersa causa, præsentē vero iuari; roborari.

Rursus consequenter dicimus, multiplices esse occultas proprietates mixtorum, quæ ex vario modo mixtionis, & proportionis elementorum à forma mixti profiliunt, quæ, si quando congregiebantur sufficientia erant ad talem formā, ipsis, tanquam immediatis, talis tribui debet generatio. Si vero deficient, à cœlo eleuantur, ad debitumque finem deducuntur. De elementis id docuit Hippoc. lib. i. de Diæta dicens: *Sufficientia sunt sibi, & alijs ad varia temperamenta omnigenas formas, & varias species nullo modo, sibi similes, neque facultate, neque visu.* Idem cōfirmat libro de natura humana, quem sequutus fuit Aristot. nam quæres causam educentem formam metallorum, frigiditatem proponit, quæ antecedentem mixtionem firmat, & quam calor iunxit, stabiliat in longa sæcula duraturam. Addimus nunc, quod si istæ qualitates nō sufficient, à virtutibus cœlestib⁹ roborantur, si omnino absint in ipso cœlo sufficientia effectiua principia collocamus, vt mineralia formet in materia debita.

Si quæ dixi ponderentur, à priori, & posteriori colligitur propositum. Nunc ad difficultatem respondemus, & Originis sententiam cohibemus.

Astra morbos valent producere di-

uerfos; inter quos morbum Sacrum Neque ob hoc mala dicenda. Hanc conclusionem ostendo eisdem rationibus quibus in meo libro de Peste Vallisoletana probaui, cœlum posse causare pestem, quæ ex dictis colliguntur. Primo, nam si cœlum potest producere in aere diuersas mixtiones (vt de facto potest) consequenter poterit efficere aliquam qualitatem vitali calori contrariam, non quidem in quantum calor, sed in quantum vitalis, & cordificus: huic enim opponitur qualitas secunda pestilens, de qua loquebamur in illo lib. Si pestem inferre, ergo morbos alterius generis.

Igitur cum ex varijs influentijs qualitas ista secunda generari possit, sequitur vt & pestis: quamuis nullo modo Dæmō intercedat, vt supra dictum est.

Præterea, morbi particulares secundū prædominium alicuius influentiæ possunt emergere, frigidi, & humidi à similibus Astris, vt à Luna; inter quos Epylepsia. A siccis, morbi melancholici, a calidis biliosi, &c.

Nunc ad Originem, nostra transeat oratio, & illius, & aliorum obiectiones diluamus. Primo reprehendit Medicos quia non cognoscunt spiritum immundum, & maleficum. Audeo dicere, Originem non perlegisse plures ex Gentilitio, qui Dæmoniacos effectus cognouerunt, quos aperte Hippocrates in hoc libro pernoscit, quamuis reprehendat modum curationis. Priscianus, Plutarcus, Plini⁹, Serenus, & alij, similes morbos adnotarunt, & sua remedia proposuerunt. Liber ille de incantatione, & adiuratione (qui inter libros Galeno adscriptos circumsfertur sed alicuius viri docti æstimatur) clare insinuat, quod intēdimus, esse morbos aliquos à superioribus. Sed inter alia verba vltima illius libri sunt. *Aliquando ergo quedam substantiæ habent proprietatem ratione incomprehensibilem, propter sui, subtilitatem sensibus, non ministratam propter magnam sui altitudinem.* Et licet posset aliquis dicere hoc intelligi, de proprietatibus occultis; tamen sine dubio (cum etiam de incantatione agat quam

Græci parui pendebant, vt insinuat in principio libri] fatendum est hunc autorem aliquid subodorasse circa actionem Dæmonum, quando dicit ob altitudinē causæ fugere nostram cognitionem.

Secundo fallitur Orig. existimans, omnes Epylepticos (sanatos à Christo Redemptore nostro) fuisse à Dæmone oppressos. Vnde hoc constat? Nam vt supra dixi, sacri Euangelistæ manifestā faciunt distinctionem, inter infirmos, & Dæmoniacos, omnes tamen sanabantur à Domino. Quis ergo audeat affirmare inter tot languentes a causis morificis, non esse aliquos Epylepticos? Quomodo potuit dicere iste author omnes fuisse a Dæmone? Certe illa verba Orig. *In omnibus operari immundū spiritum*, falsasunt. Asserendum ergo illos solum fuisse a damata intelligentia oppressos, a quibus declaratur facer textus (ad imperium Domini) exiisse Dæmonem. Et ita possum vti verbis Origenis ad contrariam conclusionē. Nos qui Euangelio credimus, dicimus hanc passionem Epylepticam nō in omnibus immundum spiritum operari, sed in aliquibus.

Venio ad aliud. Dicit Dæmones efficere istum morbum ad Lunæ mutationes, vt homines culpabilem creaturam Dei prædicent, & esse iniquitatem in excelsis cum nulla sit stella, quæ male faciat.

Duo considero ponderanda in hac sententia. Primo, an intendat Dæmon culpabiles reddere stellas? Secundo, an stellæ aliquæ possint dici maleficæ?

Circa primum iam constat quanta sit Dæmonis sollicitudo ad bonos mores euertendos, & auferendum cultum Dei veri: tamen existimo (in hoc puncto, de quo agimus) sollicitari amorem hominū erga stellas, vt obliuiscantur creatoris sui, & ad idolatriam perueniant. Addendum ergo sententiæ Origenis morbum istum excitari à Dæmone, secundum Lunæ mutationes, vt putent homines esse placandam Lunam, tanquam causam bonorum & supplicii malorum, atque vt Deam, & Reginam celi esse colendam, oblito Dei Optimi, & Maximi cultu.

Nostrum conceptum manifestat locus apud Hieremiam prophet. cap. 44. his verbis. *Sermonem quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te, sed facientes faciemus omne verbum, quod egreditur de ore nostro, vt sacrificemus Regina celi, & libemus ei libamina, sicut fecimus nos & patres nostri, Reges nostri, & Principes nostri in urbibus Iudæ, & in plateis Hierusalem, & saturati sumus panibus, & bene nobis erat, malumque non vidimus. Ex eo autem tempore quod cessauimus sacrificare Regina celi, & libare ei libamina, indigemus omnibus, & gladio, & fame consupti sumus. Quod si nos sacrificamus Regina celi, & libamus ei libamina: nunquid sine viris nostris fecimus ei placentas, ad colendam eam, & libandum ei libamina?*

Hæc sententia promultis sufficiat, vt prophanas relinquam. Ergo intēdit damna intelligentia malorum, & bonorum causam ad Lunam referre, vt homines seducti derelinquant primum fontem aquarum viæctium, & in creaturis defici & lassati querant cysterne aquæ putrescentis.

Ad illud quod dicit Origen quod nulla stella facta est, vt malefaciat, facilis est responsio. Non enim instituta est ad malum, sed vt benefaciat, si autem influxus aliquando ex accidenti est lethalis, tamē medicinalis est, sic vocatur supplicium quo peccata puniuntur. An maleficus Medicus dicendus abscondens, aut vrens brachium, ne homo pereat? Ergo stellæ factæ sunt ad benefaciendum, aut medicatione malorum inflatis morbis, aut conseruatione sanitatis, influxu salutari.

Præterea ignoro cur timeant aliqui authores, cælum facere causam morborū, si necessario concedere debent esse causam corruptionis. Quid enim aliud morbi sunt, quam corruptiones naturæ mortalis?

Ex dictis clarescit quid ad Picum Miran. & ad alios Astrologos dicendum sit. Nam dummodo hominis libertatem excipiant, & mores, quos prudentia à vinculis cælestis corporis liberat, libenter cōcedimus alias mutationes corporales.

De quinto apud Antiquos

Diuino.

*An elementa aliquā participēt
Diuinitatem, ut ab Antiquis po-
tuerint inter causas Diuinas
enumerari, Cap. XXIII*

IN Hoc cap. agimus de elemētis: prop-
ter sentētiā Gal. qui in Prognost. pro-
œmio non aliud Diuinum in morbis vide-
tur agnoscere, præter Aerem, & in hunc
sensum cōtendit Hipp. interpretari. Hu-
ius occasione pauca adiicienda.

Inter alias Diuini acceptiones quas su-
pra adduximus. Illam antiquis familiarē
proposuimus, Diuinum appellari, quod à
nostris sensibus maxime distat, aut quod
pluribus bonum cōmunicat, quibus con-
ditionibus videmus ignem exornari. Au-
diamus D. Dionysium Areopagitam lib.
de cēlesti Hierarch. c. 15. *Per ignem itaq;
signari arbitror cēlestium spirituum faciem,
Dei maxime specie insignem. Nam profectō
sanctissimi qui de Deo loquuti sunt viri, sum-
mam illam, & nullis obnoxiam figuris for-
misque substantiam, varie in igne describunt:
quippe qui diuinæ proprietatis (si dici liceat)
in rebus visibilibus plurimas seruat imagi-
nes. Nempe enim ignis sensibilis in omnibus
ut ita dixerim est, & per omnia sine ulla sui
admixture proficiscitur, & ab omnib⁹ pror-
sus excipitur. Cumq; lucidissimus sit, ipse ta-
men non admota materia, in qua suam vim
suamq; ostendat officium, in seipso occultus,
atque incognitus manet, neq; admittit habitū
neq; patet aspectui: ipse omnia superat, & ea
quibus infederit, in suum traducit officium,
omnibusque quomodolibet, sibi appropinquā-
tibus, sui consortium tradit: renouat omnia
calore vitali, ac fulgorib⁹ apertis illuminat,
teneri, miseri que non potest: discernendi vim
habet, atque immutabilis est: superiora sem-
per petit, & in acumen tendit, agilis, celer,
sublimis, nullaq; vi, ut inferiora petessat adi-
gi potest: semper mobilis, eodemque motu vi-
gens: alia mouet, complectitur omnia, cum ta-
men asringi ipse non possit: cumq; alio ipse
non egeat, sibi ipsi tamen clam incrementa
suppeditat, atque in qualibet suscipiente ma-*

*teria sua Maiestatis potentiam indicat, ef-
ficax, potens, omnibus inuisibiliter præsens; si
negligatur, non esse videtur: attritus autem
veluti irritatione quadam naturaliter ac pro-
prie continuo lucentem excitatur in flammam.
Rursusq; incomprehensibili adolat modo:
cumq; affatim omnibus participationem sui
locupletissimam præbeat, nunquam tamen ip-
se minuitur. Hæc Dionysius. Non igitur
sine aliquo fundamento antiquitas ignē
Diuinum, & Sacrum appellabat. Proco-
pius Historicus lib. 2. Belli Persici, ignē
coli summa Religione à Persis testatur;
Strabo lib. 15. de Capadocia, scribit mul-
tos fuisse Magos Pyretos dictos, id est ig-
nitos, quia ignem ut Deum veneraban-
tur, neque mirum est, si corpora cēlestia
Diuina dicebant, supremum ignem sub
concauo Lunæ locatum inferiora fouen-
tem, etiam Diuinum existimarent, atque
si Aerem Gal. Diuinum dixit efficaciori-
bus rationib⁹, S. Dionysius ignē extollit.*

Aquam venerabantur Antiqui, ut om-
nium rerum principium, quia ex aqua
omnia fieri dixerunt. Thales Philos. &
alii sui temporis. Postea Aristot. plus ali-
menti aquis esse dixit quam ceteris ele-
mentis; Pyndarus suis libris initium de-
dit dicens. Optima res est aqua. Nos ad
illa verba: *Et spiritus Domini ferebatur su-
per aquas*, multa diximus in Hipp. Philo-
soph. Sed insignem sententiam S. Cle-
mentis Romani adscribam in suis recog-
nitionibus, ubi ostendit per aquā, genera-
tionem, & accretionem rerum, à Diuina
dispensari prouidentia. Sic habet (per Ru-
finum Toranum) in nostro fol. 86. lib. 8.
*Ministerio igitur humidi elementi cui vita-
lis ille spiritus insitus semper, & ingenuus
est, efficitur ut non solum reparetur, sed ut per
omnia similis species, & forma, his qua iacta
fuerint seminibus redeat. Quæ ratio cui vel
breuem sensum habenti, per irrationabile na-
turā, & non per Diuinā sapientiā constare
videbitur: Denique etiam hæc ad similitudinē
humane natiuitatis formata sunt: videtur
enim terra vulua locum tenere, cui semen in-
iectum per aqua, & spiritus vim, sicut supra
diximus, & formatur, & alitur. Sed & in
hoc admiranda est Diuina prouidentia, quod*

videre

De Igni.

Dionys.

Procop.

Strabo.

De Aqua.

Thales.

Arist.

Pyndarus

S. Clementis

videre nos quidem, & agnoscere facit, quæ fiunt: quomodo autem, & qualiter fiant, in secreto posuit, & in occulto, ut non indignis ad agnitionem subiaceant. Sed dignis fidelibus, cū meruerint pat. fiant. Vt autem rebus ipsis & exemplis probemus, nihil omnino ex terra substantia seminibus dari, sed totum ex elemento aquæ, & spiritus, qui inest ei virtute constare: pone mihi verbi gratia in cratere aliquo amplissima magnitudinis, iniici terræ talenta centum, & seminantur in eo diuersæ species seminum, vel olerum, vel etiam virgultorum, his præbeatur ad rigandum aqua sufficiens, & per annos plures habeatur ista diligentia: congregentur autem semina, quæ collecta fuerint, verbi gratia frumenti, vel ordi, aliarumque specierum per singulos annos seorsim, donec vniuscuiusque semini acerbis ad centum talentorum pondus ascendat, tum etiam arbores aulsæ radicibus appendantur, & his omnibus ex cratere sumptis si adpendatur terra, centum sua nihilominus talenta salua restituet. Vnde ergo dicemus, omne illud pondus omnemque quantitatem seminum diuersorum, atque arborum surrexisse? Non ne euidenter apparet, quia ex aqua? Terra enim quod suum est integrum tenet, aqua vero quæ per singula iniecta est, nusquā prorsus est, ob potentem diuinæ cōditionis virtutem, quæ per vnā aquæ speciem tantorum seminum virgultorumque, & substantias reparat, & species format, & genus sænore multiplicato custodit, &c. Sanctus Ambrosius excellenti etiam encomio, aquam laudauit, in Lucam c. 22. dicens: De aqua quid loquar? super aquā ante ipsos mundi natales sanctus (ut legis) spiritus ferebatur, o aqua quæ Sacramentum Christi esse meruisti, quæ lauas omnia, nec lauaris, tu incipis prima, tu complēs perfectā mysteria: per te fetor tabidæ carnis aboletur. Hæc Ambrosius. Quæ grauissimæ sententiæ clare exprimunt aquæ bonitatem, & mūdo maiori, & speciebus sublunaribus cōmunē. Diuina igitur appellata fuit.

S. Ambros.

D: Aer.

Aeris excellentias supra vidimus circa varios text. Hipp. vbi antiquorum proposuimus sententias; nam respiratio animalis, & vitali non solū vitam, sed sapientiam, & omnium membrorum ga-

bernationem præstat. Tandem vehiculum bonorum, celestium appellatur, & a Gal. Diuini nomine insignitur.

Terrā Gētiles, vt Deā coluerūt, & Vestā De Terra aliqui dixerūt, aut quia vi sua & pondere stat, aut quia florib⁹, arborib⁹, & herbis sic vestita, omnium corporū viuientium habitaculū existēs, germinans omnibus alimenta. Si dicta cōsideres, merito ab antiquis elementa (in suo ordine) diuinitatis participato quo sum honore illustrata inuenies.

Dub.

Sed dubitas, quomodo elementa (sine miscella alienius extranei) poterant esse morborū cause: Nā ipsi secundam propriam naturam, ad bonū vniuersi aspirāt. Responso ex supra dictis constare potest, quia vt ad bonum ligantur cōmunē, ita si aliquo modo male afficiantur, malū erit cōmunē, vt corde febre laborante, reliquæ omnes partes febricitant, ita elementa quibus constamus, quibus mundana hæc machina stabilitur, si recte se habeāt, si nullis contrariorū incurſibus perturbentur, nunquā à fine proposito defleſcunt. Sed quis est finis? Nullus alius, quā mandū integris suis substantijs seruare, & mixta partim corruptis gignere. Ergo si pestem, si morbos procreant, aliena id operatur malitia, perquā à bono fine deficiunt. Quāobrem aliquando: terra quæ vt mater, animata sustinet, & alit emissis corruptis vaporib⁹, & exhalationibus, vt nouerca, destruit. Aqua ad omnium fertilitatem creata, si infecta sit, per vastissimā Maria pisces interficit, terrenaque animalia tabefacit. Aer qui omnia viuificat, si à prauis causis alteretur diram stragē inducit. Ignis qui vt dicebat Hipp. omnia mouet, & latenter insilit, si occulto modo deficiat, aut alienam conditionem suscipiat. Quis poterit inopinato eius explicare motus, aut dignoscere eventus? Nam insidias aeris ob sui subtilitatem multoties prætermittimus. Ignis tamen elementaris, qui subtilior, & magis incognitus penetrat, maiores, & inmedicabiles, & celeriores parabit ægritudines: quia qualitatem animantibus, contrariā vel à cælo, aut alia causa indutam abscondita velocitate communicauit.

Resp.

Hæc

Hæc omnia, & ea quæ in his prælectionibus diximus alta mente recogitans Hipp. in Prognosticis, dicebat. *Providentiam esse habendam. An aliquid Diuinum in morbis sit.* Quæ verba non ita frigide intelligo, vt Galen. qui ad solum aerem extendit considerationem. Altiores misit radices Mag. Hipp. nam præcipit, profundam rationem esse habendam, an Deus, aut Numen, aut intelligentia, an anima, an orbis cœlestes, & astra. Vltimo, an Elementa aut qualitas occulta humana corpora extorqueant.

Quod vero non de solo aere loqueretur, multa monent. Primo, quia prædictas diuinas causas cognouit Mirus Hippoc. Secundo, quia si aeris causalitas Diuina solum censetur, dicat nobis Galen. Quare in omnibus constitutionibus aeris nullam Diuini mentionem fecit? Multis in locis hæc fuit occasio, & nec verbum de diuinitate protulit. 1. Epid. text.

1. & 4. In Taso, Autumno æquinoctium, & sub vergiliis pluuia erant multa, lenes, vt cum spirat Auster, & infra: Spirante multum, & repente Aquilone durabant, hæc sub Vergilijs, & ad Vergiliarum occasum, & rursus Imbres erant multi, & lib. 3. text. 1. Morbos dignoscimus ex vniuerso & singulari cœli statu, & in 3. Prognos. circa finem, ait. Considerandos esse morbos epidemicos, & anni temperamenta. Omnia ista de aeris mutatione intellexit: Quis dubitat? Quare ergo nunquam nomen diuini induxit, igitur licet Gal. explicatio, aliquo modo stare potest: tamen Hipp. [vt dictum est] sententia eo dirigitur, vt omnes Diuinas causas doceat esse contemplandas, illas inquam, quæ ex eius celebri doctrina, in superioribus demonstraui, ad laudem Veræ, Trinæ, & Indiuiduæ Sacrosanctæ Diuinitatis, cui soli gloria, & honor sit per infinita secula.

FINIS.

DÉCISIONES MEDICINALES

QVO AD DIAGNOSIM, ET
PROGNOSIM.

PHILIPPO SAVONA PANORMITANO
Doctore consummatissimo Autore, & in hoc scribendi modo,
primo, & inuentore.

IN QVINQVE PARTES DISTINCTÆ

Cum Summarijs, Argumentis, & Indice copiosissimo.

CVM PRIVILEGIO.

PANORMI, Apud Angelum Orlandi Impressorem Cameralem, 1624.

SVPERIORVM PERMISSV. #p: ei

X

DECISIONES

MEDICINALES

QVO AD DIAGNOSIM, ET

PROGNOSIM.

PHILIPPO SAVONA PANORMITANO

Doctore celeberrimo Autore, & in hoc scribendo

primus, & inventor.

IN QVINQUE PARTES DISTINCTA

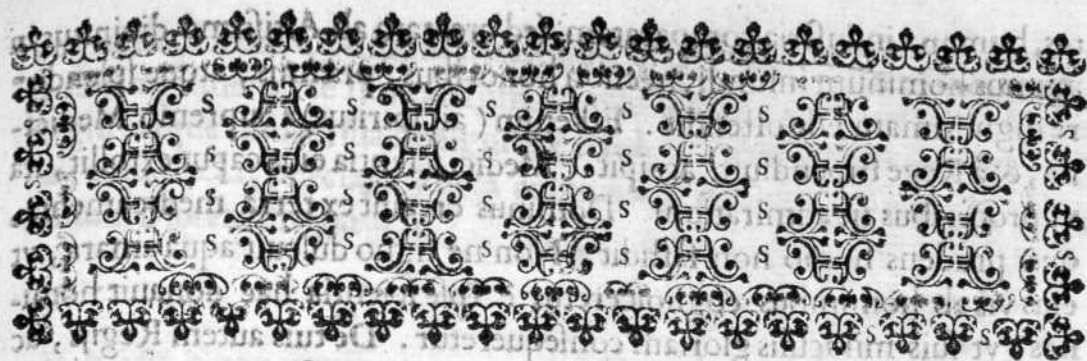
Cum summa, Argumentis & laudis copiosissimo

CVM PRIVILEGIO.

PANORMI, Apud Angelum Orlandi Impressorem Cameracensem, 1634.

24 FEBRUARII 1634.

SERENISSIMO PRINCIPI

EMMANVELI PHILIBERTO

A SABBAVDIA MAGNO CASTELLÆ, ET
Legionis in Hierosolymita no Sacti Ioānis Ordine Priori: Austriacæ
Classis, ac totius Maris Præfecto, & in hoc Sicilia Regno
Proregi, atque Gubernatori maximo, & prudentissimo.

Erenissime, & humanissime Princeps, cur hanc primam
partem ex quingentis mearum Decisionum Medicina-
lium (in quibus multum elaboravi) tibi dicare ausus sum,
vna præcipua causa fuit, quod inclita, & inuictissima
Domus tua Medicos optimos semper habuit, & dilexit:
(sic Cagnolo Iureconsulto celeberrimo referente) &
merito: nam rei medicæ cognitio Regia Maiestate, qua Domus tua
semper floruit, indigna prudentibus, & sapientibus non est visa. Nam
ut de Medicina primum dicam, diuinitus ad sanitatem hominum, & ad
conseruationem data, eius ea semper dignitas fuit, ea excellentia, & au-
thoritas, ut originem ipsius Deus Immortalis acceptam sibi referri vo-
luerit, vsum, & præcepta Principes, ac Reges apud se esse, excoli, foue-
ri, sibi dicari, non solum honestum, & necessarium, sed memorabile,
& gloriosum semper putarint. Id vnde melius, quàm ab ipso Diuinæ
sapientiæ spiritu intelligi potest? Qui cum alibi sæpe, tum eo loco, quo
honorem Medico haberi iubet Medicinam etiam ipsam, non ut alias ar-

tes, humana industria comparatam, sed creatam ab Altissimo diuinitus in animos hominum infundi, necnon honoribus, præmijs, atque splendore dignissimam esse ostendit. Est enim (ait spiritus) à Supremo Medicina, & à Rege stipendium accipit. Medici scientia eius caput extollit, ita ut proceribus sit admirationi. Dominus creauit ex terra medicamenta, quæ prudens homo non fastidit. Non ne ligno dulcuit aqua amara, ut eius vis ab hominibus cognosceretur? Ipse scientia hac donauit homines, ut suis miraculis gloriam consequeretur. De tuis autem Regijs, ac planè hæroicis virtutibus, quæ omnem ingenij vim superant, totoquæ in Orbe celebrantur, in hac angustissima Epistola, ut aliquid scribam, mihi non sumam. Quatuor tantum breuissimè attingam. Primum, eximiam enauigandi maris scientiam: vnde à Rege Regum omnium nomine, & re sanctissimo, tuique amantissimo Auunculo in ea ætate Classis Præfectus Regiæ constitutus es, quæ cæteri vix adhuc arma tractare incipiunt. Alterum tuam in colendo Deo pietatem, & in conseruanda Religione ardentissimum studium, cui innixus in regendo quotquot Principes fuerunt, & erunt, facile superabis, cum Religio; anima legum, & sola conseruatrice Regnorum sit: & meritò, ad gubernationem enim, & Regnorum conseruationem, maximum semper pondus habuit Religio, cuius omnis, non modò mutatio, sed etiam accessio, vel diminutio maximè periculosa est Imperijs, cum nunquam ferè mutetur Religio, quin & antiquorum Regum Imperia excutiantur. Tertium, clementiam Serenissimæ Domus tuæ hæreditariam, quæ nullam victoriam, quàm se ipsum vincere, gloriosiores putauit, animique motus frænare, & iure optimo, quia armati exercitus Vrbes, Regiones, Prouinciæ, Imperia, sine multorum opera non subiungantur. Victorem ipsum vincere, hoc est, è crudelissimorum Tyrannorum, quales sunt illegitimi animi motus, captiuitate seipsum liberare: quod nullis adiutoribus fiat. Istud quidem victoriæ genus, admirabile, & gloriosum, omnes Cæsares, & sapientes putarunt. Quartum, tuum in hoc Regnum bonis omnibus expetitum aduentum, quem ita omnes exceperunt, ut occulta Astrorum consentione, diuino consilio, & singulari quadam horum Populorum in te propensione missum, ut in summam spem, & certam expectationem, non modò salutis, sed etiam pristinæ dignitatis recuperandæ se se erexerit Regnum. Te conseruato salutem, sibi conseruandam te præsentem, auxilium sibi præsens, tanquam à Numine aliquo, diuinitus ostentum, summumquæ præsidium suis tantis fortunis constitutum esse, arbitrat. Ego verò (Serenissime, & Clementissime Princeps) omnium Medicorum minimus, in hac communi omnium gratulatione, & publi-

co gau-

co gaudio, Deum Optimum Maximum (qui tam multis, tamque illu-
stris argumentis te sibi carissimum esse declarauit) precor, vt huius
Regni, atque Insulae, sua benignitate tandem misertus, tua omnia confi-
lia, atque facta, praeclearis caetera auspicijs ad sui nominis laudem, & ho-
minum salutem dirigat.

Serenitati tuae dedicissimus

Doctor Philippus Sauona.

14. adus facti, preclari etiam auspici ad sui nominis laudem, & ho-

Al Doctor Filipo Sazona guarde N. S.

M Vchara^zon es, que se corresponda con deuida estimacion ala mucha vo-
luntad con que V. S. siguiendo los passos de su Tio, pone esta casa en nue-
uas obligaciones, y como cosa de su ingenio, y estudio, y es la que cono^zcò por me-
nor el darme ago^zar este entendido dis^zcurso, y tengo por muy y justo no lo pierda el
mundo pues es tan interesado en la publicacion del, que yo asseguro sia muy bien
receuido, En pago del desseo je ofrezca en que servir à V. S. g.^o lo hare con todas
veras guarde Dios à V. S. de Madryd y Abril 6. de 1619.

Don Pedro Carlo d'Aragon.

Doctor Phillips 2nd.

SERENISSIMA ALTEZZA,

IL Dottore Filippo Sauona hà già mandato in luce del Mondo cin-
quanta delli soi cinquecento Decisioni medicinali, spettanti alla parti
cognoscitiua, & parti prognostica, & curatiua delli morbi, euacuationi,
mutationi, symptomij, & giorni fallaci, con li soi summarij, & argomenti;
solamente restando di quella prima parti mandar in luce l'indice, la quali
fatiga sarà di vtilità grande, non solamente al nostro Regno, ma ancora à
tutto l'vniuerso, poiche la maggior parte, anzi tutti li ammalati morino
per la causa di sopra, & perche il supplicante hà speso, & hà da spendiri per
dette fatiche molta somma di denari, non è bene che detta Opera, & Indi-
ce, che si hà da stampari di detta prima parte ancora à spesi del supplican-
te, si stampi, ò ristampi per alcun'altra persona in danno grande dello sup-
plicante, supplica perciò V. A. S. resti seruita ordinare, che per spatio di an-
ni deci detta Opera, & Indice non si possi stampari, ò ristampari, ne ven-
dere in detto Regno, sotto pena ben vista à V. A. S. che oltra effire di giu-
stitia, lo receuera à gratia particolare, vt Altissimus.

Pan. xx. Dece mbris 1623. Ex parte Serenissimi Principis E. F.

Fiat Privilegium in forma seruatis seruandis.

Ioannes Battista Riuallora

Il Dottore Filippo Sano ha già mandato in luce del Mondo cin-
 quant'anni della sua medicina, (peranti alla parte
 cognoscitiva, & parte prognostica, & curativa della morbi, & curazioni,
 mutazioni, & sintomi, & giorni fallaci, & argomenta-
 solamente testando di questa prima parte mandata in luce l'indice, la quale
 sarà fatta di volume grande, non solamente al nostro Regno, ma ancora
 tutto il universo, poiché la maggior parte, anzi tutti i animali morono
 per la causa di sopra, & perché il pubblico ha bisogno, & ha da spendere per
 tante tante molte somme di denari, non pare che debba Opera, & Indi-

Imprimatur. Don Franciscus
 della Riba V. G.

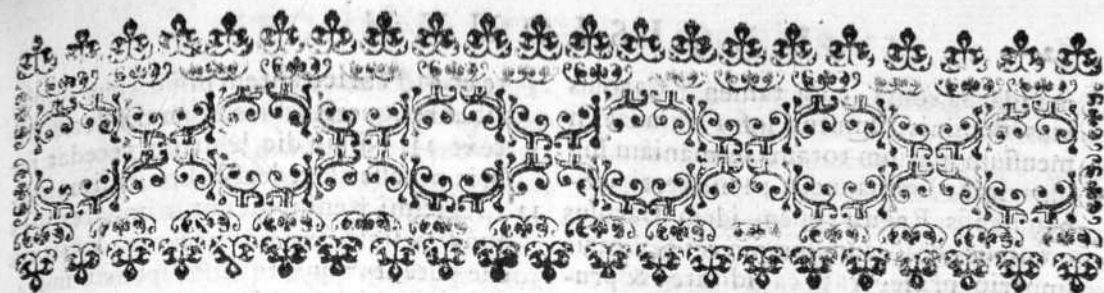
Imprimatur. De Blaschis P.

placante, pubblica per V. A. S. tutti i termini ordinati, & non si
 indebita Opera, & Indice non si può stampare, o ristampare, ne ven-
 dere in detto Regno, sono pena per vista V. A. S. che oltre all' fine di giu-
 stitia, lo reccherà a gran particolare, & Altissimus.

Pat. xx. Decembris 1623. Ex parte serenissimi Principis E. F.

Finis Privilegii in forma scripti forensis.

Joannes Baptista Rinziola

DECISIONVM
 MEDICINALIVM, MORBORVM,
 SYMPTOMATVM, EVACVATIONVM,
 ET ABSCESSVVM MALITIOSORVM,
 ET FALLACIVM.

QVO AD DIAGNOSIM
 ET PROGNOSIM

PARS PRIM A.

DOCTORE PHILIPPO SAVONA
 PANORMITANO AVTHORE.

SVMMARIVM.

- 1 Roma multum duxit Rhenum fuisse transactum.
- 2 Carolus Magnus triginta annos consumpsit in perdomanda Saxonia.
- 3 Carolus quintus totam Germaniam spatium quindecim mensium subiugavit.
- 4 Germania fuit subiugata Emmanuelis Philiberti Sabbaudensis Reguli prudentia, & calliditate, qui ob id Magnus fuit appellatus.
- 5 Emmanuel Philibertus omnes Imperatores à Romano Imperio vsque ad sua tempora superavit.
- 6 Morbi acuti plurimos occidunt, sed malitia ducit.
- 7 Morbus fortis, & malitiosus ut plurimum necat homines.
- 8 Vulpina pellis non leonina, sed leonina vulpine assuenda est.
- 9 Franciscus Inuirella septima die fallaciter à febre fuit leuatus.
- 10 Febris in predicto agro decima rediit.
- 11 Argumenta, quibus Medicus persuadebatur, nouam febrem esse.
- 12 Dies Impares dicuntur legitimi, contemplabiles, & indicatorij.
- 13 Dies Impares cur sint legitimi.

- 14 Relapsus iisdem diebus eueniunt, in quibus intermissio.
- 15 Rationes Auctoris quod non nouus morbus sed relapsus in primum morbum.
- 16 Febris acuta à bilioso humore rediens die pari quid significet.
- 17 Febris in predicto de Inuirella fuit diuturna sed secuta.
- 18 Ager quando verè dicitur melioratus.
- 19 Leuatio fallax quando dicatur.
- 20 Morbus acutus sed salutaris, leuans in signis crudis, sed non prauis, reuertitur, sed sine periculo.
- 21 Responsiones ad argumenta primo loco apportata.

ARGVMENTVM.

Febris continua, quæ vel leuat vel alleuat, signis prauis manentibus, solet reuerti, sed non periculose.

DECISIO. I.

- 1 **R**OMA † Orbis domina, tanti momenti esse duxit Rhenum transire, vt cum id Iulius Cæsar fecisset, supplicationes; Pij
- 2 Immortalibus de creuisset, & † Carolus is, qui, Magnus, cognomento fuit appellatus, triginta annos consumpsit in perdomanda

3 manda Saxonia, cum tamen † Carolus eius nominis Quintus infra quindecim mensium spatium totam Germaniam sub
4 ingarit: At Emmanuelis † Philiberti Sabaudienſis Reguli, quem idem Carolus omnibus copijs cum ſummo rei Militaris Imperio præfecerat, calliditate, & prudentia, iudicio cunctorum mortalium, qui adeo Magnus factus fuit, vt Inter viuentes Principes nullus eſſet, qui nationi cuius, quæ ſub calo ſit, illo gravior degerit, per ea, quæ dixit Cagnolus, de vita &
5 regimine boni Principis, vt ob id † omnium Imperatorum præſantiſſimus creditus fuerit: atque ſibi laudis, gloriæ, & exiſtimationis in re militari comparafſe, quàm Imperatores omnes quotquot à Romano Imperio ad noſtra vſque tempora floruerunt. Morbi † acuti plurimas victorias potiuntur ad text. Octauum ex primo de acutis ſ. Maxime, verſic. vi quorum plurimi enecantur, at malicia duce; Exemplum eſt ad text. 38. ex Tertio de morbis. Pleuritides bilioſæ, & ſanguineæ vt plurimum noua, aut vndecima iudicantur, & maxime conualeſcunt. hucusque text. Clarius mitis morbus eſt, quem bilis ſimplex, aut ſanguis tenuis excitaui, tamen fortis, & maximus Initio appareat, per ea, quæ dixit Iacotius ad eundem textum, vt merito ex eo conualeſcant agri: at † ſi cum fortitudine malitia copuletur, raro ſeruantur agri, ad eundem text. Quibus Pleuriticis initio quidem dolores molles ſunt &c. Iacotius ad eundem text. Qui ſequenti aphoriſmo opponit, Initio mollem, ſed ſillacem & quaſi ex Inſidijs, vt huic tanquam aperto inimico obſiſtamus, illi tanquam inſidiſo non tradamus. hucusque Iacotius, vt non † vulpina pellis leonina, vt putabat Lyſander ſpartanus, ſed multo magis leonina vulpine affuenda ſit. De quibus morbis acutis, ſed malicioſis noſ paſſim in iſtis Deciſionibus. Franciſcus † Inuirella Authumni Initio in febre continua & acuta à calido humore, & bilioſo ſeptima die eadem febre leuatus fuit, vrinis tamen crudis exiſtentibus, quibus
10 venæ ſectionibus factis, quæ † exinde decima redijt, in qua ego ſuperuocatus fui, quia fuerat curatus à condam Mattheo Donea, qui ſi adhuc vſque tempora ſuperuiſſet, inter celebres Medicos haberetur Dicebat tunc Donea, agrum predictum liberatam febre legitime, quia die legitimo, vt puta, ſeptima, quæ iudicatoria, legitima, contemplabilis, impar dicitur & talis febris non ſolet redire, ad

text. 61. Febricitantem niſi diebus imparibus reliquerit febris, reuerti ſolet; & ad text. 23. Niſi in die legitimo recedat febris, neceſſe eſt redeat, 2. Epidemior. ſeç. 12 5. legitimi † enim dicuntur impares dies quod Iudicia, quæ in illis ſunt, legitima eſſe putantur, quæ in alijs diebus non ita, ſed ob illegitimam aliquam occaſionem: Cõttemplabiles, quaſi cõttemplatione digni, Iudicatorij, quod Iudicia in illis contingant plerunque, ſicuti Impares, quod
13 impar ferè ſit totum horum genus. Cur † autem ita contingeret, addebat Iuuenis Ingenioſiſſimus rationem, attribuens interturbato motui naturæ, ex Hippocrate. Vt enim in Mari manifeſtè fluxus eſt, & refluxus, & in viſceribus terræ modò calor, & humor in ea ipſa viſcera recipitur, modò ſe ſe foras explicat: ſic in nobis motio quædam eſt foras: quædam intro. Tertiã addens ex Hippocrate, quæ in circulum. Itaque Imparibus diebus corpus dimittit, excluditque, quod noxiũ eſt: trahit verò paribus. Vbi attractum occurrit ſano, & vtili humori, ſpiritu, & natura agitante: ſiquidem quod eſt ſanum ſuperat, excluditur noxiũ, ſi ſuperatur, exhalat vitalis ſpiritus, & quod eſt noxiũ, corrumpitur. Ea autem commotio imparibus, ſed maxime ſit in Iudicatione morbi: quod cum contingit, homo melius, aut deterius habet, ſanus euadit vel exiungitur: At ſi relinquitur die pari humor noxiũ, & permixtus ſano, non mouetur, recidina hæſi excluditur, contra naturam motionis id eſt: propterea inſalubre eſt. & tandem concluderat, nouam febrem eſſe, & non relapſum ad eandem febrem, quia mota
14 in die pari, vt puta, decima, & relapſus † eiſdem legitimis diebus eueniunt, in quibus intermittit, ad text. Frequentes per eadem recidiuẽ vomitoria circa Iudicium, nigram vomitionem inuehunt. Sunt autem & tremulæ. hucusque textus. vbi
15 Hollerius. Dicebam ego † quòd non erat noua febris, ſed relapſus In primam febrem: Ratio erat, quia febris leuauerat cum vrinis crudis, & ſic cum ſignis malis, & per conſequens non erat fidendum non reuerſuram, ad text. 23. Iis, quæ non ſecundum rationem ſubleuant, non oportet fidere: Pleraque enim horum ſunt Inſirma, neque diu manere, atque durare conſueuerunt, neque terreri multum ob mala, quæ præter rationem ſiunt, ex 3. Aphoriſm. Clarius, neque bonis ſignis credendum eſſe, ſi incidunt ſine ſignis cõtentionis, & ſine conflictu. Idem quòd in
Pror.

Prorrhēt. dixit, ad text. 17. Cū signis prauis morbum leuari, neque vereri oportere, quæ praua, & grauiā apparent vulgo ignobili, vt quæ in perturbatione critica, materiæ motu, vapore, & acrimonia incidunt, natura ad excretionem illius properante, qualia causam firmam, & stabilem non habent; Amplius dicebam, affectum non tolli, nisi sublata, aut edomita causa: Id autem fieri coctione, aut excretionē, aut iusto abscessu, aut Medici artificio: sine his nullam morbi leuationem tutam esse, per ea, quæ dixerunt Doctores ad prædictum text. 27. ex Aphorism. Quod si duæ præcessissent venæ sectiones, non suffecisse apparatusi morboſo, quem vrina prædicta cruda demonstrabant: reuerſam verò febrem die pari, cum à principio fuisset continua, & acuta à calido humore bilioso, vt supra dictum est, nunc rediens die pari, ordo naturæ, & motus, interturbatus apparebat: nam eadem est ratio motus humorum in intermittentibus, & continuis, quod ad dies pares, aut impares pertinet. Hæc itaque exacerbatio in acuta febre, quæ sit paribus diebus, ad malam crīsim procedit, quia, quibus diebus exacerbantur febres, iisdem iudicari solent, per ea, quæ diximus alibi ex Hippocrate. Vnde concludebam, & esse relapsum in primæuam febrem, quia leuauerat cum si non prauis, vt puta, vrinis crudis, & sic reuerſura erat, & supra difficultatem morbi prognosticauī: licet non supra periculum mortis, quia quæ manserunt signa in falso credita morbi leuatione, tantum erant praua & quæ sic, non interficiunt, per ea quæ dixerunt Doctores ad allegatum text. ex Aphorismis, & exitus confirmauit sententiam nostram, quia ad multos dies prædicta febris fuit prorogata: licet tandem æger prædictus conualuerit diligentia, & solertia prædicti de Donea. Domini, quoties æger sanitati planè restitutus appareret, ac sine febre, vel ad meliorem statum redire, si re vera integra, & firma valetudo confirmata est ex antecedente morbo, coctionis perfectæ signa præcesserunt: conſequuta inde est excretio, vel abscessus iustus & ordinato naturæ motu, secundum naturam dierum criticorum: Ita quæ in acuto morbo si sine febre videtur esse æger, vel alleuari, non tamen sudauit, non erupit sanguis, nullus iustus abscessus apparuit, non desisse affectum, dicendum, neque etiam fidendum. Reuertetur ergo morbus, ratio; quia nulla leuatio, vel alleuatio morbi, tuta est, nisi quæ

coctionem materiæ, eiusdemque exclusionem diebus fatalibus, & significatam, & factam conſequatur, per ea, quæ dixerunt Doctores ad prædictum textum 27. His non apparentibus, omnis leuatio, vel alleuatio morbi, infida, & fallax est, Rationem generalem alibi diximus, summe concertatione naturæ, & morbi: nam in morbo magno, & qui celeriter mouetur, conflictum uehementem, & cum perturbatione magna, in corpore fieri necesse est: etenim certamini acriori finem imponit, victoria alterutrius repente apparens. Idem dicendum, si prædicta leuatio, aut alleuatio morbi appareat, Medici artificio interueniente; nam legitime acquiruisse putandum erit, & in hoc prudenti Medico necesse est, qui ponderet apparatus morboſum in agro, vrinam etiā consideret, respirationem, & multa alia, quæ in prognostico percurrunt Doctores: si ergo & acutus morbus, sed salutaris, sine signis leuauit reuertetur quidem, sed sine periculo, vt in casu nostro, in quo leuauit morbus, sed cum vrinis tantum crudis, sed non prauis. In puncto sunt exempla apud Galenum libro de Prænotion. Sextus in magno celeri, & salutarī morbo iudicatus est sexto, salutaris relapsus incidit decimoquarto. In hepatico adolescente cum rubente proluuie, febris tepida ad tertium vsq; diem permansit, is moderatius habere visus est, vt tertio die omnino sine febre videretur, cum vrinis tamen albis, ac tenuibus instar aquæ, septimo redijt morbus, per ea, quæ dixit Glosa ad text. 17. Comment. 2. Prior Prorrhēt. Nec dubitandum & a deficientibus febribus diebus legitimis relapsus esse, vt ad contrarium allegata respondeamus, licet aliquando periculosi minus, & rarius eueniant Herophonti nona die febris desijt, & decimaquarta redijt, decima septima liberatus est Grauidæ mulieri, quæ in lictore habitabat, septima desijt, vndecima reuerſa est, decimaquarta iudicata. Ei qui in Dealcis horto iacebat, vndecima febris desijt Relapsus, decimaquarta, vigesima quoque sine febre, quadragesimo tandem iudicatus. Anaxioni, vigesimo desijt. Relapsus, vigesima septima, trigesimaquarta liberatus: & multis alijs, quos breuitatis causa silentio inuoluo. Nec solum est necessaria dies legitima, sed etiam excretio, vel abscessus subsequens, vel artificio Medici & hæc breuiter dicta sint de ista Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Emmanuel Philibertus, sabbaudienſis Regulus, ſummam Belli, in quo ponebat.
- 2 In rebus bellicis maximum beneficium celeritas.
- 3 Apparatum optimorum copia tunc luuat, cum celeritate vtuntur.
- 4 Conſultationi re poſita ſubterfugit opportunitas rei agenda.
- 5 Dux quæ debeat decernere intra ſeipſum.
- 6 Conſultores, tanquam teſtes optimorum conſiliorum, non vt adiutores adhibentur.
- 7 Morbus malitioſus ſummam ſui Belli, in celeritate reponit.
- 8 Mutationes cauenda.
- 9 Corporis ſummæ partes ſi celeriter permutentur, malum.
- 10 Vrina, quæ celeriter, & parum coquitur, mala.
- 11 Natura nec quicquam celere, nec repentinum patitur, vel molitur.
- 12 Petrus caggiamila quo morbo laborauit.
- 13 Alui fluxus in quinta die videtur laudabilis, & quibus rationibus.
- 14 Excretio poteſt à ſynceris incipere, & deſinere in mites, & nu 30.
- 15 Anxietas, & tremor quando ſunt innoxia.
- 16 Excretio, febre manente, non eſt critica.
- 17 Tremor, ab excretionē ſuperueniens, eſt ſignum natura ſuperata & nu 24.
- 18 Anxietas cum viſcerum aſtu cum euacuatione & ſine, praua eſt.
- 19 Mortis modus ſpiritus ſus quis ſit.
- 20 Excretio in quinta die cum animi deliquio, mortalis.
- 21 Signis antefatalibus apparentibus, vel non apparentibus, ſi excretio ſequitur, ſed mala, ager vel moritur, vel prorogatur morbus: quod quomodo cognoſcatur.
- 22 Excretio ſyncera non eſt critica.
- 23 Excretio, à qua ſymptomata augentur, non eſt ſalutaris.
- 24 Tremor, & anxietas ab excretionē, naturam fuſſe ſuperatam oſtendunt.
- 25 Anxietas cum excretionē & ſine, praua eſt vt ſignum, & cauſa: & ibi amplia.
- 26 Hippocrates quem vomitum laudet.
- 27 Certamini aciori imponit finem victoria, vel morbi, vel natura.
- 28 Dies preſtat fidem.
- 29 Excretio, & ſi copioſa, poteſt tamen eſſe noxia.
- 30 Excretio poteſt inſipere à prauis, & fini-

re in benignas.

31 Anxietatis à ventriculo ſignum eſt nauſea.

A R G V M E N T V M.

Anxietates, quas in noſtro Regno Baſchas appellamus, & tremores, quinta die fluxui eodem die facti, ſuperuenientes in febre, & ea permanente, mortales ſunt.

D E C I S I O I I.

- 1 PRudentiſſimus Emmanuel Philibertus, ſabbaudienſis Regulus, omnem ſpem, ſummamque Belli in ſola celeritate poſitam eſſe arbitrabatur, & lure ꝑ optimo: quia tanta eſt vis, tantumque beneficium celeritatis in rebus bellicis, vt ſape vel parua copia, celeriter collecta, maximorum Bellorum apparatus omnem hoſtiū diſſipauerint, & certam victoriam exiſtimatam è manibus extorſerint. Et ꝑ quid, prodeſſet optimorum apparatus copia & magnificentia, niſi quis cum neceſſaria celeritate illis opportunè vteretur? Non enim ad picturam, ſed ad res gerendas exercitus inſignes inſtruuntur. Amplius, ꝑ quia dum conſultatur, ſubterfugit rectè agendi opportunitas, & in varietate Ingeniorum magna plerumque differentia, eſt ſententiarum, cum omnes conentur, ne videantur nihil ſciſſe: Nam proſectò ꝑ multa ſunt ab ipſo Duce copiarum neceſſariò decernenda, vel ſi cum nemine conſultauerit, qui non minus prudentia, & celeritate Ingenij ceteros Duces debet antecellere, quàm Imperio, & auctoritate, et in ijs præcipuè rebus, quæ ſpectant ad populorum, Regnorumque conſervationem: Malè agitur, cum opus eſt Imperatori multis ꝑ Conſultoribus, qui certè tanquam teſtes optimorum Conſiliorum, at non vt adiutores plerumque debent adhiberi. Homerus idcirco non ſolum Poetarum, ſed hominum omnium diuiniffimus, & optimus Imperator, ſolum Iouem facit vigilare, Dijs reliquis omnibus dormientibus, atque ſolum ſecum perpendicularē quo pacto res tractandæ ſint: aliquando enim accidit rei benegerendæ oportunitas, in qua opus ſit celeritate conſiſcendi, quæ niſi celeriter arripiatur, inter conſultandum tanquam nebula è manibus elabitur. Callidus, ꝑ & malitioſus morbus omnem eius ſpem, & ſummam Belli in celeritate reponit, per ea quæ dixit Hippocrates in libro de Morbis. Omnium partium nobilium morbos (tu dic calli-

calidos, & malitiosos) plerunque interficere, qui vel alijs succedunt, aut superueniunt vel celeriter reuertuntur; Hæc Hippocrates. Et priore pugna fatigatam naturam opprimunt, quomodo, duobus hostibus propositis, fieri consuevit. Hinc Hippocrates multum timet mutationes istas celeres ad text. 23. 6. Epidemior. sect. 3. Mutationes & cauenda. vbi Iacotius. Hinc timet vicissitudinem caloris, & frigoris, ad text. 8. Summæ & corporis partes, si celeriter in vtramque conditionem permutentur, malum. Comment. 2. Prior. Prorrhæ. Hinc & vrinam, quæ repente præter rationem, & parum coquitur, ad text. 61. Vrinæ, quibus abscessus post aures fiunt, si celeriter, & exigue concoquantur, vitiosa, comment. 3. Prior. Prorrhæ. vt in Philisco, morti proximo, vrinæ melioris coloris appaerunt: Natura & enim particulatim introducit, nec quicquam celere, vel patitur, vel molitur, per media namque fit motus ad extrema, Aristotele scribente, & tandem causa ordinis est natura, per ea, quæ dixit Idem Aristoteles 2. de ortu, & Interit. 6. de phisico auditu, & de Affection. mixtorum. Nos pro modo istam celeritatem videbimus in prædictis malitiosissimis morbis, in quibus celerrimè apparent, quæ superuenientia signa dicuntur, & ea sunt horrenda, & pro vt melius in Decisione.

12 Petrus & caggamila in acutissima, & malitiosissima febre, cuius focus circa ventrem latebat, & materia exurebatur, (tales enim sunt, in quibus citò apparent, quæ superuenientia vocantur, & ea sunt mortalia) alui fluorem habuit in quinta die, acruatim, & repente, non sæpe, & biliosa, syncera erant quæ eccernebantur, cum quibus febris manebat, & superuenerunt anxietates quædam, & tremores: vnde parentes, timidi de eius vita, voluerunt, vt consultaretur super huiusmodi casu: quia curabatur tunc à condam

13 Prospero. Pellegrino. Dicebat & prædictus de Pellegrino, huiusmodi alui fluorem esse laudabilem, quia, cum essemus In morbo acutissimo, & qui celerrimè mouebatur, crism vehementem, & cum perturbatione magna, celerrimè fieri necesse erat: cum certamini aciori finem imponeret victoria alterutrius, celerrimè appaerens. Secundò, quia cum esset exactè acutissima febris, finit primum quaternarium quartus, & hic, quò ad diuinam, celestemque causam attinet, affert indicationes morborum talium, & pericula: verum quia dies quarta rarò iu-

dicat, quia perpauci talium morborum mouentur diebus paribus, & peculiaris materiæ motus, qui fit aliquo Imparium, qui adiacent illi, trahit ad se iudicationes, dicebat: Vnde aut tertio, aut quinto, hanc ob causam venire laudandam asserbat. Tertio, eæ modo, quia fuit prædicta excretio repente, & acruatim, & non sæpe, & quæ sic, quia est copiosa, confert, quia rara rectè fertur, ad text. 14. Caupo, qui peripneumonia tenebatur versic. Decima ibat acruatim, 7. epidemior. Nec & obstare, dicebat, quòd excretio fuisset biliosorum syncerorum, quia, cum non esset completa excretio, vt asserbat, potuit à synceris principia habere, sed desinere in benignas, & mites sperabat, & in hoc apportabat doctrinam Glosæ ad text. 18. Comment. 3. Prior Prorrhæ. Nec & pariter obstare, dicebat illam anxietatem, in qua æger fastidiosus appaerens, variè iactabatur, locum quietis requirens, & nouum decumbendi modum, quo putabat, angustia, qua præmebatur, mederi posse, & tremorem illum, quia causata erant acrimonia humoris, ventriculum vellicantis, & in hoc asserbat doctrinam Glosæ ad text. primum ex 5. Aphorism. vbi refert, quemdam æruginosam bilem vomuisse, atque inter vomendum toto corpore conuulsum, cuius purgatione finita, cessarunt & febris, & conuulsio. Hæc sunt, quæ tunc asserbat subtilissimus Iuuenis: sed ego, quia videbam post prædictam & excretionem, manente febre, superuenisse tremorem, dubitavi valde de vita, quia primum ostendebat illam expurgationem non fuisse cristicam: hic & verò naturam à symptomatica vacuatione infirmam & superatam fuisse: Adde & anxietatem, quæ cum viærum æstu incédium denuntiat in partibus circa ventrem, vbi focus febris latet, & materia exurit, quæ cum euacuatione, & sine conflictu praua est, prout infra. Ex quibus periculosissimum & mortalem tunc dixi morbum, prout in effectu fuit, quia ad duos dies vitam cum morte commutauit, & modus & mortis fuit spirituosus, sic enim vocat Hippocrates eos; qui spiritu sublimi respirant, qui toto simul corpore, & naribus videntur respirare: Et volens ego tunc videre casum melius, quia fueram vocatus tunc non ex professo, quia dixerant eius Parentes, vt vocarent quem inuenissent per vicos, Inueni textum in puacto 62. Cum & autè in febribus terribile aliquid quinta die fiat, vel alius repente humida deijciat, & deliquium

quum animi fiat, qui talia patiuntur, moriuntur spirituosi non longe post. ex 4. de acutis, & Idem est, si ab excretionem cruda, manente febre, deliquium animi fiat, & pro alleuatione accedat, vel tremor, & anxietas, prout in casu nostro, superueniat, & prout infra. Domini, signis & antefatalibus apparentibus, vel non apparentibus, si sequitur conflictus, sed malus, vel aeger moritur, vel protrahitur morbus. Vtrum sit tum ex adiunctis, tum ex consequentibus cognoscitur: Conflictus malus cognoscitur, quia excretio est syn-cera, & meraca, quod est adiunctum: periculum per consequentia, animi deliquium, ad casum positum ab Hippocrate, ad tex. 62. In casu nostro tremorem, & anxietatem; facta est ergo excretio, ut per sudores, non nunquam per vomitum, interdum per hemorrhagiam, vel per alij ex-turbationem, ut in casu nostro. Hæc & excretio non potest esse critica: primò quia sincera, & merabilis reiecta est, idest, suo sero, quo diluebatur, priuata, feruore, & incendio febrili facta. Hic autem humor syncerus non solum est crudus, qualis coquendo mitescere potest, & est in ea specie qualitatis, quam potest amittere: sed, etiam incoctilis, qui excludit & actum coctionis, & potestatem. Secundò, quia ab illa excretionem augentur symptomata, manente febre, & tremor, & anxietas pro alleuatione accedunt. Quorum febris ostendit purgationem non esse criticam, ut diximus, tremor & verò, & anxietas naturam à prædicta symptomatica excretionem infirmam, & superatam fuisse Anxietas & in prædicta febre cum excretionem, & sine non solum praua est, ut signum, sed etiam ut causa. Nam quatenus humoris malitiam, & contumaciam ad excretionem contineri ostendit, in partibus, quæ sunt circa ventrem, & in hepate generari, eatenus signum prauum est. Quod verò continua laceratione, ac vellicatione ventrem afficiat, grauetque, ob id rursum causa erit Phlegmones quidem non dum existentis tanquam modò futura: eius verò, quæ iam adest, tanquam Incrementum susceptura per ea, quæ dixit Glossa ad text. 25. Comment. 3. Prior. Prorrhæ. & tremor prædictus causam habet caloris natiui extinctionem, quod mortale est. Amplia si à prædicta excretionem aponia, vel vocis interceptio fieret, ut merito concludendum sit, casum mortalem esse, ex adiunctis, ut prædicta excretio meraca, omnis mixtionis expers, symptomatica febris ardentis, cuius

incendio absumitur serum, quo pacto nunquam critica esse potest: cum moderati caloris, & concoquentis nullam notam referat, sed feruidi, & ignei, quia & ob id Hippocrates eum tantum vomitum laudat in prognostico, qui capituita, & bile permixtus est, nec admodum crassus, exhausto sero, & ex consequentibus, ut tremore, & anxietate, quæ à prædicta euacuatione causam habent caloris natiui extinctionem. Non & obstant in contrarium adducta, quia ad, primum facilis est responsio, cum acerrimo illi certamini imponat finem victoria alterutrius, morbi, vel naturæ. Quò & ad secundum, quod verum est, diem illam quintam fuisse laudabilem: verum cum præstet fidem, ex adiunctis, & consequentibus, certioram factam ad mortem cum & sincera sit excretio, & consequenti tremor, & anxietas. Non & obstat modus, quia & si copiosa, & per consequens potuisset conferre, tamen quia ex se praua erat, & praua consequentia, fuit pessima. Ad illud & quod dicebatur, quod excretio potest incipere à prauis, & finire in mites, verum esse, sed non fuit sic in casu nostro. Et tandem de Anxietate & tremore, quod non fuissent vitio ventriculi cuius signum est nausea, & iam in Decisione responsum est. & hæc breuiter de ista Decisione.

S V M M A R I V M .

- 1 Consuetudo militaris qua sit.
- 2 Militare nomen dare quid sit.
- 3 In Bello inter morbum, & naturam, eisdem gentibus pugnatur.
- 4 Consuetudo est in Medicina dare nomen militare.
- 5 Exemplis Ars medica melius ediscitur.
- 6 Febris ardens hyberna solet, habere alui ex-turbationem in quarta die.
- 7 Excretio pauca inuvalida natura indicium est, ut copiosa valida.
- 8 Excretio in quarta die est laudabilis, & nu. 11.
- 9 Iudicia in quarta sunt rarissima.
- 10 Archigenes bis vidit Iudicia in quarta, & Galenus semel.
- 11 Dies quarta laudabilis est.
- 12 Excretionum utilium dua sunt notatissima.
- 13 Morbus, dum crisis sit, potest vigere.
- 14 Confestim, quomodo interpretetur.
- 15 Morbi natura est cognoscenda ad Præsigium & curationem.
- 16 Febris ardens quando vehemens sit.
- 17 Morbo existente graui, & excretionem; diocri.

- diocri prauum est. & n. 19.*
 18 *Iudicatoria non Iudicantia aut mortalia, aut difficilis Iudicij.*
 19 *In morbo graui excretionis mediocres sunt prauum signum.*
 20 *In morbo graui cum excretionis mediocri quando moriantur agri: vel difficillime laborent.*
 21 *Iudicium difficile quod sit.*
 22 *Morbus cum excretionis mediocri quando salutaris.*
 23 *Euacuatio discreta potest cumulari.*
 24 *Euacuationes mediocres sunt multasiam.*
 25 *Excretio quando sit mediocri.*
 26 *Excretio morbo minor praua.*
 27 *Excretio morbo minor, & in die fatali, est magis praua.*

ARGVMENTVM.

Morbo existente graui & excretionis mediocri, quando mortalis est casus.

DECISIO III.

EST consuetudo & militaris ad tutelam exercitus ne clam ab ignotis hostibus inuadantur nocturno tempore, aut ne impune exploratores ultro citroque commeent, toties ut mutantur nomina, quoties nocturni vigiles, & custodix, quod fieri solet tertia quaque hora plerunque: sed precipue, quia, cum Bellum geritur, in quo vtrinque pugnant homines eiusdem Nationis, ut nomina dentur ad dignoscendos suos ab alienis quæ nescientes, hostes iudicantur. Dare & autem militare nomen, est rem à Rege nominatam scire: ut PHILIBERTVS. In atrocissimo & Bello, quod inter naturam & morbum geritur, vtrinque pugnant gentibus eiusdem Nationis: Natura enim pugnat excretionis debellare morbum, eadem excretionis studet morbus vincere. ad text. 17. in libello de Aliment. Excretionis secundum naturam, ventris, vrinarum, sudoris, sputi, muci vteri, secundum naturam, & præter naturam, & ad text. In Thaso Pythionem 3. epidem sec. 3. Tertius agrotus, vers. Decima mane sine voce. Multa refrigeratio: febris acuta, multus sudor, mortuus est, hucusque textus. Vallesius celeberrimus ad eundem text. Nimirum decima die cum sudore multo mortuus est. ut constet hoc exemplo, & multis huic similibus, non tantum eisdem diebus mori homines, qui bus salui fiunt, sed etiam prorsus eisdem

vacuationibus. hucusque Vallesius. Fuit consuetudo antiquissima & in Medicina ad tutelam agrorum dare nomen militare, id est rem ab Imperatore Hippocrate nominatam scire, seu excretionem, quæ malitiosus morbus studet naturam vincere. Ad Iudicium eorum infidelitatis, quarum exempla, quibus & melius ars medica edificatur, & quibus multis notatis, conclusiones medicas, & vniuersales sententias constitui necesse est, passim in his Decisionibus, & in hac præsertim. Matthæus Lucchius Baro Graetæ, in febre grauißima, ex genere ardentium & hybernarum in quarta die alui exturbationem habuit subcopiosam. Dicebat tunc doctissimus Pompilius Canabbaia, (qui multis annis elapsis fatò concessit) laudabilem esse. Primò, quia videbatur copiosa, & sic bona, ad conclusionem illam medicinalem. Ut & in primordio, & in paucitate excretionis naturæ validæ iudiciū vllum est, contrarium in perfectione, & copia, secundò, quia & in die laudabili, ut puta quarta, in qua & si rarissimè iudicia fiunt, & per ea, quæ dixit. Glosa ad text. 36. ex 4. Aphorism. versus medium, & 3. de Crisib. capit. 4. & meritò: Didicimus enim quòd in vehementioribus accessionibus iudicia fiunt, & quòd morbi, qui in Diebus paribus accessiones habent, tardant: qui verò Imparibus, citius iudicantur: vnde cum fiat per tertium, & impari die maior sauitas, vel anticipat ob vehementiam, & sic in tertio, vel quia non ita magnus est, & postponit: & sic in quinto die iudicium fiet, ut propter eius raritatem & Archigenes toto tempore vitæ suæ bis tantum in quarta iudicium obseruauit, & Galenus ad eam usque horam qua hæc scribebat, semel tantum se obseruasse testatur, 3. de Crisib. capit. 4. Non propter hoc aufertur, quòd & non sit dies laudabilis, & per consequens iudicia laudabilia in eo fieri non possint. Tertio, & fortius, quia à prædicta excretionis æger prædictus alacrior se sentiebat; & certè omnium & vtilium vacuationum præter coctionis signa, & dierum criticorum vires, duæ sunt notæ certissimæ, ut æger sentiat se factum leuiorem, & copia cum qualitate idonea, ad text. ex Aphorism. Si qualia oportet, confert; & alibi passim. Si copiosè, & quantum opus sit, ne sit excretio morbo impar. Nee mirandum, dicebat prædictus de Canabbaia, si febris à prædicta excretionis non videretur diminuta. & quia & si crisis sit repentina ad salutem, vel mortem muta-

mutatio, & repentina facta purgatione, confestim cessare morbus debeat, cum omnibus symptomatis in crisi perfecta: in imperfecta verò saltem non augeri. Il-
 14 lud & confestim interpretatur intra vnū plus minus diem, ex Glosa in Prorrheth. Nam eodem die, & tantisper dum fit crisis, vehementia symptomatum, in quam præcedens continua, & integra coctio definit, terreri non oportet, præsertim constantibus viribus, vnde inferebat, quod non erat mirum, si eodem die, quo facta erat prædicta excretio, febris vigeret, & capitis dolore infestaretur. Sed dies subsequens manifestauit veritatem, quia febris prædicta mirum in modum aucta fuit, dolor prædictus inualuit, cum prauis vrinīs: quibus de die in diem crescentibus, in vndecima tandem expirauit. Do-
 15 mini multum refert ad prælagium, & curationem, cognoscere naturam morbi, qui curandus proponitur vobis, an paruus sit, & mediocris, vel vehemens, & ma-
 16 gnus: Pro nunc vehemens febris est, quæ & cum sit ardens hyberno tempore fiat, quia cum longius absit à natura temporis, grauior est: vnde Arabes Doctores dicunt, non fieri in hyeme, nisi ob magnam violentiam, & est videnda Glosa singularis ad text. 34 ex 2. Aphorism. Hoc iacto
 17 fundamento, si morbus & est vehemens, pro vt in nostro casu, & euacuatio fiat, siue per sudorem, vel urinam, uel ex inferna aluo, aut per quamcunque aliam euacuationem, & illa sit mediocris, & subcopiosa, deterrimum signum est: soluendis enim morbis paruis, sunt satis, mediocria enim pro mediocribus, sunt magna præ paruis: verum si mala sint uehementia, & euacuationes mediocres, prauū signum est: quia sunt iudicatoria non iudicantia. Quæ & aut mortalia sunt, aut
 18 difficilis Iudicij, ad text. à nobis sapius allegatum in hac prima parte: unde & æ-
 19 gri, quibus per morbos uehementes, & graues, euacuationes sunt tantum mediocres, uel moriuntur, uel sine alijs malis sani non fiunt: prorogatur enim morbus, aut habet multas permutationes, est text. in puncto ex 4. de acutis. Quæ uerò ex inferna aluo soluuntur per urinas, & sudores, si spontè dilabuntur mediocriter, quæ parua sunt, soluuntur, uehementia uerò prauum: tales enim uel intereunt, uel sine alijs malis sani non fiunt, sed confirmantur quæ huiusmodi sunt. hucusque
 20 textus. Qui certè dignissimus est Maiestate Hippocratis: licet à Glosa negligatur. & Moriuntur morbo ingrauescente,

uel symptomatis, prout in nostro casu. Prorogatur, malum, uel per multas permutationes transit (& hoc est & difficile Iudicium) quando non ingrauescit, nec nouis augetur symptomatis, sed morbus
 21 non definit. Limita & tamen primum membrum, nisi morbus paruus sit, quo soluendo mediocria pro mediocribus sunt magna præ paruis, quæ limitatio nascitur ex textu allegato, uersic. Si spontè dilabuntur mediocriter, quæ parua sunt, soluuntur. Limita secundò, nisi medio-
 22 cris & ista uacuatio, quæ discreta dicitur, cumuletur prout, dum hæc scriberemus, uidimus in Don Angelo Aloy, & erat mecum Erasmus De Salatis, & est textus. In quibus ægris statim turbulentis ægri, uigiles, sanguinem stillatim reddunt è naribus, & sexto die leuius habent, per noctem postridie exasperantur, tenuiter sudant, in somnum feruntur, aberrant mente, largiter sanguinem effundunt, ea ratione morbis liberantur. Aquosa urina talia significat. hucusque textus. Sed in mediocribus excretionibus distinctione opus
 23 est. Quia alia sunt & excrementa materię antecedentis in uentriculo, aut uentre, quæ interdum, natura uigente, non inutiliter excernuntur in principio morbi, ut alui profluuium in principio pleuritidis potest prodesse ad materię antecedentis reuulsionem, & initio febrium continuarum uomitus excitandus est, si mediocria uomat æger, uel deiectionem alui, si eò humores ferantur, per ea, quæ dixit Paulus Aegineta, & dixit Glosa ad
 24 text. 49. Comment. 3. Prior Prorrheth. Alia sunt excrementa quædam tenuia partis calicuius affecta, ut ichor in ulceribus, nauisea cum paucò vomitu, resudante sero è copia in venis in uentriculum, aut ab inflammatione, ut tenuia sputa in principio pleuritidis. Tertio quædam sunt colliquamenta, aut utiles humores à partibus resolutis, ut hæmorrhagia grauius affecto splene, profluuium alui in tabe, vrina cruenta affectis renibus, aut rubens proluuiis in infirmitate Iecoris. Quartum genus est eorum, quæ ante coctionem à materia morbifica secernuntur, quæ eò deteriora sunt. quò longius absunt à statu, cum maiorem irritationem, & naturæ imbecillitatem indicent. Non obstant in contrarium allegata, & Primò, non obstat illud, quod dicebatur, quod copiosa erat excretio prædicta, quia res-
 25 pectu morbi illius prauus, erat & mediocris, Prauus autem quia non congruens temporis, & pauca, & sic prauum signum, ad
 conclu-

conclusionem illam generalem, quam af-
fert Glosa ad text. 47. comment. 2. Prior.
26 Prorrhēt. Siue sudores & omnes excre-
tiones, aut abscessus, morbo minores, pra-
ua esse, siue sanguis per nares excernatur,
siue deorsum per ventrem, siue per vomit-
us, aut sudores, aut uterum, aut similia.
Nec obstat secundum quia cum iam pra-
suppositum sit, morbum graue esse, & eu-
acuationem, morbo praedicto minorem, &
37 per consequens prauum, facta in die & Iu-
diciali, confirmatur praesagium prauitatis,
quia quae talibus diebus sunt, certiora sunt
& maiorem faciunt fidem, quam alijs, per
ea, quae dixit Glosa ad text. 55. Comment.
3. Prior. Prorrhēt. & ad text. 27. comment.
2. eiusdem Prorrhēt. Nec tandem obstat
videtur Tertium, quia illud nascebatur,
quia aeger erat maximi animi, & ad mor-
bum patiens. Et haec breuiter dicta sint
de hac Decisione.

SVMMARIVM.

- 1 Statagema, quo vtuntur prudentes Duces
ad distrabendum Hostis vires.
- 2 Morbi malitiosi eodem stratagemate v-
tuntur.
- 3 Iuuenis pleuriticus tertia die multa bi-
lia per aluum egestit.
- 4 Alui excretio propter quae est malitiosa in
pleuritide.
- 5 Alui excretio in pleuritide quot modis pos-
sit esse utilis.
- 6 In corpore rarissimum est, duas partes si-
miter imbecillas esse.
- 7 Pleuritis ex omni humore fieri potest.
- 8 Pleuritis frequentissime fit a bile.
- 9 Pleuritidis in peripneumoniā transsum-
tis signa & nu. 13.
- 10 A pleuritide peripneumonia malum.
- 11 Pleuritis tres exitus potest habere.
- 12 Pleuritidis materia cum copiosa & mali-
tiosa est facile in pulmonem peruenit.
- 13 Pulmonis inflammatione ex distributio-
ne humoris morbifici dolor lateris re-
mittit, & symptomata peripneumoniae
succedunt, & quae sunt.
- 14 Malo incrementa plures loci occupantur.
- 15 Pleuritide ingrauescente, quae symptoma-
ta superueniant.
- 16 Pleuritici, facti peripneumoniaci, quomo-
do moriantur.

ARGVMENTVM.

Pleuriticus; inflammatione pulmonis suc-
cedente, moritur.

DECISIO. III.

1 Allidi & prudentes Duces ad di-
strabendum Hostis vires, pluribus

in locis eundem Hostem vexant quod est
ad militaria consilia, & ad omnem belli-
cam rationem peraccommodatum: nam
cum multo maioribus sumptibus oppu-
gnentur vrbes, quam defendantur, vide-
tur futurum vt Hostis in diuersis fini-
bus Bellum gerere, & copias magnas
comparare, vbique coactus viā possit
vno tempore tot sumptibus, tot curis,
2 tot sollicitudinibus sufficere. Eadem &
malitia vtuntur aliquando Morbi fal-
laces, & malitiosi, eodemque strata-
gemate per ea, quae dixit Glosa ad
text. 25. versic. Interdum verò quod
diuidantur &c. Comment. 3. Prior.
Prorrhēt. & prout nos in hac Deci-
sione,

3 Quidam & Iuuenis Pleuriticus a dua-
bus vnae sectionibus tertia die multa
aquosa bile permixta, aluo exturbata
egessit, a quibus febris, & dolor visa
4 sunt remississe: Ego, qui in & curatio-
ne praeram, valde suspectam habui hu-
iusmodi iudicationem, vnde ordinavi,
vt aliquis alius Medicus vocaretur, pro-
ut vocatus fuit condam Petrus Maca-
rone, cum quo ego, tunc satis Iuue-
nis, In consultatione positus dicebam,
expurgationem illam non esse fidam
propter tria: Primum quia a princi-
pio huiusmodi alui exturbatio, & per-
consequens intempestiue, & maligni-
tatis morbi, & magnae affectionis fa-
cultatis est intempestiue vacuari: nam
cum morbus mitior est, aut facultas
minus grauiter afficitur, tenet natu-
ra familiarem sibi ordinem retinen-
di, ac coquendi antequam euacuet,
per ea, quae dixerunt Doctores ad
text. Periclem, ex Epidem. Sed a prin-
cipio fundi, & euacuari, venenoso-
rum excrementorum esse, per ea, quae
dixerunt Idem Doctores ad text. 40.
ex quarto de acutis. Secundum, quia
In Pleuritide non videtur multi vsus
exturbatio per aluum: & in hoc ego
apportabam doctrinam Glosae ad text.
XI. ex Secundo de acutis, vbi Hippo-
crates in Pleuritide, quae ad Inferio-
res costas pertinet, & ad hypochon-
dria finitur, & si iubet Pharmacō vtī,
Glosa tamen videtur id periculis multis
plenum, ac proinde, quod ad fieri pos-
sit, agendum sola sanguinis missione.
Tanta difficultatis esse pleuriticum
expurgare: idem esse ego dicebam,
si a natura eiusmodi expurgatio fieret, &
in hoc ego apportabam (& erat Tertium)
Doctrinam Hollerius, in medendo cele-
berri-

berrimi, qui dicit, In pleuriticis omne alui profluvium dubium habet eventum, ac saepius exitio est, siquidem vires non lenuat, sed deijcit, nec morbum Imminuit. hucusque Hollerius: Quam doctrinā ego exinde multis experimentis ad huc usque tempora confirmaui. Dicebat & verò predictus dominus de Macarone, in pleuritide si alius predicta deijciat aquosa, s. & biliosa, id duobus modis utile, & salutare esse posse: vno in casu nostro, in morbi In quā principio, ad materiā antecedentis auersionem, & expurgationē; & in hoc ap portabat doctrinā Hippocratis in libello de Aere, locis, & aquis, vbi scribit, raro obnoxios esse pleuritidi quibus alius natura humidior est. Melius aliū textū. In doloribus pleuriticorum utile est alium mollē esse, &c. vbi Doctores: Utile est per dolores pleuriticos, si molliter alius feratur, non propter corruptionem alimenti, aut naturā irritum motū, aut ventriculi, vel hepatis, in consortiū mali adducti, offensionē. Quibus omnibus modis mollior alius pleuriticorum periculosus est, & ple runq; mortalis: sed initio morbi propter materiā deriuationem: quae ratio videbatur vrgerē, quia alio libere profluente, pars materiā non solum expurgatur, atque a loco affecto auertitur, sed etiā quia fluxiones in aliquam partem irruente, cetera libera esse solent. Etenim & rarissimum est in toto corpore partes quāsdā duas similiter imbecillas esse: vt aqualiter fluxiones excipiant, per ea, quae dixit Glosa ad text. 42. 6. Epidemio. comm. 2. Altero modo in progressu, & circa statum cum conditionibus, de quibus non est locus hic. Tanto melius dicebat ipse, quia excreta fuerāt serosa, & biliosa, quae praeserebant formam, & speciem humoris, qui Phlegmonē in pleura faciebat: Quia & si ex omni humore pleuritis fieri possit, per ea, quae dixit Glosa ad text. 33. ex 6. Aphorism. & id testantur sputa biliosa, rubra, nigra & spumosa, tamen & in pleura via ab alio humore nascitur, quā a bile & sanguine tenui aut sanguinis ichore. Primum, quia membrana solida, ac densa humores crassos via admittit, ad text. Qui acidum eruant, non admodū pleuritici fiunt. Deinde, quia febris inde symptomata in Tertianarū continuarū modū tertio quoq; die recrudescit, per ea quae dixit Galenus, de Crisi. Ex quibus concludebat, transmissio predicto seroso, & bilioso humore per alium, predictam pleuritidem solui, natura sibi viā parante sicuti eodem humore transmissio, Impedi

ri eiusdem pleuritidis generationem, dicebat Hippocrates. Sed & expurgatione non procedente, ambae maxilla rubore saturato refertae apparuerunt, dolore lateris aliquantulum remittente, cibi fastidia accesserunt, febre ingrauescente, aliquae exturbatione, a quibus vndecima vitam cum morte comutauit, & modus mortis suffocatus: ex predictis enim symptomatis colligebatur, diuiso humore, predictū pleuriticum factum fuisse Peripneumoniam, quā indicabat in ambabus maxillis rubor predictus fuliginē sanguinis, in pulmone feruentis, indicans, quae eo conscendit propter rectum situm, & recipitur in laxitate, ac raritate earum partium, & tenuissima genarum cute, seu per vitrum, oculis representate ruborem, per ea, quae dixit Alexander Aphrodisius: quo casu mors expectatur ad text. illum 21. vulgatum, ex 7. Aphorismor. A & pleuritide peripneumonia malum. Et merito nā omnes morbi acuti alijs acutis superuenientes, mortales sunt, quia exhaustis iam magno malo viribus aliud etiam magnus superueniens, non potest tolerari. Domini, & tres exitus potest habere pleuritis, per ea, quae dixit Vallesius ad textū 13. ex 7. Epidem. sicut & omnis inflammatio, per ea, quae dixerunt omnes Doctores Resolutionem, materiā coniunctā expectorata intra decimum quartum diem Suppuratio nem, in qua magna ex parte moriuntur lentē, tabescentes, aliquando etiam liberantur, multo tēpore expurgati. Corruptionē quia aliquando sine his necat, neque expectoratione, neque supparatione facta, ob morbi magnitudinem, materiā copiam, ac malignitatem virium Infirmi tatem, & symptomatum vehementiā. Hoc tum sputorum natura praemonstratur, tū ex symptomatis superuenientibus, vt in casu nostro in quo, pleuritidi manenti accessit peripneumonia. Quia cum & materia tum copiosa tum malitiosa esset, quā talem esse indicabat fluxus ille in tertia die, facile diuisa fuit, costis contineri nequiens, & eius pars aliqua ad pulmonem etiam peruenit: vnde eiusdem sequuta inflammatio: Facta & ergo pulmonis inflammatione ex diuisione, & distributione humoris morbifici, dolor quidem lateris aliquantulum remittit vt in predicto remissit: Symptomata verò peripneumoniae succedunt cum prauis signis, vt rubor predictus faciei, & aliquando sudores a retri tris facultatis imbecillitate. Cum & ergo increseat malū, plures necessariō locos occupabit: vicina itaque, & communia coaf-

coafficiuntur, cor, hepar, & ventriculus.
 15 Acuta igitur fit febris, acceduntq; prædicta cibi fastidia, & colliquationes, aut ab inflammatione resudante Ichore in ventriculum liquida alius, in qua non excernuntur qualia oportet: unde symptomatica, & quia cum pravis signis apparet, quia non solum non iuvat, sed etiam morbum, & symptomata auget: quod cum in omni morbo pessimum sit, tum in affectibus capitis, internisque inflammationibus, maxime mortale, ut signum, & causa. Signum quidem, quia testatur, affectum communicari hepati, & ventriculo, quorum facultas attritiæ, vel alteratiæ colabitur. Causa verò, quia fluxus omnis symptomaticus vires exolvit, defurgendi frequentia, exhaustis spiritibus, dolore, vigilijs: nec ex parte affecta quicquam educit, ad text. A. Pleuritide habito, aut pulmonia, fluxus ventris superueniens, malam, ubi Doctores Moriuntur ergo, ad legem illam communissimam. Iudicatoria non Iudicantia, vel mortalia, vel difficilis Iudicij. Molus & mortis, ut in peripneumoniacis: Nam vel suffocantur, ut prædictus æger, vel exolvuntur, vel empyemate collecto, paulatim contabescunt, posteaquam diutius ægrotaverint. Ad ea, quæ allegabantur pro vna, & altera parte, nos alibi dicemus. & hæc brevitè dicta sint de hac Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Prælij vis in quem debeat Intendi.
- 2 Victoria in quo consistat.
- 3 Exercitus sine Duce est Cyclopi Polifemo similis.
- 4 Medicus in morbum acutum vim prælij debet intendere.
- 5 Phrenitis, lethargus & qui alij morbi sint malitiosissimi.
- 6 Aegris accidit prout arborib; & edifijs.
- 7 Aegri alij ex eodem morbo cur aliqui convalescant, alij moriantur.
- 8 Pleuritis est multipliciter malitiosa.
- 9 Pleuritis aliquando est cum sputo sanguinis complicata.
- 10 Pleuritis cum sputo sanguinis mitis est.
- 11 Vena sectio est remedium magnum.
- 12 Sanguineæ fluxiones omnium facillima, & na. 30.
- 13 Bilis flava non multum permixta sanguine, in principio fatalis.
- 14 Pulmonia quæ competunt, ad pleuritidem accomodantur.
- 15 Morbi à sanguine minus mortales.
- 16 Sanguis confert ad prudentiam.

- 17 Sanguis ceteros humores in dignitate superat.
- 18 Consiliarius prudens ceteris In dignitate eadem supereminet.
- 19 Sanguis est vita murus.
- 20 Prudentia est murus securus.
- 21 Natura est multum sollicita de sanguine.
- 22 Philippus Quartus de Emmanuele Philiberto sollicitus, in hoc Sicilia Regno tanquam in vaso securo reposuit.
- 23 Pleuritis cum sputo sanguinis quando gravis & fallax sit. & nu. 26.
- 24 Pleuritidi extractio sanguinis per venas sedis est conveniens.
- 25 In pleuritide effere aliquando apparent, quæ aliquando delitescunt, & quid significetur.
- 26 Pleuritis quæ à sputo sanguinis non remittit, fallax est, & malitiosa.
- 27 Iudicatoria non Iudicantia aliquando mortalia, aliquando difficilis Iudicij.
- 28 Pleuritis, quæ à sputo sanguinis non remittit quando mortalis.
- 29 Pleuritis cum sputo sanguinis quando blanda, & mitis est.
- 30 Sanguineæ fluxiones aliquando mortales.

A R G V M E N T V M.

Pleuritis cum sputo sanguinis, dolore non cedente, nec febre remittente, gravis est, fallax, & valde timorosa. Et quando mortales.

D E C I S I O . V.

A Gesilaus, cum pugnaretur apud Mantineam, admonuit Lacedæmonios, ut ceteris omissis omnibus in unum Epaminondam & Ducem callidum vim prælij Intenderent, per ea, quæ dixit Xenophon libro ultimo rerum Græcarum, & Iustinus, & iure optimo: nam victoria non in multitudine pugnantium, sed & Ducis calliditate consistit: unde Demades, mortuo fortunatissimo Alexandro Magno, dixit se videre exercitum Macedonum, tantò Duce & orbatum, Cyclopi Polifemo adempto oculo similem. Sentiens sapiens-issimus Philosophus, oculum idest Ducem, esse necessarium, non turbam militum, quæ nulli usui est, per ea, quæ dixit Erasmus lib. 6. Apothem. & Timotheus. 4 Medicus pugnans & cum morbis admo-
 1 tur, ut omnibus omissis, in unum morbum acutum, vi cuius plurimi occiduntur, vim prælij intendat, per ea, quæ dixit primus Imperator Hippocrates, ad text. 8. primo de acutis. & inter acutos in unum callidum, & malitiosum, ut sunt phrenitis, & Lethargus, Peripneumonia, Causus, & Pleuritis, ex eodem Hippocrate, ad eundem, text. 9. Sant. hi igitur acuti
 B 2 morbi

morbi) & merito, nam Phrenitis, (quam ecstasim silentem uocant) blanda, & contractibilis est, sed obscura & malicioſa, ad text. 33. comment. 3. prior Prorrhet. & de qua nos in hac prima parte diximus. Lethargus poſt Phrenitidem ipſique ſuccedens, & ſi quietus & placidus videatur, æger morti tamen iam eſt propinquus nam ob eſtinctam virtutem quieſcit, & facit textus 13. comment. 1. Prior. Prorrhet. In phrenitide alba deiection, malum. Cauſus etiam, nam eius ardor ad centeſimum aliquando diem perducitur, vt in Heropyto Abderita, qui robore virium ſuſtinuit tantum ignem, & ſaluatus: Immo etiam vſque ad centeſimum vigeſimum perducitur, vt in infelice Pario, qui in tanto ardore obiit tandem. Accidit & enim agris quomodo arboribus, & ædificijs, que eadem ventorum vi concutiuntur, alia concidunt, hac quidem tardius, illa celerius: alia verò non corrunt, ſed diu ſuſtinenti vim, atque impetum flatuum: ita agri, alij firmiores, alij minus firmi: & robore viſcerum, quæ veluti vitæ fundamenta ſunt, euariant, hinc & alij agri ex eodem morbo conualeſcunt, vt Heropytus, illi Intereunt, vt Parius. Pleuritis etiam cuius multiplex & eſt malitia: nam aliquando diffunditur ad pulmones, cuius inflammationem morbum acutiſſimum ſubſtituit: ad text. ex Aphoriſ. aliquando molliſſime Incipit, & paulatim recrudescit: tandem ſub manſuetudine, vt ſub ſputo ſanguinis eius malitiam tegit, prout in hac Decifione. Don Ioannes Franciſcus del Caſtillo Auditor Generalis, & Regius conſiliarius meritiſſimus, Pleuritide tenebatur cū & ſputo ſanguinis, dolore tamen coſtali nec febre remittente: hunc cum viſitaſſem aliquibus occaſionibus, nam curabatur ab Eraſmo de Salatis & Deſiderio Marraffa (doctis certè medicis) videbatur caſus ſecurus: quia eram in pleuritide miti, & blanda, ad text. in puncto. 44. 6. Epidem. comment. 3. & 3. de humoribus, ad text. 33. Impedimentum in cruenta ſpuentibus, tempus anni, pleuritidis, bilis, Gloſa. Interdum enim pleuritis placida eſt, ac mitis, neque neceſſe eſt ſanguinem mittere, etiam ſi homo ſanguinem expuat, ſed alijs remedijs, ad pleuritidem accomodatis curare morbum prodeſt: quo circa probabile eſt, venæ ſectiōnem prohiberi in ijs, qui ſanguinem expuunt ſi anni tempus valde calidum ſit, ſi homo ſit, natura bilioſa, & ſi morbus lateris adſit, cum ijs, qui cruenta expuit, propter pleuritida id facit: quod nimi-

rum parua, mitiſque pleuritis exiſtat, hucusque gloſa fundata, quia venæ ſectio eſt & remedium magnum, ad text. 19. 4. de acutis. Galenus 4. Method. capit. 6. & per eandem Gloſam ad text. primum. 3. Epid. comment 3. ergo requirit præſentiam morbi magni, vel eius Imminentia, per ea, quæ dixerunt Doctores ad eundem text. 19. Pleuritis prædicta non eſt talis, nam placida eſt. Secundò ex doctrina eiſdem Gloſæ, ad text. 46. ex 2. prognost. vbi comparans inter ſe fluxiones in partibus aliquas decumbentes poſt ſanguineas, & quas omnium faciliſſimas eſſe vult, pituitoſas collocat, eaſque bilioſis antepōnit: ſape enim (verba gloſæ ſunt) oſtendimus fluxiones, quæ phlegmonas, & eryſipelata & œdemata & ſcirrhos, & caneros excitant, pro humorum varietate, quæ in ipſis ſuperant, faciles, & malignas euadere: nam ſanguinea atque pituitoſe moderata ſunt, quas autem flaua bilis, aut atra parit, moleſta: cum enim (addit rationem) vtrique bili commune ſit, vt corpus æque erodat, hoc tamen flaua bilis habet peculiare, quòd acutas febres accendat atra autem, quòd contumacem affectum generet: illa enim craſſa cum ſit & terrena, partibus, quæ ipſam exceperint, adeò impingitur, vt ægrè detergeri poſſit. hucusque Gloſa, huc tendit textus 50. 2. Prognostici. Scretatio autem flaua, non multo permixta & ſanguine in pulmonijs ſi inter initia excernitur, ſalutaris admodum eſt, &c. In pulmonijs idem iudicium & de pleuriticis, & de quolibet affectu thoracis, per ea, quæ dixit Iacotius ad eundem textum. Tandem eſt textus, Rubrum valde &c. vbi Hollerius. Non protinus autem lethalis eſt: quia videlicet, morbi à ſanguine minus & lethales ſunt. Hinc Hippocrates in libello de flatibus, dicebat, Nihil eorum, quæ in corpore ſunt, magis conferre ad prudentiam quàm & ſanguinem, qui textus intelligitur per alium textum in tabidis ſuppreſſio ſputi mentem in nugacem infantiam mouet, ſpes eſt, vt hæmorrhoidijs appareat, hucusque textus. Quia ſanguis plurimam prudentiæ partem homini confert quidam etiam totam, ita eo in tabidis partim conſumpto, Partim corrupto in quo prudentiæ vis poſita eſt, contrarium ſequitur, maxime animali ſpiritu, exputri materia corrupto: vnde ſi moleſtior eſt & ſanguis moderatus eſt prudens: hinc, vt ſanguis cæteris humoribus dignitate antecellit, ſic Conſiliarius & prudens cæteris, in eadem dignitate conſtitutis.

1. *fitoris supereminet: nam quomodo Iu-*
stus Confiliarius redderet vnicuique quod
factum est, nisi prudentia conmostraret
quod cuique debetur, per ea, quæ dixit
Laertius lib. 4. capit. 7. Immo ausim dice-
re, nullos, quicumque hi fuerint consilia-
ris, procul à prudentia posse neque publi-
cis neque priuatis rebus boni viri offic-
ium prestare procul à prudentia. Noui
nam Ioannem Franciscum Rao (olim
Iustitia Præsidentem, cuius per multos
30 annos fui medicus ordinarius prudentiæ
normam) Tutissimus vitæ murus & est
19 sanguis, cum in ipso sedem suam detineat
20 natura, per ea, quæ dixit Galenus 6. de
Hippocratis Placitis, & Platonis, capit. 6.
21 & 2. Aphorism. ad text. 1. Tutissimus mu-
22 rus est & prudentia, quod is nec collabi-
23 tur, nec proditur: Nulla quippe mania
24 sunt tam munita, quin machinis, aut suf-
25 fusionibus, aut vallorum prodicione, ca-
26 pi possint. Tandem de sanguine est & sol-
27 licita natura, & cæteris omisis in vñ
28 sanguinem intendit, cum ipse sit melior
29 huius thesaurus, & propter timorem vehe-
30 mentem de perditione ipsius in vasis &
31 magis securis ponitur, per ea, quæ dixit
32 Galenus in lib. de Anatom. viutorum, ver-
33 sic. Quare. Et Magnus Rex noster Philip-
34 pus Quartus, de hoc Regno sollicitus,
35 vnus & serenissimus Emmanuelis Phil-
36 ipperti, ex eius sanguine HIC, tanquam
37 in vaso securo reposuit. At iatimius à
38 me considerato casu, quia videbatur æger
39 cum illo sputo sanguinis non subleuari,
40 dolorem non leniri, febrem & non remit-
41 tui, iudicauit pleuritidem prædictam gra-
42 uem, & fallacem esse, inde ereque graui-
43 zibus, & generosis remedijs, est textus 36. 3.
44 inde morbis. Cum Pleuritis apprehenderit,
45 hæc patitur, versic. At sanguinea, fortis, &
46 odolorosa vbi Doctores) dixit subtilissi-
47 mus Capiuaccius de affectibus medijs ven-
48 tr. capit. 3. de dolore thoracis, versic. Qui
49 mdam hac decepti auctoritate, nunquam
50 secant venam, si sputum sit sanguineum;
51 Vnde supra sanguinem extrahendum, &
52 per & venas sedis qui, concurrentibus do-
53 lominis Collegis, fuit extractus, & à tanto
54 malo liberatus, & huc faciunt textus Hip-
55 pocratis, Hæmorrhoidas habenti, ex
56 aphorismis, & epidemijs, vbi Doctores,
57 Necessitatem hanc demonstrauit eadem
58 natura in prædicto del castillo, essere, & in
59 nostro Regno (fari si faui faui) abscessum
60 conuenientem in casu nostro ad text. 11.
61 Turbationes transitusque, versiculo, sed
62 beum sudoribus, & versiculo. Quibusdam
63 quæ arida, circumdela, fallaque efficitur

6. equidem sect. 6. tentante, quæ apparen-
 tes delituerunt, & disparuerunt, signum
 euentissimum, quod cum sputum illud
 non esset sufficiens, natura tentauit ab-
 scessum illum ad cutim, vnde si fici faui fa-
 ui tutu lu corpu; & qui impotens erat,
 & materia malitiam redolebat, operi in-
 cepto succubuit, (genus quidem Signorū
 deterrimum) per ea, quæ dixit Glosa ad
 text. 1. ex Prorrhet & prædicto præsidio
 26 Deus sanauit. Concludamus & fallacem
 esse Pleuritidem & grauem, vbi sputo san-
 guinis interueniente non remittit dolor,
 neque febris: quia malum est vehemens &
 euacuatio mediocris: vnde prauum signū,
 ad text. Quæ verò ex interna aluo sol-
 uuntur, ex 4. de acutis, estque locus legi,
 27 Decretoria, & quæ non decernunt, partim
 mortalia, partim difficilis iudicij: Vnde si
 28 aliquod aliud signum prauum & compli-
 caretur, vt vrinæ prauæ, virium deiectio,
 vel istis absentibus non citò succurrere-
 tur, actum esset de ægroto, prout indubi-
 tatè mortuus fuisset dictus del Castillo,
 nisi celerrimè præsidio supradictò a no-
 bis insinuato fuisset adiutus.
 Non obstant in contrarium allegata, & pri-
 mò non obstat text. 44. & 33. ex epidem.
 & de humorib. nec doctrina Glosæ ibi,
 quia multos & infinitos ægros morti de-
 derunt decepti medici ex cruda & pura
 29 textus lectura: nam valet textus, & & in
 hoc concurro manibus & pedibus quo-
 ties ad sputum illud cruentum alleuiatur
 dolor, & febris remittit, & hinc sint cauti
 medicinam secus ægros occidunt non si-
 ne stimulo conscientia notabili. Nec
 etiam obstat illud quod dicebatur quod
 fluxiones sanguineæ sunt mites & morbi
 30 sanguinei mites, nam aliquando mor-
 tales, & vt supra minus mortales & ex-
 perientia confirmat. Et hæc breuiter de
 isto Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Psammeniti animi fortitudo.
- 2 Amici mendicantis spectaculum mouet
ad lachrymas.
- 3 Domestica mala aliud quàm lachrymas
exquirunt.
- 4 Amici sunt deplorandi, qui ab opibus ad
inopiam reducuntur, & magis si in ex-
tremo senectutis.
- 5 Aegyptij Reges artem Medicam manibus
exerceuerunt.
- 6 Medica facultatis cognitio Regia Mai-
estas indigna non videtur.
- 7 Persæ gentes fallaces & Infide.

- 8 Morbi fallaces plerunque Medicis imponunt.
- 9 Caufonizantes inexplabili firi detinentur.
- 10 Virtus est amica Medico
- 11 Ingraffias fuit Sicilia splendor. & a Magno Rege Philippo Secundo vocatus, pro suo Medico cubiculario.
- 12 Febris quadam continua cum symptomatis prima nota.
- 13 Anxietas agri optime describitur.
- 14 Medici prudens, graui existente morbo, quid faciat.
- 15 Natura in grauibz casibus per salutares vias a morbo aliquando se extricat.
- 16 Natura prostrata, Medicus tunc lachrymatur.
- 17 Exudatio est signum natura marcescentis.
- 18 Rigor in febre acuta octauo die motus, a quo subanxietas, & febris remissio, exudatio, & vrina nigra.
- 19 Anxietas ex quibus causis.
- 20 Critica perturbationis qua afferant suspensionem.
- 21 Anxietas cum refrigeratione pessima.
- 22 Febris cum exudatione, & vrinis nigris, mortalis ex triplici capite.
- 23 Rigor in octaua die quomodo aliquando moueatur.
- 24 Ex vrinis nigris quid colligamus.
- 25 Spiritus prauus, & rarus extinctionem naturae significat.
- 26 Principij vltia expugnatis, & ingravescente morbi malitia, nulla spes vitae relinquitur.
- 27 Exudatio, morbo acuto progressu, quid indicet.
- 28 Vitalis facultatis, imbecillitas unde congetur.
- 29 Vrina nigra internecionem facultatis naturalis indicant.
- 30 Text. febris ardens in recidiuum solet incidere e pulchra expositio.
- 31 Agri ante conflictum solent iactari.

A R G V M E N T V M.

Febre acuta progressa, exudatione superueniente, cum vrinis prauis, natura internecio significatur, & casus mortalis est.

D E C I S I O V I.

- 1 P sammenitus, Aegyptiorum Rex, & a Cambyse Regno pulsus est, eius filiam ancillari veste indutam, cum aliquot nobilibus virginibus Cambyse micti subserat ad hauriendam aquam, vt hoc specta-

culo parentum captiuorum animos discrutaret. Cateris indigne ferentibus, solus Psammenitus dimisit oculos. Mor- Iubet duci filiam illius cum alijs plurimis eiusdem aetatis, vinctis cernicibus, & ore frenato. Atque hoc etiam spectaculo solus psammenitus ad lachrymas commotus non est. Idem cum vidisset amicum quemdam, exutum opibus, mendicantem & obambulare, hoc spectaculo adeo commotus est, vt ingenti fletu hominem amicum compellens, caput suum barbarico more caderet ea recognita, cum Cambyse per nuntium causam scitaretur, cum in liberorum calamitate tacitus, vnus amici, calamitatem tam impotenter ferret, respondit, Domestica mala & grauiora sunt, quam vt lachrymas recipiant: at amicus deplorandus & est, qui e multis opibus ad summam inopiam reductus est, idque in extremo sanectutis limine. Sub praedicto Aegypto Rege Medicus continetur: cum quia Aegyptij Reges suis manibus multas, medicas actiones & aggressi fuerunt, tum quia (& melius & ad nostrum propositum) rei Medicæ & cognitio Regia Maiestate indigna sapientibus non est visa, vt multos honores ab eadem receperit. Sub Cambyse & Persa gente fallaci, & Infida, per ea, quæ dixit Horatius Ode 15. carmine Infidæ; Persæ, morbi & continentur Infidi, & fallaces, qui Medicis plerunque Imponunt. Sub filia Psammeniti ancillari veste Induta ad hauriendam aquam, causus continetur, In quo agri torrida, & inexplabili firi detinentur ad text. 4. ex 4. de acutis. amicus Psammeniti Medici virtus est, seu & natura ipsa per ea, quæ dixit celeberrimus Ingraffias, Sicilia splendor, & decus (qui ab illo eandem Prudentissimo & Philippo Secundo pro Medico suo cubiculario vocatus fuerat) in quaest. sua de purgatione in sext. die, capit. 14. fol. mihi 19. versic. In dubijs pro amico. Sub filio Psammeniti, ore frenato, febris continetur & continua grauissima cum symptomatis primæ notæ, de qua est textus. Qui in febre continua muti iacent clausis oculis Vifa filia, & si ceteri Indigne ferant, nam Parentes, & domestici cruciantur, dum vident agram & in varias figuras de cubitus transformari, nec vilo consistere loco, sed variè se iactare, monere, rapere, modò se se attollere, modò se se deturbare, modò In latus alterum, modò in ventrem, & dorsum se se prouoluere, nec vllum locum, vel vllam figuram, vllam formam de cubitus nancisci, vt acquiescat, solus prudens

14 dens ꝛ Medicus dimittit oculos, respon-
ditque Domestica mala graniora esse,
quàm vt lachrymas recipiant, & contra
vim morbi remedia excogitat, naturam
confirmat, omnia inuestigando, vt vincat,
neq̃ designata victoria insidijs morbi in-
terturbetur. Nec viso filio, ore frenato ad
lachrymas commouetur, nam spem totam
15 ponit in eadem natura, ꝛ quæ per saluta-
res vias iniuria, qua premitur, se liberet,
ad eundem text. allegatum versic. Si san-
guis fluxerit. At viso amico mendicante,
idest, natura eadem prostrata, hoc solo
16 spectaculo ad lachrymas commouetur, ꝛ
quia ipsa in tanto discrimine posita, pul-
su languido, corpore imbecillitate proie-
cto, dissoluto spiritu, oscura respiratione,
mente parum constante, somniculoso, spi-
ritum frigidum ore, & naribus excluden-
te, tunc plorat Medicus, nam eò ventum
est, vt iam nulla spes nullis remedijs locus
sit. Amicus deplorandus est, idest, natura
ipsa, quæ in summis opibus omnia con-
temnebat, & nunc ad summam inopiam
reducta, ita vt leuissima quauis causa ca-
dat, nec minimis Iniurijs resistere possit,
ad text. enigmaticum. Ab aluo liquida
sanguis è gingiuis, lathale. Cuius prostra-
tionis exolutionis, & marcescentiæ sum-
17 mum Indicium ꝛ est, exudatio, vox Pro-
gnostico, & Prorrhético, Hippocrati fami-
liaris, de qua in hac Decisione.
Cuidam Iuueni satis robusto, ex acuta fe-
18 bre rigor ꝛ Octaua die, motus est, à quo
subanxius factus est, idest, non iactabatur,
nec corpus varie dimouebat, nec multum
erat Inquietus, vt antea cum remissione
febris in partibus extimis, & exudatione
ex toto corpore, & cum vrinis nigris. Di-
19 cebatur, quod cum anxietas, qua ꝛ vex-
batur ager, posset fieri in perturbatione,
antecedente repentinam motionem: iac-
tantur enim agri, se se erigunt, delirant,
& exasquant grauius solito, crisi immi-
nente, nullo periculo, si inde excretio,
aut abscessus consequatur, ad text. ex
Prorrh. I. & Inquietatione rigor Iudi-
catorius si fiat, morbum soluit, superue-
nientibus sudoribus vel vomitionibus
commodis, vel aluo subducta. Vnde Infe-
rebatur, quod quæ repente eueniunt, nec
20 ante ꝛ apparuerunt, perturbationis cri-
tica suspicionem afferunt, nec firmam,
aut stabilem causam habent: sic iactatio
agri, & anxietudo cum frigore mortalis
dicitur, ad text. Quæ cum refrigeratione
21 anxietates incidunt, ꝛ Pessima: vitio ta-
men ventriculi, aut perturbatione criti-
ca circa statum cum salutaribus signis,

non est formidanda.
His tamen non obstantibus, casus prædi-
22 ctus ꝛ mortalis fuit iudicatus ex triplici
capite primo ex prædicta exudatione. Se-
cundo ex prædictis vrinis nigris. Tertio
ex respiratione, quæ erat tam parua, & ra-
ra, vt vix sentiretur. Quò ad primũ, Quæ-
cumque non sunt in diebus Indicatorijs, à
quibus octauus eximitur, laborem signifi-
cant, & morbi longitudinem, & relap-
sum: nam quatum ad genus Iudicationis,
in bonis nunquam is dies numeratur, quia
si solutio morbi incidat in prædicto die,
similis ferè est ei, quæ sexto accidit, per
23 itea, quæ dixit Glosa Primo Epidem. Com-
ment. 3. Causa est talis, quia cum mutatur
ordo naturæ, & motus ab imparibus ad
pares in acutis, ita vt exacerbationes,
quæ imparibus fieri debuerunt, iam pari-
bus moueantur; dupliciter id fieri po-
test, aut ratione caloris natui, & naturæ,
pugnam repetentis, & coctionem aggre-
dientis (quomodo dicimus cum pus con-
fiscitur, dolores, & febres fieri) secundo
ratione putredinis, nihil amplius agente
calore, vt in Gangrana, cum victo, & ex-
stincto calore nativo, pars corrumpitur.
24 Hoc secundo modo factus ꝛ est rigor in
prædicto nostro agro, non quia natura
magister materiam, sed quia putredo, an-
te enaporata in reliquijs humorum, fer-
meueret, sine ordine dierum criticorum, quæ
natura, rectè constituta, in suo motu ser-
uatur perpetuò, & eiusdem naturæ victæ, &
caloris natui extincti significatio fiebat,
25 per ea, quæ notat Glosa in Historia Her-
mocratis, cuius signum euidentissimum
erat prædicta exudatio, ab Infirmirate
retentricis, & anxietas illa parua, quæ,
non morbo iam progresso, fatiscientis naturæ,
atque imbecillæ, indicium est, & in hoc fa-
cit textus. 47. ex 4. de acutis. Quibus fe-
bres graues, & implacide, versic. lacer-
26 tesque agri se se contineri non possunt,
quo loco describitur anxietas ab oppres-
sione & ab initio morbi: Alij, resolutione
enim affectæ virtutis, paululum Inquieti
27 sunt agri, deficientè robore per ea quæ
dixerunt Doctores ad eundem tex. Secun-
28 do propter prædictas vrinas ꝛ nigras, e-
quibus colligebamus caloris ignei vim,
vehementè Impressionem, & venosi gene-
ris Infirmi-tatem, & præsertim nigræ & te-
29 nues Tertio ex ꝛ spiritu illo paruo, & ra-
ro, qui extinctionem coloris significabat,
vt non Immeritò prædictus ager in vnde-
cima vitam cum morte commutauerit.
30 Domini, expugnatis principijs ꝛ vitæ,
& Ingrauescente morbi malitia, nulla vi-
ta

ta spes relinquatur, ad conclusionem medicinalem. Exudatio, & morbo progressivo, semper facultatis retentricis imbecillitatem, cum partium solidarum in sua minima resolutione, & caloris nativi extinctione, in acuta febre, prout in casu nostro, semper significat. Vitalis ergo & facultatis extinctionem ultra predictam exudationem, ex predicta leui Implacitate coniscimus: non enim resoluti valde iactari, & corpus variè dimouere possunt, concidente predicta facultate, & deficiente robore cuius signum etiam est frigus extimarum partium, & prout in predicto nostro agro. Naturalis facultatis In hepate, & internecionem ostendunt vrina nigra: multo magis si & substantia & contentis nigra sit, aut nigra, & tenuis, ex qua omnes moriuntur, & prout in nostro agro. Quid ergo spei vitæ relinquatur? nulla, facit textus a nemine, quem ego viderim. Intellectus. Febris & ardens in recidiuam solet Incidere, atque ubi primo quaternario sui indicia ediderit, exudare solent: alioqui septima die, vel decima, hucusque textus. Casus est in febre ardentissima, & per consequens malitiosissima, quæ cum non possit solui sine conflictu, aggressa pugnam naturæ succubuit; ac extincta nec amplius pugnante, humores inordinato motu caperunt feruere, (& hæc est recidiuatio, in quam solent Incidere) in reliquijs humorum, primo quaternario solent edere sui indicia in isto casu: nam lingua arida solent non sitire agri, & mente constantes, pulsum solent habere valde Imbecillum, a quibus exudare solent, facultate non retinente: quod si acciderit, robustum esse ægrum octaua (vnde corrigendus est textus, non legendo, septimam,) quia exudatio, proprie dicta, mortalis est in ardentibus, quia non est copia, sed imbecillitate naturæ proueniat: vel decima, quia hi dies sexto assimilantur a Glosa Primo Epidem. comment. Tertio.

Ad obiecta Respondetur, quod verissimum est, iactari ægrum ante & conflictum quod non erat in casu nostro: cum illa parua iactatio esset ab imbecillitate naturæ, quæ valde perniciofa est, & in illo excretio salutaris solet succedere, prout non erat in casu nostro: nam exudatio superuenit, quæ nunquam salutaris fuit. & hæc breuiter de ista Decisione.

S V M M A R I V M .

- 1 Imperator, acri obsidione detentus, quid facere debeat.
- 2 Natura certos, vltimos terminos unicuique circumscripsit.
- 3 Natura aliquando aut gloriose vincit, vel gloriose succumbit.
- 4 Textus Mente moti cum silentio expositio.
- 5 Febris continua, & ebemens, & celer, quæ dicatur.
- 6 In febre continua aphonia in sexta die aliquando superuenit.
- 7 Mors propter quid accidat.
- 8 Diei sexta natura & nu. 34.
- 9 Aphonia ex forti causa externa in sanis subito accidens.
- 10 Aphonia ex interceptione venarum, vel oppressione cerebri quomodo cognoscatur.
- 11 Natura forti aphonia subito Incidens, translationem humorum indicat, & crisi futuram nuntiat.
- 12 Crisi quando diem septimum antecurrit.
- 13 Crisi in sexta die est difficilis.
- 14 Crisi in septima die firma est, & stabilis.
- 15 Bissus in praefugiendo fuit diuinissimus.
- 16 Crisi imminente, non debemus terreri.
- 17 Crisi periculosa quæ sit.
- 18 Natura aliquando valens est in coquendo, quæ in excretionibus succumbit.
- 19 In morbis difficillimis spes tota posita est in virtute quæ per salutares vias se habet.
- 20 Crisi in sexta die laboriosa est, & nu. 27. & nu. 34.
- 21 Conflictus periculosi dubius est exitus.
- 22 Conflictus periculosus qui sit.
- 23 In conflictu periculoso natura non est in suo iure.
- 24 Natura cum dominatur humoribus conflictum non tentat nisi materia coacta.
- 25 Anticipatio conflictus cuius sit nota & num. 28.
- 26 Conflictus boni quæ signa sint.
- 27 Conflictus in sexta mortalis, vel difficilis Iudicij.
- 28 In anticipante conflictu quid ostendatur.
- 29 In conflictu periculoso sola natura spem affert.
- 30 Sudore, vel vomitu raro morbi perfecti iudicati.
- 31 In difficillimis casibus natura aliquando succumbit & quomodo.
- 32 Hamorrhagia maximum pondus habet in arduis casibus.
- 33 Hippocratis maxima diligentia, & prudentia.

34 Die sexta conflictus sunt difficillimi.

35 Tyrannus quisit.

36 Dies sexta est Infida, imperfecta, & ob-
scur a.

ARGVMENTVM.

In periculosis conflictibus tota spes est po-
sita in natura, quæ per saluta-
res vias eo pondere se liberet.

DECISIO VII.

Gloriosissimus, & sapientissimus Em-
manuel Philibertus, Sabbaudiensis
Regulus, dicere solebat. Præstare & Im-
peratorem cum acri obsidione tenetur,
acrius pugnare, & in pugna aut glorio-
se vincere, aut gloriose mori: &
Iure optimo: Natura enim & certos
vitæ clatros vnique circumscripsit,
extra quos erumpere nemo potest: vna
est ratio proferenda vitæ per res cum
virtute, & gloriose gestas: eamque solam
verè vitam posse appellari existimo, quæ
non hoc breui decursu, sed æternitate
memoriæ continetur: quam nemo sapiens
non huic lucis vsuræ ante tulerit. Sapien-
tissima, & citra disciplinam doctissima
Natura, ad text. 42. ex lib. de Aliment.
vbi Doctores. Acri obsidione detenta,
præstare inquit, acrius pugnare, & in pu-
gna & vel gloriose vincere, vel gloriose
mori. ad text. Mente & moti cum silen-
tio, non quiescentes contentis oculis ve-
hementer spiritum foras euocantes per-
niciosè habent, Inducuntur quoque in re-
solutiones: sed in vehementem insaniam
ferri solent. Qui verò exturbata alio ita
exacerbantur ijs circa Iudicium nigra
prodeunt. huculque textus. Hos varios
euentus describere Hippocratem dix-
erunt Doctores ad eundem textum. Vi-
dete si potest esse acrior pugna? Nam ho-
stium copia multa est, vel medicè loquen-
do, humoris morbifici copia ingens, ma-
xima Incendia, acrimonia, venenata qua-
litas, affectus magnitudo, qui communi-
cat ortis, & coniunctis, vt oculis, linguæ,
faucibus, thoraci: In tanta obsidione, vel
tanto discrimine posita natura, vel glo-
riose vincit, vel gloriose moritur: nam
per momenta quædam vires vniuersas
colligit, & facto agminæ aggreditur cau-
sas morbificas. In quo conatu interdum
quæ robusta videbatur, succumbit, in cer-

tamine, sed gloriose. Quæ debilis, prop-
ter virium tamen collectionem, & extre-
mum conatum gloriose vincit, & prout
in hac Decisione clarius patebit.

Iacobus contareus, Iuuenis boni habitus
Venetus nobilissimus, primis annis mei
5 Doctoratus, cum febre & continua vehe-
menti & celeri, ob nunc, nunc dicenda, te-
neretur, sexta die & mutus factus est cum
6 motus, & sensus priuatione, palpebras
agrè attollens, vt in dormituriensibus,
eorumque instar, qui graui onere pressi,
præ infirmitate recidere sinunt. Curaba-
tur tunc à doctissimo Pompeo ferrara,
qui visis huiusmodi symptomatis, agrum
moriturum prædixerat: vnde fuit positus
casus in consultatione cum celeberrimo
Bisso, tunc huius Regni Prothomedico
meritissimo, & nunquam satis laudato,
quique in præsagiendo multum valebat.
Dicebat tunc Pompeus agrum moritu-
rum propter duo, primum, quia ad eam
7 morbi motus celeritatem & pernicio-
sum signum accesserat, vt erat prædicta
aphonia, quæ est terribile symptoma, vt
alibi diximus. Secundum propter sextæ diei
8 naturam. magnam enim vim sextæ &
attributam à Medicis, quia bonorum si-
gnorum virtus, quæ eo die edatur, infir-
ma est: malorum verò & mortalium for-
midabilis iniuria: Vnde quid spei vitæ
prædicto agro relinquebatur, cum in hu-
iusmodi die motus, sensus, vocis priua-
tio extiterit, quam aphoniam vocare
consueuerunt Medici, virtute animata,
quæ in cerebro est, ad extinctionem pro-
perante, cuius signum sensus & motus af-
fecti, neruorum principio affecto per
translationem materiæ morbificæ. Idem
interdum absque occasione, aut à forti
9 causa & externa, vt annis elapsis in Il-
lustris & excellentis. Duce Terranouæ,
nunc equitum leuis armaturæ huius Re-
gni dignissimo Præfeto, & Domino
meo) in sanis subitò accidens per inter-
ceptionem venarum carotidum à copia
sanguinis, quæ opilet venas cum pericu-
lo extinctionis caloris natiui, ad text. 23
ex 4 de acutis. Nam & veluti præfocan-
tur agri, & aphoni, oppressa animali fa-
cultate, reduntur, cum rubore faciei ob
copiam sanguinis, frigore extimarum
partium, ob multitudinem humorum, &
spirituum impeditum transitum: den-
tium fridore, & manuum porrectione,
ob conuulsionem; Verum differunt à
10 casu nostro, quia oculos & constantes,
& immobiles seruant, torpescente
C ani-

animali facultate, & concreto in venis sanguine, qui fufus, & liquidus est per caloris, & spirituum liberos motus. Amplius neque febriunt prout in casu nostro, in quo prædicta symptomata vi febris eueniunt. Sed diuinissimus Bif-
 11 sus considerabat naturam & vegetam, & fortem fuisse, quam indicabant pulsus, ætas, & corporis habitus supradictus. Prædicta symptomata quæ i repente Incidisse, nec ante visa fuisse: vnde translationem humorum, & metastasim fieri, qui in transitu prædictam aphoniam cum motus, & sensus priuatione excitassent, & similia, vt aliquando suffocationem, tremorem, & conuulsionem, considerabat etiam morbum acutissimum esse, qui ultra septimum progredi nõ posset ob magnitudinem, & celeritatem: Ex quibus supra crism suspicabatur, quæ ob præ-
 12 dictam vehementiam & celeritatem, & naturæ robur diem septimum anteuertet: vnde concludebat morbum iudicatum iri omnino aut sexto, aut septimo
 13 & siquidem & sexto iudicaretur, ipsum difficilem futurum esse: si verò septimo
 14 firmum iudicium & habiturum. Sed illud quod fuit admirabile in illo præclarissimo & viro vaticinatus fuit, conflictum necessariò futurum per hæmorrhagiam & merito, quia cum sanguis inflammatus in venis feruet, ac multo calore, & spiritu turgens in caput rapitur, muti interdum iacent ægri, & clausis, ac subinde nictantibus oculis, soporantur, & in difficilem spiritum incurrunt prædicto humorum transitu: Vnde dicebat, terri non debere, & si grauissima vrgerent symptomata, aut muliercularum more obstupescere, quia conflictus, seu
 16 & crisis imminabat: vnde apportabat Galenum Tertio de Crisib. Primo de diebus decretorijs, & Primo ad Glarconem, **versic.** In his verò ne per terrearis, etiam si delirare, ac subfilire hominem videas. Hæc enim sunt humorum, sursum tendentium, signa. Non negabat periculosum esse prædictum conflictum, qui fit per
 17 partem & Principem, vt cerebrum, & cum graui offensione omnium actionum illius partis, vt cum priuatione vocis, & motus prædicti. Quia eas actiones deprauari in perturbatione critica: aut imminui non est periculosum, vt subfilire conuulsuo motu, delirare, vigilare, splendorem ob oculos, & tenebricosa quadam obuersari, illachrymari, inferius labrum motitare, soporari, aurium tin-

nitum offendi, dentibus stridere, & similibus. At non loqui, non moueri, non aperire oculos, naturæ robur requirit ad
 18 excretionem. Vt enim Natura & quadamtenus succederet coctioni, in excretionem succumbere, & leui errato potest opprimi: & dum hæc dicebantur, sanguis
 19 capit ex naribus & profluere, & in magna copia: & qui aphonus erat, loqui capit: licet non benè ad se redisset, qui exinde per multos labores, & permutationes, tandem liberatus fuit, propter
 20 prædictæ diei infidelitatem, & naturam & periculosum conflictum, & prout infra.

21 Domini & anceps est exitus, & satis dubius in periculoso conflictu (periculosum dico conflictum, qui anticipat, & quanto magis anticipat, tanto & periculosiorem esse, aut cum deterioribus signis cruditatis apparet) quia natura
 22 in suo & iure non est, nec suis modulis operatur, Interturbata, & arcta obfusione detenta, excitatus. Immo à morbo concitatus motus est, velut ex infidijs, non dum paratam naturam certamini celeritate occupans, per ea, quæ dixerunt Doctores ad text. 29. ex quarto Aphorism. Ratio est, quia cum natura dominatur humoribus, qui morbum committunt, & conflictum nunquam aggreditur, nisi materia euicta, cuius signa diebus Indicibus exhibuit, & die conuenienti, vt Impari: Anticipatio
 25 & ergo nota est motus materiæ, quæ vel copia, vel venenata, & maligna quadam qualitate naturam diuinam, sibi similem, suis temporibus mouentem ante tempus irritat, ad prædictum periculosum certamen periculoso euentu, etiam si sequatur excretio: quia boni & acuti conflictus tria signa sunt, coctio, dies conueniens, ad text. Morbi acuti iudicantur sanguine fluente ex naribus: Tertia, alleuatio, sequatur per excretionem materiæ morbificæ. Quod si dies non conueniat, & vt in casu nostro sexta die, conflictus fiat, vel mortalis casus
 27 est: quia ad perniciem ægri iudicet, & vel difficilis iudicij, idest parum firma, & incerta sunt, quia vel reuertitur morbus, vel in longum protrahitur, nec nisi cum grauissimis symptomatibus absoluitur morbus. Talis itaque excretio in anticipante & conflictu ostendit naturam egredi ex ordine suo, vi materiæ, quæ natura leges prætergressa, & sauiens, vel malignitate interficit, vel copia recidiuam

diuam minatur & intempestiuo motu, grauibque casibus vires labefaciat. Vt enim diebus fatalibus, quæ mali speciem præferunt, laudantur, quia vi, & naturæ lege sunt, materiam agitantis, ita causæ criticæ, (& tu amplia ad signa critica) quæ diebus non criticis insunt, valde perniciofa esse solent: Nam motu materiæ naturam prouocantis, eueniunt: vt merito dictum sit in isto periculoso conflictu dubium esse exitum: sola natura & spem affert quæ acrius pugnando, in pugna vel gloriosè vincat, vt prudentissimè asserbat Serenissimus Philibertus; Et ad casum nostrum adaptantes. Materia febris rursum rapta, atque inde oppressa virtute animata, quæ in cerebro est, motus, sensus, vocis priuatio extitit, quam aphoniam vocare consuevit Hippocrates. Palpebræ quoque copia oppressa, agrè se attollunt, vt in dormituriensibus ex quò modò concidunt modò nictant, & se se motitant. Reliqua spes est in natura quæ per salutares vias materia, qua premitur, exclusa sese excitet: Itaque si impetu factò, hæmorrhagia prædicta se se tanquam pondere liberet, salus expectatur: vel alio exturbata, aut sudore copioso, vel vomitu: licet his duobus vrimis & modis rarò perfectà salus. Vel gloriosius & succumbat, & est quando prædicta stricta obsidione detenta, non potest suprædicta efficere: vnde materia ad sui libitum per corpus decurrat: vidimus in isto casu plurimos suffocatos, materia prædicta ad pulmones decurrente breuique extinctos. In isto periculoso conflictu & maximam vim habere sciatis hæmorrhagiam ex naribus: hoc licet discere ex text. Metonis, qui cum mortalibus signis liberatus est cum prædicta hæmorrhagia, & illud, quod facessit plurimum negotij est, cum perniciosus vrinis vt nigris, & tenuibus vigilijs, & delirio, perseverantibus à prædicto sanguinis profluvio, & tamen liberatus fuit. Sed his addenda mira Hippocratis & diligentia & prudentia, qui cum toto hoc, quod prædictum sanguinis profluvium erupisset crudo & immaturato morbo, balneo tamen vsus est ad caput, adiuvando motum naturæ prædictum. Tantam efficaciam & virtutem in prædicto sanguinis profluvio agnoscendo. Solent autem In istis periculosis conflictibus sexta die excitatis ægri & per multos labores pertransire propter prædictæ diei naturam eiusque infidelitatem, &

35 Tyramno & assimilata, qui vel perniciæ illius, quem iudicandum accepit, gaudet: vel salute dolet, quæritque ubi animum expleat, & male ægrum, qui in ipsum incidit, tractet, & longa punitione exerceat, per ea, quæ dixit Galenus primo de Diebus decretor. capit. Secundo Addendo doctrinam eiusdem Galeni eodem loco, versic. In sexto iudicantur, sed cum difficilibus symptomatis, & periculo non mediocri. Ad hæc & absque fide imperfectè obscurè sine notis, & ad malum, & hæc breuiter dicta sint de hac Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 In febre ardente hyberna urina solent excerni primis diebus crassiores.
- 2 Vrinis crassis existentibus, morbus videtur mitis.
- 3 Cœctiones celeritatem & securitatem pollicentur.
- 4 Cœctio quietè perficitur, & numero vigesimotertio.
- 5 Sanguinis missio naturam interturbat.
- 6 In febre hyberna urina in quarta solent attendari.
- 7 Conatus omnis, celeriter deficiens, malus.
- 8 Morbo graui remittenti non est fidendum.
- 9 Morbo graui cœctio non est fidendum.
- 10 In febre ardente hyberna duplex malus exitus expectatur.
- 11 Natura vincentis non sunt temerarij motus.
- 12 Natura causa ordinis.
- 13 Cœctionis ordo quando interturbetur.
- 14 In febre ardente hyberna natura semper est imbecilla.
- 15 Urina crassa ubi possit attenuari.
- 16 Urina ubi attenuentur.
- 17 Humores vel transmituntur, vel diuiduntur &c.
- 18 In morbis grauibque urinae solent attenuari.
- 19 Vrinis crassis non est fidendum.
- 20 Vrinis crassis attenuari prauum signum est; & ibi amplia, & limita.
- 21 Cœctiones quando securitatem polliceantur.

- 22 *Vrine debent conspici manē & sero.*
 23 *Coctio quietē perficitur.*
 24 *Ad Medicum quā spectent.*

ARGVMENTVM.

In febre ardente hyberna, vrinae crassae a principio solent attenuari prauo admodum signo.

DECISIO VIII.

- C**eleberrimus Iureconsultus & acerrimi Ingenij Don Garzias Mastrilli, in febre & ardente hyberna, primis tribus diebus urinas crassas mediocriter habuit. videbatur negotium nullius momenti & propter praedictas urinas, quae initium quodam coctionis ostendunt, eius materiae, quae conclusa venis est, & febrem fouet, & coctionis signa & securitatem, & victoriam, & illam celerem pollicentur, ad text. vulgatum ex Epidem. Coctiones celeritatem, & securitatem. Secundò, quia cum coctio & quiete perficiatur, pro ut est communis opinio omnium Doctorum, non videtur conueniens, illam interturbare, & scimus, quod inter interturbantia naturae actiones, ponuntur sanguinis & ex tractiones, quia exagitant, & naturae relactatur, retentioni incumbens: sed in quarta & die praedictae urinae, interturbato opere naturae, vincente morbo crudae, quales tenues sunt, exierunt, natura pugnam detrectante, quā coeperat, quod malignissimum a nobis fuit iudicatum, ad conclusionem & medicinalem. Omnis conatus, celeriter deficiens, malus: & malignitate eadem crescente, decima die tantus Vir, cum vniuersali, & ignobilium, & nobilium plantu, exspirauit. Curantibus doctissimis Laurentio Natali, Hieronimo Spucces, Stephano manno, cum quibus eram ego omnium minimus. Domini, quotiescunque morbus grauis, & vehemens, & maliciosus est & a copiosa materia, tales autem sunt febres, hybernae & tempore excitatae, ad doctrinam Glosae ad text. 34. versic. Putant igitur, febrem, ex 2. Aphorism. sicuti non est fidendum eius remissioni) Tali enim remissio febris fieri consuevit, ad text. 61. Si autem in febre hyberna, ex 4. de acutis. ita nec fidendum & coctioni, cui videtur natura incumbere, nam interturbabitur. quia cum praesupponatur causa potens, ad supradictam doctrinam Glosae, & cum non fiant huiusmodi febres nisi ob maximam violentiam, ex doctrina omnium Arabum,

- 10 duplicem & malus casus expectatur: Primus aut vincatur natura, secundus, redundantium humorum symptomaticam translationem in caput, aut aliam partem, Phlegmone obsessam, fieri. & Quò ad primum, clarum est, quia naturae vincentes non sunt temerarii motus, ad text. 32. Si ea perfrictione sudantes, Commentar. 2. Prior. Prorrhet. ubi Doctores, sed ordinati, & compositi, nec interrupti, aut interdicti ad text. 61. Urinae, quibus abscessus post aures fiunt, ubi etiam Doctores, Comment. 3. eiusdem Prorrhet. Ordinatus enim est: & compositus naturae vincentis progressus, non interruptus, nec interdictus, noui mali occursum: ob id damnat Hippocrates urinam, quae repente praeter rationem, & parum coquitur, in prognostico quae interdicta est, in Epidem. quae ex perniciosissima subito in meliorem mutatur: Natura enim particulatim introducit nec quicquam repentinum, vel patitur, vel molitur: per media namque fit motus ad extrema, Aristotele scribente, & ratio confirmat. Amplius & natura causa ordinis omnium, per gradus agit, certis temporibus mouet, diebus fatalibus quod coctum est, aut profert, aut excernit, ad ea, quae dixit idem Aristoteles 2. de ort. & Interit. 6. de Phisic. audit & de affect. mixtor. Haec accidunt & quotiescunque natura imbecilla est quae cum superatur, coctionis ordo interturbatur, vt hodie appareant, cras delitescant concoctionis signa, & interdum urinae moderatè crassae, mox tenues & crudae fundantur, ex quibus naturam a morbo vinci, diximus: Imbecilla autem & natura semper est in casu nostro, cum praesupponatur causa potens, & vehemens, & non fiat nisi ob maximam violentiam, vt supra diximus: Licet & possint aliquando fieri huiusmodi urinae, ubi varia, & composita est agritudo, vel redondantis serosae humiditatis, symptomatica sit excretio, quod cognoscitur si multae sint, & inutiles. vt enim sudores, & deiectiones interdum copiose excernuntur, vt symptomata immoderate copiae prauorum humorum: Interdum verò naturae vi se se expurgantis, cum facile tolerantur, & profunt; sic & urinae tenues multae a superfluente sero humorum, cuius copiam continere, aut acrem, & mordentem qualitatem ferre partes ipse, non possunt nihil indicatorij, nihil commodi habent huiusmodi urinae, per ea, quae dixit Hippocrates 3. Epidem. sect. 3. Alterum clarum est etiam, quia sic
- 16 & imminente phrenitide, urinas interdum & at-

& attenuari, & expallefcere cernimus, fi-
 gno admodum perniciofo, & ratio est in
 17 promptu, quia humores, * qui ob copiam
 contineri non poffunt, transmittuntur,
 aut diuiduntur, aut increfcente affectio-
 ne, plures lotos occupant. ad ea, quæ di-
 xit Glofa in Prorrhet. Huius veritatis
 18 accomodatiffimum exemplum * est in
 duobus textibus Hippocratis in Pleuriti-
 de à materia malitiofa, & multa. Qui-
 bus in febribus dolores lateris fiunt, ijs
 alio multa aquofa bile permixta dei-
 ciente, remiffio est: Alter textus est, Qui-
 bus verò faftidia cibi accedūt, & fudores
 cum bono faciæ colore, & liquida aluo,
 ac dolore cordis, hi peripneumonicorum
 aut pulmonariorum more intereunt, po-
 fteaquam longius agrotauerint. hucusque
 textus. Cafus est in graui pleuritide, à
 multa, & malitiofa materia, in qua pri-
 ma concertatione cauſæ ægri victoria in
 falutem ægri inclinare videbatur, quia
 remiffio morbi facta est, ægerquæ leuatus
 conuerfa parte materiæ ad aluum, fed fu-
 fpecta Iudicatione, quia humor prædi-
 ctus, quique pleuritim committebat, co-
 ftis contineri nequiens, & ob copiam, &
 ob malitiam, eius pars aliqua ad pulmo-
 nem etiam peruenit, vnde eiufdem fequitur
 inflammatio, facta itaque pulmonis
 inflammatione ex diftributione eiufdem
 humoris copiofi, & malitiofi, dolor qui-
 dem lateris aliquantulum remittit: Sym-
 ptomata autem peripneumoniæ fucce-
 dunt cum prauis fignis, qualia fiunt fudo-
 res cibi faftidia, liquida aluus, & dolor
 cordis. Quibus miferijs cum diutius fue-
 rint afflicti ægri, tandem moriuntur: Non
 19 * est ergo fidendum prædictis vrinis cra-
 fſis, quia subito ſolent attenuari, natura
 impotente ob copiam: Exemplum accom-
 modatiffimum eſt, ad text. Hermocraté,
 qui decumbebat iuxta nouum murum,
 hic in febre ardente & hepatis inflam-
 matione morbo grauiſſimo, minxit à
 principio vrinas craſſas rubras, quæ at-
 tenuatæ interturbato ordine naturæ in
 quinta fuerunt, vnde vigefimo feptimo
 robuſtus Iunenſis mortuus fuit, & Domi-
 nus meus Maſtrillus per totam tertiam
 diem craſſas minxit, & quarta attenua-
 tæ: vnde, vt diximus, in decima mortuus
 20 fuit. Quibus attenuatis, * prauum ſignum
 admodum eſt, quia morbi victoria in cau-
 fa eſt, & humorum raptus ad locum inflā-
 matum. Quia maxima cruditas offendit-
 ur, & inflammationis vis ingens, quæ in-
 ſtar ventofæ humores ad ſe trahit. Am-
 plia ad omnes interiores Inflammatio-

nes, vt fecoris, cerebri, pulmonis prop-
 ter rationem nuper dictam. Amplius cum
 in prædictis Inflammationibus, vt perip-
 neumonia, & pleuritide, & alijs internis
 Inflammationibus, & humoribus extra
 venas, vrina bonæ nihil magni polli-
 ceatur, quod ad ſtatum morbi particula-
 ris attinet: vitioſa tamen omnes morta-
 les ſunt, quia in vniuerſum admonent, vel
 hepatis, & venoſi generis morbum cum
 particulari commiſceri: vel particularem
 præ malignitatis, aut magnitudinis vi in
 corpus vniuerſum graſſari, & in conſen-
 ſum (quod non niſi magnus morbus facit)
 vaſa adduxiſſe, quæ duo magnam vim ha-
 bent ad perniciem, pro vt nos alibi in
 hac prima parte diximus. Limita tamē
 niſi ex paucis & craſſis tenues. & copio-
 ſæ profluant, natura per renes totius cor-
 poris ſuperflua expurgante. Non nunquā
 enim morbi Initio, vel non multò poſt,
 vrina craſſiores redditæ propter mate-
 riæ granitatem ſedimentum habent, Id-
 que ſignum malum eſt. Cum verò ab ini-
 tio tenues extiterunt, deinde concoctio-
 nis totius morbi ratione ſedimentum ac-
 cipiunt, id optimum iure cenſetur: In il-
 lis itaque poſtquam maior eiufmodi ca-
 cochymia pars euacuata fuerit, & reli-
 quæ concoctæ, tū vrina prioribus tenuio-
 res multò effluunt, atque etiam copioſio-
 res: nam prius retinebantur, quo tempo-
 re præcrasſitie ægre permeabant: pauci-
 tas enim eiufmodi vrinae craſſitiem ſe-
 quitur quia craſſities per anguſtiora lo-
 ca nequaquam facile tranſit, vel pauca
 fiunt, quia natura eo tempore retentio-
 ni eſt intenta, per ea, quæ dixit valleſius
 ad text. 69. ex 4, Aphoriſm. Tenues tamē
 dicuntur non abſolutè, ſed comparatio-
 ne cum craſſioribus, & grumofis, Gloſa
 docente, ad text. nuper allegatum, quod
 fit ordine ſuo & tranſacto morbi princi-
 pio, ad text. allegatum 69. ubi Doctores.
 21 Non obſtant * in contrarium allegata,
 quia illud, quod Hippocrates ſcripſit, ex
 coctionibus celeritatem Iudicij, & ſecu-
 ram ſanitatē oſtendi, de vera, continua,
 & propriæ, ac totius materiæ morbiſicæ
 coctione accipiendum eſt. Quia falſa, &
 ſimulata coctio ſpeciem veræ coctionis
 ſæpe ſpeciem repræſentat, ac Medicum
 decipit ut crudus ſuccus, in urina ſubſi-
 dens, uero ſedimento non abſimilis: In-
 terrupta uerò, ut in caſu noſtro, naturam
 exolui, caloremque natium extingui, de-
 nuntiat, cuius, cum materiam ſuperat,
 progreſſus nec repentinus eſt, nec inter-
 22 ruptus. ex quo * inferitur, ſemel conſpe-

Et a vrina praua, aut bona, statim de periculo, aut salute, aut alio morbi euentu, pronuntiandum non esse: nec solum mane, sed etiam vesperi vrinas diligenter obseruandas, quod Hippocratem primū Magistrū fecisse, obseruauimus. Ad aliud Respondetur, quod verum est, coctionem
 23 † quietē perfici, & venæ sectionem aliquantulum exagitare, ad doctrinam Mercurialis in prælectionibus Pisanis: sed nō propter hoc negatur, quod vbi Medicus
 24 † præuidet prædictam coctionem perfici non posse ab ipsa natura, quia imbecilla est, prout in casu nostro, & morbus potēs ad eundem spectat, celerrimis remedijs eius potentiam diminuere, de quibus nos in Tertia parte fusissime dicemus, & hæc breuiter ad istum casum.

SVMMARIVM.

- 1 Duces plerique bellando solent spe pacis fallere.
- 2 Pacis sub spe deludi, calamitosum valde est.
- 3 Pacis sub spe beludere turpissimum est.
- 4 Morbi maliciosi spe pacis solent fallere.
- 5 Febris ardens hyberna spe pacis solet decipere.
- 6 In febre ardente in quinta die visi sunt agri habere melius.
- 7 Garzias Mastrillus optimè sue agritudinis historiam declarauit.
- 8 Febre remittente potest expectari salus.
- 9 Febres continuæ tertio quoque die recrudescētes cur periculosa.
- 10 Febres continuæ quomodocunque remiserint, periculum abesse significatur.
- 11 Febris ardens, remittens in lingua aspera, periculosissima est, & nu. 19.
- 12 Garzias Mastrillus à sua Catholica Maiestatis Magnæ Regiæ curiæ fisci Patronus fuerat electus; ut ad supremas dignitates promoueretur.
- 13 Aegri tripliciter possunt habere melius.
- 14 Melioratio quæq; quomodo cognoscatur.
- 15 Melioratio simulata cur sic dicatur.
- 16 Meliorationis adumbratæ duplex causa.
- 17 Natura non certante non dolent agri, nec febriunt, nisi parum.
- 18 Pus dū conficitur, dolores fiunt, & febres.
- 19 Melioratio adumbrata mortalis est.
- 20 Mutationes cauenda.
- 21 Melioratio in prauis signis non est mortalis, secus in perniciosiis, & ibi amplia, & limita.
- 22 Garzias Mastrillus cur mortuus.
- 23 Febris verè inclinans videtur periculo vacare.

ARGVMENTVM.

Febris ardens hyberna solet remittere, & est periculosissima, & quasi mortalis.

DECISIO. IX.

Plerique vtuntur hoc bellandi genere, vt hostes, quos auaros, & pigros esse arbitrantur, fallant spe † pacis, & tranquillitatis: Interim ab apparatus bellicis retardantes, dum ipsi maioribus viribus, maturè collectis, acrius inopinatos & nihil tale suspicantes Inuadant. At
 2 qui spe † pacis ita deludi, perque huiusmodi opportunitates opprimi, valde triste est, & calamitosum: tamen nihil est cū
 3 turpitudine facti conferendum: † quoniā libertas, & facultates aliquo modo recuperari possunt; at existimatio, quæ vel ipsa vita carior esse debet, vbi semel amissa fuerit, vix per multas ætates, multaque posterorum præclara facinora potest resarciri. Plerique, Immo quasi omnes morbi † malitiosi, hoc bellandi genere vtuntur, fallere spe pacis, & tranquillitatis, per ea, quæ dixit Vallesius ad textū nunc nunc, allegandum, versic. Sed perrarum est ex hac, aut vlla alia, quantumvis lethali, febre hominem, mori, quin fiat vlla morbi remissio, vt ijs, qui adsunt, atque etiam vulgaribus Medicis videatur agrotus iam habere melius: ex 4. de Acutis. Inter quas est febris ardens hyberna, quæ sub spe istius tranquillitatis: & remissionis fallit, ad textum 61. Si autem in febre
 5 † hyberna, versic. Tali remissio febris fieri consuevit, ex 4. de Acutis, & de qua in hac Decisione.
 Nobilissimus Don Garzias Mastrillus, Iureconsultus Insignis, in prædicta febre & de qua nos in Decisione antecedente, quinta die † visus fuit habere melius, & adeo melius, vt de sero visitatus ab Illustrissimo Don Ioseph de Neapoli, Patrimonij realis Præsidente meritissimo, & Viro satis prudente, ad vnguem † declarasset me presente Quæ patiebatur, ex qua causa patiebatur, quot diebus, & quo victu vsus fuisset sed remissio fuit lingua aspera perseverante. Videbatur ex hac febris remissione posse expectari salutem, à me
 8 adeo exoptatam, † ad textum. Febres, continuæ, quæ tertio quoque die inualescunt
 9 † Periculosæ, (& merito tum causæ magnitudine, tum symptomatum vehementia: nam tertio quoque die recrudescunt cum stomachi dolore, anxietatibus, quas
 in

in no- stro Regno bascas appellamus, vigi-
 Njs, de- liria, lumborum, cervicis, & capitis
 graui- tate ob biliosi humoris acrimoniam
 feruor- em, & corruptionem, partium no-
 bilium- astum, virium oppressionem, & ca-
 loris- natiui ac spiritus continentem re-
 soluti- onem cum metu translationis sym-
 10 pton- matica) Quomocunque ¶ autem
 remi- erint, periculum abesse significatur.
 huc- usque textus: vbi Doctores. Vnde si in
 con- tinuis remissio periculi suspicionem
 auf- ert, iam prædicta febris remiserat.
 Sed- his non obstantibus, grauiissimus, &
 peric- losissimus fuit reputatus casus,
 prædi- tumque in mortis periculo versa-
 11 ri ¶ agi- tum ad eundem textum, in pun-
 to, ver- sic. Quicumque autem talia habent signa
 in mortis periculo sunt. Euen-
 tus confir- mauit prædictam sententiam,
 12 quia decim- na die mortuus fuit Vir ¶ qui
 electus fuerat Magnæ Regiæ Curia filii
 patronus, a S. C. M. vt his fortunatis tem-
 poribus ad su- præmas dignitates euehe-
 retur.
 13 Domini triph- iciter ¶ agri possunt ha-
 bere melius, Primò, verè, realiter, & in-
 tegrè, cum ex an- tecedente morbo inte-
 gra, & firma valet- udo confirmata est: Se-
 cundò, verè etiam, & realiter, at non in-
 tegrè, & est cum in- i mediam quandam af-
 fectionem mutatio- facta est: Tercio adum-
 bratè, & simulatè, quod est dupliciter: vel
 enim in perniciosam, & planè contrariā
 naturali sanitati affectionem mutatio fa-
 cta est, in qua natiuus calor extinctioni
 proximus, & humorum putrentium fer-
 uor perspirans, ac paululum intermittens
 prædictam adumbratam, & simulatam fe-
 bris meliorationem asserit, quam paulò
 post grauis Interitus excipit: Vel in per-
 niciosis signis, Primam mutationis diffe-
 14 rentiam ¶ cognoscimus coctionis perfe-
 ctæ signis, consequta inde ex- cretione,
 vel abscessu, iusto & ordinato naturæ mo-
 tu secundum naturam dierum fatalium:
 Alteram ex imperfecto conflictu. aut qui
 ante statum, aut die non fatali euenit ab
 aliquo irritamento. Tertiam ex calor-
 natiui extinctione, vt cum in febre vren-
 te, & ab acri materia repentè sympto-
 mata apparent circa statū, quæ humores
 frigidos, & morsus expertes consequun-
 tur, vt est Coma, de quo casu in alibi: Vel
 ex perniciosis signis, vt in vrina nigra,
 vel in lingua aspera melius videtur habe-
 re ager, vt in casu nostro. Merito verò di-
 15 citur simulata, & adumbrata ¶ meliora-
 tio, quia reuera non minus periclitantur
 agroti, cum videntur isto modo melius

habere, quàm antea: solent enim hæc, quæ
 præter rationem subleuant, malignius re-
 dire. & Interimere agrotos, velut in no-
 stro agro, qui habens febrem hybernā,
 per quam lingua exaruit, & cum animi
 deliquijs aliquando, eadem perseverante,
 visus fuit fieri melior. Huius adumbrata,
 16 & simulata meliorationis duplex causa ¶
 statuitur a Doctoribus: Prima fluxioni-
 bus conquiescentibus, quæ in principijs
 morborum maiores sunt, & firmatis in
 partibus succis, nam sic, qui acutis mor-
 bis conflantur, & hæcenus fluxionibus,
 nondum conquiescentibus, affligebantur,
 nunc factis euacuationibus aliquibus, &
 firmatis in partibus succis, inter dies ali-
 quos decretorios, diebus non decretorijs,
 videntur quiescere. Altera, quia grauissi-
 mē iam affectis agris, & mortis proximis,
 quod pene extinctus naturalis calor sit,
 uidetur etiam esse extincta febris: Quia
 17 cum natura non amplius certat, ¶ extin-
 ctioni proxima, & humorum feruor re-
 mittitur, nec dolent agri, nec februnt, ni-
 si parum, ut in tumoribus, qui non suppu-
 rant, & in sphacelismo: Etenim circa ge-
 18 nerationem puris dolores ¶ fiunt, & fe-
 bres. Hæc adumbrata, & falsò credita al-
 leuatio, & melioratio, mortis certissimū
 19 ¶ signum est: quia dum natura nihil agit,
 humor perniciosus, in corpore latens, no-
 xam in habitu, & indelebilem impressio-
 nem facit, cuius symptomata post tra-
 ctum aliquem temporis se subito profe-
 runt. Huc tendit textus 23. enigmaticus.
 20 Mutationes ¶ cauendæ, ex 6. Epidemio.
 sect. 3. quia non solum in agendis, & su-
 mendis mutationes cauendæ pro ut com-
 muniter Doctores videntur exponere,
 sed etiam in signis, & symptomatis, tum
 bonis, tum prauis, uel perniciosis: atque
 etiam in melioratione morbi, nisi iusta
 causa appareat alleuationis naturæ in
 coctione, & excretionem materiæ morbifi-
 21 cæ: quia si melius ¶ uideatur habere ager
 in prauis signis, & isto adumbrato melio-
 ramento, redibit. Si uerò in pernicioso, &
 mortalis ut in prædicta lingua aspera, ca-
 sus est difficillimus, adiunctisq; alijs per-
 niciosis, omnino mortalis. Si exempla
 sunt adducenda. Hermocrates in febre ar-
 dente & hepatis inflammatione, cum
 mortalibus symptomatis teneretur, quia
 sexta ictericus, septima cum difficili to-
 lerantia, urinis tenuibus, & crudis, illisq;
 perseverantibus, in vndecima constitutus
 uisus fuit habere melius & quantò per-
 niciosioribus antegressis signis melius
 habere videntur agri, tantò morbum per-

perniciosiorē esse est conclusio medica. Adolescens in febre laboriosa: & miti, vt videbatur, quarto die urinas tenues, & nigras redidit. Cum supradicta adumbrata & simulata melioratione, vt laueret: Die septimo vespere cum febre cepisset, contabescens obiit, per ea, quae affert Glosa ad text. 17. Comment. 2. Prior. Prorrhēt. Amplia ad sitim, quae quieuit in febre ardente, quae paulo ante inextinguibilis fuerat, sine excretionē, aut artificio Medici, manente febre cum lingua sicca, & aspera, quia vel mens agrotat, vel extincta, & resoluta est facultas sentiendi in ventriculo, per ea, quae dixerunt Doctores ad textum sitis, quae non ex ratione &c. ex Prorrhēt. Amplia secundo ad excretionē copiosas, quae nō decernunt. Amplia tertio ad parotides, quae suppurant, manente tamen in corpore cruditate, per ea, quae dixerunt Doctores ad textum. Ancilla pictoris. Amplia quarto ad morbos thoracis, atque pulmonis, in quibus & si materia citō, & expeditē expectoretur, doloris tamen remissio non fit. Amplia quinto non solum cum melius habere visi sint, sed & cum liberati esse a febre, & die fatali, ac cum euacuatione, videantur esse liberati. Vt duodecimus agrotus. Primo. Epidem. qui cum a septima die videretur post sudorem sine febre euasisse, undecima mortuus est, quae ampliatio coincidit cum secunda ampliatio ne, Limita tamen primō, nisi morbus, qui, adumbrata melioratione remittit, mitis sit, quia non Interitus, sed relapsus expectatur. Limita secundō, nisi aeger melius videatur habere, signis prauis tantū existentibus, quia non mors, sed idem relapsus, per ea, quae dixit eadem Glosa allegata ex praedicto Prorrhēt. Concludendo dicimus, quod casus periculosissimus est, non tamen de necessitate mortalis, quia frustra Hippocrates, ad text. allegatum 61. remedia instituit vt dum haec scriberemus vidimus in quodam adolescente Andrea dicto, quē, nobis curantibus, Deus sanauit. Verum in praedicto Domino

22 Mastrillo † casus fuit talis: triplici ratione, Prima, quia urinae in quartā ex crasis tenues fuerunt effectae, natura pugnant de tractante, quod est malignissimum, ad conclusionem illam medicinalem, omnis conatus, celeriter deficiens, malus. Altera, quia paribus affligebatur diebus, quae mortales vt plurimum solent esse. Tertia, quia ex adumbrata, & falsa melioratione, in quinta die facta in praedicto signo pernicioso, scilicet, lingua aspera. Tanta con-

spirarunt ad ruinam tanti Viri & dimidij animae meae. Ad illa, quae dicebantur de febris † inclinatione, seu remissione, pro modo dicimus, quod de vera remissione intelliguntur, non simulata, & adumbrata, qualis est in casu nostro, & haec breuiter dicta sint de ista Decisione.

SVMMARIVM

- 1 In humanis rebus nihil est diuturnum.
- 2 Carolus Quintus dignitatem imperatoriam deposuit, & vitam priuatam publicam praetulit. & nu. 5. & 6. & 7.
- 3 Ambitio humana est stimulus acutissimus in mentibus mortalium.
- 4 Carolus Quintus fuit diuini Indicii.
- 5 Felicitatis delectus in priuata potius, quam publica vita consistit, & num. subsequens.
- 6 Diocletianus & alij insignes Cæsares cum utramque vitam experti fuissent, priuatam praetulērunt.
- 7 Ambitiones humanas Hippocrates bene depinxit.
- 8 Vita priuata exemplum subphrenitico.
- 9 Ambitiones humanas ubi melius descripsit Hippocrates.
- 10 Vita priuata est vera tranquillitas.
- 11 Nausea est fallax & malitiosa.
- 12 Don Ioannes del Castillo ad omnes grauissimos morbos erat paratus.
- 13 Don Ioannes del Castillo in febre acutam, nausea complicata, incidit.
- 14 Vena sectio non conuenit, ventriculo nauseante.
- 15 Vena sectionem duo Indiciant sub quibus quae contineantur.
- 16 Vena sectionem quae reddant suspectam.
- 17 Nausea cuius partis sit symptoma.
- 18 Nausea quot modis accidat.
- 19 Hepar est principium naturalis & nutritivae facultatis.
- 20 Hepate affecto graues inappetentiae.
- 21 Vena sectio quando impediatur, & remoretur.
- 22 Vena sectio in febre acuta licet adsit nausea, est remedium optimum, & nu. 28.
- 23 Lingua statim superarida quid denotet.
- 24 Lumborum dolor quid denotet aliquando.
- 25 Modus mortis qui fuerit in Don Ioanne del Castillo.
- 26 Text 8 Comment. 3. Prior. Prorrhēt. explicatio.
- 27 In muliere maxime extenuata, aliquando competit sanguinis missio, copiosa & reiterata.
- 28 In febre acuta statim cur sanguis extrahatur, & si adsit nausea, & ibi amplius.

29 *Vena sectio quando non habeat locum in febre cum nausea.*

ARGVMENTVM.

In acuta febre nausea est fallacissima, & periculosissima, vbi mortis modus.

DECISIO X.

S In nulla alia esset ratio, nullaq; quotidia-
na experiētia, quæ nobis demonstraret,
† nihil esse in humanis rebus diuturnū, at
que omnium rerū esse tandē nauseas, & in-
appetentias, facile illud pateret ex Caro-
li huius cognominis Quinti exemplo: nā
profecto si tanta esset felicitas in ampli-
tudine Imperij, & in magnificentia opum
facultateq; dominādī, quāta vulgo, & In-
sipientibus plerisq; videri solet: Idē Caro-
lus † oīum mortaliū Iudicio sapientissim-
us Iudicatus, nunquā Imperatoriā digni-
tatē nauseasset, & reiiciēs, tandē deposuisset,
prinatāq; virā publicā anteposuisset.
Si quidē q tot Nationibus subiugatis pp
Diuinū cultū, tot amplissimis, & opulen-
tissimis Regnis acquisitis, tantis tā præ-
claris, tā gloriosis rebus gestis, oēm huma-
nā ambitionē, tāquā fallacē, nauseans re-
iecit, qui † stimulus est acutissimus in mē-
tibus mortaliū, eū non mediocris Ingenij
fuisse † necesse est, sed elatiore quodā, ac
propē diuino Iudicio: quippe q non Ger-
manos, non Gallos, nō Belgas, bellicosissi-
mas Nationes ferro subiugarit, sed Cæsa-
rē ipsummet prudentia, & rōne, & verō †
felicitatis delectu, q iter homines in vitā
priuatā potius quā publicā, & In trāqllita-
te ai nihil magnopere appetentis, cōsistit,
† q vna cā fuit, cur † Diocletianus, & alij
signes Cæsares vitā priuatā publicā, cum
vtramq; experti essent, p̄tulerint. Huius-
7 modi miseria depinxit prudētissimus †
Hippoc. sub Phreniticis, q excādescente bi-
le, tumultuant, mordēt, calcitrāt, temerē
feriūt, instar feræ rabie percitæ oīno sa-
uiunt, & viæ vinculis cōtineri possunt per
ea q dixerunt D. ad text. Phrenitica vehē-
mēter tremētia finiunt, ex Prorrhetico.
Ecce humanarū ambitionum, effectus, pp
quas miseri mortales tumultuant, excla-
māt, vociferant, viæ cōtineri pnt. Vitæ qe-
8 tā exēplū † sub eodē Phrenitico: q tandē
refrigescēte eodē bilis feruore, & calore
exhalante, q antea vehemēter per turbā-
bāt, quietus manet, blandus, & contrecta-
bilis, ad text. 33. Cō. 1. Prior. Prorrh. & ibi
9 Glosa. Melius describunt † ad text. Her-
mocratis, Hūc ignis corripuit, ecce domi-
nādī desideria, ambitiones prædictas, sub
igne, q, appposito cōbustibili, sp cōburit, &
crescit in Infinitum, & tales sunt ambitio-
nes, quæ in mētibus mortaliū cōburētēs,
sp crescunt. Idem Hermocrates vigesima

fuit febre, eodemq; igne liber. Ecce tandē
ambitionū nauseā, & inappetentiā, (Cum
rerū oīum deniq; sit satietas) vitæ priua-
10 tæ † amplexum, q est vera tranquillitas: nā
idē Hermocrates nō sitiebat, dormiebat
soporosus, resipiscebat trāquillē. At quia
in hac prima parte nostrū est Intētū de af-
fectibus malitiosis, & fallacibus dicere,
11 de hac nausea in febre † complicata,
(malitia cuius plurimi moriuntur ægri)
exemplificabimus, & in hac Decisione.
Don Ioannes del Castillo, Abbas Roccadiæ,
religiosissimæ vitæ, corpore satis cacochy-
12 mo, & ad oēs grauissimos † morbos para-
tissimo. In febrē valdē acutā incidit quia
13 lingua statī exaruit cū quā nauseā † labo-
rabat: Ego secūda die, quā fuerā vocatus,
supra sanguinis misionem, & celeriter
faciendā, pronunciaui; fuit contradictū a
Doctissimis Collegis, dicētibz, prohibe-
14 re nauseā. Scimus † quidē imbecilliore,
subuersoq; & nauseāte stomacho (aciebāt)
sectionē venæ non itā conuenire, sed ro-
borari debere, detergeri, atque expurga-
ri. Amplius, duo esse præcipua, q de sectio-
15 ne venæ deliberāti, proposita esse † debēt
morbi magnitudo, eaq; ant præsens, aut
Imminēs & viriū robur, ad text. 19. 4. de
acutis. Sub his cōtineri cōstantē ætatem,
plethorā, tēporis cōstitutionē idoneā, per
ea, quæ dixerūt Doctores ibidē. cōtraria
16 venæ sectionē † suspectā, atq; sollicitam
reddere, Idq; duobus modis: nā Interdū
habita affectionis rōne. venā oīno esse
secunda: eā tñ prohibēt morbi paruitas,
vt in miti pleuritide, & quæ est cū sputo
sanguinis, ad text. 44. 6. Epidem. Comm. 3.
ætas, anni tēpus, humor, vt bilis, viriū de-
iectio, ad eundē text. supra allegatum, &
ad text. In febribus tenuiter cōsistētibus,
versic. Et in perfrigeratione torpida) Am-
plius, facta in ventriculo concocti alimē-
ti quadā corruptela: Interdū varō affectus
toto genere repugnare, vt cruditatem: In
cruditate .n. robur virium non adest, vt
secta vena quicquid est probi sanguinis,
euacuat: prauns verō (qui in primis potif-
simū venis q sunt in Iecore, & mesenterio,
cōsistit) in totū corpus trahit, vbi verō pa-
rū a forma sanguinis facta est ad vtrūq;
excessū recessus, deliberatio nō scidit: vbi
plurimū planē abstinendū: in cæteris cau-
tius agēdū, præsertim cū in aliū humorē
in Insigni mutatione sanguinis conuersus
fuerit, Interdū impedire, & remorari dice-
bāt, & est qñ ægri ciborū absorptionē auer-
sant, atq; ad eos offensionē hēnt. Sympto-
17 ma † facultatis vetriculi, in qua inest ap-
18 petitus: qd duobz † modis orit: nā inter
dū primariō afficit ventriculus, vt cū cru-
do hu- D more

more scatet, qui appetitū tollit, sicuti acinus famelicos homines reddit, salius sicciculosos, dulcis somnulosos. per ea, quæ dixit Glosa 2. de humoribus: aut quadam cōcocti alimēti corruptela opprimitur, aut cibū adhuc incoctū cōtinet. Secūdo p cōsensum offenditur, vt a deflutione ē cerebro, aut valde affecto hepate, qd est prius cipiū cū nutriticis, tū naturalis appellata anima, per ea, q dixit Glo. 3. Epid. comm. 10 1. quæ affecta, grauesprehendunt inappetentia, vt mori potius maliat agri, 21 quā aliquid gustare. Primo mō, sicuti vena sectionē in febribus prohibet, enī a crudis humoribus existit, sic remorari, si incoctus est cibus, aut corruptus, per ea, q dixit Glo. 1. de humoribus, & ad text. Pythionis, 3. Epid. sect. 1. vel nausea, & inappetentia. Vñ prætermissa fuit prædicta sectio venæ in prædicto D. del Castillo, q die subsecrētū fuit administrata, & cōtulit mirū ī modū, febre aliquatūlū diminuta, & ad cibos meliusculē se habēte agro: Vñ ego fui vocī, vt reitaret, sed Collegis cōtradictibz fuit omīssa, vñ ego pñuntiaui supra futurā mortē, & in septima, sicuti in facto, successit cū admiratione, & stupore omīum, 22 q aderant, Mouebat & ego Primō habito respectu ad corpus prædictū, oppressū, & suffocātū quo casu caloris, quasi ichoata extinctio, inuāt, p initia morbi, venæ sectione, vt initio hydropis, suppressione hemorrhoidū, mēstrū, aut sollēnis alicuius vacuationis: extinguit n. ignis cū pusillus est, immisissis lignis, tū humidis, tū multis, nisi quis multitudinē substulerit. Secundo 23 ab acutis febris: nā secūda die lingua & superarida erat, ex qua febris celeritas, vñ hemetia, & malicia significant, vt in Sileno, scdo die lingua superaruit, & In Philisco, tertio, quorū vterq, Hippoc. curāte obiit. Tertiō mouebat, quia cū his aderat 24 lūborū dolor: vñ suspicio aderat, vel foci putredinis, incendiū & mām morbificā contineri ea potissimū parte, q lūbos attingebat, vñ sitis vehemens in prædicto agro, lingua superarida, & vigilā, & forsan in mesenterio, & trāslationis periculū ipēdebat ad vicinas partes, vt in prædicto Sileno, in quo ex lūbis trāsata materia in septu transuersū qd lūbis vicinū est, & inflāmatione ibi oborta, obiit miser, vel ad cerebrū, pp hæc, s. rōne oppresionis malitia, & celeritatis, & pp periculū metastasis ad vicinas, vel superas partes, multū videbatur necessaria sanguinis missio reiterata, vt nō mirū, si preta prædicta sanguinis missione, mortuus: & nam ad caput pueniens materia acutē, & con-

uulsiuo modo peremit, & celeriter, nā in septima die, ad text. in puncto 8. Com. 1. 26 & Prior. Prorhet. Dolores circa lūbos, & tenue Intestinū, & dolores ad hypochondria, sine appetētia cibi vñ cū febre: dolor his valēs contentulq; ad caput perueniēs acutē, & cōuulsiuo modo perimit celeriter. hucq; text. His significat inflāmatio, aut aliis dolorificus affectus, in tenuibus intestinis, vel, ut quibūdā placuit, in mesenterio: a lacoris, n. externa parte, & superficie, venæ propagines, scissurasq; plurimas ī mesenterio fieri, dicūt Doctores, quibus affectis, lūborū dolores, nō cōtinui, sed breuibz quibūdā intervallisurgentes, succedūt, quos ad destrū hypochondriū in locinoris portas tū redciētū cōtrahi, & ueluti cōuelli, asserunt, vbi velut radicē esse affectionis, venæ hæc una cū paginibus omnibus, inflāmata admonēt. Portas at, fcoris, pati, & hepar ipsum ex ciborū fastidio confirmat quia illud symptoma nō semper ad os uētriculi, ob alienā, quamdā humorū qualitātē affectū per tinēt, aut ad extinctionē facultatis, in ipso sentientis, ut imminētē morte, aut ad mentē lesā, ut in Phrenitide, sed ēt, ad hepar ipsum, grauitē affectū, qd facultatis alētis & naturalis, principiū est, q cū per uenas meseraicas, quibus tāquā manibus lecur utitur, alimētū amplius nō trahit, nec succus sensionem ullā mouet, grauisima, inappetētia īsequunt, ut mori malint agri, quā eorū q afferunt, quicquā attingere, & hæc fuit ēt ueterū Doctarū suā, quos recenset Glosa ad supradictū textū. Potest facere etiā ad propositū doctrina Glosæ ad text. 29. 6. Epidem. sect. 1. ubi in 27 muliere & maxime extenuata, mensibus octo, iā menses suppressis, uenæ sectionem medicis alijs reiiciētibus, & propter mulieris extenuationem & propter inappetentiam, & nauseam breui tempore ad naturalem habitum reduxisse testatur, de tracta prima die sanguinis libra una, & dimidia. Secūdo, altera, tertiō, antijs octo nec indicationē sumpsisse ab inappetentia & nausea, aut extenuatione, cū multi sanguinis copiam nō exiguā habeant, qui tamen summē graciles existant: & cōtra alij crassi, obesi, sint, & pauci sanguinis. 28 Domini, nausea & prædicta, ut plurimū sunt resudante Ichore a parte inflāmata, uel a uenis adentriculum resurgente, quod cognoscemus, quia febris acuta est & celeriter mouet, quia statim lingua exarescit, quo casu, quia resurgit, interna uehemēsq; inflāmatio: suffocatio, aliq; id genus, neglecto stomacho, ne per-

sear occasio, statim sanguinem detrahe-
mus, & reiterabimus, nam secus agendo
cum negotium sit ualde anceps, & peri-
culosum, in maximum uitæ discrimen
incurrunt ægrinam cum saepe materia ad
superas partes transferatur, periculum
conuulsionis, & mortis, nisi robusta natu-
ra à prædicta iniuria robusta inuenta se
liberet, per ea, quæ dixit Glos. ad prædi-
ctum text. ex prædicto Prorrheth. quod est
rarissimum. Amplia etiam casum, si in
prædicta febre hæusa non fieret, sed mor-
sus cordis: nam tunc etiam stomacho ne-
glecto ad prædictam urgētiam attendas.
Non obstant in contrarium adducta, nam
locum habent quotiescunque prædicta &
nausea, seu prædictus morsus ventriculi
fere, stomacho per se paciente, non per
consensum à loco inflammato, uel à resu-
datione à uenis per acuta existēte febre,
& hæc breuiter dicta sint de hac decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Emmanuelis Philiberti, sabbaudiensis Re-
guli laus in Bello illo Germanico, in
quæ consistebat.
- 2 Situs opportunus est eligendus, cuius natu-
ra spectanda.
- 3 Morbi malitiosi lumbos pro situ eligunt.
- 4 Mesenterium est totius corporis uelut sēina.
- 5 Lumbi non distant à finibus facultatum.
- 6 Hippocrates ualde timet morbos, cuius so-
cus lumbi sunt.
- 7 Adolescent quidā incidit in febrē leuē, cū
multos malitiosos succos diu congeisset.
- 8 Putredine inualecente, multa aquosa te-
nuia reuomi possunt.
- 9 Vomitus qui utilis uidetur esse.
- 10 Vomitus requirit robustiorem naturam
dilectione.
- 11 Virtus valida omnia contemnit.
- 12 Mentis aberratio fit uentreulo compa-
tiente cerebro.
- 13 Mentis aberratio fit uelut accessio.
- 14 Vomitus niger & syncerus mortalis est.
- 15 Vomitus, & si multus, tamen tenuium, &
aquosorum, non est criticus.
- 16 Vomitus niger sine aluatione est Iudi-
catorium non Iudicans, & mortalis.
- 17 Ad prognosticum & curationem quæ re-
ferat sciri à Medico.
- 18 Natura quādiu potest, sustinet succos
prauos.
- 19 Humor veneno similis, quomodo genere-
tur in febre.
- 20 Natura nō aggreditur excretionē humo-
ris venenosi, nisi copia aut malitia aucta.
- 21 Symptomaticū veneno oritur, non ut subita

- 22 est generatio, ita et generationis modus.
- 23 Caesaris Colle V. I. D. morbus.
- 24 Caesar Colle non tam multitudine, quā
maligna qualitate laborauit.
- 25 Venenum potest gigni intra corpus no-
strum, & ad tempus latitare.
- 26 Prudens cauet prauis succis cibis uti.
- 27 Succus prauus fallacius ledunt, quā dif-
ficilia, aut flatuosa &c.
- 28 Excretio symptomatica quomodo discer-
natur ab alijs.
- 29 Excretio nulla salutaris; signis antee-
dentibus perniciosus vel consequētibus.

A R G V M E N T V M.

Febris aliquando incipit leuis & inde se
preferunt perniciofa sympto-
mata. Unde mors.

D E C I S I O X I.

Vniuersa & Serenissimi Philiberti Sab-
baudiensis Reguli, & prudentissimi
Imperatoris, laus, & uirtus, & gloria in
Bello illo Germanico, in quo non solū In-
terfuit, uerū præfuit, & Victoriæ Cæsareæ
Iudicio eunctorū mortalium causa fuit. In
eligendis Castris cōsistebat: Nā & profectō
opportunus situs est eligendus parandis
copijs, cuius natura spectanda est, non solū
ut sit munitus aduersus irruentes ho-
stes, si qui fierēt conatus: uerū ē ut ne lō-
gē distet à finibus Hostium, ne tarditas iti-
neris cripiat facultatē rei præclaræ agē-
dæ, ut ibi sit aquarū copia, & cōmoditas
fluuiorū ad cōuehēdos apparatus, & tor-
menta bellica, ut propinqua ne sint aspe-
rata loca, & sterilia, ne citō labefactetur co-
pia, statim inopia cōmeatur. Callidi, &
malitiosi morbi lumbos ut plurimū eligunt,
itaquā situm, & locum sibi opportunū, &
ad parandas copias ubi enim aquarū co-
pia, & cōmoditas fluuiorū propter & me-
senterium totius corporis, uelut senti-
nā, ubi quicquid ex antecedente morbo,
aut latente obstructione, uel putredine,
uel uisceris Interioris corruptela prauus
humoris, & sanguinis corrupti generatur
deponitur, & propter assiduam Inglutiē,
magno utriusq; bilis & pituitæ prouetus,
qui cholera, melancholia, diarrhæa, dysen-
teria, cachexia, atrophia, langoris, lenta-
ritū, errantiumq; febrū, uno uerbo laticen-
tiū morborū causas saepe continet. Nec &
longē distat à finibus facultatum: nā sangui-
ne feruente in magna uena, & arteria re-
dundante, eius translatione, quā Incediū,
& copia molitur, iuxta diaphragma fa-
cilissimè inflammatur, ut in Sileno. 3. Epi-
demior. Ut merito prudētissimus Imper.

6. Hippocrates * valde timuerit morbos, cuius focus, seu castra, vel situs subit sunt, ad text. Quibus lumborum dolor, si, male habent, & Prout exemplo, in hac Decisione posito.

7. Adolescens * quidam, nepos cuiusdam Sacerdotis, anno elapso 1622. cum cacochymiam multam, malignosque succos diu congestisset, tum ex cibis talis naturæ tum & inordinatè ingestis, incidit in febrem, adeo leuem, sine statis periodis, licet cum leui lumborum dolore, vt caratus à Iacobo Vetrano, inter Iuuenes optimo, fuerit vt sanus derelictus. Sed paululum * inualescens putredo, leui dolore ventris oborto cū horrore, multa aquosa tenuia capit reuomere, tunc poterat dici, quod talis * vomitus esset salutaris, quia eum esset multorum, conferebat.

Quia non in paucitate excretionis natura valida indicium vllum est: sed in perfectione & copia vt alibi docuimus: Cum verò esset tenuium, & aquosorum, non videbatur symptomaticus, quia vomitus iste, qui nec admodum crassus est, nec ferro exhausto, nec paucus, & frequens, nec subputridus, & fædi odoris, nec liuidus, niger, aut his omnibus coloribus variegatus, laudatur ab Hippocrate, per ea, quæ ipse dixit in Prognost. Immo cæta-
ro li * vomitu colligebatur robur naturæ, cum robustiorem naturam requirat vomitio deiectione, ad text. 62. ex 7. Aphorism. & ad text. 27. 2. de fracturis. Vbi scribis, purgandos esse robustos quidem supra debiles verò infra. Et vbi * valida est natura, omnia ab ipsa continentur, ad conclusionem medicinalem. Sed
12. * quia prædictus Adolescens In prædicto vomitu mente aberrabat, poterat etiam dici, quod ventriculo compatiante cere-
bro, nascebatur, vel * de ea mentis aberratione, eoque delirio, vehementia accessio-
nis moto, iam in commune vitium tracto cerebro, per ea, quæ dixit Hollerius ad text. si Comment. 2. Prior.
14. Prorrhæd. sed * paulò post à prædicto Sacerdote vocatus ego. Inueni prædictum Adolescentem, nigra reuomentem, eoque sincera exhausta tenuiore parte, à ferro-
re, & tunc dixi, casum esse desperatum, nec esse remedii locum, ad text. in puncto 51. Ex lumborum dolore ad cor re-
gurgitationes febriles cum horrore, aquosa, tenuia, & multa reuomentes, mente aber-
rantes, voce priuata, nigra vomentes, moriuntur: Comment. 2. Prior. Prorrhæd.
15. & Iure optimo, quia * & si à principio excreuisset multa, fuerunt tamen tenuia,

& aquosa. Hæc excretio non potest esse critica propter duo. Primum, quia, vt dixi, tenuia, & aquosa, & per consequens cruda: quo casu nihil bene potest excre-
bri. Alterum quia ab illa excretionem su-
peruenit delirium supradictum & muti-
tas pro alleuatione, quæ mutitas demon-
strabat propter affectum principij ner-
uorum exortam fuisse, cuius signum erat
46 prædicta mentis aberratio. Amplius * si
ne prædicta alleuatione nigra reuomit,
hoc Indicatorium est, non Iudicans, &
mortale, quia cum pernicioso signo, ad
text. 35. Post sanguinis eruptionem deie-
ctiones nigra, mala. Comment. 3. Prior.
17. Prorrhæd. Domini, multum * refert ad
prognosticum, idest, Medici honorem, &
etiam ad Curationem quos succos con-
gesserit homo, an scilicet multitudinem
bonorum, aut etiam non omnino malo-
rum, vel mediocritatem succorum ha-
beat, vel malum corporis apparatus, &
cacochymiam in corpore latitantem, quam vel ex antecedente morbo, vel la-
tente obstructione, vel putredine, vel vi-
sceris interioris corruptela, in præcor-
dijs aggregauit, quam * natura valens, &
robusta quando potest, sullinet, vel in
mesenterij totius corporis, veluti sen-
tinam, deponit: vbi tractu temporis, &
occasione nata, putrescens tandem, fe-
brem leuem initio excitat, sine statis pe-
riodis, vt in prædicto agro, quæ Medicos
plerumque fallit, quorum opinione, cele-
rius de medio tollitur æger, vt mortem,
quàm periculum citius deprehendant,
Nam oborto leui dolore lumborum, aut
ventris, vt in prædicto agro cum horro-
re in constante, modò venter subito in-
tumesceit, prout Patres nostri, memoria
digni, obseruarunt: modò nigra vomitio-
ne redduntur, aut per alium subeunt, cū
prædicta mentis aberratione, & vocis in-
terceptione, & repentina terè morte,
quod nos non semel vidimus, & prædicti
Patres nostri sæpissimè obseruarunt. In-
terdum * quoque In febre humor delete-
rius, & ueneno similis generatur per cor-
ruptionem propriæ substantiæ, aut mali-
gnus, per adustionem bilis, uel sanguinis,
20 cuius * excretionem natura non aggre-
ditur, donec copia, aut malicia aucta, gra-
uius sentientem, huc atque illuc exturba-
re cogatur: unde subito lathalia signa
eduntur, etiam his, qui sani ante puta-
bantur. Id docet Glos. ad text. 17. Com-
ment. 2. Prior. Prorrhæd. Exemplo sumpto
à canis rabidi morfu, cuius uenenum ubi
diu latuit, repente se profert, & docet
eadem

eadem Glas. in historiam Phrenitici 3.
Epi temior. sect. 3. Quem cum inculpate
haberet, primo statim die Phrenitis in-
uasit, cum febre horrida aruginosorum
multorum, & tenuium vomitu, sudoribus,
vociis interceptione, & similibus: Non
enim vt subita est horum symptomatu
generatio, ita & generationis ipsorum
causa, & dum hanc scriberemus vidimus
in condam V. I. D. Casare Colle, qui, oc-
cassione nacta, quod scalsisset tibiam, con-
traxit mortificationem, nullo progressu
tumore, vt videretur succus ad partem
conuocatus. Unde, & quid coniectandum
aliud erat, quam hominem, non tam mul-
titudine, quam maligna qualitate labo-
rassem; Habuisseque interius intra visce-
ra latitans virus aliquod, veneno proxi-
mum quod in eam particulam (scalsione
prestante motus initium) depositum fuit.
Non expulsum autem inde, veneficam
vim in cor refudit intra aliquos, dies, de
quibus ego non sum. Informatus, quia cu-
rabatur ab Erasmo de Salatis. Quod quo-
que est euidenti argumento, posse atque
adeo solere, intra nostra corpora gigni
veneno similia excrementa, atque posse
alicubi multo tempore latere vsque dum
aliqua occasione commota, repentinos
afferant casus, per ea, quae dixit
Galenus ultimo de locis affect. vbi do-
ctrinam hanc multis confirmat. Unde, vt
per hanc transcendens hoc dicamus, qui sa-
pit, maxime cauebit prauis succi cibis uti
neque confidet, quod nihil mori sibi sen-
tiant mali accidere. Si enim venenum
latere potest, quanto magis succus ali-
quis prauus? Quin & potius a talibus so-
lent homines occultius, & fallacius ladi:
Quae enim sunt coctu difficillia, aut tarde
descendentia, aut flatuosa, aut impense
calida, aut frigida, haec statim laedunt: quae
vero citra haec omnia sunt mali succi, sta-
tim nihil videntur facere: paulatim vero
malis replent, & in periculoso statu cor-
pora constituunt, vt praedictum Infelicem
Adolescentem, qui a praedictis malis suc-
cis, quos natura valens, & robusta quan-
diu potuit sustinuit, vel in mesenterium
deposuit, vbi tractu temporis putrescen-
tes, febrem illam, a principio leuem exci-
tarunt, Inualescentes dolorem praedictum
ventris cum horrore inconstanti, a qui-
bus natura irritata, vomitione multa ex-
pulis, agitatique per corporis habitum,
aut etiam per vasa, non omnino sensus
expertia, horrorem praedictum sympto-
maticum mouerunt, a quibus delirium,
vel vociis Interceptio in tantarum misc-

riarum cerebro consortio tracto, a qui-
bus nigri reuomit, calore & incendio ge-
nerata; Quas & excretiones symptoma-
ticas a viscerum imbecillitate, vel ardo-
re factas, discernere ab alijs non est diffi-
cile, quae integra valetudine, sed plenu-
dinis ratione, & facultatis expultricis ro-
bore accidunt, aut parte aliqua affecta
per secur se se expurgante, viribus ipsius
iam reitutis: Concoctis enim in ipsa
vitiosis humoribus, nigra excernuntur,
ita tamen, vt humores utiles retineantur
inutiles expellantur: secus in casu nostro
in quo cruda fuerunt excreta, & sic ma-
lum, ad quorum excretionem perniciofa
superuenerunt symptomata, vt praedictum
delirium: Quibus & manentibus, nigra
vomitu redita, quae omnia mortalia, ad
conclusiones medicinales. Signis anreceden-
tibus perniciosis, illis quoque perferen-
tibus, nulla salutaris excretio, & ad alte-
ram. Signis consequentibus pernicio-
sis de quibus alibi in hac Prima parte
& haec satis dicta sufficiant de hac Deci-
sione.

S V M M A R I V M.

- 1 Sicilia Regnum a bono Castri nunc Lem-
bos comite optimum Principem Philib-
bertum obinuit.
- 2 Sicilia Regnum si absumpto castri comite
interrogatum in Principem Emmanue-
lem Philibertum respondisset.
- 3 Emmanuel Philibertus qui Princeps sit.
- 4 Ager fortunatus est in quo natura a bona
in optimum permutat.
- 5 Permutatio bona quae sit.
- 6 Permutationis non optima, utilis tamen
in Pulmonia.
- 7 Permutatio optima quae sit.
- 8 Morbus in morbum permutatur.
- 9 Peripneumonia permutatio in pleuritide
rarissima est.
- 10 Lethargus permutatur in phrenitum.
- 11 Morbus permutat cum morbo inutili.
ter, & perniciosus.
- 12 Don Vincentius Rao habuit febrem acu-
tam & causam Castri Joannis, & quae
illi annexabantur.
- 13 Febris acuta in hydropem transiit ali-
quando.
- 14 Morbo diuturno morbus, acutus super-
ueniens, utiliter superuenit.
- 15 Morbo acuto diuturnus superueniens,
potest esse salutaris.
- 16 Hydrops morbo acuto superueniens, vi-
detur utiliter superuenire.
- 17 Hydrops, qui sequitur morbos acu-
tos,

- tos, sedes ubi est.*
 28 *Hydromorbus, qui ex acutis morbis sunt, omnes mali, & ratione causa, & ratione signi.*
 19 *Hydromorbus superueniens defectum naturalis facultatis significat, quod pessimum est.*
 20 *Hydromorbus superueniens, dolores, & febres auget.*
 21 *Hydromorbus superueniens morbo acuto, mortalis & nu. 24.*
 22 *Hydromorbus in salutem euntis signa.*
 23 *Anime passionibus multum sensibus sunt inimicissima.*
 24 *Hydromorbus omnis morbo acuto superueniens mortalis est: ubi limita.*

A R G V M E N T V M.

Hydromorbus superueniens morbo acuto, periculosissimus est, & quibus conditionibus efficiatur salutaris, vel mortalis.

D E C I S I O. XII.

- 1 **F**ortunatissimum & Siciliæ Regnum, quod à Maximo, & Pijssimo Philippo Quarto, summa Prudentiæ expectatio, nique Rege, permutatione facta, à bono Castri, Nunc Lembos Comite, & ex primarijs Grandibus apud prædictum summum Regem optimum Principem Philibertum obtinuit: Nam & certe si fuisset interrogatum, si illo assumpto, Sabiti casus incursum, in quo spei fuisset habiturum, summo consensu acclamasset in serenissimum Principem Philibertum, vim honorari iudicij admirabilem: Etenim & talis est Princeps, ut nulla res tanta sit, ac tam difficilis, quam non & consilio regere, & integritate tueri, & virtute & prudentia conficere possit, ut merito noce. sua tantam electionem ad sydera usque crederet. Fortunatus & ager, in quo prudentissima Natura à bono in optimum permutat. Bona & est permutatio, quæ agrum quidem liberat, periculo mortis: Insignem tamen aliquam noxam partibus affert, quibus euenit, ut si articulus nigrescat, non ob mortificationem, sed materiæ decubitum, & facili tolerantia morbi, & signis alijs salutaribus, morbum uerti spes est in permutationem, ita ut ager quidem sit conualiturus: corporis uero nigrescente partes syderate cadant, ad text. 9 ex 2. Prognost. Sed & est aliud genus permutationis non optimæ: utilis tamen in pulmonia, quoties citra morbi

concoctionem permutatio consistit in crure, vindicatur quidem, & hoc modo ager à periculo Imminenti vi illius morbi, sed articulus ipse in quem decubuit, difficilius sanitati restituitur, & forsitan notiam quandoque ager ex eo claudicat, bit, ad text. 67. ex 2. Prognost. Optima est permutatio, quæ maximè deorsum fit, & quam longissimè à foco morbi secedit, atque erumpit: & cum optima coctione, & cum optima vacuatione, nulla superest materia, ad text. Abscessus aut peruenas, aut per ossa, s. optimi uero precipue sunt & c. 2. Epidem. sect. 1. Aliquando & morbus in morbum permutat, ut epilepsiam in Quartanam, conuulsionem, vel catharrum, & asthma in febrem, lippitudinem in diarrhæam, linteriam in ruptum acidum, peripneumoniam in pleuritidē, quod raro & obseruatur, quia in facili, & miti peripneumonia totus humor nouius expectoratur in tussi: in mortali uero prius ager suffocatur, quam coctæ co. afficiantur: Lethargus & in Phrenitim; Sed & aliquando morbus permutat inutiliter, & cum periculo: ut Phrenitidem in lethargum, pleuritidem in peripneumoniam, & febrem acutam in hydropem, de qua in hac Decisione.

12 & Don. Vincentius Rao in febre acuta, & caufa, quem Iustrijoannis passus fuerat, cui coniungebatur inflammatio, vel flammea dispositio alicuius visceris interioris, (vulgò febris focum vocant, & mineram) ut pulmonis, lecoris, renum, lienis, ventriculi, intestinorum, maximè jejuni, & tenuis, mesocoli, vel totius mesenterii. Ex eo Immodico calore hepar vel primario, vel propter vicinitatem, aut propter commercium venarum incaluit, exiccatur, & exustum, quæ tandem in hydropem transiit: & cum Panormum uenisset, fuerunt vocati Ioseph fontana Iouanes Petrus lo Restiuo, & Ioseph Pizzutus, Regius prothomedicus, omnes certè doctissimi, cum quibus ego, eorum minimus, & Medicus ordinarius Illustrissimi condam Ioannis Francisci Rao, tunc Iustitiæ præsentis Optimi, interueni: Quibus in consultatione positus, videbatur posse dici, quod sicuti & morbo diuturno morbus acutus superueniens, utiliter superuenit: nam eiusdem est, & solet esse Indicatio ad text. 92. Famula, quam nuper emptam vidi, huic muliebria septem annis non prodierant, ex 4. Epidemior. vnde contraxerat scirrhum magnum in hepate, & tumore in uentre, febre superueniente sanata est.

est, & ad text. 132. Alcippus habens h-
c morphoidas: eodem 4. Epidemior. & ad
text. 23. ex 5. Epidem. Et dum huc scribe-
remus in fasto vidimus in Marcello Zar-
zana, qui à Quartana, febre ardentissima
superueniente, & periculosissima nobis
periculis, liberatus fuit: sic morbo
acuto diuturnus superueniens, possit esse
salutaris. Amplius, quia si humor in
hydrope in una tantum parte contineat-
ur, versatur tamen circa fundamentum,
& causam febris, quia usque ad præcor-
dialia, maxime humore decumbente, sicut
in acutis morbis est necesse, ut decumbat,
pertingit, ut ex ea, & antennis partes pro-
xima cordis, possint refrigerari, & hume-
ctari, & ipsum etiam subinde cor, quo re-
frigerato, & extincto eius feruore, facile,
vel sponte reliqua refrigerantur. Tertiò
cum casus sit de hydrope, qui sequitur
morbos acutos, qui circa viscera in ven-
tre intra resident, videlicet Iecur, aut ea,
quorum consensu ipsum afficitur: Vnde
febris eorum affectus, consequitur. Sed
acuti morbi in his locis exorientes, aut
plenique, aut omnes sunt inflammationes,
quas consequitur febris, per ea, quæ dixit
Glos. ad text. Secundum ex Secundo
Prognost. Quæ febris, ferè rationem
symptomatis habet, per ea, quæ dixit
eadem Glos. multis in locis antiquiores
Medicos sensisse, & horum membrorum
consensu con afficitur: Vnde cum hic hy-
drops circa eas partes consistat, quæ pri-
mo affectæ sunt, & à quibus, & hydrops, &
febris primam habent affectionem, sequi-
tur, quod remittente causa, & effectum
remitti, sit necesse. Sed his non obstanti-
bus, omnes prædicti doctissimi, collega
concluserunt, casum esse mortalem, mor-
tique condemnarunt, ad text. ex Progn-
ost. si Hydrops, qui ex acutis morbis, fuit
omnes mali, neque enim febrem sedant,
dolorumque sunt valde, & mortales, hu-
cusque textus. Et hoc tum ratione causæ,
tum ratione significatione quidem signi,
quia, cum hydrops ex Imbecillitate Ieco-
ris, & ea insigni ortum habeat, prout est
communis opinio omnium Doctorum, &
Iecur sit initiū facultatis naturalis, qua
potissimum egemus, ad hoc ut curentur
morbi materiales per hanc enim conco-
quitur morbus, & per eandem Iudicatur:
eius enim munus excrementa secernere,
& repellere est, & si quo in morbo egemus
virium, & facultatum robore, in acutis
egemus, prout alibi diximus ex Galeno.
Significat ergo hydrops superueniens
defectum naturalis facultatis, quod qui-

tudem pessimum est, sed & in ratione cau-
sam Priori morbo graui, hic etiam gra-
uis & difficilis accedens & graui iniuria
grauis iniuria superueniens, non potest
non ingentem minari ruinam. Tandem,
cum eius hydrops vehementes dolores
excitet, dolor ferè & febrem augeat, vi-
res dissoluat, ad text. ex eodem pro gnos-
t. hac etiā ratione mortalis est prædictus
hydrops. Dolorificum quidem esse prædi-
ctum hydropem, primum propter inflam-
mationem partis nervosa, medio corpo-
re sita, & nutritioni dicata: deinde pro-
pter distensionem peritonæi à flatu op-
pressionem diaphragmatis, & materiæ
exusta acrimonia: Mortales vero, quia
propter symptomatum vehementiam, &
curationis difficultatem, calore paruo
penè extincto, in corpus consumptum
alio morbo, & liquatum incidunt, atque
hominem iam confectis viribus, celeriter
extinguunt, pro ut supra diximus, & Hip-
pocrates dixit, Hæc fuerunt tunc dicta, &
conclusa à prædictis viris. Sed observa-
bam & Ego, alium siccam esse, & Iudica-
bam Iecur vicina intestina, & mesenterium
in consortium mali non abduxisse: nam
hinc venter non fluit, quod illic diutius
alimenti reliquæ immorentur, partim
ad Intima peritonæi Immissa, partim
verò à Iocinoris phlegmone adusta, vn-
de prædicta excrementa. Observabam
etiam urinas non pravas, unde coniecta-
bam non adesse maliciam caloris extra-
nei, aut eiusdem abundantiam. Observa-
bam etiam neque corpus adeo marcidum,
squalidum, ac decoloratum, ex quo natu-
ram integram esse, ut & concoquere, &
conuenienter in reliquam corpus influe-
re posse. Amplius, spirationem non ita dif-
ficilem, unde non oppressum diaphragma,
neque aquam restagnare in thoracem, ve-
ni in cōiecturam dolores paucos, & quasi
nullos, quorum præsentia virium exolu-
tio, & intemperies hectica aut Inflamma-
tio interior denuntiatur. Amplius molle,
& tepidum corpus habebat, signum cui-
dentissimum caloris adhuc vigentis sine
prædicta febre hectica, aut malitiosiore,
cuius signum est durities, & extimarum
partium refrigeratio. Præterea, partes
extremas corporis non multum exuccas
inopia alimenti, & visceribus, parum fun-
gentibus suo munere, nullam tussim, quæ
vel symptoma est Iecoris tumentis, aut
languidi, vel hydropis mortalis, ad tex-
tum ex Aphorisma. Quod fortius est, &
quasi incredibile, nullum validam sitim,
quæ prava est, & ut signum resicati ven-
triculi,

tricoli, Iecoris, ac partium solidarum, aut putrentis aquæ, & causa morbi vim augens, in quo non modo potu, sed etiam aquæ conspecta prohiberi debent ægri, per ea, quæ dixit Anicennas. Immo dictus de Rao bibebat aquam ligni mille Ingre dientibus medicatam, & amaricatam, & cibos in eiusmodi aqua decoquebat, quos suauiter fumebat, neque laborabat ab huiusmodi cibo, signum evidentissimum, integras fuisse partes nutritioni dicatas, & suo munere probe fungentes, sine scirrhus vehementi obstructione, imbecillitate ex intemperie frigidiori, quæ vehementius appetentiam anget, aut calidior, quæ fastidium cibi parit & sine corruptione alimentorum, aut humorum praua qualitate, quæ ventriculi os grauius offendat. Ex quibus conclusum, calum non esse desperatum, esseque remedijs locum, prout in effectum fuit, dixique sapius meo tunc Illustrissimo Præsidenti, quia, multis remedijs administratis, fuit sanitati restitutus. Vixitque ad multos annos, & tandem mortuus alio morbo, & mortis & intemperie, eiusdem Illustris. Præsidentis causa, viri in extrema senectute imbecillis, quippe cum optuagesimum ageret annum propter incredibile animi affectum, maximeque senibus periculosum, in grauem morbum incidentis, quem non prius illum, & febris, quam vita ipsa reliquit. 24 Concludendo & tandem dicimus, omnem hydropem, morbo acuto superuenientem, periculosissimum esse, & ut Doctores loquuntur, inuitabile malum, atque desperatum, ad text. ex Prognost. quia hydrops iste febrem non discutit, sed dolorem insuper vehementem concitat, exacerbat, & mortem euocat, hominemque iam confectis viribus, celeriter extinguens; Sed perinitia sanari potest, imbecillo inquam sed nondum extincto calore Insito, si æger Iuuenis est, cuius signa sunt supradicta, & sic multos fuisse sanitati restitutos, asserunt Patres nostri, memoria digni. Ad allegata supra videte quæ dixit Trincauellius ad text. allegatum ex prædicto prognost. & hæc satis dicta sint de ista Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Gloria, & laus militaris quibus consistat.
- 2 Aegri, eiusque parentes in febre lypiria terrentur.
- 3 Frigus ubi vehemens est, virtus est valde

imbecilla.

- 4 In febre lypiria absoluta, itum diligentia, tum custodia est necessaria.
- 5 Fames est magis violenta, quam ulla tormenta bellica.
- 6 Laurentius Caualeri in febre lypiria, octaua die deiecit aquosa, biliosis mixta quæ perseueravit usque ad undecimam, sed febre ingrauescente semper.
- 7 Excretio aquosa, biliosis mixta, videtur consona febre lypiria.
- 8 Sorbitiones dato attractorias.
- 9 Viribus robustis in malitiosis morbis multum indigemus.
- 10 Sorbitionum attractoriarum explicatio.
- 11 In febre lypiria Phlegmone existit in visceribus.
- 12 Medicamentum sorbitioni admixtum, adiuuat naturam trabendo.
- 13 In febre lypiria obstructio præcipue inuenitur.
- 14 Sorbitiones attractoria quando dari debent.
- 15 Excretio, paulatinè facta, videtur salutaris.
- 16 Deiectio cruda non potest esse salutaris.
- 17 Deiectio, quam consequuntur signa pernicioiosa, non est salutaris.
- 18 Iudicatoriorum non Iudicantium quæ fini Iudicatu difficilia, & quæ mortalia.
- 19 In febribus lypirijs cum deiectionibus aquosæ bilis multæ, oculorum peruersio mortalis.
- 20 Quod plures partes labefactantur, id grauius periculum.
- 21 In febre lypiria deiectio superueniens, & oculi perturbatio principum omnium facultatum principia, & Instrumenta affecta esse denuntiant.
- 22 Coctio omnia incrassat.
- 23 Somnus pro remedio febris ardentis habetur.
- 24 Oculi perturbatio cerebrum affectum denuntiat.
- 25 Vita Castris captis nulla spes vita relinquitur.
- 26 Excretio debet congruo tempore superuenire.
- 27 Expurgatio arte facta potest Iuuare.
- 28 Expurgatio, natura beneficio facta, & opportuno tempore debet venire, & aliuatio vel remissio subsequi.

ARGVMENTVM.

Febris ardens ex genere lypiriarum, cui de-
iectio superuenit cum oculorum per-
turbatione, mortalis est.

DECISIO. XIII.

T Errebantur & magnopere in grauissi-
mo illo Germanico Bello Caesaris Du-
ces, ne vniersus exercitus solueretur;
quæ res cū fuisset ad Serenissimum Philibertū, totius exercitus Imperatorem, &
victoriae Caesaris causam, delata, breui-
ter illos ad perferenda Incommoda hor-
tatur, dicēs, vniersam gloriam, laudemq;
militarē, nō in fruitione voluptatum, aut
in delicijs, sed vigilijs, laboribus plurimis
fortiter perferendis & inedia constituta
esse. Nam gloriosis, & honorificentissimis
quibusq; negotijs summi labores, summa-
que difficultates sunt propositæ, cū Deus
Altissimus nihil laudabile, & Illustre, &
gloriosum Mortalibus per ignauā, & fo-
cordiam proposuerit. Terrentur magno
pere & ægri, & parētes in grauissimo mor-
bo, & malitiosissimo, ex genere ardentium
lypiriarum ne vires, cū quibus pugnaturi
sunt ægri, soluantur, quia & si vehemens est
frigus eorū, virtutem valde imbecillam
esse, coniectare oportet per ea, quæ dixit
Glosa ad text. 47. ex 4. de acutis. Hæc res
cum ad prudentē Medicum, naturæ Gene-
ralissimū Prefectū, est delata, eos ad per-
ferenda incommoda hortatur, & absolutis-
sima tū diligentia, tum custodia indigere
inquit, ad text. allegatū 47. vitamq; ipsam
non in fruitione voluptatis, aut delicijs,
sed laboribus plurimis, & inedia perfe-
renda constitutam esse, ad eundem text.
versic. Eosque ita degere oportet, vt ni-
hil, præter oxymel aquosum, tangant, &c.
Et & meritò, quia fames magis violenta
est, ac formidabilis, quàm vlla tormenta
bellica, vel peditum, æquitumue ordo;
cum arma retundantur armis, & consilio,
& reparationibus, at fami, nulli aggeres,
& nulla fossæ, nulla propugnacula possunt
resistere, de qua febre nos in hac De-
cisione.
Laurentius & Caualeri, æstiuis ardori-
bus febre ardente, ex genere lypiriarum,
cum teneretur: leuiter enim refrigescē-
bat, octaua die capit deijcere aquosa, bi-
liosissima mixta, quæ vsque ad vndecimam,
in qua ego superuocatus fui, perseuera-
uit, febre potius ingrauescente. Dicebat
tunc condā Marianus Manso, qui cu-

7 ra præerat, quod & deiectione prædicta sa-
lutaris debebat esse. Primò, quia morbo
congruens, ad text. 4 fit quoque & lingua
aspera, versic. Deiectionesque, & liqui-
dæ, & pallidæ sunt, & dixit Paulus Aegi-
neta, & Alexander Trallianus. Secundò
allegabat text. 18. in puncto. Sorbitiones
8 & dato attractorias ex 4. de acutis. Cla-
rius, cum a plenitudine, seu cacochymia,
quas euacuare oportet, scopus eligatur,
ad text. ultimum, ex 3. de acutis. Nisi quis
dolorem, & facit text. 19. 1. Acutorum,
& 10 vsque ad text. 17. 2. libri, & text. 3. &
4. 2. Acutor & text. 6. 4. & allegatus 13.
19. vsque ad 38. & 43. 44. 63. 64. 73. vsque
ad 76. 109. 3. 116. 117. 118. Sorbitiones da-
to attractorias, indicatione à prædicta
repletionem, seu cacochymia sumpta: præ-
sertim in casu nostro, maligno, scilicet,
causa, vt purgetur corpus ipsum, atque
vnà quoque nutriatur, admixto inquam
sorbitioni, purgante, humoresque trahē-
te medicamento, ne vires in purgando
9 exoluantur. Quibus & quidem in mali-
gnis quibuslibet morbis quantum indi-
geamus, vt robustæ sint, clarissimum est.
Et cum esset eruditissimus, addebat ex
10 Ingrassia, cur & medicamentum sorbi-
tioni misceret Hippocrates, quo minus
calfieret, & desiccaretur corpus ipsum in
purgatione, minusque medicamenti vi
perturbaretur, quasi ea sorbitinis ad-
mixtione, quadantenus, refracta, & Na-
tura familiariori iam reddito medica-
11 mento. Sed & fortius, quia, cum in casu
nostro i visceribus aliqua Phlegmone exi-
steret, quam ob causam extrema frigi-
da sunt, ad text. 16. ex 4. de acutis. Hæc
autem ad se calorem, & spiritus, &
sanguinem, vt ventosa attraxit. Vnde
rursus in visceribus obstructio quadam
inest. Hæc autem inexistente, medica-
menti vis penetrare nequiret, nisi adiuncta es-
set à natura, quæ tale medicamentum ad
se traheret, præsertim In Phlegmone he-
patis in quo casu loquitur Galenus ca-
pit. 15. ex 13. Method. Medend. cuius do-
ctrinam ipse apportabat. Adiunat autem
12 Naturam trahendo, quoties & purgans
medicamentum, sorbitioni admixtetur:
trahens enim sorbitionem ipsam, vt fa-
miliare nutrimentum, veluti sub esca-
pices hamum trahunt, sic Natura,
medicamentum subinclusum, ad se rapit:
vnde paulatina quædā purgatio fit, quasi
per epicrasim: pluries. n. data huiusmodi
sorbitione paulatim, paulatimq; totū expur-
gabit humorē: vnò nō singulari, sed plurali
numero dixit (Sorbitiones dato attracto-
rias)

- 13 rias) Prædictam verò & obstructionē præcipuè Inueniri in casu nostro dicebat, & tandem ne à remotis attraheret. & ultra Iecur medicamento vis pertransiret.
- 14 Quas & sorbitiones attractorias non in principio, sed procedente tempore phlegmone iam concoqui incipiente, ad doctrinam eiusdem Galeni, supra allegatam, quem sequuti Serapio 4. Breuiar. capit. 2. post medium. Razes 7. Continentis, capit. 2. ante medium litera, H. & Auicennas lib. 3. Fen. 14. tractat. 3. capit. 12. Vnde concludebat, salutarem esse excretionem prædictam, quia ab arte debere fieri, & posse fieri, dixit Hippocrat. ergo & meliori modo à natura, quam ars imitatur.
- 15 Amplius & salutarem esse, quia paulatinè facta fuerit, & per vices, & idem Hippocrates, non in vna vice, sed per plures, dicens, sorbitiones dato attractorias. Sed ex alio latere considerabam.
- 16 ego duo, Primum, & deiectionem illam crudam: Alterum, oculorum perturbationem: propter primum dicebam, deiectionem prædictam non posse esse salutarem, quia crudo morbo, quo tempore nihil benè excerni posse, iam alibi diximus: Propter alterum, neque posse esse salutare.
- 17 quia & signa fuerant consequuta perniciofa, vt prædicta oculorum perturbatio, ad text. 35. Post sanguinis eruptionem deiectiones nigrae, malae. Comment. 3. Prior. Prorrhet. ad communissimam illam legem. Indicatoria non iudicantia &c.
- 18 Quorum & quæ nihil iuuant, sunt iudicatu difficillia: quæ verò in contrarium inclinant, quia non modò non iuuant, sed etiam nocent, & in contrariâ naturæ affectionē transeunt, mortalia: vt in casu nostro, & post frustra tentatum illum conflictum, illa oculorum perturbatio superueniens, vel aliquod aliud pessimum symptoma, vt sitis profunda, & inextinguibilis, æstus, anxietates, vrinae pessima, prauus vomitus, & prauæ deiectiones, de quibus nos alibi in hac prima parte diximus: Vnde & symptomaticam esse, & infelicem exitum expectandum, pronunciaui, prout in effectu fuit, quia decima quinta die vitam cum morte commutauit, ad text. In puncto 49. In ardentibus febribus, cum aliquantula perfrictione, deiectionibusq; aquosa bilis multis, oculorum peruersio, signum malum, tum aliàs tum si catochi fiant. hucusq; textus. Domini, ratio fundamentalis istius infelicis exitus in isto casu, & cum ista excretionem, est conclusio.
- 19 illa medicinalis. Quò & plures partes, & facultates labefactatae sunt, eò grauius est

- 21 periculum. Et febris & prædicta cum illa extremarum perfrictione deiectio supra dicta, & illa oculorum perturbatio Principum omnium facultatum principia, atq; Instrumenta affici denunciant, & in singulis grauissimam esse affectionē. In corde enim venoso genere, & ventre dominatur febris ardens cum perfrigeratione partium extremarum ob inflammationē, vel multam ac synceram flammam bilem, quæ illie cohibita, exæstuat, instar erysipelatis. In hepate, vicinisquē partibus, tum imbecillitatem, tum Incendium, excrementa prædicta denunciant; biliosa ab æstu, tenuia, & aquosa à cruditate, & distributionis defectu. Coctio & enim omnia cogit, & incrassat. Quæ excretio praua est, & vt signum, & vt causa: Nam frequens desurgendi necessitas vires celeriter deiecit, tum ob laborem, ac spirituum
- 22 dissipationem, tum & ob somni priuationem, qui pro remedio febris ardentis habetur: siquidem humectat, refrigerat,
- 23 & spiritus instaurat. Oculorum & prædicta perturbatio cerebrum coactum esse, denunciat: cum enim materia ad cerebrum peruenerit, illic permanet & temporis progressu putrescens, fit nigrior: Ideoque caliginosos vapores ad oculos mittit, ac spiritui, qui aspectum efficit, te
- 24 nebras offundit: Vnde & cum capta, sint vitæ castra, quid spei eiusdem vitæ potest remanere? ad text. Prædebilitatorum desipientiæ pessima, ex Prorrhet. vbi Doctores.

- 25 Non obstant & in contrarium allegata. Et primo nō obstat illud, quod dicebatur, quod talis excretio sit morbo congruēs: Nā respondetur, quod opportuno, & congruo tempore debet superuenire. Ad alterū
- 26 & verissimum esse, expurgationem, arte factam, Iuuare, & prout melius in Tertia
- 27 parte, sed quæ & beneficio naturæ sit, opportuno tempore debet venire, coctione, scilicet, præcedente, & alleuatio morbi subsequi, vel saltē remissio, quod non fuit in casu nostro, quia ad prædictam excretionē pro morbi alleuatione subsequuta fuit oculorū perturbatio cū febris ingravescentia. Et hæc satis de ista Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 De Insomniorum præfagitione qui scripserint.
- 2 Insomnia accidunt sanis & aegris.
- 3 Anima per allegoriam causam morbi Medico declarat.
- 4 Phrenitides magis sunt familiares febribus

bribus ardentibus.

- 5 Phrenitidis primus gradus qui sit.
- 6 Phrenitidis 2. differentia qua sit, & nu.
14. & 18.
- 7 Phrenitidis remedia qua sint,
- 8 Phrenitidis remissa qua signa sint. &
num. 16.
- 9 Phreniticorum varia genera.
- 10 Phrenitidis præcipua signa antecedentia
& connexa vigilia sunt.
- 11 Text. 3. Commentar. 2. Prior. Prorrhet.
aliqualis explicatio.
- 12 Phrenitis vehemens ex quibus cognosca-
tur.
- 13 Impotentia, seu obscuritas in loquendo
est signum vehementis phrenitidis.
- 14 Phrenitidis differentia qua sint.
- 15 Phrenitici an possint somnare.
- 16 Phrenitidis remissa qua signa sint. & nu.
20. & nu. 27.
- 17 Insomnia manifesta sunt causa, & signa
salutis.
- 18 Phrenitidis tres sunt differentia.
- 19 Phrenitidis remissio adumbrata quomo-
do cognoscatur.
- 20 Phrenitidis vera remissio ex quibus co-
gnoscatur.
- 21 Somnus quid sit.
- 22 Somnia quando nascantur.
- 23 Somniorum tria genera.
- 24 Insomnia qua Medicus consideret, &
propter quid.
- 25 Insomnia conspicua qua sint.
- 26 Insomniorum conspicuorum quatuorplex
causa.
- 27 Insomnia conspicua sunt signa remissa
Phrenitidis.

ARGVMENTVM.

Phrenitidis remissa insomnia manifesta &
clara signa sunt, quæ etiam sunt
causa salutis.

DECISIO. XIII.

Hippocrates, & Galenus, nec non Ari-
stoteles, Theophrastus, & Cicero, &
Alij quàm multi Doctores, & scripserunt
de præfagitione ex Insomnijs: quæ & ac-
cidunt sanis, & possunt accidere ægris:
utriquæ enim somnare possunt. Quod ad
primos narrat Galenus, quemdam bene-
valentem somniasse factum esse sibi crus-
alterum lapideum: cumquæ somni Inter-

pretationem nullus Medicorum asseque-
retur, eam rei euentu declarasse: nimirum
post aliquot deinde dies crus illi resolu-
tum esse. Mustapha ex Solimano Ottoma-
nicæ Familiz ornamento sub auroram
somniauit virum splendentibus vestibus
indutum radijs prope solaribus apparuis-
se, qui manu apprehensum in locum ama-
nissimum adduceret, ubi magnificentissi-
mum Palatium viscebatur multis fructi-
feris arboribus, & terra floribus tecta
multis circumdatum: Ibi locum assignari
dicebat vir ille viris bonis, & Innocenti-
bus, qui per virtutes mortalem hanc mo-
lestiarum plenam uitam transegerant, at-
que iniquitati, & sceleribus cæterorum
restitissent. tum in aliam partem conuer-
sus, duo ingentia flumina monstrasse,
quorum alterius aqua quasi picea curre-
bat bulliens, in qua magna inerat tur-
ba: cum alij modò immergerentur mo-
dò extollerentur: alij cum magnis ei-
ulatus fortunam suam detestarentur: at-
que hic ex cruciari dicebat vir ille, qui
per iniquitatem, & crudelitatem, & cæte-
ra impura vitia ex hac vita excessissent
neque hoc ratione carere putauit Ari-
stoteles, sed quia tenues, exilesquæ mo-
tus dormientibus quàm vigilantibus vi-
dentur maiores, futurarum passionum
initia adhuc exilia, dormientibus sentiri
multò melius quàm vigilantibus. Quod
ad ægros. Quidam ægrotus quadam no-
cte anxie conflictatus est: cum mane ad
eum venisset Medicus, interrogauit quid
illum conturbasset: ille respondit, Insom-
nia. Somniaui, me in medio fluminis
domum struere, interim flumen magnò-
pere increuisse, & euertisse totam do-
mum: Ego verò miserè lugebam, quod
labores meos & meas copias flumen su-
stulisset, capit interrogare eos qui ader-
rant Medicus, an hic mætus aliqua de-
re esset, quæ illi febricitandi causam
præstitisset: audiuit referente vxore, eum
præ mærore capissè ægrotare: quod cum
multos lateres terreos, quos sinxerat,
in furnum coquendos immisisset, pluuia
magna repente orta, & toto die durans
lateres corrupisset: expectasse verò homi-
nem è lateribus suæ inopiæ solatium. His
auditis, intellexit. Medicus animam ip-
sam & per allegoriam causam morbi sibi
declarasse, & vocasse lateres, domum:
& pluuiam, flumen. Quam artem præ-
dicendi poteritis diuinam appellare, ad
text. Medicum uti prouidentia, simul
autem & si quid est in morbis diuinum, &
huius prouidentiam discere, ex Prognost.

& ibi Doctores Nos huiusmodi insomnia in agris videbimus in dupplici casu. In Phreniticis primò. Secundò ante Phrenitidem. Quò ad primum membrum.

Julius Alcouti Iuuenis boni habitus ex febre ardente Phreniticus factus fuit octaua die: cum verò & in alijs febribus acutis incidant Phrenitides, magis tamen familiares & ardentibus, in quibus & calor vehemens est, qui sursum moneat, & materia sequax, quæ que faciliè in caput attollatur in qua varij manuum gestus apparebant & quia floccos de vestibus eucllebat, stipulas de pariete detrahebat, & turpia loquebatur, & bile flaua in atram degenerante, ferox esse caput, ut & calcitraret, pedibus feriret, mordicus impeteret, & excandesceret omnes, qui ingrediebantur, hostium numero habes: propter quæ fuit vocatus Franciscus Crescentius in arte præclarus, cuius studium fuit,

7 vt ad partes inferas & materia euocaretur, bilis acris materia, exusta quæ mitigaretur, & edomaretur, de quibus nos in Tertia parte diffusissime dicemus. Sed cū multis diebus febre prædicta inarisset, & prædicta phrenitis perseverasset, quiescente tandem eiusdem bilis motu & calore domito, noctem quamdam quietam

8 visus fuit & transgresso, & dormiisse, & a somno alacrior videbatur esse, & vidisse quædam, dicebat, & non somniasse, quæ Medicis de mane narraturus pollicebatur: Vnde nobis aduentantibus de mane, narrabat secunda recordatione, & memoria referebat: Vidisse Siciliam tot vexatam calamitatibus tot, tantisque laboribus, & miseris afflictam, & penè prostratam, cessantem tandem tot lachrymas effundere, & graua suspiria trahere. quia inter procellas, & tempestates, quasi novus Castor, & Pollux obiectum sydus Princeps erat aduēturus dupplici dignitate insignitus, qui vt prædicta Insula pristinam eius dignitatem recuperaret, se se accingebat; Amplius secunda recordatione, & memoria referebat, eandem Insulam fortunæ capillos apprehendisse, eamque columnæ iam iam alligatura videbatur; infractis alis, à sua versatili rota detractam: aderat Dolor, quem fustibus armati propellebant, & tranquillitas columnæ inherens, altera manu caput Serenissimi Principis suffulciens: altera hastam gestans, tanquam sustentaculum, & stabilimentum: aderat & Ianus bifrons, cuius altera facies, quæ in Urbem prospectabat erat iam senioris; altera exterius prospectans Iuuenis ad Insulam tute-

lam: cum altera rerum militarium labores foris sustinendos, altera domi prudentia vtendum significaret: Vnde antiqua felicitate per eundem Maximum Principem restituta, eundem Serenissimum, Piumque lata excipiebat Insula, quo magno defensore, ac Duce, & optimo Governatore felicissima quæque sibi promittebat, ac sperabat, & tandem nullum prætermisum esse humanitatis, & magnificentia genus à Panormitanis; quonon cumulatisimè, ac liberalissimè in prædictum Serenissimum Principem non essent vsi cum omnes arbitrarentur se ad summam tranquillitatem per eum Principem peruenturos, atque ad felicissimum viuendi genus, & ad aureum verè illud saculum, quod ab Antiquis tantopere fuit celebratum. Omnes Panormitani latari, exultare, alas concutere: Principem miris laudibus tum publicè, tum priuatim extollere, nihilque tantopere precari quàm vt illi quàm maximè diurnus; & felix vita decursus concederetur. Prima facie videbatur æger adhuc Phreniticus:

9 Vidimus enim qui in Phrenitide & medijs ignibus, quos purgatorios vocant, versari se se affirmaret, ac se se mortuum diceret cumquæ refutaretur, quod ederet, loqueretur, respondebat, quem videremus edentem, & loquentem, se non esse, sed fratrem ac cum multis diebus febre inarduisset eaquæ dementia perseverasset, beneficio ætatis adiutus, remedijs tandem conuuluit: vidimus qui se frigida complui affirmarent. Amplius in somnis vidisse sibi largam, frigidamquæ pluuiam, qua conspergeretur: & propè Infinita sunt exempla, varia quoque genera eorum ludibriorum, quæ phreniticis occurrunt. Quæ enim ratione possunt somniare phrenitici:

10 ci: Vigilant enim, & inter præcipua & signa Phrenitidis, & antegressa, & annexa vigilia est, ad text. 3. Quibus alius liquiditas, lassitudo, capitis dolor, sitis, vigilia, obscuritas, & Impotentia fuerit, vt hi

11 mente moueantur, spes est, & comment. 2. Prior. Prorrh. Dolor capitis affectum locum demonstrat: vigilia verò affectus causam, nimirum, siccitatem cerebri, & biliosam, acremquæ exhalationem: vnde ex causæ continuatione periculum impendet phrenitidis à biliosiore facto sanguine: vel conuulsiois à siccitate ad text. 18. Propter vigiliam conuulsio, aut deliramentum malum, ex 7. Aphorism Obscuritas in loquendo accidit dupliciter, vel propter instrumentorum voci inseruientium offensionem, quam neruorum vitio

con-

contraxerunt, vel propter mentem la-
sam, & hoc etiam fit dupliciter, quia cum
ager, qui natura taciturnus non est, ta-
cet, aut obscure loquitur, non dum pro-
gresso valde morbo, neque facta phreni-
tide, huic veteranosus quidam marcor, at-
que in somnum propensio accessit, aut
melancholiz principium. Cum vero post
vehementissimum capitis dolorem, prout
in casu proposito ab Hippocrate in textu
supra allegato, quietus iacet, vel post co-
tinuum delirium, neque solum non tumul-
tuatur, vt antea, sed nec prorsus loqui-
tur, nisi pauca quaedam mutila, & hiantia,
idque summissa, & cum manuum quadam
tremula motione, virtutem huius langue-
re, hecticam in cerebro factam esse im-
pressionem phrenitidis, tanquam inllanis
tinctis, quæ elui non possunt, conijcere
oportet. ex quo apparet, vehementem
12 phrenitidem & non solum ex æruginoso
vomitu, aut nigro, aut urinis, aut deiectioni-
bus cognosci, prout glossa ad prædictū
text. 3. supra allegatum ex prædicto Pro-
rhetico videtur iudicare, sed etiam. ex
prædicta obscuritate: cum obscuræ desip-
ientiz valde Phreniticæ sint ad text. 33.
Comment. 1. Prior. Prorrhet. Tremula,
obscuræ, & blandæ, & contrectabiles desip-
ientiz valde Phreniticæ. Vnde obscuri-
13 tas hæc, isto modo sumpta, signum & est
vehementis Phrenitidis glossa vero primo
modo sumit, licet symptomata, quæ
ponuntur in text prædicto 3. hunc virtu-
tis langorem in phreniticis. exprimere
videntur: sunt enim impotentes, quia Ini-
14 tio & affectionis phreniticæ, plura, quam
consuetum sit, loqui solent ægri: mox au-
cta, affectione iactari, exclamare, exili-
re, violenter quædam manu facere: denique
verò vel conuelli, vel præ langore virium
quiescere, vt neque insanire amplius, ne-
que perniciosè habere, multis etiam Me-
dicis videantur, prout in hac prima par-
te diximus. Eiusmodi ergo phrenitide
planè imbuti ægri, & obscure loquuntur,
15 & re vera sunt impotentes. Sed vnde & di-
scissimus, reuertamur, Phrenitici quomo-
do possunt somnare, si expertes intelli-
gentiæ, & omnino conturbata animi po-
testate; In somnia enim neque sub sensum
cadunt, & non nisi ab eo, qui somniat ra-
tione vlla comprehendendi possunt. At quo-
modo somniat phreniticus, violata ra-
tione, & imaginandi potestate, sua in som-
nia concipiat; aut vt concipiat, qua ra-
tione exponat, non nisi absurda effucies:
vnde videbatur magis phreniticus: Sed
doctissimus Crescentius considerabat,

16 ægrum & alacriorem factum, quæ visa
erant secunda recordatione retulisse, adeo
vt neque somniasse, & vera dixisse, pro-
fiteretur, considerabat pulsum, qui lan-
guidus non erat, neque durus, & angustus,
neque exiguus, & tandem nocte supradic-
ta somnum captaffe. Ex quibus conclu-
sum fuit, remissam fuisse Phrenitidem ex
prædictis manifestis, & clavis somnijs, qui
escente bilis motu, calore domito, & ce-
rebro paululum refrigerato. & humecta-
to per prædictum somnum. Ex quibus su-
pra futuram salutem conclusum fuit: eius-
17 modi enim somnia & causæ sunt, & signa
salutis. Causæ quidem, quia dum in his oc-
cupatur animus, somno inflammationis
vis remittitur, cerebri intemperies cor-
rigitur, & humores mitigantur, ad text.
Vbi somnus delirium sedat, bonum, ex
Aphorism. Signa verò, quia abesse indi-
cant tum perturbationem, tum humo-
rem copiosum, & crudum, tum perfrige-
rationem cerebri, & comatis, ab extin-
ctione caloris. Ita in facto successit, quia
ad paucos dies sanitati fuit restitutus: &
quod mirum, huiusmodi impressio ad ali-
quod tempus à solutione prædicti morbi
perseueravit.
18 Domini & tres phrenitidis differentiæ
ponuntur à Doctoribus. Prima in cere-
bri inchoata alteratione, & bile adhuc
agitata, quæ si pallida fuerit, mitius de-
lirium: si flaua: vehementius concitat. In
hac plura, quàm consuetum sit, loqui so-
lent ægri, varios manuum gestus facere,
vt frustra aliquid venari, festucas carpe-
re, floccos è vestimentis euellere, & stipu-
las de pariete detrahare. Altera est deter-
rior, in qua bilis flaua in atram degenerat,
& aucta affectione iactari, exclama-
re, exili-
re, violenter quædam manu fa-
cere, bile flaua in atram degenerante, quæ
malancholica desipientia dicitur. Tertia,
exstasis cum silentio, in qua rectè habere
videntur ægri, mors tamen est in propin-
quo: Aeger enim quietus iacet, neque so-
lùm non tumultuosè exclamat, exili-
tq; vt antea, sed neque prorsus loquitur, ne-
que figuram decubitus permutat, sæpius-
que qui ita affectus est familiaribus præ-
bet opinionem, quòd mox sit, si quod fiat
silentium, dormiturus. Quam differen-
tiam diuinissime describit Glossa ad text.
19 33. Comment. 1. Prior. Prorrhetic. Hæc &
adumbrata, & falsò credita remissio: co-
gnoscitur ab obscuritate prædictorum
symptomatum nam neque insanire am-
plius, neque perniciosè habere videntur.
Solos enim illos Medici quidam opinan-
tur

tur esse Phreniticos, qui exclamant, & exhilliunt, ex Glos. ad prædictum text. & tales præ langore virium quiescunt, & languidum, durumque, & angustum, & exiguum habuerunt possum, ita ut quies fieri ipsis, fatigata virtute, conijciatur, qui scilicet validius moueri nequeant, ex prædicta Glosa ad prædictum text. Datur
 20 † enim quædam Phrenitidis remissio vera, & constans, quæ ex manifestis somnijs deprehenditur; Vnde ut illud delirij genus ab obscuritate symptomatum cognoscitur, (videntur enim rectè habere cum mors est in propinquo) ita hoc manifestè remissum, præmonstratur à manifestis somnijs: Illic enim languida facultas animalis quiescit, in hac expedita, soluta, libera, & nullo molestiore bilis motu implicata, sese erigit: est enim somnus † occupatio naturalis sensuum exteriorum, retractis intro animæ instrumentis ad
 22 principia sua. In illa secessione somnia † nascuntur: spiritus enim animales externis functionibus liberati minime quiescunt, quod anima dormientis sui iuris se ipsam moueat, agitetque per species, aut censernatas aut diuinitus oblatas, aut à corporis affectionibus impressas. Hinc
 23 Doctores tria † somniorum genera, ponunt alia diuina Philosophis non negata. Diuinationem esse in somno, neque pertinenti acius denegandum neque temerè assentiendum afferentes: Galenus per somnum oblata specie monitum se scribit in præcordiorum morbo, ut venam, quæ inter pollicem, & indicem est, secaret, ex qua sectione æger conualuit. In Epidauri templo Aesculapij dormire solitos agros, ut somniarent remedia, scribit Strabo. Alia cum diurnas actiones in noctem transmittit cogitatio, redditque in somnis ea, quæ interdiu honesto in negotio, aut opera, aut consilio patrata sunt. Tertium genus humorum in corpore redundantium vim, & corporis constitutionem à repletione, aut inanitate affectus animi superantis,
 24 conuequitur. In his duobus generibus † Medicus versatur, non ut Philosophus, sed ut affectionum corporis extimator, quæ ut ab alijs signis, ita ab animi motu per somnum declarantur, & ob id somnia obseruari debere scripserit Hippocrates in Epidem. Clara autem conspicua, & manifesta † sunt somnia, cum animus tale cernit, quale in ipsum ingressum est, scilicet, cum simulacra, seu spectra, quæ per somnum repræsentantur, pura, & ingrediuntur, & apprehenduntur, & exeunt. Quorum somniorum conspicuorum duplex

26 † causa, siccitas, & spirituum, & humorum tranquillitas, sedata morbose affectionis agitatio, & caloris vehementioris vacuitas. Remissæ igitur phrenitidis † signa sunt conspicua illa somnia, quiescente bilis motu, calore domito, & cerebro paululum refrigerato, & humectato per somnum, & sunt indubitata causa, & signa futuræ salutis. Bis fuit nobis casum istum videre licitum adhuc usque tempora, quibus hæc scriberemus: Primo in prædicto Iuene, & erat mecum Dominus crescentius, 2. in altero adolescente, & tunc vidi textum in puncto, in phreniticis, Insomnia conspicua, bonum. hucusque Hippocrates. Quæ quomodo conspicua fuerint, iam dictum est, & hæc breuiter de ista Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Sanguis è naribus, quibus benè, & largiter fluit, ob hanc causam maximè seruatur. & nu. 3.
- 2 Philiscus, Epamenon, & filenus mortui, quia parum è naribus stillauit.
- 3 Sanguinis è naribus liberales profusiones, magna ex parte liberant.
- 4 Stilla sanguinis malitiæ morbi, & virulæ naturæ infirmitatem nunciat.
- 5 In paucitate excretionis natura valida indicium vltimum est.
- 6 In febribus maior securitas est, in quibus natura nihil excernit, quàm in quibus pauca.
- 7 Stilla sanguinis omni tempore praua est, sed grauius die alio Indica, uel fatali.
- 8 Casus filij condam Bolebassaris lo Blæco.
- 9 Febris prædictæ de lo Blanco fuit ex genere malitosarum.
- 10 Materia copia, & malitia feruens in nobiles partes transfertur.
- 11 In translatione natura tentat excretionem sed in opere succumbit.
- 12 Stilla sanguinis vel decima septima, vel vigesima apparens, mortalis est, & n. 17.
- 13 Aeger à sanguinis stillis fit aliquando anxius cum siti inextinguibili, & alijs.
- 14 Facultas diebus criticis congregatur cum morbo.
- 15 Diebus criticis facultatem obrui, periculosum, & nu. seq.
- 16 Natura quibus diebus solet vincere, eius debilitatis accidentia sentiri pessimum.
- 17 Diebus fatalibus, & antefatalibus facta, maiorem fidem faciunt.
- 18 Dies fatales, & antefatales magna diligentia sunt obseruanda.

- 16 *Natura, quiescens diebus fatalibus, propter quid quiescat.*
 28 *Ex signo quocunque fit significatio salutis vel mortis, ea multo certior in certaminis tempore.*
 21 *Text. 19. ex 3. Prognosticorum, declaratur.*
 22 *Diebus fatalibus tuberculo foras prodeunte, & facile extussente agro, salutis spes certior est.*
 23 *Stilla sanguinis, in die fatali accidens, quando de necessitate mortalis.*

ARGVMENTVM.

Stilla sanguinis in vigesimo die, vel alio fatali, quando in febribus mortalis.

DECISIO XV.

1 **Q**uibus & bene, & largiter sanguis e naribus fluebat, & ob hanc causam maxime seruabatur: & nullum scio bene si sanguis fluxisset, in hac constitutione mortuum esse. Nam & Philisco, Epamemoni, & Sileno quarto, & quinto die parum de naribus destillauit, & mortui sunt, ad text. 4. 1. Epidem. sect. 3. & primum & merito, quia sanguinis e naribus liberales, & copiose profusiones magna ex parte liberant, per conclusionem medicinalem, scriptam a Glosa ad text. Metone ignis corripuit. Quod & ad alterum, quia sic intelligitur malitia morbi, & virium naturæ infirmitas: Omnis enim cæpta excretio, statim desinens, omnia tubercula, exanthemata, Pustule, foras excitatæ, quæ statim euanescent, idem significant: atque periculum inde nunciatur ex Glosa in 5 Prorrhæ. Non & enim in paucitate excretionis naturæ validæ indicium vllum est, sed in copia: nam pauca excernit, vel quia copiam, aut malitiam ferre non potest, vel quia per se infirma est, & in opere deiecitur. Ut & maior securitas sit in febribus, in quibus ipsa nihil excernit, quam in quibus pauca: Primò, quia in cessatione naturæ actionem quamdam coctionis conijcimus, quæ paulatim fit. Secundò, quia inde Intelligimus, materiæ vim mitiorem, quæ nec sua copia, nec maligna corruptione naturam irritat ad excretionem ante tempus. Tertiò, quia abest suspicio translationis in nobiliores partes, quæ frustra tentato conflictu fieri solet. Sed & notatur ab Hippocrate ad allegatum text. ex Epidem. quarto & quinto die stillasse sanguinem, quasi quod esset grauius, quia, cum omnis excretio pauca

fit mala, ex supradictis, pessima erit si aliquo die fatali fiat, vel antefatali, quia cæ hi dies præstent fidem, certiora sunt omnia signa salutis, & mortis, prout in ista 8 Decisione clarius patebit. Filius & condam Balthassar lo Blanco, in Tribunali Regij Patrimonij tunc Magistri Rationalis meritisissimi, in febre laboriosa, à bile, & crudo humore simul mixtis, in qua toto corpore lassitudinem, cum capitis, laborum, & cernicis dolore, spontaneam sentiebat motis humoribus per sensibilia corpora, in qua multa remedia fuerant facta ab excellentissimis Medicis, à quibus curabatur, qui erant Ioannes Petrus lo Restino, & condam Pompeus Ferrara: 9 At & quia febris ex genere malitiosarum erat, à materia, copia, & malitia redundante, quæ feruens, & si potuisset in vicinas partes diffuere, in nobiles tamen, quas suapte natura semper appetit, & præsertim in caput, translata fuit ubi incendio febrili rurgens, minus reprimi potuit, quæ & translatione obruta natura, 11 confictum tentauit per hæmorrhagiam, sed & tantum stillauit, & substillauit sanguis, idque vel decima septima, vel vigesima febris die. Quo viso à prædicto de lo Restino, doctissimo medico supra mortem ægri fuit pronuntiatum, ad text. 56. Comment. 3. Prior. Prorrhæ. Undecimo die sanguinis stillicidij instar fluores difficiles, tum aliàs, tum si superstillauerint. hucusque textus. Glosa. Cum autem omnes e naribus stillationes difficiles sint, quoties crassæ, & nigræ destillationes fuerint: maxime perniciosas has reperies: si verò tale quippiam diebus quibusdam, vel indicatorijs, vel Iudicatorijs contingat, certius præostendisse licet. hucusque Glosa. & audito tanto periculo à prædicto patre, præclaro Iureconsulto fuerunt vocati condam Hyeronimus Gualcone, Medicus fortunatissimus, & condam Don Ioannes Vincentius Tantillo, cum quo ego simul 13 accessi: & obseruauimus à prædictis stillis sanguinis ægrum factum anxium cum siti inextinguibili, vigilijs, prauis vrinis, & extremarum partium refrigeratione Relictis his, quæ fuerunt dicta à prædicto de Gualcone, afferam tantum quæ dixit Auunculus noster, de Tantillo, quæ talia 14 erant. Cum & diebus criticis, & fatalibus 15 congregiatur facultas cum morbo, illis & videri facultatem obrui, periculosum: maxime quia solet eisdem diebus vincere, iuxta cæli aspectu, qui naturæ solet esse faustus, & allegabat doctrinam Valesij ad text. Continua autem omnino, & nihil

intermittentes, §. Parum subsidentes, & cito rursus ex remissione, &c. versic. Illis lenim diebus, i. Epidem. sect. 2. & ponderabat eundem §. in quo Hippocrates bis repetebat (in decretorijs plerumque diebus peiores facti) quasi quoddam admirandum, & insigne quoddam periculi signum, & notauit idem Vallesius ad eum
 16 dem. §. Quibus & ergo diebus, dicebat ipse, solet natura vincere, multum iuuata ab Astris, debilitatis insignia accidentia sentiri, pessimum esse: & sic, ut stilla sanguinis mala est, pessima, si aliquo die fatali fiat: quia cum sint duo contra vnum, maxima imbecillitas amborum cernitur, cum non possint perfecte expellere: unde votauit cum eodem de lo Restiuo, casum mortalem cum quibus dictus de guascoone Euentus confirmauit sententiam predictam, quia ad paucos dies vitam cum
 17 morte commutauit. Domini Non & est dubium, quod quæcunque diebus fatalibus, aut antefatalibus sunt certiora sunt & maiorem faciunt fidem, quam alijs, per ea quæ dixit Glosa ad allegatum text. 56 ex Prorrh. & ad text. 27. Comment. 2.
 18 Prior. Prorrh. Idcirco & dies fatales atque fatalium indices, maiore solertia, & accuratiore obseruatione opus habent, ut intelligamus, quid afferant noui, & quid natura molitur, quæ tam se se colligere, & contra vim morbi vires omnes
 19 exherere solet: nam & si tunc quiescit, vel languens, & prostrata collabatur, vel adhuc in coctionem fortiter incumbit, cuius signa aliqua certissima profert. Sin materiam aggreditur, vel pugna succumbit, ut in predicto agro: nam prima statim aggressionem superata cecidit, cuius signum stilla predicta, vel superat, vel Im
 20 perfectum conflictum molitur. Ex & quo cumque ergo signo significatio fit salutis, aut mortis: boni vel mali, ea multo certior est in ipso certaminis tempore, quam alio: ac proinde Medicus prudens pauca signa, hac ratione firmissima, multis alijs
 21 anteposit, facit & textus. 19. 3. Prognost. Si verò nec diebus decretorijs euanescat rubor, neque tuberculo conuerso in sedē exteriorem pus non facile excreet, ac videatur sine dolore agere, mortem indicat, aut recidiam ruboris hucutque tex. clarius, in tertia specie angina, (& tu amplia ad quemlibet morbum) prospice diligenter, quomodo finiatur, & quod euadat erysipelas, vel inflammatio in ceruice: nā interdum viscerice natura in abscessum colligitur, ac foras euacuatur per exteriorem cutem: interdum sputis facillibus

aboleatur, quorum vtrumque utile est, atque agrum tum a relapsu, tum a mortis periculo vindicat. Verum quoties sine his quasi de repente subsidit, & euanescit malum est, foreque ut aut mortem afferat, recurrente humore malitioso ad pulmonem, aut redeat rursus, per ea, quæ dixit, vallesius ad text. In Thaso decumbentem iuxta frigidam §. sexagesima tussis quidem sine signo defecerunt, versic. Quia quod repente euanescit, 3. Epidem. Id si diebus fatalibus fiat, confirmatur præsigium, quod firmitus est multo, ac certius, si quæ dicta sunt, septimo, decimoquarto, vel vigesimo fiant, quam si alijs diebus, quod in vtraque partem plus sit in illis fiducia, ut puta, si in diebus fatalibus materia predicta angina in pulmonem transferatur, recurrente Intro erysipelate, non modo non bonum est, sed ingens etiam malum, quod ex fiducia, quam ex ipso die haberi oportuit, malitiam suam confirmat, ad conclusionem medicinalem, Signorum omnium malorum firmitatem, ac fiduciam, ex diei fatalis ratione, & eius, quod factum est constantia haberi. Quod naturæ agentis, & recte motus illis tantum diebus conspicue elucescat, & certamen contra morbum instigatur ad salutem,
 22 vel perniciem Idem & dic, si in aliquo ex predictis diebus fatalibus tuberculum foras prodeat, & facile extusiat ager, ipsumque Erysipelas euanescat, salutis spes multo certior erit, quam si illa in alios dies inciderit, ad supradictam conclusionem. Unde cum supradicta stilla superuenit die vigesima grauissima debebat reputari, cū a die predicto firmitatem malitiæ habuerit, sed & non propter hoc casus reputandus est mortalis, quia cum sit Indicatorium nō Iudicans, potest esse vel mortale, vel difficilis Iudicij, ad text. ex Epidem. Audite ergo quæ faciunt casum mortalem, & sunt quæ apparuerūt in predicto agro, quia ad predictas stillas febribus inualuit, ut in prædicta facta fuerunt, sitis arida superuenit, estus circa hypochondria, cum Inquietationibus, & lingua nostra materna (con gran baschi) & vigilijs, Quid plura? firmissima est nota mortis, si stillat, & substillat sanguis cū supradictis, ut in predicto agro, quia illa continuatio, seu impetus quid aliud denotat, nisi irritum, & inanem naturæ conatum, quæ assurgit, & saepe, sed semper cadit: & notandum est hoc licet à Glosa ad predictum textum. 56. ex predicto Prorrh. negligatur, & hæc breuiter dicta sint de ista Decisione.

S V M M A R I V M.

A R G V M E N T V M.

- 1 Morborum vicissitudines dantur & ad Iudicationem, & ad perniciem.
- 2 Clara Galletti & Giorfino pleuritide sicca laboravit.
- 3 Pleuritis sicca periculossima est tum natura tum ex euentu.
- 4 Pleuritiss si quis pthisenam dederit, antequam os humescat, vel aliter dolor fuerit solutus in mortem ducet.
- 5 Clara Galletti diligentia Francisci Guirrerij, & Hieronymi Spucces, liberabatur.
- 6 Clara Galletti pleuritica existens, in febrem ardentem incidit, & casus videbatur desperatus.
- 7 Morbi acuti, alijs acutis superuenientibus, sunt mortales.
- 8 In affectionibus hydropicorum morbi comitiales mortales.
- 9 Quod plures facultates, aut partes afficiuntur, & perniciosis habet ager, & num 20.
- 10 Accessio mali grauioris ad graue malum, mortalis.
- 11 Magna, ac vehementes affectiones cum virium langore, mortales.
- 12 Virtus, qua non sufficit ad actum vita, multo minus potest sufficere externis iniurijs propulsandis.
- 13 Dolor, & vigilia sunt de maximè prostermentibus vires.
- 14 A dolore ventris laborioso febris ardens mortalis.
- 15 Text. a dolore ventris laborioso. quomodo intelligatur.
- 16 Causum dicere solet Hippocrates de febre ardente maligna.
- 17 Virtus valida omnia contemnit.
- 18 Pleuritide cessante, accedere febrem ardentem, multum refert.
- 19 Dolor intercostalis, febrem ardentem euocans, quando mortalis.
- 20 Accessio mali grauioris ad graue malum quod sit mortalis quomodo intelligatur.
- 21 Febris acuta ex aurium dolore perniciosa.
- 22 In Angina sine signis in caput dolores versi cum febre mortale.
- 23 Medicum scire pro quibus morbis, qui morbi fieri solent bene, & qui mortaliter non parum refert.
- 24 Morborum vicissitudinum materiam ubi præcipuè tractat Hippocrates.

Pleuritis in febrem ardentem commutata quando mortalis, & quando periculosa.

D E C I S I O XVI.

- 1 Morborum & vicissitudines dari, & ad iudicationem, vt Epilepsia in Quartana, conuulsio in febrem, hienteria in ructum acidum, & ad perniciem, vt phrenitis in lethargu, pleuritis in peripneumonia, febris acuta in hydropim. Iam diximus Inter quas perniciosas mutationes est doloris pleuritici in febrem ardentem, de qua in hac Decisione.
- 2 Soror & Clara Galletti & Giorfino, nunc Baronissa Marcati blanci, cum pleuritide sicca periculossima teneretur & tu suapte natura, tum ex euentu. Ac suapte natura quidem, quod suppressione materiae morbificæ, & grauius laborante corde præfocari soleant ægri ex euentu verò, quia cum longo utique post spatio, integræ concoctionem fore ex negata anachartasi constat, in tanto temporis tractu, tamen si nulla alia signa mortalia appareant, multa finistrè accidunt, vel ægri errore, vel eorum, qui ipsi seruiunt, vel ab externis etiam rebus, quæ præter spem eueniunt, vel aliquando ab ipso Medico, parum cauto: Nam & si ita affectis pthisanâ quis dederit antequam os humescat, vel antequam dolor solvatur, secta vena, aut per alium purgatione, prout vtrunque exigi videbitur, haud dubiè ad mortem præcipitem aget ægrum, per ea, quæ dixit Hippocrates Primo de Acutis. Sed vt nihil interueniat, tamen periculum est, ne prius quam morbus concoctus sit, vires exoluantur. Et & cum à tanto periculo bona diligentia Francisci Guirrerij, optimi iuuenis, & doctissimi Hieronymi Spucces, qui mecum erant in curatione, liberaretur, Ecce & in febrem ardentem incidit. Videbatur casus desperatus, cum morbo acuto, & periculossimo, alter eiusdem farinae copularetur, & faciebat text. 5. ad hoc propositum. Euridamus in cœniadis in peripneumonia decima die capit delirare, curatus autem redijt ad mentem, versic. & somno multo perfusus est, & oculi icterici fiebant, & mortuus est ad viginti dies, vbi Vallesius. Omnes & morbi acuti, alijs acutis superuenientibus, lethales sunt, quia exhaustis iam à magno malo viribus, alius etiam magnus superueniens, non potest

tolerari. hucusque Vallesius. Hinc hydrops febris acuta superueniens, mortalis, prout alibi diximus. Secundò & videbatur facere textus. In affectionibus hydropicorum comitiales morbi incidentes, lethales, &c. Et meritò, primò communi illa conclusione, qua dicitur, Quòd plures & partes, aut facultate afficiuntur eò perniciosius habere ægrum: Deinde quia scribit Hippocrates, & est alia conclusio. Omnis & accessio mali grauioris ad graue malum, mortalis est. Tertio, quia Magna, & vehementes omnes affectiones in summo virium langore, vt delirium, Peripneumonia, Pleuritis, Angina, mortales sunt: Ergo & febris ardens, à dolore intercostali cum exolutione inuecta. Ratio à minori ad maius: Nam si vel robustissimi in his sæpe moriuntur: multò magis infirmi, & languidi. Quæ conclusio in aliam generaliorem resoluitur. Virtus & quæ non sufficit ad actum vitæ, multò minus sufficere potest externis iniurijs propulsandis. Vt enim in facultatis robore duo principia sunt, ita in Imbecillitate: Vires itaque exolutæ à primo morbo alterius superuenientis, neque materiam morificam vincere possunt, neque ferre prædicti morbi symptomatum vehementiam, neque criticam excretionem, vel perturbationem. Si enim ex his, qui viribus valent seruantur non omnes, vt supra diximus, constat ex his, qui imbecillam habent virtutem, seruari neminem: Nihil & autem æquè vires deijcit, atque dolor, & vigilia. Vt propter istas rationes morituram ægram ego dixeram, ad text. in puncto A, & dolore ventris laborioso febris ardens, lethalis. Sed mecum ipse consultans de huiusmodi casu, considerabam, quòd febris prædicta, & si ardens esset, erat tamen ex genere legitimarum, & non malitiosarum. Secundò considerabam vires, quæ mirum in modum valebant. Tertio considerabam, quòd febris prædicta superuenerat dolore lateris remisso, & concedente non malitiosè, sed iusta ratione, cum multa præsidia à præclaro Collega Spuces fuissent administrata. Ex quibus & Ego eliciebam, saluari posse prædictam ægram: Primò, quia text. non loquitur in huiusmodi febre ardente, sed causo, in quo interiora vruntur, & exteriora frigent: & Causa enim dicere solet Hippocrates de febre ardente maligna, in qua prædicta sunt symptomata, sicuti febrem acutam de ea, in qua calor ad exteriora æqualiter diffunditur, per ea, quæ dixerunt Doctores ad text.

17 prædictum. Virtus & valida omnia videtur contemnere, per ea, quæ dixerunt Doctores. Qui in febre continua moti iacent clausis oculis, tubinde conuulentibus: si quidem è naribus sanguis effluerit, & vomuerint, atque ex eo loquantur, & ad se ipsos redeant, seruantur, & facit textus, certè satis pulcher in ista materia, Motum cum silentio, non quiescentes, contentis oculis, vehementer spiritum foras euocantes, perniciosè habent: Inducuntur quoque in resolutiones, sed & in vehementem Insaniam ferri solent. Qui verò exturbata aluo ita exacerbantur, ijs circa Iudicium nigra prodeunt hucusque textus. In quo describitur mente motus, oculis confixis, suspiriosus, vehementer Insaniens, qui seruatur, natura in tanto discrimine ægrum vidente, Impetu factio per alui exturbationem. Et & tandem multum referebat, cessante pleuritide, accessisse prædictam febrem priori morbo, vt dixi, sublato, quo modo scribit Hippocrates. Opina tuberculum dysenteria curari, & stranguria febrem, cum potuisset ex contagione, & mali communicatione existere, priore malo non modò non Imminuto, sed & aucto. Ex quibus & concluditur, casum mortalem esse, quotiescunque dolor intercostalis ardentem malignam excitat, in qua interiora vrantur, & exteriora frigescent. Vires non valent: manifestum enim est, magnas, & vehementes affectiones mortales esse cum exolutione virium: Si enim ex his, qui viribus valent, seruantur non omnes, Constat ex his, qui Imbecillam habent virtutem, seruari neminem. Tribus igitur in perniciem ægri conspirantibus, febre ardente malitiosa, quæ grauissimus est affectus, virium ex dolore laborioso resolutione, & symptomatum vehementia, quæ ex his sequuntur, quid spei vitæ esse potest? Sed quod magis negotium facefsit inflammatione prædicta non remittente, cum & sic plures partes, & facultates labefactarentur, & huc etiam tendunt doctrinæ, & conclusiones. Omnem accessionem mali grauioris ad graue malum, mortalem esse, & febres & acutæ ex aurium dolore, perniciosæ in Iuuenibus potius, quàm in senibus, ob inflammationem sanguinis, & Phrenitidem, quæ illius Inflammationis est consequens, & hydrops admodum mortalis, qui ex acuto morbo ortum habet, per ea, quæ scribuntur ab Hippocrate in Prognostic. & tendit textus, In

22 In angina & sine signis in caput dolores
versum cum febre, lethale. Nihil enim con-
cedente faucium, & laryngis inflamma-
tione, dolores in caput vertuntur per dis-
fusionem humoris acris, & cerebri sym-
pathiam, augeri fluxione, & a morbo ma-
litioliori effecto in partes vicinas, & exte-
mas malitiam, ut Galenus loquitur, trās-
mitti credendum, idque summè mortale
est, ad conclusionem supradictam. Quò
plures partes, & facultates offendantur,
eò grauius periculum, & celerius.

23 Domini, & non parum refert, Medicum
scire, pro quibus morbis, qui morbi fieri
soleant, & qui morbi, post quos benè, & sa-
lubriter fiant, qui malè & mortaliter. Ma-
gna enim pars prognosticæ artis est hæc,
ad quam pertinent plurima eorum, quæ
in Aphorismis, & in Prognostico, & in
alijs libris de præsentione scripta sunt.

24 Tractat & verò Hippocrates materiã hæc
vicissitudinum, & mutationum morborum
præcipuè lib. 1. de Morbis, ubi in primis,
Cathalogus facit morborum, qui ex alijs
fieri solent: deinde eorum, qui ex alijs qui
busdam necessarijs sunt: deinde eorum,
qui salubriter aut insalubriter succedunt
non quidem omnium, sed multorum, qui-
bus Dominationes vestra per otium pos-
sunt reliqua adiungere, ex alijs locis col-
ligentes nunc tantum apponamus quæ illic
habentur. Transitus fit in his ex pleuriti-
de in febrem ardentem (& est casus noster)
ex Phrenitide in peripneumoniam: verò
ex peripneumonia febris ardens non fit:
Ad dysenteriam tinesmus accedit, & a
dysenteria henteria sequitur: ex henteria
in aquam intercutem transitus fit: ex pi-
uita alba in aquam intercutem transitus
fit: & a peripneumonia ac pleuritide in
corporis suppurationem. Mala porro su-
pra mala fieri necesse est, velut si rigor
corripuerit, ardor igneus superuenit: at-
que si neruus dissectus fuerit, convulsio-
nem facit: atque si cerebrum concussum
fuerit, ac doluerit, eum, qui percussus sit,
necesse est mutum fieri, & neque videre,
neque audire: Si verò sanciatum fuerit,
febrem necesse est superuenire, & bilis vo-
mitum, & aliquam corporis partem syde-
ratam fieri, ac perire: si verò exciderit
momentum, necesse est putrefieri, & si san-
guis ex vulnere, aut vena effluerit, in su-
pernum ventriculum, necesse est, ipsum
in pus verti, Quibusdam lineis interposi-
tis, sequitur Hippocrates: Talia autem sua
sponte, ac casu hominibus in morbis fiunt,
tum bona, tum mala: Febricitanti, ac bi-
liose rempessitne foras dispersa bilis, bo-

num: diffusa verò, ac dispersa sub cutem,
toleratur leuior est habenti, & curatu fa-
cilior sananti: dispersa autem, & ad vnã
corporis partem ablapsa, malum. Alius
turbata in pleuritico, aut peripneumoni-
co, aut suppurato, malum febricitanti, aut
vulnerato alius resiccata, malum. Suba-
quoso, aut lienofo ab alba piuita deten-
to, alius fortiter turbata, bonum. Erysi-
pelas si extra diffusum, intro vertatur,
malum. Si verò intra diffusum, foras ver-
tatur bonum. A profui alui forti correpto,
vomitus superueniens, bonum. Mulieri san-
guinem vomenti, menses erumpere, bonum.
Huc etiam pertinet morbos magnos, &
præcipuè epilepsiam Quartana superue-
niēte tolli, & multa alia, quæ cum in alijs
locis, tum in 6. Aphorism. docet Hippo-
crates, quæ omnia huc transferre, est lon-
gum, & tadiosum, eū liceat vnicuique lege-
re. Ex dictis solū habeatis, quod pleuriticus
in febre ardentem potest incidere, & quādo sa-
lubriter, & quādo perniciosè. Et eadē pro
quibus qui morbi soleant fieri benè aut
malè. Et hæc breuiter de ista Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Fidericus. Saxonum Dux, capitis eodem
natus à Carolo Quinto.
- 2 Carolus Quintus, reuocata sententia, iuri-
dicè decernit rem Iudicari.
- 3 Emmanuel Philibertus, tolerabiliores esse
errores qui propter clementiam, quæ quæ
propter crudelitatem admittuntur, dice-
re solebat. ubi pulchra ratio.
- 4 Consilio Prudentissimo Emmanuelis Phi-
liberti capitale supplicium Fiderici fuit
reuocatum.
- 5 Natura nostra errat aliquando in subs-
tentionibus.
- 6 Natura nostra errat in vacationibus.
- 7 Natura nostra errat in die.
- 8 Natura errores sunt tolerabiliores, qui
propter clementiam, quam qui propter
crudelitatem admittuntur.
- 9 Natura errante in aliquo die fatali, ager
mitius moritur.
- 10 Diebus fatalibus plures moriuntur, quæ
alijs, & nu. seq.
- 11 Epidemiorum historias si quis percurrit,
inueniet, plures occubuisse diebus fata-
libus, quam alijs.
- 12 Dies fatales præstant fidem.
- 13 Pleuritis tres exitus potest habere.
- 14 Resolutione liberantur homines breui.
- 15 Corruptione moriuntur homines breui.
- 16 Suppuratio est media inter mortem, &
salutem.
- 17 Pleuritis in Calogero de Allegra in sup-
purationem abiit.

- 18 Excretio puris, & bilis est maximè venenda.
- 19 Suppurationis pessima signa sunt virium delectio, & malè se habere ad vita necessaria.
- 20 Calogerus de Allegra decima septima vitam finivit.
- 21 Suppurationis inaequalitas in die aliquo indice, vel fatalis est maximè perniciofa & nu. 25.
- 22 Natura ubi eadem corporis, eadem vis spiritus, & caloris concoquentis in totam materiam se insinuat & pars materia cedit, pars repugnat in pestilentem naturam referendum est, & ubi pestilantius.
- 23 In arboribus, & Plantis, alij fructus celerius maturantur, alij tardius.
- 24 Humor in nostro corpore suppurationem eadem ratio.
- 25 Ex suppurationis inaequalitate certius praemonstratur signum mortis, si aliquo die fatali apparere ceperit.
- 26 Pleuritis, in suppurationem abiens, est inter spem & mortem.
- 27 Casus, de quo agitur si virium Imbecillitatem habet coniunctam, est desperatus & ibi amplia.

A R G V M E N T V M.

Pleuritis, in suppurationem abiens, quando est mortalis.

D E C I S I O . X V I I .

Federico, & Saxonum Duce, ut rebelle Imperij, capitis condemnato à Carolo huius nominis Caesare Quinto, decreta, & re exinde ab eodem Caesare Iuridice iudicari, convocato suorum consilio, dixit tandem Emmanuel Philibertus, & Sabaudienfis Princeps, & prudentissimè, tolerabiliores esse errores, qui propter clementiam, quam qui propter crudelitatem admittuntur, nullamque victoriam, quam se ipsum vincere, gloriosorem esse, animiq; motus, frangere: cum armati exercitus, vrbes, Regiones, Provinciae, Imperia sine multorum opera non subingentur; Victorem ipsum vincere, hoc est è crudelissimorum tyrannorum, quales sunt illegitimi animi motus, captivitate se ipsum liberare, quod nullis adiutoribus sit; Istud quidem victoriae genus, & gloriosum, & admirabile Serenissimus Philibertus, & omnes sapientes Principes semper existimaverunt: Idcirco &

hoc prudentissimo consilio, capitale supplicium revocavit Caesar. Et ne proflus Impunitas inuitatio foret ad scelera, multas condiciones imposuit. Natura nostra aliquando errat in suis actionibus, ut in vacuatione, temerariè ab ipsa suscepta, in qua etiam si sudore, & temeraria illa excretionem, parte materiae exclusae, & vapore exhalante, videatur aeger habere melius, paulò post tamen febres augentur, & ex simplicibus duplices, & ex intermittentibus fiunt continuæ febres. Amplius; si vel alio fluente, purgatio ijs, qui adsunt, videatur rectè successisse, Inde tamè vel deterius, vel nihilo melius agro esse solet: aut siquidem levius in praesentia, paulò post tamen febris repetet, & quò purgatio videtur abundantius, facta, eo magis aeger laeditur, quia coiliquatione fiunt tales deiectiones, per ea, quae dixerunt Doctores ad text. 31. Comment. 2. Prior Prorrheta Et vidimus multos ab ista temeraria expurgatione in tabem iucapisse vergere, & dixit Vallesius ad text. Andream ante Pleadem. 7. Epidem. 6. Concludamus, & errat natura in vacuationibus: nam eadem vacuatione, qua saluat aegrum, eadem occiditur aeger, per ea, quae dixit idem Vallesius ad text. In Thaso Pythionem. 3. Epidemio. sect. 3. versic. Nimirum decima die mortuus est &c. Errat & etiam natura in die, quia eodem die, quo saluat aegrum, eodem occiditur aeger, per ea, quae dixit idem Vallesius ad eundem text. & est text. in Prognost. Febres iudicantur eisdem diebus &c. At & tolerabiliores sunt naturae errores, qui ab ipsa committuntur propter clementiam, quam qui propter crudelitatem: quia, & si contingat errare in septima, ita amplia ad quamlibet aliam decretoriam diem, mitius errat, quia aeger mitius moritur, per ea, quae dixit idem Vallesius ad text. allegatum ex praedicto Prognost. versic. Hinc misit, ut qui septimo, quatuordecimo, aut vigesimo iudicantur, si morituri sunt, levius, faciliusque moriantur, si supernictuoribus perfectius liberentur; nihilominus & his diebus plures moriuntur, quam alijs, quia illis plurimi iudicantur, quamquam illis diebus ab diem clementiam plures liberentur, quam intereant; nam quam iudices omnes clementissimi essent, nunquid quò ad Ius pateretur, omnes liberarent, & quos non possent liberare, levissimo mortis genere punire: nihilominus verè diceremus, ab eisdem iudicibus homines damnari, à quibus liberantur, hucusque Vallesius. Stat ergo malitia, & falla-

fallacia in diebus decretorijs, Immo ꝑ
certè si quis historias Epidemiorum per-
currat, Inueniet, plures occubuisse septi-
mo, decimo quarto, & vigesimo, quàm sex-
to, octavo, Et decimo, p̄ ea, quæ dixit de
Vallesius ad eundem text. Fallacia, & ma-
litia consistit, quia cum huius, modi dies
12 ꝑ præstent fidem, per ea, quæ dixit Valle-
sius ad text. allegatū, 38. ex 7. Epidemior.
ea, quæ his diebus contingunt, fideliora
erunt, siue bona, siue mala quàm alijs die-
bus, cuius veritas exemplo huius Decisio-
13 nis magis elucescet. Tres ꝑ exitus potest
habere Pleuritis, resolutionem, suppur-
14 tionem, & corruptionem; resolutione ꝑ
liberantur homines breui, & intra morbi
15 constitutionem, corruptione ꝑ moriun-
16 tur breui, suppuratione ꝑ magna ex par-
te moriuntur lentè, tabescentes aliquan-
do etiam liberantur, multo tempore re-
purgati, per ea, quæ dixit Vallesius ad
text. Filio Amphiphradis, 7. Epidemior.
Est enim artis medice vniuersale præcep-
tum, quoties morbus non cedit curatio-
ni cui solet cedere, neque tamen homo vi-
detur in mortem labi, expectari morbi
permutationem: permutatio inflamma-
tionis in suppurationem expectanda est,
per ea, quæ dixit Vallesius ad text. 52. ex
17 2. Prognost. Ergo Pleuritis ꝑ in Calogero
de Allegra, quæ non cesserat curationi
idoneæ, vt sanguinis missionibus, neque
medicamentis, ad eundem text. 52. cum
ex alijs signis non videretur mortaliter
affectus, cum viribus mirum in modum
valeret, fuit suppuratio: materia copiosis-
sima, & feracissima existente, cæperunt
18 que ꝑ suppurationis prædictæ adesse no-
ta vndecima die, quæ, cum perniciofa es-
19 set, caput excreare pus, & bilem: vnde ꝑ
Indicami calum mortalem, cum vires mi-
rum in modum deiectione essent, & malè se
haberet ad vitæ necessaria, ad textum
allegatum 53. ex prædicto Prognost. Quæ-
cunque autem suppurantur, & ad text.
54. & 55. Screantem verò talia, mori qua-
tuordecimo die sperari potest, nisi bonū
20 aliquid illi acciderit, vbi Glosa, & ꝑ cū-
tus confirmant sententiam, quia decima
21 septima vitam finiuit: quia ꝑ illa suppu-
rationis inæqualitas, puris, scilicet, & bi-
lis sincera, vndecima die caput apparere
qui dies, quia præstat fidem, ex quo quid
debetius ostenditur eo die, quo salutare
signum expectari solet, quod euenturum
est, multo grauius fore conijciendum; cū
ergo dies vndecima in iudicando etiam
mores imitetur, ac salutem aut afferat,
aut promittat, quia finistrum, superuenit

eo die, scilicet, expectatio prædictæ bi-
lis, & puris, ex qua plures in corpore gra-
uesque morbos esse iudicamus, cum vires
mirum in modum deiectione essent, mors
merito expectabatur, prout superuenit,
vt supra diximus.
22 Domini ꝑ vbi eadē natura corporis, cū
dem vis spiritus, & caloris concoquentis,
in totam materiam sese similiter in-
nuat, pars tamen natura cedit, pars re-
pugnat, nec in pus vertitur ad malitio-
sam, pestilente inque naturam, materia
causa referenda est. Atquē id multo pesti-
lencias esse solet, vbi Interiore corpore,
aut parte nobili, vitium depositum est, vt
pulmone, & latere: Indicat enim humor
quidam ferocissimus, quando quidem de-
monstrante natura quoniam modo præ-
parata sit ad concoquendum, nihil pror-
sus illi concessit, per ea, quæ dixit Glosa
ad text. 53. ex prædicto Prognost. sicuti in
23 arboribus, & plantis alij fructus cele-
rius maturantur, alij tardius, quidam
etiam non maturescunt, vt in vite, vae
quædam manent virides, crudæ, & agre-
sta potius, & in plantis illud quidem fieri
videtur quia videlicet, non omnibus plan-
tis, & solo eadem natura subest, nec simi-
liter exponuntur Soli, & maturanti aeri,
qualis australis, & repescens, aut quia ma-
teria fructus non similiter cedit causæ
maturanti: nam in eadem arbore aliud
Pomum putrescit, aliud vermiculosum
est, & quasi vlcus trahit, aliud in totum,
quoddam etiam in parte maturatur.
Quorum omnium causa non aliunde ex-
quirenda, quàm ijs, quæ diximus. Eadem
24 ꝑ est ratio humorum, qui inclusi corpore
25 suppurant, atque maturescunt: certius ꝑ
mortis signum præmonstratur ex illius
suppurationis inæqualitate, si die septi-
mo, aut alio fatali apparere cæperit, quia
humor Pepasmi minime capax, diutius
cunctando, partem obfessam magis labef-
faciat: Ad nostrum propositum, quia bi-
liofum, & purulentum sputum excerni
incipit die vndecima, quia talis dies cū
præstet fidem, præcognitionem facit cer-
tiores signa enim mortis, aut salutis cer-
tissima sunt diebus fatalibus, incerta
alioqui, aut non ita fida alijs diebus. Ca-
26 sus iste ꝑ & si a Doctoribus valde mali-
tiosus dicatur, inter spem dubiam, & cer-
tum matam, & seruari posse in quibus
omnia alia signa ad salutem conspirant,
27 illud, quod ꝑ in isto casu vidimus longa
experientia, est, cum prædicto sputo ma-
lum aliud prodixisse, & est virium imbecil-
litas, quæ cū sit testis omni exceptione
maior,

maior, vel, vt Medici loquuntur, malum primæ notæ, malum esse Inremediabile. Amplia casum, si quod expurgatur, valde fatidum sit, quia nullis alijs intercedentibus signis mortalibus, vt inquietatione, dolore vehemēti, spiratione difficili, siti, extimarum partium frigore, ad text. 56. ex supra allegata Prognost. Præsentia sola istius spūti fatidi recidua, & mortis prædicte satis esse potest. Ratio quia in morbis thoracis non solum opus est ad salutem humoris morbifici vera, & continuata coctione, deinde facili, largæ quæ vacuatione, quæ ex alijs bonis signis deprehenduntur sed etiam partium, quæ vomica obfusa sunt, integritate, sine quo duobus primis nullo modo fidendum censeret Hippocrates: Tametsi enim vis naturalis potuerit concoquere, & animalis expellere, viceris tamen occasione, & Puris inclusi putredine partes interiores corrumpuntur, atque etiam prauis faciei nouo affluxu, natius calor, partes affectæ. Non enim morbos alios semper sequitur imbecillitas, supurationem maxime, quia morbo, qui vires necessariò labefaciat, succedit: Hanc ergo & partitis & humoris, & caloris natia corruptionem vehemens fætor detegit, etiam in his, qui lenius, ac moderatius habere videntur, pro vt nobis experientia licitum fuit videre, & hæc breuiter dicta sint de ista Decisione.

SVM. MARIVM.

1. Emmanuel Philibertus propter quid laudabat Homerum.
2. Hosti, nihil est tam formidabile, quam Imperatoris malitia.
3. Medicus Prudens nihil magis timet, quàm si in morbum malitiosum curandum incidat.
4. Vincentius Cannaud lateris dolore bilioso tenebatur.
5. Lateris dolor aliquando leuatus apparet.
6. Lateris dolori quæ videntur finem imponere.
7. Lateris dolores graues, dissoluti, urinis multis.
8. Lateris dolores, hæmorrhagia soluti, vel sudoribus.
9. Lateris dolores hæmorrhoidibus superuenientibus soluti.
10. Lateris dolore leuato si facies tristes sit, & oculi perturbati, magnum malum superest, & nu. 13.
11. Lateris dolore leuato, si malus in pectore strepitus fiat, à quo sanguinis stilla,

12. Lateris dolore leuato, Medicus debet inquirere facta ne sit aliqua Iudicatio, vel abscessus.
13. Lateris dolore leuato, si nullum beneficium natura intercessit, & agri oculi sunt perturbati, magnum subest periculum.
14. Lateris dolore leuato, Medici artificis intercedente, sed impari morbo, magnum instat periculum.
15. Leuationem doloris fallacem signa affecti cerebri insequuntur, & est facies tristis.
16. Facies ob partis nuditatem, & quod Aeris exposita sit, & cerebro proxima, prius eadem iniurias sentit, & totius corporis affectus repræsentat.
17. Oculi cur periturbentur.
18. Lateris dolore leuato fallaciter, & materia fursum rapta, casus valde verendus est.
19. Pleuritici aduictam, & naturam imbecillam strepitus in pectore superueniens, demonstrat.
20. Strepitus in pectore quid semper demonstret.
21. Lateris dolori stilla sanguinis superueniens, horrenda est, & propter quid.

ARCVMENTVM.

Pleuritico dolore leuato, facie tristi facta, oculisque perturbatis, signum translationis materie ad cerebrum, & morbum vt plurimum casus mortalis est.

DECISION XVIII.

1. Diuissimus Emmanuel & Philibertus sabbaudiensis Princeps miris laudibus extollebat Homerum, quod callidum videretur, & non fortissimum Aiacem, aut Achillem, populatorem vadium appellasset: Nihil enim est tam Hosti formidabile, quam Imperatoris calliditas, & opinio nullius negotij frustra susceptæ. Nihil est tam formidabile prudenti Medico ipsique timorem incutiens, quam si in morbum malitiosum incidat curandum, qui multifariam, multisque modis fallit, prout passim vidimus, & videbimus in ista prima parte.
2. Vincentius Cannaud, Magnæ Regiæ Curia Procurator, cum dolore lateris bilioso teneretur, (& cum fuisse biliosum licebat colligere ex temporis quo aggrauatus, homo, conditione: si quidem æstate, & deiectionibus aquosis subbiliosis, quæ non

non aliter quàm redundante bile fiebat) ad eius curationem fuit vocatus Laurentius Natali, cui ob senectutem datur vltimus in decidendo locus, & ab extracto sanguine & ab utroque brachio, visus fuit leuatus dolor, cum maxima parentū letitia, ad quem me vocato videbatur posse dici, sedatum fuisse prædictum dolorem, iusta ratione, quia artificium Medici intercesserat, vt prædicta reiterata sanguinis extractio, & beneficium naturæ, vt prædicta delectio aquosa subbiliosa interuenerat: Hæc & enim videntur finem imponere posse prædicto lateris dolori, ad text. 10. ex 2. de Acutis, & ad text. Quibus in febribus dolores lateris sunt, ijs alio multa aquosa bili permixta deijciēte, remissio est, & ad text. Rarò obnoxij sunt pleuritidi, quibus aliud natura humidior est, ad libellum de Aere, locis, & aquis: Idem & dicendo, si per vrinas excretio facta fuisset: Vidimus enim, & Patres nostri obseruauerunt, graues lateris dolores dissolutos vrinis multis, crassis, & nigris, conuersa deorsum materia, Hippocrate scribente. Idem, & si hæmorrhagia præcessisset per ea, quæ dixit Galenus. 3. de Crisib. capit. 3. Vel sudasset ager, ad text. xj. Laterum dolores versic. Quibusdam verò non, sed cum sudoribus, ad 6. Epidem. Comment. 6. Vel & hæmorrhoides superuenissent, ad text. 33. Hæmorrhoidas habentes, ad 6. Epidem. Comment. 3. vel arte aperta, ad text. 39. eod. lib. vbi Doctores. Quo remedio in eodem casu annis elapsis fuit liberatus Dominus Don Ioanes Franciscus del Castillo, huius Regni Auditor generalis, & Consiliarius benemeritissimus, & erant mecū Desiderius Marraffa eius Medicus ordinarius, & optima ratione, & Erasmus de salatis, facundissimus Medicus. Sed & considerabam ego, quòd ad huiusmodi doloris leuationem facies tristis erat, oculi fati per turbati: vnde magnum malum esse pronuntiaui, sedatumquē fuisse lateris dolorem, sed ad agri ruinam, propterea quòd materia in cerebrum impetum fecit: Quiunque enim aliqua parte corporis dolent, ac plerunque dolorem non sentiunt, eorum mentem agrotare constat, per ea, quæ dixit Glosa ad text. 5. Comment. 3. Prior. Prorrhæ. Et ordinatis aliquibus remedijs, & ab ipso agro non factis, cum & de sero accessissem, multum stripitum in pectore obseruaui, à quo quædam sanguinis stillæ, quæ cum soleant superuenire vi adaucti morbi, mortem in propinquo esse denuntiaui, & non esse amplius reme-

diolocom, prout in effectu successit: nam paulò post mortuus fuit.

12. Domini & sape fit, vt Medicus repente ingressus & morbi, & doloris leuationem esse factam, & parentes latos comperiat: Ipse tamen latari temerè non debet, sed querere, facta sit ne Iudicatio, aut abscessus eruperit, quorum & nullum si factum inuenerit, sed agroti oculos perturbatos, signaque delirij intueatur, tum magnum esse malum pronuntiabit: tunc enim sedata quidem pleuritis est, sed ad perniciem: propterea quòd materia in cerebrum impetum fecit, per ea, quæ dixit Glosa supra allegata. Idem & die, si artificium Medici intercessisset, sed magnitudini morbi non correspondens. Nam fallacem & leuationem signa affecti cerebri insequuntur, vt prædicta facies tristis: Hæc & enim ob partis nuditatem, & quòd aeri exposita est, ac cerebro proxima, prima eiusdē iniurias persequitur, & totius corporis affectus repræsentat: In ictero prima flauescit, in arquato nigro linefcit: in elephantiasi cum liuore crassescit, & extuberat, pilique decidunt. In lue venerea pustulis sedatur: in leugophlegmatia albescit, ac tumet, in pulmonum inflammatione rubore perfunditur, In locinoris, aut lienis obstructione, scirrhouè obscuro colore marcescit: In phthisi cadauerosa est: eademque ratione in acutis, omnium ferè prima imminentis mortis signa refert, vt & motionum animi, omniumque commutationum, quæ conflictus antecessit oculi sunt perturbati: cum enim materia ad cerebrum peruenerit, illic permanet, ac temporis progressu putrescens, fit nigrior: Ideoque caliginosos vapores ad oculos mittit, ac spiritui, qui aspectum efficit tenebras suffundit. Rap-

18. ta & in cerebrum materia, signum maligni humoris, & naturæ infirmæ, quæ morbo dominari non potest, & causa prauarum affectionum, quæ partes nobiles Inuaduat, negotium non est desperatum: licet valde verendum sit: natura enim suis vsa viribus, excretionē aliqua, aut iusto abscessu à prædicta iniuria potest se liberare, dum ipsa per momenta quædam vires vniuersas colligit, & facto agmine adoritur morbum: quo casu in tali conatu propter virium vnionem vincere potest: licet id rarò eueniat, quia quæ propter conatum robusta apparebat in certamine concidens propria infirmitate succumbit: Nonnunquam etiam ita vincitur natura, vt ab aduersa causa facultates prosternantur, & in totum functiones auferantur,

- rantur, quarum priuationem, mortem ap-
 19 pellant Doctores: Adauctum † morbum,
 imbecillamque naturam strepitus in pe-
 ctore multus superueniens demonstrat,
 qui feruorem, & agitationem in ateria te-
 statur, quæ expectorari non potest prop-
 ter copiam, aut contumaciam, vel prop-
 ter facultatis imbecillitatem & bronchio-
 rum obstructionem. Etenim pulmo plenus
 neque fuliginem, aut saniem libere exclu-
 dere, neque inspiratum aerem, aut irruen-
 tem destillationem admittere potest:
 obidque in ima larynge feruet cum ster-
 tore certo strangulatus argumento. Quo
 20 † viso morti condemnatur æger, quia
 prædictus strepitus semper in casu nostro
 naturæ infirmitatem, & materiæ morbifi-
 cæ copiam testatur, & mortalis est casus,
 ad text. 34. Metoni, versic. Arteria ex ster-
 tore subsibilabat, & ad text. Vxor Theo-
 dori, versic. Arteria vix respirans, subsi-
 bilabat, ad 7. Epidem. Ambo adiunctis
 21 alijs prauis signis obierunt. In † prædicto
 de Cannaua fuit stilla sanguinis, quæ in
 casu isto horrenda est, ad rationem com-
 munem in omni febre acuta, in qua stilla
 sanguinis vituperatur, sed ratione pro-
 pria in pleuritide, quæ hoc genere excre-
 tionis raro Iudicatur, per ea, quæ dixit
 Galenus: Vnde si hæmorrhagia, quæ so-
 let liberare ægros à perniciosissimis mor-
 bis, ad text. Metonem ignis corripuit, vbi
 Glosa, & Doctores & tamen vix prodest,
 quanto igitur erit deterrima. & horren-
 da stilla, quæ omnium signorum prauorū
 primatum tenet, per ea, quæ dixit Glosa
 in Prorrh. & hæc breuiter de ista De-
 cisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Ventus, & aquarum cursus plurimum
conferunt classibus.
- 2 Nox plurimum conferunt ad militaria mu-
nia.
- 3 Emmanuel Philibertus gloriam & bono-
rem nominis Hispanici vite præposuit.
- 4 Emmanuel Philibertus exadinum inexpu-
gnabile oppidum nocte expugnauit.
- 5 Morbi calidi & maligni nocte aliquan-
do inuadunt.
- 6 Text. 9. Comment. 3. Prior. Prorrh. ex-
plicatio.
- 7 Margarita Testay in febre acuta, & con-
tinua capit in octaua vel nona die no-
cte affligi, & quid Medici suspicaban-
tur.
- 8 Auctoris opinio circa huiusmodi febrem.
- 9 Febris genus pessimum ex bile, & pituita

mixtis & nu. 14.

- 10 Febris genus malignum ex bile, & pi-
tuita mixtis.
- 11 Principio neruorum grauiter affecto pri-
mum si phrenitis deinde coma potest.
mo conuulsio & nu. 15.
- 12 Margarita Testay, urinis returbatis, &
talibus persuerantibus, conuulsa mor-
tua fuit.
- 13 Rigores in febre ex bile & pituita, sunt
maligni, & causa, & signa.
- 14 Febris genus ex bile & pituita malignu-
sum est acutum & ut plurimum mor-
tale.
- 15 Vigilia Phrenitides sopores, conuulsi-
ones, nullibi sapius coeunt, quam ubi illi
pituita computrescit.
- 16 In febre ex bile, & pituita quis sit mortis
modus.
- 17 Ex morbis capitis mori sine conuulsione
perrarum est & ibi amplia.
- 18 Conuulsio aliquando est comatosa.

A R G V M E N T V M.

Febres de die motæ, & nocte exacerbantes,
 sunt periculosissimæ, & ut plurimum
 mortales, & modus mortis
 cum conuulsionibus.

D E C I S I O. XVII.

- 1 V T † ventus, & cursus aquarum pluri-
mum conferunt classibus, & inuitis
naualia certamina: cum secundi venti,
fauorque secundarum aquarum pro mul-
 2 tis sint armatis nauigijs: sic † nox, & re-
 nebrarum, & nebularum beneficium plu-
 rimum confert ad multa militaria mu-
 nia, quæ sine controuersia efficiuntur,
 quæ alioquin sine summa difficultate, ac
 periculo nulla ratione conficerentur: Nā
 quoties inclusi exercitus per noctem de-
 ceptis hostibus euaserunt? quoties vrbes
 per noctem ad motis scalis sine contro-
 uersia captæ? quoties obsessis intronissa
 auxilia nemine sentiente? Quod ipsum
 per nebularum & noctis opportunitatem
 aliquando factitatum est. Sic † Emmanuel
 Philibertus, Sabbaudiensis Dux, &
 prudentissimus Imperator, qui semper
 Hispanici nominis gloriam, & honorem
 4 vite ipsi præposuit. Exadinum, † oppidum
 insigne, in finibus Piccardiæ, quasi inex-
 pugnabile expugnauit. Cum enim concu-
 tisset pluribus septuaginta bellicis tor-
 mentis, nullum quietis spatium obsessis,
 neque interdiu, neque noctu relinquens,
 verberationem acerrimè renouans cum
 per

per bideum id fecisset: noctu tandem eandem diuersionem renouans: fessi defensores cedere coacti fuerunt. Eodem stratagemate vtuntur aliquando morbi calidi, & malitiosi, qui videntes eorum concussiones, & verberationes diurnas vanas, ad nocturnas insidias se conuertunt, & easdem concussiones, & diuersiones noctu repetentes, & magis acriter pugnantes, nullum infelicibus agris quieris spatium relinquentes, victoriam potiuntur, & quicquid coguntur cedere, ad text. 9. Comment. 3. Prior. Prorrh. Superuenientes rigores, & nocte magis quodammodo exacerbantes cum vigilijs & venarum agitationibus, in somnis, atque vrinas in sciplos laxantes, in comatosas aliquando finiuntur concussiones.

6. hucusque textus. Clarior & agri, in quibus rigores interdum cident, & circa noctem exacerbantur, sunt vigiles ob motum humoris laboriosum, qui alteri diurno succedit: fessi iam ob exhalationes biliosas, & acres, quae calfaciunt, vellicant, siccantque cerebrum, sicuti calida, & humida coma mouere solent. In his vicissitudinibus cedere tandem coguntur, & moriuntur, & modus mortis cum concussione comatosa, & prout in hac Decisione.

7. Domina Margarita Testay, vxor Joannis Philippi, Iureconsulti celeberrimi, sed parum fortunati, cum febre acuta, & continua teneretur, capit in octaua, aut nona die in nocte affligi, aliquibus rigoribus precedentibus. Curabatur tunc a Condam Petro Macarone, Laurentio Natali, & Don Ioanne Vincentio Tantillo, nostro Auunculo, a quibus suspicabatur, praedicta febre continere fuisse admixtam intermittente, quia ad febris quasi remissionem noua fiebat febris reduplicatio in nocte cum rigore. Dicebat & ego tunc satis luuenis, quod casus erat maximè verendus, & quod morbus pendebat a duplici materia, bile, & pituita, quae cum incaluisset, tandem putrilaginem contraxisset, & bilem in subdominio & pituita in praedominio: & hoc clarissimè esse, quia Interdum mouetur bilis, & pituita magis noctu commouetur prout scripsit Hippocrates, & experientia constat. Vnde quia bilis quidem calidior, febrem acutam celerius accendit, quia celerius putrescit, & mouetur: Interea crudus humor, & frigidior tum corrumpitur, & putrescit: vnde fit, vt remissa bilis putredine, & motu, recrudescat febris, ex facta veluti requie, & remissione, altera accensa materia: qua putrescente, quae prior inuaserat, iterum recrudescat: ita succedere

dere deteriore prioris accessione, quod in vires prioris fractas, & a diurnis laboribus offendat, nec vllum resuscitandis viribus tempus naturae relinqueretur: Vnde & pessimum febris genus posse dici assereram, quia talis solet esse quod mixtam talem habet materiam, bilem, & pituitam, ex 10. Glosa in Epidem. Malitiosum & ceterum quia spirituum acrium, subitione, atque admixtione humores crassi attenuabantur, & incallescunt, & putredo in crassa viscidatque pituita vehementer exasuat: in quomodo ligna quidam viridia semel & concepto igne, maiorem calorem exhalant. Amplius, quia parum remittit, & celeriter ex remissione violentius inuadit, & malitiosum morbi indicium est, ad equalisationem medicinalium. Et concludendum, otandè, maximè rationem esse supra concussione propter praedictas vigilias. Nihil enim mirum praecipuo nervorum ingruente affecto, quod vigilia denunciat, primum Phrenitim fieri, deinde Coma, postremo etiam concussione, & vocis priuationem, & quod his aliud tale symptoma, per ea, quae dixit Glosa ad praedictum text. 8. Comment. 3. Prior. Prorrh. Quae tunc proposuissim, sunt a nobis diffusissimè dicta in Tertia parte, sed & exinde vrinis deturbatis, & talibus perseverantibus, mortua fuit in fortibus concussioneibus, ad praedictum text. 8. ex praedicto Prorrh. & ad text. 100. & not. ex 7. Epidem. Repletis, aut tensis nervosis partibus, aut vellicatis, ex rapta in cerebrum materia.

13. Domini huiusmodi & rigores sunt valde malitiosi, vt causa, & signa, quia cum sint symptomati, per ea, quae dixerunt Doctores ad praedictum text ex praedicto Prorrh. effectus eosdem habent, vnde neque febrem finiunt, & vires celeriter profectunt, siue sequatur excretio, siue non sequatur. Deinde periculum afferunt translationis, & praesertim ad caput, cum adsint vigiliae, quae affectum caput denunciant, & tandem concussione, prout in praedicta agna, quia nervosas partes duriores effectas refrigeratio cogit, ac replet, dissipatione prohibita. Denique calorè nativum, & spiritus vitales tum concussione, & violenta motione, tum effrata materia occursum, vel resoluunt, vel opprimunt, & suffocant: Signa verò maligni morbi sunt tum specie, & propria natura ob variorum succorum putredinem, & propriorum symptomatum vehementiam, & grauiorū casuum accessionem, vt Comatis, resoluta bile, & acri euaporatione, & delirij, & vigiliatū causa erat, manente, vel bile superante pituitoso humore, quod humectat

bomectat ac diluit cerebrum, & tandem le-
uulſionis ſupradictæ ad eundem textum
14 ex prædicto Prorrhæ. Vt ꝛ concluden-
dum iure videatur, hoc genus febrim
malitioſiſſimum eſſe, acutum, & vt plurim-
um mortale; cum remiſſa bilis putre-
dine, & motu, noctu recrudescat febris
ex facta veluti requie, pituitosa accenſa
materia; & ſic nullum reficiendis viribus
nature tempus relinquatur. Amplius,
ob variorum ſuccorum putredinem, &
grauiorum. Symptomatum acceſſione,
vt conuulſionis, Phrenitidis, ſoporis, vi-
giliarum: quia, ꝛ vt diximus alibi, &
experientia confirmat, nullibi ſapius
coeunt hæc, vigilia, Phrenitides, ſo-
pores, conuulſiones, quam vbi bili, pituita
computreſcit. Nam dum vigilia, vel
capitis dolores adſunt, ex perturbatio-
ne, & ſuccorum agitatione, per venas
corporis facti, ſi perſenerent, non poſ-
ſunt non firmari in aliquem morbum
capitis mortalem, velut, Phrenitidem:
Lethargum, aut conuulſionem. Mori-
16 tur ꝛ ergo æger, & vt plurimum mo-
dus mortis eſt in conuulſione: Perſarum
17 enim ꝛ eſt ex morbis capitis mori ſine
conuulſione, per ea, quæ dixit Valleſius
ad prædictum text. 101. ex Epidem. Im-
mo poteſt ampliari ad omnes moribun-
doſ, qui ſerè omnes conuelli ſolent, id-
quæ vel conuulſione vera, aut reſpiratio-
nis interceptione, ſub qua palpitant ægri
atque omnibus partibus præ labore, ac
dolore contrahuntur, aut acutum exha-
llationum morſu vellicantur, quas vi-
ctor, & triumphans morbus propter mali-
tioſam putredinem, in cerebrum, & par-
tes neruoſas emittit. Amplius, cum vitalis
facultas emoritur, nec amplius ad exte-
rimas uſque partes promoueri poteſt, in
cor, quaſi in arcem, quod ſuper eſt calo-
ris, & ſpiritus ſeſe recipit. Partes verò
comitantur, & vnâ in ſuam originem
recurrunt, ſicuti & verſus locum dolen-
tem, aut inflammatum contrahi ſolent,
tanquam ſubſidij cauſa, vel ſuppætiæ al-
lature: ita Hollerius loquente, vt in his,
18 qui torquentur, videre licet. Et ꝛ conclu-
dendo dicamus, quod conuulſio iſta ali-
quando comatoſa eſt, ad textum prædi-
ctum, verſic. In comatoſas finiuntur con-
uulſiones, ex prædicto Prorrhæ. Quod nõ
mirum, animali ſpiritu & vitali reſoluto,
& frigida intemperie inſequentem: nam
tunc Coma inſequitur ob vehemens fri-
gus in cerebro, & Imbecillitatẽ virtutis,
quod eſt Immedicabile, & morientes ſpe-
ciem quamdam conuulſionis pati viden-

tur, per ea, quæ dixerunt Doctores
ibid. text. Decimum Comment. 3. Prior.
Prorrhæ. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120.

S V M M A R I V M.

1. *Victoria ſape conſiſtit in cognitione conſi-
liorum hoſtilium.*
2. *Emmanuel Philibertus in Bello Germa-
nico in quid intendebat.*
3. *Emmanuel Philibertus ſidiſſimos habuit
exploratores, in quos homines erat libe-
raliſſimus.*
4. *Morbimorũ præcipuam vim obtinet in
prognſtico.*
5. *Morbo cognito, poteſt aliquando Medi-
cum negotium ad optatum finem per-
ducere.*
6. *Febris tertia die cum inualeſcit, & quar-
ta exacerbatur, eſt multam considera-
bilis.*
7. *Puella in acutiſſimam febrem incidens,
ſecunda mitius ſe habuit.*
8. *Febris tertia die exacerbans, non eſt tan-
ti timoris.*
9. *Febris tertia die inualeſcens, quarta exa-
cerbata, eſt formidabilis & nu. 11.*
10. *Ioannes Antonius Piſanus ex Ingraſſia
tanquam ex equo Troiano exiit.*
11. *Febris, tertia inualeſcens, & quarta
exacerbata, cur ſit adeo periculoſa.*
12. *Febris tertia die inualeſcens, quarta exa-
cerbata, phrenitica eſt ſolet.*
13. *Bilis effectus quæ ſit.*
14. *Capiti quid magis timemus quàm deli-
rium.*
15. *Dies tertia ſi in quiete à natura traduca-
tur, peſſima eſt.*
16. *Febris, quarto exacerbans, magnitudinẽ,
& celeritatem oſtendit.*
17. *Ioannes Antonius Piſanus volebat ſe ex-
cuſare à curatione prædicta.*
18. *Puella prædicta octauo mortua fuit. &
modus mortis Phrenitica.*
19. *Exacerbatio quæ in quartum diem inci-
dit, eſt maximè considerabilis. & quæ
ſit ratio.*
20. *Febris, tertio die irritata, quarto exa-
cerbata, non eſt omnino mortalis,
ſed considerandum quid alijs diebus
ſuccedat & ibi limita.*
21. *Febris, mitius in tertia die habens, quar-
ta verò exacerbata, quid præſa-
giat.*

Febres, tertia die inualescentes, sunt periculosissimæ, & quando mortales.

DECISIO XX.

Prudētissimus Emmanuel & Philibertus Sabbaudiensis Princeps, & Imperator Maximus, considerans, quod sæpe victoria in cognitione Consiliorum hostiliū consistit & salus vniuersi exercitus, in hoc & intendebat, vt omnia dicta, facta, visa, audita diligentissimè sciret: pro & quare fidissimos & diligentissimos habebat exploratores; In cuius genus hominum liberalissimus Princeps nullis parcebat sumptibus, & meritò, quoniam vnum hostium cōsiliū, opportunè cognitū, potest aliquando vniuersum negotium ad optatum finem perducere, & vniuersum exercitum ex aliquo imminente periculo seruare. Sapientissimus & Imperator Hippocrates cōsiderans, quod motus morbi præcipuam vim obtinet in præfatio, huius omnia dicta, facta, visa, audita diligentissimè scire procurat: ad text. 57. Cognito principio, ex quo, & quando: Id. n. existimatur esse primum, quod nosse oportet: postquam verò interrogaueris hæc, & cōsideraueris hæc omnia; Primum quidem quo pacto habeat, an dolore vacet, vt neque grauitatem habeat in se ipso, deinde hypocondria, & latera, an dolore vacent &c. ex 4. de Acutis, vbi Doctores. Hoc & n. cognito, potest aliquando vniuersum negotium, Medicū ad optatum finem perducere. Vnde morbi species, an biliosa, pituitosa, atrabiliaria, vel mixta obseruari diligentissimè debet. Accessionum circuitus an paribus, vel Imparibus reddeant, an eodem tenore progrediantur, vt in Synochis: nam exacerbatio harum, & exacerbationum anticipatio, aucta vehementia, & eeler motus, quicquid sit Imparibus, breui futurum Iudiciū præmonstrant: si lentè mouetur morbus, eadem hora recrudescēs, diuturnus futurus est, ad text. ex Aphorism. Debet etiam considerare coctiones, & coctionū mutationes diebus Indicibus: vt quarto: Quæ n. in melius mutantur sequentibus fatalibus, hominem liberatum iri denunciant, vel contra. Illud tamen & considerare debet, quod est summum, si febris tertia die cum Inualuisset, quarto exacerbata fuerit, Hoc vnum Hostis morbi cōsiliū opportunè cognitum, potest vniuersum negotium ad optatum finem perducere, quia tales

exacerbationes solent in Phrenitidem, agrum præcipitare, & exinde in mortem ex hoc imminente periculo a Medico prudenti posset seruari. De qua materia, multū necessaria Medico, nos in hac Decisione

7 Nobilissima & quædam Puella Neapoli, dum ego Praxim exercebam sub præclarissimo viro Scannapecora, nuptui tradita, sed adhuc sponsa, in acutissimam febrem incidit, quæ secūda die mitius se habuit, non sine summa eiusdem nobilissimi sponsi latitia: Sed & tertiam diem grauem habuit, & molestatam, qua die Interrogatus prædictus Præceptor meus, dixit, non mirum esse quia dies tertius è Iudicialibus primus est, in quo natura solet aggredi præparationē, vel exclusionem materiæ morbificæ, & hac aggreSSIONe moueri exacerbationem, sed & febris quarto fuit exacerbata cū vrinis prauis. Vnde in maximo periculo versari puellam, pronuntiauit dictus præceptor meus, & vt vocaretur Medici, fuitque tunc & vocatus excellentissimus in arte, Ioannes Antonius Pisanus, qui ex diuinissimo Ingrassia, tanquā ex equo Troiano, exijt. In consultatione positi, dicebat Scannapecora, tanquā ordinarius, & primus in curatione, incipiēs à Prognostico, in maximo periculo versari puellam, ratio, quia & moræ à tertia die quæ ob particularē materiæ motū, paroxysmum attulit molestum, quæ subsequēbatur dies, leuior debebat esse, vt solet esse quæ paroxysmo succedit: Vnde cum leuior nō fuerit, multam, aut acerrimā materiam significari, & quia quarta dies fuerat, magnā morbi acutiem denunciarie: est enim quarta index septimæ, intra quam finiuntur qui sunt acutissimi: Itaque si tum quidem salutaria signa apparent, in septimum diem bonū Iudiciū expectari: Contra uerò, si mortalia, duplex malum esse, quia quo die quies aliqua sperabatur agro, labor nouus incidit, indicium inualescentis mali, & naturæ concidentis: Deinde denunciatio futuri grauis septimi, qui alioqui in fatalibus quasi Rex optimus, & clemētissimus censetur. Vnde cōcludebat euidentissimū periculū, & in hoc allegabat s. notandū certè, ad text. allegatū 57. Si etiā quarta dies tertia simile aliquid horum ipsorū habeat, in periculo agrotus est ex prædicto 4. de Acutis, & phrenitim & imminere, quia eiusmodi Paroxysmi, Phrenitici solent esse, prout alibi dixerat Hippocrates, & meritò, quia, cū pen-deant à multa, & acerrima bile, hæc & substantiæ tenuitate faciliè transfluit quā alitatis acrimonia, partes, in quibus inest.

ad expulsionem irritat, donec partem aliquam Principem, tanquam arcem obseferit, & caloris vehementia sursum rapitur, per ea, quæ dixerunt Doctores ad
 14 text. 5. Comment. 3. Prior Prorrbet. Et ꝑ capiti quid potius timentum quàm delirium, & phrenitis? Hæc fuerunt dicta à consumatissimo illo viro: Dicebat diuinissimus Pisanus, febrem prædictam non adeò horrendam esse & si inualuisset tertia die, & quarta fuisset exacerbata. Et
 15 quò ad diem tertium dicebat, ꝑ pessimam rem esse, si prædictum diem in quiete traduxisset agra, quia nihil aliud suspicari licebat, quàm pigrum naturæ motū, quæ morbo inferior quiescit, quem excipit motus materiæ morbificæ, perinde ac si ad pugnam, misellam naturam inuitam traheret: bonum ergo fuit inualuisse febrem in prædicta die, cum è fatalibus prima sit, in qua natura solet aggredi præparationem, vel exclamationem materiæ
 16 morbificæ. Neque ꝑ mirum, si eadem quarto euenerint, quia magnitudinem morbi, & celeritatem ostendi, quæ breui expectandum conflictum præmonent, & naturam vehementius irritari. futurum ergo dicebat, septimo, vel octauo, ut terminaretur prædicta febris; & quia virtus videbatur valida, Iudicium ad bonum futurum esse, & in hoc apportabat doctrinam Galeni ad libell. de prænotion. ubi recitat historiam Sexti, qui cum in morbum acutissimum incidisset, qui ultra septimum progredi non posset ob magnitudinem, & celeritatem, quarto die cognouit Galenus, fieri posse, ut conflictus anteuerteter septimam. Interrogatus itaque quid vaticinaretur, respondit, morbum indicatum iri omnino aut sexto, aut septimo: & siquidem sexto die Iudicaretur, ipsum reuersurum esse: si verò septimo, firmum conflictum habiturum. Necessariò verò conflictum per sudorem futurum, atque ita contigit: nam iudicatus est sextus sexto: cui decimo quarto recidua nullo in victu præcedente errato: decima septi
 17 ma perfectus conflictus. Et tandem ꝑ prædictus de Pisano sufficere dixit, ad curationem solum Scannapecora. Sed an arte, (quod ego magis credo) ut prædicta puella in manibus prædicti de Scannapecora moreretur, vel quòd sic intellexerit. Sufficiat scire quòd omnes affines, & præsertim sponsus, remanserunt cum summo gaudio: sed callidus senex, stans in suis firmis conclusionibus, exclamabat, ut veniret, cum casus esset de terribilibus, In quo non poterat expectari nisi infaustus

18 euentus, prout ꝑ in effectu fuit, quia curantibus simul, me assilente, octauo die puella mortua fuit, & modus mortis, prout prædixerat prædictus senex, Phrenitica, relinquens sponsum incredibili, & indicibili maestitia peritum, quam meliori modo non possum describere, nisi silentio.
 19 Domini ꝑ magna est vis exacerbationis, quæ in quartam diem incipiant, ad text. 66. Cum febricitanti lingua quarta die conturbatè loquitur, ex 4. de Acutis, ubi Doctores: experientia confirmat Hippocratis doctr. hiliscus, cui omnia prorata quarto, sexto obiit. Silenus, cui cum omnia tertio inualuissent, quarto eadem fuissent, obiit adolescens fortis ætatis robore vndecima die: & modus mortis spiritui magno raro, ut phreniticorum, ut nostra agra. Erasinus, cui quarto die omnia, quæ tertio grauiora: quinto ad occatum solis obiit. Mulieri omnia quarto exacerbata, decima quarta obiit. Philiti quarto omnia exacerbata, quinto mane obiit: & in multis historijs Epidemiorum potestis legere, quæ experientia confirmare poteritis: ratio est, quia à quiete, quæ agro sperabatur, labor nouus, & noua iniuria incidit: certissimum indicium inualescen
 20 tis mali, & naturæ fatiscantis. Sed ꝑ non propter hoc casus dicitur mortalis omnino, sed considerandum primò quid alijs diebus eueniat, ut puta, quid fiat in quinta, quid in sexta, quidquæ etiam septima accidat: nam si morbus in hos dies ingruenscat, fit irremediabilis, per ea, quæ dixerunt Doctores ad eundem ꝑ ad text. 57. & nos longa experientia vidimus, & hoc voluit dixisse Hippocrates ad allegatum text. 66. versic. sed oportet obseruare quod succedat euenientibus, & merito, quia & si talis æger in casu propolito delirare consueuerit, poterit esse, quòd talis æger firmam habens virtutem in cerebro depellat, hæmorrhagia excitata, aut alio exturbata. Secundò si ad eam motus celeritatem perniciofa signa accedant, ut stilla sanguinis, deiectio nigra, vel vrina praua, ut in casu nostro: nam tunc necessariò moritur æger. per ea, quæ dixerunt Doctores ad eundem ꝑ. unde duæ limitationes nascuntur. Prima limitatio est, casum non esse mortalem, si inualecente tertia die, & quarta exacerbata, melius habuerit in quinta, sexta, vel septima, sed verum sit melioramentum, & non simulatum, prout alibi diximus. Altera limitatio est, nisi salutaria omnia appareant, quo casu conflictus solet fieri ad bonum, sed non expectans diem fideli
 ter

ter indicantem: unde relapsus expectatur, ut sepe fieri vidimus, & in hoc valet doctrina Galeni ad libellum prædictum de Prenotion.

²¹ Sed & quid si mitius in tertia die habeat æger, & in quarta decerius, ut dum hæc scriberemus, vidimus in fratre Michaeli Angelo à Panormo Gibrullæ Guardiano, Responde, in malo esse ægros duabus rationibus. Prima, quia omnes parium motus, aut mortales, aut difficilis iudicij, ad conclusionem medicinalem, & est doctrina aurea Galeni 3. de dieb. decretor. capit. 8. versic. Quidam morbi innadunt &c. Altera, quia dies quartus in dex est septimi, in quo quæ apparent, & certissima sunt, & tale iudicium denunciant, qualia sunt, prauum si praua: bonum, si bonis. Hanc autem diei quarti exacerbationem cum remissione tertij in acutis mortalem quasi semper vidimus propter rationem, ad doctissimo Pisano apportatam, cum enim dies tertius est iudicialibus primus sit, in quo natura solet aggredi præparationem, vel exclusionem materiæ morbificæ, si eum diem in quiete traduxerit æger, nihil aliud suspicandum, quam pigrum naturæ motum, quæ morbo inferior quiescit, quem excipit motus eiusdem materiæ morbificæ, si eum perinde ac si ad pugnam naturam inuitam traheret. Eam ergo sexto vel expugnat, vel ita prostermit, ut vix deinceps insurgere queat: Unde in prædicto fratre maximum periculum subesse pronunciaui, & multis remedijs administratis: supra longitudinem morbi prædixi prout in effectu fuit, quia febricitauit ad multo tempus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Maculis apparentibus, maximus timor inducitur Medico.*
- 2 *Macula prima septenario orta graues.*
- 3 *Macula euanescentes in imas corporis partes recluduntur.*
- 4 *Macula pauca praua.*
- 5 *Macula permanentes sunt de genere habentium germen, & signis prauis antecedentibus, & perseverantibus, erumpunt.*
- 6 *Don Petrus Aragonius, maculis erumpentibus, Madrid vitam finiuit.*
- 7 *Macula, ægro iam exoluta, apparentes, sunt mortales.*
- 8 *Philippo Tertio in febre pessima quasi mor-*

ribundo macula apparuerunt.

- 9 *Conflictus in quibus morborum generibus non fiat.*
- 10 *Conflictus non fit sine perturbatione.*
- 11 *Natura, conflictum tentante, nec videtur infirma, nec morbus ad præpauus.*
- 11 *Macula in fine morbi apparentes, opera naturæ videntur erumpere.*
- 13 *Natura, in maximo discrimine posita, vincit aliquando.*
- 14 *Estis filens quid sit.*
- 15 *Magnus Rex Philippus Tertius cum totius Republicæ Christianæ Plantæ vniuersæ ad celum euolauit.*
- 16 *Viribus fractis nulla excretio, nullæ abscessus salutaris & nu. 28.*
- 17 *Text. 6. Comment. 2. Prior. Prorrhet. explicatio.*
- 18 *Refecati nullam vacationem sustinent, nisi periculosè.*
- 19 *Conatus naturæ irritus qui sit & nu. 26.*
- 10 *Text. 66. Comment. 3. Prior. Prorrhet. explicatio & text. 64. ex prædicto Prorrhet.*
- 21 *Intemperie vehementi vires imbecillantur.*
- 22 *Maculis sub finem morbi apparentibus, cur mortales.*
- 23 *In Pijssimo Rege Philippo Tertio qui fuit rit mortis modus.*
- 24 *Finis solet esse, ut vita fuit.*
- 25 *Macula plurimis apparent ab expurgatis plurimis foetidis.*
- 36 *Conatus naturæ irritus quis sit.*
- 27 *Text. (Moti mente) explicatio.*
- 28 *Virtute languida rarissima salus.*

A R G V M E N T V M.

Maculæ sub finem morbi acuti apparentes, mortales sunt.

D E C I S I O. XXI.

Maximus timor incutitur medico ex maculis (quas Hispani, nouato arbitror nomine, Tabardillo experit appellare) & apparentibus per ea, quæ dixit Vallesius ad text. 30. ad Libellum de Alimento, versic. Maculæ ergo fol. mihi 229. nam cum fiant ebullientibus succis ob malignam putrescentiam, quam vi facultatis expultricis, per ea, quæ dixit idem Vallesius ad text. 78. Fullo in Syro Phreniticus, versic. Vix autem est vlla facultas: erumpunt aliquando primo septenario, & tunc maximus incutiant timorem: quia

quia Memoria Patrum nostrorum, & no-
 2 stra hoc tempore rarò visa sunt & salu-
 tares: enanescunt etiam, & in imas cor-
 3 poris partes, & viscera & recluduntur, per
 ea, quæ dixit Glosa ad text. ex Prorrhet.
 Dolores absque indicatione soluti, inuti-
 4 les. Aliquando & sunt paucæ, & tunc sunt
 vnum ex signis, quod ex toto prauitatem
 habet, ad conclusionem medicinale. In
 Primordio, & excretionis paucitate na-
 turæ validæ indicium vltimum est, sed In
 perfectione, & copia. Tertiò & si copio-
 5 sæ, & permanentes, sunt tamen de genere
 & habentium germen, sic Hippocrate lo-
 quente, signisquæ prauis præcedentibus,
 illisquæ perseverantibus, erumpunt, quod
 perniciosissimum est, & diximus alibi, vt
 meritò maximum incutiant timorem,
 omnesquæ, qui in febre, huiusmodi macu-
 lis erumpentibus, Hispania afficiantur,
 moriantur, vt anno 1619. Illustriss. cõdam
 6 D. Petrus Aragona Diuini Iudicij, & & Do-
 minas meus, & aia mea. cum his maculis,
 Madrid vitæ, domui meæ profigiam pro-
 futuram, finiuit. Tandem additur alia ra-
 tio maximi timoris; nam apparent, ægro-
 7 iam & exoluto, & morbi vi consumpto,
 ad textum. Cum autem, §. Exanthemata
 parua, & non pro dignitate excretionis
 primo. Epidem. sect. 2. vbi hanc miseriam
 considerans, quasi exclamat Diuinus Hip-
 pocrates. Cum tempora longa essent, la-
 bores multi, & colliquatio mala, absces-
 sus fiebant, vel maiores, quàm sustineri
 possent, fractis iam viribus, vel minores,
 quàm conferrent, in magna succorum cra-
 8 dorum, copia, vt anno elapso 1621. hyeme
 iam expirante, In Magno & Rege Phi-
 lippo Tertio, (si sunt exempla adducen-
 da hoc vnum pro multis sufficiet) cui in
 febre malitiosissima, à bile & Pituita mix-
 tis, duobus diebus antequam expirasset,
 prædictæ maculæ, & si Paucæ apparuerunt
 prout ex literis quorundam Illustrissi-
 morum Regentium sui Informatus. Sed
 quòd in fine prædicti morbi apparentes,
 potuerit saluari prædictus Religiosissi-
 mus Rex, potest esse ratio, quia nullus fit
 9 conflictus in duobus morborum & gene-
 ribus. Primum in morbis paruis, quos na-
 turæ facillè superat sine certamine, & per-
 turbatione: aut in longis, qui non valde
 irritant naturam copiam, aut malitia ma-
 teriæ, nec celeriter mouentur. Secundò
 in prauis, & malignis, in quibus coniu-
 cta est virium Infirmitas: natura enim in-
 firma certamen non aggreditur. Conflit-
 10 ctus autem non fit sine & perturbatione,
 irritatione, & certamine naturæ: Vnde

colligitur, quòd dum natura in casu præ-
 11 dicto amolita est & conflictum, & per ab-
 scessum, morbus nec erat adeò prauus,
 nec natura adeò Infirma: quando enim ni-
 hil mouet, contumaciæ humoris, & mali-
 tia ita succumbit, vt pugnare nõ audeat,
 quomodo calidum, quæ infirmitate vti-
 tur ad alias functiones, ab humore mor-
 bifico diuertit, & retrahit: Sic neque sudo-
 rem mouet, neque abscessum tentat, ne-
 que grauius per tempus symptomata in-
 fert, donec repente opprimatur, aut re-
 soluatur. Quomodo pars inflammata,
 quam præensione, & calore valde dolere
 oportuit, dum in totum dolore priuatur,
 in gangrenam abit: & dum febris grauis,
 vel vocis interceptio cum virium imbe-
 cillitate sine excretionem, vel artificio me-
 dici cessare videtur, mors timetur. Con-
 temnitur enim à natura perterrita, im-
 becilla existente. Secundò poterat dici,
 12 quod tales maculæ, in fine & morbi appa-
 rentes, poterant esse saluantes, tanquam
 opera naturæ, tunc exurgentes, non ab
 ebullitione, & maligna putrescentia: nam
 hæc in principijs morborum elucet, sicut
 & vrgentia, prout est communis opinio
 Doctorum. Tertiò Poterat dici, quod na-
 13 tura, in maximo discrimine & posita, (vt
 in morbis grauissimis) licet debilis, per
 momenta quædam vires vniuersas collig-
 git, & facto agmine, aggreditur morbificas
 causas, In quo conatu vincit, ad text. Mo-
 ti mente cum silentio, non quiescentes,
 contentis oculis, vehementer spiritum
 foras euocantes, perniciose habent: Indu-
 cuntur quoque in resolutiones: sed & in
 vehementem insaniam ferri solent: Qui
 verò exturbata alio ita exacerbantur, ijs
 circa Iudicium nigra prodeunt. hucusque
 textus. Casus est in melancholica Insania,
 in qua dum materia quieta est, & mentem
 occupat, efficit, vt extra se ægri positi, in
 silentio iaceant, oculis confixis, suspicio-
 si, si quis istorum, mente motorum, & ve-
 hementer insipientium, seruari debet,
 huic natura, in tanto periculo posita, & si
 debilis, materiam è cerebro deturbabit,
 aut alijs vijs salutaribus excludet, vel cũ
 mitiori morbo permutabit vt prædictam
 insaniam cum paralyfi, ad idem est textus
 33. ex Prorrhet. Tremulæ, obscuræ, & con-
 trectabiles. desipientiæ valde Phreniticæ
 &c. Non potest esse casus magis horren-
 14 dus isto, Estasis & Silens, Phrenitis hec-
 ca, cum maximo virium langore, per ea,
 quæ dixit Glosa ad eundem text. & tamẽ
 natura tentante abscessum ad furas, spe-
 ratur salus, ad text. eundem, versic. Et in
 his

his ad furas &c. Ex quibus poterat inferri, quod & si in fine morbi apparuissent maculae prae dictae, poterat sperari salutem cum insurgens natura, & excretionem per abscessum tentans, nunquam inutiliter insurgat.

His tamen non obstantibus, contrarium videtur, prout in facto visum est, non sine totius Reipublicae christiana plantae, & dolore, casum esse mortalem. In fine morbi maculas praedictas apparere. Primo ad generalissimam illam conclusionem. Viribus fractis, nulla excretio, nullusque abscessus salutaris esse potest, fundatam ad textum 6. Comment. 2. Prior. Prorrhetic Si intercepta alius, parua, nigra, & spiras circumducta, ad necessitatem laxaverit, & per nares eruptio fiat malum. Casus est in febre ardentissima, ubi interanea, flagrante febre, inardescunt, quae non solum excrementa exucca reddit, dissolvitque in Pilulas, caprillo stercori per similes, sed etiam viscera, & corpus exarescunt, unde imbecillitas naturae sequitur, quae non solum profluvium sanguinis, sed nec ullum aliud genus vacuationis sustinet, nisi periculosè: & est addenda Glosa ad eundem Prorrheticum. Bilis vacuationem multam, tanquam quasi rationem vehementem, atque multis in morbis commodè factam, non solum sustinet praesiccari, neque rigorem, neque alui excretionem, neque sudores, neque Parotidas insignes, vel quampiam materiam aliam: ita enim eos, qui in Epidemijs facti sunt, abscessus inculamus, vel minores, ut dixi, tamquam nihil iuvantes: vel maiores, tamquam sustineri nequeant. Sanguinis itaque eruptiones hoc modo non ferunt, qui ante sunt arefacti. hucusque Glosa. Secundo, quia ab apparitione praedictarum macularum paucarum impetus solum, & conatus inanis, & irritus naturae videtur: ad expellenda quae noxia ipsi erant, sed praeter imbecillitatem non potente, & succumbente, & in hoc facit textus 66. Comment. 3. Prior. Prorrhetic. Ex voluulis male olentibus, cum febre acuta Hypochondriacum sublimi, diutius perseverante, parotides exurgentes perimunt, hucusque text. Clarius, in voluulo, Ab inflammatione Parotidas interdum fieri, si fiant, mortales sunt: si praedictus illeus, seu voluulus, coniunctus sit cum febre acuta: nam tardius oborta, quam ut tam gravem morbum solvere possint, perimunt, vel ad nostrum propositum orta Parotides, cum ex his impetus tantum inanis appareat, occidunt, & facit textus 64. ex praedicto

Prorrhetic. Ex torminoso sedimentum limosum, versic. Atque his parotides parum dolorifica. Glos. Rursus quemdam talem agrum vidisse sese ostendens, in quo a natura impetus quidem factus sit ad Parotidum generationem, a qua tamen reijci non potuerunt, quae contristarent. Ex quibus clarissime apparet, agrum moriturum.

- 21 Domini, si qua & vehemens intemperies, in medio corpore apparet, quam cognoscimus ex excrementis & vigilijs, processu temporis vires mirum in modum imbecillitari, si sub morbi finem maculae praedictae appareant, ut in praedicto. Summo Rege, casus est mortalis, primo,
- 22 quia viribus fractis apparent: secundo, quia tantum desiderium inane, eiusdem naturae internoscitur, volentis agrum salvare, sed praeter imbecillitatem non potentis: quod desiderium demonstravit in praedicto.
- 23 Et Pioissimo Rege, cuius & mortis modus fuit satis pacatus, & tranquillus: quia soluta anima potestate, graviore Intemperie praedicta viribus exolutis, spiritu inhalitum dissipato, insitoque calore expugnato, indeque gravi corpore. In dorsum iacens, quasi annuens voluntati Divinae, claviculis incumbens, expiravit, & ad caelum evolvit ultimo Martij hora nona cum per triginta dies acutè agrotasset.
- 24 Talem decebat esse & finem, quietum, & tranquillum, ut tranquilla, & quieta vita cum Ecclesia Sancta Dei, eiusque Rectore Pontifice Maximo. Nos plures vidimus in
- 25 hoc casu, quibus & ab expurgatis plurimis fatidis, & malè iudicatis sub finem morbi praedictae maculae eruperunt ad agri interitum.

Non obstant in contrarium allegata. Et primo, non obstat illud, quod dicebatur, quod dum natura movet, morbus nec adeo malignus, cum virium infirmitate: nam isto casu non est vera motio, sed est tantum conatus & naturae. Amplius & secundo, dicimus in text. praedicto. Moti mente cum

- 27 Silentio & Hippocratem nihil diffinire certo, sed varios describere modos, quibus in illa symptomatum vehementia agri possunt salvari, Tandem rarissimam
- 28 esse in virium & languore salutem naturam ultimum conatum apponente, sed hoc quasi numquam in facto vidimus. Et haec breviter de ista Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Imperator magis prudens, quam Brennus esse debet, & propter quid.
- 2 Voluptas callidissima & potentissima est

3. Amor inter voluptates potentissimus est.
4. Amor per oculos influit. & cur.
5. Amor in animis nostris, & corporibus vires suas exercet.
6. In Amore quid improbetur.
7. Venus omne morbi genus potest excitare & num. 19.
8. Sanguinei ad Venerem sunt multum Proni.
9. Febris typhica cum morfa ventriculi, & alijs symptomatis à Venere.
10. Cardialgia quibus febribus sit familiaris.
11. Vigilia cui febris generi sint familiaris.
12. Sitis absentia cui febris generi copuletur.
13. Urina tenuis in febre biliosa apparent aliquando.
14. Somni & sitis carentia phrenitidem praenunciat.
15. Delirandi species quando malitiam morbi magnam offendat.
16. Consuetudo abit in naturam, & eius vis maxima est.
17. Responsio ferax in homine composito mala & ibi amplia.
18. Urina tenuis, decoloris, & pauca pessima sunt, & cur.
19. Venus nimia omnia morbi genus potest concipere, & cur.
20. Febricitantibus ex Venere unde pendeat periculum.
21. Decisionem Auctoris quae sit intentio principalis.
22. Facultates seu partes quo plures afficiuntur, & o grauius periculum.
23. Febris ex Venere quae, & quando sit periculosissima.
24. Vita potestas triplici arce posita est.
25. Febricitantes ex Venere quando melius possint se à morbo extricare.

ARGUMENTVM.

Febris ex nimia Venere est maliciosissima, periculum unde pendeat, & quando meliorem exitum possit habere ager.

DECISIO. XXII.

Imperator non magis strenuus, quam prudens esse debet: & cum non minus aduersus fallacias, quam aduersus arma sit aliquando dimicandum. Omnium & verò fallaciarum, callidissima & potentissima est voluptas, quae sapientius videlicet copias, potentissimosque exercitus, infi-

gnibus cladibus triumphantes adhuc afflixit. Et inter voluptates & potentissimus Amor, per ea, quae dixit Phædrus apud Platonem: cuius Imperium tantum esse Orpheus in hy mnis cecinit, ut facto, ac necessitati imperare Amorem, cunctaque gignere quae in caelo sunt: quae in terra, Marique asserere non dubitavit, dicens, Tribus faris imperas, & generas omnia, quae in caelo sunt, & quae in terra, & quae in Mari, & ab yffis.

Torquat Tass. nel Prologo dell'Aminta.

Non misa vn Dio

Seluaggio, o della plebe degli Dei.

Ma tra grandi, e celesti il più potente,

Che fa spesso cader di mano à Marte

La sanguinosa spada, & à Nettuno

Scotitor de la terra il gran Tridente,

Et in folgeri eterni al sommo Giove.

L'Ariost. nel furioso Cant. 9. Stanz. 1.

Che non può far di vn cor, c'habbia foggetto.

Questo trudel', e traditor' Amore?

Et il Guerini nel Pastor fido att. 3. Choro.

Come sei grande Amore,

Di natura miracolo e del mondo,

Qual cor si rozzo, o qual si fiera gente

Il suo valor non sente &c.

Et finalmente il Petrarca. nel Sonett.

Amor si vuoi,

E s'egli e ver, che tu a potentia sia.

Nel Ciel sì grande, come sì ragiona

Qui & influit extrinsecus per oculos ex Platone in eodem conuiuio, & dixit Vergilius Egloga 8.

Vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error.

Et dixit Ouidius in Epistola

Medeae Iasoni.

Tunc ego te vidi, tunc capi scire quis esset:

Illa fuit mentis prima ruina mea.

Et vidi, & perij, nec notis ignibus arsi,

Ardet vt ad magnos pinia teda Deos.

Dixit & Plautus in Gurgulione: Suffilite, obsecro & mittite istanc foras: Quae mihi misero amanti ebibit sanguinem. Et dixit Idem Plautus in Mercatore. Ego illic aspicio formam eximia mulierem. Quam ego

ego postquam asperi non ita amo, vt fa-
ni solent homines, sed eodem pacto, vt In-
fani solent. Oculi vero sunt, quorum mini-
sterio in hominum animos Amor in-
finit. Sensimquē illabitur: quod cum
multo ligno, radioque spiritu oculi
niteant (qua ipsorum natura est) effici-
tur, vt patefactus oculus, & in pulchritu-
dinis amata speciem vehementer inten-
tus radiorum suorum aculeos in adstan-
tis oculos ei aculetur, atque etiam cum
aculeis istis, qui spirituum vehicula sunt
sanguineum vaporem illum, quem spi-
ritum nuncupamus, intendit: hic in-
cessus, & iam amata rei specie agita-
tus, cor exagitat, inflammat, vritque ni-
mio motu, atque caloris aestu, dum ve-
hementer potiri re amata amans deside-
rat, dum vicissim aculeos ab re amata
suis ipse oculis suscipiens, quodammodo
inficitur Amoris veneno. Ad altissimas
namque corporis partes spiritus maxi-
mē tenuissimus cum sit, euolat, eius-
que lumen per oculos, cum ipsi perspi-
cui sint, atque omnium nostri corporis
partium nitidissimi, & ætherei, vberius
emicat, ac se se foras exierit: Sicut enim
Sol, mundi cor, suo perenni motu lumen,
perque lumen, accalorem vires admi-
randas suas ad hæc inferiora demittit,
per easque dixit Aristoteles 2. de celo &
Mundo capit. 7. sic corporis nostri Prin-
ceps pars cor motu suo quodam irrequie-
to, & perenni, dum vita stat, proximum
sibi sanguinem agitans, & calfaciens, ex
eo spiritus in totum corpus, perque illos
luminum scintillas per membra diffundit
singula: per oculos autem maximē, quod
in alto tanquam in specula positi sint, &
luminosa maximē substantia consistit.
Cum itaque tantus sit Amor, vt ab eo
cuncta emanent, originisque suæ ini-
tia illi acceptaferant, quid mirum si & iu-
animis nostris, & corporibus suum, & ip-
se Imperium viresque admirandas exer-
ceat. Quod ad primum, Lucretio Phi-
losopho epicureo accidisse legimus: Is
enim amore flagrans, & mente emotus,
in insaniam lapsus manus sibi iniecit. Al-
ceste Pelia filia, pro viro suo perire ni-
mio amoris ardore, in animum indu-
xit, & viriliter præstitit, prout dixit Pla-
to in conuiuio. Quod ad alterum clarè pa-
tet, vigilijs, curis, macie, dolore, tabi-
tudine, & mille alijs mortalibus affe-
ctibus corpus vexare: testimonio est
Antiochus Seleuci Regis filius, qui cum
Stratonices Nouerca vesano amore cor-
riperetur, illam miserè deperibat: impi-

tamen pectoris vulnus pia dissimulatione
concegebat, pugnabantque diuersi animo
& medullis inclusi affectus summa cupi-
ditas, & maxima verecundia, vt cum po-
tiri amata Nouerca maximē vellet, ve-
recundia à tanto facinore deterreretur.
Vnde effectum est, vt anxietudine hac pes-
simē deuexatus, in vltimam tabem æger
amans deductus sit. Quem tamen in
tanto discrimine positum, Herasistrati
Medici solertia, artificque præstantia
alleuauit. Iuxta enim Antiochum se-
dens, vt eum ad introitum Stratonices
nouerca rubore perfundi, & spiritu in-
crebescere, eaque egrediente pallere,
& excitatiorem subinde recipere
anhelitum animaduertit: curiosiore
observatione ad ipsam veritatem pe-
netrauit. Ingrediente namque Strato-
nice, & rursus abeunte, brachium
adolescentis dissimulanter apprehen-
dendo, modò vegetiore modò langui-
diore pulsu venarum affici ægrum
agnouit, ipsumque amore Stratonices
immodico teneri deprehendit: requē
tota Seleuco patri exposita carissimam
coniugem filio cedere non dubitauit.
quod in amorem incidisset fortunæ ac-
ceptum referens quod dissimulare eum
vique ad mortem voluisset, filij pudori
imputans, & dixit Valerius Maxi-
mus libro Quinto capit. Sexto Illud
6 tamen in amore & improbare Plato sub
Pausania persona videtur, si quis ge-
nerationis audior, contemplationem
deserat, sequē totum secundæ veneri,
relicta Priore, dedat, aut si genera-
tionem præter modum cum feminis
exercere contendat, formamur cor-
poris pulchritudini animi præferat,
eum vtique dignitate amoris abuti,
idem Plato rectissimē censet. Ultra gra-
ues morbos, in quos potest incidere: Vix
7 est enim vllum & morbi genus, quod non
possit Venus nimia facere: nam facit ma-
lignas succorum putrescentias; & om-
nium partium principum, debilitates
grauissimas, & malitiosissimas febres, &
prout in hac Decisione.
Quidam Iuuenis, calidi, & humidi tempe-
8 ramenti, & magno, beneque cōposito corpo-
re præditus, speciosa facie, & viuido colo-
re, amplos, glaucos, atque nitentes habēs
oculos, sed non multum modestus, cum
esset libidinosus, ex multa venere inci-
9 dit in febrem ex genere malitiosarum, &
& lypiriarum, cum oris ventriculi do-
lore, & inde anxietate, sine somno, &
sine siti erat, vrina tenues, paucæ,
H deco-

decolores. Hæc à principio usque ad quintum diem adfuerunt, quo die fui ego in prauocatus. Dicebatur à Medico, valde familiarem esse febricitantibus & ex venere cardialgiam, hoc est, oris ventriculi dolorem, & inde anxietatem. Promptè n. debilitatem sentit ventriculi os, & cum genitalibus habet magnam sympathiam; & propter hoc non esse adeò verendū symptomata eū meritò pateretur. sine somno erat, quia cū febris ortū haberet à stasibile syncera, in ventre cohibita, ubiq; ex æstuante instat erysipelatis, & per consequens à calido humore, ei vigilia propria erant, quemadmodum cataphoræ humoribus frigidis, & proinde nec etiā verendū, quia minus periclitantur, quorū naturæ conuenit morbus, ad text. vulgatum ex Aphorism. Quod ad carentiā sitis dicebat, 12 quod febris erat & ex genere hypiriarū à multa & syncera bile, prout supra dictum est, & inflammatione in ventre, cuius occasione manus, & pedes refrigerabantur, calidis tamen medijs partibus manentibus tū externis, quam internis; Vnde eramus in casu, ab Hippocrate posito, ad text. si caput manus, ac pedes frigidi sint, ventre, costisq; calentibus. ex Prognost. Quo casu non adeò ingens est inflammatio, ut quæ possit non solum ab externis partibus, sed ab omnibus interioribus, calorem, & sanguinem abstrahere: ex quo cum in interioribus non sit magnum incendium, neque etiam erit sitis, quam diuersitatem expressisse Hippocratem, dicebat, ad text. 48. In febris non intermittentibus, ex 4. Aphorism. Et tandem quod ad prædictas vrinas, tenues, 13 & decolores esse, quia peccatum erat in bile.

Nos iudicauimus, casum valde verendum, & Phrenitim instare, pronunciauimus, tum 14 propter carentiam & somni, tum etiam propter carentiā sitis. Hæc. n. duo Phrenitica sunt, s. Phrenitim futuram significantia. Primum à contrario probabamus, quia in materia biliosa cerebri calida, & sicca intemperie, & febre ardente, metum conuulsionis, atque Phrenitidis adimit, somnus spiritus instaurat, mediocriter humectat, ac refrigerat, materiam coquit erudam, pancam, spiritus flatulentos in capite discutit, quomodo in ebrijs capitis dolorem soluit. Alterum, quia in tanta febre non esse siticulosum, duorum alterū significare poterat, corruptionem sensus, aut delirium. Nam non dolere, cum sit causa dolendi in parte, nulla alia ex causa fieri potest, quam aut quod propria

partis natura admodum sit corrupta, ac proinde in ea sensus, aut quod mens quæ in partibus omnibus, ut in controuersis lib. 3. capit. de Sympathia, Protopathia, antipathia, & consensu dixit Vallesius, ut sentiant adesse oportet, sit per delirium auocata. Ac proinde, & si patiatur, non sentiat, ad text. vulgatum. Quicunq; parte aliqua dolentes, omnino dolorem non sentiunt, ijs mens ægrotat, ex Aphorism. Sensus statim non est consentaneum suis se corruptum, sed coxisse enim à principio mente capi, & esse hoc signum Phreniticum, non dubitandum, addendo vrinas quæ tenues erant, quæ etiam supra phrenitidem significabant. Id enim significare solere tenues vrinas dictum ab Hippocrate est, ad text. Quibus vrina perspicua & alba sunt, mala maxime in phrenitidis si apparuerint, ex Aphorism. Ita in facto successit, quia nocte mente commotus fuit. Et quia species delirandi, fuit præter rationem: homo enim & libidinolosus, 15 & parum modestus, ut supra dictum fuit, delirauit modicè, fuitque in delirio modestus, & mansuetus, & nobis præsentibus manus indecorè mouendo, & frequenter sine necessitate, sputans, supra maximam morbi malitiam coniectauimus, ad conclusionem illam medicinalem. Omnia ea, quæ præter rationem sunt, deterioris moris morbi suspicionem faciunt. Et ad alteram conclusionem. Quæ naturæ simillima, maxime salutaria: dissimilia, maxime mortalia. Ad quam naturam propriā 16 pertinet consuetudo: & Abit enim in naturam per ea, quæ dixit Hippocrates in libello de Aere, locis, & aquis, & dixit Aristoteles 2. Methaphis. Cuius tanta est vis in morbis, ut quæ alioqui mala sint, si tamen pro consuetudine fiant, mala non sint, ut dormire in ventrem, hiante ore, apertis oculis, stridere dentibus, manum ad mouere ori, & naribus, iactare corpus, omnia mala sint, quæ si ægro per integram valetudinem consueta sunt, nihil afferunt ad praesagium. Magnam ergo morbi vim esse oportet, qui hominem alium à se ipso fecerit, & huc tendit text. 9. 17 & composito, modestoque homine feroræ responsio mala, Commentar. 2. Prior. Prorrhēt Idem Iudicium de mutatione consilij, Instituti, delectationis, & morum, dissimilitudine. Vrinæ etiam tenues, & decolores perseverabant, & 18 quod erat peius, erant paucissimæ, & nullaquæ idonea euacuatio aderat, quæ omnia debilitatem facultatum naturā

lium significabant: Vnde supra paucissimā
spem, & certissimum, euentissimumque
periculum pronunciamus. Quatuor-
decimo omnia exacerbata fuerunt, mul-
ta delirauit; Decimoseptimo per eadē,
expirauit.

Domini viæ est vllum morbi genus, quod nō
19 possit Venus & nimia facere: quia facit
malignas succorum patrescentias, & om-
nium partium Principum debilitates, &
neruos emollit, & fluxiones commouet,
& cruditatibus replet. Et quia in hisce
miserijs vtuntur plurimo vino (Accidit
autem hoc quia ij sunt maxime Veneri
dediti, qui & Baccho) & eam etiam ob
causam multo plus ea mala incurrunt: Vn-
de sentientes sese debilitari, uinum, vt
debilitatis remedium, appetunt, acci-
ditque multo ladi magis, quia vinum ip-
sum caput, & nervos tentat, & fluxio-
nes commouet, & incoctum cruditates
auget: si tamen coqui potest, calefa-
cit, & febres excitat, sitque vt, Venere
naturalem calorem minuente, & vino
præter naturalem augente febres fiant
malignæ, prout nostro agrote accidit.
20 Periculum in isto & casu pendet ex ma-
iore, vel minore malitia, vt puta si cum
magna febre siti careat, non mingat, nul-
lamque aliam idoneam habeat euacua-
tionem, prout in casu nostro, quia hæc om-
nia debilitatem facultatum Principum
significant. Et vt aliquod insigne præcep-
tum perpetuum artificiosè elici possit
21 (quia hæc est nostra & intentio in hisce
Decisionibus & ideo Decisiones appella-
uimus, tanquam perpetuò, & ubiq; vali-
turas Casus iste est exemplum illius gene-
ralissimæ. Conclusionis. Quò plures par-
22 tes & facultates labefactatæ sunt, eò
gravius periculum. Symptomata supra-
dicta Principum omnium facultatū prin-
cipia, atque Instrumenta affici denuntiāt,
& in singulis grauissimam esse affectio-
23 nem. In corde & siquidem venoso gene-
re, & ventre dominari febrem ardentem
cum perfrigeratione partium extima-
rum ob Inflammationem à multa, & syn-
cera flaua bile, quæ, illic cohibita, ex-
fluat instar erysipelatis. In hepate, vicini-
quæ partibus imbecillitatem, quam præ-
dictæ vrinæ tenues paucæ, & decolores
demonstrabant: quibus grauiter affectis
animalis facultas consentit, quia phreni-
tici fiunt: Vnde quid spei vitæ potest re-
manere? ad text. 8. Prædebilitatorum defi-
cientiæ pessimæ comment. 1. Prior. Pro-
24 rhet. & meritò, quia, cum triplici & arce
potestas vitæ sita sit, si iam captis, & dis-

solutis vna, atque altera, tertia capitur,
quid aliud quam desperatio esse potest? &
25 concludendo, dicimus, quod, incidentes
in febrem prædictam, si non, cum multa
debilitate melius se possunt expedire, &
habere meliorem exitum, tanquam mor-
bum habentes minus mali moris. Do-
ctrina hæc elicitur ex duobus tex. Hip-
pocratis, primo Melibææ adolescens
ex potu, & multa venere multo tempore
calefactus decubuit. Altero, Abderis Ni-
codemum ex Venere & potu febris cor-
ripuit. &c. Ceperunt ambo eisdem occa-
sionibus agrotare, ille mortuus. Hic sal-
uatus, quia non incidit cum tanta debili-
tate: quo factum est, vt melius se potuerit
expedire, & habuerit meliorem exitum:
& meritò, quia morbum habuit minus
mali moris, D. Doctores ibidem, & hæc
breuiter de ista decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 In febre ardentissima quidam non ege-
runt, nisi conatu magno, & excremen-
ta sunt exuoca.
- 2 Sani, retentis fæcibus, quæ excrementa
excernere soleant.
- 3 In ardentissima febre, sanguis vigesima
quarta solet erumpere.
- 4 Sanguinis magna, & copiosa fluxiones à
perniciosis morbis solent liberare.
- 5 Text. cuiusdam explicatio.
- 6 In ardentissimis febribus nullum maius,
remedium vena sectione.
- 7 Hamorrhagia Causæ legitimi propria est
& nu. 11.
- 8 Febris ardens, rigore superueniente, solui-
tur.
- 9 Sanguinis profluvia adolescentibus, & etia
te vigentibus accidunt.
- 10 Senibus morbi regij, vel alui perturbatio-
nes fiunt.
- 11 Hamorrhagia semper sunt profigua in
febribus ardentibus.
- 12 Iudicatio in sexta die est difficillima. &
quæ talia sint symptomata.
- 13 Interaneis inardescuntibus, viscera, & cor
pus exarescunt, ex quo imbecillitas na-
tura sequitur.
- 14 Natura imbecilla nullum genus vacua-
tionis sustinetur & nu 20. & 24.
- 15 Text. 6. comment. 2. ex Prorrh. explica-
tio.
- 19 Fibrium ardentium quatuor differentia
leguntur.
- 17 Excrementa exuoca, & conatu magno
exeuntia, in qua fibre ardente ex-
cernantur.

- 18 *Text. cuiusdam explicatio.*
 19 *Moderatio omnis à natura: Immoderatio à morbo.*
 20 *Natura imbecilla, omnis excretio, & omnis abscessus infaustus.*
 21 *Excretio neque crudo morbo, neque cum prauis signis vtiliter accidit.*
 22 *Febris ardentissima quomodo cognoscatur.*
 23 *In febre ardentissima excrementa exucca quid indicent.*
 24 *Natura imbecilla, excretio si superuenit, ad agri ruinam superuenit.*
 25 *Hæmorrhagia quando sunt salutes.*
 26 *Mulieres, mensuris prorumpentibus, à pernicioso marbis solent vindicari.*

ARGUMENTVM.

In febre ardentissima, in qua excrementa alui nigra & rotunda sunt, & non excluduntur ad necessitatem, nisi artificiali, quælibet excretio superueniens, vel abscessus perniciosissimus est.

DECISIO XXIII.

Quidam Iuuenis de Sclafani sollicitator Magnæ Regiæ Curia, febre & ardentissima habitus, nam non egerat nisi opera medici, & conatu magno, excrementa verò erant exucca, dissolutaque in pilulas caprillo stercore, persimilia, & nigra (interaneis flagrante febre inardescens) ut & quibusdam fanis longius recentis facibus, ea excrementa acciderunt. Huic & vigesima quarta larga sanguinis eruptio è naribus, discusso negotio inter me, & fortunatissimum condàm Hieronimum Guascone videbatur saluari debere propter prædictam hæmorrhagiam. ad & conclusionem illam medicalem. Magnæ & copiosæ sanguinis fluxiones à magnis, & pernicioso morbis liberant, & dixit Glosa ad text. Metonem ignis corripuit, & est text. Qui in febre & continua muti Iacent, clausis oculis, subinde conuenientibus, si quidem è naribus sanguis fluxerit, seruantur ægri, clarius signis mortalibus apparentibus, ut est muritas, vel prauis, liberari ægrum à periculo mortis, hæmorrhagia superueniente, nam cum sanguis inflammatus in uenis feruet, ac multo calore, ac spiritu turgens, in caput rapitur: muti Interdum Iacent ægri, & clausis ac subinde nictantibus oculis, soporantur; tales euadunt per nares sanguine erumpente. Amplius & in arden-

tissimis febribus nullum maius excogitari remedium sanguine educto, per ea, quæ dixit Glosa ad text. 23. ex 1. Aphorism. Amplius & hæmorrhagia causi legitimi, & phlegmonum calidarum propria est, quod in his bilis cum sanguine feruens multo spiritu targeat, ut diximus, & sursum rapta ab incendio venas inflet, easque aperiat, aut laceret. In eodè casu est text. 8. vulgatus. Febris & ardens, rigore superueniente, soluitur: hæmorrhagiam etiam moderatus rigor antecedit, per ea, quæ dixerunt Doctores ad illum textum, & ex 1. Epidem. dicebamus, ubi & sanguinis profluvia euenisse scribitur, præsertim adolescentibus, & ætate, vigetibus per febres ardentes à bile flaua, quæ sanguinem vreret, & simul cum ipso in caput à multo calore raperetur: senibus & verò, ut Bionis, morbum regium, vel perturbationem alui, vel dysenterias, facta humorum inclinatione ad inferiora magis, quam ad caput, ob virtutis infirmitatem & caloris natui inopiam. Tandem concludebamus, salutem & expectandam, eum in ardentibus febribus semper profiguo sit hæmorrhagia, ad text. 83. 3. Epidem. Comment. 3. Larissa virgini vnde contulit, & quod magis admirandum & in sexta die, in qua qui iudicantur, cum difficilibus symptomatis, & periculo non mediocri, iudicantur, per ea quæ dixit Galenus 1. de diebus decretor cap. 2. Ad hæc absque fide, imperfectè obscurè, sine notis, & ad malum, ibidem. Sunt autem difficilia symptomata, cataphora, caros, sensus, ac vocis priuatio, animi deliquium, Pulsus coincidentia, caloris defectus, tremor, collapsus, Parotides malignæ, vel morbus regius, vel aliquis alius abscessus ad discutionem rebellis. At hæc leuiora: plurimis verò syncope, catochæ, seu catalepsis, Mania: quibusdam verò & ad hæc insanabilis marasmus: omnibus autem perniciem discriminem imminet, per ea, quæ dixit idem Galenus eodem 1. de diebus decretor. cap. 4. post principium & tamen prædicta Virgo Larissa in eodem casu prædicta hæmorrhagia in sexta die tyranno assimilata, saluata, illæ erant rationes quibus primo intuitu videbatur prædictus de Sclafani saluari posse. Attamen bene discusso, & diligentius examinato negotio, dicebam ego, quod & illa excretio accidebat, ubi interanea, febre flagrante, inardescunt, in qua, febre ardentissima existente, non solum prædicta excrementa, sed & viscera, & corpus exarescere, ex quo Imbecillitatem naturæ sequi, non dubitandum. Hoc iactō

iacto fundamento, nullum genus insignis
vacuationis potest sustineri a natura Im
becilla nisi valde periculose: diximusque
casum quasi mortalem, ad text. 6. Com
mentar. 3. Prior. Prorrhetic. Si intercepta
alvus, parva, nigra, & in spiras circum
ducta, ad necessitatem laxaverit, & per
nares eruptio fiat, malum, hucusque tex
tus. Glos. Bilis vacuationem multam, tan
quam quassationem vehementem, atque
multis in morbis commodè factam, non
sustinent Resiccati neque rigorem, neque
alvi excretionem, neque sudores, neque
Parotidas insignes, vel quampiam mate
riam aliquam: Ita enim eos, qui in epide
mijs facti sunt, abscessus incusamus, vel
minores, ut dixi, tanquam nihil iuuantes,
vel maiores, tanquam sustineri nequeat:
sanguinis itaque eruptiones hoc modo
non ferunt, qui ante sunt arefacti: talis
autem est prædicta affectio &c. hucusque
Glosa. Unde ad hoc propositum dici
mus, quod & cum quatuor differentiæ fe
brium ardentium legantur apud Hippo
cratem, legitimus causus ab inflammatio
ne interna, aut putredine biliosi humoris
in venis maioribus Iecoris, pulmonis, ven
triculi, (& maxime oris ipsius,) aut etiã
in ipsis visceribus nobilibus, ad text. 1. ex
4. de acutis. Cuius signa quiditativa po
nuntur, Ingens incendium, & sitis insatia
bilis, ab text. 4. eod. lib. Antecedentia ve
næ exiccata, quæ tenues ad se & acres hu
miditates trahunt, ad text. 3. eod. lib. Præ
incipientia ambulatio longa, ad eundem
text. 3. Altera species est causi non legiti
mi, à pituita falsa, ad text. 13. eod. lib. In
quo corpus non ita vritur: nec sitis adeo
vehemens vrget. lingua sicca, aspera, & sal
sa sine nigrore, ad eundem text. in qua
humor crassior, & qui in halitum non fa
cile abit, in abscessus sæpe conuertitur, &
parotidas generat. ad eundem text. Ter
tia differentia describitur 3. Epidem. sec.
3. In humida anni constitutione, quæ ca
put repleuerat, specie quidem ardentem,
symptomatum tamen vehementia, & gra
da distinctam, à bilioso causo: nam statim
in principio antequam materia putredine,
& calore acrimoniã acquireret, (qua
lis vigilias, delirium, & Phrenitidem solet
afferre) incipientes, inquit Hippocrates,
comatosi, anxij, horrentesque, febris non
acuta, atque valde sitibundi, neque deli
rii, vbi glosa scribit, raro admodum fieri
in ardente febre, coma, neque sitim in ex
haustam, & summum Incendium omnium
febrium ardentium quiditativa esse signa
Sed solam sitis, & caloris assiduitatem, ut

Phrenitidis assiduitatem febris cum de
lirio. Ab hoc febris ardentis genere om
nes ferè mortui fuerunt ob malignam hu
moris crudi putredinem, & bilis admix
tionem: sic enim materia initio mitis cor
ruptione propriæ substantiæ in venena
tam quamdam humoris speciem degener
rat; Quartam tandem differentiam legi
mus 1. Epidem. valde mitem, & saluta
rem, quæ biliosos tantum corripuit in ca
liginosa anni constitutione, & austruina, tu
dic media inter serenam, & pluuiosam:
Vnde humor quoque ipse & caliginosus,
& nebulosus in corporibus genitus est cū
parotidibus. quæ molles erant, & laxæ, si
ne rubore, & inflammatione. In prima
differentia miseræ supradictæ contin
gunt, ardentissima inquam febre, in cor
pore saniente, spiritumque in halitum
dissipante, insitumque calorem oppu
gnante: vnde imbecillitas prædicta natu
ræ sequitur, quæ nullum genus vacuatio
nis sustinet, est & text. in punto. Quæ sta
tim turbulentum ægrum, vigilemque red
dunt, & alvi excrementa nigra, & com
pacta, sanguinis eruptionem è naribus
quibusdam afferunt hucusque textus. Do
ctores: Oportet vehemens esse incendium
feruoremque bilis, quæ medio corpore
exaestuat. & exhalationibus sursum latis,
leuia deliria, & vigilias commouet: alui
verò excrementa retinet, sursum ver
gens, & retenta calore suo exurit, siccatur
que vehementer, quæ stercorei caprarum
similia apparent.

His ergo bile & sanguine in caput motis, hæ
morrhagia si accidat cum accedant ad
modum siccato corpore, ideoque imbe
cilliore siquidem maior est vacuatio, quã
vires sustineant, natura dissoluitur. Si mi
nor quàm morbus expostulet, nihil aut
parum conferre potest at vix modum ser
uet cum & omnis moderatio à natura Im
moderatio à morbo oriatur, hucusque
Doctores. Amplia & tu si non solum hæ
morrhagia, sed aliud genus excretionis
fieret, vel parotides etiam insurgerent,
vel aliud genus abscessus, per ea, quæ di
xerunt Doctores ad eundem textum. Et
tandem & est conclusio medicinalis, Ne
que crudo morbo, neque fractis viribus,
neque cum Præis, & perniciosis signis ex
cretio aliqua vtiliter, vel abscessus inci
dere potest, per ea, quæ dixerunt Doctores
ad text. Tremulæ linguæ ex Prorrhetic.
Domini, & vbi in febre ardentissima (quã
cognoscimus ab excrementis resiccatis,
& nigris, quæ non nisi medici diligentia,
& artificio excluduntur quæ & significat,
partes

partes interiores præ siccitate, & incendio exaruisse magnamque esse naturæ infirmitatem) excretio aliqua † superuenit, ad agri perniciem superuenire: nam si parua, nihil iuuat in prædictis viribus infirmis: si magna, sustineri nequit à prædictis viribus. Vnde prædictum de Sclafani moriturum prædiximus, & quotquot vidimus, & quotquot Patres nostri obseruarunt, ab eadem excretionem mortui sunt.

25 Non † obstant in contrarium allegata, nam locum habent ubi vires vigent, & Integre sunt, non autem ubi imbecilla.

26 Vnum tantum aduertendum † ad Virginem Lariffæ, quod non conualuit à prædicta excretionem, sed mensuris prorumpentibus, & ultra sextum diem perdurantibus, tantam vim habent menstrua in morbis perniciosi, & facit text. Mulieris Pthasæ, quæ perniciosi signis existentibus debebat mori, bona tamen eius fortuna mensuris erumpentibus liberata, & tandem textus. Mulieres autem 6. Epidemio. sect. 7. ubi Vallesius versic. Huius rei causam: & hæc breuiter dicta sint de hac Decisione.

SVMMARIVM.

- 1 Don Franciscus Sanctapau Hypochondrio diutius laborauit.
- 2 Don Franciscus Sanctapau in voluulum fetidum incidit cum febre acuta.
- 3 Voluulus vnde dicatur. & nu. 12.
- 4 Franciscus Bissus fuit celeberrimus Medicus.
- 5 Voluulo ingrauescente quæ insequantur.
- 6 Voluulo ingrauescente surditas solet superuenire, vnde videtur posse consequi spes.
- 7 Surditas est signum raptus humorum ad caput.
- 8 Surditas criticæ potest accidere.
- 9 In febribus acutis sapius liberantur, quibus obtusior audiendi vis apparet.
- 10 Affectuam, qui ex secessu humorum ab una parte in aliam gignuntur, una est differentia, quod primum morbum tollit.
- 11 Voluulus cui surditas superuenit, est mortalis. & propter quid & nu. 32.
- 12 Voluulus vnde dictus.
- 13 Ileus vnde dicatur.
- 14 Voluulus nec semper, eo quod in nodum conuolui videantur intestina, nec Ileus ab Ileo intestino.
- 15 Ileus aliquando in sublimibus intestinis, aliquando in crassis generatur.
- 16 Ileus in Intestinis tenuioribus est peri-

- culosior, & nu. 23.
- 17 Ileus ex Intestinis tenuibus quomodo cognoscatur. & nu. 24.
- 18 Ileus à quibus causis fiat.
- 19 Ileus quid sit.
- 20 Ileus raro in Intestinis crassis.
- 21 Ilei symptoma proprium est, nihil deorsum subire per Initia.
- 22 Iliacus affectus est acutissimus. & secundo, aut tertio moriuntur egri.
- 23 Ileus magis periculosus in superioribus intestinis.
- 24 Ileus in superioribus intestinis quomodo discernatur.
- 25 In Ileo vomitus semper est malus: alius tamen alio longe deterior.
- 26 In Ileo quæ primò vomantur.
- 27 In Ileo stercus ultimò vomitur.
- 28 Ileus qui minus periculosus.
- 29 In Ileo qui vomitus grauis: qui mortalis, & qui de proximo.
- 30 In Ileo elypteres citissimè absorbentur, & quæ sit ratio.
- 31 In Ileo quando ad extrema ventum est.
- 32 Ilei mortalis signum est surditas superueniens.
- 33 In Ileo parotides superuenientes necant.

ARGVMENTVM.

Voluulus est acutissimus, & periculosissimus affectus, in quo mortis iam imminet signum surditas superueniens.

DECISIO XXIV.

DON FRANCISCUS ex Nobilissima Familia Santa Pau, † cum diutius laborasset hypochondrio, atque accessisset Perennis corruptæ materiæ generatio tandem † in voluulum fetidum incidit cum febre acuta: ex quibus significabatur inflammatio tenuium intestinorum peracta, ac dolorifica, nihil permittens deorsum descendere: sic † vero dictus, quod intestinalis nodum conuolui videantur. Curabatur † a celeberrimo, nunquam satis laudato, condam Don Francisco Bisso, tunc Regni huius meritisimo Prothomedeo: Morbo † iam ingrauescente, non solum stercus vomitione reddebatur, sed etiam respiratio ruptus, flatus ventris, & vniuersum corpus grauiter fætebant: quo † tempore surditas quadam superuenit: Quo symptomate comparente, videbatur, agrum posse saluari, ad text. 7. Dolorem inferiorum locorum fortis surditas soluit, aut sanguis multus ex naribus, aut mania,

mania, 1. *Epide. sect. 5.* & merito: surditas enim est signum raptus humorum in caput: Proinde qua ratione potest eleuare euacuationes per Inferna factas, ad text. 23 ex 4. *Aphorism. eadem*, & dolores partium Infernarum, mutatas, scilicet, sursum materia: Vnde surditatem criticè accidere posse, non dubitarunt Doctores: est enim & critica surditas in diuturnioribus morbis, & materia paulò frigidior, si spem abscessus afferat, Parotidum prænuncia: præsertim accedente comate, ad text. 73. In capitis dolore coma; & surditas abscessum aliquem post aures erupant, *Comment. 3. Prior. Prorrhet.* In calidioribus verò, ac tenuioribus humoribus, hæmorrhagiam, aut profluuium alui, aut abscessum ad coxam, aut omnia simul denunciat, ad text. *Heropytus in Abderis.* 3. *Epidemior. Comment. 3.* Et certè constat experimento, in acutis febribus sæpius liberari, quibus obtusior audiendix sub iudicium apparet, tametsi diebus aliquot permaneat. Ad rem & nostram, cum affectum, qui ex secessu humorum ab vna parte in aliam gignuntur, vna sit differentia, quòd priorem morbum tollit, quomodo Hippocrates scribit, Tuberculum dysenteria curari, & stranguria febrem: sic in prædicto Voluulo surditas prædicta superueniens, videbatur, posse tollere prædictum morbum. Sed & intimius considerato negotio à prædicto Bisto in prædicendo, viro singularissimo, fuit conclusum, casum esse omnino mortalem, quia, vt interdum delirant, & conuelluntur neruorum principio propter stomaci vitium, per sympathiam laborante, & sursum pulsa bilis redundantia, ad text. Ab. Ileo vomitum, & singultum, & desipientiam, & conuulsionem, mala, ex *Aphorism.* Ita surditas potest accidere, emoriente natura, alijsquè sensibus, emarcescentibus; & sic in facto successit, quia Paulò post Nobilissimus ægrotus mortuus.

12. Voluulum & dici, voluerunt multi Doctores, quòd intestina in nodum conuolui videantur. Ileum & ab Ileo intestino dici volunt, cui affectus ille peculiaris est. Cuius

14. & neutrum simpliciter verum sit quia nec conuolutum in nodum intestinum semper est: licet perpetuò coniunctam habeat malam conformationem cum intemperie, & solutione continui. Nec Ileon semper locus affectus, licet magis inflammationi pateat propter vasorum sugentium copiam, & stercus durum extenuibus intestinis excipiat, quia crassis vicinum est:

15 nam & ileosi affectus, qui omnes periculosissimi sunt, aliquando verò in crassis, 16 illosquè his & deteriores esse propter sympathiam, tum hepatis, tum lienis, per ea, quæ dixit Glosa, ad historiam Ileose

17 mulieris, 3. *Epidem. sect. 2.* Dignoscet & verò ex vomitionis assiduitate, & vehementia, & quod neque potum continere possint, atque adhuc magis, quòd nihil infra deiciant: tormina verò, ac dolores commostrare, vbi hi superiores partes occupant. Quòd si stercus etiam per os redant, vt in nostro ægro euidentissimum est signum tenuium intestinorum affectorum. Alij & ita distinguant, cum causas, tam signa, vt non solum ab inflammatione, aut obstructione sicci stercoris fiant, sed ab alijs omnibus, quæ adeò viam exitus intercludunt, tantamquæ faciunt loci angustiam, vt nihil possit ad inferiora transmitti, qualis est continua ciborum corruptio, præsertim, si multi, & varij accepti sint: & non assueti, & maxime ex pinguibus carnibus: similiter, & ex plagis quibusdam, frigore vehementi, & acruata frigida potione, præsertim si ab exudantibus accipiat, & ab Intestini in scrotum prolapsione, aut veneno hausto hi affectus excitari possunt, in quibus Initio ab ægris dolor circumuolutus percipitur stomachi nimia humectatio, exolutio, ruptus inanes nihil leuantes, murmura intestinorum, cohibitio perfecta stercoris, & flatuum, per ea quæ dixit Aetius, vt in

19 vniuersum Ileus & sit retentio excrementorum cibi, quæ per aluum excludi debent, præclusa via inferiori, sæpiissime ab inflammatione, modò tenuia, & superiora intestina, modò crassa ipsa, aut crassis maxime vicina occupante: Interdum etiam ab abscessu, aut à duro stercore, vt diximus, aut ruptura peritonæi, rarissime à multitudinem crudorum, & crassorum humorum, cum vehementi refrigeratione, cui febris remedio est, & retentæ vrinæ vacuatio, ad text. 44. ex 6. *Aphorism.* Rarius & autem crassa intestina inflammatio inuadit sæpius durum stercus, aut abscessus, aut prolapsus in prædictum scrotum, ac distorsio, aut flatus crassus, aut hærens pituita dolores graues concitat, qui colici rectius dicuntur, quàm Iliaci, nisi & accedat supradictum symptoma, vt nihil omnino per initia deorsum subeat, quod est affectus huius proprium & inseparabile signum. Increfcente affectu, omnia sursum feruntur, obidquæ & vomitus pituitæ, & bilis accedit, frigiditas totius corporis, dolorquæ, plurimis etiam spirandi

randi difficultas, tandem sterco, per ea, quæ dixit Hippocrates 3. de Morbis. Omnis $\dagger$ iliacus affectus morbus est acutissimus, in quo agri vix iuvare possunt, ac secundo die aut plurimum tertio acerbitate doloris, & febris acumine intereunt, per ea, quæ dixit Hippocrates ad text. allegatum. Ileosæ mulieris: licet magis $\dagger$ acutus & periculosus in superioribus intestinis, quoniam & angustiores, meatus difficiliter recluduntur, & viscera nobilia, hepatis, ventriculus, lien magis consentiunt, ac magis condolentur. Vnde $\dagger$ consilens in superioribus intestinis ab eo, qui crassa infestat, discernitur vomitionum, assiduitate, & vehementia, & quod potum agri retinere non possunt, atque adhuc magis ex eo, quod nihil per Inferna, deiciatur, adsuntque dolores, ac tormina: Quod si sterco etiam vomatur, clarissimum est argumentum, intestina tenuia affici. Ex $\dagger$ quibus inferitur, vomitum in illo semper esse malum: alium tamen alio longè deteriore, pro ratione temporis morbi, in quo superuenit, & eorum, quæ vomitu excluduntur: nam si statim ab initio agri vomant, ut in casu nostro, tenuia intestina haud dubiè afficiuntur: si verò postea vomitiones superueniant, magnitudo affectionis declaratur. Vomunt $\dagger$ autem, ut supra diximus, primum pituitosa, postea biliola, tandem $\dagger$ sterco. Vt enim superior incalcescit, Inferior cogitur, & frigescit, per ea, quæ dixit Hippocrates 3. de Morbis. Non $\dagger$ nulli sine vomitu sunt, quibus minus impendet periculi: Grauis $\dagger$ igitur censetur vomitus biliosus, mortalis, varius, niger, mali odoris mortis proximæ signum est, ubi undaque sterco per os reijcitur, quia in his, qui perniciosè habent, vel Inflammatio in causa est, ut nec pondus, nec acrimoniâ excrementorum sentiat ab intestinis: vel tam arctè sedes clauditur, ut ne acus quidem possit adigi, clysteres $\dagger$ verò citissimè absorbeantur, & glandes, nisi alligentur cruri: facultas enim expultrix novam retenti excrementi sentiens, contractione vehementi aggreditur exclusionem: & primum quidem servato consueto motu, & ordine Instituto à superiore parte inchoat contractionem: ubi nihil præmovere potest propter coartationem ductuum, ordinem inuertit, atque multa visursum excrementa, bilemque cohibitam regerit. Ita ergo augetur exitus inferioris angustia, ut vomitione tum alimenta, tum bilis, tum etiam sterco reddantur post diu cruciantem nauseam, & cordis

31 morsum, Ad extrema $\dagger$ ventum esse certum est, si ruptus, latens sudor, aut frigidus, extremarum partium refrigeratio, anxietas, vri, & prava superuenerint: hæc enim omnia mortalia sunt. Proximæ 32 $\dagger$ mortis indicium est supradicta sorditas, quæ superuenire solet, emoriente iam natura, alijs sensibus emarcescentibus, sicuti, si prædictus voluulus grane oleat, idest, ut Glosa interpretatur ad text. 66. Non solum sterco vomitione reddatur, sed etiam respiratio, & totum corpus grauius fateant, Comment. 3. Prior. Prorhet, qualem Voluulum Patres nostri, obseruarent. Hos in prædicto agro vidimus, dum Praxim excerceremus sub prædicto excellentissimo Bisso. Amplia si parotides 33 fierent, vidimus $\dagger$ multis annis elapsis in quodam rustico, in quo sub finem morbi impetus factus fuit à natura ad parotidum generationem sub quo inani conatu robustus iuuenis quinta die mortuus, ad text. in punto allegatum 66. Hæc voluulis graneolentibus in febre acuta, præcordijs, sublimibus, diutius persisterantibus, abicellus circa aures aborti, occidunt, hucusque textus, & hæc breuiter dicta sint de ista Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Quinti Metelli strata gema.
- 2 Quintus Metellus silentio exercitum suum ignorans, totam Celtiberiam errore implicauit, & Trebiam attonitam oppressit.
- 3 Morbi quidam rari aliquando silentes sunt & qui sint.
- 4 Febris aliquando ab initio satis moderata apparet cum urinis tenuibus, & capite affecto.
- 5 Febres cum urinis tenuibus, & capite affecto, sunt mediæ inter perniciosas, & salubres. & nu 8 & nu. 22.
- 6 Abscessus in eam partem fiunt, quæ per morbum doluerunt & nu. 18.
- 7 Capiti quid magis timendum, quàm delirium & nu. 21.
- 8 Febres cum urinis tenuibus, & signis affecti capitis, & si moderata appareant, in Iudicatione exacerbantur. & nu. 15. & num. 20.
- 9 Crisi imminente grauissima solent urgere symptomata. & nu 24.
- 10 Crisi imminente terrore, ignorantia signum est.
- 11 In Iudicatione, quæ infesta sunt, natura euincere studet & tunc dolores fiunt.
- 12 In morbo magno, crisi vehementem & cum

cum perturbatione magna, in corpore fieri necesse est.

13 *Natura diebus fatalibus quiescens, aut extinctioni parata quiescit, vel coctioni est intenta.*

14 *Urina cruda in principiis morborum diuturnitatem ostendit.*

15 *Febres cum vertigine, & urinis crudis, & si moderata appareant, exinde exacerbantur, & periculosa sunt, tanto fortius, si vires sint inualidae.*

16 *Viros quibus assimilantur.*

17 *Salutis spes in virtute posita est.*

18 *Abscessus in eam partem fieri solent, quae per morbum doluit.*

19 *Aegri eadem occasione in morbum incurrentes, unus saluatur, alter moritur.*

20 *Febris cum vertigine, vel capitis pulsatione, & si à principio non videatur magna, non tamen facilis, neque sine perturbatione soluitur.*

21 *Capiti quid magis timendum, quam delirium.*

22 *Febris cum vertigine & urinis crudis media inter perniciosas, & salubres, & ibi limita, & sublimita.*

23 *Febris cum vertigine, & urinis crudis, & si in Iudicatione exacerbetur, potest tamen ante Iudicationem.*

24 *Morbus cur in Iudicatione exaspere-
tur.*

25 *Iudicatio duabus partibus constat.*

ARGVMENTVM.

Febres cum vertigine, & pulsatione capitis, vel cum alio signo affectionis eiusdem, cum urinis tenuibus, sunt mediae inter perniciosas, & salubres.

DECISIO. XXV.

Quintus Metellus, qui Proconsul Bellum in Hispania aduersus Celtiberos gerebat, Urbemque Trebiam caput eius gentis viribus expugnare non poterat, intra pectus & suum multum, ac diu consilij agitaris, silens, viam inuenit, dum quæ profundo silentio tenebatur, interrogatus à quodam amicissimo sibi, abfiste istud (inquit) querere: nam si huius consilij mei interiorem tunicam consciam esse sensero, continuo eam cremari lubebo. Quorsum igitur ea dissimulatio erupit, aut quem finem habuit illud & altum silentium? exercitum suum ignorantia, & totam Celtiberiam errore implicauit, & Trebiam inopinatam, & attonitam op-

pressit. Ergo nisi mentem suam dolose scrutari coegisset, ad ultimam ei senectutem apud mania Trebia sedendum fuisset. Hoc silentio vtuntur quidam morbi rari & ignoti, quique medicis imponunt, vt qui diebus fatalibus, & legitimis naturae certantis nullum signum exhibent, vt alibi in hac prima parte: Nullus enim conflictus, nulla perturbatio sentitur, aeger tamen ad interitum properat. Secundò in quibus biliosi crudique succi species miscentur, in quibus, quia bilis feruor pituitae mixtione mitescit omnia moderata apparent, vt alibi etiam. Tale etiam est quoddam febris genus, medium Inter salutare, & perniciosum, in quo initio urinae tenues conspiciuntur cum vertigine & pulsatione arteriarum in temporibus sine magna febre. Immo moderata apparet: sed exinde, vel circa statum, & Incrementum repente se tanquam è latibulis profert cum turbulentis, & periculosis symptomatis, ad text. 42. ex 4. de acutis. Quibus febribus vertigines à principio) De his ad utilitatem Posterorum in hac Decisione.

V. I. D. Ioanes Baptista de Oddo, curiae praetorianae huius urbis Index anno praeterito, his diebus, dum haec scriberemus, in febrem incidit, satis moderatam & ab initio, at urinis tenuibus, & capite satis affecto, Imbecilloque ex continuis destillationibus, quas passus fuerat per multos annos. Dicebam ego, qui visitaueram eum occasione quadam: nam curabatur à Laurentio Natali, nostrae Academiae primario medico, & in quem dictus de Oddo merito confidit, quod febris erat aliquis momenti, & media inter perniciosas, & salubres: quia urinae tenues erant, quae indicabant raptum bilis ad superiora: caput debile erat, ob praedictas destillationes, quas annis elapsis passus fuerat, quod significabat facile recepturum, ad conclusionem medicinalem. Si quae pars per morbum dolet, & in eam fiant abscessus: ab utrisque ergo recepturum significabatur: Vnde constare magnae exacerbationis periculum impendere, & fortasse, delirij, ad text. eundem, supraallegatum: Nam quid magis timendum capiti, & quam delirium? Periculum quod Impendere dicebam, si non antea, ad Iudicationem; hoc est In tempore iudicationis Ipsius febris: vnde conclusi, praedictam febrem, & si moderatam & tunc, exacerbandam, & tanquam è latibulis exituram cum turbulentis & periculosis symptomatis, quorum motus, atque impetus, quo spectaturi sint, & si non facile intelligimus,

gimus, supra delirium tamen suspicabamur, ad prædictum text. nuper allegatum Sed ex hoc discursu non videbatur morbus alicuius momenti, si exacerbandus erat circa iudicationem: quia imminente
 9 † crisi, grauiſſima ſolent vrgerē ſymptomata, & tunc terreri, aut muliercularum
 10 more † obſtupescere turpiſſimum eſt, & ignorantia ſignum certiſſimum: In his ne perterrearis, etiam ſi delirare, & ſubſilire hominem videas, per ea, quæ dixit Galenus 3. de criſibus, 1. de dieb. decretor, & primo ad Glauconem Hæc enim ſunt humorum ſurſum tendentium ſigna: In fa-
 cto videmus in perturbatione critica ægrum ſubſilire conuulſiuo modo, delirare, vigilare, ſplendorem ob oculos, & tenebriſoſa quædam obuerſari illachrymari, inferius labrum motitare, ſoporari, aurium tinnitu offendi, dentibus ſtridere. Immo & (eſt magis admirandum) ægrum non loqui, non moueri, non aperire oculos, ad text. Qui In febre continua muti iacent, oculis clauſis ſubinde conuiuentibus &c. ubi D. Doctores: Secundò dicebatur, q̄ cū eo tempore (in iudicatione. ſ.) natura cū
 11 morbo certamen † inſtituat, quia tū maxime morbi vehementia reſiſtit, & quæ in feſta ſunt, euincere nititur, dolores fiſt, & febres exacerbantur, ad text. vulgatū. Dū pus conficitur, dolores, & febres. Tertio ex ratione generali, quæ concurret cū ſupradicta, ex cōcertatione naturæ, & mor-
 12 bi: nā † in morbo magno, & qui celeriter mouetur criſim vehementē, & cū perturbatione magna in corpore fieri neceſſe eſt, quā Galenus vocat conflictatoriā: Etenim certamini acriori finē imponit victoria alterutrius repente apparens. Quarto ad concluſionē medicinale. Natura die
 13 bus fatalibus † & legitimis quieſcens, aut extinctioni parata quieſcit, vel coctioni intenta: dum ergo tentat conflictū (& hoc eſt i iudicatione) valida eſt, & in cōſlictu morbum exacerbari neceſſe eſt; ad text. ſupra allegatum, & per ea, quæ dixerunt Doctores ad text 20. Si febre tenente 2. Epi
 14 dem. ſect. 5. Quintò tandem ex vrina † tenui, & cruda, quæ in principiis morborū diuturnitatem ſolam oſtendit.

His tamen non obſtantibus, contrarium ex perientia demonſtrauit mihi ſemper, verumq; eſſe textum allegatum 42. ex 4. de acutis. Quibus febribus vertigines à principio: tu adde, vel quodcunq; aliud ſignū debilitatis, aut prauæ affectionis, prout in prædicto de Oddo: Nam & Si à principio febres † moderatæ apparuiſſent, vrinis tenuibus perſeuerantibus, exacer-

bata fuit febris, & quædam obloquutus, vt mane mihi retulit, & non potui non admirari facultatis medicæ præſtantiam, & excellentiam. In quo de oddo ex alio capite dubitabamus in febre illa, nam cū in vrinis tenuitas cruditatis prænunciaſit, & infirmitatis facultatum in venoſo genere, tempore opus eſſe ad coctionem denuntiabatur; Et cum vires conſiderentur, & conferantur cum morbi magnitudine, & an ad ſtatum vſque ſuſtinere poſſint, vt in Baiulo, graue onus † geſtante ex Galeno 3. de criſibus, an iter longū perficere, quod inſtituit, vel expenſis, per ea, quæ dixit Halyabbas 3. Practic cap. XI. poſt principium, & 8. eiſdem cap. 35. vel pecuniæ alienius ſummæ, qua Mercator in ſuis negotijs vſurus ſit, per ea, quæ dixit idem Halyabbas eodem loco, cū prædictæ vires non eſſent ita validæ in dicto de oddo, metus iniiciebatur mihi, & omni medico prudenti, tum ab In-
 17 firmitate virium, In quibus † ſpes ſalutis poſita eſt: tum à cruditate, & copia materiæ, quæ reſiſtit coctioni, & diutius cohibita, in corpore malignitatem acquirit, ſed placuit omnipotenti Deo, prædictum de oddo à tanto periculo vindicare.

18 Domini ſi quæ pars † per morbum dolet, in eam fieri abſceſſus certum eſt, hic eſt pulchra doctrina, Philites & Cherion (ambos curante Hippocrate) occasione
 19 vini † caperūt agrotare cum prauis ſymptomatis, & ab eadem occasione, mortuus Philites, ſaluatus Cherion, quia Philites ad graues capitis morbos paratus erat: nam dolorem capitis multo tempore habebat, & aliquando ſubſoporofus decumbat, vnde ſurditas, inſania, quarta conuulſiones, & quinta mors: neque certè dolor ſolus id ſignificat, ſed eadem ratione quodcunq; aliud ſymptoma debilitatis, aut prauæ affectionis. ſi quis ergo incipiat
 20 febricitare cū aliqua affectione † capitis, vel, vt vidimus, cum vertigine, & pulſatione capitis vehementi, & ſi à principio nō videatur febris eſſe magna, prædicere tamen licet, non facile, neque ſine perturbatione ſoluendam eſſe febrem, ſed exacerbendam, timoremq; incuſſuram, præcipue ſi etiam ſint vrinæ tenues, & aquoſæ: Nam vertigo, & pulſus ſignificant caput pati, vrinæ tenues raptum materiæ in ſuperiora: ab vtriſque ergo recepturum caput à toto corpore bilioſa ſignificatur: vnde conſtat, magnæ exacerbationis periculum impendere, ac fortasſe etiam delirij: nam quid potius timeamus
 21 † ca-

11 * capiti, quàm delirium? vt enim vrinae
tenuës albæ pefsima sunt, fi appareant in
delirantibus, ad text. vulgatum ex Apho-
rism. ita fi signis alijs, quæ affectionem ca-
pitis minentur, accedant, prænunciant
Phrenitidem, morbumq; esse mediũ inter
22 planè & perniciosos, & salubres: nã cona-
tur calor natiuus corporis humores tum
dissoluere, tum effundere, sed tenuare ipsos
exactè, & per inuisibilia foramina, excer-
nere non potest: ergo cũ natura soluere in-
cipiat, neq; perfectè languet, neq; morbo
superior est, sed tantũ nec vincit, nec vin-
citur, quia spiritus flatuosus, in summo
langore virtutis: aut summo robore, ne-
quaquã oritur, vt meritò dictũ, prædictã
febrem mediã esse inter perniciosas, &
salubres, per ea, quæ dixit Glosa ad eum-
dem text. ex prædicto de acutis. Limita-
tamen nisi ad prædictã vrinarum tenui-
tatem prauus color, vt puta niger, coniun-
gatur nam tunc casus lathalis est, per ea,
quæ dixerunt Doctores ad prædictũ text.
42. ex prædicto de acutis. Quam limitatio
nẽ sublimita nisi robore naturæ maturè
excludantur cruda illa, quæ dispositionẽ
habent coctioni planè repugnantẽ, quod
est rarissimum. Limita secundò, nisi prædi-
cta febris incidat in medicũ stolidũ, qui,
non cõsiderans q̃ pars princeps parata est
recipere, & reuulsorijs vtatur remedijs, &
paulatim materiã detrahat, non curando
seruare totam ad vnã decretoriam eua-
cuationem, per ea, quæ dixerunt Docto-
res celeberrimi ad eundem text. allega-
tum ex prædicto de acutis.

Non obstant in contrarium allegata, & pri-
mò non obstat, quod dicebatur, morbum
23 & exacerbari In iudicatione: nam 1. res-
pondetur, q̃ febris de qua agimus, & ante
iudicationem vt in prædicto de Oddo, &
in ipsa iudicatione potest exacerbari. Se-
24 cundò, verũ esse in ipsa & iudicatione ex-
25 asperari, cũ constet iudicatio duabus &
partibus, anxietate, doloribus, & difficul-
tate, quæ dũ læcernuntur mala à bonis, cõ-
tingunt, & euacuatione, quæ consequitur,
& euacuata causa, affert morbi solutionẽ,
aut remissionem, per ea, quæ dixerunt Do-
ctores ad text. allegatum 20. ex Epidem.
& sic Imminente crisi non terremur, & in
perturbatione critica delirat ager, & vi-
gilat &c. & hæc breuiter de ista Decisione

S V M M A R I V M.

- 1 Senis cuiusdam septuagenarij febris.
- 2 Senes fuisse vinosos, signum manus tre-
mula.

- 3 In febre, cuius materia est bilis tenuis, non videtur habere locum extractio sanguinis.
- 4 Auenennas loquens de febre ardente, videtur satis timidus circa extractionem sanguinis.
- 5 In febre ardente de extractione sanguinis nullam fecerunt mentionem, Paulus, Aetius, & Alexander.
- 6 Sanguinis extractio impeditur à temporis caliditate.
- 7 Ad sanguinis extractionem requiritur robur virtutis.
- 8 Senes sunt ad instar nutantis arboris; cui radix infirma parum firmiter haeret.
- 9 Senes clarissimè sunt exclusi ab extractione sanguinis.
- 10 Bilis est mixta sanguini.
- 11 In febre ardente fieri posse extractionem sanguinis, ex Glosa colligitur.
- 12 Anni tempus, & Regio aliquid faciunt sup ad sanguinis extractionem, & ibi amplia.
- 13 Senes exclusi ab extractione sanguinis, qui intelligantur.
- 14 Senes vt plurimum dysenteria indicantur.
- 15 Sanguinis stilla sunt verenda sed non multum senibus.
- 16 Sanguinis stilla in senes, acutè febricitante, sunt mortales, & qui modus mortis.
- 17 Sanguinis stilla tres exitus possunt habere.
- 18 Exitus pessimus vbi magis timendus.
- 19 Vrina tenuis quomodo fiat.

A R G V M E N T V M.

Senibus vinosis, acutè febricitantibus, stillis sanguinis superuenientibus, signum delirij, vel conuulsionis, & mortis.

D E C I S I O. XXVI.

- 1 Senes & quidam septuagenarius bonus
- 2 Spotator, (Signum & manus tremula) aestiuo tempore incidit in febre acutam, & ardentem cũ esset mecũ Ingeniosissimus quidam Iuuenis & à me fuisset Insinuaturn circa venæ sectionem; Dicebat & Iuuenis ille, p̃ non videbatur habere locũ, quia materia, quæ hanc febrẽ faciebat, erat bilis tenuis, pura, ad text. 1. ex 4. de Acutis. Si ergo vena secaretur, bilis illa non educeretur, sed sanguis, qui est bilis frenum, per ea, quæ dixit Auenennas,

cennas, & ego addo textum, satis pulchrū. Eudemus in Larissa, versic. cū exanguis existeret, bilis commota est, ex 5 Epidem. vbi Vallesius, versic. Hæc verba plurimū videntur spectare ad illud, quod Auicennas dicit, sanguinem esse frenum bilis, si quidem, velut causam reddens dicit. Cum exanguis existeret, bilis commota est. Quod certè hætenus verum est, quod cū sanguis sit succus moderatissimus, alios omnes temperat, atque in illius penuria, alij omnes synceri fiunt, & ob exorbitantes qualitates, naturæ magis molesti: hucusque Vallesius. Amplius † adducebat Auicennam lib. 4. fen. 1. tract. 2. capit. 43. vbi loquitur de febris ardentis curatione, & non est certus de utilitate subsequutura ad venæ incisionem quia, inquit, & non phlebotometur, fortassis enim inflammabit eos, & fortasse luuabit eos, si fuerit ibi turbiditas, & rubedo. Tertiò, † quia si consulamus grauissimos Doctores de ea nullam mentionem faciūt, quia Paulus, Aetius, & Alexander Tralianus nullam fecerunt de venæ sectione in hac febre mentionem. Quartò † quia tempus calidum erat, & in hoc addebat Galenum in libello de sectis ad introducēdos, vbi proprie de venæ sectione loquens, inquit. In regione, quæ frigore algeat, qualis schytia est, aut calore exusta sit, qualis est, quam Aethiopes incolunt, anniq; tempus vehementer, vel frigidum sit, vel incalcescat, nemo est, qui venam descindere audeat. Addebat Glosam ad text. 19 ex 4. de Acutis, vbi posteaquam tres necessarios scopos posuisset, addit per hæc verba Verūm vt nihil desit, adijciam & eum, qui ab ambiente nos aere desumitur, scopum cū fuerit abundè calidus, & siccus, ita vt citò ab eo corpus euaporetur: nempè tūc à sanguinis missione abstinemus, etiam si morbus malignus fuerit, florensque ætate homo. Adde Galenum ad primum de art. curadi ad Glauconem, vbi defebrium continuarum curatione loquitur, quæ symptomatis carent, & censet accidentis loco habendam esse aeris, qui nos ambit temperaturam, quando exquisitè calida, ac sicca fuerit. Atque ideo omnes, quibus Medici nihil omnino de temporum statu cogitantes, sanguinem abstulerunt, Interierunt: si etiam valde frigida fuerit, tūc quidem sanguinem mittere est formidandum; concluditque neque in locis, supra modum calidis, aut frigidis, sanguinem mittere audemus. Quintò, † quia cū aduenæ incisionem requiratur virium robur

8 ad textum. 19. ex 4. de Acutis. senes † su-

prædicti sunt Imbecillissimi, & ad Instar nutantis arboris, cui radiæ Infirma parum firmiter hæret. Et † tandem quia istos senes excludit Galenus, ad allegatū libellum, de sect. ad Introduc. & ad text. allegatum 19. ex 4. de Acutis, & ad libellum de curand. ration. per sanguin. missionem. Hæc erant, quæ prædictus Ingeniosissimus Iuuenis afferebat. Quæ dissoluere non erat multi momenti, † tum quia bilis est mixta sanguini. Amplius † si prædicti Doctores nullam fecissent mentionem de huiusmodi venæ sectione, ex Glosa fieri debere, colligebatur, ad text. 19. supra allegatum, ex 4. de Acutis: Non † negantes tempus anni, addendo etiam Regionem, proculdubio aliquid facere aduenæ sectionem, & esse à Medico consideranda: addendo aeris statum, qui de die in diem fit: quoniam, non solum possumus esse in Regione calida, & tempore calido, sed poterit esse die illo aeris constitutio valde calida. Sed huiusmodi conditiones non videntur omnino Impedire sanguinis missionem, sed potius refrenare. & 13 † tandem si excludit Galenus senes, de illis Intelligere, qui imbecilli essent, & non robusti, prout in casu nostro erat. Vnde conclusi, quod bonum erat ratione vrgentia morbi educere parum sanguinis & ad vncias tres. Nec timorem Inuenti effrenationis bilis, cū tanta copia non educatur. Fuerunt igitur extractæ sanguinis, vt dixi, prædictæ vnciæ tres, sed cum febris non remitteret, determinavi die subsequenti, reiterare sanguinis missionem per venas sedis, cū † senes vt plurimū dysenteria soleant ludicari, per ea quæ dixit Hippocrates ad textum. Sanguinis eruptiones plurimis fuerunt, præsertim adolescentibus, & ætate vigentibus, perieruntque horum plurimi, quibus non erupit sanguis: seniores vero corripuerūt vel morbi regij, vel alui turbationes, vel dysenteria, vt Bioni contigit qui ad Silenum habitabat. Crassata sunt autem, & ætate dysenteria, ac quidam ex agrotantibus, quibus & sanguinis eruptiones fiebant: tandem dysenterias incurrerunt &c. Et applicatis sanguisugis in ano, & educto sanguinè, neque etiam febris remisit. Sed † tertia die stillæ sanguinis apparuerunt, & etiam positi in consultatione cum prædicto Iuene, dicebat, quod, & si prædictæ stillæ sanguinis essent verendæ, per ea, quæ passim dicuntur ab Hippocrate, tamen in prædicto agro non esse valde timorosas, quia cum arguant imbecillitatem naturæ, hæc non solet esse multum

SVMMARIIVM.

16 tum valida in prædictis senibus; Sed tægo
visis huiusmodi stillis, pronunciaur. supra
mortem ægroti, & modum mortis, aut
Phreniticum moriturum, aut convulsus,
ad text. in puncto 67. & 68. astuo, & au-
tumnali tempore in acutis, sanguinis di-
stillatio repentina contentionem, & ma-
gnam inflammationem circa venas signi-
ficat, versic. Aut ex potu manus tremulæ,
benè habet desipientiam prædicere, aut
convulsionem. Et euentus confirmavit
sententiam nostram: quia factis vrinis te-
nioribus, convulsus mortuus fuit. Do-
mini, & memini, me dixisse in hac prima
parte, stillas sanguinis tres exitus habere
posse, optimum, vt soluta Phlegmone ve-
narum, & roborata virtute, copiosus tan-
dem aliquis ex naribus fluxus fiat, aut re-
pulsus ex supernis à natura, quasi mutato
consilio, per hæmorrhoidas exeat, aut mu-
lieri per vterum, vel ia vtrisque alui ex-
turbatione, vel possunt habere mediocrè
exitum, vt abscessus, aut permutationes,
ad eundem textum. Qui abscessus po-
ssunt paulatinè solui, materia cocta, &
evacuata per sputa, aut effusione multæ
vrinæ crassæ, & albæ, & lævis: quia sicut,
quibus speratur abscessum futurum ad ar-
ticulos, liberat ab abscessu vrina multa,
crassæ, & alba facta, ex text. ex Aphorism.
Sic quibus abscessus est factus, eius solu-
tionis fit causa. Possunt etiam huiusmodi
abscessus manere durati, & incurabiles vt
experientia factum vidimus; Tertium exi-
tum possunt habere huiusmodi stillæ, sed
pessimum, vt ægrotans delirus, vel con-
18 uulsus moriatur. Hunc & exitum ma-
xime timemus in iuuenibus, & corpori-
bus plenis, exercitatione benè nutritis, &
benè carnosiss, in atrabiliarijs, & vinosis,
quibus ex potu vini solent manus esse tre-
mulæ, quia iuvenes ob caliditatem tem-
peramenti acutius ægrotant, & pericli-
tantur magis à raptu humorum in caput.
Bene carnosii periclitantur ob copiam
sanguinis, & caliditatem naturalem: Atra-
biliarij omnium maximè sunt parati ad
deliria ob humoris naturam: ad convulsio-
nes verò ob siccitatem, & duritiem ner-
uorum. Sed vinosi, & temulenti omnium
maximè periclitantur delirare, & conuel-
li quacumque ex causa: sunt enim eis
mens, & nervosum genus maximè læsa:
quibus deliria, & convulsiones timemus,
quem timorem adauget vrina, facta te-
19 nuis: eadem & enim causa quæ stillas præ-
dictas fecit, nata est, tenuitatem vrinæ fa-
cere, raptus, scilicet, succorum in super-
na. Et hæc breuiter de ista Decisione.

- 1 Simon Ræo Præstus sanctæ Lucie ob
raras eius virtutes in Purpuratorum
nummum poterat referri.
- 2 In febre ardente ægri aliquando vigilēs,
aliquando in somnum inclinantur.
- 3 Febris, & si ardens, pituita tamen mixtio-
ne non videtur perniciosa.
- 4 Bilis tenuitate substantiæ facili transiit,
& caloris vehementia sursum rapitur.
- 5 Bilis pituita miscella retinetur.
- 6 Causus mixtione pituita quodammodo
mitescit.
- 7 Febris ardens, cruda materia accensa, in-
cendiosa fit.
- 8 febris ardens, ex bile, & pituita mixtis,
pessima, & vni 14.
- 9 Sanguinis feruescentiam, & perturbatio-
nem vrina suburgalium ostendunt.
- 10 Principio nervorum grauter affecto,
grauia fieri symptomata, nihil probi-
bet.
- 11 In febre ardente rigor aliquando super-
uenit nona die, à quo ægri subdoporan-
tur, & obmurmurantes delira quadam
loquuntur, & quæ sibi causa.
- 12 In febre a bile & pituita mixtis, conuul-
sio expectatur.
- 13 Rigoris symptomaticei qui sint fructus.
- 14 Febris, ex bile, & pituita mixtis, pessi-
mum genus.
- 15 In febre ardente, ex bile, & pituita, tem-
porum arteria aliquando agitantur cum
vigilijs.
- 16 Pituita fermentatione facta in febre ar-
dente, insurgere incipiunt symptomata
grauia affecti capitis.
- 17 Delirium, sopor, & convulsio sapissime
fiunt crudo humore, bili computre-
scente.
- 18 Egri visi sunt aliquot sopore occupati, sed
obmurmurantes submissa voce, quibus
tremula vox, deinde convulsio, & quæ
sit causa.
- 19 Febris ardens ex bile, & pituita, malitio-
sissima est sed non mortalis, &
quid sit faciendum, &
ibi limita.

ARGUMENTVM.

Febris ardens ex bile, & pituita mixtis malitiosissima, & periculosissima est, sed vrinis factis densis, & returbatis, casus mortalis est.

DECISIO XXVII.

Reverendissimus Don Simeon Rao, † Prælatus ordinarius Sanctæ Lucie, quod Insignes, & raras eius virtutes in Purpuratorum numerum poterat referri, temperamento calido, & satis humido, in febre ardentem incidit, à bile, & pituita mixtis: nam vigil erat, & in somnum inclinabatur, cum vrinis tenuibus, ceperat curari à Iacobo Dulci, quem Introduxerant non Immemrito quidam Patres Teatini, solitus curari à Ioanne Petro Lorestino, vno ex nostra Academia Primario, & à me omnium medicorum minimo; videbatur febris, & si ardens, & pituita tamen mixtione, non esse perniciofa. Primo ex Glosa ad text. 46. ex 2. Prognostic. ubi fluxiones in partes aliquas decumbentes, inter se comparans; post sanguineas, quas omnium facilissimas esse vult, pituitosas collocat, easque biliosis anteponit: sæpe enim (Inquit ibi Glosa) ostendimus fluxiones, quæ Phlegmonas, & erysipelata, et ædemata, & scirrhus, & caneros excitant, pro humorum varietate, qui in ipsis superant, faciles, & malignas euadere: nam sanguineæ, atque pituitosæ, moderatæ sunt: quas autem flaua, aut atra bilis parit, molestæ, ubi addit rationem. Cum enim utriusque bilicomune sit, ut corpus æque erodat, hoc tamen flaua bilis peculiare, quod acutas febres accendat: atra autem quod contumacem affectum generet: illa enim crassa cum sit, & terrena, partibus, quæ ipsam exceperint, adeo impingitur, ut ægre detergeri possit. hucusque Glosa. Secundò poterat persuaderi ex natura humoris biliosi, qui substantiæ tenuitate, cum facile transluat, & caloris vehementia sursum rapiatur, ubi morbum malitiosum excitat, per ea, quæ dixerunt Doctores ad text. 5. Comment. 3. Prior. Prorrh. & ad text. 42. ex 4. de acutis. Materia pituitosa & mixta, crassa, & terrena, eiusdem bilis translatio retinetur. Tertiò, quia cum à bile feruida fiat causus, & mixtione pituitæ quodammodo videbatur mitescere; & in facto ita videbatur: nam ex hac mixtione, quia bilis feruor pituitæ mixtione mitescebat, & acrimonia retundebatur, om-

nia in prædicto Prælato moderata apparebant. At accedente incremento, etuda materia accensa, & febrili calore mota, vrina qualis subingalium emissa, febris, quæ primò sepulta apparebat, incendiofa visa est pituita accensa. Quomodo enim ligna quadam viridia, concepto igne semel incensa, calorem edunt vehementem, ita pituita igne incensa quæ bile torrida agitata signisque affectu capitis accedentibus, ut vigilijs, & nugis Casus fuit in consultatione positus, vocatis dicto Ioanne Petro Lorestino, Iosepho Pozzuto, Regio Prothomedico huius Regni meritisimo, cum quibus ego aderam Dicebatur, quod eramus in casu conturbationis venarum, ad text. 9. Comment. 3. Prior. Prorrh. Superuenientes rigores, versic. Et venarum agitationibus id est, In effervescentia sanguinis in venis conclusa, ut multo, bile multo humori crudo permixta, & per consequens in pessimo febris genere in quo bilis, ut ita dicam, fermentat pituitam, per ea, quæ docet Glosa in Epidem. & Doctores ad eundem textum. Nam ab hac feruescentia, & perturbatione quæ fit in venis, & quam vrinæ prædictæ subingalium, ostendunt conuulsio Phrenitis, coma, & vocis priuatio solent accedere: nihil enim mirum, principio neruorum grauiter affecto, & quod vigilia, nugæ denuntiant, primùm Phrenitim fieri, deinde coma, postremo etiam conuulsionem, & vocis priuationem, & quoduis aliud tale symptomata, per ea, quæ dixit Glosa ad eundem textum 9 ex prædicto Prorrh. versic. principio siquidem neruorum affecto: & hæc in prædicta consultatione. Sed non diei principio rigor superuenit, à quo sopore caput occupari. In quo obmurmurabat, & delira quadam submissa voce, loquebatur, ad quem illico vocati. Dicebatur, quod cum essemus in varietate materia, varia si fierent symptomata, non mirum: à vapore frigido, & crasso, eademque materia soporem factum: ab Intemperie magna, & vapore acri à bile prædicta prædictum delirium commotum: ab his expectari & conuulsionem, quia ubi supradicta omnia membranas, & neruos lædunt conuulsionem accersunt ad prædictum text. ex prædicto Prorrh. versic. In comatosas aliquando finiuntur conuulsiones. Tales sunt ructus superuenientis rigoris symptomatici, & à quo si non redit calor, perfrigerat vniuersum corpus, & extinctionem caloris natui significat, ad text. Ex rigore vocis interceptio

nes non recalescentes, malum: à quo verò
redit, sed sine excretionem, materia trans-
lationem affert, vt in nostro casu: vnde
prædicta symptomata sopor inquam ille,
& deliria prædicta, licet submissa voce
nata erant, prædictumque fuit, conuulsio-
nem instare, & mortem, ad text. 101. Simi-
liter autè & Eualcida famula, 7. Epidem.
vbi Doctores, prout in facto successit non
sine meo ingentissimo dolore, quia erat
vnus ex Dominis meis particularibus.

Domini pessimum febris genus ardentis,
14 ex bile, & pituita computrescentibus,
quod cognoscemus ex temperamento
agri, varietate symptomatum vtrique hu-
mori correspondentium, & ab effectu nã,
licet ardor mitis appareat initio istius fe-
bris, temperatus aqua, morbo tamen in-
crescente, incendiosa fit, pituita accensa:
nam ligna viridia, concepto semel igne,
maiores flammam, caloremque exhalat:
ita putredo in crassa, & viscida pituita,
vehementer exaestuat, quod cognoscemus
ex vrinis iam returbatis crudo humore
febre, & bile agitato, magnã vim flatuosi
spiritus, crassique in venis commouente,

15 vt multo in doleis. Vidimus & aliquibus
cum arteriarum in temporibus agitatio-
ne, & vigilijs, ob motum humoris laborio-
sum, qui alteri diurno accedebat, fessis
iam agris, & ob exhalationes biliosas, &
acres, quæ calfaciunt vellicant, siccantq;
cerebrum: arteria verò prædicta, & ingu-
lares in collo, superficialia & in tempori-
bus vibrari conspiciebantur, pulsatione
frequenti, & magna à prædicta flamma, &
ex suppressione excrementorum, noctur-
no tempore facta, & facta iam fermenta-

16 tione eiusdem & pituita insurgere inci-
piunt symptomata grauia affecti capitis,
vt sopor prædictus, delirium, conuulsio: In
17 nullo enim genere & febrium supradicta
symptomata saepe coeunt, sopor delirium
conuulsio, quam in quo multus crudus hu-
mor bili computrescit. Vidimus aliquot

18 agros sopore & occupatos, sed obmurmu-
rantes, & delira quædam loquentes sub-
missa voce, aluo attrita, quibus primum
tremula quædam motio, deinde grauis
conuulsio, quæ agros rapuit: nam in eo
comate aliquid bilis, permixtum pituita,
ac bilis celerius ignem concipit, putre-
scit vtraque, & vapore putri membranas
& nervos conuellit, & vt augetur vitium,
& putredo inualefcit, ita inualefcet con-
uulsio: paulatim autem ea inualefcit, quia
pituita tenuis, & salsa prius putrescit:
deinde quæ crassior, & frigidior est, & ex
varietate materia varia sunt symptoma-

tanam vapor frigidus, & crassus, eadem-
que materia soporem facit, Intemperies
magna, & vapor acris deliria commouet,
ea omnia, vbi membranas & nervos læ-
dunt, conuulsionem accerunt. Non prop-
19 ter hoc tamen casus est omnino & morta-
lis, & si tamen malitiosissimus, & vt loqui-
tur Cornelius Celsus inter spem dubiam,
& certum metum, medico indigens satis
prudenti, qui in curatione omnia pruden-
ter agat: Nam cum timeatur raptus bilis
ad superiora ex vrinis tenuibus, multitu-
do adsit in venis, & perturbatio, oportet
missione sanguinis, & reuulsorij per ven-
trem euacuationibus, & crurum frictioni-
bus assidujs, vti, quo pariter sublatione
causæ tollatur febris, & reuulsione prohi-
beatur Imminens capitis affectio, vt Phre-
nitis, sopor, & conuulsio: capiti nihil ad-
mouendo, nisi repellentia. Considerando
etiam, an beneficium artis sit potens, &
sufficiens ad magnitudinem supradicti
morbi: nam potest repetere prædicta præ-
sidia: Vidimus enim ex hoc errore, scilicet,
non dum vacuato corpore satis, me-
dicus cum studuisset ad vacationem par-
tis principalis, non dum soluto morbo
symptoma curare studens, & tandem se-
cundariam passionem, seu compassionem
& consensum, manente primaria, tollere
studuerit, & quod corpore adhuc impuro,
& homine febricitante, partem principè
vehementius mouerit; quæ omnia ars pro-
hibet, factum phreniticum, vel conuulsium
Concludamus, perinde agebat, ac si pri-
marius morbus fuisset dolor capitis: fe-
bris verò accidens, & corpus esset perfe-
ctè expurgatum: nam secus vrinis iam fa-
ctis crassis, & densis, & velut iumento-
rum omnino, fit irremediabilis: indica-
tur enim tunc imbecillitas caloris nati-
ui, ignei, & febrilis dominatus, materia
cruda cum bile agitatio, & est text. in
puncto 101. versic. Omnino enim densæ
vrinæ & perturbatæ signum exactum est
doloris capitis, & conuulsionis, & mortis.
Limitando, nam si non essent ita pertur-
batæ supra diuturnitatem posset argu-
mentari per ea, quæ dixerunt Doctores
ad eundem punctum, & hæc breuiter de
ista Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Magistratus, dignitates, & opes humane,
hæc caduca, & fragilia sunt.
- 2 Cornelius Scipio ex captiuo consul, & ex
consule saepe captiuus factus est.
- 3 Syphax Rex tandem catenatus à Lelio Le-
gato,

- gato, ad scipionem pertractus est.
- 4 Syphax Rex cum aliquando arroganti manu dexteram eius attigisset, eius genibus supplex procubuit.
 - 5 Belisarius multas Nationes in praelijs superavit.
 - 6 Belisarius potentia in suspicionem affectati Imperij apud Iustinianum adduxit.
 - 7 Belisarius maximam fortunam iniquitatem passus, quia uterque ei oculus fuit erectus.
 - 8 Humanitatis Iura silent ubi agitur de Imperio.
 - 9 Belisarius, extracto tugoriolo eleemosynam mendicabat.
 - 10 Fortuna varietates descriptae ad text. Dealeis uxoris.
 - 11 Honores, Magistratus, & Imperia ubi quis gustavit, si amittat, miserrimum est.
 - 12 Prudentia sola est inexpugnabilis, aduersus omnes fortunae iniurias.
 - 13 Prudentia sola facit, ut omnes fortunae varietates equo animo ferantur.
 - 14 Status rerum praesentium est aleae similis.
 - 15 Symptomatum varietates solent imponere Medicis.
 - 16 Aeger non dum phreniticus, morbi initio potest paululum delirare.
 - 17 Commutatio symptomatum à contrario bono in contrarium malum quando accidat.
 - 18 Hippocratis mos qui sit.
 - 19 Commutatio est signum certissimum turgentiae, & nu. 29.
 - 20 Commutatio symptomatum à contrario malo in contrarium bonum in quibus morbis accidat, & nu. 28.
 - 21 Delirium quomodo aliquando excitetur.
 - 22 Commutatio symptomatum à contrario malo in contrarium bonum unde accidat.
 - 23 Galenus in febre ardente floccos euellebat.
 - 24 Text. Mente aberrantes qui est 15. Comment. 1. Prior, Prorrhet. explicatio.
 - 25 Commutatio symptomatum à contrario malo in contrarium bonum expurgationem subitam exposulat. & nu. 30.
 - 26 Delirium quomodo possit concitari.
 - 27 In commutatione symptomatum à contrario malo in contrarium bonum, agri aliquando fiunt Phrenitici, et moriuntur.
 - 28 Commutatio symptomatum à contrario malo in contrarium bonum à qua causa fiat.
 - 29 Turgentium humorum signum quod sit.
 - 30 Commutatio symptomatum à contrario malo in contrarium bonum inuitat Medicum ad subitam expurgationem.

- 31 In erratico humorum motu natura inuolida est.
- 32 Phrenitici facti possunt saluari.

A R G V M E N T V M.

Commutatio symptomatum à contrario malo in contrarium bonum est malitiosa quia periculum ne ex non phreniticis fiant phrenitici & moriantur.

D E C I S I O. XXVIII.

CAduca, fragilia puerilibusque crepundijs simillima sunt ista, quae opes humanae, dignitates, Magistratus, & Imperia vocantur. Affluunt subito, repente dilabuntur, nullo in loco, nulla in persona stabilibus nixa radicibus consistunt: sed Incertissimo fortunae flatu huc, atque illuc acta, quos in sublime extulerunt, improviso recursum destitutos, in profundo cladum, & miseriarum miserabiliter Immergunt. Gnaeus Cornelius scipio Nasica consul cum à Pænis apud Liparas captus esset, & Iure Belli omnia perdidisset, & latiore exinde fortunae vultu adiutus, cuncta recuperavit, & Consul iterum creatus. Quis crederet, illum à duodecim fascibus ad Carthaginensium peruenisse catenas; Quis rursus existimasset à summo Imperio ad punica peruenisse vincula, & ex captiuo Consul, & ex Consule captiuus saepe factus est. Syphax & Rex, quem amicum hinc Roma (Orbis Domina) per Scipionem, illinc Carthago per Asdrubalem ultro petiit, ad Pænes Deos eius venerat. Eò claritatis euectus fuit, ut validissimorum populorum, non tantum Arbitrator, sed & victor victoriae existeret: Parui temporis Interiecta mora, catenatus à Lelio Legato ad eundem Scipionem exercitus Imperatorem pertractus est. Et, (o fortunae varietas, & Iniquitas) cuius dexteram regio insidens solio arroganti manu attigerat, eius genibus supplex procubuit. Belisarius Persas in oriente, Gothos in Italia, Vandalos in Africa praelio superavit, eorum Rege Glismere in triumphum ducto, cum eius nimia potentia & eum apud Iustinianum in suspicionem affectati Imperij adduxisset: Maximam fortunam & Iniquitatem passus, quia utrumque ei eruit oculus Imperator. (Silent enim omnia humanitatis & Iura, ubi agitur de Imperio & pertenuis suspicio, maximi criminis loco apud summos Reges solet esse) unde Infelix Belisarius ex-

extra urbem tuguriolo extructo, per om-
nem vitam à pratercuntibus elemosy-
nam emendicauit. Has casuum varia-
tes prudentissimus Hippocrates sub va-
rietate casuum, & symptomatum com-
plexus est. In Historia ÷ Dealcis vxor-
is, huic ab initio phrenitica facti risus
(ecce fortunam, quæ opes, dignitates,
Magistratus, Imperia exhibet) exinde la-
chrymæ, (ecce casuum varietatem, alte-
ramque fortunam, quæ condemnationem,
exilium, venditionem bonorum, vitupe-
tia, patriæ odium, dignitatum amissionem,
aliasque miseras infligit.) Sed notanda
est summa prudentia Diuini Hippocratis,
eius certè maiestate digna, quod huius-
modi miseriarum (risus, & lachrymæ) tu dic
dignitates, & dignitatum amissiones in
prædicta ægra annotatur, iam facta phre-
nitica. Stat ergo summus actus prudentiæ,
quod et si ÷ miserrimum sit ubi aliquis,
quos honores gustauit, (ecce risus) in eâ
fortunam incidere, vt prædictos honores,
summaq; Imperia amittat. (ecce lachry-
mas) cum præsertim prædictos dulcissi-
mos Imperij fructus à Maioribus in ma-
nibus traditi gustauerit. Multò miserius
est, esse phreniticum, tu dic non esse men-
tis vticompotem. Concludamus, infe-
licius est carere prudentia, quæ sola est
verum, ÷ & inæpugnabile aduersus lu-
dricam istam, risus, & lachrymas, omnesque
fortunæ iniurias Imperiū. Cum sola pru-
dencia, ÷ & sapientia faciat, vt omnes
fortunæ varietates æquo animo ferantur.
vt præclare dictum ab Antiquis sapienti-
bus Præsentium rerū statum esse ÷ alex
similem; fortunam iacere talos, sed esse
prudentiæ, sapientiæque mortalium, vt
eius iactu, quàm vtilissimè, sapientissi-
mèque vtatur. Has casuum, seu sympto-
matum varietates, à principio contingē-
tes, (quia ÷ solent imponere Medicis)
Nos videbimus in ista Decisione.

Quidam ætate consistens cum secunda
die in febre satis clementer habere visus
esset, nondum planè phreniticus, tertia
die paulisper delirauit, & exinde ad se
rediit: idquæ sine accessione febris. Adu-
nientibus Medicis, condam Vincentio
Aurea, & Don Ioanne Vincentio Tantil-
lo, Regio Prothomedico, doctissimisq;
viris. Dicebam ego tunc iunior, Primo,
quod eramus in casu commutationis clemē-
tiæ morbi, ÷ seu commutationis sympto-
mati à contrario bono in contrariū ma-
lum, quæ accidit morbo inēte, & primo
circuitu, ad text. 12. Comment. 2. prior.
Prorrhæ. In phreniticis, in principio cle-
menter habere, sed crebrò permutari ma-

lum, hucusque textus. Nec mirandum si
Hippocrates exemplificet in phrenitico,
nam more suo ÷ commune præceptum in
particulari notat, per ea, quæ dixerunt
Doctores ad eundem textum. vnde in omni
morbo fieri potest, qui adhuc est in pri-
mo generationis tractu, & in quo humo-
res turgent: (est enim hæc commutatio
turgentium humorum, nec adhuc ob-
firmatorum, certissimum signum) hæc cō-
mutatio in principio: isto enim tempore
materia concitari solet, & variè dimoue-
ri per corpus, per ea, quæ dixerunt iidem
Doctores ad prædictum Prorrhæ. Secun-
dò dicebam, quod huiusmodi ÷ commu-
tatio accidit in his morbis, qui oriuntur
ex copia, vel qualitate malitiosorum hu-
morum, in aliam aliàs partem, interdum
quidem in principem, interdum quidem
in non principem transmigrantium, per
ea, quæ dixit Glosa ad prædictum Pror-
rhætium Nam propter copiam contineri
non possunt propter malitiam, qua soli-
das partes stimulant, ab vna parte in aliã
transfluunt, interdum quidem in prædi-
ctas principes, interdum verò in non prin-
cipes: maximè, vt dicebamus supra, per
morbi initia, & cum turgent. Quæ ergo
in principes transfluxiones fiunt, morbi
clementiam corrumpunt, & sic qui non
delirabat, delirat, vt in nostro ægro: quæ
verò in non principes mitigant, per eam-
dem Glosam in eodem Prorrhæ. Ab an-
cipiti ergo, & erratico motu humoris bi-
lofi dicebam fuisse excitatum illud ÷ bre-
ue delirium, quod variè naturam irritabat,
& varijs partibus stimulabat, nam cum
in cerebrum impetum fecisset, delirium
excitasse: mox aliò reficiens, delirium se-
dasse, ad conclusionem medicinalem. Hu-
mor, qui morbum committit, cum fixus
est, illius vim, & partis obfessa naturam
sequuntur symptomata eiusdem speciei,
& dixerunt Doctores ad allegatum Pror-
rhæt. At quoties multiplici lapsu vagatur
per corpus pro motus illius, & partium,
quas afficit varietate variare symptoma-
ta. Dicebam tertio quod ex hac commu-
tatione significabatur, naturam ÷ domi-
nari humoribus non posse, & vires à mor-
bo superari, vnde dubitari, ne in parte af-
fecta, morbus firmaretur, idest, ex non
phrenitico, æger fieret phreniticus, ap-
portabam Galenum 4. de locis affectis ca-
pitem. vbi suo exemplo docet, cum in fe-
bre ardente iam ÷ floccos euelleret, & fe-
stucas colligeret, statim intellexisse (in-
quit) se id fecisse, non dum planè offensa
ratione: itaque cum idoneis rigationi-
bus

bus caput amici fouisset tota die, sequen-
tiq; nocte granibus insōnijs turbatus est,
vt interim clamare, & exilire videretur:
verum postero die mitigata fuisse omnia:
Nunc addo text. in puncto 15. Comment.
24 Prior Prorrhet. Mente † aberrantes,
acutē superfebrientes cum sudore, phre-
nitici fiunt: clarius, quā sunt in humori-
bus superflua, in affectas partes sapius fe-
runtur, ad conclusionem medicinalem. In
recidiuis, quā ab humoribus fiunt. quan-
titate, aut qualitate superfluentibus, eas-
dem partes affici, quā prius, propter im-
becillitatem. Et ad alteram conclusionē,
hac priorē. Redundantem humorem in
partes affectas cōfluere. Ex his efficitur,
eum, qui prius delirauit, atque inde eua-
sit, sudore, vel alia excretionē, sed imper-
fecta, quia in principio, si relabatur, (vt
insistē relabatur) portione humoris morbi-
fici relicta per imperfectum conflictum,
ad textu. Anaxionis) ac insuper febrat
acutē, phreniticum futurum: Ratio quia,
cum ab initio copia biliosorum humorū,
& acrium in cerebrum rapta delirium at-
rulerit, & beneficio sudoris, & commuta-
tionis, in aliam partem desijt: si itaque
ex eisdem humoribus relapsus accedat,
in affectum locum recurret eorumdem bi-
liosorum humorum copia, & ex non phre-
niticis, phrenitici fiunt. A pari dicebam,
cum erraticus biliosorum humorum Im-
petus sursum reperit & deliriū illud exci-
tauerit, etsi commutatione, & aliō tran-
sfluens delirium sedatum, Relabens, & in
cerebrum primo loco affectum propter
imbecillitatem remeans, ex non phreni-
tico ager noster posset fieri phreniticus
25 propter has rationes. Primō † ratione
turgentia, Secundō ratione copia: Tertiō
ne verē phreniticus fieret relabens, vota-
ui vt in ingressu quartæ diei, & illicō phar-
macum exhiberetur expurgans, per ea,
quā in puncto dixit Glosa ad allegatum
Prorrhet. 15. versic. Quā igitur, & omnes
Doctores ibidem. At Alter Collega, scili-
cet, prædictus de Aurea, dicebat, huius
26 modi delirium potuisse esse † a ventricu-
lo, quia cum a cerebro neri omnes ori-
antur, quā partes nervos plures, aut ma-
ximos recipiūt, illa principium suum in
consortium mali nō sine ratione protra-
hant: vnde sicut cerebri iniuriam muscu-
li oculi priusquā alia partes produnt, per
ea, quā dixerūt Doctores ad text. vxoris
Oeceta: sic ab ore ventriculi nervorum
consortio celerius iniuriā persequitur ce-
rebrū: ventriculū verō fuisse in causa, di-
cebat prædictus Dominus Collega, quia
ager erat vorax, quem testabatur cogno-

uisse, vnde clysteribus posse satisfieri, cū
prædicto Dño de Aurea concurrat prædi-
ctus Dñs Auunculus meus: sed euētus fu-
it contra ipsorū opinionē: nam ager phre-
27 niticus factus † fuit, & exinde mortuus.
28 Domini, ineunte † morbo, & primo cir-
cuitu, morbi clementia solet commutari,
scilicet, ager modō melius, & clemen-
tius habere videtur, modō deterius, vel
vnius horæ spatio à copia, quā contineri
non possunt, & malitia, quā ab vna in aliā
transfluunt partem humores, & hac com-
mutatio certissimum, & indubitatum
29 † ponitur signū a Doctoribus, turgent-
ium humorum, non adhuc obfirmatorū.
30 In isto casu antequā firmentur † Medicus
inuitatur ad infestantium humorum, vel
copia, vel qualitate vacuationes, per ea,
quā dixit Glosa supra, & est text. vulga-
tus. Concocta, &c. Solet ager etiam, vt in
casu nostro, ab hoc erratio motu, si cere-
brum debile sit, delirare, & in hoc casu ad
euacuationem accelerandam, quia rela-
bens ex non phrenitico potest fieri phre-
niticus, Non expectantes, nec spē vestra
ponentes in natura, quia in isto casu non
31 est potens, nec humoribus † dominatur:
Immo a morbo superatur, per ea, quā di-
dixerūt Doct. ad allegatū Prorrhet. & ra-
tio est clara, nā si primo impetu, dum ma-
gis valeret naturā, non potuit reprimere
biliosorū impetū ad cerebrū quantō mi-
nus cū sit minus valida in relapsu: Nō ne-
gamus, quod factus ager phreniticus, pos-
sit saluari ad doctrinā Glosæ, ex Prorrhet.
32 † sed cū maxima difficultate, & ex decē
vix duos euasisse longa experientia vidi-
mus, fulcita supradicta ratione, & hac
breuiter de ista Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Commutatio symptomatum contrariorum,
(aut prauorū statim desinentium maxi-
mam vim habet in Prognostico.)
- 2 Ager aliquando delinat, & subito ad se
redit: modō dolet, modō nō dolet, & mo-
do vicissim calet, & frigescit.
- 3 Commutationis symptomatum contrariorū
causa generalis est transfluxus.
- 4 Commutatio symptomatum contrariorū du-
plex: vna ex benignis ad praua, quā in
principio fit humoribus propter copiam,
& malitiam transfluentibus, quā Me-
dicum inuitat ad vacuationē: Altera à
prauis ad praua.
- 5 Ager modō fuit, & modō non fuit.
- 6 Ager aliquando in febre ardente, & lin-
gua sicca nullo artificio procedente, po-
tionem non requirit, nisi pausam.

- & per longiora intervalla.*
 7 *Sitis absentia laudatur in febre, & propter quid.*
 8 *Sitis aliquando non respondet febre.*
 9 *Sitis absentia, causa eius continente ap-
 parente, & potionis necessitate phreni-
 tim nunciat, & casus grauisimus est ut
 signa, & causa.*
 10 *Convulsio, & tremor phrenitim finiunt.*
 11 *Sitis absentia ab extinctione caloris na-
 tui, quomodo cognoscatur.*
 12 *Mori cum sudore, quid est hoc in sexta
 die, & nu. 14.*
 13 *Mors, & salus eisdem diebus, quibus
 iudicia fiunt.*
 14 *Mori in sexta die cum sudore, est mori
 tyrannico modo.*
 15 *Sicilia Regnum fortunatissimū, & cur.*
 16 *Clementia est hereditaria Familia Sab-
 baudiensis.*
 17 *Emmanuel Philibertus est iustissimus,
 & clementissimus.*
 18 *Emmanuel Philibertus de Regia stirpe
 natus.*
 19 *Sitis absentia ab extinctione mortalis,
 mente lasa grauissimè habent, & cur.*

ARGVMENTVM.

Febris ardens in qua ager paucam potionē
 requirit, & per longiora intervalla,
 grauisima, & malitiosissima est.

DECISIO XXIX.

- M**aximum habere pondus in Pro-
 gnostico commutationem & sympto-
 matum contrariorum, aut prauorum,
 statim desinentium, diximus alibi in hac
 prima parte ad doctrinā Glosæ in histo-
 riam Hermocratis. Illam fieri diximus,
 2 quando & delirat ager, & mox ad se red-
 dit: modò ager dolet, modò non dolet,
 ad text. (Torpor utroque celeriter tran-
 siens) modo in extimis partibus vritur,
 modò summè frigidus apparet, idque vi-
 cissim breui intervallo, ad text. Octauū
 summæ corporis partes si celeriter in
 vtramque conditionem permutentur;
 Comment. 2. Prior. Prorrhēt. Cuius com-
 mutationis generalem causam esse humo-
 3 rum & transfluxum, & vicissim factam
 migrationem, modo in hanc, modò in il-
 lam partem, vnde diuersa, & interdum
 contraria symptomata existunt, & dixi-
 mus ibidem, & veteres Doctores docue-
 4 runt. Quam commutationem & duplicem
 esse diximus ex Hippocrate, ad text. 12.
 In phreniticis, in principio clementer

habere, sed crebrò permutari, &c. & ad
 text. 27. Frequentes in phreniticis per-
 mutationes, ex Prorrhēt. vnam ex be-
 nignis, & mitibus ad praua, quam etiam
 fieri in principio morborum, cum humo-
 res nodum obfirmati sunt in aliqua par-
 te, sed propter copiam, & malitiā tran-
 sfluunt modò in principem partem, vbi
 graua symptomata edunt: modò in aliā,
 vbi mitescere videntur, quo tempore in-
 uitare Medicū ad vacationem, alioqui
 admonentes, vires superari à morbo, di-
 ximus ex Glosa in præallegato Prorrhēt.
 12. Alteram à prauis symptomatis ad
 praua, & contraria in eadem morbi spe-
 cie, prout in phrenitide casum posuimus,
 & in eadē parte affecta, ut in cerebro: ve-
 rū quia in eo multæ sūt māiones, humor
 modò in hanc, modò in illā trāsfluens, va-
 riat symptomata, & ad multiplicē mate-
 riam retulimus. Quia ut in febribus hac
 materia celerius, illa tardius putridū ca-
 lorē concipit: ita hic humor citius, aut
 tardius in atrabilem, & melancholiā de-
 generat. Estq; cum pars materiæ feruet,
 atque vritur: est cum iam vsta est. Atque
 hac pauorem, lachrymas, & alia id genus:
 illa risus, audaciam, & alia excitat. Et
 5 quia sapissimè accidit, agrum modo & si-
 tire, & modò non sitire, vel non appete-
 re potionem, neque requirere, nisi fortas-
 se paucam, & per longiora intervalla, de
 hac videbimus in ista Decisione.
 Quidam Rusticus in ardore æstiuo ex
 6 febre ardere, & lingua sicca, atque arida,
 nullo Medici artificio repressa siti, po-
 tionem non requirebat, nisi fortasse pau-
 cam, & per longiora intervalla, & febris
 erat progressa ad aliquot dies, quo tem-
 pore Ego fui vocatus, quia curabatur
 ab A. M. D. Ioseph de Augustino; videba-
 7 tur laudanda sitis & absentia ex Prognostic. 55.
 Bona autem hæc sunt, versic. Et sine siti
 essa. Ratio quia neque bilosum esse hu-
 morem, neque calidum, qui redundet in
 maxima copia, ostendit: neque humidum
 putrescere in ventre, aut pulmone denun-
 ciat, quale in hydrope sitim facit: neque
 pituitam salsam destillare è cerebro, quæ
 in thoracem irruens, pulmonem erodit:
 8 Immo dicebatur, sitim & aliquando non
 respondere febre, neque humori putren-
 ti, quia in flammea dispositione circa os
 ventriculi sitis longè intensior est, quàm
 febris, quia magis exarescit os ventricu-
 culi, quàm cor exuratur: & contra, cum
 venter abundat humiditate, in vehemen-
 ti febre sitis nulla est, aut exigua pro fe-
 bris

bris ratione, per ea, quæ dixerunt Doctores ad allegatum text. ex prædicto Prognostico. Quibus non obstantibus, considerata summa potionis necessitate, & sitis, continente causa apparente, ob prædictam febrem & ardentem linguæ asperitate. & humoris inopia in ventriculo, sine defillatione è cerebro, aut prædicta alienatione Medici artificio interueniente, quæ sitis causam lenire potuisset, iudicauimus phrenitidem instare, & præfortibus esse, ad text. vulgatum. Qui ab aliqua corporis parte dolentes, dolorem ferè non sentiunt, ijs mens agrotat; & casum grauiusimum esse, vt signa & causæ. signa quidè extinctionis facultatis sentiendi, & appetendi in ore ventriculi per resolutionem humidi primigenij à calore febrili, & nō est in nostro casu. Secundò obliuionis mente laesa, & spiritibus in partem affectam distractis, vt in nostro casu. Causa verò quia cū in summa humoris inopia, & caloris copia non bibant, neque humidum alens distribuitur, neque e eo succus exprimitur, & celerrimè & magis videntur humores, tandemq; exhaustio prædicto humido primigenio, tum potionis defectu, tum febrili incendio, partes nervosæ conuelluntur, aut propter summam facultatis animalis infirmitatem, in tremorem incurrunt, quæ duo & vehementissima phrenitidis finire modum, diximus alibi. Non esse casum extinctionis sensus, clarū erat, quia & isti agri nō solum non appetunt, sed etiam respuunt omnem potionem, idque fit mente ferè constante morbo iam multum progresso, & post vehementissimam sitim, quæ sine causa manifesta sedata sit, ad text. Hermocratis. §. Toto tempore cibos auertabatur, mente constabat, loqui non poterat, lingua superarida, non sitiuit, dormiuit parum comatosus, &c. Lingua igitur arida necessitatem potionis ostendebat, mentis constantia extinctionem sentiendi, confirmabant iudicium, loquendi impotentia, coma, ciborum auersio toto morbi tempore: secus erat in nostro agro, qui bibebat aliquando, etsi paucam, & per longiora interualla. Amplius non ita graua comitabantur symptomata, quia vrinæ tantum erant crudæ, & febris calidissima: secus est in extinctione facultatis sentiendi, & appetendi, ad text. ex primo Epidem. plurimis quarto die labores maximi, & sudores diutissime frigidi, neque amplius extrema recalescebant, sed liuida & subfrigida manebant, non siccabant. Præterea erant vrinæ nigrae, te-

nues, pauca, aluique sistebantur, nec erupit sanguis è naribus, sexto die moriebatur cum sudore, hucusq; sextus. Sed quid est hoc mori & cum sudore? si consideramus diem plures moriuntur in septima, quàm in sexta, ratio, quia & mors, & salus illis accidit diebus, quibus conflatus sunt, ad text. ex Prognostico. Et iudicia plura in decretorijs. Si consideramus sudorem, hoc nec adeò inusitatum: immo magis vsitatum diebus fatalibus, quibus mori contingit eisdem vacationibus, quibus saluantur, per ea, quæ dixit Vallesius ad text. Pythion. in Thaso. Dicamus quod mori in sexta & cum sudore, idem est, ac mori tyrannico modo, terribilibus copulatis tormentis, cataphora, caro, sensus, ac vocis priuatione, tremore, collapsu, syncope, catalepsi, mania, alijsque, per ea, quæ dixit Galenus 1. de diebus decretorijs capit. 2. & 4.

Amplius gaudet perniciè, & miserijs illius, quem iudicandum accepit, quæriturque ubi animum expleat, & malè agrum, qui in ipsum incidit, tractet, & longa punitiōe exerceat. Fortunatissimū & Sicilia Regnum: nam si bonos, & iustos habuisti Præfectos, hisce temporibus hunc Serenissimum Principem Emmanuelem Philibertum habuisti Iustissimum & Clementissimum. (clementia enim & est hereditaria Serenissimæ eius Familiæ) & Iustissimum, quia quodad ius patitur, omnes liberat: Clementissimum, quia quos liberare non potest, lenissimo mortis genere punit. Alter Marcus Marcellus, qui captis à se Syracusis, in Arce earum constitit, vt Urbis modò opulentissimæ, tunc afflictissimæ ex alto cerne-ret miseras. Cæterum casum eius lucubrem intuens, fletum cohibere nō potuit, quem si quis Tyrānus aspexisset, alterius victoriam esse credidisset. Itaque Syracusana Ciuitas maxima clade tua aliquid admixtū clementiæ habuisti: Quia sitibi incolumi stare fas non erat, leniter subtus clemente victore cecidisti, Et cum sit Regia stirpe & Princeps Philibertus, Antigonum Regem imitatur, ad quem, cum Alcioneus eiusdem Regis filius, laborans, latus, velut aliquid felicissimum nuncium, vel victoriæ opus attulisset caput Pyrrhi inimici abscissū, correpto filio, quod tanti viri subitæ ruinæ, immemor humanorum casuum miseriorum, & varietatum, effuso gaudio insultaret: caput sublato velamine, tecto corpori quàm humanissimè cremandum restituit. Quin etiam filium eius Hælenum captiuum ad

S V M M A R I V M.

se pertractum, incultum, animū Regium gerere iubet: ossaq; Pyrrhi genitoris ei aurea inclusa vna, Epeirum in Patriam ad Alexandrum Patrem portanda dedit. sed vnde discessimus revertamur, quod non immeritò ab extinctione potum respuentes, mortaliter habent, mente laesa, 19 grauissimè * laborant: illi tum quia à priuatione ad habitum non datur regres- sus, tum quia etiam horrenda copulantur symptomata: isti quia mēte vel distracta, vel quia distrahi incipit, & possunt ad se redire, & non ita grauiā comitantur sym- ptomata, & sic possunt sanitati restitui, licet multis laboribus, prout sanitati fuit restitutus prædictus æger, quem, nobis curantibus, Deus sanauit.

Domini, siue æger modò sitiāt, modò non sitiāt, vel minus quā affectio expo- stulat, quod certius colligimus ex lingua, & febre potius aucta, quā imminuta, & vrinis crudis, quæ inualeſcentis morbi, & naturæ fatiſcentis signa sunt: grauissimū est negotium: sit enim læsa mente, quæ per intervalla tantum speciem apprehen- dit, prout magis, aut minus vrgetur à causa sitifera, ad text. 16. Comment. pri- mi Prior. Prorrhēt phrenitici rarius bi- bentes, &c. Aucta enim, & magis pre- mēte, atque vrgente causa sitis, mente quoque quodammodo ad se redeunte, ex- citatur sensio per vices, ad text. 22. Com- ment. 1. Prior. Prorrhēt. (Rari in his la- terum dolores, delirium significant,) vbi glosa versio. (Cum verò latus inflammatū fuerit.) Ratio generalis est, nam ubicun- que, aut nullus, aut alius sit sensus, ma- nente eodem principio, necesse est in sen- tiēte diuersitatis, & læsionis esse causā. Sentiens autem duplex: mens Hippocra- ti, Aristoteli imaginatio, aut sensus com- munis, qui ad obiectum conuersus, speciē recipit, & facultas sentiēdi in sitz instru- mento, vt ventriculo. Hac extincta, non sit sitis omnino, & casus est irremediabi- lis: illa non aduertente sitiēdi, & non si- tiēdi vicissitudo apparet, vel paucus potus requiritur, & per longiora inter- ualla, vt in nostro casu, & est valde mali- tiosum, & vt loquitur Cornelius Celsus inter spem dubiam, & certum metum, & est necesse habere Medicum satis vigilan- tem. Et ad obiecta partim est responsum in Decisione, partim dicitur, quod bonū esset in febre ardente carere siti, quando non esset propter illa duo supradicta ob- extinctionem, & à mente distracta. & hæc breuiter de ista Decisione.

- 1 Excretio temeraria est, quæ fit in totum crudo morbo.
- 2 Rigor temerarius, qui in totum crudo morbo excitatur & num. 20.
- 3 Rigor temerarius quot modis lædat.
- 4 Comes Oliuaria anno 1592. Siciliam gu- bernandam venit, quæ exinde glorio- sè rexit.
- 5 Comes Oliuaria ob dramulationem. & Aeris mutationē, Neapoli egrotauit.
- 6 In Comitibus Oliuaria curatione Auctōr assistebat.
- 7 In febre ardente, morbo adhuc crudo, ri- gor moueri potest, & exinde sudor.
- 8 A febre ardente habito rigore superue- niente solutio fit.
- 9 Decretoria amantur, vel vituperantur ex conferentia, & tolerantia, & his oppositis.
- 10 Conferentia, & tolerantia in omni ex- cretione, & abscessu requiritur.
- 11 Conferentia & tolerantia quæ sint.
- 12 A rigore temerariè moto potest æger ve- nire in febriam.
- 13 In febre ardente non est timor relapsus, contra num. 34.
- 14 Relapsus à qua causa.
- 15 Nox, quæ antecedit conflictum, vt mole- sta, ita quæ sequitur, tranquilla esse so- let.
- 16 Febris ardens, vel salutaris, vel morta- lis.
- 17 Morbi longi, relapsibus sunt obnoxij, & aliquando eiusdem speciei, aliquando diuersæ.
- 18 Febres acuta excretionē iudicantur.
- 19 Mulier, quæ decumbēbat in lictore, mor- bo crudo, rigore, sudoreque iudicata sine relapsu.
- 20 Rigor temerarius est, qui crudo morbo fit & relapsus de necessitate fit.
- 21 Relapsus cum excretionē eiusdem speciei, tutior est, secus si cum diuersa. & nu. 24.
- 22 Textus (Fortasè) explicatio.
- 23 Auctōr relapsus multos fauores accepit ab prudentissimo Oliuaria Comite.
- 24 Relapsus eiusdem speciei securior est. & nu. 32.
- 25 Relapsus ex quibus fiant.
- 26 Relapsus, & mali conflictus vna causa est.
- 27 Conflictus omnibus diebus fiunt, sed nō pari numero dierum.
- 28 Conflictus quando non fiant bene.
- 29 Exacerbatio naturam irritat.

30 *Natura non semper accomodato tempore morbos iudicat.*

31 *Relapsus quando expectetur.*

32 *Relapsus qui tutior sit. & ibi limita.*

33 *Rigore superueniente, solutio sit morbi, eodem coelo.*

34 *Relapsus in morbis longis, & acutis fieri possunt.*

35 *Quod ad mulierem, qua in liethore habitabat, sanatio sine relapsu fuit monstruosa.*

ARGUMENTVM.

A rigore, temerariò imoto, relapsus expectatur, qui tutior est, si eadem specie excretionis perficiatur, secus si aliter.

DECISIO XXX.

Temeraria excretio, qua fit in totum crudo morbo: nam & etiam si sudore, & intempestiua excretionem pars materia excluditur, & vapor exhalat: inde tamen vel deterius, vel nihilo melius agro esse solet, vires deiecit, & periculum portendit: aut si quidem leuius in praesentia, paulò post tamen febris repetit, ad text. 32. Comment. 2. Prior. Prorrhet. (Si ex perfrictione sudantes) ubi Doctores, & praesertim Höllerius. Temerarius rigor, qui in totum crudo & morbo excitatur: nam vehementi concussione corpus infirmum facit, & ad text. Si rigor inciderit, febre non deficiente: agro iam debile existente, lethale. Perfrigeratione, quae est symptoma languentis caloris natiui, actiones tum corporis, tum animi labefaciat, ad text. Ex rigore vocis interceptiones non recalescentes, malum. Materia intrò recursum, & in nobiles partes perniciofa translatione symptomata inuehit, & nouo feruore concepto, febrem augeat, ad text. In oculorum peruersione cum febre, & lassitudine rigor perniciosus, & ad text. Aestiuosi rigores, quadantenus perniciosi. Quod si à praedicto rigore leuius in praesentia, paulò post tamen febris repetet, vt in hac Decisione. Anno 1592. dum Neapoli medicam facultatem exercerem, cum aduentasset Illustriss. & Excellentiss. & Oliuariae Comes ad Siciliae Regnum gubernandum, (quod exinde prudentissimè, & gloriosè gubernauit) illicque moraretur, cum obiter, tam ab aeris & mutationem, in febrem incidit, ad cuius curationem vocatus cōdam Quintius Bonioanne, meus praceptor, & Doctor celeberrimus, ego & noctu

diuq; assistebam, post cuius recuperatā sanitatem, in febrem acutam, & ardentē incidi, in qua crudo adhuc existēte morbo, octauo die & rigor motus est & superueniente exudatione, visus fui fieri sine febre. Disputabatur à praedicto de Bonioanne, & Latino Tancredi meis praceptoribus quid de illo rigore in tali die excitato, & tali exudatione sentiendū esset. Dicebatur primò benè sentiri debere, ad text. vulgatum. A febre & ardente habito, rigore superueniente, solutionem fieri. 9 Amplius decretoria & amanda, vel vituperanda ex conferentia, & tollerantia. & his oppositis, ad text. 95. 4. Epidem. Si febriculosa existentia non febricitant, & difficilis tolerantia existentia, facillè ferūt, &c. Et licet exemplificet Hippocrates in 10 abscessu, in omni tamen & iudicatione sentiendum esse, Doctores inquirunt, in quibus nullum praestātius signū est, quàm conferentia, & tolerantia. Conferentia 11 verò est, & ne affectiones morbosas augeat, aut. si fieri potest, etiam tollat. Tolerantia facilis, ne facultates plus quàm pro ratione debilitentur, & ne symptomata admodum vexent, vt in praedicto 12 casu: nam à praedicto rigore & visus fui fieri sine febre, nullo symptomate cruciabar, & virtus erat valida. Tertiò & fortius dicebatur, veram solutionem esse factam (etsi crudo morbo) Nec timendum 13 esse relapsum: nam & eram in febre ardente, cuius propria symptomata sunt, vehemens calor, & sitis inexhausta, seu continua, ad text. 4. ex 4. de acutis, ex gloss. Paulo Aegineta, & Aerio. Materia bilis; ad text. primum ex praedicto 4. de acutis, vel pituita falsa, per ea, quae dixerunt Doctores ad text. 13 ex eodem 4. Motus, & veluti forma. Moueri celeriter, & vehementer à primo quaternario ad quartum vsque: primo quaternario sui signa edit; septenariò iudicari solet. Relapsui nō obnoxia: nam cum & relapsus, 14 causam, principemq; ducant ab his, quae relinquuntur, caloris, veluti fomites, ad text. vulgatum. Quae relinquuntur in morbis, recidiuam facere cōsueuerunt, quod ex sitis, orisque siccitates, ciborum fastidio, somni vacuitate, vel eo turbulento, cognoscitur, ad text. 13. 6. Epidem. lect. 2. sitis intus relicta, & ad text. Somni profundus, neque turbulenti, &c. causa est, quia cum duo relinquuntur in morbis, ex quibus sunt relapsus, morbosa dispositio, & humor aliquis prauus, vtrunque, aut alterum relinquere indicant sitis, orisque siccitas, ciborum auersio, somni vacuitas,

cuitas, aut turbulentia: Nam, vt nox, quæ
 35 antecedit + conflictum, molestior esse so-
 let, ad text. vulgatum: ita quæ sequitur,
 tranquilla, & quieta: neutrum in nostro ca-
 su peracuto, in quo nihil relinqui solet:
 16 materia enim tenuis, acris, mobilis + bre-
 ui, vel excluditur, vt in Pericle, vel inter-
 ficit, vt in Caluo, qui quarto periit, sicuti
 ille quarto iudicatus, (ambos curante
 Hippocrate) Natura acrius concitata ce-
 leri motu, vehementique certamine pu-
 gnat, viresq; omnes statim initio collig-
 git, & in morbum intendit. Contrastit in
 17 longioribus: cunctantur enim + ob mate-
 riæ contumaciam, meatuum obstructio-
 nem, & iaturæ infirmitatem, obidque re-
 ciduios morbos faciunt, eosdē cum prio-
 ribus specie: Interdum etiam diuersos, ad
 text. febres non acutæ nō iudicantur per-
 fectæ, & recidiuam facere solent, ex lib.
 de humorib. & ad text. febres non acutæ
 tales sunt, nēpē reuertuntur summam,
 6. I. pidem. sect. 2. Etenim quæ sunt acutæ
 18 citō iudicantur, & per excretionē + per-
 fectam habent solutionem, per eā, quæ di-
 xit Glosa ibidem. Tandem apportabatur
 textus. Mulierem, quæ decumbebat in li-
 thore. quæ in eodem casu, morbo existē-
 19 tē + crudo, rigore, sudoreq; iudicata si-
 ne relapsu.

His tamen non obstantibus, melius, &
 intimius cōsideratō casu, visum fuit præ-
 dictis sapientissimis viris. illum rigorem
 20 temerarium fuisse, quia crudo + morbo,
 illumquē conflictum imperfectum, cum
 aliquid tunc euacuari perfectē sit impos-
 sibile, ex Galeno, Reuersurū ergo de ne-
 cessitate, ad text. supra allegatum, (Quæ
 relinquuntur) & in hac reuersione peri-
 culum inesse: nam si cum excretionē mor-
 21 bo priori + simile, vt prædicto sudore,
 tutior relapsus, vel si cum signis plenitu-
 dinis, & copiæ, etiā secarius: at si nō cum
 eadē excretionē, vel cū signis resolutio-
 nis, periculosum relapsum expectari, in
 puncto ad text. Fortasse, qui ē recidiua
 aliquid eiusmodi patiuntur, maxime pe-
 riculo vacant. Perniciosissime autem ex-
 talibus habent, quibus sanguis ex nari-
 bus fluit, & quibus ventres humectantur.
 hucusque textus. Casus, ab Hippocrate
 22 + potius, erat in febre acuta, cum signis
 primæ notæ, vel vt Iurisperiti testibus
 omni exceptione maioribus virium exo-
 lutione, & langore virtutis animatæ, quæ
 in cerebro sedem habet, natura tanta vr-
 gentia irritata, non potens sustinere, om-
 nia peruertens, præpostero ordine, & ab
 extrema parte iudicij, & ex abrupto pro-

cedens, euacuationem per sudorem ten-
 tavit, & euenit, bona ægri fortuna, (quod
 rarum est) minui febrē, & prædicta sym-
 ptomata: at quia crudo morbo periculū
 relapsus impendebat, Hūc casum decidiit
 Hippocrates, si eodem sudore natura bel-
 lum redeintegrat, salutem sperari, si hæ-
 morrhagia, vel exturbatione alui, pericu-
 losissimum: nam hæc non natura se expur-
 gante. facta coniectatur, sed eadem reso-
 luta suspicatur, ad quam veritatem facit
 textus 64. Cōment. 3. Prior. Prorrhēt. Ex
 torminoso sedimentum limosum, versic.
 Venter his omnibus copiosē fluens, per-
 niciem affert, vbi Glosa; versic. Præterea
 inquit. Euentus confirmauit veritatem
 supradictā, quia ad paucos dies morbus
 23 redijt (quo tempore + a prædicto prudē-
 tissimo Comite multos fauores accepi)
 24 sudore + reiterato, perfectē iudicatus fui.
 25 Domini, relapsus + ex malo, nullo im-
 perfecto conflictu, sequi, multis locis do-
 cuit Hippocrates: nam & imperfecti, aut
 26 mali conflictus, & relapsus vna + causa
 est, quia prius humores erupunt, aut prius
 excernuntur, quā a natura euicti sint, &
 quia intus relinquuntur, ideo reperunt,
 ad text. vulgatum, & allegatum. Quæ re-
 linquuntur: prauī enim humores, in cor-
 pore relictī, aut alij a morbosa disposi-
 tione regenerati, morbos pariunt, ac tē-
 poris progressu, putredine concepta, fe-
 bres excitant. Conflictus ipsi omnibus
 27 quidem diebus fiunt, sed neque pari + nu-
 mero dierum, neque ita fidi, aut certi.
 Differunt quōd quidam boni: quidā mali,
 & quidam cum multis, grauibq; sym-
 ptomatis, & maiori angore, vt erat præ-
 dicta aponia, seu vocis interceptio, &
 inde sudore, præueniunt, nec opportunē
 28 fiunt circa + principia, noxijs humori-
 bus cum bonis abeuntibus: quoniam na-
 tura irritatur ab his, quæ in corpore ip-
 so cōtinentur, cuiusmodi sunt morbi, aut
 causa, aut exacerbationes. Exacerbatio
 29 enim naturam + irritat, ac tanquam la-
 cessit, nec quieti dat locum, nec moram
 concedit, sed excitat ac veluti ad pugnam
 prouocat.

Concludendo igitur dicamus, quod na-
 30 tura non semper accomodato + tempo-
 re impulsā, morbos iudicat, sed sæpe ali-
 ter, vt cum stimulat: ideo meritō fit, vt
 prærumpan humores, vt in prædicto ca-
 31 su, Nec perfecta fiat excretio, vbi id fa-
 ctum est, ibi de necessitate expectandus
 32 relapsus, + in quo tutius se habent, vbi
 excretio correspondet + priori, secus, si
 vel hamorrhagia, vel exturbatione alui,
 in

in quibus potest cadere suspicio resolutionis facultatis naturalis: Ratio est, quia cum per easdem causas clarius cum per eundem humorem recidiva fiat, eadem species conflictus expectanda est. Limita tamen, nisi primò conflictu tota tenuior portio extirerit, relicta crassiori, quæ eodem ductu exire non potest, nam aut vomitu, aut defecatione possunt liberari, vel hemorrhoidibus, & in hoc prudenti Medico est necessarium.

Non obstant allegata, nam intelliguntur ubi perfectè, + & cocto morbo. Nec minus obstat prædicta conferentia, nam in casu prædicto in mediam quamdā affectionē mutatio facta est. Nec pariter obstat relapsus frequentiores, & faciliores esse in morbis longis fieri: nam non negatur fieri + etiam posse in acutis ad text. febris ardens in recidivam solet incidere. Quò + ad mulierem, quæ in liore habitabat, sanatio illa monstruosa dicitur, cum crudo morbo aliquid perfectè euacuari sit impossibile. & hæc breuiter dicta sint de ista Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Duci malè agitur, cum opus est, multis consultoribus.
- 2 Consultores tanquam testes consiliorum, non ut adiutores adhibentur.
- 3 Iuppiter solus vigilat; reliquis Dijs dormientibus.
- 4 Opportunitas rei benè gerendæ aliquando accidit, quæ nisi subito arripiatur, tanquam nebula aufugit.
- 5 Claudius Nero quomodo Asdrubalem oppressit.
- 6 In Medicina celeritate conficiendi aliquando opus est, quæ nisi arripiatur, ager moritur.
- 7 Dysenteria biliosa aliquando cum contra febre inuadit, & vomitu à principio; & casus est satis malitiosus, & num. 9.
- 8 Indicatoria ne statim appareant.
- 9 Dysenteria cum directionibus biliosis, tenuibus multis, & mediocriter suberuentis, & cum vomitu, malitiosissima est & nu. 23.
- 10 Text. A ventristurbatione, aut à tussi, ex Epidem. explicatio.
- 11 Cacoehymia biliosa nota est oris amaritudo.
- 12 Oris amaritudo in quibus affectibus est mala.
- 13 Elaterij historia, & vires.
- 14 Elaterium an pro dysentericis sit medicamentum accomodatum.

- 15 Hippocrates expurgationē instituit nominato aliquo medicamento.
- 16 Dysenteria cum oris amarore, celerem expurgationem desiderat. Idem die si cum vomitu copuletur, et num. 22. Sed contra nu. 20.
- 17 Fluxus, ut fluxus quas habeat intentiones.
- 18 Indysenteria quando materia potest adduci per sursum, conueniens videtur vomitus.
- 19 Dysenteria non videtur expurgationem amare.
- 20 Dysenteria vi plurimi moriuntur.
- 21 Dysenteria cum oris amarore, vel vomitu expurgationem celerem desiderat, & cur.
- 22 Dysenteria cum oris amarore, vel vomitu, malitiosissima est.
- 23 In dysenteria expurgatione fit aliqualis læsio: sed maior est utilitas.
- 24 Dysenteria multum progressa, est incurabilis: & ob id expurgandum subito, & ibi limita.
- 25 Curatio temeraria aliquando prodest.
- 26 Vomitus aliquando robore natura sollicitatur.
- 27 Morbo in longum dysenterico tracto, vomitus laudatur.

A R G V M E N T V M.

Dysenteria cum oris amarore, vel vomitu biliosorum in principio, malitiosissima est, cuius spes vnica in expurgatione celeri posita est.

D E C I S I O XXXI.

Bellicosissimus Emmanuel Philibertus Sabbaudiensis Dux, & Imperator Maximus malè agi (aiebat) cum + opus est Duci, multis consultoribus, quos tanquam testes optimorum + consiliorum, & non ut adiutores plerumquæ adhibendos esse. Homerus idcirco hominum omnium doctissimus, & optimus Imperator, solum + Iouem facit vigilare, Dijs reliquis omnibus dormientibus, atque solum secum perpendentem, quo pacto res tractandæ sint. Aliquando enim accidit rei benè gerendæ opportunitas, + in qua opus est celeritate conficiendi, quæ nisi repentinè arripiatur, inter consultandum tanquam nebula è manibus eripitur. Claudius Nero in Asdrubale opprimendo auctor fuit, nam lectis literis, quæ ab Asdrubale ad fratrem Annibalem, captis nuntiis à vasis

gis Romanis, non esse tempus ratus fuit
consultoribus uti, ne consilium, quod tu-
tum celeritas fecisset, morando, & consul-
tando temerarium faceret, & celeritate
utens Afrubalem, exercitumque Pano-
rum in Umbria deleuit. In facultate me-
dica. Quidam nobilissimus Patricius
Venetus, frater Reuerendissimi Cardi-
nalis Contareni, statim à morbi initio
6 * capit dolere secundum ventriculum, sed
paulò post dolor quasi confestim relicto
ventriculo, sinistrum præcordium occupa-
uit, indeq; descendit, & parum sub umbi-
lico internas inuasit partes: sed nec ibi
diu manens in imù vètre m abscessit, atq;
ab eo mox ad præcordium dextrum ascē-
dit, atque vehementer Iecur molestare ca-
pit, vrinaq; visæ sunt crassa fieri, & turbida,
rubentesque, quales sæpe vidimus in
inflammationibus iocinoris, cumq; decre-
uisset Trincauellius sanguinè mittere, ra-
tus tunc rei benegerendæ opportunitatē
esse, in qua celeritate conficiendi opus
erat, quæ nisi repentè arriperetur, tan-
quàm nebula è manibus eripiebatur. fuit
relatū expectari Montanum, , qu fuerat
accerfitus, illūq; citissime aduersurū in-
terim dū eius moratur aduentū Trincauel-
lius, dolor, destituto latere dextro, & mu-
tata ratione vrina, repētè infedit ori ven-
triculi, ac capit illum animi deliquium,
viresque collapsæ sunt, & paulo post inte-
rius infelix iuuenis, per ea, quæ refert idē
Trincauellius ad 1. Fen 4. Canonis Auicē-
næ. 9. (Et cum administraueris canones)
fol. mihi 92. vers. plures siquidem hoc mo-
do, si celeritate vtendū, in dysenteria ma-
litiōsa vtendum, de qua in hac Decisione.

7 Clorius Don Cæsar & Marchesana Ca-
tinensis, dysenteria biliosa cum continua
febre capit laborare, cui initio vomitus,
qui biliosus etiā erat, iudicauit casū maxi-
mi momenti, & ex terribilibus: vnde fuit
suprauocatus statim Pōpeus Ferrara, eu-
ius obitus non fuit sine detrimento nota-
bili nostræ Academiæ Panhormitanæ, cū
quo in consultatione positus, dicebam,
mox timendam esse morbi malitiā, quod
8 inquam febris inuaderet & à principio cū
euacuationibus, sancitum enim esse à Di-
uinissimo Legislatore Hippocrate. De-
cretoria ne statim appareant. Secundò ex
9 qualitate exeuntium, quæ malignitatem
indicabāt, cum essent deiectiones biliosæ,
tenues, multæ, & mediocriter suberuen-
tæ, factæ multa bile tenui regurgitante
per intestina, adeò acris, & æstuante, vt
vicerando, ac radendo sanguine tingere-
tur, & vehementem moueret ventris do-

10 lorem. * Tertiò ex vomitu complicato;
quo casu timor adest ne exulceratio can-
crofa fiat, nam tunc casus est irremedia-
bilis, & adducebam diuinissimum textu.

11 * A, ventris turbatione, aut à tussi, sientē
cancro, os amarescit: Dare, autē bibe-
re elaterium, bis aut ter. &c. ex 2. Epidē.
sect. 6. clar ius, Dysenteria, ex atra bile,
quam mortalem Hippocrates vocat, est
cancer intestinorum: atra enim bilis eo
loco, vt in alijs solet, cancerum cum vlcere
excitat, vt flaua bilis, aut falsa pituita fa-
cit, per minus periculosas dysenterias, vl-
cera alia simpliciora. Simile quid accidit
in aspera arteria per tussis: nimirum vt
dysenteria fit, destillationem patientibus
intestinis, & ea quidem in primis radēte,
deinde exulceratē manifestē, mītiū, aut
malignius, vt est ipsa influentis succi spe-
cies: ita per tussim asperæ arteriæ tūbi-
ca interna, in primis deterfionem patitur
procedente malo, etiam exulcerationem,
aliquando iam tantam, vt magna mem-
branæ frustra tussi reijciantur, atque a-
deò etiam cartilaginū, & hæc vlcera,
pro specie succi aliquando sunt simpli-
cia, aliquando maligna. Itaque mali-
gna, & dysenteria, & tussis esse solet, a-
deò vt cancerum patiantur intestina, aut
aspera arteria. Huius affectionis essen-
tiam, & notas. & curationem, comple-
ctitur Hippocrates ad textum allega-
tum. Essentiam his verbis (A, ventris
turbatione, aut tussi sientē cancro) :
notas: (his os amarescit) curationem
(Dare autem bibere elaterium bis, aut
ter:) dysenteria, & tussis vtracūq; à de-
stillatione sunt, illa cum intestinorum
exulceratione fit: tussis verò patiente
aspera arteria destillationem acrem, quæ
cum procedit multum exulcerat. Vtra-
quē exulceratio timeri debet, ne cancro-
sa fiat: vbi enim facta erit talis, erit in-
curabilis. Timemus autem si videremus
os agroti amarescere, non utcūquē,
sed multum. Quia vlcerā tunc fiunt ca-
coethe, cum corpora agrotantium sunt
cacochyma: nam quæ bono vtuntur suc-
co, aut nulla, aut simpliciora habent vlce-
12 ra: cacochymia & autē biliosa nota est, o-
ris amaritudo, [qua quidē multum vtitur
Hippocrates, vt innumeris locis videre li-
cet. Nō quidē est hæc sola cacochymia e-
ius nota, sed est hæc magna: mala quidē
13 & in omni febre, tumore, aut vlcere, cō-
muni ratione, peculiari autē magis in tuf-
si, atq; dysenteria, quia oris tunica inter-
na habet cū ventre cōtinuationē, & recti-
tudinē, atq; cum aspera arteria viciniā, &

- continuationē per gulæ partem anteriorem, & asperā arteriā posteriorem. Significat ergo oris amaritudo non solum esse in corpore multam bilem, sed etiam regurgitare in illas partes. Quò ad curationem dare bis, aut ter. Elaterium, inquit Hippocrates, cuius ꝑ historiam, & vires apud omnes, qui de materia medicinali scripserunt, licet legere, ut quē is sit succus, valde purgans. Quem ꝑ quidē Doctores, alijs omnibus medicamentis expurgantibus, ad dysentericos, potiorē esse non existimant, sed fortē alijs minus commodum. Verum antiquus mos ꝑ est Hippocrati expurgationem præcipere, nominato semper aliquo medicamento eorum, quæ sibi erant familiaria, ut hel-leboro, elaterio. Perinde ergo intelligendum, ac si diceret. in prædicta dysenteria ore, scilicet multum ꝑ amaricato, expurga. Illud bis aut ter festinationem, & celeritatem continet. quasi diceret, expurga cito, & festinanter, etsi opus sit, repete medicamentum sine mora. Eandem rationem dicebam esse in dysenteria cū vomitu, cum maxima copia bilis astuantis indicetur, quæ duas simul partes similiter imbecillas inuadit, quod rarissimum est, ad text. 42. 6. Epidem. sect. 2. vbi scribitur, Minus lienosos fieri, qui à capite coriza laborant. Hac sunt illa, quæ tunc Ego satis iuuenis apportavi. Prædictus Dominus de Ferrara laudando more suo, quæ à me dicta erant, dicebat, quòd sumendo intentionem à fluxu, ut fluxus ꝑ est triplex est intentio: per diuersiua, per constrictiua, & per immobilitativa materiei, facientis fluxum, & per prohibentia sensum membri, ut sunt narcotica. Quò ad primā intentionem, quæ stat in mente Medici in fluxum, est fluxum constringere: nam hæc formaliter fluxui opponitur & hoc immediatē completur, confortando virtutem retentiuam, & expulsiuam debilitando, quoniā omnis fluxus ad has causas reducitur; tamen in opere & executione, intentio prima est diuersio: quoniā in curatione fluxus per medicinas diuertere à vijs expulsionis, est res magis necessaria, & à qua incipere debemus, per ea, quæ dicit Mesue in 1. de rectificat. medicinar. quia fluente materia, immediatē in opere insurgit intentio in mente Medici, ut diuertatur à loco, à quo fluit, & hoc cum vomitu, & cū conuertentibus ad circumferentiam, & sudorem prouocantibus: & in hoc allegat etiam Auicennam 4. 1. capit. 7. de Modo succurrend. disposit. fluxus propter
- medicinæ exuberantiam, idem dixit in decima nona 3. in capit. generali in curatione. Vnde inferebat. si tanti momenti est vomitus in casu proposito, cum beneficio naturæ adesset in casu nostro, nihil adesse timorem. Secundò afferebat Rasim, qui vult, quòd quando potest adduci materia per sursum, semper magis conuenientem esse vomitum, ꝑ quam educationem per intestina, quia vomitus diuertit ad oppositum, vbi euacuatio per deorsum preparat ad fluxum. Tertiò allegabat ꝑ textus 96. in puncto. Leambio vero, cum intestinum vlcerosum esse videretur in dysenteria pharmaco curato, humerus, & sedes exulcerata sunt in sinistra citra febre. hucusque textus clarius. Humerus, & sedes exulcerata sunt in sinistra citra febrē Leambio. curato pharmaco in dysenteria, cum vlceratum intestinum esse videretur: & intelligendum, quia in dysenteria curatus est pharmaco idem expurgatus, eo mali peruenit, ut vlceratum esse intestinum videretur, ac postea superuenisse ei dictos abscessus: significare ergo obiter, dicebat Pompeus Hippocratem quàm sit temerariam expurgante medicamento, curare dysenteriam, cum enim ad ipsa exulcerari capta intestina, excrementa mordacia trahantur, apertum periculum esse, ne manifeste exulcerentur: vnde prævalente opinione dicti Pompei, ager tandem contabescens obiit.
- Domini, quæ in isto morbo pernicioso, vi cuius ꝑ plurimi enecantur, & dum hæc scriberemus, Nepos Reuerendissimi Domini Inquisitoris Don Ferdinandi Matthiænsis, viri certē nobilissimi, & benignissimi, & satis generosi, mortuus, Dicam quæ vidi, & obseruaui: quotiescunque cacochymia magna est in prædicta dysenteria, quàm nos cognoscimus, vel quia os amaricatur ad text. prædictū. Aut ventris turbatione, vel vomitus initio copulatur, ad alium textus est valde malitiosus, & ex terribilibus, quia pendet à materiæ copia, & feritate, quæ duas simul partes similiter imbecillas inuadit: quod rarissimum esse supra diximus: quia plethora, aut cacochymia naturam irritat, in unam aliquam partem alijs imbecilliorē superflua omnia confluunt. & ceteræ partes liberantur: vbi contrariū accidit, quia non secundum consuetum modum, ut puta sursum bilis flaua fluctuet: in alijs ad alium, & intestina bilis eadem omnino feratur, sed in eodem agro vtrunque concurret, ut bilis omnia interiora

riora peruat, id malitiosissimum, & terribile reputatur: maxime vero in casu nostro initio dysenteria, tum quia humor fursum fertur, qui per interiora vacuari debet: tum quia in principio nihil bene excernitur à natura, ut supra diximus, & semper prauum est stomachum per sympathiam intestini affici in dysenteria. Symptomata est ergo excretio, qualis in cholera morbo, in quo vomitus profusus alui iungitur, propter acrimoniam, & redundantiam humoris circa ventriculum, & è toto corpore ad ventriculum confluum, quem colliquatio insequi solet. Non est dubium, ut hoc per transcendens dicamus, quod aliqualis lesio fit expurgando. trahendo inquam excrementa ad partem affectam: præsuerat tamen expurgatio multos à maligna dysenteria, vi cuius plurimi ægri enecantur, tempestiuè extrahens multam copiam succorum, quia multo magis exulcerantur intestina paulatim in ea excrementis influentibus, quam affatim, per ea effluentibus multis. Itaque expurgatio non tollit periculum, quod à succis ipsis impendet, siquidem hos trahit ad intestina, sed quod à mora, & lenta fluxione: proinde expurgandum est in prædicta dysenteria, præpropere celeriter, & festinanter, quia malo multum progressio, frustra omnis labor suscipitur. Limita tamen ubi prædicta cacochymia pauca est, & in isto casu loquuntur Doctores, qui vrinas, sudores, & vomitus pronocant. Limita secundò, si cacochymia etià pauca est, & exulceratio etiam exigua: nam tunc non opus est purgatione, sed bono victu, & facili ad alias euacuationes deriuatione. Limita tertio, nisi magna sit cacochymia, prout in nostro casu, & magna sit exulceratio, de qua Hippocrates ad text. allegatum Leambio: nam tunc cum sit infanabilis, nihil faciendum, vel ut ego solitus fui facere, omnia tentandi gratia, velut in re desperata: Tales enim etiam curationes aliquando profuerunt, ut in prædicto Leambio, in quo dysenteriam prædictam finiuit humerus, & prout annis elapsis in condam V.I.D. Mario Testay visum fuit profuisse lactis asinae exhibitione, quàm cum non continuasset, periit tandem, & erat mecum Dominus Laurentius de Natali. Vnde non displicet sententia Cornelij Celsi Hippocratis Latini. Sæpe quos ratio non inuit, temeritas adiunat. Ad obiecta iam est responsum, in limitationibus, addendo vnum, quod alia est ratio vomitus: qui robore naturæ sollicita-

tur, & diu iam trahente morbo, cuius materia aliò auertitur, & vacuatur. & hæc breuiter de ista Decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Anni, & menses malitiosi, quia si non mortem, morbos graues, vel longos relinquant.
- 2 Dies legitimi malitiosi.
- 3 Coctiones malitiosæ.
- 4 Urinae melioris coloris ubi visa sint.
- 5 Euacuationes malitiosæ.
- 6 Abscessus sunt malitiosi.
- 7 Abscessus ad cutim sunt malitiosissimi.
- 8 Abscessus ad cutim quomodo Panhormitani, Neapolitani, & Hispani vocent.
- 9 Petiechiarum signa antecedentia. & num. 11.
- 10 A Petiechijs erumpentibus ægri fiunt aliquando comatosi, febre crescente, et cum vrinis prauis.
- 11 Petiechiarum eruptionem qua præcedant.
- 12 Petiechia ex quo succo fiant.
- 13 Petiechia natura expurgante fieri solent.
- 14 Petiechia laudantur qua permanent.
- 15 Erysipelas foras conuertere, utile.
- 16 In Angina si tumor fiat in collo, bonum.
- 17 Crisis dum fit, non oportet terreri symptomata vehementia. & nu. 25.
- 18 Iudicatoria, qua non iudicant quadam mortalia: quædam difficilis iudicij.
- 19 Iudicatoria multa sunt, & in omnibus vera est regula.
- 20 Abscessus sub eadem lege iudicatorum continentur.
- 21 Iudicatoria quando mortalia, & quando difficilis iudicij.
- 22 Petiechia, à quibus febris inualefcit, & cum vrinis perniciofa, mortales sunt. & nu. 30.
- 23 Crisis est repentina ad salutem, vel mortem mutatio.
- 24 Confestim, quomodo interpretetur.
- 25 Crisis dum fit, vehementia symptomata terreri non oportet.
- 26 Paucitas nunquam salutaris.
- 27 Naturam nihil moliri satius est.
- 28 Dies præstat fidem.
- 29 Diebus fatalibus natura est adiuta ab Astris.
- 30 Petiechia febre ingrauescente, & vrinis prauis, mortales & ibi limita.
- 31 Petiechia pluribus modis oriuntur.
- 32 Permanentia qua laudanda.
- 33 Petiechia quando laudanda.

A R G V M E N T V M.
 Peticchiæ in die fatali ortæ, pauca, febre
 ingrauescente, & vrinis perniciosis
 existentibus, mortales sunt.

DECISIO XXXII.

Malitiosi & legitimi anni, & legitimi
 menses, ad text. 1. 2. Epidem. sect. 6. (Quicumque obeunt, necesse est) nam si
 non interitum morbos magnos, & acutos, à quibus viæ euadunt, aut chronicos
 dolores, quibus reliquum vitæ vexantur,
 vt podagram, aut calculum renum, per
 ea, quæ dixerunt Doctores ibidem. Malitiosi & dies legitimi, ad eundem text. &
 ad text. ex Prognostico. (febres iudican-
 tur eisdem diebus numero, quibus super-
 sunt homines, & quibus moriuntur. Ni-
 mirum aspectus Lunæ, qui in dies hos in-
 cidunt, committunt in pugnam mor-
 bum, & naturam. Constat verò iisdem
 diebus homines morituros, aut superui-
 cturos, quibus pugna fiet, per ea, quæ di-
 xerunt Doctores ibidem, & præcisè Val-
 lesius. & Malitiosæ coctiones, ad text. 61.
 ex Prorrhet. vrinæ quibus post aures ab-
 scessus fiunt, si celeriter, & exigue coequa-
 tur, vitiosæ. In omni morbo vrinæ ce-
 leriter coctas apparere, sed paulò post re-
 crudescere, maligni morbi indicium est: cō-
 stantem enim maturationem esse oportet,
 Doctores ad eundem text. Certum
 enim est in internis interdum inflamma-
 tionibus, & sub mortem natura cessan-
 te, aut extremos conatus proferente, vrinæ
 apparere melioris coloris, vt in Philiseo,
 vel cum encephalate, aut nebula
 laudabile: aut hypostasi aequali, & alba, vt
 in Sileno, à colliquatione, quæ proximè
 accedit ad veram hypostasim, Doctores
 ad eundem textum. Malitiosæ & euacua-
 tiones, ad text. in Thaso Pythionē, 3. Epi-
 dem. sect. 3. versi. (Decima mane sine voce.
 Multa refrigeratio. febris acuta, multus
 sudor) Nimirum decima die mortuus est eū
 sudore multo, vt cōstet hoc exēplo, & mul-
 tis huic similibus, quæ partim occurrunt,
 partim etiam occurrunt, non taneum eis-
 dem diebus mori homines, quibus salui
 fiunt, sed eisdem prorsus euacuationibus,
 per ea, quæ dixit ibidem Vallesius. Sed
 magis malitiosi & abscessus: Primò, quia
 euanescentes, aut malignius reddunt, aut
 in alias grauiiores passiones permutan-
 tur, facit text. in Thaso decumbentem iu-
 xa frigidam) s. sexagesima tussis quidem
 sine signo defecerunt. Maxilla, autē dex-

tra diuisa est, 3. Epidem. sect. 3. vbi Val-
 lesius versic. sexagesima rursus attulit. Se-
 cundo, quia in partibus extremis, vt plu-
 rimum fiunt, vt manibus, & pedibus, ad
 text. (Rubores in manibus, & pedibus)
 in quibus, quia tota materia excipi hand
 potest, aut excepta concoqui: propter
 primum intro recurrunt, & sæpe in ca-
 put transferuntur, & phrenitidem, & alia
 grauiissima symptomata inuehunt, ad
 text. Critoni in Thaso, cui pedis dolor
 capit fortis à magno digito. Secundo tu-
 mor per totum pedem, & ad talum vsque,
 subrubens, & cum contentione: Pusilla
 nigra, febris acuta, insaniit. Propter al-
 terum. Abscessus ex his sunt, qui germen
 habent, ad text. 8. 6. Epidem. sect. 2. Ter-
 tiò, quia vel sunt magni, quos non potest
 sustinere natura, vel parui, qui morbum
 non soluunt, ad text. (Cum temporali-
 ga essent, laboresque multi, colliquatio
 mala) 1. Epidem. sect. 2. Sed malitiosissi-
 mi & abscessus ad cutem, Panhormi vo-
 cant & (le Piticchie) Neapoli melius (le
 Pesticcie) quasi à peste, Hispani nouato
 vocabulo (lo Tabardillo) quia siue eua-
 nescent, siue permaneant, siue pauca, siue
 multa, ager moritur, & prout casibus
 propositis subsequenter videbitur.
 Quidam iuuenis in febre ardente, in-
 clinante æstate, nocte septimæ diei pluri-
 mumangebatur, & in varias decubitus
 formas transformans, nec vllò cōsistebat
 loco, sed variè se iactabat, mouebat, ra-
 pebat, modò sese attollens, modò sese de-
 turbans, modò in latus alterum, modò in
 ventrem, & dorsum sese prouoluens, nec
 vllum locum, vel vllam figuram, vllā for-
 mam decubitus nanciscens, vbi acquiesce-
 ret, nostra lingua Sicula (cu baseli gran-
 di) vigilans, & obloquens, à quibus pau-
 ca maculæ eruperunt in cruribus, quasi
 esset morsus à culicibus, à quibus & co-
 matosus aliquantulum factus, febrisq; in-
 ualuit cum vrinis prauis. Iudicauimus
 prædicta symptomata ab agitatione, &
 sequestratione, quam natura intendebat,
 fuisse excitata. Nimirum antequam eru-
 punt huiusmodi maculæ, anguntur pluri-
 mum, & vigilant agri, succo qui interius
 secernitur, & cuius natura parat expul-
 sionem, ludente viscera. Et quia hoc ma-
 lum non fit ex sanguine & tenui admodum:
 ille enim non cohiberetur cuti, quia dis-
 siparetur, sed ex crassiusculo malignè pu-
 trescente, aut tenui cum crasso admixto:
 Cum tenui ergo effertur crassior sanguis
 in caput, faciuntque vapores putredine
 mala affecti, delirium, crassi coma. Di-
 cebat

cebat iuuenis quidam, qui curationi huius acri praeerat, quod ex huiusmodi maculis nihil erat verendum: nam haec solet fieri: natura partes imas corporis expurgante, poterant laudari, quia permanent, quae permanentia multum laudatur in huiusmodi casu, ut signum, & causa: siquidem & naturae robur victoriam, atque rectam rationem significat, & principes partes a morbo liberat. Cuius salubris metastasis permanentis exemplum particulare ponitur in Erysipelate, Erysipelas & foras conuerti, utile, & cum de eo dictum sit, tutius esse in Angina, tumorem, ruboremque quam maxime in exterioriorem partem prorumpere, & permanere, & ad text. Ab Angina & habito, si tumor fiat in collo, bonum esse: nam materia decubitus, eiusdemque permanentia, nullo in visceribus superstite foco, medicocris naturae dominatus supra materiam signum est, ut excretio, perfecti. Secundo addebatur quod non erat mirandum si paucae essent, nam cum permanerent, ex paucitate nulla suspicio oriebatur: nec etiam ex febre aucta, nam eodem die, & tantisper dum & fit crisis, vehementia symptomatum terreri non oportet, praesertim constantibus viribus.

His tamen non obstantibus, determinavi contrarium, & moriturum agrum praedixi ad generalem legem. Iudicatoria, quae non indicant, & alia quidem mortalia sunt, alia vero difficilem faciunt iudicationem, vel (ut alibi fanciuit idem Hippocrates) morbos iudicationis expertes faciunt: cum autem iudicatoria & multa sint, ut sanguinis eruptio, sudor, copia urinae, deiectiones, vomitus, haemorrhoides, menses parotides, & omnes alij abscessus: de singulis verè est sancita lex, Iudicatoria, non iudicantia. Re è enim dixeris, sanguinis fluxionem, vel sudorem, vel copiam urinae, vel abscessum, interdum quidem mortalem esse, interdum difficilis iudicij: nam abscessus sub eadem lege (Iudicatoria) continentur & ad text. 118. Nictalopes autem) 4. Epidem. ubi Vallesius versic. Non enim solum. Nec solum lex ista complectitur sub se quae iudicatoria sunt, ut signa, & causa, quales sunt praedictae excretiones, & abscessus, sed etiam in alijs, quae sunt signa tantum, qualis est rigor, de quo in Decisionibus alijs, omnisque perturbatio critica: quando autem pena & mortis sit puniendus aeger, & quando vel exilio, & quomodo distinguendi sunt casus, declarauit idem Legislator Hippocrates, quasi natura lo-

quens. Quae ex iudicatorijs nihil iuuant, nam nec peius, nec leuius habet aeger, sunt iudicatu difficillia, idest per multos labores, multas tribulationes pertransibunt acri, talia sunt supradicta exilia, quae verò etiam in contrarium inclinant, nimirum, quia non modo non iuuant, sed etiam nocent, & in contrariam naturae affectionem transeunt, mortalia sunt, ut si a sudore, vel haemorrhagia, vel alui exurbatione vno verbo, si a decretorio, quod vim habet signi, & causae, aeger deterius habet, quia forsitan deijcit nigra, cruenta, aeruginosa, delirat, anxius est, vigil, ardet praeter modum, inextinguibili siti tenetur, extremis, aut toto corpore perfrigeratur, nec facile recalescit, difficulter spirat, tremulus est, oculo malo, vrinis, & vomitionibus prauis, vel capite tenuiter sudat, male decumbit, parte aliqua peruertitur, vno verbo concludamus, deterius habet, vel testibus omni exceptione maioribus conuincitur, Medici vocant mortalibus signis, moriturum agrum pronuntiandum. Quae omnia comòde adaptantur casui nostro: nam aeger a praedictis maculis & deterius habuit, febris increuit, urinae pessimae factae sunt: Lex clara est, moriturum. Cum enim crisis & repentina sit ad salutem, vel mortem mutatio, per ea, quae dixit Galenus, Repentina facta purgatione in nostro casu, abscessu ad cutim, confestim cessare debuit morbus cum omnibus symptomatibus in praedicto conflictu, saltem minus quando fuisset imperfectus. Confestim diximus, idest ut Glosa & interpretatur in Prorrhet. intra vnum plus minus diem: nam eodem die, & tantisper dum fit conflictus vehementia symptomatum, in quam praecedens, continua, & integra coctio definens, tereri non oportet, praesertim constantibus viribus: quae aberant a nostro casu, nam in dies febris crescebat, eisdem vrinis pessimis perseverantibus. Adde quod praedictae maculae paucae erant, & sic vituperanda ad generalem illam conclusionem. Paucitas & nunquam salutaris esse potest: haec enim ostendit ea, quae excernuntur, vel ferri non posse ob copiam atque ob id a partibus affectis diffuere: vel moneri quidem a natura, non tamen tota excerni ob eiusdem infirmitatem. Satiùs enim esset in isto casu, si & natura nihil moliretur, per ea, quae dixit Glosa ad text. 1. Comment. 1. Prior. Prorrhet. Adde etiam quod huiusmodi apparitio fuit in septima, nam ex fiducia, & quam ex ipso die haberi oportuit, malicia confirma-

firmatur, ad conclusionem medicam, Signorum omnium siue bona, siue mala sint firmitatem, ac fiduciam, ex diei fatalis ratione, & eius, quod factum est, constantia haberi, quod natura recte agentis, motus illis tantum diebus conspicue elucescat, & certamen contra morbum instituitur ad salutem, vel perniciem, & tandem & potest esse ratio rationis, cum istis diebus fatalibus natura sit multum + adiuta ab astris, & per consequens sint duo contra vnum eo tempore signa imbecillitatis elucescere, horrendum videtur, si quumque maximæ debilitatis, vt merito prædictus ager, & quotquot viderimus in illo casu febris + acutæ cum prædictis maculis, febre ingrauescente, & vrinis prauis, vel alijs symptomatis, mortuus, & mortui sint: nam secus esset (& est limitatio, si febris non ita acuta esset, nam tunc supra diuturnitatem coniectaremur.

Non obstant allegata in contrarium, & primò non obstat quod dicebatur à prædicto iuvene, nam non semper prædictæ + maculæ vno modo exoriuntur: nam pluribus modis exoriri possunt, vt cum viscus aliquod internum vehemēti corruptela laborat, de qua re alibi. Quò ad permanentiā dicimus, quòd laudatur quando in visceribus nullus superest focus. Et tandem symptomata non plus vno die, vel altero + ab apparitione prædictarum macularum durare debent. Et hæc breuiter dicta sint de ista Decisione.

S V M M V R I V M.

- 1 Anginosi aliquando dolent ambas manus, febre perseverante.
- 2 Anginosis Strangulatio, & febris aliquando remittunt, maxillarum rubore superueniente à qua dentium stridor, exinde conuulsio, & mors.
- 3 Morborum vicissitudines quadam ad ad perniciem, quadam ad iudicationem.
- 4 Abscessuum optimi iudicantur, qui longissimi ab offeeto loco erumpunt.
- 5 In Anginosis non est inutilis abscessus in manibus.
- 6 Abscessus firmatur in parte, qua ante morbum, vel in morbo dolet.
- 7 Abscessus orti, manente febre, mali semper aliquid pronuntiant.
- 8 Copia, & malitia in humoribus, quid operetur.
- 9 Strangulatio moderata, & febris remissio quid indicent.

- 10 Maxillarum rubor est signum translationis materia ad partes superas, et nu. 18.
- 11 Dentium stridor conuulsionis prænunciatus.
- 12 Strangulationis remissio quando est infida.
- 13 Permutatio perniciofa quomodo cognoscatur, & nu. 15. & nu. 20.
- 14 Pleuritidis materia copiosa ad pulmones peruenit.
- 15 Morbus grauis plus solito remittens, est fallax, & timor permutationis.
- 16 Hippocrates solet prætermittere vulgaria, & nota, & rara complecti.
- 17 Sudores in numero plurali quid significent.
- 18 Maxillarum rubor vnde perueniat.
- 19 Inappetentia, alius liquida, & cordis dolor vnde.
- 20 Strangulationis remissio, & febris moderatio sunt indicia imminētis permutationis.
- 21 Remissio infida quando fit.
- 22 Remittentes fallaciter, vel permutantur, vel reuertuntur, vel utranque accidit.
- 23 Angina permutatio in conuulsionem rara est.
- 24 Liuor in morbis apparuit quāti momenti sit, & ibi limita.
- 25 Liuor in acutis febribus perseverans à caloris vitalis extinctione provenit.
- 26 Liuor quomodo contrahatur.
- 27 Nigror quando sit mortalis, & quando secus.
- 28 Liuor à qua parte corporis incipiat.

A R G V M E N T V M.

Angina pessima in conuulsionem aliquando permutatur, & casus mortalis est, & quibus signis dignoscitur.

D E C I S I O XXXIII.

Mulier quædam Notensis in Angina pessima ab extractione sanguinis ab vtroque brachio, secunda die ambas + manus doluit vehementer, cum ante morbum aliquantulum doluisset, febre tamen tenente: tertia die moderata, facta est prædicta strangulatio, & quòd multum referebat, cum + prædictæ febris remissione sed maxillarum rubor superuenit, à qua dentium stridor: vnde in quarta conuulsio est, subliuiditate quadam circa nasum apparente, vnde ego superuocatus, prædixi mortem, & redeunte suffocatione prædicta, in sexta die mortua est, curabatur à